

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
"ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ..

*Βραβευθέν υπό τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐν Παρισίοις
Ἐταιρείας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν*

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ: ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ 20.

1944

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
“ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,,

*Βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐν Παρισίοις
Ἑταιρείας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν*

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ: ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ 20Α
1941

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΜΠΗΝ

[Εἰς προηγουμένους τόμους τῶν «Θρακικῶν» (Δ' Σ. 113—128, Ε' Σ. 179—217, Ζ' Σ. 153—176, Θ' Σ. 23—36) ἐδημοσιεύθησαν μεταφράσεις ἐκ τοῦ ταξειδίου τοῦ Ἐβλιγιᾶ Τσελεμπῆ εἰς τὴν Θράκην κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Δ. Σπαθάρη. Ἦδη κατὰ μετάφρασιν τῶν κ. Β. Πετράκη καὶ Μ. Σαραντῆ ἐκ τοῦ Γ' τόμου Σ. 423—478 δημοσιεύομεν τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως].

Χαρμὰν Καλεσί (Φρούριον τοῦ ἄλωνιοῦ) ἦτοι Διοίκησις Τζερμάν. Ἐκτίσθη παρὰ τοῦ Σουρμενὲ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ἀδριανοῦ. Ἐξ ἐκείνου χυδαῖσι ὀνομάζουσι (τοῦτῳ) Τζερμάν. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γαζῆ Χουδαβενδικιάρ τῷ 768 ἐκυριεύθη διὰ τοῦ ἐκ τῶν μεγιστάνων (βεζυρῶν) Τημουρτάς πασᾶ ἀπὸ τοῦς Ρωμηοῦς. Σήμερον εἶνε ἔδρα διοικητοῦ εἰς τὴν Ρούμελη. Ἐνίοτε ὁ στρατὸς τῆς διοικήσεως ταύτης χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν φρούρησιν τῆς ἐπαρχίας (βιλαἰτ) Ὀζοῦ. Τὸ φρούριον αὐτῆς λιθόκτιστον καὶ σχεδὸν τετράγωνον κεῖται ἐπὶ λόφου κειμένου ἐναντι τοῦ Ἐβρου (Μαρίτσα) ποταμοῦ. Ἐπειδὴ εἶνε μεσόγειον στερεῖται τῶν ἀναγκαίων Σημεῖα δὲ τινα τῶν τειχῶν εἶνε ἐρειπωμένα. Εἶνε ὑποδιοίκησις (καζᾶς) ἑκατὸν πεντήκοντα ἄσπρων. Εἰς τὸν ἱεροδικαστὴν (καδῆ) δίδονται ἐτησίως πέντε πουργιά. Ἐχει πολλοὺς προὔχοντας καὶ προεστῶτας. Εἶνε ἔδρα διοικητοῦ σπαχίδων. Ἐχει ἀρχηγὸν συντάγματος Γενιτᾶρων, λοχαγόν, σερδάρην, λογιστὴν, εἰσπράκτορα φόρων, ὑδρονόμον, ἱεροδικαστὴν (ναίπην) καὶ κεχαγιάν (ἐπιστάτην). Ἡ πόλις περιβαλλομένη ἀπὸ ἀμπέλους καὶ κήπους καὶ κειμένη εἰς ὄμαλόν καὶ εὐρὴν χώρον ἔχει ὀκτὼ συνοικίας μὲ ὀκτακοσίας κερामοσκεπεῖς οἰκίας τῶν ὁποίων αἱ προσόψεις βλέπουν πρὸς τὴν βορειαν πεδιάδα. Ἐχει ἀρκετὸν ἀριθμὸν τεμενῶν, προσευχητηρίων (μεσδζήτ) καὶ καταστημάτων. Προσέτι δὲ πολλὰ νηπιαγωγεῖα. Ἐντεῦθεν ἀφοῦ καὶ πάλιν ἐπεσκεψθῆμεν τὸν τάφον (τεκε) τοῦ Χαμζά-Μπαμπά, ὅστις κεῖται εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ ὄχθην, ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἐπανήλθομεν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὸ φρούριον τῆς Ἀδριανουπόλεως.

**Ποικίλη λεπτομερῆς περιγραφὴ τῆς ὥραιας
πόλεως τοῦ Ἀδριανοῦ.**

Ἐδῶ μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Σολομῶντος ἐκατοίκησεν ὁ ἐκ τῶν τέκνων τοῦ Μισραῖμ ἡγεμὼν Μποχρώ. Ἀκολουθῶς ἀνέπτυξεν αὐτὴν ἡ Μακεδονία κόρη τῆς Ἑλένης τῆς θεμελιωσάσης τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰησοῦ βασιλεὺς τις ὀνόματι Ἀδριανὸς (Ἐδρόνα) ἔκτισε φρουρίον καὶ ἔδωκε (εἰς αὐτὸ) τὸ ὄνομά του. Κατόπιν περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων καὶ Σέρβων, καὶ τέλος εἰς τοὺς βασιλεῖς τῶν Ἑρζεγοβινίων. Καὶ οὕτω ἐπὶ τοσοῦτον προήχθη αὐτὴ ὥστε μόνις ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν ἦτο δυνατὸν νὰ τὴν περιτριγυρίσῃ τις. Βραδύτερον οἱ Σέρβοι νικήσαντες τοὺς Ρωμηοὺς ἐκυρίευσαν τὰ ἐκτὸς τῆς Κωνπόλεως εὐρισκόμενα τετραπλᾶ τείχη, ἀπὸ τοῦ φρουρίου τῆς Σηλυβρίας μέχρι τοῦ παρὰ τὴν Μαύρην θάλασσαν κειμένου φρουρίου τοῦ Δέρκων καὶ οὕτω κατέστρεψαν τελείως τὰ ὥραια ἐκεῖνα τείχη. Ἀφοῦ δὲ παρέλαβον ἀναρτίθμητα λάφυρα ἐπανῆλθον εἰς τὴν πρωτεύουσάν των Σόφιαν. Ἀλλὰ ὁ Ρωμηὸς βασιλεὺς Φιλικόσογλου εὐρῶν μέγαν θησαυρον δι' αὐτοῦ, εἰς πείσμα τῶν ἐχθρῶν κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν καὶ κατέστησε τὴν Ἀδριανούπολιν τόσον εὐδαίμονα ὥστε τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐγένετο πανταχοῦ ὀνομαστόν. Καὶ διὰ νὰ μὴ καταστραφῇ ἐκ νέου ἡ πόλις παρὰ χριστιανῶν, κατόπιν ὁμοφώνου γνώμης αὐτῶν, ἀφιέρωσε τὴν πόλιν ταύτην εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὅπου ἔστελλον κατ' ἔτος ἑπτὰ ἑκατομμύρια χρυσοῦ. Τοιοῦτοτρόπως οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐποφθαλιμῇ τὴν πόλιν καὶ τόσον ἠὺδαιμόνησεν ὥστε ἐγένετο ἐπιγίαιος παράδεισος, καθὼς εἶπε αἱ πόλεις τῆς Οὐγγαρίας Κησὲ καὶ Βιτσεβισερέμ. Ἀλλὰ, ὁ μὲν ἀνθρώπος λαμβάνει τὰ μέτρα του, πλὴν ὁ Θεὸς κρίνει τὴν τύχην¹⁾. Ὁ θεμελιωτὴς δὲν εἶχε γνῶσιν τῆς σοφίας τοῦ παντοκράτορος. Κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς οἰκογενείας τῶν Ὀσμανῶν οἱ σοφοὶ τῆς Ρούμελης, οἱ ἐρμηνευταὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς διδασκαλίας των ἐν γένει ἐξηγοῦντες, τὸ ἐδάφιον τοῦ Κορανίου « Ἡ νίγη ἐπὶ τῶν Ρωμηῶν θὰ τελειωθῇ εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἀδριανοῦ » ἔλεγον ὅτι τοῦτο προτρέπει τοὺς πιστοὺς τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Μωάμεθ νὰ κυριεύσουν τὴν ἐν τῇ Ρούμελῃ Ἀδριανούπολιν. Οἱ ὀσμανῆδες προσποιούμενοι τὸν φίλον ἔστελλον εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἄλλων πόλεων πρέσβεις καὶ δι' αὐτῶν ἐλάμβανον γνῶσιν τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων αὐτῶν, τῶν ὁδῶν καὶ συγκοινωνιῶν των. Ὁ σουλτᾶνος Ὀρχὰν γαζῆς, ἀφοῦ ἔσωσε τὴν Προῦσαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων Ρωμηῶν προσεπάθησε νὰ κυ-

1) Ὅπως ἡ καθ' ἡμᾶς παροιμία. Ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει. Σ. Μ.

ριεύση καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν. Οὗτος ἀπεφίσεισε νὰ καταστήσῃ τὴν Ἀδριανούπολιν δευτέραν πρωτεύουσαν· προσευχίθη αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ χατζῆ Μπεκτάς-Βελῆ καὶ ἔψαλαν δοξολογίαν νίκης πρὸς τὸν Μωάμεθ. Ὁ χατζῆ Μπεκτάς-Βελῆ μὲ τοὺς τριακοσίους πτωχοὺς του (ὄπαδούς) καὶ ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα μουσουλμάνων στρατιωτῶν οἱ γαζίδες Ἐτζή-Γιακούπ, Χαλὰ-δεδέ, Γιαλαβιάτς-δεδέ, Καρὰ Μουρσάλ, Καρὰ Κοτζά, Καρὰ Χότζα, Καρὰ Ὁρὲν ἐκινήσαντες ἐκ τῆς Ἀρτάκης μὲ λέμβους καὶ σχεδιάς διεπεραιώθησαν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν παραλίαν, ἀφροῦ ἀνεφώνησαν τὸ «πίσμι-λλάχ» (ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ) καὶ μετὰ νυκτερινὰς ἐφόδους ἐκυρίευσαν πρῶτον τὸ φρούριον Ὑψαλα καὶ ἐκεῖ ἐτέλεσαν τὴν πρώτην τῆς Παρασκευῆς των προσευχὴν.

Ἡ ὀνομασία Ὑψαλα εἶνε παραφθορὰ ἀπὸ τοῦ Ἴλκ-σαλὰ (πρῶτη προσευχή). Εἶνε τὸ πρῶτον φρούριον τὸ κατακτηθὲν παρὰ τοῦ Σουλεῖ· μάν σάχ, υἱοῦ τοῦ Ὁρχάν γαζῆ. Ἐν συντομίᾳ ὁ μουσουλμανικὸς στρατὸς κατακτῆσας ἐντὸς ἑπτὰ ἑτῶν ἑβδομήκοντα πόλεις καὶ φρούρια ἰσχυρὰ ἀπέδειξεν τὴν μαχητικότητά του εἰς φίλους καὶ ἐχθρούς. Τέλος ὁ Σουλεῖμάν σάχ ἀπολύσας ἰέρακα κατὰ γερανοῦ καὶ τρέχων ἐφιππος διὰ νὰ λάβῃ τὸ θῆραμα ὅταν κατέπεσε καὶ μετέστη πρὸς Κύριον (ἀπέθανε)· ὅλοι οἱ ἄπιστοι ἐπανηγύρισαν βάψαντες κόκκινα αὐγά, ἐνῶ ὁ μουσουλμανικὸς στρατὸς ἐπένθει. Κατόπιν τούτου ὁ γαζῆ Μουράτ βέης ἐνήργει νυκτερινὰς ἐφόδους καὶ λεηλασίας ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἱ ἄπιστοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἐκάστοτε δὲ αὐτὸς καὶ οἱ ὑπ' αὐτῶν ἄνδρες ἐπέστρεφον σῶοι εἰς Ὑψαλα ἀποκομίζοντας πλούσια λάφυρα.

Μόλις δὲ ἐγινεν Σουλτάνος ὑπὸ τὸ ὄνομα γαζῆ Μουράτ ὁ πρῶτος, ἔθεσεν ὡς σκοπὸν τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ καταβαλὼν πᾶσαν προσπάθειαν (ζωσθεῖς ἐξ ἑπτὰ σημείων τὴν σπάθην τῆς προσπαθείας) συνήθροισεν ἀπὸ Τατάρους καὶ σῶφρονας Ρωμηοὺς ἑκατὸν ἑβδομήκοντα χιλιάδας στρατοῦ καὶ ἐπολιόρησε τὸ φρούριον τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τοὺς ἐκ τῶν τεσσάρων περάτων τῆς γῆς ἐρχομένους πρὸς βοήθειαν (τῶν πολιτοκρουμένων) ἐπέρασεν ἐν στόματι μαχαίρας. Τοὺς δὲ ἐντὸς τοῦ φρουρίου εὐρισκομένους ἄπιστους ἐξηνάγκασε νὰ εἴπωσι : Ἔλεος! Ἔλεος! ὃ ἐκλεκτὲ στρατὲ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ὁσμάν. Ἐν τέλει κατέκτησε τὸ φρούριον διὰ τῆς βίας. Ἐξ αὐτῶν πλεῖστοι ὅσοι κατέφυγον εἰς Κωνσταντινούπολιν δοξάζοντες τὸν Θεόν. Τὸ φρούριον τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐκυρίευσεν αὐτοπροσώπως ὁ γαζῆ Χουδαβενδικιάρ τῷ 763. Ἐνῶ ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκυριεύθη τῷ 857. Εἶθε ὁ ὕψιστος νὰ διατηρήσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας τὴν Ἀδριανούπολιν τὴν δευτέραν ταύτην πρωτεύουσαν καὶ τὰς ἄλλας πόλεις εἰς χεῖρας τῶν Ὁσμανλίδων. Ἀμήν.

Κατάσταση τῆς Ἀδριανουπόλεως, δευτέρας πρωτεύουσας.

Λέγουσιν ὅτι ἐδῶ εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἦτο ἡ δευτέρα πρωτεύουσα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Εἶνε ἡ θύρα πρὸς τὴν χώραν τῶν Γερμανῶν καὶ τῆς Κόκκινης Μηλιᾶς. Ἡ Ἀδριανούπολις εἶνε ἡ κλεις ἐκείνων τῶν χωρῶν. Ἀλλὰ πρὸς τὸ μέρος τῶν Ὀσμανιδῶν αἱ πύλαι αὐτῆς εἶνε ἀνοικταί. Ἐφ' ὅσον εἰς χεῖρας τῶν Ὀσμανιδῶν εὐρίσκονται χώραι μὲ στρατοὺς νικηφόρους καὶ μεγαλειώδεις, ὡς τὸ Βιδίνιον, Βελιγράδιον καὶ ἡ Ἀδριανούπολις, πρῶτα ὁ Θεός, θ' ἀξιῶση τοὺς Ὀσμανλίδες νὰ κυριεύσουν καὶ ἄλλας χώρας.

Χαρακτηριστικὰ τοῦ φρουρίου τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Τὸ ἔδαφος τοῦ φρουρίου εὐρίσκεται μεταξὺ ἑπτὰ λόφων καὶ ἐπὶ εὐρείας πεδιάδος. Ἐν πρώτοις ἐκεῖ ὅπου τὸ παλαιὸν ἀνάκτορον (Ἐσκήσεράϊ) ὀνομάζεται Τσουλουῦ-μπαϊρ. Ὁ δεύτερος λέγεται Μουράτ βέη μπαϊρί. Ὁ τρίτος Γιασῆ μπαϊρ. Ὁ τέταρτος Χασηρλή μπαϊρί. Ὁ πέμπτος ὅστις εὐρίσκεται πλησίον τοῦ τεκῆ Καδιρῆ λέγεται Κουρού μπαϊρί. Ὁ ἕκτος ὁ πλησίον τῆς Αἰσέ καδιν λέγεται Σιρκετζῆ Σουλτάν μπαϊρί. Ὁ ἕβδομος εἶνε γνωστὸς ὡς Κημπῆ μπαϊρί. Ἐκαστος ἐκ τῶν ἑπτὰ λόφων εἶνε ὑψηλὸς ὡς μικρὸν βουνόν, εὐάερος καὶ λίαν ἀρωματώδης. Ἡ μεταξὺ τῶν ἑπτὰ τούτων λόφων ἀκμάζουσα Ἀδριανούπολις φαίνεται λικνιζομένη ὡς θάλασσα κυματώδης μὲ κήπους καὶ ροδῶνας. Ἐχει δὲ περίμετρον πέντε παρασάγγας. Τὸ φρούριον ὅμως δὲν εἶνε τόσον εὐρύχωρον.

Θεμελίωσις τοῦ Φρουρίου τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ ὡς ἄνω μνησθέντος μεγάλου φρουρίου τοῦ ἔχοντος περίμετρον πέντε παρασάγγας εὐρίσκεται τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως Ἀδριανοῦ. Ἐκ τῶν τεσσάρων πλευρῶν τοῦ φρουρίου ἡ δυτικὴ εἶνε ἐκτισμένη μὲ λίθους τεχνικῶς καὶ καλῶς προσηρμοσμένους καὶ σιολισμένη μὲ ἀνάγλυφα ἐν εἴδει μαργαριτῶν καὶ μιᾶς σειρᾶς πλίνθων. Τὰ θεμέλια αὐτοῦ εἰσχωροῦσιν εἰς βάθος μέχρι δέκα πήχων. Πέριξ αὐτοῦ ὑπάρχουσι 160 μικραὶ καὶ μεγάλαι ἔξοχα ἐν εἴδει προμαχόνων. Εἰς τὰς τέσσαρας δὲ γωνίας αὐτοῦ ὑπάρχουσι πύργοι ἰσχυρότατοι καὶ ἀπότομοι. Ἐν πρώτοις εἰς τὴν γωνίαν τὴν λεγομένην Ἀγάτς-παζαρι καὶ ἐντὸς τοῦ Καπλήκουλὲ τοῦ ἐστραμμένου πρὸς βορρᾶν εὐρίσκεται πυριτιδαποθήκη τῆς ὁποίας ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ εἶνε ἐστεγασμένη μὲ ξύλα. Διὸ καὶ ὠνομάσθη Καπλήκουλέ. Πρὸς νότον καὶ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ εὐρίσκεται ὁ πύργος Μανιάς στερεὸς καὶ ἀγέρωχος. Εἰς ἄλλην γωνίαν εὐρίσκεται ὁ

πύργος Τεβκηφχανέ (κρατηρήτιον). Ὁ πύργος τοῦ κρατητηρίου ὅστις εὐρίσκειται ἐπίσης παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἐβρου ἐστραμμένος πρὸς νότον καὶ ὅπου κρατοῦνται χρεοφειλέται, φονεῖς, λησταὶ καὶ οἱ εἰς θάνατον καταδικασμένοι εἶνε παμπάλαιος ὡσάν νὰ ἔχη μείνη ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν τοῦ Νῶε. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει χρονολογία τῆς ἐπισκευῆς του γραμμένη λατινιστὶ ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως Ἀδριανοῦ. Εἰς τὴν τετάρτην γωνίαν καὶ πλησίον τοῦ τεμένους μὲ τὸς τρεῖς ἐξώστας εὐρίσκειται ὁ πύργος Μακεδονίας. Οὗτος εἶνε ὑψηλότερος, μεγαλείτερος καὶ ἰσχυρότερος ὄλων τῶν ἄλλων. Ἡ ὄλη περιφέρεια τοῦ Φρουρίου ἔχει δώδεκα χιλιάδας ὀδοντωτὰ σώματα (ἐπάλλξεις). Εἰς κάθε σῶμα ὑπάρχει καὶ ἀνὰ μία πολεμίστρα. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ὑπῆρχε πέριξ τοῦ φρουρίου καὶ τάφος βαθεῖα. Σήμερον φαίνονται τὰ ἴχνη αὐτῆς. Καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν πύργον Μανιάς μέχρι τοῦ πύργου Κρατητηρίου, ὡς λέγουσι, διέρρεον τὴν τάφρον οἱ ποταμοὶ Ἄρδας, Τούντζας καὶ Ἐβρος. Ἀλλὰ τὴν σήμερον δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη τούτων, διότι ὡς χώρα Ὀθωμανικὴ εἶνε ἀπηλλαγμένη παντὸς φόβου. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ ἐξ ἀβελτηρίας ἡ τάφος ἔχει γεμίσει μὲ ἀπορρίμματα, χώματα καὶ ἄμμον, ἐκαλύφθη καὶ ἐπ' αὐτῆς ἀνηγέρθησαν μαγαζεῖα, ἱμαρέτια καὶ διάφορα κτίρια τὰ ὅποια οὕτω ἀπέκρυψαν τὰς δύο πλευρὰς τοῦ φρουρίου. Πλὴν ὅμως πρὸς τὴν θύραν τοῦ Τεβκηφχανέ καὶ πρὸς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἀγάις-παζαρι οἱ τοῖχοι τῆς τάφρου ἔνθεν καὶ ἔνθεν διακρίνονται. Εἰς τὸν περιφερειακὸν τοῖχόν του ὑπάρχουν ἐξ θύραι. Ἡ πρώτη πρὸς ἀνατολὰς λέγεται πύλη τοῦ Μπαλοῦκ παζᾶ. Ἡ δευτέρα ἐπίσης πρὸς ἀνατολὰς Ἰγνετζηλέρ (τῶν βελονάδων) καπουσί. Ἡ τρίτη Ζηνδὰν καπουσί. Ἡ τετάρτη Μανιάς καπουσί. (Αἱ δύο αὗται πύλαι ἀνοίγουσι πρὸς τὸν ποταμὸν Ἐβρον καὶ ὑδρεύονται). Ἡ πέμπτη πύλη λέγεται Μιχάλ-καπουσί ἢ καφεσλῆ καπὺ καὶ βλέπει πρὸς δυσμὰς. Ἡ ἕκτη ἡ ὁποία ἀνοίγει πρὸς βορρᾶν λέγεται Τόπ-καποῦ. Αἱ πύλαι αὗται εἶνε πολυσύχναστοι, δίφυλλοι καὶ σιδηραῖ. Αἱ λοιπαὶ εἶνε μονόφυλλοι καὶ δὲν εἶνε διπλαῖ καὶ τριπλαῖ ὡς εἶνε ἄλλων φρουρίων. Μόλα ταῦτα εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ φρουρίου ὑπάρχουσι μικραὶ καὶ ἀφανεῖς θύραι. Π. χ. μέσα εἰς τὸ Ἀλή πασᾶ τσαρσιεὶ ὑπάρχει μιὰ μικρὴ κρυφὴ πόρτα. Ἡ περιφέρεια τοῦ φρουρίου εἶνε ἐξ χιλιάδες βήματα. Δὲν εἶνε τόσον μεγάλη ὅσον ἡ τοῦ φρουρίου Θεσσαλονίκης. Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὑπάρχουσι δεκατέσσαρες συνοικίαι. Πλησίον τοῦ μανσωλείου Κιοκλουσκιουλέρ ὑπάρχουσι τρεῖς μουσουλμανικαὶ συνοικίαι. Μία δὲ παρὰ τὸ Τόπ-καποῦ. Αἱ ὑπόλοιποι δέκα συνοικίαι, εὐρίσκονται ἔντὸς τοῦ φρουρίου καὶ κατοικοῦνται ἀπὸ Ρωμηοὺς καὶ ἀπὸ καπήλους τοῦ Μπεκρῆ-Μουσταφᾶ. Κατὰ τὴν ἄλωσιν ἐτέθη ὡς ὄρος εἰρήνης ὅπως οἱ Ρωμηοὶ παραμείνουσιν ἔντὸς τοῦ φρουρίου. Ἐντὸς τοῦ φρουρίου δὲν ὑπάρχωσι ἄμπελοι καὶ κῆποι. Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὑπάρχουσι 360 δρόμοι κάθετοι καὶ παράλληλοι ἐστρωμένοι κατὰ τὸ παλαιὸν

σύστημα μὲ μεγάλους λίθους. Τὴν πόλιν ταύτην περιβρέχουσι τρεῖς μεγάλοι ποταμοί.

Ἐπαινος τῶν τριῶν ποταμῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως

Πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀδριανουπόλεως ρέει ὁ ποταμὸς Τούνδζα. Ἡ πηγὴ του εὐρίσκεται εἰς τὰ ὄρη Τουρμπᾶ-Κουτρᾶν παρὰ τὰ σύνορα τοῦ Καζανλίκου καὶ τῆς Νικοπόλεως. Πλησίον τῆς κωμοπόλεως Καζανλίκου ὁ ποταμὸς οὗτος κατευθύνεται πρὸς νότον, ἐντὸς δὲ τῆς Ἀδριανουπόλεως περιβρέχει τὸ Χουγκιᾶρ-παγτεσι καὶ διερχόμενος τὴν γέφυραν τοῦ Σαρατσαχανέ φθάνει εἰς τὴν γέφυραν Μιχάλ. Ὁ ποταμὸς Ἄρδα ἔρχεται ἀπὸ τὰ ὄρη τὰ εὐρισκόμενα πρὸς νότον τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἐνώνεται μὲ τὸν Τούνδζα εἰς τὴν γέφυραν ταύτην. Ὁ ποταμὸς Ἐβρος ἔρχεται ἀπὸ τὰ ὄρη Σαμάκο, Κιοστενδζα καὶ Ἰχτιμάν τὰ εὐρισκόμενα πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων κονακίων (σταθμῶν) ἀπ' αὐτήν. Καὶ ὁ ποταμὸς αὐτὸς εἰς τὴν γέφυραν Μιχάλ ἐνώνεται μὲ τὸν Ἄρδαν καὶ Τούνδζα καὶ γίνονται ὡς θάλασσα. Ὁ ποταμὸς Ἐβρος ἐλάχιστα ὀφελεῖ τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἀλλὰ τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν Ἄρδα καὶ Τούνδζα διαρρέοντα τὴν Ἀδριανούπολιν ποτίζουσι τοὺς κήπους καὶ ἀμπελῶνας αὐτῆς τοὺς εὐρισκομένους ἐπὶ ἑβδομήκοντα νησίδων καὶ μάλιστα τὸν βασιλικὸν κήπον (Χουγκιᾶρ) ὅστις ὁμοιάζει μὲ παραδείσον. Οὕτω οἱ ποταμοὶ αὐτοὶ ζωογονοῦσι τὰ πάντα. Τὸ ὕδωρ τοῦ Τούνδζα εἶνε γλυκὺ ὅπως τὸ ὕδωρ τῆς ζωῆς. Καὶ τὰ νερὰ τοῦ Ἄρδα εἶνε καθαρὰ καὶ χρήσιμα γιὰ τοὺς ροδῶνας καὶ τοὺς λαχανοκήπους. Ἀλλὰ δὲν εἰσέρχονται εἰς τὴν πόλιν. Οἱ τρεῖς οὗτοι μεγάλοι ποταμοὶ οἱ ἐνούμενοι κάτωθι τῆς γεφύρας τοῦ Μιχάλ καὶ γενόμενοι ὡς θάλασσα πλημμυροῦσι καὶ καταστρέφουσι τοὺς πέριξ τῆς πόλεως κήπους κατὰ ἑκατοντάδας. Καθὼς λέγουσιν οἱ παλαιοὶ διδάσκαλοι ἢ ἐπὶ τῆς πύλης Καφεσλή λατινικὴ ἐπιγραφὴ λέγει ὅτι ἡμέραν τινὰ οἱ τρεῖς οὗτοι μεγάλοι ποταμοὶ θὰ γίνωσι αἴτιοι τῆς καταστροφῆς τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν τοῦ νομοθέτου ἢ Ἀδριανούπολις ἦτο ἐκ τῶν νομαρχιῶν τῆς Ρούμελης. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτο δευτέρα πρωτεύουσα δὲν ἐπαρκοῦσεν ἓνας ἀρχων. Αἱ διοικητικαί, πολιτικαὶ καὶ ποινικαὶ ὑποθέσεις ὑπῆγοντο ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν Μποσταντζήμπαση. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας Μποσταντζήμπασης τῆς Ἀδριανουπόλεως ἦτο ὁ Κήρυς ἄγιγικ Κοτζᾶ Σινάν Πασᾶ. (ὁ Σαρανταπόδαρος). Καὶ πράγματι ὅταν ἔφθασε εἰς τὴν νομαρχίαν αὐτὴν περιῆλθεν ὡς σαρανταπόδαρος καὶ ἐπά-

ταξε τοὺς κλέπτας, τοὺς ἀδικοπραγοῦντας, ὅπου καὶ ἂν ἦσαν καὶ εἰς κέρατον ἀκόμα τοῦ ἀτιερισμοῦ Κυρίου. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἡ Ἐπαρχία Ἀδριανουπόλεως εὐρίσκειτο εἰς πλήρη ἀσφάλειαν καὶ τάξιν. Εἶχε φρουρὰν ἑπτακοσίων ἀνδρῶν. Δεύτερος ἄρχων εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῶν Μεβλεβίδων με πρόσοδον πεντακοσίων ἄσπρων, χορηγουμένην ἕκ μέρους τοῦ ἱεροῦ προφητικῆς ταμείου. Ὁ ἱεροδικαστὴς οὗτος τῆς Ἀδριανουπόλεως προάγεται κατόπιν εἰς μολλᾶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐπὶ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἔχει 45 βοηθοὺς ἱεροδικαστὰς (ναῖπ) ἕκ τῶν ὁποίων οἱ πέντε μόνον ἐδρεύουσιν ἐντὸς τῆς πόλεως οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τοὺς πέριξ ναχιέδες. Ὁ μολλᾶ, ἔχει ἐτησίαν πρόσοδον 40 χιλ. γροσίων. Ὡσαύτως καὶ ὁ Μποσταντζήμπασης ἔχει πρόσοδον 40 χιλ. γροσίων. Ἐκ τῶν ὑποτακτικῶν τοῦ Μολλᾶ ἕνας διορίζεται κατόπιν διατάγματος παρὰ τῷ Σουλτάνῳ. Ἔχει δὲ καὶ θεράποντα (τσοχαδὰρ) διὰ τὰ ἔκτος τοῦ παλατιοῦ ζητήματα ἕκ τῶν Γενιτσάρων. Ὁ τρίτος δικαστὴς ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους μουσουλμάνους ὀνομάζεται Σεῖχουλισλάμ. Ἐπὶ τὰς διαταγὰς τούτου οἱ μουφτιῆδες τῶν μουσουλμανικῶν αἰρέσεων σαφιά, χαμπελιέ καὶ Μαλικιέ δίδουσι φετβάδες μετὰ τὴν φράσιν (Ἀπάντησις—Ὁ θεὸς γνωρίζει . . .) λαμβάνουσι ἀπὸ τοὺς ἰδιώτας ἀνὰ δέκα ἄσπρα κατὰ φετβά καὶ μετὰ αὐτὰ συντηροῦνται. Ἄλλην πρόσοδον δὲν ἔχουσι. Ὁ τέταρτος δικαστὴς του εἶναι ἀντιπρόσωπος τῶν σερίφηδων τῆς Μέκκας (δηλαδὴ τῶν ἀπογόνων τοῦ Μωάμεθ). Ὁ πέμπτος δικαστὴς του εἶναι περιοδεύων δικαστὴς (ἀγιακ ναιπί). Ὁ ἕκτος εἶνε ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ. Ὁ ἕβδομος δικαστὴς του ἔχει ὑπὸ τὰς διαταγὰς του μίαν διμοιρίαν καὶ εἶναι ἀξιωματικὸς τῶν τσορματζίδων τῶν Γενιτσάρων. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἀπὸ τοῦ Γαζῆ Χουδαβενδικιὰρ μέχρι τοῦ Σουλεϊμάν Χάν εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του τεσσαράκοντα ὀδάδων γενιτσάρους ἐτοιμοὺς ἡμέραν καὶ νύκτα ὡς φρουράν. Τὴν σήμερον πλησίον τοῦ Μεβλεβῆ-χανὲ εὐρίσκονται τὰ ἐρείπια τῶν δωματίων τῶν γενιτσάρων. Ὁ ὄγδοος δικαστὴς του εἶχε ὑπὸ τὰς διαταγὰς του ἕνα φρουράρχον ἕκ τῶν γενιτσάρων μετὰ πενήντα στρατιώτας, ἀρκετὰ πυρομαχικὰ καὶ σαράντα κανόνια. Ὁ ἕνατος ἀξιωματικὸς εἶναι ὁ βοιβόδας τῆς πόλεως διοριζόμενος κατ' εὐθείαν ἀπὸ τοῦ Μποσταντζήμπασης. Ὁ δέκατος εἶνε ὁ ἀγὰς τῆς χωροφυλακῆς. Ὁ ἐνδέκατος εἶνε ὁ τελώνης. Ὁ δωδέκατος εἶνε ὁ ἀγὰς ἐπὶ τῆς φορολογίας ὅστις εἰσπράττει φόρους ἀπὸ δέκα τρεῖς χιλιάδας πολίτας, πρόστιμα καὶ τέλη ἐξωραϊσμοῦ. Ὁ δέκατος τρίτος εἶνε ὁ ἀγὰς ἐπὶ τῶν κοινωφελῶν ἰδρυμάτων. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν ἡ πόλις αὕτη ἐνεγράφη εἰς τὸ ἴδρυμα τοῦτο, ἑκάστη δὲ οἰκία κατ' ἔτος δίδει ἕνα ἄνδρα ὡς ἀκροβολιστὴν τοῦ ναυτικοῦ¹⁾. Οἱ ἄνδρες οὗτοι καλῶς ἐξω-

1) Ἀζὰτ ἀσκερί.

πλισμένοι μὲ πομπήν, σημαίας καὶ ὄργανα ἔρχονται εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ὑπηρετοῦσιν εἰς τὸν ναύσταθμον τοῦ σουλτανικοῦ ναυτικοῦ. Ἐπὶ ἑξάμηνον δὲ εὐρίσκονται εἰς θαλασσίας ἐκδρομάς. Οὗτοι εἶνε ἡ τάξις τῶν ἀκροβολιστῶν, τῶν ὁποίων τὰ καθήκοντα εἶναι νὰ κωπηλατοῦν, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ νὰ μάχωνται. Ὁ δέκατος τέταρτος ἄρχων εἶναι ὁ τοῦ Μπεξεστενίου ὅστις διὰ διατάγματος ἔχει τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐπαγγελματιῶν καὶ τεχνιτῶν.

Τὰ Σουλτανικά, Βεζυρικά καὶ λοιπὰ τεμένη τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ὁ ἀρχαιότερος εὐκτήριος οἶκος εἶνε τὸ μεσδζήτ (μικρὸν τέμενος) τὸ ὁποῖον ἔκτισεν ὁ Σεφερσάχ εἰς τὴν θέσιν Χηζηρλήκ ὅπου καὶ ἐφιλοξενήθη ἔλθων κατόπιν ἀδείας τοῦ Μπεκτάση Βελῆ μετὰ τριακοσίων ὀπαδῶν του. Τὸ μεσδζήτ αὐτὸ ὁ Σουλτὰν Μουράτ γαζή-Χουδαβενδικιάρ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐπεξέτεινε καὶ τὸ ὠνόμασε Χουδαβενδικιάρ τζαμί. Καθὰ πιστεύει ὁ λαὸς τῆς Ἀδριανουπόλεως μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Γαζή Χουδαβενδικιάρ εἰς τὸ Κοσσυφοπέδιον οἱ ὑπουργοὶ αὐτοῦ μετέφερον τὴν καρδίαν του καὶ τὴν ἐνετιφίασαν εἰς τὸ μικρὸν τέμενος, τὸ ὁποῖον οὗτος εἶχε κτίσει εἰς τὴν θέσιν Χηζηρλήκ. Ἀλλὰ ἡ γνώμη αὐτὴ εἶνε ἐσφαλμένη. Ἡ καρδιά τοῦ Μουράτ χάν εἶνε ἐνταφιασμένη ὑπὸ λαμπρὸν μαυσωλεῖον ὅπερ εὐρίσκεται εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Κοσσυφοπεδίου καὶ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Κιλιάπ. Καὶ μάλιστα ὁ Μελικ Ἀχμέτ πασᾶς ὅταν ἦτο βαλῆς τῆς Ρωμυλίας ἐπεφόρτισε τὸν ἕγγονόν του νὰ ἐπισκευάσῃ τὸ μαυσωλεῖον τοῦτο. Οὗτος δέ, ὡς γνωστὸν τοῖς πᾶσι, μετέβαλε τὸ μέρος ἐκεῖνο εἰς παραδείσιον ἄμπελον. Οὕτω τὸ ἀρχαιότερον ἀπὸ τὰ τεμένη τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶνε τὸ εὐρισκόμενον εἰς τὴν θέσιν Χηζηρλήκ.

Δεύτερον τέμενος εἶνε τὸ τέμενος τοῦ Μεχμέτ χάν τοῦ Α΄. υἱοῦ τοῦ Γιλδιρίμ χάν. Αὐτὸ ὀνομάζεται καὶ Οὐλοῦ-τζαμί. Ὁ πρῶτος θεμελιωτῆς αὐτοῦ εἶνε ὁ Μουσαῖ Τσελεμπή υἱὸς τοῦ Γιλδιρίμ χάν. Ὁ ἀνωτέρω συνεπλήρωσε καὶ τὸ ἡμιτελὲς τοῦτο τζαμίον τοῦ Μουσαῖ τσελεμπή. Τὸ τέμενος τοῦτο εἶνε μεγαλοπρεπὲς καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως, ὅπου διαμένουσιν οἱ πεπαιδευμένοι καὶ οἱ διακεκριμένοι. Ἐχει τρεῖς θύρας. Δύο πρὸς τὰ πλάγια καὶ μίαν πρὸς νότον. Ἀπὸ τὴν νοτίαν θύραν ἕως τὸ μικράπ (ιερόν) ἡ ἀπόστασις εἶνε 180 πόδες. Τὸ πλάτος του εἶνε 185 πόδες. Εἶνε δὲ ἐκτισμένον κατὰ παλαιὸν ρυθμόν. Ἐντὸς αὐτοῦ ὑψοῦνται τέσσαρες κίονες λιθόκτιστοι, ἄνωθεν δὲ τῶν ἐπ' αὐτῶν τόξων προβάλλουσιν ἑννέα θόλοι. Κομψοτεχνήματα καὶ σκαλισματα δὲν ὑπάρχουσι. Καίτοι τὸ ἐσωτερικόν του εἶνε εὐρύχωρον, δὲν φαίνεται τοῦτο Δὲν εἶνε δὲ καὶ πολυσύχναστον ἂν καὶ εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς ἀγορᾶς. Ἐχει ἕνα μινωρὸ μὲ τρεῖς ἐξόστιας

(σεριφέ). Εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν δὲν ὑπάρχει μεγαλοπρεπέστερον καὶ ἐπιβλητικώτερον αὐτοῦ τέμενος. Τῷ ὄντι παλαιότερον αὐτοῦ εἶνε τὸ παρὰ τὴν γέφυραν Μιχάλ τέμενος τοῦ Γιλδιρίμ Χάν. Ἐπειδὴ ὁμως τὸ τέμενος τοῦτο ἔμεινε ἡμιτελὲς ἕνεκα τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ Τιμούρ Μπινόρ¹⁾, τὸ σύνεπλήρωσεν ὁ Τσελεμπή Σουλτάν Μαχμέτ καὶ τὸ ἀφιέρωσεν εἰς μνήμην τοῦ πατρὸς του Γιλδιρίμ χάν. Ἐνεκα τούτου προηγήθη εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ Οὐλοῦ Τζαμί. Εἰς τὸ τέμενος αὐτὸ ὁ Χατζή Μπαϊράμ βελή ἐγκλεισθεὶς καὶ προσευχηθεὶς ἐπὶ μακρὸν διὰ τῆς διδαχῆς καὶ τῶν κηρυγμάτων του ὠδήγησεν ἑκατοντάδας ἀνθρώπων εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν. Διὸ καὶ τὴν σήμερον τιμῆς ἕνεκα ἡ ἔδρα του φυλάσσεται ἐκεῖ που. Οὐδεὶς εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀναβῆ ἐπὶ τῆς ἔδρας ταύτης καὶ νὰ κηρύττῃ. Διότι εἶνε θέσις τῶν ἀπολυτρωμένων (ἀγίων). Ὅταν πάλιν ὁ Σουλτάν Ἀχμέτ χάν ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, αὐθάδης τις, Σείχης διὰ νὰ ἐπιδειχθῆ ἠθέλησε ν' ἀναβῆ ἐπὶ τῆς ἔδρας τοῦ Χατζή Μπαϊράμ Βελή. Οἱ ὑπηρέται τὸν ἠμπόδισαν καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ μὴν ἀναβῆ. Ὁ πείσμων ὁμως οὗτος δὲν τοὺς ἤκουσεν καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς ἔδρας. Δὲν ἐπρόλαβεν ὁμως νὰ ἀρχίσῃ τὸν λόγον καὶ νὰ πῆ «Μπίσιμιλάχ» καὶ ἔμεινε ἔμβρόντητος καὶ ἄλαλος. Καὶ προσεπάθησε μὲν νὰ ὀμιλήσῃ, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταβῆ τῆς ἔδρας. Ἐκτοτε ἡ ἔδρα αὕτη παραμένει ἱερά.

Τὸ ἱερὸν καὶ ὁ ἄμβων τοῦ τζαμίου εἶνε τεχνικώτατοι. Ἐκ τῆς πλευρᾶς τῶν κοσμηματοπωλῶν πρὸς τὴν δεξιὰν θύραν κατέρχεται τις δι' ἕνδεκα λιθίνων βαθμίδων. Εἶνε παλαιὸν πολυσύχναστον τέμενος. Τὰ πρὸ τοῦ ἱεροῦ χώρου (μιχράπ) φωλεάζοντα πτηνὰ²⁾ μὲ τὰς λιγυρὰς καὶ συγκινητικὰς φωνὰς των δίδουσι ζωὴν εἰς τοὺς προσκυνητάς, τὰ δὲ περίξ ἀναφύομενα ἄνθη, μολόχαι, τολύπαι καὶ ζουμπούλια, διὰ τῆς εὐωδίας των εὐφραίνουσι τὰς καρδίας. Ὁ δὲ ἐκ μέρους τοῦ Ἐβκαφίου διωρισμένος Ἐπίτροπος εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν ἀνθέων τούτων στολιζει τὸ τέμενος τοποθετῶν δοχεῖα πλήρη ἐξ αὐτῶν. Ἄνωθεν τῆς νοτίας θύρας μὲ ἐμφανῆ καὶ τεχνικὰ γράμματα ὑπάρχει ἡ ἐξῆς χρονολογία (ἔτος 910).

Ἄτερον παλαιὸν τζαμίον εἶνε τὸ τέμενος τοῦ Γιλδιρίμ Μπαγιαζίτ χάν υἱοῦ τοῦ Χουδαβενδικιάρ Γαζή. Τὸ τζαμίον αὐτὸ εὐρίσκεται παρὰ τὴν παλαιὰν γέφυραν τοῦ Μιχάλ πλησίον τῆς ὄχθης τοῦ Ἐβρου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὴν Φιλιππούπολιν καὶ ἐντὸς καταπρασίνου πεδιάδος· λέγεται δὲ Κιουπελή-τζαμί³⁾. Αἰτία τῆς ὀνομασίας του εἶνε διότι ὁ ἀρ-

1) Ὑπονοεῖ ἀσφαλῶς τὴν παρὰ τὴν Ἄγκυραν μάχην μεταξὺ Βαγιαζίτ καὶ Ταμερλάνου καθ' ἣν ἠττηθεὶς ὁ Βαγιαζίτ ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του καὶ ἀπεβίωσεν ἐν αἰχμαλωσίᾳ. Σ. Μ.

2) Ἐννοεῖ πιθανῶς τοὺς ψάλτας. Σ. Μ.

3) Κιουπελή=ὁ ἔχων κρικούς, ἐνώτια Σ. Μ.

χιτέκτων εἰς πλείστα ἐκ τῶν τόξων αὐτοῦ ἐκρέμασε κρίκους μὲ πολύφωτα. Τινὲς λέγουσιν ὅτι ὠνομάσθη οὕτω διότι ἡ πριγκήπισσα Κιουπελή-Σουλτάνα, θυγάτηρ τοῦ Βαγιζήτ χάν, μετὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Τιμούρ, ἐπειδὴ ἔμεινε τὸ τέμενος ἡμιτελές, ἐπώλησεν ἓνα σκουλαρίκι τῆς καὶ δι' αὐτοῦ ἀπεπεράτωσε τὸ τέμενος. Ἔχει μίαν νοτίαν θύραν καὶ ἓνα μιναρὲ ὄφιοειδῆ (μπουρμαλῆ). Δὲν εἶνε ἔργον τέχνης οὔτε καὶ ἔχει πολλοὺς προσκυνητάς. Διότι ὡς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ἰδρυτοῦ του ἔμεινεν ὄρφανόν. Ἄλλ' οἱ τροῦλοί του οἱ σκεπασμένοι μὲ γνήσιον μόλυβδον διατηροῦσι τὴν στερεότητα αὐτῶν.

Τέμενος Γαζή *Μουράτ Χάν, υἱοῦ τοῦ Τσελεμπή Μεχμέτ* χάν. Τοῦτο εἶνε γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν τριῶν ἐξωστῶν (οὔτς σερεφελή). Κεῖται εἰς πολυσύχναστον κέντρον τῆς Ἀδριανουπόλεως. Πρῶτοι θεμελιωταὶ τοῦ προσκυνητηρίου τούτου εἶνε οἱ πριγκήπες Ἰσά καὶ Μουσαῖ. Οὗτοι ἀφοῦ ἔθεσαν τὰ θεμέλια του ἀπεβίωσαν. Ἐπὶ τι διάστημα οἱ τοῖχοι καὶ τὰ θεμέλια ἔμειναν ἐγκαταλελειμμένα. Τέλος ἠξιώθη νὰ τὸ ἀποπερατώσῃ ὁ Κοτζὰ Μουράτ υἱὸς τοῦ Τσελεμπή Σουλτάν Μεχμέτ χάν. Τὸ τέμενος τοῦτο ἐδόξασε καὶ ἐτίμησεν ὄχι μόνον τὴν πόλιν τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν μουσουλμανικὴν χώραν. Ἔχει πέντε ὥραιας πύλας. Ἄνωθεν ἐκάστης θύρας ὑπάρχουσιν ἀραβικαὶ χρονολογίαι μὲ χρυσᾶ γράμματα. Εἶνε ὅμως περιπλεγμένα καὶ δυσανάγνωστοι. Αἱ δύο ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν θύραι εἶνε στερεαί. Αἱ τρεῖς εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς. Ἡ ἐπὶ τῆς μεσαίας θύρας χρονολογία εἶνε ἡ ἐξῆς: (Τέμενος τοῦ Μουράτ Χάν υἱοῦ τοῦ Τσελεμπή Σουλτάν Μεχμέτ ἔτος 809). Ἀπὸ τὴν νοτίαν αὐτὴν θύραν μέχρι τοῦ ἱεροῦ τὸ μῆκος εἶνε ἑκατὸν ποδῶν. Τὸ δὲ πλάτος του εἶνε διακοσίων πεντήκοντα ποδῶν. Ἔχει πέντε τροῦλλους στηριζομένους ἐπὶ λιθοκτιστων, κιόνων ἕκαστος δὲ ἐξ αὐτῶν προσομοιάζει πρὸς τὸ στερέωμα. Ὁ φιλοτεχνήσας τὸν διάκοσμον ζωγράφος τῶν πέντε τροῦλλων ἔχει χρησιμοποίησιν μὲ τόσῃν τέχνῃ καὶ ἀρμονίᾳ τὰ χρώματα, ἐρυθρόν, βαθὺ κυανοῦν, ἀνοικτὸ κυανοῦν, πρασινωπὸν καὶ κιτρινωπὸν, ὥστε ὁ εἰδήμων θεατῆς ὁ ἀτενίζων πρὸς αὐτοὺς νὰ μένῃ ἐκστατικὸς μὲ τὸν δάκτυλον εἰς τὰ χεῖλη καὶ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην πρὸς τὸν ὄμον ἄφωνος καὶ κατάπληκτος, ὡς ἂν ἡ διακόσμησις αὕτη νὰ ἔχῃ γίνῃ ἀπὸ αὐτὸν τὸν διακοσμητὴν τοῦ σύμπαντος. Τὸ ἱερόν καὶ ὁ ἄμβων αὐτοῦ εἶναι σκαλισμένα εἰς σφενδόνας καὶ ἐπικάθηται ἐπὶ μαρμαρίνων βάθρων παρομοίως ἐσκαλισμένων. Αἱ θέσεις τῶν μουεζίν καὶ ψαλτάδων εἶνε τοποθετημένοι εἰς τὰς γωνίας καὶ στολισμένοι μὲ διαφόρους πολυτίμους λίθους, ἐρυθροὺς καὶ μαύρους ὁμοίους πρὸς ὄνυχα. Ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου τοῦ εὐρισκομένου εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ τζαμίου εὐρίσκεται Κοράνιον ὁμοιον τοῦ ὁποίου εἶνε ἀδύνατον οἱ σύγχρονοι καλλιγράφοι νὰ γράψουν.

Τὸ ἀναλόγιον τοῦτο κατεσκευάσθη ἐπίτηδες πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Τὸ Κοράνιον εἶνε τόσον ὀγκῶδες καὶ βαρὺ ὥστε δύο ἄνδρες μὲ δυσκολίαν τὸ σηκῶνουν. Καὶ ἀπορίας ἄξιον εἶνε πῶς ὁ καλλιγράφος τὸ ἔγραψε τόσον ὠραῖα. Ἐντὸς τοῦ τεμένους δὲν ὑπάρχουσι πολυτελῆ πολύφωτα. Κατὰ τὰς σκοτεινάς ὁμως νύκτας φωτίζεται τοῦτο μὲ πολυαρίθμους κανδήλας. Ἔχει διάφορα στυλπνὰ καὶ ἐπίχρῳσα κηροπήγια. Ἀπὸ δὲ τὰ μικρὰ καὶ παλαιοῦ συστήματος παράθυρα του αἱ εἰσερχόμενοι ἐκ τοῦ παρακειμένου ἀνθοκηπίου εὐωδία εὐφραίνουσι τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μουτεβελῆς δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ στολίζῃ αὐτὸ μὲ ἀνθοδοχεῖα. Καὶ οὕτω δὲν μένει καρδία εἰς τὸ πλήθος τῶν πιστῶν ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἐξ αὐτοῦ.

Περιγραφή τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ κτιρίου τοῦ λαμπροῦ τούτου Τεμένους.

Τὸ μῆκος του ἐσωτερικῶς εἶνε ἑκατὸν τὸ δὲ πλάτος του διακοσίων ποδῶν. Ἔχει τρεῖς ἐσωτερικὰς θύρας. Εἰς τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ νοτίαν θύραν ἀνέρχεται τις δι' ἑπτὰ βαθμίδων. Ἡ ἀριστερὰ εἶνε ἀνευ βαθμίδων, εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ ὑπάρχουσι δεκαοκτὼ κίονες ἐξ ἀλαβάστρου διαφόρων χρωμάτων, παρομοίας τῶν ὁποίων δὲν ἔχω ἰδῆ ἂν καὶ ἐπὶ 41 ἔτη ταξιδύω. Οὗτοι ἴστανται ὡς ἄνθρωποι μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας ἑτοιμοὶ νὰ προσευχηθῶσιν ἐνώπιον τοῦ Δημιουργοῦ. Ἴσως παρόμοιοι τούτων νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸ Σουλουμανιὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἢ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀνωθεν τῶν κίωνων ὑπάρχουσι θολίσκοι ἀπὸ σμάλτον πού στολίζουσι τὸ τέμενος. Οἱ ἐπισκεφθέντες αὐτὸ διάφοροι ζωγράφοι δὲν εὗρον τι τὸ ἐπίμεμπτον. Τὰ διάφορα ποικίλματα τῶν θολίσκων διαφέρουσι τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο. Τὸ δὲ ἀξιοθαύμαστον εἶνε ὅτι καίτοι ἀπὸ τῆς ἀνεγέρσεώς του παρήλθον 360 ἔτη οἱ χρωματισμοὶ αὐτοῦ οὐδεμίαν ὑπέστησαν ἀλλοίωσιν ἢ βλάβην ἀπὸ τὰς καιρικὰς μεταβολὰς. Ὡσὰν χθὲς νὰ βγῆκαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Παντοδυνάμου. Οἱ θόλοι αὐτοὶ λάμπουσιν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον, οἱ δὲ τοῖχοι εἶνε στυλπνοὶ καὶ λεῖοι ὡς καθρέπτῃς. Ἀνωθι τῶν παραθύρων ὑπάρχουσι ρητὰ καλλιγραφικῶς γραμμένα. Οἱ τοῖχοι εἶνε ἐνδεδυμένοι ἀπὸ ἀκατέργαστα μάρμαρα συνδεόμενα μὲ μικροὺς χρωματιστοὺς λίθους, οἱ ὅποιοι προκαλοῦν τὸν θαυμασμόν. Εἰς τὸ μέσον τοῦ τεμένους ὑπάρχει δεξαμενὴ πρὸς καθαρὸν ἐκ τῶν στομιῶν τῆς ὁποίας ἀναπηρᾷ τὸ ὕδωρ τῆς ζωῆς καὶ δι' αὐτοῦ οἱ πιστοὶ ἀνακαθαίρονται. Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ τεμένους ὑπάρχουσι τέσσαρες κανονικοὶ μιναρέδες ἀτενίζοντες πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐκ δεξιῶν μιναρὲς ἔχει τρεῖς ἐξώστας (σεριφὲ) ἐξ αὐτοῦ τὸ τέμενος ὀνομάζεται οὕτως Σερεφελῆ (τριῶν ἐξωστῶν). Εἰσερχονται ἐκ τῶν κάτωθεν ἀπὸ μίαν θύραν τρεῖς μουεζίνιδες, ἀνεβαίνουν ἕκαστος εἰς ἓνα ἐκ τῶν ἐξωστῶν χωρὶς νὰ βλέπῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον καὶ ἐκεῖθεν διαλαλοῦσι τὸν Μωά-

μεθ, χωρὶς ἢ φωνὴ τοῦ ἑνὸς ν' ἀκούεται ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ὁ μιναρὲς οὗτος εἶνε ἀξιοθέατος. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ του εἶνε τόσο τελεία ὥστε καὶ ὁ νοῦς τοῦ Ἀριστοτέλους θά ἐδυσκολεύετο νὰ τὴν συλλάβῃ. Ὁ πρὸς τ' ἀριστερὰ μιναρὲς ἔχει δύο ἐξώστας. Οἱ ἄλλοι δύο ἔχουσιν ἀνὰ ἓνα, ἀλλ' εἶνε ἑλικοειδεῖς. Ὁ κοτζᾶ Μουράτ χάν ὁ Β', ὁ ἀφιερωτὴς τούτου, ὅταν κατὰ τὴν πρώτην του βασιλείαν ἐκυρίευσε τὸ φρούριον τῆς ἐν Ἀνατολῇ Σμύρνης ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας (ροῦμ) τῆς οἰκογενείας Φυδάκα, τοὺς θησαυροὺς ποὺ εὗρεν ἐκεῖ τοὺς ἐδαπάνησεν εἰς τὸ τέμενος αὐτό, τὸ Οὔτς Σερεφελῆ. Ὅλας τὰς διακοσμήσεις τῶν θόλων τὰς ἐφιλοτέχνησεν ὁ Πέρσης διακοσμητὴς Μάνι. Οὗτος διὰ τὴν διακόσμησιν ταύτην ἔφερεν ἐκ Περσίας ἑβδομήκοντα καμηλοφόρτια χρώματα καὶ εἰργάσθη ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη δι' αὐτήν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κοτζᾶ Μουράτ δὲν ἐλογαρίαζε τὰ χρήματα καὶ ἔδιδεν εἰς τοὺς τεχνίτας μὲ τὸ παραπάνω, λέγουσιν ὅτι κάθε μισκάλι ¹⁾ πέτρας τοῦ ἐκόστισε ἐν χρυσοῦν νόμισμα. Ἐπόπτης ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς ἦτο ὁ Ἀλὸνδ μπέης υἱὸς τοῦ Τιμοῦρ τὰς πασᾶ. Κατὰ τοὺς λογαριασμοὺς τούτου διὰ τὸ τζαμίον τοῦτο ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς Σμύρνης ἐδαπανήθησαν ἑπτὰ χιλιάδες πουργιὰ καθαρὸς χρυσοῦς. Ἐκτὸς δὲ τούτων ἐδαπανήθησαν καὶ ἄλλα εἰς καθαρὸν ἄργυρον καὶ κυκλοφοροῦντα νομίσματα ὧν οὐκ ἔστι ἀριθμὸς. Ἐπειδὴ ἡ γενναιοδωρία τοῦ θεμελιωτοῦ ἦτο ἀνεξάντλητος, ὅλοι οἱ δοκιμασμένοι τεχνῖται τῶν ἑπτὰ ἡπείρων (τῆς οἰκουμένης) οἱ ὅποιοι ἤρχοντο νὰ ἐπωφεληθῶν τῆς γενναιοδωρίας ταύτης ἀφῆκαν καὶ ἓνα ἴχνος τῆς ἀξιομιμῆτου τέχνης των. Διὰ τοῦτο ὕσας φορὰς καὶ ἂν εἰσέλθῃ κανεὶς εἰς αὐτὸ πάντοτε εὗρίσκει καὶ κάτι νέον. Μὲ ἓνα λόγον οὔτε ἡ γλῶσσα οὔτε ἡ γραφίς εἶνε ἱκανὴ νὰ περιγράψῃ τοῦτο δεόντως.

Τὸ τέμενος τοῦ γαζῆ Μουράτ βέη.

Τοῦτο ἀρχικῶς δὲν ἐκτίσθη διὰ τζαμί. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Τζελαδδὶν Ρουμὶ ἔκτισαν αὐτὸ μὲ δύο θόλους ὡς Μεβλεβιχανέ. Μετὰ τινα χρόνον ἐντὸς αὐτοῦ συνέβη αἱματοχυσία. Τὸ γεγονός τοῦτο περιῆλθεν εἰς γνῶσιν τοῦ Μουράτ χάν, οὗτος δὲ ἔστειλεν μηχανικοὺς οἱ ὅποιοι ἀφῆρσαν τὸ σανίδωμα ὅπου ἐγένετο ἡ χορευτικὴ τελετὴ τῶν δερβισῶν καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔστησεν ἄμβωνα (μινμπέρ). Ἐκτίσθη δὲ καὶ πανύψηλον μιναρὲ καὶ οὕτω μετετέραπῃ εἰς τζαμίον. Τὸ μῆκος τοῦ Τεμένους εἶνε ἑκατὸν πεντήκοντα πόδες καὶ τὸ πλάτος ἑκατόν. Ἀπὸ τῆς νοτίας πύλης μέχρι τοῦ ἱεροῦ (Μιχράπ) εὗρίσκονται δύο τροῦλλοι ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου. Κίονες δὲν ὑπάρ-

1) Μέτρον 2 1/2 δραμίων βάρους, Σ. Μ.

χουσιν ἐντὸς αὐτοῦ. Ἐν τούτοις εἰς τὰς δύο πλευράς του εὐρίσκονται δύο ἀναπαυτήρια καλούμενα μουσαφηχανέ. Ἐκεῖ ἀναπαύονται κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ τελετὰς οἱ φιλοξενούμενοι. Εἶναι μικρὸν λαμπρὸν τζαμίον. Ἐπειδὴ εἶνε ἐκτισμένον εἰς ὑψηλὴν καὶ γραφικὴν ράχιν εἶνε διὰ τὴν Ἀδριανούπολιν στόλισμα καὶ τόπος ἀναψυχῆς. Οἱ προσκυνηταὶ του εἶνε ἀρκετοί. Ἀργότερα ἐντὸς τοῦ περιβόλου του ἐκτισαν καὶ Μεβλεβιχανέ.

Τέμενος τοῦ Βαγιαζήτ Βελῆ.

Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τούντζα βορείως τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς ἐπίπεδον καὶ χλοερὸν μέρος προβάλλει θελκτικὸν τέμενος μὲ παμμέγιστον τροῦλλον στηριζόμενον ἐπὶ τεσσάρων τοίχων. Τὸ Τέμενος τοῦτο ἔχει δύο πύλας. Ἡ ἀριστερὰ καὶ ὠραία πύλη εἶνε προωρισμένη διὰ τὴν εἴσοδον τῶν Σουλτάνων. Ἡ ἄλλη εἶνε μεγάλη καὶ εἶνε πρὸς νότον. Ἄνωθεν τῆς πύλης αὐτῆς εἶνε χαραγμένη ἡ χρονολογία :—Χαῖρ τζεμῆλ=896. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ φράσις χαῖρ τζεμῆλ εἶνε γραμμένη ἐπίσης ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ Μανσῶλείου τοῦ Μαλκὸς μπέη εἰς τὴν πόλιν Σαμάκο. Ὁ Θεὸς ξέρει ἂν καὶ αὐτὸς ἦτο ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς, ὡς λέγουσι, τοῦ Βαγιαζήτ Χάν. Ἀπὸ τὴν νοτιανὴν πύλην μέχρι τοῦ ἱεροῦ τὸ μῆκος εἶνε 85 πόδες, τὸ δὲ πλάτος του 80 πόδες. Μέσα εἰς τὸ τέμενος δὲν ὑπάρχουν κίονες. Ὁ βασιλικὸς θῶκος εὐρίσκεται εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ τζαμίου. Εἶνε δὲ προσευχητήριον, ἐκτισμένον ἐπὶ δέκα στυλίων ραβδωτῶν στύλων. Τὸ ἱερὸν καὶ ὁ ἄμβων εἶνε ἐκτισμένα ἀπὸ λευκὸν ἀκατέργαστον μάρμαρον. Εἶνε ἐστολισμένον μὲ πολύφωτα καὶ κανδήλας. Ὁ δὲ τροῦλλος φωτίζεται διαρκῶς μὲ ἀλλεπαλλήλους σειρὰς κανδηλῶν. Τὸ μέρος ὅπου στέκονται οἱ μουεζιν εἶνε καλλιτεχνικόν. Ἡ ὠραιότης τῶν δεξαμενῶν τοῦ καθαρμοῦ εἶνε ἀπερίγραπτος. Ἐκ δεξιῶν καὶ ἔξ ἀριστερῶν τοῦ τεμένους αὐτοῦ ὡς καὶ εἰς τὸ τζαμίον τοῦ Γαζῆ Μουράτ ὑπάρχουσι δύο ἀναπαυτήρια. Ὅταν οἱ προσκυνηταὶ εἶνε πολυάριθμοι ἀναβαίνουνσι καὶ ἐπ' αὐτῶν διὰ νὰ προσευχηθῶσι.

Περιγραφή τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ τεμένους Βαγιαζήτ Βελῆ.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τεμένους εἶνε ἐστρωμένον μὲ μάρμαρα λευκὰ τῶν ὁποίων ἡ στιλπνότης εἶνε τοιαύτη, ὥστε ἀντανακλᾶται ἐπ' αὐτῆς ἡ μορφὴ ὡς εἰς καθρέπτῃν. Ὁ τεχνίτης των τόσο καλὰ τὰ ἐστίλβωσεν, ὥστε οὔτε σκόνῃ ἐπικάθεται ἐπ' αὐτῶν. Εἰς τρεῖς πλευρὰς αὐτοῦ ὑπάρχουσι τρεῖς μεγάλαι θύραι. Εἰς τὰ πλάγια του δεκαοκτῶ ὑψηλοί, ἀρμονικοὶ καὶ πολυτελεῖς κίονες. Ἄνωθεν αὐτῶν ὑπάρχουσι δεκαἕξ θολίσκοι· δὲν εἶνε τόσο στολισμένοι ὅσον εἶνε οἱ θόλοι τοῦ τεμένους Οὔτζ Σερεφελῆ. Εἶνε ἀπλοὶ καὶ ὠφειδεῖς. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ κατὰ μῆκος καὶ κατὰ πλάτος εἶνε ἐκτάσεως διακοσίων ποδῶν. Εἰς τὸ μέσον του

ὑπάρχει δεξαμενὴ τῆς ὁποίας ὁ πίδαξ ἐκτινάσσει τὰ ὕδατα μέχρι τῆς ὄροφῆς. Τέσσαρα κυπαρίσσια εὐθυτενῆ με φύλλωμα πράσινον ὡς ὁ σμάραγδος, τὰ ὁποῖα ἐφύτευσεν με τὰς χεῖράς του ὁ Βαγιαζήτ Βελῆ, στολίζουν τὸν τόπον καὶ κατευφραίνουσι τοὺς θεατάς. Τὸ ἀξιοπεριεργον εἶνε ὅτι τὰ κυπαρίσσια κατ' οὐδὲν διαφέρουσι τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο οὔτε κατὰ τὸ ὕψος, οὔτε κατὰ τὸ πᾶχος, οὔτε καὶ κατὰ τὸ φύλλωμα. Εἰς τὸ εὐλογημένον χῶμα τοῦ μεγάλου ἐξωτερικοῦ περιβόλου ὑπάρχουσι καὶ πάμπολλαι συκομοφραεὶ εἰς ἑπτὰ σειρὰς καὶ στολίζουν αὐτόν. Πέριξ αὐτοῦ εὐρίσκονται νοσοκομεῖον, ἐστιατόριον, ἀποθήκαι τροφίμων καὶ γεννημάτων, ἄσυλον διὰ τοὺς πτωχοὺς, βιβλιοθήκη καὶ διδασκῆρια. Εἰς τὰς δύο πλευρὰς τοῦ μεσαίου περιβόλου ὑπάρχουσι δύο ἁρμονικοὶ μιναρῆδες τῶν ὁποίων οἱ ἐξῶται (σειριφῆ) ὁμοιάζουσι με στολισμένα ποτήρια. Εἶνε λεπτοὶ καὶ ὑψηλοί. Ὁ ἄριστος τεχνίτης καὶ τέλειος μηχανικός, ὁ ὁποῖος ἔκτισεν αὐτούς, ἦτο προνοητικός. Ἐκτισεν αὐτοὺς μακρὰν τοῦ κυρίου οἰκοδομήματος, φοβούμενος μήπως ἡμέραν τινὰ οἱ λεπτοὶ οὔτοι μιναρῆδες, πίπτοντες ἐκ σεισμοῦ ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας, βλάβουσι τὸν τροῦλλον τοῦ τεμένους. Ὡς πρὸς τὴν ἐμφάνισιν καὶ τὸν ὄγκον των δὲν διαφέρουσι ποσῶς ἀναμεταξύ των. Τὸ ὕψος των εἶνε ἑκατὸν ὀγδόντα πόδια. Περὶ τοῦ νοσοκομείου, ἱμαρετίου καὶ τῶν ἄλλων φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων θὰ ὁμιλήσω εἰς τὸ οἰκεῖον κεφάλαιον.

Τὸ ἀπαράμιλλον καὶ ὑποδειγματικὸν τζαμίον τοῦ Σουλτάν Σελήμ Β'.

Οἱ πιστοὶ θὰ ἐρωτήσουσι διατι ὁ Σελήμ Χὰν τὸ τζαμίον τοῦτο δὲν τὸ ἔκτισεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μίαν νύκτα ἐνῶ ἐκοιμᾶτο ὁ Σελήμ Β'. εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν παρὰ τὸ Σκούταρι εἰς τὴν θέσιν Φενέρ μπακτσέ, εἶδεν εἰς τὸ ὄνειρόν του τὸ σέμνωμα τοῦ σύμπαντος ¹⁾ ὅστις τοῦ εἶπε. «ὦ! Σελήμ, εἶχες ὑποσχεθῆ εἰς τὸν Θεὸν ὅτι ἐὰν κατακτήσης τὴν νῆσον Κύπρον, ἀπὸ τὰ λάφυρα θὰ ἐκτιζες ἓνα τζαμί. Ἦδη ὁ Ὑψιστος σὲ ἐχάρισε ἑκατὸν ἑβδομηῆντα φρούρια εἰς ἀπόστασιν ἑπτακοσίων ἑβδομηῆκοντα μιλίων πέραν τῆς νήσου Κύπρου. Διατί, ἐκτελῶν τὴν ὑπόσχεσίν σου, δὲν διαθέτεις τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς σου εἰς ἀγαθοεργίας; Τὰ λάφυρα τὰ ὁποῖα ἐκυριεύθησαν ἀπὸ τὸ φρούριον Μαούσα τῆς Κύπρου νὰ τὰ ζητήσης ἀπὸ τὸν συνετὸν βεζύρη σου Καρὰ Μουσταφᾶ πασᾶ, νὰ κτίσης τέμενος εἰς τὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν μου εὐρισκομένην ἀσπίδα τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ οὕτω νὰ ταχθῆς ὑπὸ τὰς σημαίας μου». Ὁ

1) Τὸν Μωάμεθ. Σ. Μ.

Σελήμ Χὰν ἐξυπνήσας διέταξε νὰ κληθῆ ἀμέσως ὁ βεζύρης. Οὗτος δὲ παρουσιάσθη παρενθύς. «Φίλε μου», τοῦ εἶπεν ὁ Σουλτᾶνος, «νὰ μοῦ δώσης ἀμέσως μέρος ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς Κύπρου καὶ νὰ σώσης τὴν ψυχὴ σου». Ὁ βεζύρης εὐθύς ἀντελήφθη καὶ εἶπε. «Σὲ ἀκούω Προφήτα». Ὁ δὲ Σελήμ τὸν ἠρώτησε: «Γιατὶ εἶπες ὅτι ὑπακούεις εἰς τὸν Προφήτην;» Καὶ ἐκεῖνος ἀπήντησεν: «Βασιλεῦ μου. Χθὲς τὴν νύκτα εἶδα τὸν Προφήτην μας εἰς τὸ ὄνειρόν μου, πού μοῦ εἶπε:—Αἱ! Μουσταφᾶ! Παρήγγειλα εἰς τὸν Σελήμ, νὰ δώσης εἰς αὐτὸν τὰ λάφυρα πού ἔχεις καὶ νὰ πᾶς μαζί του στὴν Ἀδριανούπολιν καὶ νὰ κτίσετε ἐκεῖ περίλαμπρον τέμενος! —Ἴδού, Βασιλεῦ, ἀπὸ τὰ λάφυρα συνεκέντρωσα δέκα χιλιάδες πουγγιὰ εἰς γρόσια. Ἐπίσης ἔχω καὶ ἄλλες τρεῖς χιλιάδες πουγγιὰ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ πατέρα σου Σουλεϊμὰν χάν. Καὶ αὐτὰ ἄς θυσιασθοῦν γιὰ σᾶς, πού εὐρίσκεσθε ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ προφήτου. Γιὰ σᾶς δὲ ἰδιαιτέρως ἔφερα ὡς δῶρον τρεῖς χιλιάδες πουγγιὰ χρυσᾶ Βενέτικα, φέροντα τὴν σφραγίδα τοῦ ἁγίου Μάρκου. Καὶ αὐτὰ νὰ πᾶτε νὰ τὰ ξοδεύσετε εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν». Τὸν θησαυρὸν τοῦτον παρέδωκεν ὁ βεζύρης εἰς τὸν Σουλτᾶνον, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ 972 μὲ τὸν μουσουλμανικὸν του στρατὸν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ὅπου καὶ ἐγένετο σύσκεψις. Καὶ πάλιν ὁ Σελήμ εἶδεν εἰς τὸ ὄνειρόν του τὸν Μωάμεθ ὅστις τοῦ εἶπε.—«Τὸ τζαμίον νὰ τὸ κτίσης εἰς τὴν πλατείαν τῆς λεύκης. (καβὰκ μεϊδανί)». Καὶ τοῦ ἔδειξε καὶ τὸ ἱερὸν σημεῖον τοῦ νότου (κημπλέ). Διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχει τζαμίον μὲ μεγαλειτέραν ἀκρίβειαν προσανατολισμοῦ πρὸς τὴν Μέκκαν, ἀπὸ τὸ τζαμίον αὐτὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως, καθὼς καὶ τοῦ Ἑσκῆ τζαμί. Κατὰ τὴν τελετὴν τῆς θεμελιώσεως συνεκεντρώθησαν ἑκατοντάδες χιλιάδων κόσμου καὶ προσήχθησαν τὰ πρὸς θυσίαν τρισχίλια θύματα (κουρμπάν), καὶ μόλις ἔφθασεν ἡ εὐλογημένη ὥρα, ἐσφάγησαν ὅλα αὐτὰ ἐκφωνουμένου τὸ: «Μέγας εἶ ὁ Θεὸς». (Ἀλλάχ-ου ἐκτέρ). Μετὰ δὲ τὴν θυσίαν ἤρχισεν ἡ θεμελίωσις. Ὁ ἀρχιτέκτων Σινὰν τὴν χρονολογίαν τῆς θεμελιώσεως διετύπωσεν μὲ τὸ ἐξῆς δίστιχον:

Τὰ γράμματα τοῦ φάζλ-οὐλ-λάχ
εἶνε χρονολογία: Ἔτος 972

Τὸ τέμενος τοῦτο εἶνε ἔργον τοῦ ἐξοχωτέρου καὶ τελειοτέρου τῶν ἀρχιτεκτόνων καὶ μηχανικῶν, τοῦ μεγάλου Σινὰν, υἱοῦ τοῦ Ἀβτοὺλ Μενὰν ἀγᾶ, ὅστις ἔκτισε ἐπίσης ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ Σουλεϊμανιέ, τὸ Σεχζαδὲ καὶ σωρεῖαν ὑδραγωγείων. Τὸ λαμπρὸν τοῦτο τέμενος, τὸ στόλισμα τῆς Ἀδριανουπόλεως, εἶνε τετράγωνον οἰκοδόμημα ἐκτισμένον μὲ πελεκητοὺς λίθους ἐπὶ εὐρείας ὑψηλῆς τοποθεσίας. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς νοτίας θύρας μέχρι τοῦ ἱεροῦ (μιχράπ) εἶνε μήκους ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ποδῶν. Ἴσην δὲ ἔκτασιν ἔχει καὶ τὸ πλάτος. Ἐντὸς αὐτοῦ τέσσαρες κί-

νες ὑποβαστάζουσι ὑπερμεγέθη καὶ λαμπρὸν τροῦλλον ὑψούμενον τολμηρῶς πρὸς τὸν οὐρανόν, ὡσὰν νὰ θέλῃ νὰ τὸν προσεγγίση. Κατὰ τὸ λέγειν τοῦ μακαρίτου Σινάν, ὁ τροῦλλος οὗτος εἶνε κατὰ ἕξ πήχεις βυθύτερος τοῦ τροῦλλου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Σοφίας. Καὶ αὐτὴ ἡ περιφέρειά του εἶνε κατὰ τέσσαρας πήχεις εὐρυτέρα. Ἐγὼ μάλιστα δυσπιστῶν ἀνέβηκα εἰς τὸν πέριξ τοῦ τροῦλλου ἐσωτερικὸν ἐξώστην, ὁπόθεν κρεμανταὶ αἱ κανθῆλαι, ἐμέτρησα τὴν περιφέρειαν μὲ τοὺς πόδας μου καὶ πράγματι τὸν εὗρηκα μεγαλύτερον τοῦ θόλου τῆς Ἁγίας Σοφίας. Δὲν ἔδοκίμασα νὰ μετρήσω καὶ τὸ βάθος του. Ἐν τούτοις εἶνε ἀποδεδειγμένον, ὅτι ὁ θόλος τῆς Ἁγίας Σοφίας μετρούμενος ἀπὸ τοῦ δαπέδου μέχρι τοῦ παντοκράτορος εἶνε ὁ ὑψηλότερος τῶν θόλων, καίτοι εἶνε ὀλίγον ἐπίπεδος. Ἐκτὸς τῶν τεσσάρων ὡς ἄνω κίωνων, ὑπάρχουσι καὶ τέσσαρες ἄλλοι κίονες ἐφαπτόμενοι τῶν τεσσάρων τοίχων. Ἐπὶ τῶν κίωνων τούτων ὑπάρχουσιν ἐξῶσται διὰ τοὺς ἀναγνώστας ἐδαφίων τοῦ κορανίου. Οἱ ἐξῶσται αὐτοὶ εἶνε κατεσκευασμένοι ἀπὸ καθαρὸν μάρμαρον καὶ δικτυωτοί. Κάτωθι τοῦ μεγάλου θόλου ὑπάρχουν ὀκτὼ τόξα ἕκαστον τῶν ὁποίων ὁμοιάζει πρὸς τὸ οὐράνιον τόξον. Ὁ θόλος στηρίζεται ἐπὶ τῶν τόξων τούτων. Ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, τοῦ εἰσερχομένου ἐκ τῆς νοτίας θύρας, ὑπάρχουσι χωρίσματα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ὅταν ὑπάρχει πολὺς κόσμος. Ἐν συντομίᾳ, ὅποιος θέλει νὰ ἰδῇ τὸ τέμενος τοῦτο ἤμπορεῖ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ ἐν Ταχτιᾶ καλὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τέμενος τοῦ Ρουστέμ πασᾶ, διότι καὶ τοῦτο εἶνε κατὰ τὸν ἴδιον ρυθμὸν ἐκτισμένον. Τὸ τέμενος τοῦ Ρουστέμ πασᾶ εἶνε μικρότερον. Τὸ ἱερὸν του εὐρίσκεται ὑπὸ ἡμίτρουλλον καὶ εἶνε στολισμένον μὲ σεδέφια κατὰ τὴν Ἰνδικὴν τέχνην. Λέγουσι δέ, ὅτι τὸ ἱερὸν αὐτὸ ἦτο ἱερὸν (μικρὰπ) τοῦ ἐν τῇ πόλει Κεσκίν τῆς Σεβαστείας Σείχ Σαμῆ. Τὸν ἄμβωνα του (μυμπέρ) δὲν εὐρίσκω λόγους νὰ τὸν ἐγκωμιάσω. Ὁ τεχνίτης πού ἐφιλοτέχνησε τὰ κομποτεχνήματά του καὶ κατεργάσθη τὸ μάρμαρον μετὰ περισσῆς τέχνης, τόσην χάριν ἔδωκεν εἰς τὸν ἄμβωνα αὐτόν, ὥστε νὰ φαίνεται ὅτι εἶνε ὁ ἄμβων τοῦ ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Σινώπης ἐπὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης τεμένου τοῦ σουλτάνου Ἀλλαεδδίν. Ὅμοιος πρὸς τοὺς δύο αὐτοὺς ἄμβωνας οὐδέποτε ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἐκτίσθη.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ τζαμίου ὑπάρχει κομπῆ τετράγωνος ἐξέδρα στηριζομένη ἐπὶ τεσσάρων στύλων καὶ χρησιμεύουσα διὰ τοὺς ψάλτας. Κάτωθεν αὐτῆς ὑπάρχει δεξαμενὴ, ὅπου χύνεται διαρκῶς διαυγὲς ὕδωρ, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται καὶ πρὸς καθαρόν καὶ διὰ πόσιν. Τόσον μεγάλη δεξαμενὴ ὑπάρχει μία ἐδῶ καὶ μία εἰς τὸ ἐν Πιρούσση τέμενος τοῦ Γιλδηρίμ Βαγιαζήτ χάν. Εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ τεμένου ὑπάρχουσι διακόσια πενήκοντα παράθυρα μὲ ὑάλους καὶ μουργάνο.

Ὅταν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, τοῦ λαμπρύνοντος τὸ σύμπαν, προσπί-

πρὸς αὐτῶν, ἢ ἀντανύγεια τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ τεμένουσ καθίσταται μαγευτική. Εἰς μερικά παράθυρα εἶνε γραμμένον τὸ ρητὸν τοῦ κοραίου: «Ὁ Θεὸς εἶνε τὸ φῶς τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς Γῆς». Εἰς κάθε παράθυρον ὑπάρχουν καὶ ἀραβουργήματα. Τὰ κρεμαστὰ πολύφωτα εἶνε πολυτιμότητα. Γύρω τριγύρω τοῦ τεμένουσ καὶ μέχρι τοῦ περβαζιοῦ τοῦ τρούλλου ὑπάρχουν τρεῖς σειρὲς κανδηλαί. Κατὰ τὰς ἱερὰς νύκτας ἀνάπτονται δώδεκα χιλιάδες κανδηλαί καὶ τὸ τέμενος εἶνε κατάφωτον. Τόση πολυτέλεια δὲν εἶνε διὰ τὴν πόλιν αὐτήν. Θὰ ἤξιζε διὰ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει τέμενος τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ καὶ διὰ τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ τέμενος τοῦ Ὁμάρ. Αἱ ἐπὶ τῶν μαρμάρων ἐπιγραφαὶ τοῦ τεμένουσ τούτου τὰς ὁποίας ἐχάρμαξεν ὁ ἐκ Καρὰ Χισὰρ Χασάν Τσελεμπῆ ἠμοιάζουσι πρὸς τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τεμένουσ Σουλεϊμανιέ. Καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος ἔγραφεν εἰς τὸ κεντρικὸν σημεῖον (εἰς τὸν ὀμφαλὸν) τοῦ θόλου, ἔπεσεν εἰς τὸ μάτι του ὀλίγη ἄσβεστος. Μέσα εἰς τὸν πόνον καὶ τὴν ταραχὴν του ἔπλυνε τὰ μάτια του μὲ τὸ νερὸ τοῦ δοχείου ποῦ εἶχε τοὺς χρωστῆράσ του. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸ ἦτο ἄσβεστωμένο κάηκε καὶ τὸ ἄλλο μάτι του καὶ ἔτσι ἔχασε τὸ φῶς του. Ἡ τέχνη τὴν ὁποίαν βλέπομεν εἰς τὸν θόλον αὐτὸν ἔγινεν αἰτία τῆς τυφλώσεώς του καὶ ἔδωκε τέρμα εἰς τὴν σταδιοδρομίαν του. Τῇ ἀληθείᾳ ὁ Κοτζὰ Χασάν τσελεμπῆ ἔδειξεν ἐδῶ τὴν μεγάλην ἱκανότητά του εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ κάθε γραμμὴ του εἶνε μέρος ἐκ τῶν ρητῶν τοῦ κοραίου. Μετὰ ταῦτα, ὁ Σουλτάν Σελήμ, ἀναγνωρίζων τὴν ἀξίαν καὶ τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ὥρισε δι' αὐτὸν ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ του ταμείου ἰσόβιον σύνταξιν ἐκ δύο ἱερῶν νομισμάτων. Μὲ τὸ ἐπίδομα αὐτὸ ἔζησε καὶ ἑτάφη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, παρὰ τὸ Ἐγιούπ, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ τεμένουσ Τσαοὺσ μπασῆ καὶ ἐντὸς τοῦ μασωαλείου, τοῦ διδασκάλου του εἰς τὴν τέχνην, Ἀχμέτ Καραχισαρί.

Περιγραφή τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ τεμένουσ Σελημιέ.

Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ εἶνε ἐστρωμένον ἀπὸ λευκὰ μάρμαρα τόσον καλῶς ἐφηρμοσμένα, ὥστε νομίζει τις ὅτι εὐρίσκειται εἰς λευκὴν τινα πεδιάδα. Κατὰ μῆκος καὶ πλάτος εἶνε ἑκατὸν ὀγδόντα ποδῶν. Εἰς τὰς τέσσαρας πλευράσ του ὑπάρχουσιν εἴκοσι τέσσαρες κίονες, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι μετεκομίσθησαν ἀπὸ τὴν τοποθεσίαν τεμασσαλῆκ (πανόγραμμα) τῶν Ἀθηνῶν τὴν εὐρισκομένην πλησίον τῆς Πελοποννήσου. Μερικοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τὴν Κύπρον. Καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὴν κωμόπολιν Ἀϊδιντζῆκ τοῦ σαντζακίου Προύσσης. Δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ἔδαπανήθη ἀνά εἰς αἰγυπτιακὸς θησαυρός. Μετεφέρθησαν δὲ μὲ πολλοὺς κόπους καὶ μόχθους. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῶν κίωνων τούτων ὑπάρχουσι κυκλοτερεῖς θόλοι χωρὶς ἀραβουργήματα. Ἀλλὰ τὰ κάτωθι αὐτῶν τόξα εἶνε τόσον στολισμένα μὲ

πολυτίμους λίθους καὶ τόσον ἄρμονικὰ πρὸς παρόμοια τούτων δὲν ἔχω ἰδῆ εἰς τὰ τεμένη πρὸς ἐπισκέφθην μέχρι σήμερον. Εἰς τὰς τρεῖς πλευρὰς τοῦ τεμένου ὑπάρχουσι δέκα καταστόλιστοι θύραι. Διὰ τὰ ἐξέλθη τις δι' αὐτῶν ἀναβαίνει κλίμακας ἔχουσας πέντε ἢ ἕξ βαθμίδας. Εἰς τὰς ἰδίας πλευρὰς ὑπάρχουν εἴκοσι ἕξ παράθυρα βλέποντα πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν αὐλήν.

Οἱ μιναρῆδες τοῦ τεμένου

Οἱ ὑποδειγματικοὶ τέσσαρες μιναρῆδες ἐπὶ τῶν τεσσάρων γωνιῶν τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ παραδεισίου τούτου τεμένου ἴστανται ὡς τέσσαρες στύλοι τοῦ στερεώματος. Ὁ κυανόχρους θόλος τοῦ τεμένου εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον αὐτῶν. Ἐκ τούτου οἱ μιναρῆδες ἀπέχουσιν ἕξ ἴσου. Ἄπαντες οὗτοι ἔχουσι τὸ αὐτὸ σχῆμα, τὴν ἰδίαν συμμετρίαν καὶ ἀνά τρεῖς ἐξώστας (σεριφέ). Ἀπὸ τὰς θυρίδας, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὴν βάσιν τῶν μιναρῆδων εἰς δύο ἕξ αὐτῶν ὑπάρχουσι τρεῖς ἀναβάσεις πρὸς τοὺς ἐξώστας, εἰς τρόπον ὥστε οἱ ἀναβαίνοντες νὰ μὴ βλέπουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Εἰς τοὺς ἄλλους δύο ὑπάρχει μία ἀνάβασις. Παρὰ ταῦτα δὲν εἶναι ὀγκῶδεις. Δύο ἄνδρες ἀρκοῦν γιὰ νὰ τοὺς ἀγκαλιάσουν. Οἱ τρεῖς ἐξώσται τῶν μιναρῆδων ἀποτελοῦν τὸν ἀριθμὸν δώδεκα εἰς ἔνδειξιν ὅτι ὁ Σουλτὰν Σελῆμ εἶνε ὁ δωδέκατος Σουλτᾶνος τῶν Ὀσμανιδῶν. Τὸ περίφραγμα τῶν ἐξωστῶν εἶνε δικτυωτὸν ὡσὰν ὁ τεχνίτης αὐτῶν νὰ τὸ ἔκοψε διὰ ψαλίδος. Εἰς ἕκαστον τῶν τεσσάρων μιναρῆδων ἀνέρχεται τις διὰ τριακοσίων τριακοντα βαθμίδων. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ δύο ἕξ αὐτῶν ἔχουσιν ἀνά τρεῖς ἀναβάσεις φυσικὰ ὁ καθένας ἕξ αὐτῶν ἔχει ἀνά τετρακοσίας ἐξήκοντα βαθμίδας ἐπὶ πλεόν. Συνεπῶς ἕκαστος μιναρῆς τῶν τριῶν ἀναβάσεων ἔχει ἐν συνόλῳ ἑξακοσίας ἔννεκοντα βαθμίδας. Τὸ περίεργον εἶνε ὅτι εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν εἰσέρχεται τις διὰ τεσσάρων λεωφόρων. Ἀπὸ οἰανδήποτε ἕξ αὐτῶν καὶ ἂν εἰσέλθῃ βλέπει δύο μιναρῆδες καὶ ἕξ ἐξώστας καὶ ἂν πλησιάζῃ ἀκόμη ἔφ' ὅσον εἶνε ἐπὶ τῆς λεωφόρου. Ἐκ τῆς πόλεως ὅμως, ἔπειδὴ οἱ δρόμοι αὐτῆς εἶνε σκολιοί, φαίνονται καὶ οἱ τέσσαρες μιναρῆδες. Ἐν συμπεράσματι εἰς τὸ τέταρτον τοῦ κατοικημένου κόσμου δὲν ὑπάρχει ὅμοιον αὐτῶν οὔτε δύναται νὰ γίνῃ ἀπομίμησις των. Ὁ βλέπων τὸ περιλαμπρον τοῦτο ἔργον δὲν μπορεῖ εἰμὴ ν' ἀναφωνήσῃ. «Εὖγε ! χίλιες φορὲς εὖγε ! διάσημε τεχνῖτα !»

Ἡ διὰ μολύβδου ἐπίστρωσις τῆς ὀροφῆς εἶνε τόσον τεχνική, ὥστε οὔτε κατὰ τρίχα παρατηρεῖται ἐξοχὴ οὔτε σταλαγματιὰ βροχῆς διαφεύγει, ἢ ὁποῖα συναθροίζεται εἰς δεξαμενὴν. Μὲ λίγα λόγια τὸ τέμενος αὐτὸ εἶνε στερεῶς ἐκτισμένον, ἐπὶ τῇ βάσει τριακοσίων ἑβδομήκοντα πέντε τεχνῶν

καὶ γνώσεων (ἀπειρών). Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ περιγράψωμεν ἑκάστην λεπτομέρειαν ἰδιαιτέρως, θὰ ἔπρεπε νὰ γράψωμεν ὀλόκληρον τόμον.

Ὁ μακαρίτης πατήρ μου, ὁ δερβίς Μεμέτ Ζουλῆ, μὲ διηγῆθηκε τὰ ἑξῆς τὰ ὁποῖα ἤκουσεν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα Σινάν, ὅστις ἔκτισε τὸ τέμενος τοῦτο. — Ἄνῆγειρα σαράντα ἑπτὰ τεμένη (τζαμιά), ἑκατὸν σαράντα μεσδζιτ, τριάντα σουλτανικὰ πανδοχεῖα, ἑκατὸν σαράντα ἀνάκτορα μεγιστάνων, ἑκατὸν εἴκοσι γεφύρας, ἑπτὰ ὑδραγωγεῖα, καὶ χιλιάδας οἰκίας εὐγενῶν καὶ προϋχόντων. Οὕτω ἔγινα ὁ μοναδικὸς ἀρχιτέκτων τοῦ αἰῶνός μου. Τὴν μαθητεῖαν μου τὴν ἔκαμα ὅταν ἐκτίζετο τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει τζαμίον τοῦ Σῆχ Ζαδέ. Ἐτελειοποίησα τὴν τέχνην εἰς τὸ τέμενος Σελημιέ. «Ὀλην ὁμως τὴν ἱκανότητα κατηνάλωσα εἰς τὸ τέμενος αὐτὸ καὶ ἔγινα διάσημος». «Ὀλοι οἱ ἀρχιτέκτονες καὶ μηχανικοὶ τοῦ γνωστοῦ κόσμου ἔαν καταβάλωσι ὅλας τὰς προσπαθείας των δὲν θὰ κατορθώσουν νὰ κτίσουν τοιοῦτον μέγα ἔργον. Κανεὶς δὲ βασιλεὺς δὲν θὰ ἔχη τὸ θάρρος νὰ ἐξοδεύσῃ καὶ σπαταλήσῃ τόσον ἄφθονον πλοῦτον.

Τὰ ἔξοδα τοῦ Τεμένους Σελήμ χάν.

Ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Σουλτάν Σελήμ ἔκθεσιν τοῦ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς θζμελιώσεως τοῦ τεμένους ἐποπτεύοντος Μουεγῆτ πασᾶ εἶδα καὶ ἀντέγραψα ὅτι μαζί μὲ τοὺς θησαυροὺς τοῦ ἀρχιστρατήγου Μουσταφᾶ πασᾶ τοὺς προερχομένους ἀπὸ λάφυρα, ἔδαπανήθησαν ἐν συνόλῳ εἴκοσι ἑπτὰ χιλιάδες ἑπτακόσια ἑξήντα πονγγιά. Ἐπεξετάθη τὸσον εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ περιλάμπρου τούτου τεμένους, διότι ἔχω γνώσεις ἀρχιτεκτονικῆς καὶ διότι ἐκ τῶν πολλῶν μου ἐπισκέψεων εἰς Ἀδριανούπολιν τὸ ἐμελέτησα λεπτομερῶς. Θὰ διηγηθῶ δὲ καὶ ἀφήγησιν τοῦ ἀγαπητοῦ πατρός μου.

Ἡ διήγησις τοῦ πατρός μου.

Ὁ μακαρίτης πατήρ μου δερβίς Μεμέτ Ζουλῆ, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ κτίτορος τοῦ τεμένους αὐτοῦ Σελήμ Χάν καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου ἦταν παλληκάρι. Ὑπηρέτει ὡς ἀρχιμουεζίνης τοῦ Σείχ Τζάν πασᾶ. Καὶ ἐνῴστε ἐξετέλει καθήκοντα ἡμέμη. Μετὰ τὴν ἄλωσιν δὲ αὐτῆς, ὅταν ὁ στρατὸς ἐξώρμησε πρὸς τὴν Μαγούσα αὐτὸς ἀνέγνωσε τὴν πρώτην προσευχὴν τῆς νίκης καὶ διελάλησε τὸν Μωάμεθ. Κατόπιν ἤλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν καὶ ὅταν οἱ μεγιστάνες καὶ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ οἱ παρευρεθέντες εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου ἐγένοντο δεκτοὶ ἀπὸ τὸν Σουλτάνον ἦτο παρῶν καὶ ὁ πατήρ μου καὶ ἠξιώθη νὰ περιβληθῆ τὸ τιμητικὸν καφτάνι. Ἦτο μεσημέρι καὶ ὁ Σουλτάν Σελήμ τὸν εἶπε : « — Γιὰ διάβασε προσευχὴ (ἔξεν) σᾶν ἐκείνην πού διάβασες κατὰ τὴν νίκην γιὰ νὰ τὴν ἀκούσω». Ὁ

πατήρ μου ἀμέσως μὲ βαθεῖαν φωνὴν κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Μπιλάλ¹⁾ καὶ μὲ μέλος Χιτζιζ ἀνέγνωσεν. Ὅλοι δὲ οἱ παριστάμενοι εὐχαριστήθησαν. Τότε ὁ Σουλτᾶνος δι' ὑψηλοῦ διατάγματός του διώρισεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει τέμενος Σουλτᾶν Σελήμ, ὡς ἀρχιμουεζίνην καὶ τοῦ προσδιώρισε ὡς ἀμοιβὴν δύο χρυσᾶ νομίσματα καθ' ἡμέραν. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους 976, ἐπειδὴ ὁ πατήρ μου εὐρέθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ λαμπροῦ τεμένους καὶ μὲ διηγῆθη τὰς λεπτομερείας, διὰ τοῦτο ἐγὼ προσεπάθησα νὰ τὸ περιγράψω λεπτομερέστερον. Ὁ πατήρ μου μὲ εἶπε τὴν ἡμερομηνίαν καὶ τῆς θεμελιώσεως, ἣ ὅποια εἶνε τὸ 976 καὶ τῆς ἀποπερατώσεως, ἣ ὅποια εἶνε τὸ ἔτος 982. Μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη ὅταν ἐπεσκέφθην τὴν Ἀδριανούπολιν, τὰς ἡμερομηνίας ταύτας εἶδα χαραγμένας εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ τεμένους.

Ὁ πατήρ μου ἐγνώριζε καλὰ τὰ γεγονότα. Ὁ Θεὸς ἄς τὸν ἀναπαύσῃ Ὁ πατήρ μου ἦτο ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Σουλεϊμᾶν Χάν. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Σεχτουβάρ ἦτο μαζύ του. Εὐρέθη ὡσαύτως μὲ τὸν νικητὴν Σουλτᾶν Μεχμέτ χάν Γ'. κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἐργῆ. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς χρυσοποιίας. Ἦτο δὲ ἀγαπητὸς μεταξὺ τῶν βεζυρῶν καὶ μεγιστάνων, τῶν οὐλεμάδων καὶ τῶν Σείχ καὶ εἶχε πολλὰ ἐνθύμια αὐτῶν. Καὶ ὁ σεβαστὸς πάππος μου, ὅστις ἐλέγετο Δεμερτζῆ ὄγλου Καρά Ἀχμέτ μπέη, ἠξιώθη νὰ παρευρεθῆ μὲ τὸν πορθηγὴν κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αὐτὸς ἔζησεν ἑκατὸν σαράντα ἑπτὰ ἔτη καὶ εἶνε θαμμένος εἰς τὴν Κιουτάχεια, εἰς τὴν συνοικίαν Ζερεγκιέν καὶ εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας μας. Καὶ ὁ πατήρ μου ἔζησεν ἑκατὸν δέκα ἑπτὰ ἔτη. Ἀπέθανε δὲ καὶ ἐτάφη κατὰ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Σουλτᾶν Ἰβραχίμ. Ἐγὼ ὁ ταπεινὸς ἀνεκάλυψα τὸν τάφον αὐτοῦ μὲ τὴν χρονολογίαν του εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Μεβλεβι χανὲ ἐν Κουλε Καποῦ. Θεὸς σχωρέστονα. Ἀνέφερα τὰ λυπητερά αὐτὰ διότι ἀπὸ τὸν παπποῦ μου καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα μου ἐκληρονόμησα τριακοσίων ἑτῶν γεγονότα. Ἐὰν περιέγραφον τὸ τέμενος τοῦτο τοῦ Σελήμ Χάν, ὅπως μὲ τὸ διηγῆθηκεν ὁ πατέρας μου, θὰ ἔπρεπε νὰ γεμίσω ὀλοκλήρους τόμους. Ἐγὼ ὅμως τὰ ἐσυντόμεισα. Διότι ὁ καλῦτρος λόγος εἶνε ἐκεῖνος ποὺ ὀμιλεῖ εἰς τὴν καρδιά.

Τί θαῦμα Θεοῦ! ὁ Σελήμ χάν τὴν ἐσπέραν τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπληροφορήθη ὅτι ἐτελείωσε τὸ τέμενός του, βλέπει στὸ ὄνειρόν του τὸν Προφήτην, ὅστις τοῦ εἶπε:—«Ὁ Σελήμ! τὸ τέμενός σου ἐτελείωσε.» Ἐλα εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ νὰ κάμῃς τὸ ναμάζι τῆς Παρασκευῆς ὑπὸ τὴν

1) Ὁ Μπιλάλ ἦτο μουεζίνης τοῦ Μωάμεθ. Σ. Μ.

σημαίαν μου. Ὁ Σελήμ ἀμέσως ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν. Μετὰ δύο ἡμέρας ἠσθένησε. Καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ἀποθνήσκει εἰς τὴν Τυρολόην. Οὕτω δὲν ἠξιώθη νὰ προσευχηθῆ εἰς τὸ τέμενός του. Τὴν ἐπομένην Παρασκευὴν μεταφερθὲν τὸ σκῆνος του εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, μετὰ τὴν προσευχὴν ἐκηδεύθη ἐκεῖ. Ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ μασωλείου του εἶνε χαραγμένον τὸ ἑξῆς ρητὸν τοῦ κορανίου: *El emn eti ullah bi kalbi Selim.* 1).

Τὸ τέμενος τοῦ Σελήμ χάν εἶνε γνωστὸν κοινῶς μὲ τὸ ὄνομα *Τασλήμ ιζαμί*. Τοῦτο ἄλλοτε ἦτο κελλί. Κατόπιν ὁ Σουλεϊμάν χάν τὸ μετεποίησεν εἰς ὠραῖον τέμενος, εἰς μνήμην τοῦ βεζύρου του Μαχμουτ πασᾶ. Ἔχει ἓνα θόλον, μιναρὲ ὑψηλὸν καὶ πολλοὺς προσκυνητάς. Δὲν εἶνε μεγαλοπρεπὲς οὔτε μεγάλο.

Τὸ τέμενος τοῦ *Τεφτερδάρ Καρᾶ Μουσταφᾶ*. Αὐτὸ ἔχει ἓνα μεγάλο τροῦλλον, ἓνα εὐθύγραμμον μιναρὲ καὶ πολλοὺς προσκυνητάς, χοτζάδες καὶ μοναχοὺς. Τὸ τέμενος τοῦτο μαζὶ μὲ τὸ τέμενος τοῦ Τσελεμπῆ ἐκτίσθησαν ἀπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα Σινάν, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σελήμ Β' καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐκτίζετο τὸ Σελημιέ.

Τὸ τέμενος *Χασεκῆ Σουλτάν*. Εἶνε καὶ τοῦτο ἔργον τοῦ ἀρχιτέκτονος Σινάν ἐπὶ τῆς γαφύρας τοῦ Γενῆ Μουσταφᾶ πασᾶ.

Τὸ τέμενος *Νωκτατζῆ*. Ἔχει ἀρκετοὺς προσκυνητάς.

Τὸ τέμενος *Ἑσκη Ἀλῆ πασᾶ* Τὸ τέμενος τοῦτο τὸ ἔκτισεν ὁ ἰδιοκτῆτης τῆς ἀγορᾶς Ἀλῆ πασᾶς. Ἀρχιτέκτων αὐτοῦ εἶνε ὁ Σινάν.

Τὸ τέμενος *Μπεϊλέρ μπέη*. Εἶνε πολὺ ἀνοικτόκαρδον καὶ ὠραῖον.

Τὸ τέμενος *Δαρῆ*, εἶνε παλαιὸν ἔργον.

Τὸ τέμενος τοῦ *Τζεζρι Κασῆμ πασᾶ*. Τοῦτο εὐρίσκεται πλησίον τῆς θύρας καφεςλῆ.

Τὸ τέμενος τοῦ *Χατζῆ Ἡλιᾶς*. Εἶνε πολυσύχναστον προσκύνημα.

Τὸ τέμενος τοῦ *Μιχάλ μπέη*. Αὐτὸ εὐρίσκεται ἐπὶ νησίδος παρὰ

1) Οἱ ὀθωμανοὶ ἱστορικοὶ ἀναφέρουν ὅτι ὁ Σελήμ χάν Β' ἀπέθανε περὶ ἐντὸς λουτροῦ τὸν ὅποιον τελευταίως εἶχεν ἀνεγείρει. Καίτοι ἡ διήγησις τοῦ Ἐβλιᾶ τσελεμπῆ εἶνε ἀντίθετος πρὸς τὴν ἐκδοχὴν αὐτὴν οὐχ' ἦτον νομίζομεν ὅτι αὐτὸς μετέφερε τὰ ὅσα ἤκουσεν. Τὸ σπουδαῖον εἶνε ὅτι ἐνῶ ἡ φράσις φάζλ-οδλ-λάχ δίδει τὸν ἀριθμὸν 976, ὁ Ἐβλιᾶ τσελεμπῆ σημειώνει τὸν ἀριθμὸν 972 ὡς ἡμερομηνίαν τῆς θεμελιώσεως. Ἐπίσης ἐνῶ ἡ φράσις—φάζλ γεσδάν—δίδει τὸν ἀριθμὸν 982 ὡς ἡμερομηνίαν ἀποπερατώσεως καὶ ὡς ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ Σουλτάν Σελήμ Β', οὗτος σημειώνει τὸν ἀριθμὸν 976. Καθ' ἡμᾶς τὸ λάθος πρέπει ν' ἀποδοθῆ εἰς τὸν ἀντιγραφέα. Σ. Μ.

τὴν γέφυραν Μιχάλ καὶ ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ ἤτις φέρει πρὸς τὸ Κερμέν. Εἶναι παλαιοῦ ρυθμοῦ καὶ κομψόν. Ἡ κυρία πύλη του εἶναι ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς γέφυρας τοῦ Μιχάλ. Ἐπὶ τῆς νοτίας θύρας εἶναι χαραγμένη ἡ ἡμερομηνία 825. Τὸ τέμενος τοῦτο καθὼς καὶ ἡ γέφυρα τοῦ Μιχάλ ἐκτίσθησαν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Κοτζᾶ Μουράτ χάν, τοῦ πάππου τοῦ πορθητοῦ.

Ἐγκώμιον τῶν θυμασιῶν φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων.

Κατὰ τὰς ψυχρὰς ἡμέρας τοῦ χειμῶνος ἐκ μέρους τοῦ Βακουφίου διοχετεύεται εἰς τὰς κρήνας καὶ τὰ ἀποχωρητήρια τῶν τεμενῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως θερμὸν ὕδωρ μὲ τὸ ὁποῖον νίπτονται καὶ καθαρίζονται μὲ ἄνεσιν οἱ προσκυνηταί. Σπουδαῖον φιλανθρωπικὸν ἔργον. Ἐν ὀλίγοις καθὰ προκύπτει ἀπὸ καταγραφῆν τοῦ Ἀβαρὲ ζαδέ, ὅστις ἐνήργησε ταύτην κατόπιν διαταγῆς τοῦ Μουράτ χάν, εἰς τὴν πόλιν Ἀδριανουπόλεως ὑπάρχουσι χίλια ἑπτακόσια ἱερά (μιχράπ) συμπεριλαμβανομένων τῶν τεμενῶν καὶ κελλίων.

Ἐξ αὐτῶν δεκατέσσαρα εἶναι εἰς σουλτανικὰ τεμένη. Τριακόσια εἰς τεμένη μεγιστάνων καὶ βεζυρῶν. Ὅλα τὰ καταγραφέντα τεμένη εἶναι σκεπασμένα μὲ μόλυβδον.

Τὰ Μεσδζιτ¹⁾ τῆς Ἀδριανουπόλεως

Τὸ Χηζηρηλῆ Μεσδζιτὶ εἶναι παλαιὸς οἶκος προσευχῆς. Τὸ ἔχει κτίσει ὁ πρίγκηψ Σεφερσάχ. Κατόπιν εἶναι τὰ Μεσδζιτ ποῦ ἀνήγειρεν ὁ γαζῆ Χουδαβενδικιάρ. Ἐπειτα τὸ Μεσδζιτ τοῦ Τιμουρτάς πασᾶ. Ἀκολούθως τὸ Μεσδζιτ τοῦ Κήζ μιναρὲ κλπ.

Τὰ Ἱεροδιδασκαλεῖα (Μεδρεσέδες) τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἐν τῇ ἀκμῇ του Μουραδιὲ εἶναι ἐν τῇ ἀκμῇ του. Ἐχει πολλὰ εἰσοδήματα καὶ εἶναι πασίγνωστος ὡς κέντρον ἀρετῆς καὶ σοφίας.

Ἐν τῇ ἀκμῇ του Γιλδιριμ Χάν ἔχει ὀλίγα εἰσοδήματα. Ἐν τῇ ἀκμῇ του Μουσαῖ τσελεμπῆ υἱοῦ τοῦ Γηλδιριμ Βαγιαζήτ Χάν. Ἐν τῇ ἀκμῇ του Σουλτάν Μεμετ Χάν. Ἐν τῇ ἀκμῇ του Κοτζᾶ Μουράτ Χάν εἶναι ὀνομαστός καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ του. Ἐν τῇ ἀκμῇ του Οὗτς σερεφελῆ. Ἐν τῇ ἀκμῇ του

1) Μεσδζιτ εἶναι μικρὸν προσκύνημα (τέμενος) ἄνευ μιναρέ. Σ. Μ.

ἀτήκ. Ὁ μεδρεσές τοῦ Κιουτσουκ τσελεμπή. Ὁ μεδρεσές τῶν Σπαθοφόρων (χουσαμιέ). Ὁ μεδρεσές τοῦ Τσοκατζή Χατζή. Ὁ μεδρεσές τοῦ Ἀμπαριέ καθῆ εὐημερεῖ.

Ὁ μεδρεσές τοῦ Κεμάλ πασᾶ ζαδὲ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔμεινε κενός καὶ ἀχρησιμοποίητος, καθ' ὅσον οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ παραμείνη ἐκεῖ, διότι τὰ δαιμόνια εἶχον καταλάβῃ ἓνα ἀπὸ τὰ κελλιά του. Ἐπὶ τέλους κατὰ τὸ 888 εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Σουλτάν Βαγιαζήτ βελῆ, ὁ Ἀχμέτ τσελεμπή, ὁ υἱὸς τοῦ Κεμάλ πασᾶ, ὀρεγόμενος σοφίας ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ ἠθέλησε ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα νὰ σπαιδάσῃ ἐδῶ. Θέλων δὲ νὰ εὕρῃ τόπον κατοικίας ἦλθε τυχαίως ἡμέραν τινὰ εἰς αὐτὸν τὸν μεδρεσὲ καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν διευθύνοντα χότζα ἓνα κελλίον. Οὗτος τοῦ ἀπήντησε «Μόλλα!» (ὡ ἱεροσπουδαστά). «Εἰς τὸν μεδρεσέ μας δὲν ὑπάρχει κενὸν κελλίον. Εἴχαμεν ἓνα κενόν, ἀλλὰ τὸ κατέλαβον τὰ δαιμόνια. Καὶ ὡς ἐκ τούτου κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτό. Ὅστις δῆποτε δὲ ἐμβῆκεν εἰς αὐτὸ τὴν ἐπομένην τοῦ ἔβγαλαν τὸ πτώμά του». Ὁ υἱὸς τοῦ Κεμάλ πασᾶ ἐπιμένων εἰς τὴν παράκλησίν του ἐπανέλαβεν. «Αὐθέντα μου, παρακαλῶ παραχωρήσατέ μοι τὸ κελλίον αὐτό, διὰ νὰ μπορέσω νὰ πάρω μὲ τὸ καλὸ ἀπὸ σᾶς μερικὰ μαθήματα». Ὁ δὲ χότζας τοῦ εἶπε. «Παιδί μου, δὲν ἀποφεύγω νὰ σᾶς τὸ παραχωρήσω. Ὅριστε. Ἀλλὰ ὅπως σᾶς εἶπα, ἔμεῖς κατ' ἐπανάληψιν εἶδαμε τὰ χάλια ἐκείνων ποὺ ἐμβῆκαν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν εὐρέθησαν νεκροί». Ὁ υἱὸς τοῦ Κεμάλ πασᾶ ἐπέμεινε καὶ πάλιν καὶ εἶπεν: «Ὅ, τι γίνῃ, ἄς γίνῃ. Δόστε μου τὸ κελλί αὐτό. Ἐχῶ πλήρη ἐμπιστοσύνη στὸ Θεό. Μὴν ἀπορρίψετε τὴν παράκλησί μου». Ὁ Χότζας εὐρεθεὶς πρὸ τῆς τοιαύτης ἐπιμονῆς τοῦ εἶπε: «Παιδί μου, ὅπως θέλετε. Νὰ τὸ κλειδί τοῦ κελλιοῦ. Ἀλλὰ μίαν χάριν σοῦ ζητῶ. Ἄν καὶ λίγα μόνον λεπτὰ ἐμιλήσαμε καὶ γνωριστήκαμε, πολὺν σὲ συνεπάθησα καὶ νὰ μὲ συγχωρήσης. Πολὺ πιθανὸν νὰ μὴ μᾶς ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς νὰ συναντηθοῦμε αὔριον». Ὁ υἱὸς τοῦ Κεμάλ πασᾶ ἀφοῦ ἀπεχαιρέτησε τὸν διδάσκαλον τοῦ μεδρεσέ, ἀνοιξε τὴν θύραν τοῦ κελλιοῦ καὶ ἐπικαλούμενος τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, εἰσῆλθε καὶ ἐκάθησε ἐπάνω στὴ προβειά.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ Χότζας καὶ οἱ ὑπηρέται του κατὰ τὴν συνήθειάν των ἐτοίμασαν καὶ ἔφεραν μπροστὰ εἰς τὸ κελλί τοῦ υἱοῦ τοῦ Κεμάλ πασᾶ ἓνα νεκροκράββατο καὶ τὸ τραπέζι γιὰ τὸ πλύσιμο τοῦ νεκροῦ. Ἀλλ' ὦ τοῦ θαύματος! Κατὰ τὰ μεσάνυκτα, καθ' ὃν χρόνον ὁ Κεμάλ πασᾶ ζαδὲ ἐμελετοῦσεν, ἔξαφνα ὁ τοῖχος ἀπὸ τῆ μεριὰ τοῦ νότου ἐσχίστηκε στὰ δύο, παρουσιάστηκεν ἓνας γέρος ἔχοντας μαζί του τὸ ὄμορφο παιδί του καὶ τὸν ἐχαιρέτησεν. Αὐτὸς ἀπέδωκε τὸν χαιρετισμόν. Τότε ὁ γέρος τοῦ εἶπε: «Αἶ παιδί μου. Σ' ἐμπιστεύουμε αὐτὸ τὸ παιδί μου. Νὰ τοῦ μάθῃς γράμματα καὶ τίς προσευχάς». Αὐτὰ εἶπε καὶ ἀνεχώρησε. Ὁ Κεμάλ πασᾶ ζαδὲς ἀρχόμενος ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐδίδαξεν εἰς τὸ ἀθῶο καὶ ἀγνὸν αὐτὸ παιδί τὸ

κοράνιον. Κατὰ τὴν αὐγὴ ἐνεφανίσθη πάλιν ἀπὸ τὸν τοῖχον ὁ γέρος καὶ εἶπε πρὸς τὸν Κεμάλ ζαδὲ. «ὦ γυιέ μου! ὁ Θεὸς νὰ σ' εὐλογήσῃ. Ν' ἀξιωθῆς εἰς τὴν αἰωνίαν εὐτυχίαν. Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀρχηγὸς τῶν δαιμόνων Ἄσφαήλ. Ὅσαίς ἐμπιστευόμεν τὸ παιδί μου εἰς τοὺς διαμένοντας εἰς αὐτὸ τὸ κελλί, αὐτοὶ καταχρόμενοι τῆς ἐμπιστοσύνης μου ἄπλωναν μὲ κακὸ σκοπὸ τὸ χέρι τους σ' αὐτό. Κι' ἐγὼ τοὺς σκότωνα. Εἰς ἔσένα ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἔξῃς ἅς ἀνοιχθοῦν ὅλες αἱ γνώσεις ὑπερφυσικαὶ καὶ φυσικαὶ. Νὰ γίνῃς πάνσοφος Μουφτῆς. Αὐτὸς ὁ Σελῆμ ὁ υἱὸς τοῦ Βαγιαζήτ ἀσφαλῶς θὰ κυριεύσῃ τὴν Αἴγυπτον. Νὰ πᾶς μαζί του εἰς τὴν Αἴγυπτον. Μίαν ἡμέραν νὰ γίνῃς μεγάλος Σείχ οὐλ ἰσλάμης. Νὰ μὴ δίδῃς σημάσιαν εἰς τὰ ἔγκόσμια. Κάθε ἡμέραν νὰ βρίσκῃς κάτω ἀπὸ τὸ σιδζατέ σου χίλια χρυσᾶ καὶ νὰ τὰ μοιράζῃς στοὺς φτωχοὺς». Εἶπε καὶ εὐχήθηκε. Καὶ ἀφοῦ πῆρε τὸ παιδί του χάθηκε μέσα εἰς τὸν τοῖχο.

Ὅταν τὸ πρῶτὸ ὁ Κεμάλ πασᾶ ζαδὲ ἀνοιξε τὴν πόρτα εἶδεν ἔμπροσθεν αὐτῆς τὸν Ἰμάμη, τὸν μουεζίνη καὶ πλῆθος κόσμου ποὺ εἶχαν ἔτοιμο ἓνα κιβοῦρι (νεκροκράββατο). Αὐτοὶ μόλις τὸν εἶδαν ἔμειναν ἔκπληκτοι καὶ εὐχαρίστησαν τὸν Θεόν. Ὁ Κεμάλ πασᾶ ζαδὲς, χωρὶς νὰ ἐπηρεασθῆ ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἐσυνέχισε τὴν μελέτην του καὶ ἐτελειοποιήθη ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τὴν ἀρετὴν, τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην, ὥστε κατέστη ὁ πρῶτος τοῦ αἰῶνός του. Πράγματι δὲ ἐγένετο ὁ ἐμβριθέστερος τῶν νομοδιδασκάλων τοῦ ἱεροῦ δικαίου (τῶν μουφτήδων) καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν διετέλεσε καζασκέρης τῆς Αἰγύπτου, ἀκολούθως δὲ Σείχ-οὐλ-ἰσλάμης ἐν Κων)πόλει ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ τελευταίου Σουλεϊμάν χάν γαζῆ καὶ τοιοῦτος ὢν ἀπεδήμησεν εἰς τὰς μακαρίους μονὰς. Εὐρίσκειται ἐνταφιασμένος ἔξωθεν τῆς Πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ, εἰς πεφωτισμένον τάφον ἀνοικτὸν ἐκ τῶν ἄνω καὶ περιφρακτον διὰ σιδηρῶν κινγκλίδων.

Αἰτία τῆς ἀναδείξεως τῆς ἀξίας τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ εἶνε τὸ κελλίον τοῦτο τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἐκτοτε τὸ κελλίον μένει κλειστόν. Κανεὶς δὲν τολμᾷ νὰ τὸ ἐπισκεφθῆ. Εἶνε ἐπίφοβον κελλίον.

Κατόπιν εἶνε ὁ Τασλήκ μεδρεσέ. Ἐπειτα ὁ μεδρεσὲς τοῦ Πιρ Μεχμέτ Σαράτς υἱοῦ τοῦ Ραμαζάν. Αὐτὸς εἶνε γνωστὸς ὡς Σαρατζιέ. Ἐχει πολλὰ ἀναγνωστήρια. Εἰς αὐτὰ συνέρονται οἱ διδάσκαλοι τῶν δεκατεσσάρων σουλτανικῶν Ἱσαμίων καὶ ὁ ἀρχιαναγνώστης. Ἐδῶ ἔρευνῶσι διάφορα θρησκευτικὰ ζητήματα, ἀπαγγέλλουσι ποιήματα καὶ ἐξασκοῦνται εἰς τὴν ἀπαγγελίαν.

Σπουδαστήρια τῶν ἱερῶν παραδόσεων.

Εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ σπουδαστήρια τῶν ἱε-

ρῶν παραδόσεων. Τὸ ὀνομαστότερον καὶ τελειότερον ἐξ αὐτῶν εἶνε τὸ σπουδαστήριον τοῦ Σουλτάν Σελήμ Β', λιθόκτιστον καὶ σκεπασμένον μὲ μόλυβδον. Τοῦτο εἶνε προωρισμένον διὰ τοὺς ἐκάστοτε διασήμους ἐρμηνευτάς.

Νηπιαγωγεῖα.

Εἰς ἕκαστον τῶν δεκατρεσσάρων σουλτανικῶν τζαμιῶν ὑπάρχει καὶ ἀνά ἓν νηπιαγωγεῖον. Εἰς τὰ παιδιὰ τῶν σχολείων τούτων, ἐκ μέρους τοῦ Ἐβκαφίου, δίδεται κατ' ἔτος, κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ μπαϊραμίου, ἀνά μία ἐνδυμασία πρὸς ὑποκίνησιν τοῦ ζήλου αὐτῶν εἰς τὰ γράμματα καὶ πρὸς εὐχαρίστησιν. Τὰ καλύτερον καταρτισμένα ἐξ αὐτῶν εἶνε τὰ σχολεῖα τῶν τεμενῶν τοῦ Μουράτ Χάν, Τσελεμπή, Μεχμέτ Χάν καὶ Σελίμ Χάν.

Περιγραφή τῶν τεκέδων (μοναστηρίων) τῶν ἐνδόξων δερβισῶν

Ὁ σπουδαιότερος καὶ ὁ προσελκύων ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς οἰκουμένης τοὺς περισσοτέρους ἐπισκέπτας εἶνε ὁ τεκὲς τοῦ ἀγιοτάτου Χηζήρ δεδέ. Εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν ἀπίστων ὁ τεκὲς αὐτὸς ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὸν ἅγιον Χηζήρ¹⁾. Ἀργότερον ἐγκατεστάθησαν ἐδῶ, κατόπιν ἀδείας τοῦ Χατζή Μπεκτασή, οἱ δερβίσαι Σεφερσάχ δεδέ καὶ Χηζήρ δεδέ. Ἐκτοτε ὁ τεκὲς αὐτὸς ἔχει προαχθῆ. Καὶ σήμερον εἶνε κέντρον τῶν μπεκτασήδων γνωστῶν εἰς ὅλον τὸν κόσμον μὲ τὸ ὄνομα Χηζηρλήκ. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ μέρος ὅπου εὐρίσκεται ὁ τεκὲς αὐτὸς εἶνε ἐξοχικὸν μὲ καλὸν ἀέρα καὶ καλὸ νερό, πολὺς καλὸς κόσμος ἐκ τῶν Ἀδριανουπολιτῶν συχναίνει εἰς αὐτό. Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως ἤρχισαν νὰ συχναίνουν καὶ ταραχοποιοί, οἱ ὅποιοι διετάραττον τὴν ἡσυχίαν τῶν συχναζόντων ἐκεῖ. Διὰ τοῦτο τῷ 1051 οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης ἔστειλαν ἀναφορὰν εἰς τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶ, βεζύργην τοῦ Σουλτάν Ἰβραχίμ χάν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλεγον, ὅτι εἰς τὸ μοναστήριον αὐτὸ τῶν μπεκτασιδων γίνονται παρεκτροπαὶ καὶ ἀσωτεῖαι καὶ ὅτι ἀπεκδέχονται σουλτανικὴν διαταγὴν, διὰ τὴν παρεμπόδισιν αὐτῶν. Ἡ παρᾶκλησις των ἔγινε δεκτὴ. Ἀμέσως ἐκ μέρους τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶ ἀπεστάλη ἓνυς ἀρχιθυρωρὸς πρὸς τὸν Κήρκ ἀγιᾶκ Σινὰν πασᾶ. Οὗτος δὲ ἐκτελῶν τὴν ἀνωτέραν διαταγὴν συνήθροισε πλῆθος συρφετοῦ καὶ μεταβάς κατεδάφισεν ἐντὸς ἑβδομάδος μὲ λοστούς καὶ πελέκεις ὀλόκληρο τὸ μοναστήριον, τὸ ὁποῖον ἦτο στερεώτατον καὶ πρὸ τῆς ἑλώσεως ἀφιερωμένον εἰς τὸν Χηζήρ. Μετὰ τὴν ἄλωσιν (τῆς Ἀπόλεως) ὁ Χουδαβενδικιὰρ

1) Προφήτην Ἡλίαν. Σ. Μ.

τὸ περιεποιοῖθη κτίσας πολυάριθμα κελιά, ἀποθήκας καὶ ἐστιατόρια. Τὸ 831 ὁ Γιαχγιὰ μπέη, υἱὸς τοῦ γαζῆ Μιχαλ μπέη, ἐξωράισε τὸν τόπον αὐτὸν μὲ κήπους καὶ τὸν μετέτρεψεν εἰς παράδεισον. Χωρὶς νὰ λυπηθοῦν τὸν οὕτω ἀκμάζοντα τεκὲν κατέστρεψαν, καὶ τὸν μόλυβδον αὐτοῦ ἐφόρτωσαν εἰς ἑκατοντάδας ἀμαξῶν, τὸν μετέφεραν εἰς τὴν Κηπολιν καὶ μὲ αὐτὸν ἐστέγασαν τὸ μανσωλεῖον τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶ. Οἱ μπεκτασίδες δερβίσαι βλέποντες τὴν ἀξιοθρήνητον αὐτὴν κατάστασιν, ἀφοῦ παρέδωκαν νομίμως δεκατέσσαρα χάλκινα σκεύη εἰς τὸν Μποσταντζῆ μπασῆ, συνηθροίσθησαν ἐπὶ τόπου καὶ ἀφοῦ κατηράσθησαν, ἐπικαλοῦμενοι μεγαλοφώνως τὸν Θεόν, τοὺς αἰτίους τῆς καταστροφῆς αὐτῆς, διεσκορπίσθησαν, λαβόντες ὁ καθένας ἀπὸ ἓνα δρόμον. Θαῦμα Θεοῦ! Τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀπὸ τὴν κατάραν αὐτὴν ὁ Σουλτάν Ἰβραχῆμ χὰν διέταξε καὶ ἐφόρευσαν τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶ. Ἀκολουθῶς δὲ ὅλοι ὅσοι ἐκ τῶν προυχόντων τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶχον ζητήσῃ τὴν κατεδάφισιν τοῦ τεκὲ τούτου ἀπέθανον. Ἐέλος ἡ λαμπρὰ αὐτὴ τοποθεσία πρὸς τὴν ὁποίαν ἐστρέφοντο τὰ βλέμματα χιλιάδων πιστῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἔμεινεν ἔρημος μέχρις οὗ ὁ Σουλτάν Μεχμέτ Χὰν Δ΄ ἐλθὼν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἤρесе τὴν ὑψηλὴν καὶ τερπνὴν αὐτὴν τοποθεσίαν καὶ διέταξε νὰ κτισθῇ ἐκεῖ τέμενος καὶ ἀνάκτορον. Ἐντὸς δὲ ἔτους ἐξετελέσθη ἡ διαταγὴ αὐτοῦ.

ἘΟ ΤΕΚΕΣ ΤῶΝ ΠΑΛΑΙΣΤῶΝ

Εἶνε ἴδρυμα τοῦ Σεῖδ Τζεμαλεδδὶν Σουλτάν. Ὁ Γαζῆ Χουδαβενδικιὰρ μὲ τὴν ἄλωσιν συνέστησε τοῦτο διὰ τοὺς εὐρώστους, γενναίους, δραστηρίους, τεχνίτας καὶ ὑψηλοσώμους πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ προωθήσῃ τὴν αἴγλην τοῦ μουσουλμανικοῦ στρατοῦ. Καὶ πράγματι ἐπέτυχε τούτου. Καὶ σήμερον συναθροιζόμενοι ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος, κατὰ Παρασκευὴν, περὶ τὰ ἑβδομήκοντα ὀγδοήκοντα ζεύγη ἀνδρῶν παλαιστῶν, ἀνταξίων τοῦ Ρουστὲμ¹⁾ ἀλείφονται μὲ λάδι, χαιρετῶνται καὶ ἀφοῦ φιλήσωσι ὁ ἓνας τὸ χεῖρ τοῦ ἄλλου καὶ σκουντῶντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλον μὲ τὸ κεφάλι, ὅπως τὰ κριάρια καὶ φωνάζοντας—Μέγας ὁ Θεὸς καὶ προφήτης αὐτοῦ ὁ Μωᾶμεθ, ἀρχίζουσι τὴν πάλην. Τοιοῦτοτρόπως προτρέπουν εἰς τὸν ἀγῶνα ὅλους τοὺς γενναίους μουσουλμάνους. Ἡ παλαίστρα εἶνε κατάμαυρος καὶ ἀλειμμένη μὲ λάδι. Ὁ ἀσυνείθιστος ἄνθρωπος μόλις πατήσῃ εἰς αὐτὴν πέφτει κατακέφαλα. Πολλάκις οἱ παλαισταὶ ἐπὶ δύο, τρεῖς ὥρας παλαίουσι μὲ γυμνοὺς πόδας, χωρὶς ὑποκάμισο ἐπάνω εἰς αὐτὸν τὸν στίβον χωρὶς ὁ ἓνας νὰ κα-

1) Ὁ Ρουστὲμ ἦτο ἀγγελιαφόρος καὶ τὸ πρωτοπαλλῆκαρο τοῦ Μωᾶμεθ, κατὰ τινα δὲ παραδόσιν εἶχε καὶ περὰ. Σ. Μ.

τορθώση νὰ νικήσῃ εὐκόλως τὸν ἄλλον καὶ μεταχειρίζονται 360 τεχνάσματα πάλης. Βεβαίως σὲ μιὰ στιγμή ὁ ἕνας εἴτε πιάνοντας τὸν ἀντίπαλόν του ἀπὸ τὸν αὐχένα, εἴτε πεδικλόνοντας αὐτόν, εἴτε κόπτοντας αὐτόν ἀπὸ τὸ ἔδαφος, εἴτε ἀκουμπόντας τὶς πλάτες του κατὰ γῆς, εἴτε καὶ γυρίζοντας αὐτόν καβάκι (ἐξαναγκάζοντας αὐτόν εἰς κυβίστημα) μὲ ἓνα οἰονδήποτε τέχνασμα τὸν νικά. Διότι μεταξὺ τῶν παλαιστῶν ἡ ρώμη θεωρεῖται γενναιοῦτης. Ἀλλὰ καὶ τὸ τέχνασμα εἶνε ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ρώμην. Διότι κατ' ἀρχαῖον γνωμικόν, τὰ ἑννέα δέκατα τῆς γενναιοῦτητος εἶνε τεχνάσματα. Καὶ πράγματι ἔτσι εἶνε. Εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς ἡ πάλη καὶ ἡ ὀπλασκία εἶνε ἀπαραίτητα. Εἶνε δὲ καὶ ἐκ τῶν συνηθειῶν τοῦ Μωάμεθ. Βλέπων τις ὅλα αὐτὰ μένει ἐκστατικὸς καὶ κατάπληκτος. Ὁ τεκὲς αὐτὸς ἂν καὶ δὲν εἶνε λιθόκιστος εἶνε ἐν τούτοις στερεός. Ἔχει πολυάριθμα κελλία, μαγειρεῖα καὶ κήπους εὐκολίας¹⁾. Εἰς τὴν αὐλήν του εὐρίσκονται ἐκτεθειμένα σιδηρᾶ τόξα ἀρχαίων παλαιστῶν, πολεμικὰ τύμπανα καὶ λοιπὰ ἐργαλεῖα πάλης. Ὁ τεκὲς οὗτος εὐρίσκεται πλησίον τῆς ἀγορᾶς Ἀλη-πασᾶ καὶ ἔσωθεν τῆς πύλης Μπαλοῦκ παζάρ.

Ὁ τεκὲς τῶν δερβισῶν τοῦ Δζελαλεδδίν Ρουμί.

Ὁ τεκὲς αὐτὸς ἐκτίσθη μετὰ τὸν τεκὲ τῶν παλαιστῶν. Εἶνε τοῦ Κοτζᾶ Μουράτ Χάν. Ἔχει μεγάλους θόλους σκεπασμένους μὲ μόλυβδον. Αὐτὸ τὸ ἴδρυμα ἐνῶ ἦτο προηγουμένως τεκὲς τῶν μεβλεβίδων, ἐπειδὴ ἐκ συμπτώσεως ἔγεινεν εἰς αὐτόν φόνος, μετετράπη εἰς τέμενος ἀφοῦ ἐκτίσθη μιναρές, ἱερὸν καὶ ἄμβων δι' αὐτό. Κατόπιν εἰς τὴν αὐλήν τοῦ τζαμίου τούτου καὶ εἰς τὸ βόρειον μέρος τοῦ περιβόλου του ἐκτίσθη μεβλεβιχανές, ἱμαρέτ, μεδρεσές καὶ κελλία διὰ τοῦ; δερβισιδες. Τοιοῦτοτρόπως ἐσχηματίσθη καὶ πάλιν περιβλεπτος μεβλεβιχανές, ἐντὸς τοῦ ὁποίου περισσότεροι τῶν διακοσίων δερβισῶν καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα ἐκτελοῦσι τὰς συνήθεις τελετὰς αὐτῶν, ἀναπαριστῶντες διὰ τοῦ χοροῦ τὴν περὶ τὸν ἥλιον κίνησιν τοῦ σύμπαντος, ὑπὸ τοὺς ἤχους μουσικῆς, καθ' ὃν χρόνον ἄλλοι δερβίσαι ἄγνοι καὶ σοφοὶ ψάλλουσι στίχους τοῦ Μεννεβί²⁾. Ὁ τεκὲς οὗτος ἔχει πολλὰς προσόδους ἐξ ἀφιερωμάτων.

Ὁ τεκὲς τοῦ ἀγιοτάτου Σεῖχ Ζινδανί.

Πρόκειται περὶ τοῦ Σεῖδ Μπαμπᾶ Τζαφέρ σουλτάν ἐκ τῶν συντρό-

1) Ἀποχωρητήρια. Σ. Μ.

2) Οἱ ψαλμοὶ τοὺς ὁποίους συνέθεσεν ὁ ἱδρυτὴς τοῦ τάγματος Δζελαλεδδίν Ρουμί. Σ. Μ.

φων τοῦ προφήτου, ὅστις ἐπὶ τῆς χαλιφείας τοῦ Χαρροὺν ἐρ Ρεσῆτ διετέλεσε πρέσβυς αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἔϊνε θαμμένος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐντὸς πύργου, λέγουσιν ὅτι ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς, διότι προσέβαλε τὸν αὐτοκράτορα. Τὸν τεκὲ τοῦ Μπαμπᾶ Ἰζαφέρ σέβονται καὶ αὐτοὶ οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν χάρι του. Ἐκ τῆς κατ' εὐθείαν γενεᾶς αὐτοῦ προέρχεται ὁ Σεῖχ Ζινδανί, ὅστις εἶνε θαμμένος εἰς ἰὸν ἐν Ἀδριανουπόλει ὁμώνυμον τεκέν. Οὗτος εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ συμπράξῃ μὲ τὸν πατέρα τῶν νικητῶν, τὸν Σουλτάν Μεχτὲτ Χάν, κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὴν πύλην Ζινδάν. Ὅπως ὁ Παλάτ δεδὲ ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ Μπαλατᾶ, ὁ Ἰζουπέ Ἀλῆ δεδὲ καὶ ὁ Χορός δεδὲ ἀπὸ τὰς ὁμωνύμους τῶν πύλων. Ὁ Σεῖχ Ζινδανί, μόλις εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπεσκέφθη τὸν Τεκὲ τοῦ προπάπου του Μπαμπᾶ Ἰζαφέρ, ἀπεφυλάκισε τοὺς πρὸ πολλοῦ χρόνου εὐρισκομένους ἐκεῖ διὰ χρῆν καὶ φόνους, ἐπεσκεύασε τὸν τάφον τοῦ πατρὸς του κατὰ τὸν μουσουλμανικὸν τύπον. Ὁ ἴδιος ἀπέθανεν ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου του ἐκτίσθη ὁ Τεκὲς ὁ φέρων τὸ ὄνομα Σεῖχ Ζινδανί. Οἱ ταπεινοὶ τοῦ Τεκὲ τούτου εἶνε πλανόδιοι καὶ βοσκοί. Δὲν ἔχει πολλὰ εἰσοδήματα. Ἔϊνε μικρὸς Τεκὲς κείμενος ἔξω τοῦ Πύργου Ζινδάν τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ.

Ὑστερα ἐρχόμεθα εἰς τὸν Τεκὲ τοῦ Σεῖχ Ἀβδούλ Καδῆρ ἐλ Ἰζεϊλανή. Αὐτὸς ἐγεννήθη εἰς τὴν πόλιν Ἰζεϊλάν κειμένην παρὰ τὴν παραδεισιον Βαγδάτην. Ἐκτίσθη δὲ ὁ Τεκὲς οὗτος χάριν τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, τοῦ ὁποῖου ἡ φήμη ὡς μεγάλου ἀρχηγοῦ καὶ γνώστου τῶν θεολογικῶν ζητημάτων ἦτο διαδεδομένη ἀνά τὴν Ρωμαϊκὴν καὶ Ἰνδικὴν χώραν. Ὁ Χαζιρέτ Σεῖχ δὲν εἶνε ἀπὸ τὴν Κεϋλάνη τῆς Περσίας. Ὁ Τεκὲς οὗτος εὐρίσκεται ἐπὶ ὑψώματος ὀνομαζομένου Κούρι μπαϊρὶ καὶ ἐστραμμένου πρὸς νότον. Ἔχει αἰθουσαν συναθροίσεων δυναμένην νὰ περιλάβῃ χιλίους ἀνθρώπους. Ἐπίσης διάφορα δωμάτια, μαγειρεῖον, ἀποθήκην τροφίμων. Ἐν συντομίᾳ εἶναι ἴδρυμα πλήρες. Καθ' ἐκάστην Παρασκευὴν συναθροίζομενοι χιλιάδες πιστῶν, προσεύχονται καὶ εὐφραίνονται. Πολλάκις οἱ θεολόγοι κατηγόρησαν τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Τεκὲ αὐτοῦ, ὅτι ἡ τελετὴ τοῦ χοροῦ αὐτῶν εἶνε ἀθέμιτος. Αὐτοὶ ὅμως ἐσιώπησαν πάντοτε καὶ δὲν παρημέλησαν τὰς τελετάς των, παρὰ τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχόντων.

Δὲν ἔπαιυσαν δὲ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐρευνοῦν τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Τεκὲς ἔχει ἓνα ἱεροκῆρυκα, ἅγιον, σεβάσιμον καὶ ἐνδρετον.

Ὁ Τεκὲς τοῦ ὁπίου Σεῖχ Ἰμπραχίμ Γκιουλσανί. Ὁ Ἀζίλ Ἰμπραχίμ Γκιουλσανί μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἐκεῖθεν μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ σουλτάν Σελῆμ χάν ἤλθεν εἰς τὴν Ἀδριανουπόλιν καὶ ἔκτισε τὸν Τεκὲ αὐτόν. Ἀκολουθῶς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἴδρυσσε καὶ ἄλλον τεκέ. Ἀποθανὼν δὲ ἐκεῖ ἐτάφη πλησίον τοῦ τεμένους Μααέ.

Ὁ ἐν Ἀδριανουπόλει διάδοχός του, ἐπειδὴ ἦτο ἀπὸ τοὺς ἐναρέτους καὶ σοφοὺς, προσείλωσε πολλοὺς ἐκ τῶν Ἀδριανουπολιτῶν. Τὴν σήμερον εἶνε πλήρης Τεκῆς καὶ συγκεντρώνει καθ' ἑκάστην Παρασκευὴν μέγα πλῆθος. Δὲν γνωρίζω ἂν ἔχη ἄρκετὰ εἰσοδήματα.

Ἐπειτα εἶνε ὁ Τεκὴς τοῦ Χατζῆ Ὁμερ ἁγᾶ. Αὐτὸς εἶνε Τεκὴς ἐρημιτῶν καὶ εὐρίσκεται παρὰ τὸ Ἀγάτς παζαρί. Ὁ ἰδρυτὴς τοῦ τάγματος τούτου χαζηρέτι Ρισβὰν ἐφένδης εἶνε θάμμενος ἐδῶ. Ἐπειδὴ τὰ εἰσοδήματά του εἶνε πάγια ἢ ἀγαθοεργία του εἶνε διάχυτος.

Ὁ Τεκὴς τοῦ Σεῖχ Χαζηρέτι Μεστζή ζιδὲ Ἰβραχίμ ἐφένδης. Ὁ Θεὸς νὰ ἀγιάσῃ τὴν ψυχὴν του. Εἶνε ὑψηλὸν ἐνδιαίτημα τοῦ τάγματος τῶν ἐρημιτῶν. Εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς λεωφόρου καὶ πλησίον τοῦ τεμένους Μπειλέρβη. Εἶνε δὲ πολυσύχναστος.

Ὁ τεκὴς τοῦ Μουεζίν σουλτάν. Εἶνε μικρὸς τεκὴς κείμενος παρὰ τὴν πύλην Οὕτς σερεφελῆ. Ἔχει πολλοὺς πτωχοὺς (μοναχοὺς). Δὲν γνωρίζω ὅμως εἰς ποῖον τάγμα ἀνήκουσιν αὐτοί. Εἶνε καὶ αὐτὸς πολυσύχναστος.

Ὁ τεκὴς τοῦ Ἐμποῦ Ἰσαὰκ Κιαρουνί. Ὅλοι οἱ καλόγηροί του ἀνήκουν εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰσαακίδων, τῶν ὁποίων ἡ γενεὰ φθάνει εἰς τοὺς διδασκάλους τῶν Νακσιμπένδ¹⁾. Εἶνε ὑψηλὸς τεκὴς κείμενος εἰς τὴν παράλληλον ὁδὸν τῆς πρὸ τοῦ τεμένους Οὕτς Σερεφελῆ.

Ὁ Τεκὴς τοῦ Τὰς Κένδ μπαμπᾶ κεῖται πρὸς τ' ἀριστερὰ τοῦ Οὐίλου τζαμί καὶ εἶνε ἐτοιμόρροπος.

Ὁ τεκὴς τοῦ Τουτουνσοῦζ μπαμπᾶ εἶνε ἀξιοθέατος. Δὲν γνωρίζω ὅμως ποῖος εἶνε ὁ ἰδρυτὴς του καὶ εἰς ποῖον τάγμα ἀνήκουν οἱ μοναχοί του. Κεῖται πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀγάτς παζαρί, μέσα εἰς κήπους. Εἶνε ξενῶν δερβισῶν καλοκτισμένος καὶ καθ' ὅλα τέλειος. Ἔχει ἀνθόκηπον παραδείσιον.

Ὁ τεκὴς τῶν Τριῶν καὶ τῶν Ἑπτὰ εὐρίσκεται εἰς τὴν συνοικίαν Κεήκ. Εἶνε πολυσύχναστος, ἀρχαῖος· στέλλονται δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπὸ φιλανθρωποὺς πανταχόθεν ἀπίπολλα δῶρα καὶ θύματα (κουρμπάνια).

Αἱ κρήναι καὶ τὰ τρεχούμενα νερὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως. Καίτοι ἡ μεγάλη αὐτὴ πόλις δὲν στερεῖται ὕδατος, ἐν τούτοις πολλοὶ ἀγαθοεργοὶ ἔκτισαν μέσα εἰς τὰς συνοικίας καὶ τὰς ἀγορὰς κρήνας διὰ τοὺς ἐπισκέπτας καὶ τοὺς περιοίκους. Τὰ νερὰ ἐρχόμενα ἀπὸ τὸν Ἄρδαν καὶ τὸν Ἐβρον πλημμυροῦσι τὸν τόπον. Εἰς ἑνδεκα μέρη ὑπάρχουσι κρήναι τοῦ Γαζῆ Χουδαβενδικιάρ. Κρήνη τοῦ Ἰσᾶ τσελεμπῆ. Κρήνη τοῦ Γιλδιρίμ Χάν, Κρήνη τοῦ Ἐσκῆ Τζαμί, καὶ κρήνη τοῦ Βαγιαζήτ Χάν. Ἡ τελευταία αὕτη συναντᾶται εἰς ἕξ μέρη. Κρήνη τοῦ Τιμουρ Τὰς πασᾶ.

1) Τάγμα Μουσουλμάνων μοναχῶν. Σ. Μ.

Κρήνη τοῦ Κοτζᾶ Μουράτ μπέη. Αὐτὴ συναντᾶται εἰς ἑννέα μέρη. Κρήνη Βεϊλέρβη. Κρήνη Σοκουλοῦ πασᾶ. Κρήνη Τάχτ—οὐλ—καλιά. Ὑποθέτω ὅτι αὐτὴ ἀνήκει εἰς τὸν Κοτζᾶ Μουράτ Χάν. Κρήνη Κασῆμ πασᾶ. Κρήνη Ἐσὲ καδῆν.

Κρήνη τῆς Ἀδριανουπόλεως ὅπου δίδεται νερὸ γιὰ ψυχικό. (σεμπίλ). Ἡ πολυτελεστέρα ἐξ ὅλων εἶνε ἡ τοῦ Σελῆμ Χάν, ἡ εὐρισκομένη παρὰ τὴν ἀγοράν. Ἡ τοῦ Κηζιὰρ ἀγασὶ Μουσταφᾶ ἀγᾶ κεῖται πλησίον τῆς πύλης Οὕτς σερεφελῆ, εἰς πολυσύχναστον μέρος· ἔνεκα δὲ τούτου δὲν ἀπολείπουν ἐξ αὐτῆς οἱ διψῶντες. Εἶνε ἐστραμμένη πρὸς τὴν λεωφόρον ἐπὶ δὲ τοῦ παραθύρου αὐτῆς ὑπάρχει ἡ κάτωθι χρονολογία, χαραγμένη μὲ χρυσᾶ κτυπητὰ γράμματα : δίστιχον ἐμφαῖνον τὸ ἔτος χίλια. Καὶ ἡ κρήνη τοῦ Ἀλλῆ πασᾶ εἶνε ἐπίσης ὀνομαστή.

Αἱ συνοικίαι τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἡ Ἀδριανούπολις ἔχει τετρακοσίας δεκατέσσαρας συνοικίας ἀνθούσας. Ἐν πρώτοις ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὑπάρχουν δεκατέσσαρες. Δέκα συνοικίαι εἶνε τῶν Ρωμηῶν καὶ αἱ ἄλλαι τῶν Ἑβραίων. Πλησίον τοῦ Τεκὲ τῶν παλαιστῶν ὑπάρχει μία συνοικία μουσουλμανική. Ἄλλη τοιαύτη ὑπάρχει ἐντὸς τῆς πύλης Τὸπ καποῦ. Ὑπάρχουν καὶ πέντε συνοικίαι ἀθιγγάνων ἐκ τῶν ὁποίων λόγῳ τοῦ θορύβου εἶνε ἀδύνατον νὰ περάσῃ κανεὶς. Ἐκτὸς αὐτῶν ὅλαι αἱ ἄλλαι συνοικίαι τῶν προαστείων εἶνε μουσουλμανικαί. Τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν εἶνε τὰ ἑξῆς. Χιουγκιάρ, Σαράϊ, Μουραδιέ, Τασλήκ, Κηγήκ, Σελιμιέ, Ἐσκή τζαμί, Οὕτς σεριφέ, Ἀρασέ, Μαχκεμέ, Φιλ δαμί, Κασῆμ πασᾶ, Τιμουρτάς πασᾶ, Κηζιὴλ μιναρέ, Ἐσὲ καδδίν, Δὰρ οὐλ-χαδῖς, Κατῆρ χανί, Βεϊλέρβη, καὶ Σερατσχανέ.

Τὰ ἐν Ἀδριανουπόλει σουλτανικὰ ἀνάκτορα.

Πρῶτον εἶνε τὸ Ἐσκή Σεράϊ. Κεῖται εἰς θέσιν καβὰκ μεϊδανὶ καὶ πλησίον τοῦ τεμένους Σελῆμ χάν. Τὸ ἔκτισεν ὁ πορθητῆς τῆς Ἀδριανουπόλεως Γαζῆ Μουράτ Χουδαβενδικιὰρ εὐθὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν. Οἱ παλαιοὶ ἡγεμόνες τῆς Ἀδριανουπόλεως κατοικοῦσαν παρὰ τὴν πύλην Μανιάς. Ἀργότερον ὁ Μουσα Τζελεμπῆ ἐπεκτείνας τὸ Ἐσκή Σεράϊ κατέστησε μίαν ἐκ τῶν περὺγων αὐτοῦ ἰσχυρὸν φρούριον. Ἡ περιφέρειά του εἶνε πέντε χιλιάδες βήματα. Ἐχει σχῆμα μᾶλλον τετραγώνου. Τὸ ὕψος τῶν τοίχων του εἶνε εἴκοσι πήχεις. Ἐχει μίαν σιδηρᾶν θύραν πρὸς τὴν βορείαν πλευράν. Μετ' αὐτοὺς ὁ Σουλεϊμάν χάν διὰ ν' ἀποθανάτισῃ τὴν κατὰ τῆς Οὐγγαρίας ἐκστρατείαν του ἐπεσκεύασε τὰ δωμάτια τῶν γενιτσάρων παρόντων τεσσαράκοντα χιλιάδων γενιτσάρων. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ νὰ ἐγκαταστήσῃ ἕξ χιλιάδας αὐλικούς, ἔκτισε μεγάλας αἰθούσας, γυναικωνίτας, θη-

σαυροφυλάκεια μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀποθήκας, ἱερακοτροφεία καὶ κατασκηνώσεις στρατιωτῶν. Ἀμπέλια καὶ κήπους δὲν ἔχει. Ἐπειδὴ ὁμως εὐρίσκεται εἰς ὑψηλὸν μέρος ἔχει κλίμα εὐχάριστον καὶ νερὸ γλυκόν. Ἡ χρονολογία τῆς ἀνεγέρσεώς του εἶνε 767. Κατὰ τινα νόμον τοῦ Σουλεϊμάν Χάν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ἐξεπαιδεύοντο τρεῖς χιλιάδες ἐκλεκτὰ παιδιὰ ἐπιτριετίαν καὶ τελειοποιούμενα εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας μετέβαινον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖ ἀναλόγως τῆς ἐπιδόσεώς των προσελαμβάνοντο εἰς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ νέου Ἀνακτόρου. Διὰ τοῦτο τὸ Ἑσκή Σεράϊ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἦτο ὑπὸ τὴν εὐνοίαν καὶ προστασίαν τῶν Σουλτάνων. Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ διατηρήσῃ τὴν πόλιν ταύτην εἰς χεῖρας τῶν ὀσμανιδῶν μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος εὐημεροῦσαν καὶ ἀνθοῦσαν.

Τὸ ἀνάκτορον τοῦ Χουγκιάρ μπαγτσαί.

Εἰς παλαιὰν ἐποχὴν τὸ ἀνάκτορον αὐτὸ ἐχρησίμευεν ὡς κνηγέσιον τῶν βασιλέων τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἦτο ἀνθοκήπιον καὶ κατοικία ἀηδόνων. Μετὰ τὴν ἄλωσιν ὁ Μουράτ Χάν διὰ νὰ προσεύχεται μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ κόσμου ἔκτισεν ἐκεῖ εὐχετήριον καὶ μεμονωμένα περίπτερα, κατέστησε δὲ τοῦτο μονίμως κατοικήσιμον. Μετ' αὐτὸν ὁ κοτζὰ Μουράτ Χάν Β΄, ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου πορθητοῦ, μέσα εἰς τὸ ἀνάκτορον αὐτὸ καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τούντζα ποταμοῦ ἔκτισε διάφορα πολυτελῆ περίπτερα. Κάθε σουλτάνος ἀφίνοντας ἐκεῖ καὶ ἀπὸ ἐν ἔργον μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλεϊμάν Χάν τὸ κατέστησαν ἐπίγειον παράδεισον μαρτυροῦντα τὴν δόξαν καὶ τὴν προῖοῦσαν πρόοδον τῶν Ὀσμανιδῶν. Ὁ σουλτάν Σουλεϊμάν ὅταν ἔξεστράτευσε κατὰ τῆς Γερμανίας εἰς τὸ ἀνάκτορον αὐτὸ ἐστρατοπέδευσεν.

Τὸ ἀνάκτορον εὐρίσκεται πρὸς βορρᾶν καὶ ἔξωθεν τῆς Ἀπόλεως εἰς θέσιν κατάφυτον καὶ περιβρέχεται πανταχόθεν ὡς νησὶς ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ Τούντζα. Ἔδαφος εὐφορώτατον. ἔχει ὑψικάρηνα δένδρα, δρυῖς, πλατάνους, κυπαρίσσους, λεύκας καὶ ἄλλα. Μεταξὺ αὐτῶν διαιτῶνται διάφορα ἄγρια ζῷα καὶ πτηνὰ. Ἡ κυρία εἴσοδος τοῦ ἀνακτόρου ἀνοίγει πρὸς νότον εἰς καταπράσινον πεδιάδα. Πλησίον τοῦ ἀνακτόρου κεῖται τὸ δικαστικὸν μέγαρον. Εἰς τὸ μέσον τῆς πεδιάδος ὑπάρχει πανύψηλος μέχρι τρίτου οὐρανοῦ στήλη εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ὁποίας ὑπάρχει σφαῖρα χρυσεῖ.

Ἐδῶ ἀγωνίζονται οἱ τοξῆται καὶ οἱ ὀπλοφόροι μὲ βέλη καὶ τυφέκια καὶ ἐνώπιον τοῦ σουλτάνου ἐπιδεικνύουν τὴν ἱκανότητά των καὶ βραβεύονται παρ' αὐτοῦ. Εἰς τὴν πεδιάδα τὴν εὐρισκομένην πρὸς βορρᾶν τοῦ κήπου ὑπάρχουσι βασιλικοὶ σταῦλοι. Ὁ κήπος δὲν εἶνε περιμανδρωμένος. Περιβρεχόμενος ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ δὲν ἔχει ἀνάγκην περιμανδρώματος. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς σωματοφυλακῆς τῶν ἀνακτόρων (μποστταντζήμπασης) ἔχει

τρεις χιλιάδας σωματοφύλακας οἱ ὁποῖοι ἐπαγρυπνοῦσιν ἡμέραν καὶ νύκτα. Ἐντὸς τοῦ κήπου ὑπάρχει ὁ γυναικωνίτης, παρόμοιος πρὸς φρούριον. Ἐκεῖ ὑπηρετοῦσι οἱ εὐνοῦχοι καὶ ὁ ἀρχιευνούχος. Ἐνας ἐκ τῶν πύργων αὐτοῦ ὑψηλὸς μέχρι τρίτου οὐρανοῦ εἶνε τόσο ἀρμονικὸς πὸς ἡ γλῶσσά μου εἶνε μικρὰ διὰ τὸν περιγράψῃ. Εἶνε ἐπταόροφος. Εἰς ἕκαστον δὲ ὄροφον ὑπάρχουσι διάφορα δωμάτια, ἐξῶσται, πίδακες καὶ δεξαμεναί.

Ἄλλο ἀνάκτορον εἶνε τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ Χάν. Ἄλλο εἶνε τοῦ Μουράτ Χάν τοῦ Δ'. Αὐτὸ κατοικεῖται. Ὁ σουλτάν Μεχμέτ ὁ Δ' ἀγαποῦσε πολὺ τὸ κυνήγιον καὶ διὰ τοῦτο τὸν περισσότερον χρόνον παρέμεινε εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἀπ' ἐδῶ διηύθυνε τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις του. Ἀπ' ἐδῶ ἔστειλε στρατηγούς καὶ κατέκτησε τὴν Τρανσυλβανίαν, τὸ Γερμανικὸν φρούριον Ἐϊβάρ, τὴν νῆσον Κρήτην καὶ τὸ φρούριον τῶν Χανίων. Κυρίως δὲ μεταβάς αὐτοπροσώπως μετὰ τοῦ βεζύρου αὐτοῦ Κιοπρουλή ζαδὲ Φαζήλ Ἀχμέτ πασα εἰς Πολωνίαν κατέκτησε τὸ σπουδαιότερον τῶν φρουρίων αὐτῆς, τὴν Καμανίτσα. Ἐπίσης διὰ τῶν στρατηγῶν του κατέκτησε σωρείαν ἄλλων φρουρίων εἰς Σερβίαν καὶ Αὐστρίαν καὶ μετέφερεν ἐκεῖθεν πλῆθος αἰχμαλώτων καὶ λαφύρων διὰ τῶν ὁποίων ἐξωράισε τὸ ἀνάκτορον καὶ τοὺς περίξ κήπους εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε παρόμοιοι νὰ μὴν ὑπάρχουν εἰς ἄλλο μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Πρὸς τὸν κήπον αὐτὸν μόνον ὁ βασιλικὸς κήπος τῆς πόλεως Πεσέλ τῆς Γερμανίας δύναται νὰ παραβληθῇ. Τὰ ἄνθη πού εὐρίσκονται εἰς τὸν κήπον αὐτὸν τῆς Ἀδριανουπόλεως, δηλαδὴ τὰ τριαντάφυλλα, τὰ ζουμπούλια, τὰ ἴα, οἱ ταλύρες, οἱ βασιλικοί, τὰ γιασεμιά, τὰ φούλια, οἱ μολόχες, οἱ νάρκισσοι, οἱ κριγιοί, οἱ βιόλες, οἱ ἀνεμώνες, τὰ γαρύφαλλα, καὶ τὰ παρόμοια εὐώδη φυτὰ εἰς κανένα μέρος τοῦ κόσμου δὲν ὑπάρχουσι. Ὁ ἐξωτικὸς αὐτὸς κήπος ἀνοίγεται πρὸ τοῦ τεμένου Σουλτάν Μεχμέτ Χάν. Ἐν ὀλίγοις ἡ γλῶσσα ἀδυνατεῖ νὰ τὸν περιγράψῃ. Ἐγὼ δὲ ταπεινὸς ἐτόλμησα νὰ τὸν περιγράψω ὡς ἂν νὰ πῆρα μία σταγόνα ἀπὸ τὴν θάλασσα καὶ μίαν ἀκτίνα ἀπὸ τὸν ἥλιον. Διότι λόγῳ τῆς ὀλιγομέρου παραμονῆς μου τόσο μόνον κατώρθωσα νὰ συγκρατήσω. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὸν ὑποδειγματικὸν αὐτὸν κήπον συντροφεύουσιν εἰς τὸ κυνήγιον τὸν εὐτυχῆ σουλτάνον δώδεκα χιλιάδες εὐσταλεῖς ἔφιπποι νέοι καλῶς ἐξοπλισμένοι μὲ ἀκόντια καὶ ἄλλα ὄπλα, ἔτοιμοι εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Τὸ ἀνάκτορον αὐτὸ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἐποχὴν εἶχε καὶ οὔτε θὰ ἔχη ποτὲ τόσην αἴγλην ὅσην σήμερα. Ὁ Θεὸς νὰ διατηρήσῃ τὴν εὐημερίαν του μέχρι συντελείας τοῦ αἵωνος. Τὰ μεγάλα κτίρια τῆς πόλεως εἶνε σκεπασμένα μὲ κεραμίδια κοκκινωπά. Ἡ ταπεινότης μου ἀνέβηκα εἰς τὸν μιναρὲ τοῦ Σελημιέ καὶ εἶδα μετὰ προσοχῆς τὴν πόλιν καὶ τὰ περίξ καὶ ἐμέτρησα σαράντα ὀκτὼ κτίρια μολυβδοσκεπῆ. Ἐκτὸς τῶν ἤδη περιγραφέντων δύο σουλτανικῶν ἀνακτόρων ὑπάρχουσι καὶ τριακόσια τεσσαράκοντα ἀνάκτορα μεγιστάνων. Τὸ ὠραιότερον καὶ

λαμπρότερον ὄλων εἶνε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Σοκολοῦ Μεχμέτ πασᾶ, τὸ ὁποῖον ἔχει τριακόσια ἐξήκοντα δωμάτια, διαφόρους αἰθούσας, δεξαμενάς καὶ λίδακας καὶ λουτρὰ μέσα καὶ ἔξω. Εἰς τὴν εὐρύχωρον αὐλὴν αὐτοῦ ὑπάρχει πεδῖον διὰ τὸ ἀγώνισμα τοῦ ἀκοντίου. Ἄλλα ἀνάκτορα εἶνε τοῦ Μακιποῦλ Ἰβραχίμ πασᾶ, τοῦ Τιμουρτάς πασᾶ, τοῦ Βεηλέρβεη τοῦ Μπουλχενζλῆ Χουσεῖν πασᾶ, τοῦ Σακσακῆ πασᾶ, τοῦ Φερουχ πασᾶ, τοῦ Σλημιέ, τοῦ Μουτεμιδῆ Μουεγίτ πασᾶ, τοῦ Ρουστέμ πασᾶ, τοῦ Μαχμούδ πασᾶ, τοῦ Μιχάλ μπέη, τοῦ Τεφτερχάρ Ἰσμαήλ ἐφένδη, τοῦ Ἐκμεκτῆ ζαδὲ Ἀχμέτ πασᾶ, τοῦ Ζαγανὸς πασᾶ, τοῦ Χαλήλ πασᾶ, τοῦ Ἰσᾶκ πασᾶ, τοῦ Καζιμσκέρ καὶ τοῦ Μποσταντζῆ μπασι Σινάν πασᾶ.

Τὰ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεχμέτ Χάν τοῦ Δ'. ἀκμάζοντα ἀνάκτορα εἶνε τὰ ἐξῆς. Τὸ ἀνάκτορον τοῦ Κιοπρουλοῦ Μεμέτ πασᾶ, τοῦ Μεσαχήπ Μουσταφᾶ πασᾶ, τοῦ Ρεῖς—οὐλ—κιτάπ¹⁾ Σαμῆ ζαδὲ, τοῦ χρονογράφου (Ρουσναμεδζῆ) Ἀλῆ ἐφένδη, τοῦ Βανῆ ἐφένδη. Ἐντὸς δὲ τοῦ φρουρίου τὸ ἀνάκτορον τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Γεννιτσάρων καὶ τοῦ Χασάν πασᾶ ζαδὲ. Αὐτὰ εἶνε τὰ γνωστὰ εἰς ἡμᾶς ἀνάκτορα σκεπυσιμένα μὲ κεραμίδια κοκκινόχρσα. Τὰ σουλτανικὰ ἀνάκτορα εἶνε ὅλα λιθόκτιστα καὶ σκεπασμένα μὲ καθαρὸ μολύβι.

Τὰ ξενοδοχεῖα καὶ οἱ ξενῶνες τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἡ Ἀδ)πολις ἔχει ἐν ὄλῳ ἐξήκοντα τρεῖς μεγάλους ξενῶνας, τὸ Μουραδιέ, τὸ Γιλδιριμιέ, τὸ Μουχαμεδιέ, τὸ Κοτζαμουραδιέ, τὸ Σελημιέ, τὸ Βαγιαζηδιέ. Τὸν ξενῶνα τοῦ Ἑσκῆ Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ ξενὼν τοῦ Γεμητσῆ Χασάν πασᾶ, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται παρὰ τὸ Σελημιέ, εἶνε παμμέγιστος καὶ παρόμοιος πρὸς φρούριον. Ὁ ξενὼν (τὸ Χάνι) τοῦ Ρουστέμ πασᾶ καὶ αὐτὸ εἶνε στερεώτατον κτίριον. Τὸ Γεμῆς Χανί, τὸ Καπάν Χανί, τὸ Βεηλέρμπεη Χανί, τὸ Βιρᾶν Χάν, τὸ Σουτζάχ χανί, τὸ Ἰμαρὲτ χανί, τὸ Μιχάλ χανί καὶ τὸ χάνι τοῦ Σουαμπετιν πασᾶ, τὸ χάνι τῆς Ἑσὲ καδὴν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ χάν ἦτο μικρὸ χάνι. Ἀργότερα ὁ Ἐκμεκτῆ ζαδὲ Ἀχμέτ πασᾶς τὸ κατεδάφισε καὶ εἰς τὴν θέσιν του ἀνήγειρε μεγαλοπρεπῆ ξενῶνα, ὅμοιος τοῦ ὁποῖου οὔτε εἰς τὴν Ἀδ)πολιν οὔτε καὶ εἰς τὴν Κων)πολιν ὑπάρχει. Αὐτὸ τὸ Χάνι ἔχει διακόσια τέλεια δωμάτια. Εἰς ἓν μέρος τῆς αὐλῆς του ὑπάρχουν δωμάτια διὰ γυναῖκας. Ὁ σταῦλος αὐτοῦ δύναται νὰ περιλάβῃ χιλίους ἵππους. Ἐξωθεν αὐτοῦ ὑπάρχει πανύψηλος πύργος φθάνων μέχρι τρίτου οὐρανοῦ ἐντὸς τοῦ ὁποῖου χωροῦν ἑκατὸν σειραὶ ἡμιόνων. Γύρωθεν αὐτοῦ ἀπὸ

1) Ἀρχιγραμματεὺς τῶν ἀνακτόρων καὶ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων. Σ. Μ.

ἄκρου εἰς ἄκρον ὑπάρχουσι ἐξῶσται (σοφάδες). Ἡ ἐξωτερικὴ αὐλή του ἤμπορεῖ νὰ περιλάβῃ χιλίας καμήλους καὶ ἡμίονους. Ἡ θύρα του εἶνε σιδερένια καὶ βλέπει πρὸς βορρᾶν ἐπὶ τῆς Λεωφόρου. Ἐπ' αὐτῆς δὲ εἶνε χαραγμένη ἡ χρονολογία του — 1018 — καὶ δίστιχον λέγον ὅτι ἐγένετο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ σουλτάν Ἀχμέτ.

Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι καὶ πενήκοντα τρία ἐμπορικὰ καταστήματα. Οἱ ἔμποροι τῶν πολυτίμων ἐμπορευμάτων διαμένουν εἰς τὸ Χάνι πού εὐρίσκεται ἀπέναντι τῆς θύρας τοῦ Μπεζεστενίου. Ἐχει καὶ ἑβδομήντα χάνια διὰ τοὺς ἐργένιδες (ἀγάμους). Εἰς αὐτὰ διαμένουσι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οἱ ἄγαμοι ὑπάλληλοι τῶν ὑποδηματοποιῶν καὶ λοιποὶ ξένοι ἄγαμοι ὁδοιπόροι καὶ εἶνε ἀλληλέγγυοι. Τὰ Χάνια αὐτὰ ἔχουν θυρωροὺς καὶ φύλακας. Μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὰ Χάνια αὐτὰ τῶν μπεκιαρίδων δὲν παίξει ταβούλι κάθε βράδου, ὅπως γίνεται εἰς τοὺς ἄλλους ξενῶνας. Ὁ ξενὼν τῶν ἀγάμων τοῦ Ζαγανὸς πασᾶ κεῖται μεταξὺ τοῦ δικαστηρίου καὶ τοῦ Μεδρεσέ. Εἰς αὐτὸν διαμένουν χίλιοι περίπου ράπται ἄγαμοι. Ἐπειτα εἶνε καὶ ὁ ξενὼν ἀγάμων τῆς Δαγιέ καθήν, ὅπου κατοικοῦν οἱ ὑποδηματοποιοί.

Ἡ ἀγορὰ καὶ τὸ παζάρι τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Εἰς τοὺς δημοσίους δρόμους αὐτῆς ὑπάρχουσιν ἐν ὅλῳ ἑξ̄ χιλιάδες ἑπτακόσια μαγαζεῖα. Τὸ ἀρχαιότερον ἑξ̄ ὅλων εἶνε τὸ εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως εὐρισκόμενον Μπεζεστενί τοῦ Μουράτ Χάν, τὸ ὅποιον εἶνε στερεώτατον καὶ οἱ θόλοι του σκεπασμένοι μὲ κυανόχρουν μόλυβδον. Τὰ πολυτιμότερα πράγματα τῆς ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας εὐρίσκονται ἐδῶ. Ἐντὸς τοῦ Μπεζεστενίου φυλάσσονται τριακόσια μικρὰ μαγαζεῖα. Εἰς ἕκαστον δὲ ἑξ̄ αὐτῶν ὑπάρχουσι πάμπολλοι θησαυροί. Ἐπάνω εἰς ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ μαγαζεῖα ὑπάρχει γραμμένη μὲ κτυπητὰ γράμματα ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή. «— Ὡ ἀστέρι λαμπερό, μὲ τὸ νὰ φυλάγῃ τὴν ὠμορφιά σου τὰ μάτια μου ἔγιναν δίφυλλο ντουλάπι». Ὁ εἰσερχόμενος σ' αὐτὸ τὸ μαγαζάκι μένει κατάπληκτος. βλέποντας τοὺς πολυτίμους λίθους καὶ τὰ χρυσοποίκιλτα σκεύη καὶ μεθ' ἃ ἀπὸ τὴν εὐωδίαν τῶν ἀρωμάτων. Ἐπειδὴ εἰς τὸ Μπεζεστενίον τοῦτο εὐρίσκονται ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς Αἰγύπτου κάθε νύκτα ἑξῆντα νυκτοφύλακες μὲ ἀναμμένα κανδήλια, ἀφοῦ κλείσουν τὰς τέσσαρας σιδηρᾶς θύρας αὐτοῦ τὰς εὐρισκομένας εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς του, τὸ φυλάτουν μέχρι πρωίας.

Τὸ παλαιὸν Μπεζεστενί. Αὐτὸ εἶνε κτίσμα τοῦ Γαζῆ Χουδαβενδικιάρ. Εἰς αὐτὸ δὲν ὑπάρχουν πολυτίμα ἐμπορεύματα. Ἐκ τῶν εἴκοσι θόλων αὐτοῦ οἱ δύο εἶνε χαλασμένοι. Ἐντὸς αὐτοῦ ἐργάζονται οἱ παπλωματάδες. Ἐξωθεν αὐτοῦ ὑπάρχει παλαιοπωλεῖον (μπίτπαζαρί).

Ἐγκώμιον τῆς ἀγορᾶς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ.

Αὐτὴ εἶνε ἀπὸ τὰ ἀφιερῶματα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, βεζύρου τοῦ Σουλεϊμάν χάν και ἔργον τοῦ ὀνομαστοῦ ἀρχιτέκτονος κοτζᾶ Σινάν ἀγᾶ. Τῷ ὄντι οὗτος χρησιμοποίησας ὄλην τὴν τέχνην του ἐχάραξε τὴν ἀγορὰν αὐτὴν ἔνθεν και ἔνθεν τῆς μεγάλης λεωφόρου, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πύλην Μπαλῆκ παζαρι και φθάνει ἕως τὴν πύλην Ἰγνετζιλέρ (τῶν Βελονάδων). Ἡ ἐπαξία αὐτῆς περιγραφὴ εἶνε ἀδύνατος. Εἰς τὰς δύο κεφαλὰς τῆς ἔχει δύο μεγάλας θύρας, ὡς θύρας φρουρίου. Εἰς αὐτὴν κάθε νύκτα φυλάσσουν ἑκατὸν νυκτοφύλακες. Διότι ἡ ἀνυπολογίστου ἀξίας εὐρισκομένη ἐδῶ περιουσία ἔχει ἀνάγκην φρουρήσεως. Ἀπὸ μίαν θύραν αὐτῆς μέχρι τῆς ἄλλης ἡ ἀπόστασις εἶνε χιλίων βημάτων. Ἀπὸ τὸ ἓνα και ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἔχει τριακόσια ἐξήκοντα μαγαζεῖα μὲ θυρόφυλλα. Τὰ θυρόφυλλα αὐτὰ εἶνε τεχνικὰ προσηρμοσμένα και δὲν διαφέρουν τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο οὔτε κατὰ τρίχα. Ἡ σκεπὴ αὐτῆς ἀποτελουμένη ἀπὸ τόξα και θόλους εἶνε σκεπασμένη μὲ μολύβι. Κάθε τόξον ἔχει ἓνα παράθυρον μὲ σιδερένιο παραθυρόφυλλο. Οἱ νυκτοφύλακες, τὰ παράθυρα αὐτά, τὰ κλείουν κάθε βράδυ. Διότι και εἰς αὐτὴν ὑπάρχουν ἔμποροι πολυτίμων πραγμάτων.

Ἐγὼ ὁ χότζας περιειργάσθην τὴν ὡραίαν αὐτὴν ἀγορὰν πέρα πέρα. «Εἶνε ἀγορὰ βασάνων. Μαγαζὶ πιστώσεων δὲν ὑπάρχει».

Ὅπως φαίνεται και ἀπὸ τὸ δίστιχον αὐτὸ ὑπάρχουν πάρα πολλὰ ἐμπορεύματα. Εἶνε ὁμως πανάκριβα. Ἀγορὰ παρομοία πρὸς αὐτὴν οὔτε εἰς τὴν Κ)πολιν οὔτε εἰς τὴν Προύσσαν ὑπάρχει. Μόνον ἡ ἐν Δαμασκῷ ἀγορὰ Σινανιὲ μπορεῖ νὰ παραβληθῆ πρὸς αὐτὴν. Ὅπισθεν τῆς ἀγορᾶς αὐτῆς και ἐπὶ μιᾶς λεωφόρου ὑπάρχει μεγάλο ἐργαστήριον δερματίνων εἰδῶν. Ἐν συνεχείᾳ μὲ τὸ Μπεζεστένι ὑπάρχει και ἀγορὰ χρυσοχῶν και κεντητῶν. Καὶ ἡ ἀγορὰ τῶν ἀρωματικῶν εἶνε πράγματι ἀξιοθέατος και εὐφραίνει τὰς καρδίας διὰ τῶν ἀρωμάτων και φαρμάκων τῆς. Τὸ μῆκος τοῦ Οὐζοῦν τσαρσῆ εἶνε δύο χιλιάδες βήματα. Εἶνε ὡσάν μεγάλη λεωφόρος. Δεξιᾶ και ἀριστερὰ χιλιάδες τεχνίται προσπαθοῦν νὰ κερδίσουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν. (τὸ φαγί τους και τὸ χηρκά τους). Τὸ ἔμβλημά των εἶνε :— Ὁ κερδίζων εἶνε φίλος τοῦ Θεοῦ—Διότι ὁ κόσμος ἔτσι εἶνε. Ὑπάρχουσι και ἀγοραὶ τῶν βελονάδων, τῶν χαλκουργῶν, ἐκείνων ποὺ πωλοῦν μέλι, τῶν σιδηρουργῶν, τῶν βαμβακεμπόρων, τῶν παπλωματάδων, ἐκείνων ποὺ πωλοῦν λινά, τῶν σκηνοποιῶν, τῶν ψαράδων, τῶν βαφέων, τῶν τσοχατζίδων και τῶν χαλβαδζίδων. Πλησίον τοῦ τεμένου Σελῆμ Χάν, ὑπάρχει ἄλλη ἀγορὰ, ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν ἀγορὰν Ἀλῆ πασᾶ, τῆς ὁποίας αἱ δύο κεφαλαι ἔχουν δύο σιδηρᾶς θύρας. Εἰς τὰς δύο πλευρὰς τῆς ἀγορᾶς αὐτῆς ὑπάρχουν τριακόσια καταστήματα μὲ τσεγγέλια. Οἱ θόλοι τῆς εἶνε σκε-

πασμένοι με μολύβι. Ἡ ἀγορὰ αὐτὴ τιμᾷ τὴν Ἀδριανούπολιν. Καίτοι ταξιδεύω σαράντα ἕνα χρόνια, πούθενά δὲν συνήντησα παρομοίαν. Κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον εἶνε μέρος ἀναψυχῆς. Ἐδῶ συγκεντρώνονται οἱ ἀνθρώποι τῶν γραμμᾶτων, οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ προὔχοντες. Πλησίον αὐτῆς ὑπάρχει μικρὴ ἀγορὰ (κιουτσουκ ἀραστά). Αὐτὴ βέβαια δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὴν προηγουμένην. Εἶνε ὅμως χαρίεσσα. Ὅλοι οἱ τεχνῖται τῶν μνημονευθέντων σουλτανικῶν ἀγορῶν ὅταν συνέρχονται κατ' ἰδίαν ἔχουσι τοὺς ἀρχηγούς των, τοὺς σοφοὺς των, τὰ πρωτοπαλήκαρά των, τοὺς κεχαγιάδες των καὶ τοὺς τσαουσάδες των. Αἱ ἀγοραὶ καὶ τὰ καταστήματα αὐτά, ἐπειδὴ ἐκτίσθησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν προκατόχων Σουλτάνων ἐπὶ τῇ βίσει ὀρισμένου ρυθμοῦ καὶ ἔμπροσθεν τῶν καταστημάτων ἔχουσι τόξα, στηριζόμενα εἰς καθέτους στύλους, σχηματίζουσι στοᾶν καλλωπίζουσαν τὴν πόλιν.

Τὸ πλεῖστον τῶν ἀγορῶν αὐτῶν τὰ μολύβια ἔχουν λυώσει ἀπὸ τὰς ἐπανειλημένας πυρκαϊάς.

Ἄλλαι διεσκορπισμέναι ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀγοραὶ

Κιουτσουκ παζαρί, Σαρατσανὲ κιουπρουσοῦ παζαρί, Μουραδιὲ παζαρί, Τακὴκ παζαρί, Γασλὴκ παζαρί, Βαγιαζήτ χάν παζαρί, Γιλδιωμ χάν παζαρί, Μιχάλ μπασί παζαρί. Μανιᾶς παζαρί καὶ Τεππαγχανὲ τσαρρησί. Εἰς τὰ βυρσοδεψεῖα (τεππαγχανὲ) ὑπάρχουσι περὶ τοὺς πέντε χιλιάδες νέοι ἐργάται ρωμαλέοι, γενναῖοι, χειροδύναμοι, οὐδεὶς δὲ φονεὺς ἢ δικαστὴς δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ μεταξὺ αὐτῶν. Ἐὰν δέ ποτε φονεὺς τις ἔλθῃ ἐκεῖ δὲν ἤμπορεῖ νὰ σωθῆ ἀπὸ τὰ χέρια των. Ἀναγκάζεται νὰ ἐργασθῆ εἰς τὴν βυρσοδεψίαν, συνέρχεται καὶ γίνεται καλὸς τεχνίτης. Τὰ μεγάλα αὐτὰ βυρσοδεψεῖα εὐρίσκονται εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης ἀγορὰ καυσοξύλων, ἀγορὰ ἀμαξῶν, ἀγορὰ ἵππων, ἀγορὰ προβάτων, ἀγορὰ ἀγελάδων, ἀγορὰ ἀθιγγάνων καὶ ἀγορὰ τὸ χάνι τῶν μουλαριῶν. Ὅλα τὰ μουλάρια τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ μένουσιν ἐδῶ. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ παρὰ τὸ φίλ γιοκουσοῦ εὐρισκόμενον οἶκημα τοῦ ἐλέφαντος κατερειπώθη, ὁ ἐλέφας τὸν ὅποιον εἶχε στείλει δῶρον ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰνδιῶν μένει τώρα εἰς ἕνα ἐρειπωμένον λουτρόν παρὰ τὴν γέφυραν Σαρατσανέ. Ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς ἡμᾶς ἀγορῶν εἶνε καὶ ἡ ἀγορὰ τῆς Ἐσὲ καδήν, τὸ καλιὰ παζαρί, τὸ μεῖχανέ παζαρί, ἡ ἀγορὰ τῶν αἰχμαλώτων καὶ ἡ ἀγορὰ τῶν γυναικῶν. Εἰς τὰς ἀγορὰς αὐτὰς πλεονάζουσι λωποδύται, Λεβέντιδες τῆς Ρούμελης καὶ ἡ φάρα τῶν κακοποιῶν.

Τὰ ἐν Ἀδριανουπόλει ἀκμάζοντα καὶ ἀξιομίμητα μνημεῖα.

Τὸ σπουδαιότερον ἐξ αὐτῶν εἶνε ἡ γέφυρα τοῦ Μιχάλ. Ἐδῶ ἐνώ-

νονται οἱ ποταμοὶ Τούντζα, Ἄρδας καὶ Ἐβρος. Εἶνε τόσον πλατεῖα καὶ μεγάλη κατὰ μῆκος ὥστε εἰς κανένα μέρος τοῦ κόσμου δὲν ὑπάρχει παρομοία. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γέφυραν Γκιουλβάρ ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἡ τὴν ἐπὶ τοῦ Ἐργένους, γέφυραν ἢ ὁποῖα ἔχει ἐξήκοντα τέσσαρα τόξα. Ἀνήκει εἰς τὸν κοτζά Μουράτ χάν καὶ ἀπέχει ἓνα σταθμὸν ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν. Εἶνε θαῦμα πῶς αὐτὴ ἢ γέφυρα ἐκτίσθη ἐπὶ τριῶν ὀρητικῶν (τρολλῶν) ποταμῶν. Ἡ μία ἄκρα αὐτῆς εὐρίσκεται πρὸς δυσμὰς καὶ ἡ ἄλλη πρὸς ἀνατολάς. Τὸ μῆκός της εἶνε πολὺ μεγάλο. Τὸ πλάτος της ἐπιτρέπει νὰ διέλθουν τρεῖς ἄμαξαι ἐκ παραλλήλου. Εἶνε ἐκτισμένη μὲ λίθους ὑπερμεγέθεις (μεγέθους ἐλέφαντος) καὶ εἶνε τεχνικὴ. Οἱ καμάρες αὐτῆς εἶνε εἶδος οὐρανίου τόξου. Ἀλλὰ δὲν εἶνε τόσον ὑψηλὰ ὅσον τὰ τόξα τῆς Γεφύρας Μοστάμ εἰς τὰ σύνορα τῆς Βοσνίας καὶ τῆς γεφύρας Μπατάν εἰς τὸ Κουρδιστάν. Τὸ ὕψος της φθάνει τοὺς σαράντα πήχεις. Ὡσὺν νὰ εἶνε τεῖχος τοῦ Ἀλεξάνδρου. Εἰς τὸ μέσον τῆς ἀξιομμήτου ταύτης γεφύρας καὶ πρὸς τ' ἀριστερὰ ὑπάρχει φυλάκειον θολωτόν. Ἐκεῖ εἶνε γραμμὴν ἢ χρονολογία τῆς γεφύρας αὐτῆς «Ὀκτακόσια εἴκοσι πέντε». Ἐπειδὴ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ ἀπὸ τὰς πλημμύρας μέρη τινὰ αὐτῆς εἶχον καταστραφῆ, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλτάν Ἰβραχίμ Χάν, ὁ μέγας βεζύρης Καρὰ Μουσταφᾶ πασᾶς ἐπεσκεύασεν αὐτὴν διαπανήσας τὸ προῖον τῆς πωλήσεως τῶν διαφόρων σκευῶν, χαλκομάτων καὶ λοιπῶν ἐπίπλων τοῦ Τεκὲ Χηζηρλήκ, τὸν ὁποῖον κατεδάφισε κατόπιν ὑψηλῆς διαταγῆς καὶ ἑκατοντάδας πογγίων ἐκ τῶν ἰδίων του. Ἡ ἡμερομηνία τῆς ἐπισκευῆς τῆς γεφύρας εὐρίσκεται ὡσαύτως εἰς τὸ φυλάκειον ἐκεῖνο, μὲ τὰς λέξεις: (Ἐστερέωσε τὴν ὥραϊαν ταύτην γέφυραν ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς. Αὐτὴν τὴν γέφυραν ἔκτισε τὸ πρῶτον ὁ Γαζῆ Μιχάλ μπέης ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς ἐποχῆς τοῦ πατρὸς τοῦ πορθητοῦ. Πλησίον εἰς τὴν γέφυραν ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ μικρὰ νησὶς ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται μέγα τέμενος. Ὑπάρχει ἐπίσης ἐκεῖ πλησίον καὶ τεκὲς μὲ τὸν τάφον τοῦ Σεφερσάχ διαδόχου τοῦ Χατζῆ Μπεκτὰς Βελῆ.

Κατόπιν ἐρχόμεθα εἰς τὴν γέφυραν Σαρατσανέ. Αὕτη εἶνε τοῦ Σεχαπεδδίν πασᾶ, ὅστις ἦτο ἀπὸ τοὺς μεγιστάνας τοῦ πατρὸς τῆς νίκης. Τὴν ἀνέγειρον τῆς γεφύρας εἶχεν ἀρχίσει ὁ πατὴρ τῆς νίκης (Ἐμπ-οὐλ-φέτχ). Πρὶν ὅμως ἀποπερατωθῆ αὕτη ἀπεβίωσεν εἰς τὸ Μάλτεπε τῆς Κων)πόλεως. Ὅταν δὲ ὁ Σεχαπεδδίν πασᾶς ἦλθεν εἰς τὴν Ἀδ)πολιν μὲ τὸν σουλτάν Βαγιαζῆτ χάν, ἀπεπεράτωσε τὴν γέφυραν αὐτὴν. Εἶνε γέφυρα ἀξιοθέατος καὶ ἀνεκτίμητος. Ἐχει ὀκτὼ καμάρες. Εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ καὶ εἶνε πολὺ στερεά. Ἀπὸ τὴν γέφυραν πηγαίνοντας πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν ὑπάρχει τετράγωνος μαρμαρίνη στήλη ἐπὶ τῆς ὁποίας μὲ τὸ χεῖρ τοῦ Αὐθέντου εἶνε γραμμὴν ἢ δέξῃς ἐπιγραφὴ:

Ἐκτίσθη ὑψηλῆ διαταγῆ τοῦ σουλτάνου τῆς ἐποχῆς Βαγιαζήτ χάν ἐν ἔτει 885 :

Κατόπιν ἐπὶ τοῦ Τούντζα, ἐντὸς τοῦ σουλτανικοῦ κήπου, ὑπάρχουν τρεῖς ἄλλαι ὠραῖαι γέφυραι, αἱ ὁποῖαι ὀνομάζονται γέφυραι τοῦ Σουλτάνου. Δὲν εἶνε γνωστὸν ποῖοι τὰς ἔκτισαν. Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τούντζα ὑπάρχει ἐπίσης ἔμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ τοῦ ὁμωνύμου τεμένους γέφυρα τοῦ σουλτάν Βαγιαζήτ, ἡ ὁποία κοινῶς λέγεται μιᾶς καμάρας (γιαλίνης γκιόζ). Ἄλλη γέφυρα ἐπὶ τοῦ Τούντζα εἶνε ἡ γέφυρα τοῦ Ἐτμεκτιῆ ζαδὲ Ἀχμέτ πασᾶ. Ἀπ' ἐκεῖ πηγαίνει κανεὶς εἰς τὸ χωρίον Τημουρτάς. Πόσας καμάρας ἔχει δὲν γνωρίζω. Πάντως ὁμως ἔχει ὠραίαν θέαν. Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἄρδα καὶ εἰς δύο σημεῖα ὑπάρχουν δύο γέφυραι ξύλιναι. Πολλὰκις εἰς τὰ σημεῖα αὐτὰ ἐκτίσθησαν λίθιναι γέφυραι. Ἐπειδὴ ὁμως τὸ ἔδαφος εἶνε ἀμυῶδες τὰς παρέσυρεν τρελλαθεὶς ὁ Ἄρδας.

Οἱ λουτρῶνες τῆς Ἀδριανουπόλεως

Πρῶτον ὁ λουτρῶν Οὐῆς σερεφελῆ εἶνε μεγάλος, εὐάερος, μὲ καλὸ νερό, κομψὸς καὶ μὲ ὑπέρετας καθαρὸς καὶ περιποιητικὸς. Ἀπὸ τοὺς τοίχους καὶ τοὺς θόλους του εἶνε ἀδύτατον καὶ σταγῶν ἰδρωτός νὰ τρέξη. Ὁ λουτρῶν τὰχτ—οὐλ—καλιὰ (κάτω ἀπὸ τὸ φρουρίον), εἶνε κτίριον μέγα παλαιοῦ τύπου. Ὁ λουτρῶν τοῦ Ἰβραχίμ πασᾶ, τῶν Μπογιατζιλάρ (Βαφέων), τοῦ Ἰσῆκ πασᾶ, τοῦ Σελιμιέ, τοῦ Μουράτ μπέη. Ὁ τελευταῖος οὗτος εἶνε μέγας καὶ κτίριον ἀρχαίου τύπου. Τὰ τρεχούμενα νερά του εἶνε γλυκά. Ὁ λουτρῶν τοῦ Μεζήτ μπέη ἔχει μεγάλην πελατεῖαν. Ὁ λουτρῶν Τὸπ καπουσοῦ κεῖται ἐντὸς τοῦ φρουρίου καὶ δὲν ἔχει καλὴν φήμην. Ὁ λουτρῶν τοῦ Βαγιαζίτ Χάν εὐρίσκεται παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Τούντζα. Ὁ λουτρῶν τοῦ Μιχάλ μπέη ἐπειδὴ εἶνε πολὺ μεγάλος εἰς μερικὰ δωμάτια του οἱ βυρσοδέψαι βάφουσι δέρματα κυανᾶ, κόκκινα, κίτρινα, ροδόχροα καὶ πορτοκαλιὰ. Ὁ λουτρῶν τοῦ Ἀγᾶ εἶνε ὠραῖος εἰς τὴν συνοικίαν Κηγήκ. Ὁ λουτρῶν τοῦ Κασήμ Πασᾶ εὐρίσκεται πλησίον τοῦ τεμένους Ἐσὲ καδὴν. Ὁ λουτρῶν τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ. Ὁ λουτρῶν τοῦ Μπεηλέρμπεη εἶνε παράξενος, περίεργος καὶ ἀνοικτόκαρδος. Ὁ λουτρῶν τοῦ Ἀχῆ τσελεμπή ὀνομάσθη τοιουτοτρόπως, διότι εἰς μίαν γούρναν ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐνὸς δωματίου του εὐρέθη προσωπογραφία δῆθεν. Ὅχι προσωπογραφία ἀλλ' ἔμψυχόν τι. Διότι ἀπὸ οἰονδήποτε μέρος καὶ ἂν τὴν παρατηρήσης φαίνεται ὅτι γελᾷ. Τὶ τέχνη! Τὸ ἔκτισεν ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ ὁμωνύμου τεμένους ὁ ἐξοχώτατος Ἀχῆ τσελεμπή. Ὁ λουτρῶν τοῦ Καζασκέρ εἶνε καθαρὸς. Ὁ λουτρῶν τοῦ Κηζιλάρ ἀγασί. Οὗτος ἐνῶ ἦτο κατάλυμα ἐλέφαντος κατεστραμμένον, ὁ ἀρχιευνούχος τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ Δ' τὸ ἐπεσκεύασε καὶ τὸ ἔκαμεν εὐχάριστον λουτρόν, ὅμοιον τοῦ ὁποίου δὲν ὑπάρχει οὔτε

εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν οὔτε εἰς ἄλλο μέρος τῆς Ρούμελης. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν προκρίτων τῆς Ἀδριανουπόλεως ὑπάρχουσι ἐνταῦθα ἐν ὄλῳ τρεῖς χιλιάδες ἑκατὸν πενήκοντα λουτρῶνες εὐγενῶν οἰκογενειῶν. Διότι εἰς πολλὰ σπήτια τῶν βεζυρῶν καὶ βουκελάδων ὑπάρχουν ἀνά δύο καὶ τρεῖς. Εἶνε καθιερωμένον ὅπως καὶ τὸ μικρότερον σπήτι ἔχει τὸ λουτρόν του. Ἐγὼ ὁ ταπεινὸς γνωρίζω παρὰ πολλοὺς ἕξ ἰδίας ἀντιλήψεως, ἡ ἀπαρίθμησις τῶν ὁποίων περιτεύει. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Λουτρὼν τοῦ Χουνκιάρ Σεραῖ, εἶνε κτισμένος μὲ ἰδιόρρυθμον διαίρεσιν καὶ σχέδιον θελκτικόν, παρόμοιος δὲ ἴσως μόνον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὰ ἰδιαίτερα διαμερίσματα τοῦ νέου Ἀνακτόρου, νὰ εὕρισκεται.

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς.

Ἡ τάξις τῶν προὔχοντων ὅταν φθάσουν εἰς ὄριμον ἡλικίαν, ἤτοι ὅταν φθάσουν τὰ ἑβδομήντα ἢ ἑλατὸν χρόνια ἀπέχουν ἀπὸ τὰς διασκεδάσεις. Ἐχουν ὁμως ἐν τάξει τὰ κέρδη των. Ἐχουν τὸ χρῶμα καὶ τὴν ὄψιν τῆς ὑγείας. Οἱ νέοι εἶνε μέτριοι εἰς παρουσιαστικὸν καὶ ὁμορφιά. Μιλοῦν λίγα καὶ κολυμβοῦν εἰς τοὺς ποταμοὺς ὅπως οἱ νηρηίδες εἰς τὴν θάλασσαν.

Οἱ πεπαιδευμένοι. Ὑπάρχουν ἰατροὶ γνωρίζοντες τὴν ἐπιστήμην τοῦ σφυγμοῦ καὶ διαπρεπεῖς χειρουργοὶ ἐκτελοῦντες ὄρισμένα καθήκοντα εἰς τὸ Νοσοκομεῖον Βαγιαζίτ χάν. Ἄλλ' ὁ πλέον ξακουστὸς ἀπ' ὅλους εἶνε ὁ παρὰ τὸ τέμενος Οὐλοῦ τζαμί, Χηζήρ τσελεμπή, ὅστις εἶνε δεύτερος Χηζήρ¹⁾. Ὁ Ἰσμαήλ τσελεμπής εἶνε ἀμίμητος εἰς τὴν τέχνην τῆς περιτομῆς. Περιτέμνει τὰ παιδιά κατὰ τὴν ἱερὰν παράδοσιν. Οἱ ἰμάμιδες, ἱεροκέρυκες καὶ οἱ οὐλεμάδες (θεολόγοι) ὑπερβαίνουσι τοὺς ἕξ χιλιάδες πενήκοντα. Μεταξὺ τῶν ἱεροδικαστῶν ὀνομαστοὶ εἶνε ὁ Χαντζή ζαδὲ ἐφένδης, ὁ καρὰ Καδής, ὁ Μεσοῦτ ἐφένδης. Ἐκ δὲ τῶν ἱεροκηρύκων, ὁ ἱεροκῆρυξ τοῦ τεμένους Βαγιαζίτ Ἰβραχίμ ἐφένδης. Σήμερον εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ὑπάρχουσι περὶ τοὺς δεκαεπτὰ δόκιμοι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς. Ἐν γένει ἡ πόλις αὐτὴ εἶνε φυτώριον σοφῶν, ἐναρέτων, καὶ κατοικία τῶν ποιητῶν καὶ εὐσεβῶν. Οἱ προὔχοντες καὶ εὐγενεῖς φοροῦσι σαμαρόγουνες καὶ πολυτελεῖ ἐνδύματα ἀφίνοντες δὲ τὴν ἄκρην τοῦ σαρκίου των νὰ πέφτη ὀλίγον πρὸς τὰ κάτω περπατοῦσι σεινάμενοι κουνάμενοι. Οἱ τῆς μεσαίας τάξεως φοροῦσι τσόχινα καυτάνια. Αἱ γυναῖκες φοροῦν τσόχينو φερετζὲ καὶ σόφια χρωματιστά, ἔχουσι ἐπάνω ἴσιο τὸ κεφάλι καὶ δὲν φοροῦν κεκρῦφαλον, ὅπως αἱ Κωνσταντινοπολίτισσαι.

1) Προφήτης τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας, ὅστις κατὰ παράδοσιν ζῆ εἰς-
 ἔτι καὶ ἀπεύδει εἰς βοήθειαν τῶν δεομένων. Ἐσορτάζεται τὴν 23 Ἀπριλίου, Σ. Μ.

Τὸ κλίμα αὐτῆς.

Ἐπειδὴ ἡ Ἀδριανούπολις εὐρίσκεται εἰς τὸ τελευταῖον τρίτον τῆς τετάρτης ζώνης τὸ κλίμα της εἶνε παρὰ πολὺ εὐχάριστον. Ἀλλὰ τὸ καλοκαῖρι της, εἶναι καλοκαῖρι καὶ ὁ χειμώνας της, παρὰ πολὺ χειμώνας. Ἐνίοτε καὶ οἱ τρεῖς ποταμοὶ αὐτῆς παγώνουν. Ὁ χειμώνας της ὁμοιάζει μὲ τὸν χειμῶνα τῆς Ἑρζερούμ.

Ὅνόματα ἀνδρῶν καὶ ὀνομαστῶν προσώπων.

Σεχιμή μπέη, Σηγιαμή μπέη, Κασήμ μπέη, Σεχράπ μπέη, Χαϊδάρ μπέη, Μεμιδζάν μπέη, Ρεσοὺλ ἀγιά, Καδρὴ ἀγιά, Χουδαβεροδὴ ἀγιά, Σεχ-σουβάρ ἀγιά, Ἀχμεδ ἀγιά.

Ὅνόματα γυναικῶν. Οὐμετουλάχ (Θεοδούλη), Ἀφιφὲ (Σωφρονία), Ἐμινέ, Μέχριμαχ (Σεληνόφως), Ζουμρέ ("Ἄστρον), Οὐμπέϊδε (Δούλη), Ζουμπέϊδε, Γκιούλσαχ (Βασίλισσα τῶν ρόδων), Οὐμεχάν, Χάβα. **Ὅνόματα δούλων.** Φερχιάδ, Κενάν, Τεζγκιούλ, Καδεμλή, Κουβελή μπάη, λα-ταίν, Σαχίν, Τσελέπ βερδί, Ἀλάχ βερδί, Σεβινδίκ, Χουδὰ βερδί, Γκιούν δογδοῦ, Γιασάο, Μουζαφέρ. **Ὅνόματα δούλων γυναικῶν.** Τσηγδέμ, Γκιούλναρ (Κόκκινο τριαντάφυλλο), Γκιουλιζάρ (Ροδοπάρειος), Γκουλφάμ (Ροδόχρους), Γκιουλροῦχ ("Ἄρωμα τοῦ ρόδου), Ὀβετζάν, Λαλεμπούγιου ("Ἄρωμα λειρίου), Βερδισάχ (Βασιλικὸν ἄνθος).

Προϊόντα.

Ἡ Ἀδρ)πολις ἔχει ἑπτὰ εἶδη σίτου γνωστῶν μὲ τὸ ὄνομα δεβὲ δισί. Ἀλλὰ τοῦ εἶδους αὐτῆς χωρὶς ἄγανο, τοῦ κηζιλδζᾶ καὶ τοῦ μπέη—λέρδζε μόνον εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ τὸ Χορράν εὐρίσκεται. Παράγει ἐν ἄφθονίᾳ κουκιά, φακές, φασόλια, καὶ λοιπὰ δημητριακά. Ἔχει ὀλίγα κριθάρια. Τὰ τριαντάφυλλα καὶ τὰ μπουστάνια της εἶνε ἄφθονα.

Φαγώσιμα, ὄπωρικά καὶ ποτά.

Ἐν πρώτοις ἔχει πολλῶν εἰδῶν χαλβιάδες μυρωδάτους καὶ εὐγέστους, ὅμοιοι τῶν ὁποίων δὲν εὐρίσκονται εἰς κανένα ἄλλο μέρος. Πρὸς αὐτοὺς μόνον οἱ χαλβάδες τῆς Βασσόρας τῶν φυλῶν Χαμεβῆ καὶ Κουρεῖσῆ μποροῦν νὰ παραβληθοῦν. Τὰ διάφορα ψωμοκύδωνά της ζυγίζουν τὸ καθένα μίαν ὀκά. Τὰ ροδάκινα αὐτῆς καὶ πρὸ πάντων τὰ κρεατώδη ροδάκκινά της, εἶνε ὀνομαστά. Ἐπίσης εἶνε ὀνομαστὸς καὶ ὁ ἀπηγορευμένος οἶνός της, τὸν ὁποῖον οἱ φράγκοι ἀγαποῦν ὑπερβολικά. Ἔχει μπουζᾶ πηκτὸ καὶ

βυσσινάδα. Ἐπίσης ὀνομαστὸν εἶνε καὶ τὸ κυδωνόπαστον αὐτῆς, τὸ ὁποῖον εἶνε καλύτερον καὶ ἀπὸ τὸ κυδωνόπαστον τῆς Ἀμασειας.

Συσσίτια (Ἰμαρέτια σιτισμοῦ)

Τὸ σπουδαιότερον ἐξ ὅλων εἶνε τὸ Ἰμαρέτι τοῦ Σουλτὰν Βαγιαζήτ Βελῆ, τοῦ ὁποίου ἡ πρὸς τοὺς πτωχοὺς γενναιοδωρία εἶνε μεγάλη.

Εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν κατασκευάζονται ἁμάξια καὶ καθίσματα σκαλιστά. Τὰ δέρματα αὐτῆς εἶνε ἐπίσης ὀνομαστά. Ἐκ τῶν ἐπαγγελματιῶν πλουσιώτεροι εἶνε οἱ βυρσοδέψαι.

Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τοῦ λαοῦ.

Ἐπειδὴ εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν διαμένουσι πολλοὶ χωρικοί, αὐτοὶ θέλοντες νὰ ὁμιλήσωσι τὴν γλῶσσαν τῆς πόλεως λέγουν ἄλλ' ἄντ' ἄλλων.

Τὰ μυστάνια τῆς

Ἐχει ἐν συνόλῳ τρεῖς χιλιάδες περιβόλια (μυστάνια) μὲ δένδρα καὶ διάφορα προϊόντα. Ἀμπελῶνες τριάκοντα τρεῖς χιλιάδες. Ἔνεκα ὅμως τοῦ σκληροῦ χειμῶνος δὲν κάμνει καλὰ σταφύλια.

Τὸ θεραπευτήριον Βαγιαζήτ Χὰν κεῖται εἰς καταπράσινον χῶρον καὶ δεξιᾷ τῆς ἐξωτερικῆς αὐλῆς τοῦ τεμένου Βαγιαζήτ Χὰν. Τὸ θεραπευτήριον τοῦτο ἔχει ἱατρικὴν σχολὴν καὶ ἰδιαίτερα δωμάτια διὰ τοὺς σπουδαστάς. Ὑπάρχουσι ἱατροὶ ἔμπειροι καὶ σοφοί, οἱ ὁποῖοι συζητοῦν μεταξὺ των περὶ τῆς μονοθεϊκῆς θεωρίας τοῦ Σωκράτους, τοῦ Ἰπποκράτους, τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Γαληνοῦ, τοῦ Φιλικοῦ, τοῦ Πυθαγόρου καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι βάσις τῆς σοφίας εἶνε πρῶτον ἡ γνῶσις τῶν θρησκευτῶν καὶ δεύτερον ἡ γνῶσις τῶν σωματίων, προσπαθοῦν νὰ εὔρουν τὰ φάρμακα πρὸς θεραπείαν τῶν πασχόντων. Εἶνε θεραπευτήριον τὸ ὁποῖον δὲν περιγράφεται οὔτε διὰ τῆς γλώσσης οὔτε διὰ τοῦ καλάμου. Πλὴν ὅμως ἅς ἀναφέρωμεν μερικὰ ἐν εἶδει σταγόνος ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς τὸ μέσον τοῦ καταφύτου αὐτοῦ περιβόλου ὑφοῖται λιθόκτιστος θόλος, τοῦ ὁποίου τὸ ἄνω μέρος εἶνε ἀνοικτὸν ὡς παράθυρον λουτροῦ. Εἰς τὸ ἀνοικτὸν τοῦτο μέρος καὶ ἐπὶ ἐξ λεπτῶν μαρμαρίνων στύλων στηρίζεται ἐν εἶδει καλύμματος ἄλλος μικρὸς θολίσκος. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ θολίσκου ὁ τεχνίτης του ἔστησε σημαίαν κατασκευασμένην ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ χρυσόν. Ἡ σημαία αὕτη περιστρέφεται πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ πνέοντος ἀνέμου. Εἶνε αξιοθέατος. Ὁ κάτωθι αὐτοῦ μεγάλος θόλος ἔχει ὀκτακοσίαις γωνίας. Ἐσωθεν αὐτοῦ ὑπάρχουσι ὀκτὼ τόξα. Κάτωθι δὲ ἐκάστου τόξου ὑπάρχει χειμερινὸν δωμάτιον. Ἐκαστὸν τῶνωματίων ἔχει ἀνὰ δύο παράθυρα, τῶν ὁποίων

τὸ ἐν βλέπει ἔξω πρὸς τοὺς κήπους, τὸ δὲ ἄλλο βλέπει πρὸς τὸν πίδακα καὶ τὴν δεξαμενὴν, πού εὐρίσκονται κάτωθι τοῦ μεγάλου θόλου ἐντὸς τῆς αὐλῆς. Ἐμπροσθεν τῶν ὀκτῶ τούτων χειμερινῶν δωματίων καὶ ἐντὸς τοῦ μεγάλου θόλου ὑπάρχουν ὀκτῶ θερινὰ δωμάτια. Ἀπὸ τὰ περίξ τῆς μεγάλης δεξαμενῆς τῆς εὐρισκομένης κάτω ἀπὸ τὸν μεγάλον θόλον καὶ ἀπὸ στόμια ἀναβλύζει κρυστάλλινο νερὸ καὶ γεμίζει τὴν δεξαμενὴν, τῆς ὁποίας οἱ πίδακες ἀνατινάσσουν αὐτὸ μέχρι τοῦ θόλου. Τὰ δωμάτια τοῦ θεραπευτηρίου τούτου εἶνε πάντοτε γεμάτα ἀπὸ ἀσθενεῖς. Εἰς μερικὰ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἀναλόγως τῆς ἀσθενείας ἀνάπτεται κατὰ τὸν χειμῶνα φωτιὰ εἰς τὰς ἐστίας (τζάκια), οἱ δὲ ἀσθενεῖς καθήμενοι εἰς τὰ κρεβάτια των ἀκουμβόντας εἰς τὰ μεταξωτὰ μαξιλάρια των βογοῦν καὶ γρινιάζουν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνοιξέως, ὁπότε εἶνε ἐποχὴ τῆς τρέλλας οἱ ἐρωτοκτυπημένοι τῆς Ἀδριανουπόλεως πληθαίνουν. Εἰσάγονται κατόπιν ἀδείας τοῦ ἱεροδικαστοῦ εἰς τὸ νοσοκομεῖον αὐτὸ καὶ τοποθετοῦνται εἰς μερικὰ δωμάτια του. Κρεμοῦν δὲ εἰς τὸν λαιμὸν τῶν τοιούτων τρελλῶν πινακίδας μὲ χρυσᾶς ἢ ἀργυρᾶς ἀλυσίδας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀναγράφεται ἡ γενεαλογία των. Καὶ τοιουτοτρόπως φυλάσσονται ἐκεῖ καθὼς τὰ λεοντάρια στὸ κλουβί. Κατὰ τὴν ἀνοιξιν δίδουν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς διάφορα ἄνθη, ὅπως εἶνε τὰ κίτρινα κρινάκια, τὸ γιασεμί, οἱ βιόλες, τὰ γαρύφαλλα, ὁ βασιλικός, τὰ λείρια, τὰ ζουμπούλια καὶ μὲ τίς μυρωδιῆς των θεραπεύουν αὐτούς. Ἐνίοτε κατὰ τὴν ἀνοιξιν οἱ τρελλοὶ σπάνουν τὲς ἀλυσίδες των καὶ θορυβοῦν. Ὁ κόσμος τῆς Ἀδριανουπόλεως τρέχει εἰς τοὺς τοίχους τοῦ θεραπευτηρίου καὶ σεργιανίζει. Ἐγὼ τοιοῦτόν τι δὲν εἶδα.

Ὁ ἀείμνηστος Βαγιαζήτ βελῆ εἰς τὸ ἀφιερωτήριον ἔγγραφόν του ἀνέγραψεν ὅπως διορίζωνται δέκα καλλίφωνοι τραγουδισταὶ καὶ ὄργανοπαῖκται πρὸς θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν, διασκέδασιν τῶν βασάνων των καὶ ἀνακούφισιν τῶν ψυχοπαθῶν. Ἐκ τῶν δέκα τούτων οἱ τρεῖς εἶνε τραγουδισταὶ, ὁ ἓνας παίζει πλαγίαυλον, ὁ ἓνας βιολί, ὁ ἓνας πολύαυλον, ὁ ἓνας σαντούρι, ὁ ἓνας εἶνε χορευτής, ὁ ἓνας παίζει ἄρπαν καὶ ὁ ἓνας οὔτι. Τὴν ἑβδομάδα ἔρχονται τρεῖς φορὰς καὶ παίζουν. Ἐκτὸς τοῦ θεραπευτηρίου τούτου εἰς τὴν Ἀδριανουπόλιν σχεδὸν δὲν ὑπάρχει ἄλλο. Διότι αἱ ἐκ τῶν ἀφιερωμάτων πρόσοδοι αὐτῶν ἐξηφανίσθησαν. Σήμερον τὸ νοσοκομεῖον αὐτὸ λειτουργεῖ. Τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν δίδουν, ἀναλόγως τῆς ἀσθενείας, καλὴν τροφήν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ψυχοπαθεῖς. Ἐπίσης μαγειρεύουν καὶ δίδουν εἰς αὐτοὺς κατὰ τὰς συνταγὰς τῶν ἰατρῶν πέρδικες, φασιανούς, περιστέρια, τρυγόνια, χῆνες, πάπιες ἕως καὶ ἀηδόνια ἀκόμη. Δύο φορὰς τὴν ἑβδομάδα ἀνοίγει τὸ φαρμακεῖον διὰ τὸ κοινὸν καὶ οἱ πάσχοντες ἀπὸ διαφόρους ἀσθενείας Ἀδριανουπολίται πέρνουν ἀπὸ αὐτὸ τὰ χρειαζόμενα φάρμακα. Τὰ βοτανικὰ πού δίδονται εἶνε ἀφθονώτατα. Δὲν λογαριάζονται. Ἐνῶθι τοῦ νοσοκομεῖου ὑπάρχει ἀναγεγραμμένος ὁ

ἑξῆς ὄρος τοῦ ἀφιερωτηρίου. «Ἐάν τις ὑγιῆς λάβει ἀπὸ αὐτὰ τὰ φάρμακα καὶ ἑλάχιστον (ἕνα καράτι) νὰ στραβωθῆ καὶ νὰ ἔχη τὴν κατάρα τοῦ Φαραῶ καὶ τοῦ Ἀαρῶν». Ὁ Θεὸς ν' ἀναπαύσῃ τὸν δωρητὴν καὶ ἰδρυτὴν αὐτοῦ.

Αἱ λεωφόροι τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ὑπάρχουν ἑξ̄ χιλιάδες ἑκατὸν ἑβδομήκοντα παράλληλοι καὶ κάθετοι κύριοι καὶ δευτερεύοντες (καλοὶ καὶ παρακατιανοὶ) δημόσιοι δρόμοι. Εἶνε φαρδεῖς καὶ λιθόστρωτοι (καλδερίμια), ἀπὸ ὄλους δὲ μπορεῖ νὰ περάσῃ ἀμάξι. Τριακόσιοι ἀπὸ αὐτοὺς εἶνε λεωφόροι σουλτανικαί, οἱ ὑπόλοιποι εὐρίσκονται εἰς τὰς συνοικίας καὶ εἶνε ἰδιωτικοί.

Δόξα τῷ Θεῷ τάξις καὶ ἀσφάλεια βασιλεύει εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν καὶ δὲν παρατηροῦνται εἰς τοὺς δρόμους κακοποιοί. Ἡ πόλις αὐτὴ εἶνε ἀνοικτὴ εἰς ὄλους. Ἐδῶ ἐφαρμόζεται τὸ ρητόν. Εἰς ὄλους τοὺς φίλους εἶνε ἀνοικτὴ ἄς ἔλθῃ ὅποιος θέλει καὶ ἄς φύγῃ ὅποιος θέλει. Τὰς σκοτεινάς νύκτας φυλάττουν τὴν πόλιν αὐτὴν τρεῖς χιλιάδες νυκτοφύλακες. Αὐτοὶ εἶνε ὠπλισμένοι καὶ περιφέρονται κρατοῦντες φανάρια. Ἔχουν δὲ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Γαζῆ Χουδαβενδικιὰρ ἱερόν διάταγμα (Χάττ). Ἐὰν συναντήσουν ἕκνομον ἄνθρωπον τὸν φονεύουν ἐπὶ τόπου. Δὲν εὐθύνονται ἀπέναντι τοῦ δικαστοῦ. Τοῦτο εἶνε ἰδιαίτερον προνόμιον τῆς πόλεως ταύτης. Ἐὰν μοὶ ἐτίθετο τὸ ἑρώτημα. «—Αἶ! Ἐβλιᾶ! εἶσαι πράγματι κοσμογυρισμένος καὶ γνωρίζεις πολλὰ πρόσωπα. Ἀπὸ ποῦ ὅμως μανθάνεις νὰ περιγράφῃς τόσον λεπτομερῶς τὰς πόλεις;» Ὁ ταπεινὸς λέγω. «Ἀπὸ μικρᾶς μου ἡλικίας ἀγαπῶ τὰς περιηγήσεις. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν τεσσαράκοντα καὶ ἑνὸς χρόνων ποὺ περιηγοῦμαι τὴν θεόσωστον αὐτοκρατορίαν, ἐπειδὴ συναναστρέφομαι τοὺς δικαστάς, τοὺς ἄρχοντας, τοὺς ἡλικιωμένους καὶ τοὺς πεπειραμένους γέροντας ἑρωτῶ καὶ ἑξακριβῶνω ἀπὸ αὐτοὺς καὶ προσέτι προστρέχώ εἰς πολλὰ ἀρχεῖα καὶ ἀφιερωτήρια καὶ κρατῶ σημειώσεις περὶ τῶν χρονολογιῶν τῶν διαφόρων φιλανθρωπικῶν καὶ εὐαγῶν ἰδρυμάτων. Ἐπειδὴ δὲ ἔχω κλίσιν πρὸς αὐτὰ εὐχαριστοῦμαι ἀπὸ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν».

Ὁ Δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος, ὅταν καθώρισε τὴν τύχην ἐκάστου, ἕνα τι παρηγόρησεν αὐτόν¹).

Συμπλήρωσις τῶν γενικῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἡ Ἀδριανούπολις ἔχει ἀπὸ ὄλας τὰς πλευρὰς αὐτῆς ἀφθόνοους ἀμ-

1) Εἶνε εἰς ἄστιχον γραμμένον. Σ. Μ.

πελῶνας καὶ κήπους. Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὰς πόλεις Μπάτσκα καὶ Λάτσια τοῦ Βιδινίου, καθὼς καὶ τὴν περιφέρειαν τῆς Βασσόρας καὶ τοῦ Χορράν ἢ περιφέρεια τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶνε ἢ πλέον εὐφορωτάτη. Ἴσως ἢ πόλις τῆς Ἀδριανουπόλεως νὰ ὑπερτερῇ αὐτὰς ὡς πρὸς τὰ ὀπωρικά καὶ τὰ λαχανικά.

Ἡ ἀνατολικὴ αὐτῆς πλευρὰ, ἢ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν μέχρι τοῦ Τσολάκ τσεσμέ εἶνε εὐρεῖα πεδιάς, εὐφορος, καλλιεργημένη καὶ μὲ πλουσίαν βλάστησιν. Ἡ νοτιὰ πλευρὰ αὐτῆς πέραν τῶν ποταμῶν Ἄρδα καὶ Μαρίτσα πρὸς τὸ Δεμιρδέσι καὶ τὸ Διδυμότειχον εἶνε γεμάτη ἀπὸ εἰημεροῦντα χωρία καὶ στολισμένη μὲ τσιφλίκια πλούσια. Πρὸς δυσμὰς αὐτῆς καὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν τῆς Μαρίτσας αἱ εὐρισκόμενα πεδιάδες μέχρι τῆς διοικήσεως τοῦ Τσερμέν εἶνε στολισμένοι μὲ χωρία καὶ συνοικισμοὺς μὲ ἄφθονον καλλιεργήσιμον γῆν, παράγουν δὲ κανσόξυλα καὶ ξυλοκάρβουνα, γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα βεκερέλ, τὰ ὅποια μεταφέρονται μὲ χιλιάδες ἀμάξια εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν.

Τὸ κλίμα καὶ τὸ νερὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶνε ὑπερβολικὰ εὐχάριστα. Τὰ μικρὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου εἶνε εὐφυέστατα καὶ εὐγενικώτατα. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἀπεστήθισαν διάφορα βιβλία. Αἱ γυναῖκες τῶν δὲν ὕστεροῦν εἰς τὴν ὁμορφιά. Εἶνε σοβαραί, τὰ λόγια τῶν εἶνε μετρημένα καὶ αἱ πράξεις τῶν ἀρμόζουσαι. Ἄν καὶ εἰς τόσον μεγάλην πόλιν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ λείψουν καὶ αἱ ἀποπλανημένοι (κότς κατσηνί) καὶ ἐπαναστάτριαι. Ὁ ἀριθμὸς ὅμως αὐτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλας χώρας εἶνε ἐλάχιστος. Τὰ ἀνύπανδρα κορίτσια εἶνε πολὺ ἐγκρατῆ, διότι ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πατέρα τοὺς οὔτε ἄλλο πρόσωπον ἀνδρὸς βλέπουν οὔτε καὶ φωνὴν νέου ἀκούουν. Πολλοὶ ξένοι ἄρρεσαν τὴν πόλιν αὐτὴν καὶ ἐγκατασταθέντες ἐδῶ ἐσχημάτισαν οἰκογενεῖας. Ὅλοι οἱ προὔχοντες καὶ ἐξέχοντες εἶνε φιλόξενοι. Ἀγαποῦν τὴν ἀγαθοεργίαν καὶ εἶνε ἠθικοί, ἐνάρετοι καὶ εὐσεβεῖς. Ὁ Θεὸς ἅς τοὺς ἔχη καλά. Τὴν σήμερον εἰς τὴν δθωμανικὴν χώραν αἱ μεγαλύτεραι πόλεις εἶναι αἱ ἑξῆς: Ἡ Κωνσταντινούπολις, ἢ Ἀδριανούπολις, ἢ Σόφια, τὸ Βελιγράδιον, τὸ Βιδίνιον, ἢ Μπόσνα Σαραί, ἢ Θεσσαλονίκη.

Ἐγκώμιον τριῶν πόλεων

Νομίζεις ὅτι εἶνε ἄμπελος τοῦ παραδείσου. Ἡ Ἀδριανούπολις, ἢ Προῦσα καὶ ἢ Κωνσταντινούπολις.

Εἶνε στολισμένες μὲ ὠμορφιές. Ἡ Ἀδριανούπολις, ἢ Προῦσα καὶ ἢ Κωνσταντινούπολις. Τῆς μιᾶς εἰς τὰ νερὰ τοῦ Τούντζα, τῆς ἄλλης εἰς τὰ

θερμὰ λουτρὰ καὶ τῆς πόλης εἰς τοῦ Κούμ-καποῦ χορεύουν νεραΐδες τῆς θαλάσσης ¹⁾).

**Κεφάλαιον τῶν προσκνημάτων τῆς Ἀδριανουπόλεως
δευτέρας πρωτεύουσας.**

Πλησίον τοῦ τεμένου Σουλτὰν Βαγιαζίτ τὸ ὁποῖον ἐπεσκέφθημεν εὐρίσκεται τὸ μαυσωλεῖον (ὁ τεκὲς) τοῦ Χαζιρέτι Χασὰν Μπαμπᾶ, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς μεγάλους ποδηγέτας. Ἀνῆκεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἐτχεμί. Ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω ὅτι ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Μιχάλ εὐρίσκεται ὁ τεκὲς τοῦ χαζιρέτι Σεφερσάχ, ὅπου καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ. Οὗτος ἦτο τοῦ τάγματος τῶν Μπεκτασί. Ὁ τεκὲς τῶν παλαιστῶν ἀνήκει εἰς τὸ τάγμα τῶν Κεστεγκιράν. Ἰδρυτὴς αὐτοῦ εἶνε ὁ χαζιρέτι Πιρ Μαχμοῦδ πῖρ Γιάρουλου. Οἱ ὄπαδοί αὐτοῦ εἶνε πολὺ εὐσεβεῖς. Εἰς τὸν τεκὲ αὐτὸν διέμενον καὶ ὁ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν παλαιστῶν καὶ ἀρχηγὸς αὐτῶν χαζιρέτι Ἔρ Σουλτάν, ὅστις παρουσία τοῦ πατρὸς τοῦ πορθητοῦ τοῦ Σουλτὰν Μεχμέτ Χὰν ἐνίκησεν ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας τοὺς ἑβδομήκοντα διαλεκτοὺς παλαιστὰς τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Ἀζερμπαϊζὰν Οὐζούν Χασὰν. Αὐτὸς εἶνε ὁ Ἔρ Σουλτάν, ὅστις ἦτο προγυμναστὴς τοῦ πεκληθῆναι Δεμήρ, ὁ ὁποῖος παρουσία τοῦ Σελίμ Χὰν ἐπάλασε μὲ τέσσαρα λεοντάρια προερχόμενα ἀπὸ τὴν χώραν τοῦ Γεζήτ καὶ τὰ ἔκοψε στὰ δυὸ ὅλα.

Πλησίον τοῦ τεμένου Βηλέρβεη εὐρίσκεται ὁ τεκὲς τοῦ Μεστυδζή ζαδὲ ἔλ σὲχ Ἰβραχίμ, ὅπου καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ. Οἱ παραμένοντες ἐκεῖ μοναχοὶ εἶνε λάτραι τῆς θείας ὠραιότητος. Οἱ χαζιρέτι Μουράτ μπαμπᾶ καὶ χαζιρέτι Χηζήρ μπαμπᾶ ἀναπαύονται εἰς λαμπρὸν μαυσωλεῖον κείμενον εἰς παράπλευρον τοῦ λουτροῦ Βηλέρβεη δρόμον. Τὸ προσκνήμα τῶν Μουεζίν Σουλτὰν εὐρίσκεται μέσα εἰς ἓνα μικρὸν καὶ κομψὸν τεκὲ κείμενον πλησίον τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ Οὔτς Σερεφελή. Τοῦ προσκνήματος τούτου μὲ τὰ μάτια μου εἶδα χιλιάδες θαύματα. Μεταξὺ ἄλλων εἶνε καὶ τὸ ἐξῆς. Κατὰ μίαν ἱερὰν νύκτα, καθ' ὃν χρόνον ὁ χαζιρέτι Μουεζίν διελάει τὸν προφήτην Μωάμεθ, σαράντα περίπου ἄπιστοι (κιαφίρ) ἐνῶ παρεφύλαιτον εἰς τὴν θύραν τοῦ μιναρὲ μὲ σκοπὸν νὰ τὸν φονεύσουν, τόσον ἐνθουσιαστήσαν καὶ ἐπηρεάσθησαν ἀπὸ τὴν ἀγγελικὴν φωνὴν του, ὥστε καὶ οἱ σαράντα ἠσπασθησαν τὸν μουσουλμανισμόν. Ἐμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ τεμένου Οὔτς Σερεφελή καὶ εἰς παράλληλον δρόμον αὐτοῦ εὐρίσκεται τὸ προσκνήμα τοῦ χαζιρέτι Ἰσὰκ Κιαζοννί. Πλησίον τοῦ Μπάλ καπάν εὐρίσκεται τὸ προσκνήμα τοῦ χαζιρέτι Τοπλοῦ Μπαμπᾶ. Ὁ Ὑψι-

1) Εἶνε εἰς στίχους γραμμένον τὸ ἐγκώμιον. Σ. Μ.

στος ἄς καθαγιασῆ τὸν τάφον του. Ἐκεῖ πού ἀρχίζει ἡ ἀγορὰ τοῦ Σελιμχάν εὐρίσκεται τὸ προσκύνημα τῶν Ἑσκητῆζή μπαμπᾶ καὶ Τελλῆ μπαμπᾶ. Καὶ οἱ δύο εἶνε θαμμένοι εἰς τὸν ἴδιον τάφον. Αὐτοὶ ἦσαν στενοὶ φίλοι. Μίαν ἡμέραν ἐκεῖ πού συνομιλοῦσαν εἶπεν ὁ ἓνας εἰς τὸν ἄλλον.—"Αἶντε ἀδελφέ, πᾶμε νὰ παραδώσουμε τὰ ἀμανέτια εἰς τὸν νοικοκύρη. Σηκώθηκαν ἀπὸ τὴν Καλλίπολιν καὶ ἦλθαν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἀγκαλιασμένοι καὶ στροφογυρίζοντας ἔφθασαν εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶνε ὁ τάφος των. Ἐδῶ ἀγκαλιασμένοι ὅπως ἦσαν παρέδωκαν τὸ πνεῦμα. Διὰ νὰ τοὺς θάψουν ἠθέλησαν νὰ τοὺς χωρίσουν. Ἐστάθη ὅμως ἀδύνατον. Καὶ ἀπὸ τὸν φόβον τοὺς ἀφήκαν νὰ τοὺς θάψουν τὴν ἄλλην ἡμέραν. Τὴν νύκτα ὅμως, ὧ τοῦ θαύματος! Ἄρχισε νὰ πέφτῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὡς βροχὴ μυρωδάτο χῶμα καὶ ἕως τὸ πρωτὶ ἐσκεπάσθησαν. Ἡ εὐωδία τοῦ χώματος πού ἔπεσε τὴν νύκτα ἐκείνην ἐπάνω εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἐγένετο αἰσθητὴ εἰς ὅλην τὴν Ἀδριανούπολιν. Τὸ χῶμα δὲ μόνον ἐπάνω εἰς αὐτοὺς ἔπεσε καὶ ὄχι ἄλλοῦ. Αὐτὸ τὸ ἀξιοσημείωτον γεγονός, ὅταν ἐγένετο γνωστὸν εἰς τὸν Σείχουλισλάμ εἶπεν αὐτός· «Αὐτοὶ ἐνεταφιάσθησαν διὰ χειρὸς τοῦ Παντοδυνάμου. Ἄς ἀναπαυθῶσιν ὅπως εἶνε καὶ εὐρίσκονται».

Τὸ προσκύνημα τῶν Κέντ μπαμπᾶ καὶ Κοῦτ μπαμπᾶ εἶνε μεγάλο προσκύνημα. Τὸ προσκύνημα Ἐλ σείχ χαζιρέτι Ζινδανί εὐρίσκεται ἔμπροσθεν τοῦ ὁμωνύμου πύργου. Αὐτὸς ἦτο πάνσοφος καὶ σουλτανικὸς θεορᾶπων. Τὸ καθ' ἑαυτὸ ὄνομά του ἦτο Ἄπιελ Ρουούφ. Κατάγεται ἀπὸ τὴν κατακάθαρη γενεὰν τοῦ χαζιρέτι Μπαμπᾶ Τζαφέρ, ὅστις εἶνε ἐνταφιασμένος εἰς τὸ Ζινδάν κουλεσι τῆς Κων)πόλεως. Πλησίον τοῦ μαυσωλείου τούτου ὑπάρχει νεκροταφεῖον γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα προσκύνημα τῶν Τατάρων. Χιλιάδες Τατάρων ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐν Κηζιλ ἀγάτς διαμενόντων Σουλτάνων αὐτῶν, ἐπέδραμον κάποτε ἐναντίον τῆς Ἀδριανουπόλεως διὰ ν' ἀλελευθερώσωσι τὸν φυλακισμένον ἡγεμόνα των. Κατεσφάγησαν ὅμως ὅλοι καὶ μαζί με τὸν ἡγεμόνα των ἐνεταφιάσθησαν εἰς τὸν τόπον πού λέγεται νεκροταφεῖον τῶν Τατάρων. Τὸ προσκύνημα τῶν Μπουλμάν μπαμπᾶ καὶ Γιαταγάν μπαμπᾶ εὐρίσκεται ἐντὸς ἐνὸς μαυσωλείου κειμένου πλησίον τῶν σφαγείων. Ὁ Μπουλμάν μπαμπᾶς ἐπαιτῶν ἐν ὀνόματι τοῦ προφήτου Μωάμεθ ἠγόραζε κυνήγια καὶ τὰ ἐπήγαγε εἰς τὸν Γιαταγάν μπαμπᾶ, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη Γιαταγάν (κλινῆρης), διότι ἐπὶ σαράντα χρόνια εὐρίσκετο εἰς τὸ κρεβάτι του καὶ δὲν ἐβγήκεν ἀπὸ τὸ κελλὶ του. Ἀπέθανον ταυτοχρόνως καὶ οἱ δύο καὶ ἐνεταφιάσθησαν ὁμοῦ εἰς τὸ κελλίον τοῦ Γιαταγάν. Ἐπειτα εἶνε τὸ προσκύνημα τοῦ Μουμτζοῦ Χασάν μπαμπᾶ. Αὐτὸς ἦτο ἐκ τῶν μοναχῶν τοῦ τάγματος τῶν Μπεκταςίδων. Πλησίον τῆς συνοικίας τῆς Ἑσέκαδὴν εἶνε τὸ προσκύνημα τοῦ Ἑγλενδζέ Μπαμπᾶ. Οὗτος εἶχε φίλους με ἀγρία θηρία καὶ πτηνά. Πολλάκις ἐφάνησαν νὰ πηγαινοέρχονται πλησίον του ἀπὸ τὰ βουνὰ

ἄγρια ζῶα καὶ χιλιάδες πτηνῶν. Τὸ προσκύνημα Τουτουνοσούζ Σουλτάν κείται εἰς τὸ Ἀγάτς παζαρί. Τὸ σκῆνός του μέχρι σήμερον ἐντὸς τοῦ τάφου του εὐρίσκεται ἀνέπαφον. Κατάκειται δὲ ἐντὸς τοῦ μαυσωλείου ὑπὸ φωτεινὸν θόλον. Ὡνομάσθη Τουτουνοσούζ μπαμπᾶ (δηλαδὴ ἄκαπνος) διότι ἔψηνε φαγητὰ χωρὶς φωτιὰ βάζοντας τὰ καζάνια ἐπάνω στὴν πυροστιά. Καὶ τὴν σήμερον εἰς τὸν Ἐκε αὐτὸν σιτίζονται μὲ νόστιμα φαγητὰ πολλοὶ φτωχοὶ καταγινομένοι μὲ τὰς προσευχὰς (δηλαδὴ μοναχοί). Εἶνε περίεργον προσκύνημα τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ λαοῦ. Προσκύνημα τοῦ σείχ Χαζιρέτι Ἰσμαήλ Μεσουδ ἐφένδη. Αὐτὸς εἶνε ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀνήγγειλαν τὴν πτῶσιν τοῦ φρουρίου Ὡστροβον. Μετὰ τὴν ἄλωσιν του ἦλθεν εἰς τὴν Ἀδρ)πολιν καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἀχμέτ Χάν, «Δὲν εἰτοιμάζειςαι διὰ τὴν θυσίαν τοῦ Ἰσμαήλ; — Ὁ Ἀχμέτ Χάν ἠρώτησε. Τί συμβαίνει;» Ὡ τοῦ θαύματος! Τὴν νύκτα ἐκείνην ἀπεβίωσεν ὁ σείχ Ἰσμαήλ. Εἶνε ἐνταφιασμένος εἰς τάφον εὐρισκόμενον ἐπὶ λεωφόρου παρὰ τὸ τέμενος Βαγιαζήτ Χάν. Ἀνωθεν τῆς κυρίας θύρας του εἶνε γραμμὴν ἢ χροολογία του. Τὸ προσκύνημα τῶν Γαζή Ἀρσλάν μπέη, Τουρχάν μπέη καὶ Ὁρὲν μπέη. Αὐτοὶ ἦσαν ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Βαγιαζήτ Χάν. Ἐμαρτύρησαν δὲ κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἀκερμαν καὶ τὰ ἱερὰ σκῆνη αὐτῶν ὁ Σουλτάν Βαγιαζήτ τὰ μετέφερε μὲ σχεδίας καὶ τὰ ἐνεταφίασεν. Προσκύνημα τοῦ Μεβλανᾶ Φαχερδδίν ἐλ Ἀτζεμί (τοῦ Πέρσου). Αὐτὸς ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν Chit. Ἐπὶ τῆς βασιλείας δὲ τοῦ Γιλδριμ Χάν ἐλθὼν εἰς τὴν χώραν τῶν Ρωμαίων ἔγινε μουφτής. Καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς εὐτυχοῦς ἐποχῆς του κάποιος προσεχώρησεν εἰς τὴν θρησκείαν τῶν Ζινδῆκ καὶ ἤρχισε ν' ἀποπλανᾶ καὶ προσηλυτίζη πολὺν κόσμον. Τὸ γεγονός τοῦτο ἔφθασε σι' αὐτιὰ τοῦ χαζιρέτι Φαχερδδίν Ἀτζεμί. Οὗτος δὲ ἐξέδωκεν ἱερὸν φετβὰ καὶ ἐφηρομόσθη ἐναντίον τῶν Ζινδῆκ ἢ κατὰ τῶν ἀρνησιθρησκῶν διαδικασίαν. Ὁ Φαχερδδίν Ἀτζεμί ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ τοῦ Α' καὶ ἐτάφη πλησίον τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἐσκῆ Τζαμί. Προσκύνημα τοῦ σείχ Μουслиχεδδίν Ἀλλαεδδίν. Αὐτὸς κατάγεται ἀπὸ τὴν Ἀδ)πολιν καὶ εἶνε ἐνταφιασμένος εἰς τὴν Ἀδ)πολιν καὶ εἰς τὸ παρατέμενος τοῦ σείχ Σούδζα. Προσκύνημα τοῦ Μεβλανᾶ Καμπαλή ζαδὲ Ἀλῆ Τσελεμπῆ. Αὐτὸς εἶνε ἀπὸ τὴν Κων)πολιν. Ἀπεβίωσεν τῷ 1021. Προσκύνημα τοῦ σείχ Ἀσῆκ δεδὲ Γκιουλσενί. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶνε Μουχαμέτ. Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Ἀχούρ παρὰ τὴν Ἀδρ)πολιν, ἐμεγάλωσε δὲ ταξιδεύων. Κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Αἰγύπτου εὐρέθη μὲ τὸν Σελίμ Σάχ καὶ ἐκεῖ ἐμυήθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ χαζιρέτι Ἰμβραχίμ Γκιουλσενί. Ὁ Ἰμβραχίμ Γκιουλσενί ἔσκυψε στὸ αὐτὶ τοῦ Ἀσῆκ δεδὲ καὶ ἐφώναξε Χούου. Ὁ δὲ Ἀσῆκ τσελεμπῆς ἠξιώθη τῆς θείας χάριτος καὶ ἐγκαταλείψας τὴν περιουσίαν καὶ τὰ ὑπάρχοντά του ἤρχισε νὰ περιφέρεται ἀνά τὴν Αἴγυπτον ἀσκεπῆς καὶ γυμνόπους. Οὕτω περιφερόμενος συνήνησε κατ' ἐπανάληψιν

τὸν Σελήμ Χάν. Οὐδέποτε ὁμως ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τοὺς γνωστούς. Ὁ Σελίμ Χάν ἐμήνυσε τὸν Χαζιρέτι Ἰμβραχίμ Γκιουλσανί νὰ σώσῃ τὸν Ἀσὴκ δεδὲ ἀπὸ τὴν κατάστασιν αὐτὴν Οὗτος δὲ τοῦ ἀπήντησε, νὰ μὴ θίξῃ τὸν Ἀσὴκ δεδὲ τὸν ἔμπλεων ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν θείαν χάριν. Θὰ ἔλθῃ ἢ κατὰλληλος στιγμὴ. Ὅταν ἔλθῃ βλέπουμε. Μετὰ ἑπτὰ ἔτη κάποιος σείχ Σαήπ ἐκ τοῦ τάγματος τῶν σείχ Νιμετουλλάχ συνήντησεν εἰς ἓνα δρόμον τῆς Αἰγύπτου τὸν Ἀσὴκ τσελεμπή καὶ μαθὼν τὰ κατ' αὐτόν, τὸν παρέλαβε καὶ ἔτρεξε πρὸς τὸν Ἰμβραχίμ Γκιουλσανί καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸν σώσῃ. Αὐτὸς δὲ καὶ πάλιν τοῦ ἐφώνασε εἰς τὸ αὐτί του Χούου. Οὗτος συνῆλθε καὶ ἔλαμπεν ἀπὸ τὸ θεῖον φῶς. Τότε ὁ Ἰμβραχίμ τσελεμπή ἔδωκε εἰς τὸν Ἀσὴκ τσελεμπή ἓνα μάλλινον ἐπενδύτην, ἓνα μικρὸν τάπητα καὶ μίαν σημαίαν καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὴν Ἀδ)πολιν λέγων εἰς αὐτόν. «Να πᾶς νὰ γίνῃς ἀρχηγὸς τῶν ἑραστῶν τῆς θείας χάριτος τῶν εὐρισκομένων εἰς τὴν χώραν τῶν Ρωμαίων». Αὐτὸς παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Σουλεϊμάν Χάν ἀπεστάλη παρ' αὐτοῦ μετὰ τιμῶν καὶ σεβασμοῦ εἰς τὴν Ἀδ)πολιν. Ἦλθε λοιπὸν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὸ κελλίον τοῦ Σάχ Μελέκ πλησίον τῆς μικρᾶς ἀγορᾶς, ὅπου εἴκοσι χιλιάδες πτωχοὶ ἀπεδέχθησαν παρ' αὐτοῦ τὰς ὑποθήκας τοῦ Γκιουλσανί (δηλαδὴ ἐγένοντο ὀπαδοὶ του). Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐτάφη πλησίον τοῦ κελλίου του. Προσκύνημα τοῦ σείχ Ἀπδούλ Κερίμ Γκιουλσανί. Πρῶκειται περὶ προσώπου τοῦ ὁποίου τὰ θαύματα εἶνε πασίγνωστα. Ἡμέραν τινὰ ἐκάλεσε τοὺς ὀπαδοὺς του καὶ τοὺς εἶπεν.—Ἐτοιμασθήτε.—Ἀκολουθῶς μὲ ὄλον τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν καὶ τῶν ὀπαδῶν του μετέβη εἰς τὸ Οὐλοῦ τζαμί καὶ ἀφοῦ ἔκαμε τὴν προσευχὴν τῆς Παρασκευῆς εἶπεν. «᾿Ω φίλοι! σᾶς παρακαλῶ νὰ κάμετε πρῶτον τὸ ναμάζι σας γιὰ μένα καὶ ἔπειτα νὰ πᾶτε στὶς δουλειῆς σας». Καὶ ἀφοῦ εἶπεν αὐτὰ ἀνεστέναξε μὲ συγκίνησι. Τὸ πλῆθος ἔκθαμβον εἶδε ὅτι ὁ σείχ Ἀπδούλ Κερίμ παρέδωσε τὸ πνεῦμά του. Ἀμέσως ἔβγαλεν τὸ σκῆνός του ἔξω ἀπὸ τὸ τζαμί, ἰὸ ἔπλυναν καὶ τὸν ἐνεταφίασαν παρουσίᾳ χιλιάδων πιστῶν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἀζιζ Ἀσὴκ τσελεμπή. Ὁ Θεὸς ἄς ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Χρονολογία τοῦ θανάτου του εἶνε 992. Κατόπιν ὁ Ἐκμεκτοῦ Ζαδὲ Ἀχμέτ πασᾶς ἐκτίσεν ἐπὶ τοῦ τάφου του ὠραῖον μανσωλεῖόν (τεκέ).

Προσκύνημα τοῦ Ἐλ Σεῖχ Ἀχμέτ Σουλτάν. Οὗτος ἐμαθήτευσε πλησίον τοῦ ἐκ τοῦ Σκουτάρεως Μαχμουτ ἐφένδη. Ἀνῆκε δὲ εἰς τὸ τάγμα τῶν ἀσκητῶν καὶ ἦτο μυστικιστής. Προσέτι δὲ εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος. Ὅταν ἦτο εἰς τὴν Κ)πολιν ἐπειδὴ εἶχε μεγάλην φιλίαν μὲ τὸν πατέρα μου ἤρχετο μίαν φορὰν τὴν ἑβδομάδα εἰς τὸ σπήτι μας καὶ παρακολουθοῦσε τὰ μαθήματά μου, ὅταν ἐδιάβαζα τὸ Κοράνιον καὶ τὸν Μολλά .Τζαμή. Κατόπιν κατὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ Μουσταφᾶ Χάν μετέβη εἰς τὴν Ἀδ)πολιν καὶ ἐτελειοποιήθη πλησίον τοῦ Μαχμουδ ἐφένδη παρὰ τοῦ ὁποίου

ἔλαβε ἄδειαν (δίπλωμα). Εἰς τὴν Ἀδρ)πολιν ἔκτισε τζαμίον καὶ κελλίον. Ἀπέθανε ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἰδίου Σουλτάνου καὶ ἐτάφη εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ τεμένους αὐτοῦ. Εὐχαριστῶ τὸν θεὸν ποὺ μὲ ἀξίωσε νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ. Ὁ Θεὸς ἄς τὸν εὐσπλαχνισθῆ.

Προσκύνημα τοῦ Μεβλανᾶ Τεπεγκιὸς Χαζήρσαχ ἐφένδη. Τόπος γεννήσεως αὐτοῦ εἶνε ἡ Ἀδριανούπολις. Εἶνε ἐνταφιασμένος εἰς τὴν Ἀδρ)πολιν πλησίον τοῦ νεκροταφείου Ταταρλάρ. Ἦτο ὁ σοφώτερος τοῦ αἰῶνος.

Μετὰ τὸν Κεμάλ πασᾶ ζαδὲ Ἀχμεδ ἐφένδη πρῶτος εἰς τὴν σοφίαν ἔρχεται ὁ Μεχμεδ Σαδλοῦ ἐφένδη Ὅποιος ἄκουε ἔστω καὶ ἓνα μάθημα ἀπ' αὐτὸν ἐχαίρετο καὶ εὐχαριστεῖτο.

Ἐπειδὴ ὁ κύριός μου Μελέκ Ἀχμετ πασᾶ διέμενε εἰς τὴν Ἀδρ)πολιν μόνον ἐπὶ εἴκοσι ἡμέρας, ἕως ὅτου ἀναρρώση, δι' αὐτὸ τόσα κατάρθωσα νὰ ἐπισκεφθῶ.

Θαυματουργοὶ τόποι τῆς Ἀδρ)πόλεως.

(Εἶνε). Ἡ θέσις τοῦ Χηζήρ εἰς τὸ Οὐλοῦ τζαμί. Τὸ τέμενος Οὔτς Σερεφελῆ. Τὸ τέμενος Βαγιαζιτ βελῆ. Τὸ μασωλεῖον τοῦ Γιοκσοῦς μπαμπᾶ χαζηρετλερί. Τὸ μασωλεῖον Χηζηρλήκ. Τὸ Σουλεϊμανιέ, τὸ Τὸπ ἄλτῆ, εἰς τὸ μέσον τοῦ τρούλλου τοῦ Σελιμιέ, τὸ κελλίον τοῦ Κεμάλ πασᾶ ζαδὲ, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ τόπος προφητειῶν. Τὸ μασωλεῖον τοῦ Σεφερσαχ τὸ ὁποῖον κεῖται εἰς τὸ μέσον τῆς Γεφύρας τοῦ Μιχάλ. Εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς τόπους προσευχήθη ὑπὲρ τῆς υγείας τοῦ αὐθέντου μου Μελέκ Ἀχμετ πασᾶ.

Καὶ ἐκ τοῦ Α' τόμου ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς ἐκδόσεως (1846) μεταφράζομεν τὰ κατωτέρω, ὅπως ἀσυνάρτητα 1).

Ὁ ἕβδομος κτήτωρ τῆς πόλεως Μάκεδὶμ (Κωνσταντινουπόλεως) ἦτο κοινῆ μαρτυρία ὅλων τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν ὁ Vezendün εἰς τῶν ἐγγόνων τοῦ Yanko Ibu Mádizān, ὅστις, 5052 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀδάμ, ὢν παγκόσμιος μονάρχης, ἐξηνάγκασε ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, νὰ τὸν βοηθήσωσι εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν τειχῶν τῆς Μάκεδὶμ τὰ ὁποῖα ἐξετείνοντο ἀπὸ τὸ Serai Búrūpū εἰς Silivri πρὸς νότον καὶ πρὸς βορρᾶν μέχρι Terkōs εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν, ἀπόστασιν ἐννάωρον (ἐν σελ. 55 ἀναφέρει τὸ αὐτὸ ἔτος διὰ τὴν κτίσιν τῆς ἁγίας Σοφίας).

1) Σελ. 828.

Ἀμφότεραι αἱ πόλεις αὗται ἠνοῦντο διὰ ἑπτὰ μακρῶν τειχῶν καὶ ἔχωρίζοντο διὰ ἑπτὰ τάφρων, εὗρους Cubit^h ἑκατὸν Cubit^h. Τὰ ἔρειπια τῶν τειχῶν αὐτῶν, φρουριῶν καὶ τάφρων, εἶνε εἰσέτι ὄρατὰ καθ' ὁδὸν ἀπὸ Silivri εἰς Terkòs. Καὶ τὰ χάνια τεμένη καὶ ἄλλα δημόσια κτίρια εἰς τὰ χωρία καθ' ὁδὸν ὅπως τὸ Fetehkó¹⁾, Sazli-koï Arnáud-koï, Kuvuk de-re²⁾, Azzu d din-li, Kifehli, Baklali καὶ Turk-esheh-li, ὅλα εἶνε κτισμένα ἀπὸ πέτρα, ἡ ὁποία ἐλήφθη ἀπὸ αὐτὰ τὰ τείχη. Τὰ λείψανα μερικῶν ἀπὸ τοὺς πύργους τῶν καὶ τῶν ἑπτὰ τάφρων ἐμφανίζονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ...

Ἀπὸ τὴν Προῦσαν ὁ Ὅρχάνης κατεγίνετο εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Constantaniyyéh. Ὁ υἱὸς τοῦ Suleïman Bey ἔχων συνοδείαν τῆ ἀδεία καὶ συμβουλῆ τοῦ Begtash καὶ ἑβδομήκοντα μεγάλων ενliyá (ἀγίων), μὲ τεσσαράκοντα ἀνδρείους ἄνδρας, ὅπως ὁ Karah Murcal ὁ Karah Kojah ὁ Karah Yalavá, Karah Bigha, Karah Sighalah ἐν βραχεῖ τεσσαράκοντα bahádur (ἡρώων) καλουμένων Karah, διέβησεν τὴν θάλασσαν εἰς σχεδ.αζ καὶ ἐπάτησεν τὸ ἔδαφος τοῦ Rùm Bismillah τὴν πολεμικὴν τῶν μωαμεθανῶν λαχίν. Ἀφοῦ ἐρήμωσαν τὴν χώραν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τῆς πόλεως, μίαν Παρασκευὴν κατέκτησαν τὸ ἀστρὸν τοῦ Ip-salá καὶ ἀφοῦ ἀνέπεμψαν ἐκεῖ τὴν προσευχὴν τῆς Παρασκευῆς ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως, κατακτίσαντες τὰς Geliboli, Tekirtaghi (Rodosto) καὶ Silivri (Selymbria) καθ' ὁδόν, καὶ ἐπέστρεψαν νικηφόροι κατάφορτοι ἀπὸ λάφυρα καὶ αἰχμαλώτους, μετ' ἀπουσίαν ἑπτὰ ἡμερῶν, εἰς Karu-taghi τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας, ὁπόθεν ἐβάδισαν μὲ τὴν λείαν τῶν εἰς Προῦσαν.

1) Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας τσιφλίκιον παρὰ τὴν Σηλυβριάν. Σ. Μ.

2) Ποταμὸς παρὰ τὰς Μέτρας. Σ. Μ.

ΚΩΔΙΞ ΤΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΩΣ *)
(1850—1861)

§ 12 ια'. 'Εξοφλητικά.

1850 Φεβρ. 7. Οι ἐκ τῆς συνοικίας Κιουτσουκ Λαουτ Φιλιππουπόλεως Μήνα Ρουσεν καὶ ὁ γαμβρός της Νικόλαος Κολάτ ἐκανόνισαν κατὰ τὴν ὁμολογίαν των τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς περὶ τῆς οἰκίας καὶ οἰκιακῶν καὶ ἐξώφλησαν ¹⁾).

1850 Φεβρ. 13. «Οἱ αὐτάδελφοι Φιλιππουπολίται Χ'' Ἀθανάσιος, Βασίλειος, Χ'' Νικόλαος Παπουτσηδες καὶ ὁ γαμβρός των Κωνσταντίνος Νικολάου ὠμολόγησαν ἰδίους χεῖλεσιν ὅτι διαλυθείσης τῆς μεταξύ των συντροφίας σήμερον ἐξισασθέντες ἐξώφλησαν ἀπ' ἀλλήλων καθ' ὅλα». Μάρτυρες 3 ἱερεῖς, 3 πρωτομαῖστορες ²⁾).

1850 Μαρτ. 20. Ὁ Μῆχος Λάμπρου καὶ Γεώργιος Ἀγγέλου καὶ Σας διέλυσαν τὴν συντροφίαν ἀρτοποιίας καὶ ἐξώφλησαν ³⁾).

1850 Ἰουν. 30. Ὁμολογία τοῦ Γιάγκου Ἰωάννου Φιλιππουπολίτου ὅτι ἀπεζημιώθη τελείως παρὰ τοῦ Πιτανίτζογλου διὰ τὴν ἐκκοπήν τοῦ δακτύλου του καὶ ἐξώφλησε. Μάρτυρες 5 πρόκριτοι ⁴⁾).

1850 Μαΐου 15. Ἡ Θεοδώρα Κωνσταντίνου ἐκ Φιλ(ι)πόλεως καὶ ἡ ἐξαδέλφη της Ἀναστασία Χρήστου ἐκ Κατουνίτσης συνεβιάσθησαν καὶ ἐξώφλησαν ⁵⁾).

1851 Φεβρ. 13. Ἐξοφλητικά τῶν Φιλιππουπολιτῶν Ἀθανασίου καὶ τῆς ἀδελφῆς του Μαρίκας πρὸς τὸν θεῖόν των Γράτιν καὶ τῆς Ἑλενίτσας Ἀλεξίου πρὸς τὸν γαμβρόν της ⁶⁾).

1851 Μαΐου 7. Ἐξοφλητικὸν πρὸς τὸν Θεόδωρον Μήτρου ἀπὸ τοῦ χωρίου Τζαρατζάβου τῆς ἐπ' ἀδελφῶ νύμφης του Ἑλένης ⁷⁾).

*) Συνέχεια ἀπὸ σελ. 277 τοῦ ΙΓ' τόμου.

1) Κώδικος σελ. 2. 2) Βούλγαροι. — 2) Αὐτόθι. σελ. 3. — 3) Αὐτόθι, σελ. 8.—4) Αὐτόθι. σελ. 12.—5) Αὐτόθι, σελ. 11.—6) Αὐτόθι, σελ. 32.—7) Αὐτόθι, σελ. 35.Βούλγαροι.

1851 Μαΐου 6. Ὡσαύτως τῆς Φιλιππουπολιτιδος Θεοφανους Δημητρίου πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Μουμτζῆν διὰ δάνειον ἐπὶ ἐνεχύρω. Μάρτυρες 1 ἱερεὺς, 4 πρόκριτοι ¹⁾).

1851 Μαΐου 12. Ὡσαύτως τοῦ Νικολάου Γεωργίου καὶ τῆς συζύγου του Μαρίας ἐξ Ἀμπελίνου πρὸς τὸν πενθερόν του Γῶγον Σαμαρᾶ διὰ τὴν ταχθεῖσαν κτηματικὴν αὐτῷ προῖκα ²⁾).

1851 Μαΐου 30. Ὡσαύτως τῆς Ζωῆς καὶ τῶν υἱῶν τῆς Ἀναστασίου καὶ Ἀποστόλου διανεμημένων ἀλλήλοις τὸ τίμημα τῆς πωληθείσης οἰκίας των κειμένης ἐν τῇ συνοικίᾳ Μπογιούκ-Λαούτ (γρ. 900). Μάρτυς ὁ πρωτοσύγκελλος Γαβριήλ ³⁾).

1851 Ἰουν. 5. Ὁ Στάμος καζαντζῆς καὶ ἡ ἐκ τῆς πρώτης του γυναικὸς πενθερά του Ἑλένη ἐξώφλησαν τὰς διαφορὰς των ⁴⁾).

1851 Ὀκτωβρ. 30. Ὁ Ζαπράνος ἐξώφλησε τὸ πρὸς τὴν νύμφην του Γιobάνναν χρέος του ⁵⁾).

1852 Φεβρ. 25. Ὁμολογία τῶν ἀδελφῶν Κωνσταντῖνου, Ἄννης, Σμαράγδας, Ἑλένης καὶ Μαριώρας, τέκνων τοῦ ἀποθανόντος Δόπη καζαντζῆ Φιλιππουπολίται ἐκανόνισαν τὴν πρὸς τὴν μητέρα των κληρονομικὴν διαφορὰν καὶ ἐξώφλησαν ⁶⁾).

1852 Ἰουλ. 25. Ὁ Γεώργιος Ἰωάννου καζαντζῆς, Φιλιππουπολίτης, ἐξώφλησε τὸ πρὸς τὴν Θεοφανῶ Πέτρου χρέος του διὰ παραχωρήσεως αὐτῇ οἰκοπέδου. Μάρτυρες 2 πρόκριτοι, 2 πρωτομαρτίστοι ⁷⁾).

1852 Αὐγ. 6. Ἡ ἐκ Περιστερᾶς Νέδα σύζυγος τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ ἀποθανόντος Γιάννη Τζαμπᾶζ ἐκανόνισε τὰς πρὸς τὸν Χριστόδουλον Γεωργίου, πληρεξούσιον ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός της, χρηματικὰς διαφορὰς καὶ ἐξώφλησε ⁸⁾).

1852 Σεπτεμβρ. 1. Ὁ Λουκᾶς Θεοδοσίου ἀμπατζῆς Φιλιππουπολίτης διαλύσας τοὺς ἀρραβῶνάς του μετὰ τῆς Φωτεινῆς Βασιλείου ἀμπατζῆ καὶ δικασθεὶς οὐ μόνον ἐπέστρεψε τὸ δοθὲν αὐτῷ τράχωμα ἐκ 5 χιλ. γρ. ἀλλ' ἔδωκε καὶ 8 χιλ. εἰς τὴν τέως ἀρραβωνιστικὴν του προθύμως ὡς ἠθικὴν ἀποζημίωσιν καὶ ἐξώφλησε. Μάρτυρες 4 πρωτομαρτίστοι, 2 πρόκριτοι ⁹⁾).

1852 Νοεμβρ. 28. Ὁ ἐξ Ἀχλανίου Γιobάννης Τερζῆς κρισο-

1) Αὐτόθι, σελ. 36.—2) Αὐτόθι, σελ. 36.—3) Αὐτόθι, σελ. 38.—4) Αὐτόθι, σελ. 39.—5) Αὐτόθι, σελ. 45. Βούλγαροι.—6) Αὐτόθι, σελ. 55. Βούλγαροι ἐξηγητισμένοι.—7) Αὐτόθι, σελ. 63.—8) Αὐτόθι, σελ. 64. Βούλγαροι.—9) Αὐτόθι, σελ. 68.

λογηθείς διὰ χρέος του πρὸς τὸν Ράγγελ ἐξώφλησε διὰ χωραφίου 1).

1853 Φεβρ. 16. Ὁ Ἰωάννης Ἀποστόλουμπογιατζῆς ἐξώφλησε τὸ πρὸς τὸν Ζέλιονμπογιατζῆν χρέος του ἐκ 1500 γρ. 2).

1853 Φεβρ. 26. Ἡ Φιλιππουπολίτις Θεοποιή νύμφη τῆς Σοφίας παπᾶ Κούντζιου, διαζευχθεῖσα τὸν Χ' Θεοδόσιον υἱὸν τοῦ παπᾶ Κούντζιου, ἔλαβε τὴν προικὰ τῆς καὶ μετρητὰ 1500 γρ. πρὸς ἀποζημίωσιν καὶ ἐξώφλησε. Μάρτυρες 3 3).

1853 Φεβρ. 25. Ὁ Νικόλαος Ἡλία ἐξώφλησε τὸ πρὸς τὸν πενθερόν του Κόλιον χρέος του παραχωρήσας τὸ ἀμπέλι του. Μάρτυρες 1 ἱερεὺς, 2 πρόκριτοι 4).

1853 Ἰουλ. 13. Αἱ Φιλιππουπολίτιδες ἀδελφαὶ Ἄννα Δημ. Σταυρίτζογλου καὶ Σμαράγδα Ἀργ. Χρ. Κοϊμιτζόγλου κατέστησαν πληρεξούσιον ἐπίτροπόν των τὸν Χ' Γεώργιον Χ' Κωνσταντίνου, ὅπως πωλῆσῃ τὸ ἐν Δαμασκῶ ἐργαστήριόν των. Μάρτυρες 4 πρωτομαΐστορες 5).

1853 Αὐγ. 17. Ὁμολογία τῆς Φιλιππουπολίτιδος Εὐφροσύνης, συζύγου Ἀναστασίου Γαλάτη, ὅτι παρέλαβε τὰς ἐκ 4800 γρ. δύο ὁμολογίας παρὰ τῶν ἀνδραδέλφων τῆς, εἰς οὓς παρέδωκε πρὸς φύλαξιν καὶ ἐξώφλησε 6).

1853 Σεπτ. 9. Ἡ Βασιλικὴ Δημητρίου ἀπέναντι χρέους πρὸς τὴν Ἐλισάβετ Πέτρου παρεχώρησε τὸ εἰς Ἀχλάν ἀμπέλι τῆς 7).

1853 Νοεμβρ. 30. Ὁ ἐκ Πιρὸτ Γάνιος ἔλαβε τὰ ὀφειλόμενα εἰς τὸν πατέρα του Ζίφκον παρὰ τῶν συντρόφων του καὶ ἐξώφλησε 8).

1854 Ἰανουαρ. 22. Ὁμολογία τοῦ Γεωργίου Χ' Νένου ὅτι ἔλαβε παρὰ τῆς Σμαράγδας Χρυσάφη τὰ δανεισθέντα αὐτῇ 2600 γρ. 9).

1854 Φεβρ. 2. Ὁμολογία τοῦ Φιλιππουπολίτου Χ' Παναγιώτου Χρήστου Λάμψη καὶ τῆς θυγατρὸς του Εὐφροσύνης ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χ' Ἀθανασίου Μήλιου γαμβροῦ του καὶ συζύγου νομίμου τῆς θυγατρὸς του συνεβιβάσθησαν καὶ ἐξώφλησαν πρὸς ἀλλήλους ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ μακαρίτου συντρόφου τοῦ πενθεροῦ του. Μάρτυρες 6 πρόκριτοι 10).

1854 Φεβρ. 17. Οἱ ἀδελφοὶ Ἡλίας καὶ Γιάγκος Κοσμᾶ ἀπὸ Κόνους ἐξώφλησαν τὸ χρέος των πρὸς τὸν γαμβρόν των Γεώργιον Θεοδώρου ἐγχώριόν των 11).

1) Αὐτόθι, σελ. 70. Βούλγαροι.—2) Αὐτόθι, σελ. 75.—3) Αὐτόθι, σελ. 78.—4) Αὐτόθι, σελ. 79. Βούλγαροι.—5) Αὐτόθι, σελ. 81.—6) Αὐτόθι, σελ. 83.—7) Αὐτόθι, σελ. 84.—8) Αὐτόθι, σελ. 89. Βούλγαροι.—9) Αὐτόθι, σελ. 91.—10) Αὐτόθι, σελ. 94.—11) Αὐτόθι, σελ. 98.

1854 Μαρτ. 1. Ἀποθανόντων τῶν συντρόφων Χ' Νένου Ραΐκου καὶ Δημητρ. Γιοβάννη ἀμπατζήδων τὰ ὄρφανά των διενεμήθησαν τὰ ὑπάρχοντά των καὶ ἐξώφλησαν πρὸ τοῦ ρουφετίου τῶν ἀμπατζήδων¹⁾.

1854 Μαΐου 10. Ἡ Σμαράγδα καὶ Μαριώρα θυγατέρες τοῦ Δημητρίου Παπουτζῆ Φιλιππουπολίτου ἐνηλικιωθεῖσαι παρέλαβον παρὰ τοῦ θεοῦ των Ἥλια Ἀθανασίου τὴν κληρονομίαν τοῦ ἀποθανόντος πατρός των καὶ ἐξώφλησαν Μάρτυρες 3²⁾

1854 Μαΐου 22. Ὁμολογία τῆς Ἀναστασίας Δήμου Στενιμαχιώτισσης ὅτι ἔλαβε τοὺς μισθοὺς τῆς τριετοῦς ὑπηρεσίας της παρὰ τῷ Νικολᾶ Σταμάτη καὶ ἐξώφλησεν³⁾.

1854 Μαΐου 28. Ἡ Μαρίκα Βελίνου ἐκ Παζαρτζικίου ἐξώφλησε τοὺς λογαριασμοὺς της μετὰ τοῦ Χρήστου μπακάλη καὶ ὁ Ρουσσὸς ἀπὸ Δερβέντη μετὰ τῶν ὀρφανῶν τοῦ ἀδελφοῦ του Χ' Στεφάνου⁴⁾.

1854 Ἰουν. 25. Ὁ Νικόλαος Σόφτογλου καὶ ὁ παπᾶ Σπάσος ἐκ Καρλόβου ἐκανόνισαν τὰς ἐξ ἀγοραπωλησίας κτημάτων διαφορὰς καὶ ἐξώφλησαν πρὸς ἀλλήλους⁵⁾.

1854 Ἰουλ. 5. Διευθέτησις τῶν χρηματικῶν διαφορῶν μετὰ τοῦ Περιστεριώτου Στέργιου Δημητρίου καὶ τῆς ἀδελφῆς του Εὐφροσύνης⁶⁾.

1854 Αὐγ. 31. Ὁ Δήμος Κόγιωφ καψομάλης ἔχων διαφορὰς πρὸς πέντε ἐγχωρίους τῆς Σίπκας διηυθέτησεν αὐτὰς πληρώσας 6000 γρ. καὶ ἐξώφλησεν⁷⁾.

1854 Σεπτεμβρ. 11. Ὁ Χ' Νικόλας παπᾶ Ἀβράμ καὶ ἡ συμπεθέρα του Ἄννα Ἰσκροβίτζα, ἐπίτροπος τῆς θυγατρὸς της Νεδέλιας γυναικὸς τοῦ ἀποθανόντος Μπόντζιου Χ' Νικολάου, διηυθέτησαν τὰς διαφορὰς των διὰ τὴν προῖκα τῆς χήρας⁸⁾.

1854 Ὀκτωβρ. 15. Ὁ Τότος Κόλεν ἐκ Καρλόβου καὶ ὁ Νικόλαος Βασιλείου γαμβρός του ἐκανόνισαν τὰς χρηματικὰς των διαφορὰς καὶ ἐξώφλησαν⁹⁾.

1854 Δεκεμβρ. 11. Ὁ Εὐστάθιος Ἰ. Κοκόσης Φιλιππουπολίτης ἐξώφλησε τοὺς λογαριασμοὺς του πρὸς τὸν γαμβρόν του Ἰ. Κοτσιάσοβιτζ ἐπίτροπον ἐπὶ τῆς περιουσίας του τῆς κληρονομικῆς. Μάρτυρες 3 ἱερεῖς, 5 πρόκριτοι¹⁰⁾.

1855 Ἰανουαρ. 20. Συμβιβασμὸς καὶ ἐξώφλησις τοῦ Χ' Γεωργίου

1) Αὐτόθι, σελ. 99. Βούλγαροι.—2) Αὐτόθι.—3) Αὐτόθι, σελ. 101.—4) Αὐτόθι, σελ. 102. Βούλγαροι πάντες.—5) Αὐτόθι, σελ. 103. Βούλγαροι.—6) Αὐτόθι.—7) Αὐτόθι, σελ. 107. Βούλγαροι.—8) Αὐτόθι, σελ. 108. Βούλγαροι.—9) Αὐτόθι, σελ. 110. Βούλγαροι.—10) Αὐτόθι, σελ. 124.

Χαραλάμπους ἐπιτρόπου τῶν εἰς Χαζάρ ἀγᾶ ὄρφανῶν πρὸς τοὺς ὀφειλέτας αὐτῶν ¹⁾).

1855 Φεβρ. 10. Ὁ Εὐστάθιος Ἰωάννου Κοκόσης ἐξώφλησε λαβὼν τὸ ἀνάλογον αὐτῷ ἐκ τῆς πωληθείσης οἰκίας τῆς προμήτορός του παρὰ τοῦ γάμβρου του Ἰ. Κοτσιάσοβιτς ²⁾).

1855 Μαρτίου 1. Ὁμολογία τῆς Θεοφανοῦς Μήτζου ὅτι ἔλαβε τὴν ἀντιμισθίαν τῆς δι' ὅσον χρόνον ὑπηρετήσεν εἰς τὸν γαμβρόν της Σταθρον Γεωργίου Γούναρη ³⁾. Μάρτυρες 7.

1855 Ἰουν. 4. Ὁ Στογιάννος Γεωργίου ἐκ τοῦ χωρίου Τουρτμισ-
λῆ ἐξοφλήσας ἐπλήρωσεν ἀποζημίωσιν εἰς τὰ ὄρφανὰ τοῦ ἱερέως
τοῦ αὐτοῦ χωρίου γρ. 1000, διότι ἡ χήρα μήτηρ των Θεοδώρα ἀπέθα-
νε κακῶς τεκοῦσα, συνευρεθεῖσα μετὰ τοῦ προειρημένου ⁴⁾).

1855 Δεκεμβρ. 30. Ὁ Κώστας Νικολάου καὶ ὁ Νικόλαος Κώστα
Φιλιππουπολίται «ἔχοντες μεταξύ των ληψοδοσίαν ἀπὸ ὁμόλογα καὶ
ἐγγυήσεις» ἐξώφλησαν τελείως πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὴν ὁμολο-
γίαν των ⁵⁾).

1856 Ἰανουαρ. 30. Ὁμολογία τοῦ Σπάσου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ
Παναγιώτου Παζαρτζηκιωτῶν ὅτι «δι' ὅσας ἀπαιτήσεις εἶχον μετα-
ξύ των ἀπὸ ληψοδοσίας» ἐξώφλησαν πρὸς ἀλλήλους ⁶⁾).

1856 Μαρτ. 23. Ὁ Γεώργιος Ἀναστασίου Περοσιτίτζαλης ἐξώ-
φλησε τὰς πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον χρηματικὰς του διαφορὰς ⁷⁾).

1856 Μαρτ. 27. Ὁμολογία τοῦ ἐξ Ἀμπελίνου Κωνστ. Χ' Μιχα-
λογλου ὅτι διὰ τὰς ἀπαιτήσεις του ἀπὸ τοῦ Σωτηρ. Πετράκογλου
ἐξώφλησε τελείως ⁸⁾).

1856 Μαρτ. 31. Ὁμολογία τοῦ Μήτρου Στοῖνου ἐκ Κοστιόβου ὅτι
ἔλαβε παρὰ τοῦ Νέδιου τὰ ὀφειλόμενα καὶ ἐξώφλησε ⁹⁾).

1856 Μαΐου 9. Οἱ ἀντιμαχόμενοι χωρικοὶ τοῦ Δερελι διὰ 3 στρέμ-
ματα γῆς διένειμαν αὐτὰ καὶ ἐξώφλησαν ¹⁰⁾).

1856 Μαΐου 12. Ὁ Στοῖτσος Μήτιου καὶ ἡ μήτηρ του Στάνια ἐκ
Τσαλαπίτσας ἐκανόνισαν τὰς διαφορὰς των καὶ ἐξώφλησαν ¹¹⁾).

1856 Ἰουλ. 7. Ἡ ἐκ Στενιμάχου Χ' Μαργαρίτα καὶ ἡ νόμφη της
Ἀναστασία ἐκανόνισαν τὰς διαφορὰς των καὶ ἐξώφλησαν ¹²⁾).

1856 Ὀκτωβρίου 5. Ἡ Σάββα Ἀθανασίου ἐκ Παστούσας καὶ ὁ

1) Αὐτόθι, σελ. 120. Βούλγαροι.—2) Αὐτόθι, σελ. 124.—3) Αὐτόθι, σελ. 127.—4) Αὐτόθι, σελ. 136. Βούλγαροι.—5) Αὐτόθι, σελ. 164.—6) Αὐτόθι, σελ. 166. Βούλγαροι.—7) Αὐτόθι, σελ. 179. Βούλγαροι.—8) Αὐτόθι, σελ. 179.—9, 10) Αὐτόθι, σελ. 186. Βούλγαροι.—11) Αὐτόθι, σελ. 187. Βούλγαροι.—12) Αὐτόθι, σελ. 200.

Πέτκος ἐκ Κούρτοβο Κονάρ ἐξώφλησαν τὰς διαφορὰς των ¹⁾).

1856 Ὀκτωβρ 5. Ἡ Λόγκα Λίτζου ὑπηρετήσασα ἐπὶ 15 ἔτη παρὰ τῷ Στοίλα Καυταντζῆ ἔλαβε τοὺς μισθοὺς της καὶ ἐξώφλησε ²⁾).

1856 Νοεμβρ. 29. Ἡ Μαρία Πάντζοβα ἀπὸ Σιλτζικόβον ἐξώφλησε τὰς διαφορὰς πρὸς τοὺς δύο ἀδελφοὺς της ³⁾).

1856 Δεκεμβρ. 11. Ὁ Γκάντζος, ὁ Πέτρος καὶ ὁ Θεόδωρος κηπουροὶ ἐν Μαρασίῳ ἐξώφλησαν τὰς διαφορὰς των ⁴⁾).

1856 Δεκεμβρίου 16 Ἡ ἐκ Στενιμάχου Ἀλτίνα ἀπεζημιώθη ὑπὸ τοῦ Πέτρου Γκόγογλου καὶ ἐξώφλησε διὰ 1000 γρ. διότι τὸ ἑπταετές παιδίον της συμπαίζον μετὰ τῶν παιδίων τοῦ Γκόγογλου ἐκτυπήθη ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐτυφλώθη ⁵⁾).

1857 Ἰανουαρ. 11. Ἡ Θεοδώρα Στογιάννου ἐξώφλησε πρὸς τὸν Βοῦλκον δι' ὅσον χρόνον εἰργάσθη παρ' αὐτῷ, διότι ἐπροικίσθη ὑπ' αὐτοῦ δεόντως ὑπανδρευθεῖσα ⁶⁾).

1857 Μαρτ. 9. Ὁ Ἀθανάσιος ἐξ Ἀμπελίνου καὶ ὁ γαμβρός του Ἀργύριος συνεβιβάσθησαν καὶ ἐξώφλησαν πρὸς ἀλλήλους ⁷⁾).

1857 Μαρτ. 17. Ὁ Κρῖστος Σωτηρίου καὶ ὁ παπᾶ Νικόλαος Ἀποστόλου ἐκ Βραταικόβου ἔχοντες διαφορὰς διὰ τὸν συνεταιρισμόν των συνεβιβάσθησαν καὶ ἐξώφλησαν πρὸς ἀλλήλους ⁸⁾).

1857 Μαρτ. 15. Ὁ Ἀθανάσιος Πρίμου ἐκ Στενιμάχου διένειμε καὶ ἐπώλησε τὴν κτηματικὴν του περιουσίαν ⁹⁾).

1857 Ἰουν. 15. Διευθέτησις τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος Παναγιώτου Ἀναστασίου Σπανοῦ Ἡπειρώτου ἐκ γρ. 10.500 ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων του εἰς χρέη καὶ εἰς τὰς ἐν Σουδενοῖς θυγατέρας του Ἀλεξάνδραν, Ἐλένην, Καλλιόπην καὶ ἐξόφλησις ¹⁰⁾).

1857 Ἰουλ. 1. Ὁ Πέτρος Γιόφκου ἐξώφλησε τὸ εἰς τὰ ὄρφανὰ τοῦ γαμβροῦ τοῦ Χ' Παναγιώτου Λάμψη μακαρίτου Ἀθανασίου χρέος του ἐκ 1300 γρ. ¹¹⁾).

1857 Σεπτεμβρ. 20. Ἡ Μαρίκα σύζυγος τοῦ Στογιάννου Κοϊμτζῆ διηθέτησε τὰς πρὸς τὰ πέντε τέκνα της κληρονομικὰς της διαφορὰς καὶ ἐξώφλησε ¹²⁾).

1857 Ὀκτωβρ. 5. Ὁ Χριστόδουλος Ἰωάννου καὶ ὁ Δημήτριος

1) Αὐτόθι. Βούλγαροι.—2) Αὐτόθι, σελ. 201. Βουλγαρίς.—3) Αὐτόθι, σελ. 209. Βούλγαροι.—4) Αὐτόθι, σελ. 212. Βούλγαροι.—5) Αὐτόθι, σελ. 213.—6) Αὐτόθι, σελ. 214. Βούλγαροι.—7) Αὐτόθι, σελ. 218.—8) Αὐτόθι, σελ. 219. Βούλγαροι.—9) Αὐτόθι, σελ. 220.—10) Αὐτόθι, σελ. 228.—11) Αὐτόθι, σελ. 229.—12) Αὐτόθι, σελ. 231.

Πέτρου γαμβρός του ἔχοντες ἀπὸ ἐτῶν διαφορὰς συνεβιβάσθησαν καὶ ἐξώφλησαν. Μάρτυρες 1 ἱερεῖς, 3 πρόκριτοι ¹⁾)

1857 Νοεμβρ. 1. Ὁ Γιοβάννης Νικολάου ἐξώφλησε τὸ πρὸς τὸν θετὸν υἱὸν του Κωνσταντῖνον χρέος διὰ τὴν ὑπηρεσίαν του ²⁾).

1857 Νοεμβρ. 29. Ἡ Βελίκα Δήτζη ἔλαβε τὰ ὀφειλόμενα αὐτῇ ὑπὸ τῶν θείων της ἀδελφῶν Νάϊδεν καὶ ἐξώφλησε ³⁾).

1858 Ἀπριλ. 23. Δήλωσις ὅτι τὸ ὄρφανὸν τοῦ Γιάγκου Ταραλᾶ Ἀθανάσιος ἔλαβε παρὰ τῶν ὄρφανῶν τοῦ Νικολάου Καυταντζῆ τὰ ὀφειλόμενα αὐτῷ 650 γρ. καὶ ἐξώφλησε ⁴⁾).

1858 Αὐγ 8 Συμβιβασμὸς καὶ ἀμοιβαία ἐξόφλησις τῆς Πέτρας Στοῦτζου καὶ τῆς ἐπ' ἀδελφῷ νύμφης της Σφέτας διὰ τὰς διαφορὰς των ⁵⁾).

1858 Σεπτεμβρ. 12. Ὁ Ἀπόστολος Στεφάνου καὶ ἡ θεία του Χρυσῆ ἐκ Γιαβρόβου ἐξώφλησαν διὰ τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς ⁶⁾).

1859 Ἰανουαρ. 10. Ἡ Φωτεινὴ Βάνια λαβοῦσα τὴν ἀντιμιθίαν της δια τὴν παρὰ τῷ Χ'' Γιαννάκη ἐνδεκαετῇ ὑπηρεσίαν της ἐξώφλησε πρὸς αὐτόν. Μάρτυρες 3) ⁷⁾).

1859 Ἰανουαρ. 16. Ὁ Σωτήριος Βούλκου ἐξώφλησε πρὸς τὴν θείαν του Βελίκαν καὶ θεῖόν του Νικόλαον λαβὼν τὰ παρ' αὐτοῖς πράγματα τῆς μητρὸς του. Σλάβας ⁸⁾).

1859 Μαρτ. 11. Ὁ ἐν Τσιρπὰν Ἰβάν Σλάβας διασθείρας τὴν Μαρίαν Χ'' Νικολάου καὶ μὴ θελήσας νὰ τὴν συζευχθῇ ἐπλήρωσεν αὐτῇ 2500 γρ. καὶ ἐξώφλησε ⁹⁾).

1859 Μαΐου 8. Οἱ ἀδελφοὶ Στέφανος καὶ Λάζαρος Τόγκου ἐκ Παζαρτζικίου ἔχοντες ἀπαιτήσεις χρηματικὰς ἀπὸ τοῦ θείου των Χ'' Παύλου Τάκη ἐξώφλησαν. Μάρτυρες 3 πρόκριτοι. Ὁ Φιλιππόλεως Παῖσιος ἐπικυροῖ ¹⁰⁾

1859 Ἰουν. 5. Ὁ Γεώργιος Ἀναστασίου ἐκ Φαρεσλῆ παρεχώρησεν εἰς τὸν πρόγονόν του Σπάσον διὰ τὴν 16ετῇ παρ' αὐτῷ ὑπηρεσίαν ἐν οἰκόπεδον, 12 στρέμματα χωράφια, ζευγὸς βοδιῶν καὶ ἐργαλεῖα καὶ ἐξώφλησε ¹¹⁾).

1859 Ἰουνίου 27. Οἱ ἀδελφοὶ Χατζῆδες ἐμέτρησαν εἰς τὸν ἐπίτρο-

1) Αὐτόθι, σελ. 233.—2) Αὐτόθι, σελ. 234. Βούλγαροι.—3) Αὐτόθι, σελ. 235. Βούλγαροι.—4) Αὐτόθι, σελ. 243.—5) Αὐτόθι, σελ. 252. Βουλγαρίδες.—6) Αὐτόθι, σελ. 254. Βούλγαροι.—7) Αὐτόθι, σελ. 262. Βουλγαρὶς ἐξηλληνισμένη.—8) Αὐτόθι, σελ. 263. Βούλγαροι.—9) Αὐτόθι, σελ. 266. Βούλγαροι.—10) Αὐτόθι, σελ. 277. Βούλγαροι.—11) Αὐτόθι, σελ. 279. Βούλγαροι.

πον τῶν ὄρφανῶν τῆς Ἑλέγκως Σωτήριον Πετράκογλου τὰ ὀφειλόμενά των καὶ ἐξώφλησαν ¹⁾).

1859 Αὐγ. 22. Ὁ Κώστας Νάϊδεν καὶ ὁ Δημήτριος Ἀναστασίου διέλυσαν τὴν ἀπὸ 14ετίας συντροφίαν των καὶ ἐξώφλησαν πρὸς ἀλλήλους ²⁾). Μάρτυρες οἱ δύο μιλέτ-βεκίληδες καὶ 1 πολίτης.

1859 Αὐγ. 12. Ἡ Ζωὴ Χ΄ Θεοχάρογλου Φιλιππουπολίτις πρὸς ἐξόφλησιν τῶν χρεῶν τοῦ μακαρίτου υἱοῦ τῆς Κωνσταντίνου Ἰωάννου παρεχώρησεν εἰς τοὺς πιστωτάς του ἔκτος τοῦ ἐν Οὐζοντζόβα ἔμπορεύματός του τὰ ἀνάλογα μερίδια αὐτοῦ τοῦ μύλου, τῆς οἰκίας καὶ τοῦ περιβολίου ἀναλαβοῦσα νὰ συμπληρώσῃ ἐξ ἰδίων τὸ ἔλλειπον. Μάρτυρες 2 πρόκριτοι, οἱ 2 ἐπίτροποι τοῦ γένους ³⁾).

1859 Δεκεμβρ. 14. Ὁ Δόντζιος Νάγιωφ καὶ ὁ Μαυρουδῆς Γεωργίου ἐκανόνισαν τὰς διαφορὰς των καὶ ἐξώφλησαν ⁴⁾).

1860 Ἰανουαρ. 22. Οἱ πιστωταὶ τῶν Μπιζεβίρογλαρ διὰ γρ 11.000 ἔλαβον τὴν οἰκίαν των καὶ ἐξώφλησαν ⁵⁾).

1860 Μαρτ. 21. Ὁ Ἀρχάγγελος Στόγιου ἐξώφλησε τοὺς πρὸς τὸν ἀδελφόν του Πέτκον λογαριασμοὺς καὶ ἐξώφλησε ⁶⁾).

1860 Ἀπριλ. 30. Ἡ Κριστάνα Ἰωάννοβιτζ ἐκ Παζαρτζικίου φθαρεῖσα ὑπὸ τοῦ Βασιλείου Δαμιάνοβιτζ ἔλαβε τὸ πρόστιμον τῆς διαφθορᾶς καὶ ἐξώφλησε ⁷⁾).

1860 Ἀπριλ. 21. Ὁμολογία τοῦ Δημητρίου Κωνσταντίνου ὥρολογᾶ ὅτι ἔλαβε ἅπαντας τοὺς μισθοὺς του κατὰ τὴν ὑπηρεσίαν του παρὰ τῷ μακαρίτῳ Δημητρίῳ Κρίστου ὥρολογᾶ καὶ ἐξώφλησε. Μάρτυρες οἱ 2 ἐπίτροποι τοῦ γένους ⁸⁾).

1860 Μαΐου 24. Οἱ ἀδελφοὶ Νικόλαος, Στογιάννος καὶ Ἀποστόλης Βλάϊκου Καρατζῆδες ἐξώφλησαν τὰς διαφορὰς των ⁹⁾).

1860 Μαΐου 1. Ὁ Χ΄ Βασίλειος Χ΄ Νικολάου καὶ ὁ τζόπανος Θεοδόσιος διέλυσαν τὴν ἀπὸ τριῶν ἐτῶν συντροφίαν των καὶ ἐκκαθάρισαντες τοὺς λογαριασμοὺς των ἐξώφλησαν πρὸς ἀλλήλους. Μάρτυρες 4 πρόκριτοι ¹⁰⁾).

1860 Αὐγ. 8. Ὁ Γιάγκος Γεωργίου καὶ ἡ μήτηρ του Ραλλοῦ Γεωργίου Φιλιππουπολίται ὠμολόγησαν ὅτι ἐξώφλησαν τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς. Μάρτυρες 3 ¹¹⁾).

1) Αὐτόθι, σελ. 280.—2) Αὐτόθι, σελ. 284. Βούλγαροι.—3) Αὐτόθι, σελ. 294.—4) Αὐτόθι, ὁ πρῶτος Βούλγαρος.—5) Αὐτόθι, σελ. 301.—6) Αὐτόθι, σελ. 302. Βούλγαροι.—7) Αὐτόθι, σελ. 311. Βούλγαροι.—8) Αὐτόθι, σελ. 312.—9) Αὐτόθι, σελ. 313. Βούλγαροι.—10) Αὐτόθι, Βούλγαρος ὁ ποιμὴν.—11) Αὐτόθι, σελ. 319.

1861 Ἰαν. 26. Ὁ Μιχαήλ Στόϊκωφ ὡς ἐπίτροπος τοῦ πατρὸς καὶ τῆς γυναικὸς τοῦ φονευθέντος ὑπὸ ληστῶν Μιχαήλ Καρλοβηνοῦ μεταβάς εἰς Σιλίστριαν ἔλαβε παρὰ τῶν συλληφθέντων ληστῶν γρ. 24.867 διοικητικῆ ἀποφάσει, ἅτινα ἀφαιρεθέντων τῶν ἐξόδων του παρέδωκεν εἰς τοὺς οἰκείους καὶ ἐξώφλησεν. Ἀκολουθεῖ ὁ ἰσολογισμός¹⁾).

Ὁ τύπος τῶν ἐξοφλητικῶν ποικίλλει ἐξαρτώμενος ἐκ τῆς αἰτίας τοῦ χρέους, οὕτινος καταβαλλομένου ἐξ ὀλοκλήρου ἢ κατὰ συμβιβασμὸν ἐκδίδεται τὸ ἐξοφλητικὸν ἐμμάρτυρον γράμμα διπλοῦν ὅμοιον παραδιδόμενον τοῖς διαδίκους, ἐπιβεβαιώσει τοῦ μητροπολίτου καὶ μαρτυρίαις τῶν ὑπογεγραμμένων ἀξιοπίστων μαρτύρων καταστρωθὲν καὶ ἐν τῷ τῆς ἱεράς μητροπόλεως κώδικι εἰς ἀσφαλῆ ἔνδειξιν. Ἀρχεται δὲ καὶ καταλήγει συνήθως ὡς ἐξῆς: «Διὰ τοῦ παρόντος ἐξοφλητικοῦ ἀποδεικτικοῦ ἐμμάρτυρου γράμματος γίνεται δηλὸν ὅτι παραστάντες ἐνώπιον ἡμῶν καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς ἐντιμοτάτων προὔχόντων οἱ... ὠμολόγησάν ἰδίους αὐτῶν χεῖλεσιν ὅτι... ἐξώφλησαν κατὰ τελείαν ἐξώφλησιν» ἢ «οὕτω συμβιβασθέντες ἐξώφλησαν μεταξὺ των ὡς ὠμολόγησαν ἰδίους χεῖλεσιν, ἢ «ἰδίους αὐτῶν στόμασι, διὸ καὶ ἐγένετο διπλοῦν ὅμοιον τὸ παρὸν ἐκκλησιαστικὸν ἐξοφλητικὸν ὡς ἔθος ἐπιβεβαιωμέναν καὶ μεμαρτυρημένον».

§ 13 ιβ' Δανειστικά.

1850 Μαρτ. 1. Δι' ἐνοσφραγίστου ἐνυπογράφου κοινῆς ὁμολογίας δηλοποιεῖται ὅτι οἱ ἐγχώριοι τοῦ μεγάλου Τσαρδάκ ἐδανείσθησαν ἀπὸ τοῦ ὄρφανοῦ Βούλκου Ζλατάν γρ 716 ἀναπόσπαστα μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς του²⁾).

1851 Ἰουλ. 20. Χρεωστικὴ ὁμολογία τοῦ Δημ. Καζαντζόγλου ἐκ γρ. 1258 πρὸς τὰ ὄρφανὰ Ἁθανάσιον καὶ Μαρίαν Θεοδωρῆ³⁾).

1851 Σεπτ. 1. Ὁσαύτως τοῦ Ἀποστόλου Γεωργίου καὶ Δημ. Πέτκου ἐκ γρ. 1900 πρὸς τὸ ὄρφανὸν Ἄνναν Πάγκου⁴⁾).

1851 Ὀκτωβρ. 16. Ὁσαύτως τοῦ Γιννάκη Χρήστου ἐκ γρ. 900 πρὸς τὸ ὄρφανὸν Ἐλένην Κωνσταντίνου Οὐντζῆ⁵⁾).

1) Αὐτόθι, σελ. 323—325. Βούλγαροι.—2) Αὐτόθι, σελ. 6. Βούλγαροι.—3) Αὐτόθι, σελ. 42.—4) Αὐτόθι, σελ. 43.—5) Αὐτόθι, σελ. 42.

1852 Ἰανουαρ. 16. Ὡσαύτως τοῦ Γεωργίου Θωμᾶ ἐκ γρ. 1100 πρὸς τὸ ὄρφανὸν Ἑλένην Γοσποδίνου¹⁾).

1851 Νοεμβρ. 6. Ὡσαύτως τοῦ Ἀποστόλου Γκρούγιου ἐκ γρ. 230 πρὸς τὸ ὄρφανὸν Κυριακὴν Βούλκου δι' ἐξ πρόβατα²⁾).

1851 Νοεμβρ. 6. Ὡσαύτως τοῦ Δημητρίου ἱερέως ἐκ γρ. 215 πρὸς τὸ αὐτὸ ὄρφανὸν διὰ σταφύλια καὶ καρύδια³⁾).

1855 Ἰανουαρ. 20. Δάνειον ἐξ 11.000 γρ. τοῦ Σπάσου Πέτρωφ παρὰ τῶν ὄρφανῶν Χαζάρ ἀγᾶ διὰ χειρὸς τοῦ ἐπιτρόπου των Χ' Γεωργίου Χαραλάμπους ἐπὶ κτηματικῇ ὑποθήκῃ Μάρτυρες 4 πρόκριτοι⁴⁾).

1856 Ἀπριλ. 11. Χρεωστικὴ ὁμολογία 3000 γρ. τῆς Μίλκας πρὸς τὸν σύζυγόν της Πέτκον ἐπὶ ἐνεχύρῳ τοῦ ἐν Στενιμάχῳ νερομύλου της ἐκ μιᾶς πέτρας⁵⁾).

1857 Ἰουνίου 10. Ὡσαύτως 8960 γρ. τοῦ Κωνσταντίνου Ἰωάννου πρὸς τὴν Καλλιόπην θυγατέρα ὄρφανῆν τοῦ Παναγιώτου Σπανοῦ⁶⁾).

1858. Ἀπριλ. 14 Ὡσαύτως 27.600 γρ. τοῦ Δημητρίου Μήτσιου ἐκ Περιστερᾶς πρὸς τὸν Μιχαὴλ Ἀθ. Γκιουμουσγερδάνη σὺν τῇ ὑποθήκῃ διαφόρων ἀστικῶν αὐτοῦ κτημάτων ἐν Περιστερᾷ⁷⁾).

Ὁ τύπος τῶν ὁμολογιῶν εἶναι: «Διὰ τῆς παρουσίας ἡμετέρας ἐνσφραγίστου ἐνυπογράφου ὁμολογίας δηλοποιούμεν οἱ ὑποφαινόμενοι... ὅτι ἐδανείσθημεν ἀπὸ τοῦ... τῶν... Διὸ ἐγένετο ἡ παρούσα ὁμολογία εἰς ἔνδειξιν» ἢ «δηλοποιῶ ὁ ὑποφαινόμενος ὅτι ἐδανείσθη δι' ἀνάγκην μου ἀπὸ τοῦ... τῶν... καὶ ὑποφαίνομαι...» ἢ «ἐπὶ συμφωνίας... καὶ ὑποφαίνομαι» ἢ «τὰ ἀνωτέρω γρ... ὀφείλω ὁ ὑποφαινόμενος εἰς τὸν... καὶ εἰς ἔνδειξιν ὑποφαίνομαι».

§ 14 ιγ'. Συμφωνητικά.

1850 Μαΐου 8. Ὁ Γεώργιος Καυταντζῆς ἀνέλαβε νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος τοῦ γαμβροῦ τῆς Εὐγενίας Κώστογλου Γιουβάννη συμποσούμενον εἰς 15 χιλ. γρ. ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ πωλήσῃ τὸ εἰς τὸν Τζαμπᾶς τεπέ ὀσπίτιόν της, ἐὰν μὴ ἐπληρώνετο ἐντὸς δύο ἐτῶν⁸⁾).

1) Αὐτόθι, σελ. 44.—2) Αὐτόθι, σελ. 46. Πάντες Βούλγαροι.—4) Αὐτόθι, σελ. 120. Βούλγαρος.—5) Αὐτόθι, σελ. 182. Βούλγαροι.—6) Αὐτόθι, σελ. 228.—7) Αὐτόθι, σελ. 244. 8) Αὐτόθι, σελ. 11.

1851 Μαΐου 8. Ὁ Δημήτριος καλπακτζής καὶ ὁ Κυριάκος κεραμεύς συνετρόφευσαν διὰ κεραμίδια. Ἀπέναντι χρέους τοῦ 4971.15 γρ. πρὸς τὸν Δημήτριον ἀπεφασίσθη πρὸς ἐξόφλησιν ὁ Κυριάκος νὰ παρέχη εἰς αὐτὸν ἐξ ἑκάστου φούρνου 6 χιλιάδας κεραμίδια πρὸς 42 γρ τὴν χιλιάδα, τὸ δὲ κέρδος ἐκ τῶν λοιπῶν κεραμιδίων νὰ διανέμῃται ἐξ ἴσου, χωρὶς νὰ μετέχη ὁ Δημήτριος τῶν ἐξόδων καὶ ζημίας. Μάρτυρες 3 πρόκριτοι¹⁾.

1852 Ἰανουαρ. 12 Ἡ Αἰκατερίνη γυνὴ τοῦ Χ' Ἀναστασίου παραχωρεῖ τὰ $\frac{3}{7}$ τοῦ ὀσπιτίου τῆς οἰκειοθελῶς εἰς τὸν γαμβρόν τῆς Στογιάννον, ὅπως κατοικῆ ἐν αὐτῷ μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς. Μάρτυρες 3 πρωτομαΐστορες, 2 πρόκριτοι, 1 ἐπίτροπος²⁾.

1852 Ἰουλ. 15. Οἱ ἐν Φιλιππουπόλειμπογιατζήδες ἔχοντες ἐργαστήριον (βαφεῖον) ἐν Στενιμάχῳ διώρισαν τὸν Πρίμον Χρυσάφη μετ' ἄλλων συντρόφων νὰ ἐργάζηται ἐν αὐτῷ καὶ νὰ παραχωρῆ ἐκ τοῦ ἐτησίου κέρδους εἰς τὸ ρουφέτιόν των 600 γρ.³⁾.

1853 Σεπτ. 4. Ὁμολογία τοῦ παπα Νικολάου, ἐφημερίου τῆς ἀγίας Κυριακῆς «ὅτι ἐδέχθη τὸν γαμβρόν τοῦ Δημήτριον Σαράφυλου νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸ ὀσπιτίον τοῦ ἐφ' ὄρου ζωῆς του»⁴⁾.

1854 Μαΐου 28. Συμφωνία ἐκμισθώσεως πενταετοῦς τοῦ ἐν Δερβέντ-γενί μαχαλὲ ἐργαστηρίου (βαφεῖου) μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων τῶν ὀρφανῶν τοῦ Ρούσου ὑπὸ τῶν Στενιμαχιτῶν Κοσμᾶ καὶ Γιάγκουμπογιατζήδων ἐπὶ ὄροις⁵⁾. Ἀκολουθεῖ ἡ τῶν πραγμάτων καταγραφή.

1854 Ἰουν. 10. Συμφωνία μεταξὺ τοῦ ἱερέως παπα Χριστοδοῦλου καὶ τῶν Περιστεριωτῶν περὶ ἀνακαινίσεως τῆς πυρποληθείσης οἰκίας τοῦ καὶ προπληρωμῆς αὐτῷ 500 γρ.⁶⁾.

1854 Δεκεμβρ. 13. Συμφωνία μετὰ κρισολογίαν, ὅπως ὁ Κότζιος Οὐντζῆς πληρώσῃ τὸ καθ' ὁμολογίαν χρέος τοῦ ἐκ 2770 γρ. εἰς τὴν Θεοφανῶ γυναικᾶ τοῦ Στογιάννου Σεῖμὲν κατὰ δόσεις ἐν ὀρισμένοις χρόνοις⁷⁾.

1855 Ἰανουαρ. 20. Ὁ Σπάσος Πέτρωφ ἐνοικιάζει τὸ ἐν Παζαρτζικίῳ ἰδιόκτητον χάνι τῶν Δ. Μήτζορα, Σάλτζου Ἰωάννου, Μιχαήλ Γκιουμουσεργδάνη καὶ Γεωργ. Στοϊάννοβιτζ διὰ 2.500 γρ. ἐτησίως ἐπὶ μίαν τριετίαν ὑπὸ ὀρισμένους ὄρους⁸⁾.

1) Αὐτόθι, σελ. 36.—2) Αὐτόθι, σελ. 51. Βούλγαρος ὁ γαμβρός.—3) Αὐτόθι, σελ. 63.—4) Αὐτόθι, σελ. 85.—5) Αὐτόθι, σελ. 102.—6) Αὐτόθι, σελ. 103.—7) Αὐτόθι, σελ. 116. Βούλγαροι.—8) Αὐτόθι, σελ. 121. Βούλγαρος ὁ ἐνοικιαστής.

1855 Ἰανουαρ. 28. Ὁ Δημήτριος Κ. Γούναρης παραχωρεῖ εἰς τὴν θυγατέρα του Αἰκατερίνην καὶ τὸν γαμβρόν του Στογιάννον νὰ κατοικῶσιν ἐντὸς τῆς οἰκίας του ἐφ' ὄρου ζωῆς ¹⁾),

1855 Ὀκτωβρ. 26. Συμφωνία Θεοδώρου Γεωργίου μπακάλη πρὸς τοὺς Καρατζληῆδες· παρεχωρήθη αὐτῷ μέρος παρὰ τῆ ἐκκλησίᾳ, ὅπως κτίση ἐργαστήρια, δι' ἃ αὐτὸς καὶ τὰ τέκνα του θὰ δίδωσι τῆ ἐκκλησίᾳ ἐτησίως 100 γρ. ὡς ἐνοίκιον τοῦ μέρους, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων του τὰ ἐργαστήρια θὰ γείνωσιν ἰδιοκτησία τῆς ἐκκλησίας ²⁾).

1855 Σεπτ. 8. Ἡ Ἑλισάβετ θυγάτηρ Χ' Δημητρίου Λουκοβίτη Φιλιππουπολίτις παραχωρεῖ τὸ ἐν ᾧ κατοικεῖ ὀσπίτιόν της κατὰ τὴν συνοικίαν Τζοχατζιάν εἰς τὸν θετὸν ἀδελφόν της Ἰωάννην Χ' Δημ Βράτζαλην ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως μετὰ τὸν θάνατόν της διανείμῃ 10.000 γρ. εἰς τὸ Ἑλλ. σχολεῖον Φιλ)πόλεως, εἰς τὸ νοσοκομεῖον, εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ περίξ ὀκτῶ μοναστήρια. Μάρτυρες δύο πολῖται ³⁾).

1855 Δεκεμβρ. 10. Ἡ Φιλιππουπολίτις Μαρίκα Κωνσταντίνου, σύζυγος τοῦ μακαρίτου Χ' Γεωργίου χερίζει τὸ ἥμισυ τῆς οἰκίας της εἰς τὸν μικρότερόν της υἱὸν Ἰωάννην Χ' Γεωργίου ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως οὗτος τὴν γηροκομήσῃ. Μάρτυρες 6 ⁴⁾).

1856 Νοεμβρ. 24. Ὁ Κωνσταντῖνος Κοσμᾶ ἀναλαμβάνει τὴν διατροφήν καὶ τὴν γηροκόμησιν τῆς πενθερᾶς του, διότι αὕτη ἐπώλησε τὰ δύο μερίδια τοῦ ὀσπιτίου της εἰς τὴν σύζυγόν του καὶ θυγατέρα της Ἑλέγκων ⁵⁾).

1857 Ἀπριλίου 4. Συμφωνία τοῦ ἐκ Καρλόβου Νικολάου Σόφτου γλου μετὰ τῶν Χ' Δημητρίου καὶ Κύρκου βαλσοματζήδων, ὅπως κατασκευάσῃ 150 χιλιάδας φιαλίδια βαλσάμου εὐκαιρα, δι' ἃ ἐπληρώθη ἀνά 200 γρ. τὴν χιλιάδα, τ. ἔ 30 χιλιάδας γρ. σὺν τῇ ὑποσχέσει ὅτι τὸ ὑλικὸν θὰ παραδώσῃ μέχρι τῆς πρώτης Αὐγούστου ἐν. ἔτους ⁶⁾).

1857 Ἰουλ. 26. Συμφωνία τοῦ Στογιάννου καὶ τῆς συζύγου Νέδας μετὰ τῆς Βελίκας Μήτου, ὅπως περιποιῶνται αὐτὴν ἐφ' ὄρου ζωῆς μεθ' ὄλων τῶν ἀναπαύσεών της διατρέφοντες ἀπέναντι μηνιαίας καταβολῆς 40 γρ., τόκου λαμβανομένου ἐκ τοῦ παρὰ τῷ Ἄργυρ. Χρ. Κοϊμτζόγλου κατατεθειμένου κεφαλαίου της 3.500 γρ. ὅπερ μετὰ τὸν θάνατόν της θὰ περιέλθῃ εἰς αὐτούς ⁷⁾).

1858 Φεβρ. 3. Ἡ ἐκ Βοδενῶν Βασιλικὴ ἐχαρίσατο τῷ υἱῷ της

1) Αὐτόθι, σελ. 122.—2) Αὐτόθι, σελ. 129. Βούλγαροι.—3) Αὐτόθι, σελ. 151.—4) Αὐτόθι, σελ. 162.—5) Αὐτόθι, σελ. 211.—6) Αὐτόθι, σελ. 221.—7) Αὐτόθι, σελ. 280 Βούλγαροι.

Γιάγκω ὑπὲρ τὰ 11 στρέμματα ἀμπέλων ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ τὴν τρέφῃ οὗτος καὶ νὰ τὴν περιποιῆται καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της νὰ τελεῖ τὰ μνημόσυνά της¹⁾).

1858 Ἰουλ. 1. Ἡ Στόικα Ἡλία ἐξ Οὐρουμλάρ παρέδωκε τὰ ὑπάρχοντά της τῷ ἐν Καρσι-άκᾳ Ὀγνιάνω ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως οὗτος τὴν γηροκομήσῃ²⁾).

1858 Ἰουλ. 13. Οἱ ἐγχώριοι τοῦ χωρίου Μουσελίμ καὶ ὁ Στέφανος Πέγιου Τσιρπανλῆς συνεφώνησαν, ὅπως οὗτος χάριση τοῖς ἐγχωρίοις τὸ ἥμισυ τοῦ οἰκοπέδου τοῦ πρὸς ἀνέγερσιν ἐκκλησίας, ἐν δὲ τῷ ἄλλῳ κτίσῃ οἰκίαν καὶ ἐργαστήριον μπακαλικὸν ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ πληρώνη ἐτησίως τῇ ἐκκλησίᾳ 100 γρ.³⁾).

1859 Μαρτίου 21. Ἡ ἐκ Πελαστίτζης Μήνα Καλιουβίτζα γραῖα ἤδη παρέδωκε τὰ ὑπάρχοντά της εἰς τὸν αὐτόθι Ἀποστολὴν Γρόζογλου ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως οὗτος τὴν γηροκομήσῃ⁴⁾).

1859 Σεπτεμβρ. Ὁ Σωτήριος Κωνσταντίνου γούναρης καὶ ὁ Θωμᾶς Ἀντωνόπουλος συνεφώνησαν, ὅπως ὁ δεύτερος πάραχωρήσῃ εἰς τὸν πρῶτον ὑπ' ἐνοίκιον δι' 11 ἔτη καὶ 3 μῆνας ἀπὸ σήμερον τὸ ἰδιόκτητόν του ὁσπίτιον ἀντὶ 200 γρ. ἐτησίως (2425 ἐν ὄλῳ)⁵⁾).

Ὁ συνήθης τύπος τῶν συμφωνητικῶν εἶναι: «Διὰ τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ γράμματος δῆλον γίνεται ὅτι ὁ . . . ἢ οἱ . . . οὕτως ὡμολόγησαν . . . διὸ ἐγένοντο τοιαῦτα . . . ὅμοια . . . ἢ κατὰ συνέπειαν τῆς συμφωνίας ἐγένοντο δύο ἢ . . . ὅμοια καὶ ἔλαβον ἕκαστον μέρος ἀφ' ἑνός . . . ἢ διὸ ἐγένετο τὸ παρὸν συμφωνητικὸν ὑπογραφή τῶν τῇ μαρτυρίᾳ τῶν ἀξιοπίστων μαρτύρων».

§ 15. *ιδ'*. *Μαρτυρικά.*

1851 Ὀκτωβρ. 4. Τῆς μητροπόλεως ἐκκλησιαστικὸν γράμμα ἐπὶ τῇ βάσει ἐγγράφων μαρτυριῶν τῶν Σοποτλήδων ὅτι ὁ Ἀθανάσιος Γεωργίου καὶ ὁ Πέτρος Ζλάτωφ ἐγχώριοί των ἦσαν συνέταιροι ἐμπορευόμενοι ἐν Ἰασίῳ καὶ ὅτι ἀποθανόντος τοῦ πρώτου ἀνέλαβε τὸ ἐμπόρευμα ὄλον ὁ πενθερός του Ἀλέξανδρος χωρὶς ν' ἀναγνωρίζῃ τὴν συμμετοχὴν τοῦ συνetaίρου Π. Ζλάτωφ, εἰς ὃν ὁ μακαρίτης διὰ χρεωστικῶν ὀφείλει 42,680,30 γρ. Ὅθεν ἐκδίδεται τὸ παρὸν, ὅπως δι' αὐτοῦ ὑπὸ παντὸς κριτηρίου ἀναγνωρισθῇ τὸ δίκαιον τοῦ Ζλά-

1) Αὐτόθι, σελ. 238.—2) Αὐτόθι, σελ. 239. Βούλγαροι.—3) Αὐτόθι, σελ. 248. Βούλγαροι.—4) Αὐτόθι, σελ. 271. Βούλγαροι.—5) Αὐτόθι, σελ. 297.

τωφ. Μάρτυρες 14 Σοπολιήδες καὶ ὁ πρόκριτος Φιλιππουλίται¹⁾).

1851 Δεκεμβρ. 20. Τῆς μητροπόλεως ἐκκλησιαστικὸν ἀποδεικτικὸν γράμμα ἐπὶ τῇ βάσει προφορικῶν μαρτυριῶν ἀξιοπίστων πολιτῶν ὅτι ἡ Στόικα Τζάντζου ἀδικεῖται ὑπὸ τῶν συγκληρονόμων τῆς κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ ἀποθανόντος πατρός τῆς, ὅπως δυνάμει τούτου «ἀπελθοῦσα ἀλλαχοῦ πρὸς θεώρησιν τῆς ὑποθέσεώς τῆς δυνηθῆναι δικαιοθῆναι». Μάρτυρες οἱ 2 ἐπίτροποι τοῦ γένους καὶ 7 πρόκριτοι²⁾

1852 Αὐγούστ. 14. Μαρτυρικὸν ὅτι ἡ Στόικα Χ' Δημητρίου Πόποβα εἶναι γέννημα θρέμμα τοῦ Καλοφερίου καὶ Ὁθωμανὶς ὑπήκοος. Μάρτυρες 4 πρόκριτοι, ὁ Φιλιππουπόλεως Χρῦσανθος βεβαιοῖ³⁾).

1852 Αὐγούστ. 18. Ὁ Πέτρος καὶ Νικόλαος Ἰωάννου καὶ ὁ Ἀναστάσιος Καρακώστα ὠμολόγησαν ἐν βάρει συνειδήσεως ὅτι δὲν γνωρίζουσιν, ἂν ἢ μετὰ θάνατον παρουσιαζομένη διαθήκη τοῦ Χ' Ἀναστασίου εἶναι γνησίᾳ ἢ πλαστή. Μάρτυρες 4 πρόκριτοι καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος⁴⁾).

1854 Ἰανουαρ. 22. Ὁμολογία τοῦ Μιχαὴλ Ἀ. Γκιουμουσγερδάνη καὶ τοῦ Δημητρίου Χρήστου Ἀλατζιτζῆ ὅτι κατὰ μῆνα Αὐγούστον τοῦ 1852 ἐπώλησαν εἰς τὸν Ἀναστάσιον Γαλάτην μίαν ποσότητα μετὰξῆς. Μάρτυρες 11 πρόκριτοι⁵⁾).

1854 Ἰανουαρ. 22. Μαρτυρία τοῦ Διαμαντῆ Χριστοδοῦλου βαφείως ὅτι ἠγόρασε παρὰ τοῦ Ἀναστασίου Γαλάτη κατὰ τὸ 1852 μετὰξια ἐκδούς καὶ ὁμολογίαν χρεωστικὴν ἀπὸ 2 Σεπτ. 1852 εἰς ὄνομα τοῦ Κωνστ. Γεωργίου⁶⁾).

1854 Μαΐου 19. Μαρτυρικὸν τῆς Κοινότητος Φιλιππουπόλεως ὅτι οἱ ἔμποροι Στενιμαχίται Γιαγκος Γεωργίου, Δηγκος Γεωργίου καὶ Χ' Πρίμος μετακομίζοντες οἶνον εἰς Ραιδεστόν πρὸς πώλησιν ἐπλήρωσαν ἐνταῦθα τὸ γιουμπρούκ (φόρον) εἰς τὴν ρίζαν τοῦ ἀμπελιοῦ κατὰ τὸ σύστημα τὸ ἐπικρατοῦν εἰς τὸν καζάν⁷⁾).

1854 Ἰουλ. 5. Παρόμοιον καὶ περὶ τοῦ Σταύρου Στυλιανοπούλου ἐκ Ραιδεστοῦ ἀγοράσαντος ἐντεῦθεν 30 χιλιάδ. ὀκάδας κρασίου εἰς 120 βαρέλια διὰ Κωνσταντινούπολιν⁸⁾).

1854 Ἰουλ. 20. Παρόμοια τρία καὶ περὶ τοῦ Γεωργίου Ἀργυρ.

1) Αὐτόθι, σελ. 43. Βούλγαροι πάντες. Τὸ βουλγαρικὸν μαρτυρικὸν ἐφ' οὗ ἐξεδόθη τὸ παρὸν «ἐτέθη εἰς τὴν πολιτικὴν Κάσσαν».—2) Αὐτόθι, σελ. 50. Βουλγαρίς.—3) Αὐτόθι, σελ. 66. Βουλγαρίς.—4) Αὐτόθι, σελ. 79.—5) Αὐτόθι, σελ. 92.—6) Αὐτόθι.—7) Αὐτόθι, σελ. 100.—8) Αὐτόθι, σελ. 104.

Δαδάτσογλου μετακομίζοντος εἰς Ἀγχιάλον 14 ἀμάξια κρασιοῦ, ἕτερα 16 καὶ ἕτερα 12¹⁾).

1854 Ἰουλ. 28. Παρόμοιον καὶ περὶ τοῦ Γεωργίου Στέργιου μετακομίζοντος εἰς Ἀγχιάλον 5 χιλ. ὀκάδας²⁾).

1854 Αὐγούστ. 10. Παρόμοιον καὶ περὶ τοῦ Λάμπρου Δημητρίου Καρακάση διὰ 750 μέτρα κρασιοῦ εἰς 15 ἀμάξια δι' Ἀγχιάλον³⁾).

1854 Αὐγ. 27. Παρόμοιον περὶ τοῦ Γιάγκου Καρακάση διὰ 10 ἀμάξια κρασιοῦ δι' Ἀγχιάλον⁴⁾).

1854 Αὐγ. 31. Παρόμοιον περὶ τοῦ Λάμπρου Κωνσταντίνου καὶ Κοσμά Ποζάνη διὰ 30 ἀμάξια κρασιοῦ διὰ Καλλιπόλιν⁵⁾).

1854 Σεπτ. 24. Παρόμοιον περὶ τοῦ Γεωργίου Ἰωάννου δι' ὀκάδ. 5500 εἰς 22 βαρέλια δι' Ἀγχιάλον⁶⁾).

1854 Αὐγ. 19. Μαρτυρικὸν γράμμα ἐπὶ τῇ βάσει μαρτυριῶν τῶν προϋχόντων τοῦ χωρίου Δερβέντ ὅτι οἱ ἐκεῖθεν Πέτκωφ καὶ Βέλωφ ἦσαν συνέταιροι καταθέσαντος τοῦ μὲν πρώτου 19 βῆδ γρ. τοῦ δὲ δευτέρου τὸν κόπον του. Ἐπομένως ἡ δι' ἰσχύρισις τοῦ δευτέρου ὅτι ἦτο ἔμμισθος ἕνεκα τῆς προκυψάσης ζημίας ἐπιβαρυνούσης ἀμφοτέρους εἶναι ἀβάσιμος "Ὅθεν ἐκδίδεται τὸ παρόν, εἰς ὃ στηριζόμενον πᾶν ἱερὸν δικαστήριον δύναται ν' ἀποφασίσῃ τὸ δίκαιον. Μάρτυρες 1 πρόκριτος, 1 μιλέτ-βεκίλης καὶ 3 πρωτομαῖστορες⁷⁾).

1855 Ἀπρίλ 13. Ὁ Βασίλειος Γεωργίου μαρτυρεῖ ἐν βάρει συνειδήσεως ὅτι τὸ χρέος τοῦ ἀποθανόντος πρὸς μητρός θείου του Γιοβάννη Κωνσταντίνου Καραεῖζλη ἐπληρώθη διὰ τῆς πωλήσεως τοῦ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του ἐμπορεύματος καὶ τῶν οἰκιακῶν του πραγμάτων, ἡ δὲ οἰκία, ἐν ἣ κατοικεῖ ἡ θεία του, εἶναι ἰδιοκτησία της, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ ἀνά χεῖρας χουτζέτι (τίτλος ἰδιοκτησίας). Μάρτυρες 4 πρόκριτοι⁸⁾).

1856. Μαρτ. 17. Πολῖται Περιστεριῶται μαρτυροῦσι πρὸ τῆς ἱερᾶς κρίσεως ὅτι ὁ Τάτζος Χρήστου Μπογιατζῆς παρέδωκε τὰ κατὰ τὴν συμφωνίαν σανίδια εἰς τὸν Θεόδωρον Χρήστου κάλφαν Ἀδριανουπόλιτην καὶ ἐπληρώθη, ὡσαύτως καὶ ὁ Στέργιος Δημητρίου Γρίβα εἰς τὸν αὐτὸν χωρὶς νὰ πληρωθῇ⁹⁾).

1856 Αὐγ. 10. Μαρτυρικὸν τῆς Κοινότητος ὅτι ὁ Στενιμαχίτης Κωνστ. Γεωργίου μετακομίζει εἰς Ραιδεστὸν 2 χιλ. ὀκάδας ρακῆς¹⁰⁾).

1, 2) Αὐτόθι, σελ. 105.—3) Αὐτόθι.—4) Αὐτόθι, σελ. 106.—5) Αὐτόθι σελ. 107.—6) Αὐτόθι, σελ. 108.—8) Αὐτόθι. σελ. 106. Βούλγαρι.—8) Αὐτόθι, σελ. 130.—9) Αὐτόθι, σελ. 175—176.—10) Αὐτόθι, σελ. 198.

1856 Αύγ. 29. Ώσαύτως ὅτι ὁ Σταμάτιος Μορφίνος Αινίτης μετακομίζει ἐκ Στενιμάχου εἰς Αἶνον 18 βαρ. κρασιοῦ καὶ 4 ρακῆς ¹⁾).

1856 Ἰανουαρ. 26. Μαρτυρικὸν ὅτι ὁ Ἰωάννης υἱὸς τοῦ Ἀργυρίου Κολυβά Φιλιππουπολίτης ὠμολόγησεν ὅτι ἐπώλησε τὰ πατρικά του μερίδια καὶ πράγματα εἰς τὴν μητέρα του Σμαράγδαν καὶ ὅτι τὰ ληφθέντα χρήματα 14.000 γρ. πλὴν 1000 δοθέντων εἰς τὸν ἀδελφόν του Παρασκευᾶν ἐδαπάνησεν εἰς ἰατρούς, φάρμακα, τροφήν, ἱματισμὸν κτλ. καὶ ὅτι ἄλλο τι δὲν εἶχεν ἴδιον ²⁾). Μάρτυρες 3 ἱερεῖς, 4 πολῖται.

1856 Ἰουλ. 27. Μαρτυρικὸν ὅτι ἡ Πετκίνα σύζυγος τοῦ ποτε Χ' Κόλιου παρεχώρησε τὸ ἐν τῇ συνοικίᾳ Κιουτσούκ Λαοῦτ ὀσπίτιόν της εἰς τὴν παρακώρην της Γιούργαν ὡς ἀντιμισθίαν τῆς δωδεκαετοῦς της ὑπηρεσίας ³⁾).

1858 Ἀπριλ. 14. Μαρτυρικὸν ὅτι ὁ Φιλιππουπολίτης Ἀργύριος Δ Ζάγαρλης ἐστεφανώθη νομίμως καὶ κανονικῶς τῇ 12 Δεκεμβρ. 1848 τὴν Ἐλισάβετ Παναγιώτου ⁴⁾).

1858 Νοεμβρ. 28. Πιστοποιητικὸν κατ' αἴτησιν τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει Αὐστριακοῦ προξενείου ὅτι ὁ Ἰωάννης Μουσικός κάτοικος Φιλιππουπόλεως ἀπεβίωσε τῇ 17ῃ Αὐγούστου τοῦ ἐν. ἔτους 1858, ἡμέρᾳ Κυριακῇ καὶ ὥρᾳ 4ῃ τῆς ἡμέρας ⁵⁾).

1859 Μαΐου 10. Μαρτυρικὸν ὅτι ὁ Ἀργύριος Νικολαΐδης Ζακύνθιος ἐλθὼν εἰς Φιλιππούπολιν ἐνυμφεύθη τῷ 1869 τὴν Σμαράγδαν θυγατέρα Βασιλείου παπᾶ Ἰωάννου, ἐξ ἧς ἐγέννησε δύο υἱούς, τὸν Δημήτριον καὶ Κωνσταντῖνον, οὓς ἐγκατέλιπεν ἀπελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του. Οὗτοι ἤδη ἡλικιωθέντες εἶναι οἰκογενειάρχαι καὶ μόνιμοι κάτοικοι τῆς πόλεως ⁶⁾).

1859 Νοεμβρ. 27. Ἀποδεικτικὸν ὅτι κατὰ τὰ εἰς χεῖρας τοῦ Παναγιώτου Ράδογλου τουρκικὰ χοτζέτια καὶ τὰς μαρτυρίας τοῦ χωρίου ἡ γυναικαδέλφη του Ἰβάγκα δὲν δικαιούται συμμετοχῆς τῆς οἰκίας καὶ τῶν χωραφίων του ⁷⁾).

Ὁ τύπος τῶν μαρτυρικῶν ἢ ἀποδεικτικῶν εἶναι : «Διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικοῦ μαρτυρικοῦ γράμματος δηλὸν γίνεται ὅτι ὁ . . . δίδωμι . . . τὸ παρόν, ὅπως τῷ χρησιμεύσῃ, ὅπου δεῖ, ἢ διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλ. ἀποδεικτικοῦ ἐμμαρτύρου γράμματος δηλὸν γίνεται ὅτι . . . ἐγένετο τὸ παρόν τῇ ἐπιβεβαιώσει τῆς ἐμῆς ταπεινότητος καὶ

1) Αὐτόθι, σελ. 200.—2) Αὐτόθι, σελ. 210.—3) Αὐτόθι, σελ. 215. Βουλγαρίδες.—4) Αὐτόθι, σελ. 240.—5) Αὐτόθι, σελ. 259. Ὁ μακαρίτης ἦτο ἱεροψάλτης καὶ ἀλληλοδιδάσκαλος.—6) Αὐτόθι, σελ. 278.—7) Αὐτόθι, σελ. 291. Βούλγαροι.

μαρτυρίαις πάντων τῶν συνελθόντων καὶ εὐσυνειδήτως μαρτυρησάντων τὴν ἀλήθειαν τῆς ὑποθέσεως, καταστρωθὲν καὶ ἐν τῷ κώδικι τῆς μητροπόλεως καὶ δέδοται τῷ... ἵνα τῷ χρησιμεύσῃ ὅπου δεῖ».

§ 16 ἐ'. *Υιοθετήσεις.*

1851 Ὀκτωβρ 21. Ὁ Συμεὼν Νικολάου τὸ κοράσιόν του 4 μηνῶν μείναν ἀμήτορ ἐχαρίσατο εἰς τὸν Χ' Ἀθανάσιον Στόγιου δουλγέρην ¹⁾).

1851 Νοεμβρ. 5. Ὁ Στάντζιος ταλιγκατζῆς ἐκ Τσιρπὰν ἐχαρίσατο εἰς τὸν Πέτρον Στογιάννου ἀμπατζῆν ἐκ Μαρασίου τὸν ἀνεψιὸν ἐξ ἀδελφῆς του Νεδέλτζιον Δημητρίου 7 ἐτῶν, ὄρφανὸν γονέων ²⁾).

1852 Φεβρ 13. Ἡ Μιχρίκα Στάϊκου, στερουμένη τῶν πάντων, ἐχαρίσατο τὸ ὀκταετὲς θυγάτριόν της Ἑλένην εἰς τὸν Δημητράκιν Γκιουμουσγερδάνην ³⁾).

1853 Σεπτεμβρ. 7. Ὁ ἐκ Σοφίας ἐργάτης Κωνσταντῖνος Ἰγνατίου ἐχαρίσατο τὸ ὄρφανὸν τέκνον του ἐνὸς ἔτους ἡλικίας εἰς τὴν Ἑλένην Πέγιου Ταρακτζῆ, ὀνόματι Νικόλαον ⁴⁾).

1854 Νοεμβρ 26. Ὁ Γιοβάν Τζόγου δεμιρτζῆς ἐχαρίσατο τὸ ὄρφανὸν μητρόθεν τέκνον του Δημήτριον εἰς τὸν Βασίλειον τσιλικήρ ⁵⁾).

1855 Μαρτ. 4. Ἡ Χρυσὴ Νικολάου δέδωκεν εἰς τὴν ἀδελφήν της Θεοποιήν τὸ ὀκταετὲς της κοράσιον Ἑλέγκων πρὸς υἱοθέτησιν ὑπὸ ὄρους ⁶⁾).

1855 Μαρτ. 5. Ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρογύνου Γιοβάν καὶ Στοῖαννας τὸ μικρότερον τῶν τεσσάρων τέκνων του κοράσιον Θεοφανῶ ἐδόθη ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του εἰς τὴν Θεοφανῶ Στογιάννου πρὸς υἱοθέτησιν ⁷⁾).

1856 Ἀπριλ. 27. Ὁ Θεοδόσιος Τσιρπανλῆς ἐχαρίσατο τὸ τετραετὲς τέκνον του Γεώργιον εἰς τὸν Νικόλαον Γούναρην ⁸⁾).

1857 Ἰουλ. 5. Ἡ Πέτρα Τούσβεζα ἔλαβε παρὰ τοῦ νοσοκομείου καὶ υἱοθέτησε τετραετὲς παιδίον ὀνόματι Νικόλαον ⁹⁾).

1857 Δεκεμβρ. 12. Ὁ Στογιάννης Πέτκου ἐχαρίσατο τὸ 4ετὲς ὄρφανὸν ἄρρεν τέκνον του εἰς τὸν Ἀντώνιον Ἡλίου ¹⁰⁾).

1860 Μαρτ. 4. Ὁ Ἀργύριος Μίχου φουρνατζῆς ἐχαρίσατο

1) Αὐτόθι, σελ. 44.—2) Αὐτόθι, σελ. 46. Βούλγαροι πάντες.—3) Αὐτόθι, σελ. 53.—4) Αὐτόθι, σελ. 84. Βούλγαρος.—5) Αὐτόθι, σελ. 113. Βούλγαροι.—6) Αὐτόθι, σελ. 128.—7) Αὐτόθι. Βούλγαροι.—8) Αὐτόθι, σελ. 186. Βούλγαρος ὁ πατήρ.—9) Αὐτόθι, σελ. 229. Βουλγαρίς.—10) Αὐτόθι, σελ. 236. Βούλγαροι.

τὸ ὄρφανόν πενταετὲς κοράσιόν του Ἄνναν εἰς τὴν Ἑλέγκω Θεοδώρου ¹⁾).

Ὁ τύπος τῶν υἱοθετήσεων: «Διὰ τοῦ παρόντος ἀποδεικτικοῦ δηλὸν γίνεται ὅτι ὁ... ἢ ἡ .. ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως ὠμολόγησεν ὅτι τὸ... ὄνομα... οἰκεία θελήσει καὶ προαιρέσει ἐχαρίσατο εἰς τὸν... ἢ τὴν... τὸ ὅποῖον θέλει ὑπάρχει καὶ λογίζεται τέκνον του. Διὸ εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη τὸ παρόν. ἢ Διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλ. ἀποδεικτ. ἔμμαρτύρου γράμματος δηλὸν γίνεται ὅτι ἡ ὑποφαινομένη... ἐχαρίσατο τὴν θυγατέρα της... εἰς τὴν... διὸ ἐγένετο τὸ παρόν καὶ δέδοται τῇ... πρὸς ἀσφάλειάν της».

§ 17 ἰστ'. Προικοδοτήσεις.

1851 Ὀκτωβρ. 27. Ὁ Πέτρος Ζλατάνογλου ἐκ Καρλόβου συζεύξας τὴν θυγατέρα του Μαρίαν μετὰ τοῦ Φιλιππουπολίτου Γεωργίου-Καζαντζῆ ἐπροίκισεν αὐτὴν δούς τὸ ἀνάλογον τῆς πατρικῆς της κληρονομίας εἰς μετρητὰ 2000 καὶ εἰς πράγματα 850 γρ. Μάρτυρες 2 ἱερεῖς, ὁ πρωτομαῖστωρ τῶν ἀμπατζήδων καὶ 1 μιλέτ-βεκίλης ²⁾).

1852 Ἀπρ. 12. Ἡ Μαρῖκα Γιαννάκη μπογιατζῆ δίδει προίκα εἰς τὴν θυγατέρα της Θεοφανῶ τὸ ἐν τέταρτον τῆς ἰδιοκτητοῦ οἰκίας της καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ βαφείου της (κερχανᾶ). Μάρτυρες 4 ἱερεῖς, 3 πρόκριτοι ³⁾

1854 Ὀκτωβρ. 14. Οἱ ἀδελφοὶ Γεώργιος καὶ Ἀθανάσιος Δημητρίου Φιλιππουπολίται νυμφεύοντες τὴν αὐταδέλφην των Ραλλοῦν μετὰ τοῦ Νικολάου Χρήστου παραχωροῦσιν αὐτῇ ἐκτὸς τῆς συνήθους προίκος καὶ τὸ ἥμισυ μουμτζήδικον ἐργαστήριον (κηροποιεῖον). Μάρτυρες οἱ 2 ἐπίτροποι τοῦ γένους, 1 πολίτης ⁴⁾).

1856 Ἰανουαρ. 10. Προικοδοσία τῆς Φιλιππουπολίτιδος Χ'' Ἀναστασίας τῆς ἐπιλεγομένης Σταυρίτζαινας πρὸς τὴν θυγατέρα της Μαρῖωραν ⁵⁾).

1855 Ἰανουαρ. 14. Ὁ Γεώργιος Μήτου μπακάλης πρὸς τῇ προικοδοσίᾳ κατὰ τὸ προικοσύμφωνον παραχωρεῖ εἰς τὴν θυγατέρα του Μελάχραν, νυμφευομένην τὸν Γιάγκον Χ'' Γεωργίου, ὡς προίκα καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ κατὰ τὴν συνοικίαν Γενι-Χότζια ὄσπιτιοῦ του. Μάρτυρες 9 πολῖται, ἐν οἷς καὶ οἱ δύο ἐπίτροποι τοῦ γένους ⁶⁾).

1) Αὐτόθι, σελ. 301.—2) Αὐτόθι, σελ. 44. Βούλγαροι.—3) Αὐτόθι, σελ. 90.—4) Αὐτόθι, σελ. 111.—5) Αὐτόθι, σελ. 173.—6) Αὐτόθι, σελ. 176.

1856 Μαΐου 12. Ὁ Ἰωάννης Στοϊάννου δέδωκε προίκα εἰς τὸν γαμβρόν του Ἀθανάσιον Γιοβάν τὸ ἥμισυ τῆς ἐν τῇ συνοικίᾳ Μεζιλιχανᾶ κειμένης οἰκίας του ¹⁾).

1856 Μαΐου 4. Ἡ Αἰκατερίνη σύζυγος Γεωργίου Καζαντζῆ Φιλιππουπολίτις δέδωκε προίκα εἰς τὴν θυγατέρα της καὶ τὸν γαμβρόν της Ἀθανάσιον Πόντζιον τὸ ἐν τέταρτον τῆς ἐν τῇ συνοικίᾳ Γενὶ Χότζια οἰκίας της. Μάρτυρες 4 πρόκριτοι ²⁾).

1856 Μαΐου 30. Ὁ Γεώργιος Δ Κεντιντένογλου συζεύξας τὴν θυγατέρα του Μαριώραν μετὰ τοῦ Δημητρίου Γεωργιάδου δίδει προίκα εἰς τὴν θυγατέρα του τὸ ἥμισυ τῆς κατὰ τὴν συνοικίαν Κότζ Χουσεῖν κειμένης ἰδιοκτῆτου οἰκίας του. Μάρτυρες 2 ἱερεῖς, 7 πρόκριτοι ³⁾).

1859 Μαΐου 2. Ἡ Φιλιππουπολίτις Μελάχρα χήρα Γρηγορίου μετὰ τῶν τεσσάρων της τέκνων προικοδοτεῖ εἰς τὴν θυγατέρα τῆς καὶ ἀδελφὴν των Θεοποιὴν νυμφευομένην τὸν Ἰωάννην Βασιλείου γρ. 3000, τὴν κατὰ τὸ προικοσύμφωνον προίκα καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ὀσπιτίου της. Μάρτυρες 8 πολῖται. Ὁ Φιλ]πόλεως Παῖσιος ἐπικυροῖ ⁴⁾).

1861 Φεβρ. 24. Ἡ Φιλιππουπολίτις Σμαράγδα Παναγιώτου Καραγκιόζη δίδει εἰς τὴν θυγατέρα της Θεοφανῶ νυμφεύσασα αὐτὴν μετὰ τοῦ Βασιλείου προίκα τὴν ἐν τῇ συνοικίᾳ Κότζ Χουσεῖν ἰδιοκτητὸν της οἰκίαν ⁵⁾).

Ὁ τύπος τῶν προικοδοτήσεων εἶναι: «Διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλ. ἀποδεικτ. γράμματός δηλὸν γίνεται ὅτι ἡ . . . ὠμολόγησεν ὅτι οἰκεία αὐτῆς βουλήσει καὶ προαιρέσει δίδει εἰς τὴν θυγατέρα της . . . διὰ προίκα της . . . ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τοιαύτης αὐτῆς ὁμολογίας ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν τῇ ὑπογραφῇ αὐτῆς καὶ τῇ ἐπιβεβαιώσει τοῦ σεβασμιωτάτου ἀγίου Φιλιππουπόλεως μαρτυρία τὲ τῶν ὑπογεγραμμένων ἀξιοπίστων μαρτύρων καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας τῆς εἰρημένης θυγατρὸς πρὸς ἀσφάλειάν της. Ἡ οἱ ἀδελφοὶ . . . παρουσιασθέντες ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς μητροπόλει ὠμολόγησαν ἰδίους αὐτῶν χεῖρασι ὅτι ἔχοντες αὐταδέλφην ὀνόματι . . . δίδουσιν αὐτὴν διὰ νόμιμον γυναῖκα εἰς τὸν . . . καὶ ἐκτός τῆς συνήθους προικὸς πάραχωροῦσιν εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν των καὶ τὸ . . . ὅπερ θέλει λογίζεται κτήμα ἴδιόν της καὶ καθολικὸν μούλκιον καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν ἐγένετο τὸ παρὸν κτλ.».

1) Αὐτόθι, σελ. 187. Βούλγαροι.—2) Αὐτόθι.—3) Αὐτόθι, σελ. 191. Ἡ οἰκία εἶναι ἢ καὶ νῦν σφζομένη τριώροφος δεξιὰ τῆς πύλης τῆς ἀκροπόλεως Ἰσάρκαπύ.—4) Αὐτόθι, σελ. 279.—5) Αὐτόθι, σελ. 333.

§ 18 ιζ'. Βαπτιστικά.

1856 Ὀκτωβρ. 12. Ὁ υἱὸς τοῦ Κ. Τζεκερδέκη Φιλιππουπολίτου καὶ τῆς νομίμου συζύγου του Ζωῆς ἐβαπτίσθη κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ὀνομασθεὶς Στέφανος ¹⁾).

1857 Μαΐου 20. Τῆ 27 Ἰανουαρίου 1852 ἡμέρα Σαββάτῳ ἐγεννήθη παιδίον ἀρσενικὸν τοῦ Ἀνδρέα Γεωργιάδου ὑπηκόου Ἄγγλου παρὰ τῆς νομίμου συζύγου του Μαριώρας Κωνστ. Κεντιντένογλου, βαπτισθὲν τῆ 2α Φεβρ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ ὀνομασθὲν Γεώργιος ²⁾).

1857 Μαΐου 20. Τῆ 15 Ὀκτωβρίου 1851 ἡμέρα Πέμπτη ἐγεννήθη υἱὸς τοῦ Χρήστου Γεωργιάδου ὑπηκόου Ἄγγλου καὶ τῆς συζύγου του Μαριώρας Ράσκου Ταμπακῶφ, βαπτισθεὶς τῆ 20ῃ Φεβρ. καὶ ὀνομασθεὶς Γεώργιος ³⁾).

1857 Μαΐου 20. Τῆ 5 Φεβρουαρίου 1854, ἡμέρα Παρασκευῆ, ἐγεννήθη υἱὸς τοῦ Χρήστου Γεωργιάδου Ἄγγλου καὶ τῆς Μαριώρας Ράσκου Ταμπακῶφ, βαπτισθεὶς τῆ 14 Φεβρ. καὶ ὀνομασθεὶς Κωνσταντῖνος ⁴⁾).

1857 Μαΐου 20. Τῆ 10 Μαΐου 1857, ἡμέρα Παρασκευῆ, ἐγεννήθη υἱὸς τοῦ Δημητρίου Γεωργιάδου καὶ τῆς συζύγου του Μαριώρας Γεωργίου Κεντιντένογλου βαπτισθεὶς τῆ 19ῃ τοῦ αὐτοῦ καὶ ὀνομασθεὶς Γεώργιος ⁵⁾).

1858 Ἀπρ. 14. Τῆ 9 Δεκεμβρ. 1849, ἡμέρα Πέμπτη, ἐγεννήθη θηλυκὸν παιδίον ὑπὸ τοῦ Ἀργυρίου Δ. Ζάγαρλη καὶ τῆς νομίμου συζύγου του Ἐλισάβετ Παναγιώτου, βαπτισθὲν τῆ 12ῃ τοῦ αὐτοῦ καὶ ὀνομασθὲν Ἀθηνᾶ ⁶⁾).

1858 Μαΐου 25. Τῆ 14 Δεκεμβρ 1833, ἐγεννήθη υἱὸς τοῦ Ἀργυρίου Χρ. Κοϊμτζόγλου ἐκ τῆς νομίμου συζύγου αὐτοῦ Σμαράγδας Χ' Ἀναστασίου, βαπτισθεὶς τῆ 23ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ὀνομασθεὶς Χρήστος ⁷⁾).

Ὁ τύπος τῆς πράξεως τῆς γεννήσεως καὶ τῆς βαπτίσεως : «Τῆ . . . ἡμέρα . . . ἐγεννήθη παιδίον ἀρσενικὸν ἢ θηλυκὸν τοῦ κύριου . . . ὑπηκόου . . . παρὰ τῆς νομίμου αὐτοῦ συζύγου . . . Ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγ. . . βαπτισθὲν τῆ . . . ἔτους . . . ἡμέρα . . . ἀνεδέχθη αὐτὸ ἐκ τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας ὁ κύριος . . . καὶ ὠνόμασεν αὐτὸ . . . Εἰς διαβεβαίωσιν ὄθεν ἐγράφη τὸ μαρτυρικὸν τῆς βαπτίσεως ἐγγραφον. Ὁ βαπτιστὰς ἱερεὺς . . . βεβαιοῖ . . . οἱ μάρτυρες . . . ».

1) Αὐτόθι, σελ. 203.—2, 3, 4, 5) Αὐτόθι, σελ. 226—227.—6) Αὐτόθι, σελ. 241.—7) Αὐτόθι, σελ. 246.

§ 19. ιη'. *Προσωπικά, εἰδήσεις, διάφορα*.

1849 Δεκεμβρ. 28. Ἀπάντησις μητροπολ. Νικηφόρου πρὸς τὸν Ἡρακλείας Πανάρετον. Τὰ αἰτούμενα ἰχράμια θ' ἀποσταλῶσι. Τὰ κατὰ τὸ συνοικέσιον τοῦ ἐκ Παζαρτζικίου Δημητρίου Ἰγνατίου καὶ τῆς γυναικὸς του Γαροφύλλης ἔκανονίσθησαν ἀπάντησις ἔγκλειστος εἰς δύο ἐπιστολάς τοῦ ἐν Κων)πόλει Σεβαστοπούλλου περὶ τῶν ἀδελφῶν Βδελλάδων¹⁾.

1850 Φεβρ. 4. Γράμμα τοῦ αὐτοῦ «πρὸς τὸν Χ" Μακάριον εἰς Σέρρας συναποστελλομένων καὶ 4 τουρκικῶν τεσκερέδων ἐργαστηρίου καὶ τοῦ χουτζέτ τοῦ ὄσπιτίου»²⁾.

1850 Φεβρ. 7. Ἀπάντησις τοῦ αὐτοῦ «πρὸς τοὺς ἐν Παζαρτζικίῳ προκρίτους» ὅτι ἐπιτρέπεται αὐτοῖς νὰ συμβιβάσωσι τὸν υἱὸν τοῦ Κόπτζιου πρὸς τὴν ἀρραβωνιστικὴν του κόρην τοῦ Νικολάου καὶ προβῶσιν εἰς τὸ στεφάνωμα τῶν· καὶ ἑτέρα πρὸς τὸν ἄγ. Πελαγωνίας περὶ τινος Δημητρίου Δήμα λεπλεπιτζῆν· καὶ ἑτέρα πρὸς τὸν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον τοῦ ἄγ. Τυρνόβου εἰς Ἑσκι Ζαγοράν μετ' ἔγκλειστου γράμματος τοῦ ἄγ. Πελαγωνίας³⁾.

1850 Μαρτ. 5. «Πρὸς τὸν ἄγ. Ἡρακλείας διὰ τὴν ὑπόθεσιν Παπαλάμπρου-Μιχαὴλ Γκιουμουσγερδάνη» ἀνεπίτευκτος ὁ συμβιβασμός των· ἀναβολὴ τῆς τοῦ ἐπιτιμίου ἀναγνώσεως ἐπὶ τῇ ἐλπίδι βραδυτέρου συμβιβασμοῦ⁴⁾.

1850 Μαρτ. 7. «Πρὸς τὸν πατριάρχην μὲ 3 ἰχράμ ἄλικα διὰ τοῦ Γεωργ. Μαυρίδου», Ὡσαύτως ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν ἄγ. Ἡρακλείας, αὐθέντην Βογορίδην, λογοθέτην καὶ ἕξ συνοδικούς⁵⁾.

1850 Μαρτ. 13. Πρὸς τὸν Ξενοφῶντα μετὰ χρηματοδέματος καὶ τὴν Ἑλένην Συρίγου εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ πρὸς Χρῦσανθον ἐπίσκοπον ἄγ. Ἡρακλείας μετὰ ζευγῶν περιποδίων διὰ τοῦ Σωτηρ. Σεβαστίδου⁶⁾.

1850 Μαρτ. 19. «Πρὸς τὸν μισὲρ Γιάννη Φιλίππου ἀποκριτικὴ καὶ διὰ τὸ Πάσχα συγχαρητήρια καὶ πρὸς τὸν Γεώργ. Πελεργίνον ἰατρὸν καὶ τὸν ἄγ. Ἡρακλείας διὰ νὰ ἐγχειρίσῃ τὰ ἀνωτέρω⁷⁾).

1850 Μαρτ. 12. Πρὸς τὸν Βογορίδην καὶ ἄρχοντα λογοθέτην καὶ τὸν ἄγ. Ἡρακλείας «μὲ ἐσώκλειστον πόλιτζαν 12 χιλ γρ. διὰ νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν Γαβριὴλ Μωραβένωφ· ἐσώκλειστον καὶ ἴσον τοῦ λογαριασμοῦ τῆς κάσσης»⁸⁾.

1) Παραρτήματος, σελ. 6.—2) Αὐτόθι.—3) Αὐτόθι· σελ. 7.—4) Αὐτόθι, σελ. 9—5) Αὐτόθι, σελ. 8.—6) Αὐτόθι, σελ. 8.—7) Αὐτόθι, σελ. 10.—8) Αὐτόθι, σελ. 9.

1850 Μαΐου 10. Ἀπάντησις εἰς ἐπιστολὴν τοῦ πατριάρχου περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἐν Κων)πόλει Θωμᾶ Στεφάνου ἀμπατζῆ καὶ τῶν αὐτόθι Δημ Μήτσορα καὶ Σάλτζου Τζομακῶφ ὡσαύτως φιλικὴ πρὸς τὸν τσελεμπῆ Θεοδωράκιν¹⁾, καὶ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἄγ Ἡρακλείας περὶ τοῦ ἐπεισοδίου Ἀναστασίου Τόντζοβιτζ²⁾.

1850 Μαΐου 14. Ἀπάντησις εἰς ἐπιστολὴν τοῦ πατριάρχου συνοδευθεῖσαν μετ' ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτιμίου καὶ ἴσου ἀναφορᾶς περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ Γεωργίου γαμβροῦ τοῦ Παπσλάμπρου καὶ τῶν Ἀθ. Γκιουμουσγερδάνη καὶ τοῦ πενθεροῦ του Χ' Δημητρίου Ἀχλανλῆ. Ἀπραγατοποιήτοι καὶ ἀβάσιμοι αἱ ἀξιώσεις τοῦ ἐνάγοντος. Ἀναβολὴ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἐπιτιμίου ἐπὶ τῇ ἐλπίδι συνεννοήσεως τῶν ἀντιδίκων³⁾.

1856 Νοεμβρ. 6. «Ὁ Δημήτριος Ἰωάν. Ψάλτης καὶ Χρῆστος Σαμλῆς εἶχον λαμβάνειν δι' ὁμολογίας ἀπὸ τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει Κιουσέ Δημήτρη κάπηλα καὶ ἔστειλαν τὴν ὁμολογίαν μὲ τὸν Γιαννάκιν Πηλίτζογλου νὰ τὰ πρραλάβῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος ἐφυγεν, ἔγεινεν ἐπιτροπικὸν ἀπὸ τοὺς ἰδίους πρὸς τὸν Ἀλτὶν ἀλμάζην νὰ ζητήσῃ τὰ γρόσια 2500 καὶ 84 τζουβάλια δυνάμει τοῦ ἀποδεικτικοῦ⁴⁾.

1856 Δεκεμβ. 11. Τῆς Γκάνιας παπαδιᾶς ἀποθανούσης ἐντὸς τῆς οἰκίας τῆς Ἐλισάβετ Βούλκου ἔμειναν διάφορα πράγματα (ἱματισμὸς-σκεύη-ἐπιπλα), ἅτινα οἱ τρεῖς ἀνεψιοὶ τῆς διεμοιράσθησαν⁵⁾.

1857 Ἰανουαρ. 12. «Τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ πεντηκοστῷ πρώτῳ ἔτει τὰ ἐξῆς τρία χωρία ἠγόρασεν τὸ κουρὶ ὀνόματι Χ' Ὁσμάντζα ἐμέτρησαν γρ 8000 οἱ ἐγχώριοι Γιαβρόβου, 2600 οἱ ἐγχώριοι Νοβοσέλ, 1500 οἱ ἐγχώριοι Δοπρολάτη». Δύο σφραγίδες τῶν χωρίων μετὰ τουρκικῶν γραμμάτων⁶⁾.

1859 Ἀπριλ. 27. Ὁ ἐπίτροπος τοῦ ἐν Ζαγορᾷ κορασίου Θεοφανοῦς Χ' Δημητρίου φουσιτζῆ Δημήτριος Πασκάλωφ παρέλαβε παρὰ τοῦ ἐν Μαρασίφ θείου τοῦ κορασίου καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Γεωργίου μετὰ τῶν τόκων 1200 γρ. τοῦ ρηθέντος κορασίου καὶ τινα πράγματα⁷⁾.

1860 Ἀπριλ. 30. Ἡ Ἀναστασία Ἰωάννοβιτζ ἀπὸ τινος χωρίου τοῦ Παζαρτζικίου ὑπηρετοῦσα παρὰ τῷ Κωνσταντ Νεσιδῆ διεκο-

1) Αὐτόθι, σελ. 12.—2) Αὐτόθι, σελ. 13.—3) Αὐτόθι, σελ. 13.—4) Κώδικος, σελ. 201.—5) Αὐτόθι, σελ. 212. Βούλγαροι πάντες. 6) Αὐτόθι, σελ. 216. Τὰ χωρία Βουλγαρικὰ κείμενα ἐπὶ τῆς Ροδόπης.—6) Αὐτόθι, σελ. 281. Βούλγαροι.

ρεύθη υπό τοῦ συνυπηρέτου Βασιλ. Διαμάντοβιτζ. Γενομένης διαδικασίας κατεδικάσθη οὗτος ν' ἀποζημιώσῃ αὐτήν¹⁾.

1860 Μαΐου 7. Ἡ ἐκ Περουσίτζης Βελίκα ἀνέλαβε νά συντηρῇ τὰ δύο τέκνα τοῦ ἀδελφοῦ της Βοζίλ μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς των²⁾.

1860. Νοεμβρ 11. Προσβολή τῆς διαθήκης τοῦ Ἰωάννου Χρήστου Μουσικοῦ Αὐστριακοῦ ὑπηκόου ὑπό τοῦ ἐκ πατρός ἀνεψιοῦ του καί πλησιεστέρου συγγενοῦς του Παναγιώτου Τάσιου, ὡς μὴ γενομένης νομίμως διαταγῆ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Αὐστριακῆς πρεσβείας, ὅπως ἡ χρηματικὴ περιουσία τοῦ ἀποθανόντος παραδοθῇ εἰς τὰς τοπικὰς ἀρχάς, αἵτινες συμφώνως τῷ ἱερῷ νόμῳ τὰ μὲν δύο τρίτα ἔδωκαν τῷ ἀνεψίῳ, τὸ δὲ ἕν τρίτον τοῖς κοινοῖς καταστάμασιν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀποθανόντος ἀφαιρεθέντων τῶν ἐξόδων³⁾.

1851 Ὀκτωβρ 25. «Ὅσα ἐνέχυρα εὐρίσκονται εἰς τὴν κάσσαν τῆς πολιτείας» Ταῦτα εἶναι τιμολφῆ ἀντικείμενα, ὁμολογίαι κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς ὄρφανὰ καὶ χήρας χρεωστικαί, τίτλοι ἰδιοκτησιῶν ἐπίσημοι (χουτζέτια) καὶ ἄλλα ἔγγραφα φυλαττόμενα ἐν τῷ κιβωτίῳ τῆς μητροπόλεως πρὸς ἀσφάλειαν. Τὰ περὶ τούτων σημειώματα εἶναι 82⁴⁾.

III. ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἄριθ. 1.

Γράμμα τοῦ Ἰζμέτ πασᾶ πρὸς τὸν πανιερώτατον ἅγιον Φιλιππουπόλεως κ. Νικηφόρον καὶ πρὸς τοὺς ἐντιμοτάτους δημογέροντας τῆς πόλεως ταύτης⁵⁾, περὶ τῆς τηρητέας τάξεως κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Πάσχα.

(τόπος σφραγίδος) (Παραρτήμ. σελ. 10—11, 1850, IV, 15.)
Ἰζμέτ πασᾶ

Εἶδοποιεῖται, ἐπειδὴ ὁ μεγαλειότατος ἡμῶν ἄναξ ἐπιθυμεῖ καὶ

1) Αὐτόθι. σελ. 311. Βούλγαροι — 2) Αὐτόθι. Βούλγαροι — 3) Αὐτόθι, σελ. 320 — 4) Παραρτήματος σελ. 55:—560. Ἴδε καὶ ἀνωτέρω ἐν τῇ εἰσαγωγῇ.

5) Παράρτ. Σελ. 10—11. Τὸ ἔγγραφον ἦτο συντεταγμένον τουρκιστί καὶ μεταφρασθὲν ἐν τῇ μητροπόλει κατεγράφη ἐν τῷ κώδικι τῶν ἐξερχομένων γραμμάτων. Ἀνεγνώσθη ἐπ' ἐκκλησίας μετὰ προτροπῶν πρὸς τοὺς χριστιανοὺς «νά συνεορτάσωσιν, ὡς δεῖ, μὲ τὴν ἀκριβῆ φύλαξιν τῶν καθηκόντων μὴ ἔκτρεπόμενοι τοῦ χριστιανικοῦ καὶ πολιτικοῦ πολιτεύματος» κατὰ τὸ πρὸς τὸ πατριαρχεῖον ἀπὸ 3 Μαΐου γράμμα (σελ. 11) τοῦ μητροπολίτου συναποστείλαντος καὶ τὸ ἔγγραφον.

ζητεῖ πάντοτε τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἰσότητα ὅλων τῶν ἐθνῶν, ὅσον τῶν Ὁθωμανῶν, τόσον καὶ τῶν Χριστιανῶν, Ἀρμενίων καὶ Ἑβραίων κτλ. ὥστε, ὅλα του τὰ ἔθνη νὰ ἐξακολουθοῦν τὰ χρέη των κατὰ τὸν νόμον των. Ἦδη δὲ πλησιάζοντος καὶ τοῦ ἁγίου Πάσχα εὐαρεστήθητε νὰ διατάξητε αὖριον ἐπὶ ὅλων τῶν ἐνταῦθα εὐρισκομένων ἐκκλησιῶν πρὸς πληροφoρίαν τῶν καθ' ἑκάστους χριστιανῶν δίδοντες τὴν συμβουλὴν εἰς τὸ νὰ διασκεδάσωσιν ἡσυχῶς καὶ μὲ εὐταξίαν, ὄχι ὅμως καθὼς γνωρίζουν νὰ περιέρχωνται εἰς ἀπρεπῆ μέρη, νὰ παίζουσι τὸ παιγνίδιον ὀνομαζόμενον *κομάρι*¹⁾, νὰ ρίπτουσι πέτρας εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ παιγνίδια, τὰ ὅποια προξενοῦν βλάβην καὶ σύγχυσιν, καθότι μήτε ὁ θρησκευτικὸς σας νόμος τὸ προσδιορίζει, ἀλλ' οὔτε ἡ κυβέρνησις τὸ δέχεται, ὡς καὶ πέρυσιν εἶχον διατάξει περὶ ὅλων τούτων κατὰ τὰς διαταγὰς τοῦ μεγάλου Δουβλετίου· ἐπειδὴ δὲν μᾶς ἐξαποστέλλει καὶ ἐμπιστεύεται εἰς τὰς ἐπαρχίας δι' ἄλλα, εἰμὴ μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ἡσυχίαν τῶν πτωχῶν²⁾. Πληροφορηθῆτέ το λοιπὸν ὅτι θέλω ἔχει μεγίστην ἐπαγρύπνησιν περὶ τούτων, καθὼς θέλει περιέρχονται ζαπιτιέδες, στρατιῶται καὶ ἰδιαιτέρως ἐγὼ ὁ ἴδιος πρὸς ἐπιθεώρησιν αὐτῶν, ὥστε ἂν κανεὶς ἤθελε τολμήσει κανὲν ἀπὸ τα ρηθέντα ἀπηγορευμένα παιγνίδια, θέλει συλλαμβάνεται εἰς φυλακὴν χωρὶς τινα πρόφασιν ἢ ριτζιᾶν³⁾ ὅτι εἶναι Πάσχα καὶ θέλει παιδεύεται αὐστηρῶς.

Τῆ 15ῃ Ἀπριλίου 1850 Φιλιππούπολις ὁ ἐνταῦθα διοικητὴς
Ἰομέτ πασᾶς.

Ἀριθ. 2.

*Ἀναφορὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἑλλ. κοινότητος πρὸς τὸν Πατριάρχην
καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν ὑψ. Πύλην κατὰ τοῦ διορισμοῦ
τοῦ Σερίφ-πασᾶ, ὡς διοικητοῦ τῆς ἐπαρχίας.*

(Παρορτήμ. σελ. 14. 1850, V, 14).

Οἱ ταπεινοὶ δοῦλοι τῆς κάτοικοι τῆς Φιλιππουπόλεως ἰκετικῶς

1) Διὰ τῆς λέξεως *κομάρι* δηλοῦνται τὰ διάφορα τυχηρὰ παιγνίδια, εἰς ἃ, ὡς φαίνεται, ἀπὸ χρόνου ἔρρεπον οἱ Ἕλληνες Φιλιππουπολίται. — 2) Εἰκάζεται ὅτι ἡ λέξις εἶναι πιστὴ μετάφρασις τῆς τουρκικῆς *φουκαρᾶ* (—πένης, ἐνδεής)· συνεκδοχικῶς ὅμως ἐνταῦθα σημαίνει τοὺς *ἀνισχύρους*, τοὺς *ἀδυνατούς*, τὸν *πολύνδηλον λαόν*. — 3) *Ριτζιᾶ*, ἡ λ. τουρκικὴ=παράκλησις, δέησις.

ἀναφέρομεν ὅτι ἐκ φήμης ἐμάθομεν (ὅτι) ὁ νῦν διοικητὴς ἡμῶν ὑψηλότατος Ἰσμὲτ-πασᾶ ἐφ(ένδης) ἐγένετο ἔκπτωτος τῆς θέσεώς του καὶ διι ἀντ' αὐτοῦ ἐψηφίσθη ὁ πρό τούτου διατρίψας ἐξοχώτατος Σεριφ πασᾶς ἀπόφασις ἐλευθέρα καὶ διαταγὴ τοῦ ὑψηλοῦ κράτους. Ἄλλὰ, παναγιώτατε δέσποτα, κρίνομεν ἀναγκαιότατον νὰ ἀναφέρωμεν (εἰς) τὴν πανσέβαστον ἡμῖν καὶ προσκυνητὴν Παναγιότητα, ὅτι ὁ ψηφισθεὶς οὗτος ἐξοχώτατος Σεριφ πασᾶς μὲ τὸ νὰ ὑπάρχη ἀδρανῆς καὶ ὠμὸς ¹⁾ εἰς τὸ διοικητικὸν του καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἀποβλέπη εἰς τὸ συμφέρον του, μὴ δυνήθη εἰς τὸ διάστημα τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς του νὰ διοικήσῃ τοὺς ὑπὸ τὴν προστασίαν του δύο μόνον καζάδες Φιλιππουπόλεως καὶ Παζαρτζικίου, ἐνῶ ἤδη προσετέθησαν εἰς τὸ διοικητικὸν του τῆς Φιλιππουπόλεως ἑπτὰ ἔτι καζάδες, ἐξ ἄλλου μέρους (δὲ) δὲν λείπουσιν εἰσέτι οἱ πτωχοὶ νὰ ἀναφέρωσι τὰ προκλαύματά των εἰς τὴν ἐξουσίαν διὰ τὰς ἕνεκα τῆς ἐξοχότητός του ἀποζημιώσεις ²⁾ τοῦ πτωχοῦ διὰ τὴν συμβᾶσαν τότε ἀσθένειαν τῆς χολέρας, οὐχ ἦττον δὲ καὶ διὰ τὰς βασιλικὰς δόσεις των, τὰς ὁποίας μέσον τοῦ τότε κεχαγια τῆς ἐξοχότητός του ἐτέλουν (;) εἰς τὸν βασιλικὸν χασνέ ³⁾ καὶ ἐλάμβανον *ἐλμι χαπὲρ* ⁴⁾ ἐκ μέρους τοῦ κεχαγια ⁵⁾ τῆς καταμετρήσεως τοῦ ποσοῦ, τὰς ὁποίας ἀποδείξεις ἤδη ὁ *μελιὲ μουδιρ* ⁶⁾ δὲν θέλει ν' ἀναγνωρίσῃ καὶ ἐκ δευτέρου ζητεῖται ἡ ποσότης αὐτῶν καὶ ἐκ τούτου ἀδικοῦνται οἱ πτωχοὶ καὶ ἀσθενεῖς. Ἐνεκα τῶν τοιούτων καὶ τηλικούτων αὐτῶν προσπίπτομεν εἰς τὸ ἔλεος τῆς ὑψηλ(ῆς) κρατ(αιᾶς) βασιλ(ικῆς) Γαλ(ηνότητος) εἰς τὸ νὰ ἀντικαταστήσῃ καὶ διορίσῃ ἄλλον τινα διοικητὴν ἐνταῦθα ἀγχινοῦστερον τοῦ Σεριφ πασᾶ καὶ ἐπιμελέστερον ὡς πρὸς τὸν διοικητικὸν, πολιτικὸν καὶ ἠθικὸν τρόπον, ἵνα ζῶμεν εἰς τὰς πολυχρ(ονισμένους) ἡμέρας τοῦ ὑψηλοῦ κράτους ἐν ἀνέσει καὶ ἡσυχίᾳ εὐχὰς ἀναπέμποντες καὶ δεήσεις πρὸς Θεὸν ὑπὲρ τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος Παρακαλοῦμεν νῦν θερμῶς τὴν ὑμετέραν Παναγιότητα, ὅπως τὰς θερμὰς ταύτας αἰτήσεις

1) Σελ. 14. Ὁ μ ὀ ς =νωθρός, ὀκνηρός.—2) Εἰκάζεται ὅτι κατὰ τὴν ἐπίσημην τῆς χολέρας ἐπεβλήθησαν εἰς τὸν λαὸν ἀναγκαστοὶ τινες εἰσπράξεις πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐπιδημίας ὑπὸ τῆς διοικήσεως.—3) Χ α σ ν ἐ=τάμειον.—4) Πιθανῶς πρόσκαιρος ἀπόδειξις διδομένη ὑπὸ τοῦ ἐπιστάτου τῆς παραλαβῆς τοῦ χρήματος, ἥτις ἔδει ν' ἀντικατασταθῇ δι' ἐπισήμου τοῦ ταμίου, ὅπερ προφανῶς δὲν ἐγένετο, δι' ὃ καὶ δὲν ἀνεγνωρίζετο ὕστερον (τρόπος καταχρήσεων τοῦ διοικητοῦ).—5) Ἐπιστάτης.—6) Πιθανῶς ὁ ταμίας ἢ ἀνώτερός τις ὑπάλληλος εἰδικὸς ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων τῶν φόρων (οἰκονομικὸς ἔφορος ;).—

διαβιβάση διὰ τακρίου¹⁾ εἰς τὸ ὑψ(ηλόν) Δ(ουβλέτι)²⁾ καὶ προστατεύση καθ' ἣ βαθύνοιά της ἤθελε τὴν ὁδηγήσει εἰς τὸ νὰ ἀξιωθῶμεν τὰς βασιλικὰς ἀντιλήψεις. Ἐν τούτοις διατελοῦμεν κτλ.

Τῇ 14ῃ Μαΐου 1850. Ὁ Φιλιππουπόλεως Νικηφόρος, Στοῖωᾶνος Θεοδ(ώροβιτζ), Δημητρίκας Μήτζορα, Κ. Χ'' Σωτηρίου, Σάλτζιος Ἰωάννου, Δ Καζανιζιόγλου, Χ'' Σωτήριος Κωνσταντίνου, Στάντζιος Ἰωάννου, Εὐστάθιος Τζιρόνη, Ἰσκρος Βούλκου, Ἰ. Κ. Οὐσιακλῆς, Ἀθανάσιος Νικολάου, Χ'' Νικόλαος Κάβαρας, Ἀθανάσιος Στοϊάννου πρωτ(ομαῖστωρ) πακαλ(ηδων)³⁾.

Ἀριθ. 3.

Πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ πρὸς τὴν πολιτείαν (κοινότητα) Φιλιππουπόλεως ἐπιστολὴ περὶ τῆς καταλειφθείσης μετὰ θάνατον περιουσίας τοῦ μητροπολίτου Νικηφόρου.

(Κώδικος σελ. 15—16, 1850, IX, 25)

Ἀνθιμος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Τιμιώτατοι προεστῶτες καὶ χρήσιμοι πρόκριτοι εὐλογημένοι χριστιανοὶ κάτοικοι τῆς πολιτείας Φιλιππουπόλεως, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ἀπὸ τοῦ προσταλέντος ἡμῖν γράμματός σας καὶ ἀπὸ εἰδοποιήσεως τοῦ αὐτόθι προσταλέντος ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν ἐξάρχου κύρ Μητροφάνους ἐλάβομεν τὰς ἀπαιτούμενας πληροφορίας περὶ τῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου Φιλιππουπόλεως Νικηφόρου, τῆς ὁποίας καὶ τὸ προσταλέν κατάστιχον ἐλάβομεν. Ἀλλὰ πόσον ἠπορήσαμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ περὶ ἡμᾶς ἱερώτατοι ἀρχιερεῖς ἰδόντες πέραν πάσης ἐλπίδος σμικροτάτην καὶ ἐλαχίστην μονοноῦ τὴν προφανεῖσαν περιουσίαν τοῦ μακαρίτου μηδαμῶς ἀναλογοῦσαν μῆτε εἰς τὸ μσκρὸν τῆς ἀρχιερατείας διάστημα μῆτε εἰς τὸ εὐπρόσοδον τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἐπαρχίας μῆτε εἰς τὴν φρόνιμον οἰκονομίαν, ἣν μετήρχετο ὁ μακαρίτης εἰς τὰ καθ' ἑαυτόν. Ἐντεῦθεν συμπεραίνετε καὶ ἡ τιμιότης σας τὴν δικαίαν ἀθυμίαν τῆς ἐκκλησίας, ἣτις ἤλπιζεν ὅτι ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τῆς ἀποβιώσεως τοιοῦτου εὐκαταστάτου ἀρχιερέως, ὁποῖον καὶ ἡ κοινὴ φήμη διεκήρυτε καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος ἐβε-

1) Ἐπίσημος ἀναφορά.—2) Ὑψηλὴ πύλη, τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον, ἡ ἀνωτάτη διοικητικὴ ἀρχή.—3) Οἱ Βουλγαρῶνυμοι Στογιάννος Θεοδώροβιτζ, Σάλτζιος Ἰωάννου, Στάντζιος, Ἰσκρος Βούλκου, Ἀθανάσιος Στογιάννου ἦσαν Βουλγαρικῆς καταγωγῆς.

βαίου, θὰ ὠφεληθῶσιν ἀρκούντως καὶ ἀναλόγως τὰ ἐνταῦθα κοινὰ τοῦ Γένους καταστήματα καὶ θὰ δικαιοδοτηθῆ θεοφιλέστερον ἢ τοσαύτη περιουσία, ἣν ὁ μακαρίτης προεκτήσατο ἐλεηθεὶς καὶ εὐρεργετηθεὶς παρὰ τῆς ἐκκλησίας. Μόλον τοῦτο ἐπειδὴ, ὡς μὴ ὠφείλε, τοιαῦτα ἐφάνησαν τὰ μετὰ τὴν ἀποβίωσίν του, ἢ ἐκκλησία τὸ μὲν πρὸς ἀποφυγὴν δυσαρέστων μέτρων, ἐναπαιτουμένων (;) ἄλλως καὶ ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθοῦς περιουσίας, παραβλέπουσα καὶ μετριοφρονοῦσα, τὸ δὲ καὶ διότι οἱ κληρονόμοι τοῦ μακαρίτου εὐρίσκονται αὐτόθι, παραιουμένη τῆς συνηθείας καὶ τάξεως τοῦ νὰ μετακομίση αὐτὴν ἐνταῦθα τὴν φαινομένην περιουσίαν καὶ διαθέσῃ ἐκκλησιαστικῶς, ὅπερ ἐνεργεῖται ἐν πάσαις ταῖς τῶν ἀποθνησκόντων ἀρχιερέων περιουσίαις, ἐνέκρινε καὶ ἀπεφῆνατο, ἵνα αὐτόθι διὰ τῆς φροντίδος καὶ ἐπιμελείας τῆς τιμιότητός σας ἐξαχθῶσιν ὅσα μετὰ συγκαταθέσεως μᾶλλον καὶ οὐχὶ κατὰ τὰς διπλᾶς ἐλπίδας ἐνεκρίθησαν καὶ προσδιωρίσθησαν συνοδικῆ διαγνώσει καὶ ἀποφάσει διὰ τὰ ἐνταῦθα κοινὰ τοῦ Γένους καταστήματα κατὰ τὸ περικλειόμενον καὶ παρ' ἡμῶν ἐκκλησιαστικῶς βεβαιωμένον κατάστιχον, συμποσούμενα εἰς γρόσια ἐξήκοντα πέντε χιλιάδας, ὧν τινῶν ἐξαχθέντων καὶ ἀποσταλέντων ἐνταῦθα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἔτι δὲ πληρωθέντων καὶ τῶν προβαλλομένων χρεῶν τοῦ μακαρίτου ἢ λοιπῆ περιουσία του κτηματικῆ καὶ πραγματικῆ, τὸ τζιφλίκιον μετὰ τῶν κινητῶν πραγμάτων, τὸ ὄσπιτίον του, ζῶα καὶ θρέμματα καὶ ὅ,τι ἄλλο, δοθῶσιν εἰς τὴν κληρονομίαν του, διανεμόμενα κατὰ τοὺς ἱεροὺς ἐκκλησιαστικοὺς νόμους, εἰσερχομένων δηλ. εἰς τόπον τοῦ πατρὸς των καὶ λαμβανόντων ἴσον μερίδιον καὶ τῶν τέκνων τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ τοῦ μακαρίτου.

Ἐπὶ τούτῳ νῦν γράφοντες διὰ τῆς παρουσίας ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν ὑμῖν τοῖς προεστῶσι καὶ τὰ πρῶτα φέρουσι τῆς πολιτείας ταύτης, ὅπως ἅμα τῷ λαβεῖν αὐτὴν ἐξαίρεσητε ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου τὴν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ κατασίχῳ ἐμφερομένην ποσότητα τῶν 65.000 γρ. διὰ τὰ ἐν αὐτῷ ὀνομαστί φαινόμενα κοινὰ τοῦ Γένους ἡμῶν καταστήματα καὶ τὸ κανονικὸν ἡμῶν ψυχομερίδιον καὶ τὰ ἄλλα τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ὄντα καὶ ἀπαραίτητα καὶ μετὰ συγκαταβάσεως μάλιστα προσδιορισθέντα καὶ μηδαμῶς ἀνάλογα, ὡς πρὸς ἃ ἦν δίκαιον νὰ ὠφεληθῶσι τὰ ἐν τοσοῦτοις βάρει κοινὰ καταστήματα παρ' ἀρχιερέως τοσοῦτους χρόνους νεμομένου λαμπρᾶν τοῦ θρόνου ἐπαρχίαν, ἄνευ λοιπὸν τινὸς ἐλαττώσεως κρατήσαντες αὐτὰ [π] ἀνελλιπῶς ἢ τιμιότησας θέλετε φροντίσει νὰ τὰ ἀποστείλητε ἀσφαλῶς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα ἀποκατασταθῶσι κατὰ χῶρον ἐξακολουθοῦντες καὶ περὶ

Θ ρ α κ ι κ ἂ Ι Ε'.

τῶν χρεῶν τοῦ μακαρίτου καὶ τῆς μετὰ τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν διανομῆς τῆς λοιπῆς περιουσίας καθ' ὃν τρόπον ἀνωτέρω ἀναφερόμεθα. Πρὸς δὲ τούτοις θέλετε κρατήσῃ ἐξ ἅπαντος εἰς τὴν ἐξουσίαν (:) τῆς μητροπόλεως μίαν ὀλόκληρον ἀρχιερατικὴν στολὴν τὴν λαμπροτέραν τῶν τοῦ μακαρίτου κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ συνοδικοῦ τόμου καὶ πρὸς μνημόσυνον αὐτοῦ καὶ συγχρόνως θέλετε ἐξάξῃ ἐκ τῆς περιουσίας καὶ τὰ ἐξαρχικὰ γρόσια πέντε χιλιάδας Ν. 5000 διὰ τε τοὺς κόπους καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ εἰρημένου ἐξάρχου κύρ Μητροφάνους, ὅστις λαβὼν αὐτὰ θέλει κινήσῃ καὶ ἔλθῃ ἐνταῦθα, μετὰ τῆς ὁσιότητος τοῦ δὲ θέλετε συναποστείλῃ καὶ τὰς σφραγίδας τοῦ μακαρίτου ἐσφραγισμένας πρὸς ἡμᾶς, ἵνα συνθλασθῶσι κατὰ τὴν τάξιν. Περιμένομεν ἐν τάχει τὴν διὰ τῆς προθυμίας σας ἐκτέλεσιν τῶν διακελευομένων, ἢ ὅτι τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. αὼν Σεπτεμβρ. κε'.

Κωνσταντίνου ἐν Χριστῷ εὐχέτης, Καισαρείας Παῖσιος ἐν Χριστῷ εὐχέτης, Ἐφέσου Ἀνθιμος ἐν Χριστῷ εὐχέτης, Ἡρακλείας Πανάρετος ἐν Χριστῷ εὐχέτης, Κυζίκου Ἰωακείμ ἐν Χριστῷ εὐχέτης, Νικομηδείας Διονύσιος ἐν Χριστῷ εὐχέτης, Δέρκων Νεόφυτος ἐν Χριστῷ εὐχέτης, Πελαγωνίας Γεράσιμος ἐν Χριστῷ εὐχέτης, Σερρών Ἰάκωβος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Ὅσα ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου Φιλιππουπόλεως προσδιορίζονται διὰ ψυχομερίδιον καὶ διὰ τὰ τοῦ ἔθνους καταστήματα.

γρ. 10.000	τῷ πατριάρχῃ διὰ ψυχομερίδιον.
20.000	τῇ θεολογικῇ σχολῇ
15.000	τῇ σχολῇ τοῦ γένους.
10.000	τῷ κιβωτίῳ τῆς ἐλεημοσύνης
5.000	τῷ νοσοκομείῳ
3.000	τοῖς μαιζιλίδες (:) ἀρχιερεῦσι
1.500	τῷ παγκαρίῳ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας
500	τοῖς γραμματικοῖς, δευτερεύουσι καὶ ἄλλοις
65.000	ἦτοι ἐξήκοντα πέντε χιλιάδες γρόσια.

βεβαιοῖ.

Νικηφόρος Λέσβιος, ἀπὸ πρωτοσυγκέλου τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως. Ἰδε Μυρτ. Ἀποστολίδου, ἡ Ἱερά τῆς Φιλιππουπόλεως μητρόπολις κτλ. Ἀρχεῖον Ἰθρακ. Θεσαυροῦ, τόμ. Δ', ἐτ. 1937-38, σελ. 16.

Ἄριθμ. 4.

*Ἄναφορὰ τῆς Κοινότητος πρὸς τὸν Πατριάρχην περὶ τῆς διατηρήσεως τοῦ Ἄδηλ Ἰσμαήλ πασᾶ διοικητοῦ ἐν τῇ θέσει του ὡς δραστηρίου καὶ ἀμερολήπτου*¹⁾.
(Παραρτήμ. σελ. 16—17, 1850, X, 24)

Ἰκετικῶς ἀναφέρομεν οἱ ταπεινοὶ δοῦλοι κάτοικοι τῆς Φιλιππουπόλεως ὅτι μὲ τὸ νᾶ ἐγένετο κατ' αὐτάς ἀναφορὰ κοινὴ ἐκ μέρους τῶν Ὀθωμανῶν καὶ λοιπῶν ἐθνῶν καὶ ἦν κατὰ δηλοποίησιν καὶ οἱ δοῦλοί τῆς ἐσφραγίσσαμεν ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ἐκλαμπρότητος τοῦ διοικητοῦ ἡμῶν Ἄδηλ Ἰσμαήλ πασᾶ ἐφένδη μας, ἐλάβομεν ἀφορμὴν, ὅπως σπεύσωμεν διὰ τῆς ἀνά χειρᾶς τῆς ταπεινῆς ἡμῶν ἀναφορᾶς προηγουμένως καθυποβάλωμεν τὰς εὐλαβητικὰς ἡμῶν ὑποκλίσεις καὶ ἐπομένως δηλώσωμεν τῇ Ὑμετέρᾳ προσκυνητῇ Παναγιότητι ὅτι ἡ αὐτοῦ ἐκλαμπρότης καθ' ἣν ἡμέραν διορισθεὶς διοικητῆς ἐπάτησεν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Φιλιππουπόλεως μὲ πᾶσαν προσπάθειαν καὶ ἄγρυπνον ὄφθαλμὸν ἐκτελεῖ τὰ διοικητικὰ του καθήκοντα, ἀφορῶντα ὑπὲρ τῆς κοινῆς καὶ ἀπλῶς ἑνὸς ἐκάστου τῶν ὑπηκόων ἡσυχίας· ἀλλ' ὡς πιστὸς εἰς τὸ κραταιὸν Δεβλέτι καὶ εὐπειθέστατος εἰς τὰς ὑψηλὰς ἐπιταγὰς καὶ νόμους τῆς κραταιᾶς βασιλείας, διασαλπίζουσης τὴν τε περίθαλψιν καὶ εὐνομίαν τῶν πιστῶν ὑπηκόων οὐδὲν ἕδων βασιλικῶν νόμων καὶ θεσπισμάτων ἐναντίον πράττει· ὅλας τὰς διαφορὰς καὶ ὑποθέσεις ἑνὸς ἐκάστου θεωρεῖ ἀπροσώποληπτως κατ' ἐν ἄκρᾳ εὐθυδικίᾳ. Κατὰ συνέπειαν τούτων ἅπαντες οἱ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ἐκλαμπρότητα διατελοῦντες ὑπῆκοοι ἐσμὲν εὐχάριστοι κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα, ὅτι ἡ φροντίς αὐτοῦ ἀποβλέπει πάντοτε ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος καὶ τούτου ἕνεκα ἔχομεν χρέος ἐκτείνοντες χεῖρας ἱκέτιδας νὰ καθικετεύσωμεν τὸν Ὑψιστὸν θεὸν ὑπὲρ τοῦ Γαλ(ηνοτάτου ἡμῶν ἀνακτος καὶ νὰ ἐκφράσωμεν)²⁾ οὕτω ταύτην τὴν εὐαρέσκειαν ἡμῶν διαβεβαιοῦντες πρὸς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, ἣν παρακαλοῦμεν νὰ ἀναφέρῃ ὅπου δεῖ διὰ προσκυνητοῦ τακิริῦ. Προσκυνοῦμεν καὶ ἐξαιτούμεθα τὰς εὐλογίας καὶ θεοπειθεῖς εὐχὰς τῆς, ὅπως εἶψαν ἡμῖν διὰ βίου φυλακτῆριον.

ἀρχιδιάκονος Ἄνθιμος, οἰκονόμος Γεώργιος Ἱερεὺς, σακελλά-

1) Αὐτόθι, σελ. 16—17.—2) Τὸ ἐν παρενθέσει συμπληροῦται κατ' εἰκασίαν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου, διότι ἐν τῷ κώδικι ἀφείθη ὅλως τεθεισῶν στιγμῶν ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφῆως.

ριος Λάμπρος Ἱερέυς, σακελλίων Θεόφιλος Ἱερέυς, πρωτοπαπᾶς Κωνσταντῖνος, δευτερεύων Παναγιώτης Ἱερέυς, Ἰωάν. Κ. Οὐσιακλῆς, Κωνσταντ. Τόντζιου, Χ' Ἰωάν. Χρ. Κοϊμτζ(όγλου), Δημητρίκας Μήτσορα, Σάλτζιος Ἰωάννου, Δημ. Καζαντζόγλου ἐπίτροπος) τοῦ γένους, Σταῦρος Ἰω(άννου) ἐπίτρ. τοῦ γένους, Εὐστάθιος Τζηρόνη, Ἰσκρος Βούλκου, Ἀθανάσιος Γκέσογλου, Γεώργιος Κ. Κεντιντένογλου¹⁾.

Ὁκτωβρίου 24 τοῦ 1850.

Ἄριθμ. 5.

*Ἀναφορὰ ἀπάντων τῶν Φιλιππουπολιτῶν (ὀρθοδόξων χριστιανῶν)
πρὸς τὸ ὑψηλὸν Δεβλέτι εὐχαριστήριος διὰ τὴν καλὴν
διάθεσιν τῶν χαρατζίων²⁾.*

(Παραρτήμ. σελ. 18, 1850, XI, 22).

Κραταιότατε, δικαιοῦτατε καὶ εὐσπλαχνικώτατε ἡμῶν βασιλεῦ! τὸ περίβλεπτον ὕψος τοῦ Ὑψηλοῦ (τῆς) Αὐτῆς (Γαληνότητος) κράτους μεθ' ὅσης δουλικῆς ὑποκλίσεως προσκυνοῦντες καταφιλοῦμεν τὰ ἴχνη τῶν βασιλικῶν ποδῶν τῆς. Οἱ ὑποφαινόμενοι κάτοικοι τῆς Φιλιππουπόλεως ταπεινοὶ ραγιαῖδες καὶ πιστοὶ ὑπήκοοι αἰώνιοι τοῦ Ὑψηλοῦ Αὐτῆς κράτους τολμῶμεν διὰ τῆς παρούσης ταπεινῆς ἡμῶν εὐχαριστηρίου ἀναφορᾶς νὰ ὑποβάλωμεν εὐσεβάστως καὶ εὐγνωμόνως εἰς τὸ μέγιστον κράτος τῆς βασιλείας ὅτι ὡς ἐγένετο πασιδῆλον εἰς ὅλον τὸ ὑπῆκοον Αὐτῆς τὸ *Τανζιμάτι-χαϊριέ*³⁾, δι' οὗ οἱ πτωχοὶ ἅπαντες μικροὶ τε καὶ μεγάλοι ἔλαβον τὴν προσήκουσαν ἡσυχίαν των, δὲν ἐλείψαμεν νὰ ἀποδώσωμεν τὸν φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν κραταῖον βασιλέα διὰ τὰ ἄφθονα ἔλεη, ἅπερ καθ' ἐκάστην

1) Ἐκ τῶν 11 προκρίτων οἱ 4 εἶναι βουλγαράνυμοι καὶ βουλγαρικῆς καταγωγῆς.

2) Αὐτόθι, σελ. 16—17. Ἐκ τῆς ἀσυναρτησίας τοῦ ἐγγράφου εἰκάζεται ὅτι συνετάχθη ἀρχικῶς τουρκιστὶ καὶ ἐνταῦθα παρετέθη ἡ πιστὴ μετάφρασις αὐτοῦ. Τοῦτο δέ, διότι ἀπευθύνεται ἀμέσως πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην καὶ οὐχὶ ἐμέσως διὰ τῶν Πατριαρχείων, ὡς αἱ ἄλλα ἀναφοραί. Πιθανῶς δὲ τὸ ἐγγράφον ἦτο κοινὸν πάντων τῶν ραγιαῖδων (τῶν μὴ δηλ. Μουσουλμάνων). Περὶ ἀποστολῆς τοιοῦτου εὐχαριστηρίου ἐγγράφου ἐζητήθη ὑπὸ τῆς Κοινότητος διὰ ἀπὸ 7 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπιστολῆς ἡ γνώμη τοῦ ἐν Κων)πόλει διατρίβοντος εἰσέτι νέου μητροπολίτου Χρυσάνθου. Ὁδηγίαι αὐτοῦ δὲν φαίνονται ἐν τῷ κώδικι.

3) Αὐτοκρατορικὸν διάταγμα παρέχον ἐλευθερίαν εἰς τοὺς χριστιανούς ὑπηκόους τῆς αὐτοκρατορίας.

ἐπιδαφιλεύει εἰς τοὺς πιστοὺς ὑπηκόους διὰ τὴν ἄκραν αὐτῶν ἄνεσιν καὶ ἡσυχίαν, ὡς καὶ ἐσχάτως ἐπεδαψίλευσε τὸ κραταιὸν Αὐτῆς ὕψος διὰ τὴν καλὴν διάθεσιν τῶν χαρατζίων κατὰ τὸν ὑψηλὸν ὄρισμόν, ὃν ἐκ σκοποῦ (;) τὴν προπαρελθοῦσαν Πέμπτην κατὰ πρόσκλησιν τῆς Αὐτοῦ ἐξοχότητος τοῦ διοικητοῦ Ἄδιλ Ἰσμαήλ πασᾶ ἐδημοσίευσεν εἰς ἐπήκοον πάντων μετὰ τῆς συνοδευομένης αὐτοῦ ἐν τύποις *ταρίφας*¹⁾, ὡς εἰς τὸ γένος ἀνάθεσιν τῶν εἰρημένων χαρατζίων. Εὐγνωμονοῦμεν ὑποτελικῶς εἰς τὴν νεῦσιν ταύτην καὶ δεόμεθα πρὸς τὸν Ὑψιστον, ἵνα διαφυλάττῃ τὸ κραταιὸν Αὐτῆς ὕψος καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα ὑγιᾶ, ἀκαταμάχητον, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ὑποτάττοντα ὑπὸ τοὺς κραταιοὺς Αὐτῆς πόδας πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον. Ἐσμὲν δὲ οἱ εὐπιθέστατοι καὶ ὑποτελέστατοι ὑπήκοοι καὶ ραγιαδες ἅπαντες Φιλιππουπολίται.

1850, Νοεμβρίου 22.

Ἄριθμ. 6.

Ἐπιστολὴ τῆς Κοινότητος εὐχαριστήριος πρὸς τὸν ἐν Μόσκηβη συμπολίτην Ἀντώνιον Π. Κομιζόπουλλον διὰ τε τὰς ἄλλας του πρὸς τὴν γενέτειραν εὐεργεσίας καὶ τὸ πρὸς τὸ νεοσύστατον παρθεναγωγεῖον μέγα ἐπιδειχθὲν ἐνδιαφέρον του.

(Κώδικος σελ. 39—40, 1851, VII, 25)

Πρὸς τὸν ἐντιμότατον κ. Ἀντώνιον Κομιζόπουλλον.

Τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀληθινοῦ πατριωτισμοῦ σας ἀπεδείχθησαν πολυτρόπως καὶ χωρὶς νὰ μεταχειρισθῶμεν τετριμμένας ἐκφράσεις σᾶς ἀπονέμομεν μικροὶ καὶ μεγάλοι τὴν ἐγκάρδιον εὐχαρίστησιν καὶ εὐγνωμοσύνην ἐγχαραχθεῖσαν ἐνδομύχως διὰ τοῦ εὐεργετικοῦ χαρακτῆρός σας. Ταῦτα πάντα στεφανοῖ καὶ ἡ φροντίς, τὴν ὁποίαν ἔχετε περὶ τῶν κορασιῶν μας προθυμηθέντες νὰ δείξητε τὴν μεγάλην συνδρομὴν σας καὶ πρὸς τὸ νεοσυστηθὲν σχολεῖδόν των, ὡς μᾶς ἀνήγγειλαν οἱ κ. κ. Πασχάλης καὶ Κωνσταντῖνος Παπαδάται ἀναγνώσαντές μας αὐτολεξεῖ ὄλην τὴν περικοπὴν τοῦ σεβαστοῦ γράμματός σας τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον καὶ τὸν τρόπον τῆς συστάσεως. Μὲ δάκρυα χαρᾶς χεῖρας ἰκέτιδας πρὸς Κύριον ἀνυ-

1) Ταρίφαι ἔντυποι πίνακες τοῦ καταβληθησομένου ἐν τῷ μέλλοντι χαρὰ τζίου (κεφαλικοῦ φόρου).

ψώσαντες εἶπομεν ἐκ βάθους καρδίας: Ζήτω ὁ σεβαστὸς ἡμῶν συμπολίτης καὶ εὐεργέτης κ. Ἄντωνιος Κομιζόπουλλος. Κρίνομεν δὲ κατάλληλον νὰ σᾶς μεταδώσωμεν (;) τὰς ἐνεστῶσας ἀποφάσεις μας ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο.

Πρὸ καιροῦ ἐγένοντο σκέψεις περὶ συστάσεως ἑνὸς παρθηναγωγείου κοινοῦ, ἀλλὰ καμμία ἀπόφασις δὲν ἐγένετο· ἅμα δὲ ἔφθασεν ὁ σεβασμιώτατος γέρων καὶ ἱεράρχης ἅγιος Φιλιππουπόλεως, εἶδε τὴν ἀνάγκην· τότε ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ συγκροτήσῃ συνέλευσιν ἀναφορικῶς τούτου, ὅπου φιλοτιμηθέντες οἱ πολῖταί μας ἕκαστος κατὰ δύναμιν (συνέδραμον), ὥστε ἡ μέχρι σήμερον ὄλη συνδρομὴ ἀνέβη εἰς γρόσια ἑβδομήκοντα χιλιάδας, ἔχοντες ἐλπίδας διὰ νὰ συναχθῶσι καὶ ἄλλα. Εὐθὺς δὲ ἐλάβομεν πρόνοιαν καὶ ἐγράψαμεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Ἀθήνας περὶ διδασκαλίσσης καὶ τελευταίως μᾶς γράφουσιν ἐξ Ἀθηνῶν ὅτι εὗρηκαν μίαν ὀνόματι Ζωὴν Μορούζη Ἀθηναίαν κατὰ τὴν πατρίδα, τὴν ὁποίαν καὶ ἐσυμφώνησαν πρὸς ἑξακόσια γρόσια τὸν μῆνα μὲ τὰ ἕξοδα τῆς μετακομίσεώς της ἕως ἐδῶ εἰς βάρος μας. ὅπου περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐλευσομένου μηνὸς θέλει εἶναι ἐδῶ. Κατὰ τὸ παρὸν μέρος κατάλληλον διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον δὲν ἔχομεν· προσωρινῶς θέλει ἐνοικιασθῆ ἓν οἶκημα, ἐν ᾧ θέλει γείνει ἡ ἔναρξις τῶν παραδόσεων περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ προσεχοῦς Σεπτεμβρίου. Θέλει εἴμεθα ἐπιφυλαγμένοι διὰ νὰ σᾶς διαβιβάσωμεν τὰς βάσεις τοῦ καταστήματος, τὸν διοργανισμὸν τοῦ σχολείου, τὸ πρόγραμμα τῶν παραδόσεων τῆς διδασκαλίσσης, καθὼς καὶ ὅ,τι ἄλλο λάβῃ χώραν πρὸς καταρτισμὸν τοῦ καταστήματος, ἐλπίζομεν δὲ εἰς τὴν θεῖαν πρόνοιαν ἐντὸς ὀλίγου νὰ διευκολυνθῶμεν διὰ νὰ οἰκοδομήσωμεν ἐπὶ τοῦτο μέρος πρὸς περισσοτέραν εὐκολίαν τῶν μαθητριῶν· ὅλος δὲ ὁ νῦν ἀποφασισθεὶς διοργανισμὸς συνάδει μὲ τὴν θέλησίν σας, τὴν ὁποίαν καὶ βοηθὸν ἔχομεν. Ἐδιορίσαμεν πενταμελῆ ἐφορείαν, ἣτις θέλει ἔχει τὴν φροντίδα νὰ ἐνεργῇ, ὅ,τι δὲ ὑπάγεται πρὸς τελειοποίησιν θέλει καθυποβάλλεται πρὸς γενικωτέραν σκέψιν.

Ἡ ἐξαποστολὴ τῆς παρούσης εὐχαριστηρίου ἐκθέσεώς μας ἤρρησε διὰ τὴν εἰς τὴν περιοδείαν ἔλλειψιν τῆς σεβασμιότητος τοῦ ἱεράρχου μας, ἀφ' ὅπου τὴν χθὲς φθάσας αἰσίως διὰ νὰ παρευρεθῆ εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου τὰς γεννηθησομένας τὴν ἐλευσομένην Κυριακὴν, σᾶς διευθύνομεν αὐτὴν σήμερον· Μανθάνομεν μὲ χαρὰν μας τὴν πρόοδον τοῦ ἐν Ἀθήναις ὑποτρόφου σας κυρίου Ποντζίδου, μᾶς δίδει καλὰς ἐλπίδας καὶ ἡ διαγωγὴ τοῦ διαδόχου του Ἰωάννου, ὥστε σᾶς εἰδοποιούμεν διὰ νὰ συγχαρῆτε μαζὺ μὲ ἡμᾶς.

Δεχθήτε τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ σεβασμοῦ μας, μεθ' οὗ ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειώμεθα. Τῆ 25ῃ Ἰουλίου 1851, Φιλιππούπολις 1).

Ἄριθμ. 7.

Ὁμολογία τοῦ ἑσναφίου τῶν καπήλων περὶ παροχῆς ἐτήσιας χιλιογρόσου συνδρομῆς εἰς τὸ νεοσύστατον κοινοτικὸν παρθεναγωγεῖον.

(Κώδικος σελ. 67. 1852, VII, 1)

Οἱ ὑποφαινόμενοι μαῖστορες τοῦ ἑσναφίου τῶν καπήλων τῆς Φιλιππουπόλεως δηλοποιοῦμεν, ὅτι ἀπέναντι τῆς χάριτος, ἣτις ἐγένετο πρὸς (ἡμᾶς) ἐκ μέρους τῶν προϋχόντων ὁμολογοῦντες ὑποσχόμεθα διὰ νὰ πληρώνωμεν κατ' ἔτος εἰς τὸ κοινὸν τῆς πόλεως παρθεναγωγεῖον χίλια γρόσια 1000, ἐξ ὧν τὰ μὲν πεντακόσια νὰ δίδωμεν κατὰ τὴν ἀ' τοῦ Ἰανουαρίου, τὰ δὲ ἄλλα πεντακόσια κατὰ τὴν ἀ' τοῦ Ἰουλίου, ἐπὶ τῇ βάσει καὶ ὁμολογίᾳ τοῦ νὰ δίδωνται ταῦτα τακτικῶς ἐκ μέρους τοῦ ἑσναφίου μας λογιζόμενα ὡς κύριον εἰσόδημα τῆς εἰρημένης σχολῆς, ἕως οὗ ὑπάρχει καὶ εἶναι τὸ ἰσνάφι μας ἄνευ τινὸς δυσαρεσκείας ἢ αἰτιολογίας. Διὸ εἰς ἀσφαλῆ ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο τὸ παρὸν ὁμόλογον ἐνυπόγραφον καὶ ἐνσφράγιστον τοῦ ἰσναφίου τῆ σφραγίδι.

Φιλιππούπολις 1852 Ἰουλίου ἀ'.

Στέφανος Χρήστου πρωτομαῖστωρ μέ ὄλους τοὺς μαῖστούρους τοῦ Παλίκ-παζάρ ὑποσχόμεθα διὰ τὸ ἄνωθεν εἰσόδημα. Κώνστας Γεωργίου βεβαιοῖ τὰ ἄνωθεν, Βελίτζκος Τύρτζογλου βεβαιοῖ τὰ ἄνωθεν. Κωνσταντῖνος Ἰωάννου Χατζῆς ἀπὸ Καρσί-γιακὰ βεβαιοῖ, Ζλατᾶνος Γεωργίου ἀπὸ Κιουτζοῦκ-γιακὰ βεβαιοῖ. Ἀθανάσιος Γεωργίου ἀπὸ Γενί-μαχαλᾶ ὑπόσχομαι. Ὁ Φιλιππουπόλεως Χρύσανθος ἐπιβεβαιοῖ 2).

1) Κώδιξ ἀ', Νικηφόρου, σελ. 39—40.

2) Κώδιξ Νικηφόρου ἀ', σελ. 67.—Συνήθως ἅμα τῇ ἰδρύσει σχολείου τινὸς ἢ ὑπὸ τῶν ρουφετιῶν ὑποστήριξις αὐτοῦ ἐγένετο δι' ἐκδόσεως χρεωστικῆς ὁμολογίας πρὸς τὴν κοινότητα ὠρισμένου ποσοῦ, οὔτινος ὁ ἐτήσιος τόκος 10—12% κατεβάλλετο τῇ ἐφορείᾳ ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως τοῦ σχολείου. Οἱ βουλγαρῶνυμοι Βελίτσκος καὶ Ζλατᾶνος εἶναι ἐξηλληνισμένοι κάπηλοι ἀπὸ γονέων ἤδη.

Ἄριθμ. 8.

Ἀπάντησις τῆς Κοινότητος Φιλιππουπόλεως εὐχαριστήριος εἰς πατριετικὰς πατριαρχικὰς καὶ συνοδικὰς ἐπιστολάς καὶ ἐγκώμιον καὶ ὑπεράσπισις τοῦ συνοφαντιομένου μητρ. Χρυσάνθου ¹⁾.

(Παραρτήμ. σελ. 23—24, 1853, III, 4)

Ἀποδίδοντες προηγουμένως τὸν φόρον τῶν σεβασμάτων μας σπεύδομεν ἵνα ἀναγγείλωμεν ὡς τέκνα γνήσια τῆς μητρὸς ἡμῶν ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας τὴν ἄμετρον ἡμῶν χαράν, τὴν ὁποίαν

1) Αὐτόθι, σελ. 23.—Ὡς εἶναι γνωστόν, οἱ ἐν Φιλιππουπόλει Βούλγαροι ἀνέκαθεν ἦσαν μέλη τῆς Ἑλλ. ὀρθοδόξου κοινότητος, ἧς πρόεδρος ἦτο ὁ ἐκάστοτε Ἑλλην μητροπολίτης, ἐκκλησιαζόμενοι εἰς τὰς Ἑλλ. ἐκκλησίας καὶ ἐκπαιδεύοντες τὰ τέκνα τῶν ἐν τοῖς Ἑλλ. σχολείοις τῆς κοινότητος. Ἐκ τούτου καὶ ἐξηλληνίζοντο συντελούσης καὶ τῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐπικρατήσεως τῆς Ἑλλ. γλώσσης ἅτε τῶν ἐμπόρων ὄντων Ἑλλήνων. Ἀρξαμένης τῆς ἐθνικῆς τῶν κινήσεως κατὰ τὴν πέμπτην δεκαετηρίδα τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἐν Φιλιππουπόλει καὶ ἀφυπνιζομένης τῆς ἐθνικῆς τῶν συνειδήσεως κατὰ μικρὸν ἤρξατο καὶ ὁ φυλετικὸς ἀγὼν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ αὐτῶν, ζώντων ἕως τότε ἐν ὁμοιοῦ ὡς ἀδελφῶν. Ἀπορριφθεῖσιν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος τῆς προτάσεως τοῦ τζορπατζῆ Στογιάννου Θεοδώροβιτς περὶ εἰσαγωγῆς τῆς Βουλγαρικῆς γλώσσης εἰς τὴν ἀνοικοδομηθεῖσαν μετὰ τὴν πυρπόλησίν τῆς τῷ 1846 κεντρικῆν Ἑλληνικῆν σχολὴν, εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸς ὡς δημογέρον συνέδραμεν, οἱ Βούλγαροι τῷ 1851 ἤξιωσαν δύο τινά: α') ἢ μὲν Κοινότης νὰ παραχωρήσῃ αὐτοῖς πρὸς σύστασιν Βουλγαρικῆς κεντρικῆς τῶν ἀρρένων σχολῆς τὸ προσωρισμένον δι' Ἑλληνικὸν παρθυναγωγεῖον κτίριον, κείμενον παραπλεύρως τῇ Ἑλληνικῇ κεντρικῇ σχολῇ (ἔνθα νῦν τὸ γυμνάσιον τῶν θηλέων), διότι τὸ γήπεδον παρεχωρήθη μὲν τῇ Κοινότητι διὰ τὸν εἰρημένον σκοπὸν ὑπὸ τῆς μακαρίτιδος Ἑλένης, συζύγου τοῦ Στογιάννου Θεοδώροβιτς (πρῶην χήρας Κεντιντένογλου καὶ κόρης τοῦ Πολίτογλου, Ἑλληνίδος), ἡγοράσθη ὁμοῦς διὰ χρημάτων τοῦ ἀνδρός τῆς καὶ ὁ υἱὸς αὐτῶν Γεώργιος Στογιάννοβιτς (Γεωργάκις βέης), κληρονόμος ἀμφοτέρων ἀποθανόντων, διέθετεν αὐτὸ πρὸς ἴδρυσιν Βουλγαρικῆς τῶν ἀρρένων σχολῆς· καὶ β') ἢ μητρόπολις νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς Σλαυικῆς γλώσσης κατὰ τὴν λειτουργίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας χάριν τῶν ἐνοριτῶν τῆς Βουλγάρων, διότι οὗτοι συνέδραμον εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς τῷ 1844 κατὰ τὸ πλεῖστον. Ὁ μητροπολίτης Χρυσάνθος καὶ τὸ Πατριαρχεῖον ἀπέκρουσε τοῦτο, καθ' ὅσον οἱ Βούλγαροι τῆς ἐκκλησίας ἐνοριτὰι ἀπετέλουν τὴν μειονοψηφίαν, ἕξ οἰκογένειαι πρὸς 47 Ἑλληνικὰς, χάριν δὲ τῶν πλειοψηφούντων ἐν τοῖς προαστείαις Βουλγάρων εἰσῆχθη ἡδη ὑπὸ τῆς μητροπόλεως ὀλοτελῶς ἢ Σλαυικῆ γλώσσαι εἰς τὴν ἐν Μαρσάφ ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Γεωργίου, ἀποκλεισθεῖσάν οὕτω τοῦ εἰς αὐτὴν ἐκκλησιασμοῦ 30 Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Καρσί ἀκᾶ ἡ λειτουργία ἐγένετο σλαυιστὶ ἀπὸ τῆς κτίσεώς τῆς· ἢ Κοινότης ὁμοῦς παρεχώρησεν αὐτοῖς τὸ παρθυναγωγεῖον πρὸς ἀποσόβησιν προστριβῶν καὶ οὕτω συνεστάθη ἐν αὐτῷ (1851) τὸ πρῶτον ἐν Φιλιππουπόλει

ἤσθάνθημεν ἅπαντες μικροί τε καὶ μεγάλοι ἐπὶ τῇ ἀκροάσει τῶν πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἀναγνωσθεισῶν πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν ἐπιστολῶν, ὧν ἔνεκεν δάκρυα εὐγνωμοσύνης ἔρρευσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μας, διότι ἡ μήτηρ ἡμῶν ἐκκλησίᾳ πατρικῶς κηδομένη καὶ ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας καὶ ἀνέσεως ἡμῶν προνοοῦσα ἀπηύθυνεν ἡμῖν μητρικὰς συμβουλὰς καὶ παραινέσεις διὰ νὰ διατελῶμεν εὐπειθεῖς πρὸς αὐτὴν τε καὶ τὸ βασιλείον κράτος καὶ διαμένωμεν πιστοὶ εἰς τὰ ἀρχαῖα ἀποφεύγοντες πᾶσαν καινοτομίαν ἀπρεπῆ καὶ πρόξενον σκανδάλων καὶ διαφθορᾶς. Τὰς νοουθεσίας ταύτας ὀλοπροθύμως ἐνστερνισάμενοι καὶ ὑποσχόμενοι ὅτι θέλομεν φυλάξει ταύτας ὅσον ἔνεστι, προσεκτικῶς ἀπευθύνομεν ἤδη γενικῶς τὰς εὐγνωμοσύνας μας ἀξιούντες ἵνα μὴ λείπῃ ἐνίστε ἡ κοινὴ ἡμῶν μήτηρ ὀδηγοῦσα ἡμᾶς εἰς τὰ τοιαῦτα ἡμῖν ἀπαράβητα καθήκοντα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ παρεισφρήσασα ἀπὸ τινος καιροῦ ἐν τῇ πόλει ἡμῶν διαμάχη ἐπήγασεν ἀπὸ σκανδαλοποιῶν τινῶν¹⁾ οὐδὲν ὀλίως περιοριζομένη εἰς τὰ τῶν ἐκκλη-

κεντρικὸν Βουλγαρικὸν σχολεῖον ὑπὸ τὸν Νάϊδεν Γέρωφ διευθυντὴν, εἰς ὃ συνέρρευσαν μαθηταὶ ὀλίγοι μὲν ἐκ τῆς πόλεως, πλείονες δὲ ἐκ τῶν πέριξ κωμῶν καὶ κωμοπόλεων. Πρῶτον δὲ ἐπὶ Νικηφόρου τῷ 1848 ἢ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου μικροῦ Βούλκου Κούρτοβιτζ Ἰδρυθεῖσα καὶ διατηρουμένη κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ Ἑλληνικῆ ἀλληλοδιδασκτικῆ σχολῆ τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπὸ τῶν κληρονόμων τοῦ τῆς συζύγου Ἐλισάβητ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Παύλου Κούρτοβιτζ μετετρέπη εἰς Βουλγαρικὴν, Ἰδρύθη δὲ ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς ἐκκλησίας ἐν Μαρασίῳ τῷ αὐτῷ ἔτει ἀλληλοδιδασκτικῆ βουλγαρικῆ καὶ τῷ 1849 ἄλλη ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς ἐκκλησίας Κασαὶ ἀκᾶ, ἐλειτούργει δὲ ἀπὸ τινῶν ἐτῶν καὶ τις ἐν τῷ μετοχίῳ τῆς μονῆς τῆς Ρήλας ὑπὸ τοὺς δυτικοὺς πρόποδας τοῦ Ταξιμ τεπέ. Ἐκ τούτου ἤρξαντο αἱ κατηγορίαι καὶ κατακραυγαὶ τῶν ἰθυόντων τὴν ἐθνικὴν κίνησιν Βουλγάρων δι' ἀναφορῶν πρὸς τὸ πατριαρχεῖον καὶ τὴν ὑψηλὴν Πύλην κατὰ τοῦ μητροπολίτου Χρυσάνθου ὡς μεροληπτοῦντος ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐργαζομένου ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς μεγάλης ἰδέας καὶ προκαλοῦντος διὰ τούτου τὰς ἐριδας καὶ διαμάχας ἐν τῷ ὀρθοδόξῳ ποιμνίῳ του. Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἀφορῶσιν αἱ μνημονευόμεναι πατριαρχικαὶ καὶ συνοδικαὶ ἐπιστολαὶ ἐν τῇ προκειμένῃ ἀναφορᾷ καὶ αὐτὴ ἡ ἀναφορὰ τῆς Ἑλλ. κοινότητος, ὑπογεγραμμένη μόνον ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐλληνιζόντων τότε Πέγιου Γεωργίου καὶ Γκέσιου γλου (Στεφανάκη), γαμβροῦ τοῦ Σιτζάνη, (Ἴδε Γ ρ ο ὤ ε φ, Τὸ ἐπαρχιακὸν Βουλγαρικὸν ἐν Φιλιππουπόλει σχολεῖον, ἔτ. 1896, σελ. 120.— Ἀ μ ε ρ ο λ ἦ π τ ο υ : Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων, δι' ὧν πρόκειται νὰ μεταβληθῇ ἡ Φιλιππουπόλις εἰς Πλόβδηφ, Ἀθήναι ἔτ. 1860.— Μ ω ρ α β ε ν ω φ - Π έ ε φ, Ὑπόμνημα κτλ. σελ. 172.— Τ σ ο υ κ α λ ᾶ Γ. ἡ Βουλγαροσλαυικὴ συμμορία, 1859, Κων)πολις σελ. 27 καὶ ἐξῆς.)

1) Οἱ σκανδαλοποιοὶ κατὰ τὴν ἀναφορὰν εἶναι οἱ προϊστάμενοι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τῶν ἀγῶνος Βούλγαροι Σάλτζος Ἰωάννου Τσομάκωφ, ὁ Γεώργιος Στογιάννοβιτζ, ὁ Παῦλος Κούρτοβιτζ καὶ ὁ Ἰσκρος Βούλκου Κεσιάκωφ. (Τ σ ο υ κ α λ ᾶ Γ. ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 31 καὶ ἐξῆς.)

σιῶν καὶ κορυφοῦται ὀσημέραι διὰ τῶν ὀργάνων αὐτῶν καὶ διὰ τῆς συνεννοήσεως τῶν αὐτόσε εὐρισκομένων, οἵτινες καὶ κατὰ ἱερῶν προσώπων προήγαγον τὰς ἐπιθέσεις των διασπείροντες συκοφαντίας κατὰ τοῦ σεβασμιωτάτου ἡμῶν ποιμενάρχου καὶ δημοσιεύοντες λιβέλλους καὶ ψευδολογίας, οἱ δοῦλοι τῆς μὴ ἀνεχόμενοι τὰς ἀξιοκατακρίτους ταύτας πράξεις ὑποβάλλομεν ταπεινῶς ὑπ' ὄψιν τῆς, ὅτι ἀπεναντίας τῶν γενομένων φληναφίων ἅπαντες μικροί τε καὶ μεγάλοι ἐσμέν εὐγνώμονες πρὸς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, διότι ἐξελέξατο καὶ ἀπέστειλεν ἀρχιερέα ἀγαθὸν καὶ χρηστομίμητον, ὅστις ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐλεύσεώς του δὲν ἔπαυσεν ἐκπληρῶν τοσαύτας κοινωφελείας στηρίζων ἠθικῶς καὶ προτρέπων εἰς ἐνότητα τοὺς πάντας καὶ ὡς φιλόστοργος πατήρ διανέμων ἐν ἰσότητι τὴν τροφήν τῶν ψυχοσωτηρίων λόγων καὶ τῆς πατρικῆς αὐτοῦ ἀγάπης ἄνευ διακρίσεως, ἐφ' ᾧ χαιρόμενοι καυχώμεθα δικαίως καὶ ἀναπέμποντες τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ ἡμῶν ὅτι καὶ ταύτην τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἄρουραν ἐν ἀρίστη καλλιιεργεῖα διακρατεῖ (;).

Ἐν ταπεινότητι τοίνυν ἀναφέροντες τὰ ἀνωτέρω παρακαλοῦμεν θερμῶς τὴν μητέρα ἡμῶν ἐκκλησίαν, ἵνα φυλάττουσα ταῦτα ὡς θώρακα ἀληθείας ἀποκροῦη τοὺς ἐχθροὺς τῆς καλωσύνης οὐδόλως τὸ οὖς ἐντείνουσα εἰς τὰς τῶν τοιούτων ἐρεσχηλίας καὶ οὐδόλως παραδεχομένη ἀνθρώπους κακεντρεχεῖς *παρηρησιαζομένους* ἐνώπιόν τῆς μετ' ἐγγράφων οὐδεμίαν ἐπιβεβαίωσιν τῆς κοινότητος ἡμῶν ἐχόντων, καθότι οἱ τοιοῦτοι, εἰ καὶ φέρουσι τὴν ἐπωνυμίαν τῆς πατρίδος ἡμῶν, λυποῦσιν ὁμως καιρίως ἡμᾶς ὡς καὶ τὴν ὑπόληψιν αὐτῆς καὶ τὴν γενικότητα προσβάλλοντες διὰ τοιούτων αὐτενεργειῶν καὶ ἀξιοκατακρίτων πράξεων Ἀξιῶντες δὲ ἵνα διατηρῇ ἀείποτε ἡμᾶς εἰς τὴν μητρικὴν αὐτῆς εὐνοίαν καὶ χορηγῇ δαψιλῆς τὰς θεοπειθεῖς εὐχὰς τῆς διατελοῦμεν βαθυσεβάστως.

τῇ 4ῃ Μαρτίου 1853 ἐν Φιλιππουπόλει

δοῦλοι ταπεινοί

Μιχαὴλ Α. Γκιουμουσεργδάνης

Γ. Χ' Παύλου

Πέγιος Γεωργίου ἐπίτροποι

Γ. Α. Κοτζιάσοβιτς

Ἄθαν. Γεωργίου τοῦ γένους

Χ' Γεώργ. Χ' Ἰωάννου

Ἰωάν. Δημ. Νέμτσουλου

Χ' Σλάβης Γρηγορίου

Ἰωάν. Παπαῖ Γεωργίου

Ἄθαν. Οὐζούνουλου πρωτομαί-

[στωρ ἀμπατζήδων

Πασχάλης Παπαδάτης

Βασίλ. Παπαϊωάννου πρωτομαί-

[στωρ καυταντζήδων

Γ. Κ. Κεντιντένογλου

Σταῦρος Πόντζιου πρωτομαί-

[στωρ γουναράδων

Στάντζιος Ἰωάννου	καὶ ἀνωνύμως οἱ πρωτομαῖστο- ρες τῶν πακάληδων
Δ. Καζαντζόγλου	καζαντζήδων
Κωνστ. Χ'' Ἰωβαννή (Κοῖμτζό- γλου)	κοῖμτζήδων
Γκέσιογλου	παπουτσήδων
Ἰ. Σεβαστίδης	τιουτουτζήδων καὶ
Ἰωάννης Φιλίπποβιτζ	ἀκτάρηδων
Γεώργ. Κλεάνθης	

Ἄριθμ. 9.

*Ἐπιστολὴ τῆς Κοινότητος Φιλιππουπόλεως πρὸς τὸν ἅγιον
Ἡρακλείας εὐχαριστήριος ὑπὲρ τοῦ Χρυσάνθου.*

(Παρατήμ. σελ. 24-25, 1853, III, 4)

Γνωρίζομεν ὅτι εὐγενοῦς ψυχῆς πᾶσα ἀπόφασις καὶ πράξις σκο-
πὸν κύριον καὶ μόνον ἔχει ἕνα τὴν ἀρετὴν αὐτήν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα
ἐπουσιώδη καὶ μηδέν. Ἐκ τούτου λοιπὸν πᾶν ἐγκώμιον καὶ εὐγνωμο-
σύνης λόγοι περιττοί, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαιότατοι προσέτι, περιττοὶ μὲν
ὡς πρὸς τὸν πράκτορα τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἀναγκαιότατοι εἰς τὸν λαμ-
βάνοντα. Ἐκ τούτου ὀφείλομεν ἵνα παρουσιασθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν
σεβασμιώτατον ἔφορον τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν ποιμένος καὶ συνεπεία
τούτου καὶ ἡμῶν καὶ ἐκφράσωμεν τὰς ἐγκαρδίους ἡμῶν εὐχαριστίας
ὑπὲρ οὗ καὶ ἔλαβεν οὐ μόνον, ἵνα ἀποπλύνη πάντα ρυῖπον, τὸν
ὅποιον ἢ κακεντρέχειά τινων καὶ ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν ἠθέλησεν
ἵνα προστρίψῃ διὰ κατηγοριῶν καὶ πλαστῶν ραδιουργιῶν εἰς τὴν
αὐτοῦ πανιερότητα τὸν σεβαστὸν ἡμῶν ποιμένα καὶ ἀκολούθως εἰς
ἡμᾶς αὐτούς, διότι ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὸν ποιμένα ἡμῶν, ἀναφέρε-
ται εἰς ἡμᾶς τὸ ποιμνιον τὸ λογικόν. Εὐγνωμονοῦντες λοιπὸν διὰ
ταῦτα ¹⁾ παρακαλοῦμέν θερμῶς ὅπως, ἐὰν ποτε πάλιν συμπέση τοι-
οῦτον, (διότι οἱ καιροὶ δεινοί) προστατεύσῃ τὰ δέοντα μετὰ τῆς συ-
νήθους καὶ ἀπαραδειγματίστου γενναιότητος, ἡμεῖς δὲ ὑπισχνούμε-
θα νὰ εἴμεθα διὰ βίου.

4 Μαρτίου 1853 ἐν Φιλιππουπόλει αἱ ἀνωτέρω ὑπογραφαὶ ἀπα-
ραλλάκτως.

1) Ὡς εἰκάζεται, ὁ ἔφορος τῆς μητροπόλεως ἅγιος Ἡρακλείας ὑπεστήρι-
ξε σθεναρῶς τὸν κατηγορούμενον καὶ συκοφαντούμενον μητροπολίτην Χρῴ-
σανθον, ὅπου ἔπρεπεν, ὅθεν καὶ ἡ ἐκφρασις τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν Ἑλλήνων
Φιλιππουπολιτῶν πρὸς αὐτὸν καὶ ἡ παράκλησις, ὅπως ἐξακολουθῇ ποιῶν τοῦτο
καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, διότι προεβλέπετο ἤδη ὁ τῶν Βουλγάρων ἀγὼν πρὸς
πραγμάτωσιν τῶν σκοπῶν των. Αὐτόθι, σελ. 24-25.

Ἄριθμ. 10.

*Ἀναφορὰ πρὸς τὸν πατριάρχη πρὸς κατάπαυσιν τῆς κατηγήσεως
καὶ ἐξομόσεως χριστιανῶν παιδῶν καὶ κορασίων¹⁾*

(Παραρτήμ. σελ. 39-40, 18^ο 5. VI, 29)

Οἱ ὑποφαινόμενοι κάτοικοι τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ δοῦλοι ὑποκλινέστατοι τῆς ὑμετέρας προσκυνητῆς ἡμῖν Παναγιότητος παρουσιαζόμενοι ἐνώπιόν τῆς διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν ἀναφορᾶς καθυποβάλλομεν ὑπ' ὄψιν τῆς τὰ ἐξῆς παράπονά μας. Οἱ ἐντὸς τῆς πόλεώς μας καὶ οἱ εἰς τὰς πέριξ κωμοπόλεις κάτοικοι Ὀθωμανοὶ παραλαμβάνοντες παῖδας ἀνηλίκους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κοράσια εἰς τὰς οἰκίας των ἐπὶ λόγῳ ὑπηρεσίας, ἄλλοι μὲν ἀπὸ τοῦ δρόμου ἀρπάζοντες ταῦτα, ἄλλοι δὲ μὲ τούς ἀπλήστους γονεῖς των συμφωνοῦντες ὡς δῆθεν νὰ τὰ περιποιηθῶσι καὶ εἰς τούς καιροὺς νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς ὑπανδρείας των, ἐξαπατῶσι ταῦτα εἰς τὸ διάστημα τῆς παρ' αὐτοῖς διαμονῆς των μὲ λόγους καταπειστικούς καὶ ὑποσχέσεις πολλὰς, μὲ φορέματα διάφορα καὶ φλωρία καὶ τὰ φέρουσιν εἰς τοιαύτην ἀκμὴν, ὥστε μόνον των διαφθειρόμενα ἠθικῶς δίδουσι λόγον ἐξομόσεως καὶ μολοντί ἅμα πληροφορηθῆ ὁ σεβαστὸς ἡμῶν ἀρχιερεὺς ἅγιος Φιλιππουπόλεως σπεύδει ἀμέσως καὶ καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν νὰ ἀποσπᾷ τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν, ἀποβαίνει ὅμως πάντοτε ἀδύνατος πᾶσα ἀπόπειρα, διὸ ἀμέσως προτείνει τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ ἐπιτόπιον συμβούλιον, ἀλλὰ κακεῖσε παρουσιαζόμενα τὰ κοράσια καὶ τὰ παιδιά καὶ ἐξεταζόμενα ὁμολογοῦσι παρουσίαν τὸν σκοπὸν των καὶ μόλις μετ' ὀλίγας στιγμᾶς ἐξετάσεως τὰ παραλαμβάνει ὁ κατηχητὴς των καὶ ἀναχωρεῖ χωρὶς νὰ δίδῃ ἀκρόασιν καὶ προσοχὴν εἰς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ ἀρχιερέως μας, πρὸ πάντων ὁ Μολᾶς καὶ ὁ Μουφτής, οἵτινες κατὰ τούς θρησκευτικούς των νόμους θεωροῦσιν ἱεράν τὴν ὁμολογίαν τῶν ἐξομοτῶν καὶ δὲν δέχονται οὔτε λέξιν παρακλητικὴν. Καὶ ἐπειδὴ τὸ κακὸν τοῦτο ὀσημέραι χειροτερεύει καὶ κατήντησεν ἀφόρητον ἡμῖν τε καὶ εἰς τὸν πολὺν λαόν, ὅστις ἀγανακτεῖ μεγάλως διὰ τὰς δυσαρέστους ταύτας πράξεις, παρακαλοῦμεν θερμῶς, ὅπως λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπώ-

1) Αὐτόθι, σελ. 39-40.

λειαν τόσων ψυχῶν εὐδοκῆση νὰ ἐνεργήσῃ, οἷς τρόποις οἶδε, τὰ πρὸς θεραπείαν τούτου συντρέχοντα, καὶ θέλει εἴμεθα διὰ βίου εὐγνώμονες ἀναμνησκοντες πάντοτε τὸ καλὸν τοῦτο, ὅπερ ἐπὶ τῶν λαμπρῶν αὐτῆς ἡμερῶν ἀδιστακτικῶς παρ' αὐτῆς προσδοκῶμεν καὶ ὑποδιατελοῦμεν.

Ἐν Φιλιππουπόλει 1855 Ἰουνίου 29. Σάλτζος Ἰωάννου, Ἀθ. Γκιουμουσκερδάνης, Γ. Τζαλόγλου, Δημ. Ἀθ. Γκιουμουσκερδάνης, Εὐστάθιος Τζηρόνης, Ν. Φιλίπποβιτζ, Χρήστος Γκέσσογλου, Γιάγκος Παπᾶ Γεωργίου, Ἰσκρος Βούλκου, Στάντζιος Ἰωάννου, Ἰωάν. Χ' Κοτζιάτσοβιτζ, Κ. Παπαδάτης, Δημ. Καζαντζιόγλου, Χ'' Ἀθ. Χ' Παύλου, Χ'' Βέλιος Θεοδώρου πρωτομαίστρω ἀμπατζήδων, Βασίλειος Παπαῖωάννου πρωτομ. καυταντζήδων, Σταυρος Πόντζιου πρωτομ. γουναράδων.

Ἄριθμ. 11.

Ἀναφορὰ πρὸς τὸν πατριάρχη πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἀγγρασιῶν τῶν ἐπιβαλλομένων τοῖς χριστιανοῖς ὑπὸ τοῦ κτηματοδεσπότη τοῦ Μαρκόβου ¹⁾.

(Παραρτήμ. σελ. 40, 1855, VI, 29.)

Οἱ ὑποφαινόμενα κάτοικοι Φιλιππουπόλεως κτλ. ²⁾ Ὁθωμανός τις Ἰσμαήλ βέης λεγόμενος, κάτοικος τοῦ πλησίον χωρίου Φιλιππουπόλεως Μαρκόβου, ἔχων μελικανὲ τὸ χωρίον τοῦτο καὶ ἄλλα δύο πλησιόχωρα Ἰσβορ καὶ Σωτήρι ³⁾, ἀφοῦ συνάζει τὰ δέκατα διπλασίως καὶ τετραπλασίως, καταναγκάζει καθ' ἡμέραν τοὺς χωρικοὺς πρὸ πάντων τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτασίμους ἡμέρας καὶ ἐκβάλλει τούτους καὶ τὰ γυναικόπαιδά των μὲ ξύλα καὶ ρόπαλα ἀπὸ τὰς οἰκίας των καὶ τοὺς ὑπάγει ἀγεληδὸν εἰς τοὺς κήπους του καὶ τὰ χωράφια νὰ σκάπτωσι καὶ ἄλλας ὑπηρεσίας νὰ ἐκτελῶσιν εἰς αὐτὰ

1) Αὐτόθι, σελ. 40.—2) Δὲν ἐπαναλαμβάνεται ὡς ὅμοιον τῷ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἀναφορᾷ: καὶ δοῦλοι—παράπονά μας.

3) Ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς Φιλιππουπόλεως κατακτήσεως τὸ χωρίον Μάρκοβον καὶ τὰ περὶ αὐτὸ μνημονεῖσθαι παραχωρηθέντα διὰ σουλτανικοῦ φερμανίου εἰς τινὰ Τούρκον διὰ τὰς ὑπηρεσίας του μετὰ τῶν περὶ αὐτὰ γαιῶν παρέμενον εἰς τοὺς ἀπογόνους του κληρονομικῶ δικαίωματι, οἵτινες κατήντησαν οὕτως εἰπεῖν φεουδάρχαι. Τὰ χωρία ἀπέχουσι τῆς πόλεως, κείμενα ἐπὶ τῆς Ροδόπης, 2—3 ὥρας.

ἄνευ παραμικρᾶς πληρωμῆς· τὸ χεῖριστον δὲ ὅτι πολλάκις οἱ φύλακες τούτου ἀποστελλόμενοι ἐπὶ τούτῳ εἰς τὰ χωρία ἀρπάζουσι τοὺς ἀθλίους χωρικοὺς ἀπὸ τὸν τράχηλον καθ' ἣν ὥραν εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ σύρουσι τούτους ὡς ἀνδράποδα εἰς τὰς περὶ οὗ ὁ λόγος ὑπηρεσίας. Καὶ ἐπειδὴ καθ' ἡμέραν ἐρχόμενοι προσκλαίονται εἰς τε τὸν σεβαστὸν ἡμῶν ἀρχιερέα καὶ εἰς τὴν κοινότητά μας ἐξιστοροῦντες μετὰ ψυχικῆς ὀδύνης τὰ ἅπερ ὑποφέρουσι δεινὰ καὶ τὰς ἀτιμίας παρ' αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἀνθρώπων του, ἐκρίναμεν νὰ καθυποβάλωμεν καὶ τοῦτο ὑπ' ὄψιν τῆς καὶ νὰ ἐκζητήσωμεν διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τῆς ἰσχύος τὴν κατάπαυσιν τῶν τοιούτων, καθότι ὁσάκις ἀνεφέρθημεν εἰς τὸν ἐπιτόπιον διοικητὴν μας, ἠκούσαμεν ὅτι τοῦτο δὲν θεραπεύεται εἰμὴ διὰ βασιλικῆς διαταγῆς, ἥτοι ἐκδόσεως ὀρισμοῦ τῆς ὑψηλῆς Πύλης. Εὐέλπιδες δὲ ὅτι αἱ παρακλήσεις μας θέλει πραγματοποιηθῶσι διατελοῦμεν.

ἐν Φιλιππουπόλει 1855 Ἰουνίου 29

αἱ ἀνωτέρω ὑπογραφαὶ ἀπαραλλάκτως

(Ἀριθμ. 12)

Ὁ Φιλιππουπόλεως Χρῦσανθος βεβαιοῖ (αὐτόγραφος ἢ ὑπογραφή).

**Ἐπόμνημα ἀφορῶν (εἰς) τὴν διάταξιν τῶν περὶ τῶν σχολῶν
τῆς πόλεως ταύτης Φιλιππουπόλεως πόρων πρὸς διηνεκῆ
τούτων διατήρησιν.**

(Κώδικος, σελ. 155—157, 1855, X, 18)

Σήμερον τῇ 18ῃ τοῦ παρόντος Ὀκτωβρίου μηνὸς ἡμέρα Τρίτη συνελθόντες ἅπαντες οἱ ὑποφαινόμενοι ἐν τῇ ἱερᾷ ἡμῶν μητροπόλει Φιλιππουπόλεως, προεδρευούσης τῆς ἡμῶν ταπεινότητος συνεσκέφθημεν περὶ τῶν ἀφορώντων (εἰς) τὴν διηνεκῆ διατήρησιν τῶν τῆς πολιτείας ἡμῶν σχολῶν, ἅτινα κατιδόντες ὅτι διὰ μόνων τῶν ἀνεκαθεν γενομένων συνδρομῶν δὲν δύνανται νὰ ἐπαρκῶσιν εἰς τοὺς διδασκαλικοὺς μισθοὺς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἀναπόφευκτα ἐτήσια δαπανήματα τῶν χρηματικῶν κεφαλαίων ἐξαντληθέντων περιστάσεων διαφόρων ἔνεκα, καὶ χρέος ἱερὸν καὶ θεοδίδακτον ἀναλογισάμενοι τὴν διατήρησίν των, ἐξ ὧν πηγάζει ἅπασα ἢ τῆς πόλεως ἡμῶν εὐδαιμονία, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸ θεῖον λόγιον ὑπ' ὄψιν λαβόντες : «δράξασθε παιδείας, ἵνα μὴ ὀργισθῇ Κύριος», ἀπεφασίσαμεν κοινῇ γνῶμη καὶ εὐαρέστῳ διαθέσει τὰ ἐφεξῆς, ὡς ὀρῶνται ἐν τῷδε τῷ ὑπομνήματι :

Α'. Οἱ εἰς τὰ ξένα μέρη ἀπερχόμενοι καὶ λαμβάνοντες τὴν συνήθη ἔγγραφον ἐγγύησιν παρὰ τοῦ μουκτάρη ἐκάστης ἐνορίας νὰ παρουσιάζωσι ταύτην εἰς τὴν μητρόπολιν, ἀντὶ τῆς ὁποίας νὰ δίδηται εἰς αὐτοὺς ἕτερον ἐγγυητικὸν ἔγγραφον ἐπὶ πληρωμῇ τριῶν γροσίων, δυνάμει (δὲ) τούτου ὁ ἐπιστάτης τῶν διαβατηρίων (Νουφούζ νασζηρί) νὰ ἐκδίδῃ τὸ τακτικὸν διαβατήριον (Γζολ-τεσκερέ), ὅπερ θέλει ἰσχύει δι' ἓν ὀλόκληρον ἔτος.

Β'. Ἐν καιρῷ βαπτίσεως τῶν παιδῶν οἱ ἱερεῖς ἐκάστης ἐνορίας νὰ λαμβάνωσιν ἐκ τοῦ ἀναδόχου ἐκ μὲν τῆς πρώτης τάξεως πέντε γρόσια, ἐκ δὲ τῆς δευτέρας δύο καὶ ἥμισυ γρόσια καὶ ἐκ τῆς τρίτης ἓν γρόσιον· ἐὰν δὲ ὁ ἀνάδοχος τυχὸν ἐναντιωθῇ, ὁ ἱερεὺς ν' ἀναβάλλῃ τὴν βάπτισιν μέχρι τῆς πληρωμῆς τοῦ τοιοῦτου δικαίωματος.

Γ'. Οἱ μέλλοντες συναφθῆναι εἰς γάμον πρὸ τοῦ στεφανώματος νὰ πληρώνωσιν εἰς τὸν ἱερέα ἐκ μὲν τῆς πρώτης τάξεως εἴκοσι πέντε γρόσια, ἐκ δὲ τῆς δευτέρας δέκα γρόσια καὶ ἐκ τῆς τρίτης τρία γρόσια· ὡσαύτως ἐὰν προκύψῃ καὶ ἐκ τούτου ἐναντίωσις τις, ἡ ἱεροτελεστία ν' ἀναβάλληται, ἕως οὗ πληρωθῇ τὸ δικαίωμα· ἅπαξ δὲ ἡ δὲ τῆς τοῦ μηνὸς οἱ προεστῶτες τῶν ἐκκλησιῶν νὰ παρουσιάζωσιν εἰς τὴν μητρόπολιν τὸν λογαριασμὸν τῶν συναγμάτων τούτων, ἐξακολουθοῦντες τακτικῶς καὶ διὰ τὸ μέλλον.

1) Κώδιξ α'. Νικηφόρου, σελ. 155-157. Τὸ ἔγγραφον εἶναι πρωτότυπον, ὅθεν καὶ ἅπασαι εἰς ὑπογραφαὶ τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν προκρίτων, ὡς καὶ αἱ τῶν ἡγουμένων εἶναι εὐτόγραφοι. Ἡ τοῦ σκευοφύλακος ἱερέως Ζλατάν, προεστῶτος τῆς ἐν τῷ προαστείῳ Καρσι-ἀκᾶ ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τῆς Ρήλας, Βουλγαρικῆς, εἶναι βουλγαριστί. Ὡσαύτως ἡ τοῦ προὔχοντος Ἰωάννοβιτζ Σάλτσου εἶναι μεμειγμένοις Ἑλληνικοῖς καὶ Βουλγαρικοῖς γράμμασιν, ἡ δὲ τοῦ τῆς Βουλγαρικῆς μονῆς Σόποτ ἡγουμένου Σεβαστιανοῦ ὄλη βουλγαριστί. Μετὰ τὰς ὑπογραφὰς τῶν πρωτομαϊστώρων ὡς καὶ τὰς τῶν ἡγουμένων τῶν μονῶν ἀφείθησαν κενὰ προφανῶς, ὅπως ὑπογραφῶσι καὶ ἄλλοι πρωτομαϊστορες καὶ ἡγούμενοι καὶ ἄλλων τῆς ἐπαρχίας μονῶν. Ἀναμφιβόλως ἐκ τῶν συλλεγομένων οὕτω πρὸς συντήρησιν τῶν σχολείων τῆς πόλεως πόρων μέρος θὰ διετίθετο καὶ ὑπὲρ τοῦ Βουλγαρικοῦ ἐπαρχιακοῦ σχολείου, ὅπερ ἤρξατο λειτουργοῦν ἀπὸ τοῦ 1851 καὶ ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ προαστείῳ Καρσι-ἀκᾶ (1848) καὶ Μαρασιῷ (1849) ἀλληλοδιδασκτικῶν, ἀφοῦ τὸ ἔγγραφον ὑπεγράφη καὶ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων προὔχοντων Σάλτσου Ἰωάννοβιτζ, Γεωργ. Τζαλόγλου, Χ' Γιαννάκη Γκάντζιου, Χρ. Ι. Γκέσογλου καὶ Π. Κούρτοβιτζ, οἵτινες ἐπρωτοστάτου ἐν τῇ ἀρξαμένη ἀπὸ τῆς ἀφίξεως ἤδη τοῦ μητροπολίτου Χρυσάνθου Βουλγαρικῆ κινήσει περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐθνικῆς τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου χειραφετήσεως καὶ οἵτινες βραδύτερον κατώρθωσαν διὰ τῆς ἰσχύος τῶν παρὰ τε ταῖς Τουρκικαῖς ἀρχαῖς καὶ τῷ πατριαρχείῳ νὰ ἐκτοπίσωσι τὸν Χρυσάνθον ἀπὸ Φιλιππουπόλεως ὡς ἀντιπράττοντα εἰς τοὺς σκοποὺς τῶν.

Δ'. Ὅσοι τῶν ἐμπόρων δέχονται κομισιῶνας σιτηρῶν, ὄρυζιῶν, ἀλεύρων, ἀμπαδικῶν καὶ λοιπῶν ἐμπορευμάτων, οὗτοι νὰ ξεχωρίζωσιν εἰς τὰ κατάστιχά των ἀνά ἕν γρόσιον εἰς τὴν χιλιάδα δικαίωμα τῶν καταστημάτων τῆς Φιλιππουπόλεως, κρατοῦντες λογαριασμὸν τῶν συναζομένων, ἅτινα ἐν τῷ δέοντι καιρῷ νὰ πληρῶνουν εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ διωρισμένον τῆς πολιτείας ἄνθρωπον.

Περὶ τούτων δὲ πάντων καὶ γράμματα ἐκ τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως (εἰσὶν) ἐκδοθέντα, ἐκθέτοντα τὴν τῆς κοινότητός μας ταύτης ἱεράν ἀπόφασίν τε καὶ ἔγκρισιν καὶ ἐπ' ἐκκλησιῶν εἰς ἐπήκοον πάντων ἀναγνωσθέντα, διωρίσθησαν (δὲ) συνάμα καὶ οἱ τῶν εἰσοδημάτων τούτων εἰσπράκτορες καὶ ταμίαι, εἰς ὧν τὴν ἐπιμέλειαν καὶ σπουδὴν ἀφιερῶθῃσα ἡ κοινότης ἡμῶν ἐπιφυλάττεται ἐτησίως, ἵνα θεωρηῇ τοὺς λογαριασμοὺς τῶν εἰσπραττομένων, κατεστρωμένων ἐν τοῖς ἐπὶ τούτῳ ἐτοιμασθεῖσι κώδιξι καὶ καταστίχοις.

Ὅθεν εἰς αἰωνίαν διατήρησιν καὶ ἐξακολούθησιν τοῦ θεοφιλοῦς τούτου ἔργου ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ὑπόμνημα ὑπογεγραμμένον παρ' ὄλων τῶν τε ἐντιμολογιωτάτων κληρικῶν καὶ εὐγενεστάτων προϋχόντων, ἐπιβεβαιωμένον τε παρὰ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, ὅπερ καὶ κατεχωρίσθη εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μητροπόλεως.

Τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ πεντηκοστῷ πέμπτῳ ἔτει, ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ 18.

οἰκονόμος Γεώργιος ἱερεύς, σακελλάριος Λάμπρος ἱερεύς, σακελλίου Θεόφιλος ἱερεύς, πρωτοπαπᾶς Κωνσταντῖνος, δευτερεύων Παναγιώτης ἱερεύς, σκευοφύλαξ Ζλατάν ἱερεύς, Σάλτσος Ἰοάννοβιτς, Μιχαήλ Ἀθ. Γκιουμουσεργδάνης, Γ. Σ. Τζαλόγλου, Ἐφστάθιος Τζηρόνη, Ἰωάν. Δ. Νέμτσογλου, Γιάγκος παπᾶ Γεωργίου, Χ'' Κωνστ. Χ'' Ἰωαν. Κοϊμτζόγλου, Δημήτριος Καζαντζόγλου, Πέγιους Γεωργίου, Νικ. Φιλίπποβιτς, Ἰωάν. Α. Κοτσιάσοβιτς, Χ'' Γιαννάκης Χ'' Γκάντζου, Κωνσταντ. Παπᾶ Σαούλ, Χρῆστος Ἰ. Γκέσογλου, Π. Κούρτοβιτς, Κωνσταντῖνος Παπαδάτης. — Προτομαστορὶς τὸν ἀπατζήδον Χ'' Β. Θεοδόρου, Βασίλειος Παπᾶ Ἰωάννου προτομάστορὶς τὸν καφταντζήδον, Σταῦρος Πόντζιου Προτομάστορὶς τὸν γουναράδον Ἀντώνιος προτομάστορὶς τὸν ραπτάδων

Σήμερον συνελθόντες ἐν τῇ ἱερᾷ μητροπόλει οἱ κύριοι προϋχοντες καὶ λοιποὶ ἔμποροι καὶ πολῖται Φιλιππουπόλεως παρόντος καὶ τοῦ σεβασμιωτάτου ἀγίου Φιλιππουπόλεως καὶ συσκεφθέντες περὶ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν πόρων διὰ τὴν ἐξοικονόμησιν τῶν σχολῶν ἐνέκριναν καὶ ἀπεφάσισαν κοινῇ γνώμῃ, ἵνα καὶ τὰ ἱερά μοναστήρια συνεισφέρωσιν ἐτησίως εἰς τὰ καταστήματα ταῦτα ἕνα (;) ποσὸν

προσδιορισμένον, ὡς φαίνεται κάτωθι ἕκαστος τῶν ἡγουμένων ἰδιοχείρως ὑπογεγραμμένος :

Ἴγούμενος Χ" Σοφρόνιος διὰ τὴν εἰσράν μονὴν Μολδάδας γρόσια ἑξακό(σια) ἀρ. 600.

Ἴγούμενος τοῦ ἁγίου Γεωργίου Γαβριήλ διὰ τὴν αὐτὴν μονὴν γρόσια ἑξακόσια, ἀρ. 600.

Σεβαστιὰν ἡγομενι Σόποτ πίσαβι νδαβάλ γρ. 300.

Εἰγούμενος Χ" Παπαῖ Ἱερώνυμος διὰ τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Κηρίκου γρ. ἑξακόσια 600.

Ἄριθμ. 13.

Πρακτικὸν τῆς συστάσεως ἐσναφίου πσιριτζήδων (ἀρτοψηστῶν¹⁾)

(Κώδικος, σελ. 159, 1855, XI)

Οἱ ἐνταῦθα ἐν Φιλιππουπόλει διατελοῦντες ἀρτοψησταὶ (πσιριτζήδες), χριστιανοὶ ἅπαντες μὴ ἔχοντες ἄχρι τοῦδε ἀρχὴν τινα συνεσκέφημεν καὶ ἀπεφασίσαμεν μιᾷ γνώμῃ, ὅπως συνδεθῶμεν ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐσνάφι ἰδιαιτέρως, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς ἓνα πρωτομαίστορα, πρὸς ὃν νὰ ὑποτασσώμεθα ἅπαντες φυλάττοντες ἀκριβῶς τὰ ἔθιμα, τὰ ὁποῖα φυλάττει ἕκαστος ἐσνάφιον, πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ νὰ φυλάττωνται καὶ τὰ ἑξῆς :

Α'. Εἰς τὸν κατὰ καιρὸν πρωτομαίστορα, ὅστις θέλει ἐκλέγεσθαι μὲ τὴν εὐχάριστον γνώμην καὶ θέλησιν ἀπάντων, νὰ ἔχη ἕκαστος ἡμῶν τὴν προσήκουσαν ὑπακοὴν καὶ τὸ σέβας, καθότι ὁ ἀπειθῆς θέλει παιδεύεται κατὰ τὰ ἐσναφικὰ οὐσούλια²⁾.

Β'. Ἐκαστος τῶν μαϊστόρων, ὅταν λαμβάνῃ μὲ ἐνοίκιον φοῦρνὸν τινα, χρέος ἔχει νὰ εἰδοποιῇ πρῶτον τὴν ἀρχὴν του, μὲ τὴν γνώμην τοῦ ὁποίου καὶ λοιπῶν μαϊστόρων νὰ ἐνοικιάζῃ τὸν φοῦρνον, χωρὶς νὰ τολμήσῃ ἄλλος τῶν συντεχνιτῶν του νὰ περισσεύῃ τὸ ἐνοίκιον, διότι ὁ τοιοῦτος θέλει παιδεύεται ἐσναφικῶς.

Γ'. Τὴν Κυριακὴν ἡμέραν οὐδεὶς ἔχει τὴν ἄδειαν ν' ἀνοίξῃ τὸν φοῦρνόν του, ἐκτὸς ἐκείνων, οἵτινες εὐρίσκονται εἰς Τουρκικὰς συνοικίας, πρὸς τοὺς ὁποίους παραχωρεῖται ἡ ἄδεια ἐξ ἀνάγκης.

Δ'. Εἰς τὰς συνελεύσεις ἡμῶν θέλει προΐσταται ὁ πρωτομαίστωρ, ὅπου ἅπαντες ἐσμέν ὑπόχρεοι νὰ παρευρισκώμεθα ἅπαξ προσ-

1) Κώδιξ Νικηφόρου α'. σελ. 159.

2) ἡ λ. τουρκικὴ=διάταξις, ἔθιμον, νόμος.

καλούμενοι ὑπὸ τοῦ τζαούση¹⁾ ἄνευ τινὸς παρακοῆς ἢ ἀδιαφορίας ἐκτὸς ἀνάγκης.

Ἐ. Ἐὰν τοῦ ἐνιαυτοῦ θέλει ἐκτελεῖται ἀρχιερατικὴ λειτουργία τοῦ ἑσναφίου τὴν ἡμέραν τῶν Ταξιαρχῶν εἰς τὴν ἱερὰν ἐκκλησίαν τῆς μητροπόλεως, ὅπου ἐπὶ τούτῳ τεθήσεται καὶ μία ἱερὰ εἰκὼν τῶν Ταξιαρχῶν τῆ δαπάνη τοῦ ἰδίου ἑσναφίου· τὰ δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐξοδα τῆς λειτουργίας καὶ λοιπὰ θέλει πληρώνονται ἐκ τῆς γενικῆς ἑσναφικῆς κάσσης²⁾.

Ἐκαστος λοιπὸν ἡμῶν ἔχει χρέος ἀπαραίτητον νὰ διατηρήσῃ τοὺς ἀνωτέρω ὅρους λεπτομερῶς πειθόμενος εἰς τὰς εὐλόγους ἀποφάσεις τῆς ἀρχῆς τοῦ φυλάττων πρὸς τούτοις τὰ χρέη τοῦ πρὸς ἓνα ἕκαστον τῶν συντεχνιτῶν του καὶ ἀποφεύγων κάθε αἰσχρὰν κακολογίαν καὶ ὕβριν ἀπευθυνομένην μεταξὺ τῶν μαϊστόρων ἢ καλφάδων, καθότι, ὅστις ἤθελεν ἀποδειχθῆ φλύαρος καὶ ὕβριστής, ὁ τοιοῦτος θέλει παιδεύεται πρεπόντως. Οὕτως ἀπεφασίσαμεν ὁμογνωμόνως ἅπαντες οἱ τοῦ συντεθέντος ἤδη ἑσναφίου τῶν πισιριτζήδων καὶ εἰς διηνεκῆ διατήρησιν τῶν εἰρημένων ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἀποδεικτικὸν ἔγγραφον τῆ ὑπογραφῆ ὄλων ἡμῶν καὶ τῆ ἐπιβεβαιώσει τοῦ σεβασμιωτάτου ἀγίου Φιλιππουπόλεως (καὶ) ἐτέθη εἰς τὴν κάσσαν ἡμῶν.

Φιλιππούπολις 1855 ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ.

Πρωτομάιστωρ Χρῆστος Θεοδώρου, Νικόλαος Ἰωάννου, Νικόλαος Χρήστου, Χρῆστος Ἀθανασίου, Ἀρχάγγελος Θεοδώρου, Χρῆστος Στάντζιου, Νικόλαος Γκένου, Νεδέλιος Ράγγελ, Γεώργιος Νικολάου, Ἀργύριος Μόσχου, Ἡλίας Κοσμᾶ, Δημήτριος Ἰωάννου, Χρῆστος Στοῖλα, Νικόλα Βελιτζκογλου, Δέλιος Πέτρου, Στογιάννου Γιάννη, Δημήτριος Νεδέλτζιου, Βοῦλκος Πάλιου, Ζλατάν Κόλιου, Κόλιος Χρήστου, Παῦλος Τόδωρ.

(Τὸ τέλος εἰς τὸν ἐπόμενον τόμον)

Κ. ΜΥΡΤΙΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

1) ἡ λ. τουρκικῆ—κλητῆρ τοῦ ἑσναφίου.

2) κάσσα—ταμεῖον.

ΟΛΟΙΠΟΡΙΚΟΝ *

ΗΡΑΚΛΕΙΑ — ΠΕΡΙΝΘΟΣ

Μεταβαίνοντες εἰς τὴν Ἡράκλειαν ἐκ Τυρολόης ἀκολουθοῦμεν τὴν ἀρχαίαν ὁδὸν ἣτις πρὸς τοὺς ἀμπελῶνας διχάζεται καὶ ἡ μὲν διευθύνεται εἰς Σηλύβριαν, ἡ δὲ εἰς Ἡράκλειαν. Παντοῦ ἔρημος καὶ χέρσος. Εἰς 2 ὥρων ἀπόστασιν συναντῶμεν δύο χωρία, ὧν τὸ μὲν πρὸς τὰ δεξιᾶ καλεῖται Σαχπάς-κιοῖ, τὸ δὲ πρὸς τὰ ἀριστερᾶ Γιαοπλῆ. Ἀμφότερα Τουρκικά. Ἐπειτα φθάνομεν εἰς τὸ Τσιτεκλῆ-τεπέ, ἐπὶ θέσεως περιόπτου, ἐξ ἧς φαίνεται ἡ Προποντίς.

Ὁ Δξεδιτ Ἀλῆ Πασᾶς ἔκτισε τὸ ἐν Ἡρακλείᾳ τέμενος. Οὗτος ἔκτισε καὶ τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει ἀγοράν. Εἰς τὸ ἐν Ἡρακλείᾳ τέμενος μόνον ὁ νῦν Ἀβδουραχμάν Χασίπ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προσεύχηται. Ἐπεσκευάσθη τοῦτο τὸ 1283 (ἔτ. ἐγ. = 1866). Ἐκτισε δὲ ὁ αὐτὸς Ἀλῆ Πασᾶς κα λουτρῶνα, οὗ σώζονται ἔρσιπια.

Οἱ Βούλγαροι ¹⁾ δὲν ἔβλαψαν τὰς οἰκίας τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ μόνον τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἔπειτα οἱ Τούρκοι διήρπασαν καὶ κατέστρεψαν τὰς Ἑλληνικὰς καὶ μάλιστα οἱ ἐντόπιοι καὶ ἤρχισαν ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ λαμπρότερα οἰκοδομήματα. Ἐξέδωκαν διαταγὴν εἰς διάστημα 24 ὥρων νὰ φύγωσιν οἱ κάτοικοι, ὅσα δὲ ὥραϊα ἔπιπλα ἔβλεπον τὰ ἐλάμβανον. Εἰς τὴν Κων)πολιν ἔπεμψαν βαπόρια ὀλόκληρα μὲ ὑαλοπίνακας, ἔπιπλα καὶ ξυλειαίαν πρὸς ἐμπορίαν. Τὸ Γενι-Τσιφλίκι δὲν ἐπειράχθη, ἀλλὰ τὸ Σουλτὰν Τσιφλίκι καὶ τὰ πέριξ τὰ κατέστρεψε καθ' ὀλοκληρίαν, ὁ γαμβρὸς τοῦ διαβοῆτου Χ" Ἀδὴλ βέη, νομάρχου Ἀδ)πόλεως, διὰ νὰ κτίσῃ τὸ ἐν Ὀμούρτζια τσιφλίκι του.

Πολλὰς οἰκίας ἐν Ἡρακλείᾳ οἱ Τούρκοι κατέστρεψαν καθ' ὀλοκληρίαν, πολλῶν δὲ ἐπρίονισαν τοὺς στύλους διὰ νὰ καταρρεύσωσι. Σῴζεται ἐν παράδειγμα.

Ἐν Ἡρακλείᾳ διέμεναν 3 μόνον Χριστιανικαὶ οἰκογένειαι: τοῦ Καφετζῆ Ἀντώνη, τοῦ Μιχαὴλ Κοκκίνου καὶ τοῦ Μιχαὴλ Σαραντιάδου. Κά-

* Ὅρα Σελ. 253—263 Γ' τόμου.

1) Ἐννοεῖ μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον. Σ. Θ.

ποιος δὲ Πολυνίκης Βασιλειάδης ἀπεπειράθη νὰ διαμείνη, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν ἠκείλησαν οὐ θὰ τὸν φονεύσουν, ἠναγκάσθη νὰ δραπετεύσῃ.

Ἐπιγραφαί.

1) Ἐπὶ τῆς στενῆς πλευρᾶς μαρμαρίνης πλακὸς ὑποκειμένης ὡς δευτέρας σειρᾶς Β ἀποβάθρας (10 μ. που ἀπὸ γῆς) μεγάκοις παχείοις γράμμασιν ἐκτύπωσις :

ΛΙΡΟΥΜΕΝΟΝ ὀ

12 + 77
ὑψ. 8

Ἐν τῇ παλαιᾷ ἀποβάθρᾳ πιθανῶς ἐκ τῆς κορυφῆς, ὅπου νῦν οἱ μύλοι, διότι ἐκεῖθεν Τουρκ. πολεμικὸν πρὸ 30—35 ἐτῶν ἐφόρτωσε πλῆθος μεγάλων πλακῶν, στυλοβάται προφανῶς, οἵα νῦν ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας.

2) Ἐν τῷ ἀγιάσματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀράπη, ὅπερ εἶναι παρὰ τὸν αἰγιαλὸν παρὰ τὸν λιμένα, τοῦ ὁποίου τὸ ἔμπροσθεν εἶναι θαλασσινόν, τὸ δὲ ἔσω κηστεροειδὲς ἔχει ἐπὶ τοῦ κατωφλίου ἐν μάρμαρῳ, ὅπερ εἶναι τὸ μόνον ὑπολειφθέν ἐκ τῶν βάθρων τοῦ θεάτρου. Φέρει δὲ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς στενῆς πλευρᾶς τὴν ἐπιγραφὴν μεγάκοις ἀραιοῖς γράμμασι.

Τ Ο Π Ο Ξ

0,09
ὑψ. γραμμ. 0,08

3) Ἐν στρώσει προστάου Δζαμίου τεμαχ. μαρμ. πλακὸς (πιθαν. σαρκοφάγου) μὲ μεγάλα γράμματα 0,10

Μ Σ Κ Λ Ο Σ
Σ Η Σ Α Ν

ὑψ. 31x66

ὑψ. 31x16

4) Ἐπὶ τμήματος σαρκοφάγου ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Κας Αἰκατερίνης Ἰω. Βαχτσιβάνη, κάτωθι τῆς νέας Μητροπόλεως.

ΟΥΝΟΜΑΜΟΙΠΑΤΡΥ
ΚΑΙΠΟΛΥΣΑΡΓΑΙΟΣ
ΣΩΜΟΥΛΙΣΗΝΜΟΙΣΠ
ΟΥΝΕΚΑΡΩΜΑΙΩΝΕ
ΥΝΔΕΜΕΜΟΙΡΑΒΡΟ
ΕΛΛΑΒΕΠΡΙΝΤΕΛ
ΑΛΛΑΜΕΜΗΤΕΡΑΝΑΣ
ΠΙΡΓΑΣΜΟΙΓΟΕΡΟ

5) Ἀνάγλυφον γυναικὸς πεπλοφόρου. Τμήμα φέρον τὴν ἐπιγραφὴν

WIAΦΛΑΒΙΑΝ

ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ. Σήμερον μετεφέρθησαν δι' ἐξόδων μου εἰς τὴν μητρό-
πολιν.

ΕΝΘΤΑΔΕ
ΚΑΤΑΚΙΤΕ
ΟΤΙΣΜΑΚΑ
ΡΙΑΣΜΗΗ
ΣΗΡΙΝΙΚΟΣ
ΤΕΛΕΥΤΑ
ΔΕΨΙΣΕΠ
ΤΕΒΡΙΩΘ

6) Εὐρίσκεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Ζαφειράκη
Εὐδοξιάδου. (48×28×4 κάτω 21).

Ἐκ τοῦ ΒΔ. μυχοῦ Τουρκικοῦ νεκροταφείου
(Πόροσικ). Ὁ κ. Ζαφειράκης εἶχε καὶ ἄλλας 5—6
πάσας ἐκεῖθεν, ὁμοίας δὲ τὸ περιεχόμενον ἄρα ἐκ
νεκροταφείου Χριστιανικοῦ, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐπίχρυ-
σα πῆλινα, ὥστε καὶ Ἑλληνικοῦ.

7) Ὑδραγωγοὶ μαρμάρ. σωλῆνες τετραγώνου τομῆς, ἐντὸς στρογγύλοι
μὲ ἐσώβολον ἐν ἄκρῳ καὶ ἐλαφρὰν . . . ἄφθονοι ἐν τῇ χαλασμένῃ ἀγορᾷ
μῆκ. 0,52 διάμετρο. ὀλικὴ 0,55 × καθαρά 0,14.

8) Ὑπὲρ τὴν νέαν Α. θύραν τοῦ κατὰ τοῦ Β. ἄκρου (ἐπὶ γραμμῆς)
Βυζαν. τείχους τοῦ πρὸς Β. πύργου (Κουλά) καὶ ὑπὲρ παράθυρα Β'. ὀρό-
φου ἐντετειχισμένον πρόσωπον ἐκ μαρμ. κεφαλῆς Ἀφροδίτης (;) ἐφθα-
μένον— καὶ ἄνω τεμάχιον λεοντοκρούνου, ἀμούσως ἀπερραμένα.
Αὐτὸς ὁ πύργος κτισμένος ὑπὲρ τὴν γ'. ζώνην τοῦ . . .

Μακρόθεν καθορᾶται ἡ μικρὰ Χερσόνησος ἀρκετοῦ ὕψους καὶ τὸ ἀμ-
φιθάλασσόν της καὶ τέλος ἐρείπια ἐπαλλήλου θεομηνίας ἀλληλοσυμπλη-
ρούμενα—Βυύλαροι καὶ εἶτα Τοῦρκοι—ἀλλὰ καὶ χρόνος. Πρὸ τῆς εἰσόδου
ἔτι εἰς τὸν (πρὸ 100 ἐτῶν μόλις 80 οἰκίας ἀριθμοῦντα ὡς ρητῶς λέγουν)
σημερινὸν συνοικισμὸν Βυζαντ. περίβολος ἐκ σκέλους καθέτου πρὸς Β. ἐκ
τοῦ κυρίου τείχους τῆς πόλεως καὶ ὄλον ἴσως τὸ Α. ἄλλου ἐγκαρσίου πρὸς
ἐκεῖνο διατειχίζει τὸ ἡμισυ μόνον τοῦ ἰσθμοῦ συνοικίαν βεβαίως Βυζαντι-
νὴν, προχωροῦσαν 400 μ. ἔξω τοῦ λιμένος (Β). Τὸ τεῖχος παχὺ 4 μέτρα
που μὲ 3 ζώνας πλιθίνους δίδει ἔτι νῦν τὰς στρώσεις τῶν περιοίκων (ρη-
τῶς Τυρολόης εἶδομεν) πλίνθοι 4γωνοὶ πλ. 0,36.—Ἀπὸ Β. πύλη καὶ πε-
ραιτέρω ρῆγμα μέγα· ἀλλὰ καὶ πυλὴ ποτε, ἡ εἰσάγουσα τοὺς ἀπὸ Β. ὄλους
μὲ ὀρθίαν ὡς παραστάδα τὴν γνωστὴν (ἐπιστυλίου ποτε πιθανῶς ἢ ὑπερ-
θύρου) ἐπιγραφὴν μεγίστων γραμμάτων (0,11) ὕψ. 0,68×1,48×71.

ΤΟΛΙΣ ΤΑ ΤΕΙΧΗ ΑΠΟ ΟΙΚΕΙΩΝ

Ἐπὲρ αὐτὸν τὸν λιμένα καὶ τὴν σημερινὴν μεγάλην ἀγορὰν 2 τείχη (συγκλίνοντα) ἐπάλληλα, ὧν τὸ ἐπάκτιον μυριόφθορον καὶ ἐσχάτως μετὰ τὸν διωγμὸν, ἀλλὰ καὶ πρὸ δεκαετηρίδων εἰς κτίσιν τοῦ Ναυστάθμου Κων]πόλεως. Δὲν σώζεται παρὰ πρὸς Α. Ἀλλὰ τὸ ὑψηλότερον δεικνύει ἔτι παρὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἀγ. Γεωργίου τὸ α'. σκέλος τοῦ Ζ, ὃ σχηματίζει κάμπουσα παρὰ πύργου καὶ πύλην βεβαίως ποτε ἐδῶ προσλιμένιον. Τὰ ἰσοδομικὰ σχεδὸν κανονικὰ πώρινα, ἀλλὰ καὶ μέ τινας πλίνθους. Θεμέλια μέχρι καὶ 2 μ. ὕψ. συνεχίζουσι ἀσφαλῶς Περίνθια καὶ ἴσως ἀναγώγιμα εἰς Ρωμαίους χρ. Ἐπ' αὐτῶν Βυζαν. τεῖχος εἰς ὕψ. 8 μ. τριζωνον. Τὸ ἀνώτερον συνεχιζόμενον πρὸς Δ. κατὰ τὴν ὄφρυν ζῶνει ὅλην τὴν ἄνω πόλιν ἢ ἀκρόπολιν μέχρι τῆς δυτικωτάτης ἄκρας, ὅπου καὶ ὄνομα ἔτι καὶ πρᾶγμα Πορτίτσα.

Συγχρόνως ἔφερον ἐδῶ ἐπάνω (ἀσφαλῶς ἐξ εὐρημένων πηλίνων σωλήνων) τὸ ὕδωρ. Τὸ ἐκ *Τσουκοῦρ-Τσεγγέλ* βορείως 3 ὥρας καὶ πλεόν, λέγουσι ἀπὸ πέραν ἐκ τῶν τύμβων *Μπεχτοῦ* καὶ Μεταρίζ τεπέ μέχρι τῆς πηγῆς παρακολουθούμενον τὸ πλινθοσβεστόκτιστον ὕδραγωγεῖον (καὶ ἄλλο νεώτερον Τουρκικὸν ἐν χιλ. βορείως) καὶ ἕως ἐκεῖ ὑπὸ Τούρκων (πλινθευμένων). Καὶ τὸν 15 που μ. ὕψ. δυτικώτατον σχεδὸν πύργον (τριπλινθόζωνον ὡσαύτως) Τερεζί καλῶσιν οἱ Τούρκοι ὥστε καὶ τὸ πρὸς Β. σκέλος.

Καὶ πέραν τῆς Πορτίτσης κύκλω στέφει καὶ νότιον ὄφρυν ὅλην τείχος ὑπὲρ κρημνώδη ἔξω κλιτὺν (οὗ ἄνω οἱ Βούλγαροι ἔκαμαν συνεχῆς χαράκωμα ὡς καὶ καθ' ὅλην, ὡς λέγουσι, τὴν ἀκτὴν). Ἐκεῖ ὑπὲρ τὴν δυτικωτάτην ἄκραν ἢ ἀρχαία Μητρόπολις (Ἀγ. Ἀποστόλων, οἴκτιστον νῦν σκέλεθρον, παρ' ἀξίαν κατερριμμένου καὶ τρούλλου καὶ καμαρῶν διὰ δυναμίτιδος ἐξηγμένων μαρμάρων, ἐν οἷς καὶ τμήματα τοῦ πολυκόσμου ἐκείνου ἀναθηματικοῦ (Ἀδριανοῦ Ὀλυμπίου καὶ Ἐλευθερίου καὶ Σαβείνου σεβαστῆ) γεισοειδῶς περικοσμοῦντος ἐσωτερικὸν (δῆθεν) βωμοῦ. Ἀνάθημα Λαμείας ...ἀλλὰ καὶ ἄλλα μαρμάρια μέλη καὶ ἀνατολ. θύρας καμαρωτὸν ὑπέρφυρον κλπ. ὑποπιπτουσῶν τοιχογραφιῶν ἐφ' ὕγρασις (ὧν ὀπισθεν ἐκφαίνονται εὐτυχῶς παλαιότεραι καὶ καλλίτεραι, ἄξια σπουδῆς). Χάσκουν διερωγότα καὶ Νάρθηξ (ὑστεροῦ χρόνος) καὶ πλάγια θολωτὰ διαμερίσματα (συμπλήρωμα ἐρειπίων ὅλης τῆς καὶ ἄνω ἐκεῖ ἔξω πρὸς Β. καὶ περὶ τὸν λιμένα

Ἑλλην. συνοικίας ΒΙΩΜΣ πράγματι ἐπὶ τεμαχίου πλακῶς ἐντὸς τῆς

ἐκκλησίας. Τὸ μέσον φυλλόκυμα τῶν πλακῶν ἐκείνων ἤδη πολύτερητον (ὡς Βυζ. εἶτα). Διασχισθέντων ἀμφοτέρων τῶν δεξιῶν πεσσῶν, ἐνεφανίσθησαν ἐντὸς τῶν 2 μονόλιθοι κίονες, ὧν ὁ εἷς καὶ κιονόκρανον καταθροειδῆς φέρον περὶ ῥαβδωτὸν (ὑψηλὸν) κόσμημα, ὡσεὶ δῶριον κῆμα ἐπιμήκης. Ἀντίστοιχος *ἐπικραντίς* ἔξω ΝΑ. ἐξερριμμένη πελωρία, ὥστε *Βασιλικῆ*

ὁμοία ποτε (;) ἄλλ' ἴσως καὶ ὑστερογενῶς ἀνεκτίσθησαν — ἀφοῦ καὶ ἔσω ὄρατὴ τοιχογραφία.

9) Οἰκία Ἀδάμ Ἀλεξιάδου πλάξ βαθμῆς ὕψ. $0,9 \times 72 \times 40$ Γραμμ. μεγ. 0,7.

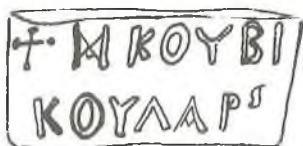
ΚΑΠΠΟΥΛΙΑΝΟΣ

10) Ἐξ οἰκίας Αἰκατερίνης Ἰω. Μπαχτσεβάνη ἄνω τμήμα στήλης ἀναγλύφου, σώζον τὸ μέχρι τῆς (πρὸ τοῦ στήθους τοπικῶς) χειρὸς γυναικὸς πεπλοφόρου—πρόσωπον ἐφθαρμένον καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπικράνου ἐξέχοντος.

| ΝΙΑΦΛΑΒΙΑΝΙ ὕψ. ὄλ. 24×23

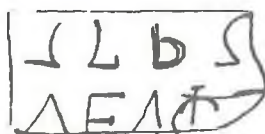
11) Αὐτίοθι κεῖται καὶ ἡ ἐπιγραφή: *Ὀνόμαί μοι πατρὸς | καὶ πόλις πόλη Ἀργαῖοι | Ρώμουλις κὶ μοι σπ | οὐνεκα Ρωμαίων | νῦν δέμα μοῖρα βρο | . . . ἔλλαβεν πρὶν τελ | ἀλλά με μητέρα Νασ | γῆράς μοι γοεροῦ.*

12) Ἐκ τῶν συμπεπτωκότων πλίνθων τοῦ τρούλλου ὧν σωροὺς ἔξω δὲν ἐπρόλαβαν νὰ λάβωσι, συναρμολογῶ τὸ σφράγισμα πρῶτων



Μέσαι διαστάσεις
 $0,36 \times 39 \times 0,5$
 (ἀλλὰ καὶ ἀετωματώδεις τινες)
 ὕψ. γρ. 0,035

13) Τεμάχιον μαρμ. πλάκὸς παχείας ἑξαχθὲν ἐκ τοῦ λιθοστρώτου τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐναποτηθὲν ἐν τῇ Ἐκκλ. τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.



ὕψ. $16 \times 26 \times 14$
 = τ]ῶ Βοιωῶ
 = α]δελφ.

Ἐκ τῆς νέας Ἱστορίας.

Οἱ Βούλγαροι ἤδη εἶχον ἀρπάσει ὅλην τὴν ἔξω τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου συλλογή, ἐν οἷς καὶ Ἀθλητικὰ καὶ Ἡρακλέα λέγουσιν ἀνάγλυφα (ἴσως ἐν) ἀλλὰ καὶ ἐπιγραφὰς καὶ σταυροὺς καὶ τὴν περίφημον ψηφωτὴν Μουχλιώτισαν Παναγίαν (ἐκ τοῦ παρὰ τοῦ Φαναρίου Μουχλίου ὀνομασθεῖσαν) με ἀπειλάς. Ὑπάρχει δὲ πρωτόκολλον παρὰ τὸ Σφηνιάρωφ ἐν Φιλιππουπόλει. Ἦδη καὶ τὸ Πατριαρχεῖον ἔχει ἐνεργήσει· ἐδοκίμασαν νὰ ἀρπάσουν καὶ τὸν Ἁγ. Γεώργιον τὸν Ἀράπην, ἀλλ' ὑπεχώρησαν πρὸ τῆς μεγάλης ἀντιστάσεως. Ἀπήγαγον ὁμως καὶ ὅλα τὰ μικρὰ ἀρχαῖα τὰ ὡς προμετωπίδας τῶν ὁμογενῶν οἰκιῶν (3 μαγαζίων βλέπω π.χ. ἐν μεγάλῃ ἀγορᾷ τὰ κενὰ των) ἐντειχισμένα ἐν ὅλω δύο τουλάχιστον ἀμάξας (τινὰ

τούτων ἔμειναν δῆθεν εἰς Βαβᾶ-ἔσκι). Ἔλαβον καὶ ἀνάγλυφον βούκρανον μετ' ἐπιγραφῆς ἐκ τοῦ φάρου ὕψ. (ἴσως βωμόν).

Οἱ δὲ Τούρκοι μετὰ πολλαπλῆν ἀφαιμάξιν ἐπιτρέψαντες τοὺς διακομένους νὰ λάβουν τὰ θρησκευτικὰ των καὶ τὰ τιμαλφῆ σκευή—ἐπὶ τελικῇ ἐκβιάσει 265 λιρῶν—ἐκράτησαν καὶ παρασπόνδως τὰ τιμαλφῶν 16 κιβώτια (ἐν οἷς ἀργυρᾶ μόνον ἀναθήματα 30 ὀκ. Ἁγίου Γεωργίου). Ἦρπασαν δὲ καὶ τὴν συλλογὴν Καραθεοδωρῆ νομισματικῶν καὶ γλυπτικῶν εὐρημάτων καὶ ἐπιγραφῶν. Καὶ πρὸ 30—35 δεκατηριδίων εἶχον ὄλον δῆθεν τὸ θέατρον ἀποκομίσει εἰς τὸν Ναύσταθμον τῆς Κων)πόλεως, ἀλλὰ μᾶλλον, λέγουν αὐτόπται τοὺς πώρους τοῦ ἐπὶ λιμένι τείχους, ἀφοῦ πώρηναι αἱ δεξαμεναὶ τοῦ Ναυστάθμου. (Ἐκ τοῦ θεάτρου (;) μετεκόμισαν λέγει ἵνα σώσουν οἱ ἡμέτεροι τὰς 4 μεγάλας ἐπιγραφάς, Διοκλητιανοῦ Κωνσταντίου, Μαξιμιανοῦ καὶ Γαλερίου ἡγεμονεύοντος τοῦ διασημοτάτου Δομετίου Δομνείνου) εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Β. ράχως Νεκροταφεῖον, ὡς παραστάδας δύο θυρῶν τρόπον τινα σχεδιασμένον ἴσως περίβολον.

Ταῦτα μένουσι ὡς *Βορεά*, ὅπως καὶ ἄλλοι πρὸ τῆς Νέας Μητροπόλεως Ἁγίου Γεωργίου, καὶ περίξ τούτου λίθοι. Ἐν αὐτοῖς Αὐτοκράτορος κορμός, ἔλλιπής τὸν δεξιὸν πόδα, κολοσσικός, ἔχων παρ' ἀριστερὸν πόδα κύπτοντα δέσμιον ὀπισθάγκωνα τὸ ἠττημένον καὶ ἐπιγραφὴ π.χ. Ανίτι διακριθέντος εἰς δακικὸν καὶ γερμανικὸν πόλεμον () καὶ ἄλλοι· καὶ τὸ ὠραῖον τοξοτόν (ἐκ τοῦ θεάτρου δῆθεν) ὑπέρθυρον, τὸ κατάκοσμον, ἀδελφὸν τοῦ ἐν Ἁγ. Ἀποστόλοις ὑπὲρ πρόναον.

Ἐν τι καλὸν οἱ Τούρκοι ἠμπόδισαν ἐκλακκισμοὺς ἡμετέρων ἐπὶ τῆς ράχως πρὸς ἔξαγωγὴν οἰκοδομ. λίθων καὶ χωροφύλαξ περιήρχετο κατ' ἡμέραν ἐλέγχων. Τοὺς ἐφούσκωσε ρητῶς τὸ θέρος τοῦ 1914 ἐλθὼν ὁ στρατάρχης Λίμανς Σάνδερς καὶ εἶπὸν: αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα πρέπει νὰ χαθοῦν, ἐν ὅσῳ τὰ βλέπουν οἱ Ἕλληνες θὰ ἀμφισβητοῦν ὡς προγονικὴν πατρίδα . . .).

Περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἡρακλείας ὑπὸ τῶν Τούρκων παραδίδουν ὅτι 2 ἔτη μετὰ τὴν Πόλιν μόνον παρεδόθη διὰ λειψυδρίας, κοπέντος τοῦ ὕδατος κλπ. Ἀλλὰ προσποιηθέντες ὅτι φεύγουν εἰς Ἐνετίαν, ὅπου καὶ γένος ἐντεῦθεν ἰσχύει καὶ συνοικία καλουμένη Ἡρακλειώτισσα, ἐπέστρεψαν αἰφνης καὶ κατέσφαξαν ἄλλους τε καὶ γαμβρόν τινα τοῦ Σουλτάνου (κατ' ἄλλους ἔφυγαν εἰς τὴν ἔκτοτε δμώνυμον Ἐσκι Ἐρεγλή), διὸ καὶ κατάρατος καὶ ἀκατοίκητος ὠρίσθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ὁ τόπος. Τότε ἠρημώθη καὶ μόνον μετὰ αἰῶνα που ὁ Δζεδιτ Ἀλῆ Πασᾶς (ἐξωμότης) πλέων εἰς Κρήτην καὶ προσορμισθεὶς ἐνταῦθα καὶ τὴν ἀξίαν ἐκτιμήσας, παρέπεισε νὰ ἀνακτισθῇ ἡ πόλις ὑπὸ τινων Τούρκων κατ' ἀρχάς, βαθμηδὸν δὲ καὶ ὑπὸ Χριστιανῶν, ἔτι πρὸ 10 ἐτῶν μόλις ἦσαν 80 οἰκίαι ὡς λέγουσι. Οὗτος εἶναι καὶ ὁ κτίσας τὸ εὐπρεπὲς δζαμί, ὡς καὶ ἄλλα πολλαχού, ὡς καὶ τὴν

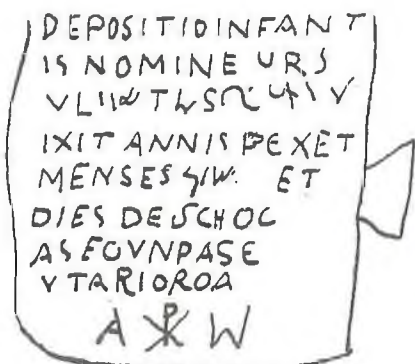
δμώνυμον ἀγορὰν τῆς Ἰερουσαλὴμ. Ἦκμασεν ἐπὶ Σουλτάνου Σουλεϊμάν τοῦ κανουνῆ.

Ἐξω τοῦ ναοῦ μένουσι οἱ Monacii viriul praef. praef. καὶ ἡ ἀκέφαλος Θλίβα Πύθια, Χαρταγένη κλπ.

Ἐν δὲ τῇ αὐτῇ καὶ ἐπιγραφαὶ ἄλλαι π.χ. ἡ στήλη *Ἄθρ. Κορνοῦτος Περίνθιος φυλῆς εὐανθίδος κατεσκευάσα τὸ λάτομιν* κλπ. Ἡ ὑπὸ τοξωτῶν ἀέτωμα: *ὡς μὲν ἀπασι βροτοῖς βίος ἐπὶ πέρας ἦκει τοῦτο κατὰ σηννορῶν* κλπ.

Καὶ ἡ Φραγκικὴ ἐπὶ πλακὸς ἄνω

Καὶ ἄλλη ὑπὸ τὸ αὐτό.



Αὐρήλιος Μάρκελλος Διογένους Ἡρακλειώτης πολίτης ἐκ φυλῆς ἑκτῆς κατεσκευάσα κλπ.

Μέγα κιονόκρανον σύνθετον, ἰδιόρρυθμον διότι πλαγίως κανόνες τινὲς ἀκόσμητοι καθήκουσι ὡς τινες.

Συνοικισμῶν (νεκροταφείων ἢ προαστείων) ἵχνη ἔξω τῆς Ἡρακλείας καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς Δ. ἐπακτίων ὑψωμάτων (ἢ Ρόγια) καὶ ὑπὲρ ΒΔ. μόνον τοῦ λιμένος (Δ. τοῦ Τουρκ. νεκροταφείου) ἐν θέσει: Πῶρος (Porosluk Τουρκιστί) τάφος, ὁπόθεν ρητῶς ἐξάγονται *ὄμοια*, ὡς καὶ ἀπὸ τὸ Μπαϊρὶν δηλ. τὴν ἀκρόπολιν ἀρχαῖα. Εὐρέθησαν καὶ κατὰ τὸ ἐγκάρσιον πρὸς λιμένα Βόρειον ἔξω σκέλος—καὶ ἐν τῷ *Μποχιτζῆ*-τεπὲ κατὰ τὴν *ὀπήν ἀλώπεκος* ἀσημικὰ κλπ. ὑπὸ γνωστοῦ τινὸς Φωτάκη. Πιθανὸν διήρχετο πρὸς ΒΑ. ἀκριβῶς λεωφόρος πρὸς ἣν ἀκριβῶς ἀρμόζει καὶ *ἡ τριάς τῶν τύμβων*. Ὅπως καὶ ὁ δυσνόητος μακρινὸς ὑπὲρ τὴν πρὸς Ραιδεστόν—ὁ Καραμὰν τεπές. Ἀπὸ τῆς περιόλου θέσεως παρὰ τοῦτον βαίνοντες πρὸς Ραιδεστόν, ἀποβλέπομεν ἀπ᾽ ἑτι ὀπίσω πρὸς τὴν Βασιλικὴν σκοπιὰν τῆς Ἡρακλείας.

3 8]βρίου 1920

Πρὸς τὴν Τυρολόην.

Εἰς τὸν δρόμον γέφυρα ἐπὶ τοῦ Ἐργίνης μὲ 6 ἀψίδας (ἔτος ἐγ. 1262=1846) ἢ μεσαία μετὰ τῶν δύο παρακειμένων εἶναι μεγαλείτεροι. Μακρόθεν δὲ ἐφαίνεται ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ γέφυρα μακρὰ ἔχουσα 26 περίπου ἀψίδας. Πλησίον δὲ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ ἄλλη γέφυρα ἀμβλεία μὲ 5 ἀψίδας ἐπισκευασθεῖσα καὶ αὐτὴ τῷ 1262 ἔτ. ἐγ. ἢ τῷ 1846.

ΤΥΡΟΛΟΗ

Ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου κτισθεὶς τῷ 1842 ἐπὶ τοῦ Ἁγ. Τυρουλλῶης Γρηγορίου ἐν ἔτει 1730 (αψλ). Οὗτος ἀνθε-ποικιλόμορφος!! ἡ ἐπιγραφή εὐρίσκεται εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ πρὸς τὸ ἱερὸν κατὰ τὴν πύλην τῆς Προσκομιδῆς. Λαμπρὸς εἶναι ὁ ναὸς ὡς χρυσοστόλιστος, θαυμάσιον δὲ τὸ τέμπλον μὲ ἀέτωμα καὶ τὸ ἱερὸν μὲ ἡμίσειαν καμάραν φωτεινότατον. Ὁ δεξιὸς δὲ τοῖχος τῆς ἐκκλησίας εἶναι ζωγραφισμένος μὲ εἰκόνας τῆς Γενέσεως καὶ τελειώνουν εἰς τὴν θύσαν τοῦ Ἀβραάμ, εἶναι πολὺ μεγάλη.

Α[Ν]ΕΚΕΝ ΘΘ Ο.ΠΥΡΓΟΣ 54. 0.37
 ΔΣΕΓΗΝΙΚΙΦ ΔΡΟΥΑΝΤΟΚΡΑ 57. 0.55
 ΙΜΑΙΩΝΟΚΑΙΙΩΗΤΡΙΛΑΝΟ
 ΚΑΙΔΟΜΕΣΤΩΗ Ο.Τ ΔΥΕΕ ΑΕ
 ΤΑΜΕΙΘΚΣΗΚΗΦ ΔΕΣΘΚΚΩΝΓ
 ΣΥ ΑΦΙΛΟΚΑ ΕΝ ΕΤΗ ΣΥΟΘΟ 679

(Εἶναι ἐντετοιχισμένη εἰς τὸ ἀγίασμα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου).

Διαβάντες διὰ γεφύρας 5 τόξων τὸν πρὸ τῆς Τυρολόης παραρρέοντα Ξαρόγυπον (ἐπεσκευάσθη τῷ 1262 ἐγ.) φθάνομεν εἰς Τυρολόην.

Ναὸς τῆς σήμερον Βασιλικὴ μὲ ὑψηλότερον τὸ μέσον κλίτος, τὸ τέμπλον ξύλινον ὡσεὶ μαρμάρινον, φέρει ἀέτωμα, οὗ στηρίζονται τὰ γεῖσα (ὡς τὰ ρωμαϊκὰ) ἐπὶ ἐπωτίδων ἐπιχρῦσων κλπ.

Ἐπιγραφή παρὰ τὸ δεξιὸν κατώφλιον του ἐν στρώσει ἱεροῦ πρωτοφανῆς.

8N87N 272²
 3K8M8P λ²
 8 T O E O = N 8 0
 ΠΟΙΚΙΛΟΜΟΡΦΟΣ

Εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Κυρίας
 Εὐχάριτος Δωκίδου, ἐν τῇ συν-
 οικίᾳ Παπᾶ Ἰωάννου, ἐπὶ τῆς
 εἰσόδου.



ὕψ. γραμ.
 0,06
 ὕψ. σωζόμ.
 49×45
 καὶ 2 βάσεις
 ὕψ μαρ.

Ἀμφικιόνιον ὑποκάτω μαρμ. ὡς βάσις ξυλοκλίμακος μήκους τοῦλά-
 χιστον 103 ὠσανύτως τεμάχιον μαρμ. πλακὸς φέρον ἐν πλαισίῳ μεγάλοις
 γράμμασι τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν.

Ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ εὐρίσκονται καὶ δύο ἐπίκρανα λευκοῦ μαρμάρου
 παραστάδων κορινθιάζοντα.

Οἰκία Ἀλ-γιαννάκη ἀρμενικῆ συνοικία, πλακοειδῆς μεγάλη τράπεζα
 ὡς προκατώφλιον (2 μ. × 1 μ. πού), ἔχουσα ἐν στενῇ προσθίῳ πλευρᾷ ἄνω
 καὶ κάτω ἰωνικὸν λεπτὸν ἀστράγαλον.

Πρὸ τῆς οἰκίας Ἀποστ. Σικαλίδου κιονόκρανον ἰωνικὸν καὶ προκα-
 τώφλιον χονδροειδὲς πῶς. Ὅμοιον κάλλιον πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ καφετζῆ
 Μικαὲλ Γενιτσεριάν.

Παρὰ τὸ ὑπέρθυρον τῆς οἰκίας Ἐλ. Ἰωαννίδου (Συνοικία Δρόσου)
 ἐντετειχισμένη ἐπικρανίτις κορινθιακοῦ καὶ ἰωνικοῦ ρυθμοῦ (composit)
 καὶ γραμμ. ἄνω ΠΩ ὕψ. 30; (ἐξ Ἡρακλείας).

Ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκίας πρὸ 50 ἐτῶν ἔλαβον οἱ Τοῦρκοι διὰ τὸ Μουσεῖον
 τῆς Κων)πόλεως ἀνάγλυφον Ἡρακλέα ἐπωμίζοντα τὸ ρόπαλον. (Πρὸ τῆς
 οἰκίας Ἀναστ. Σεργίου Β.Α. γεφυροῦ πρὸς τὴν συνοικίαν Δρόσου, μεγάλη
 ἐπικρανίτις (0,80 μῆκ. × 50 π.) ἢ κορυφαῖος λίθος μνημείου οἰουδήποτε
 μὲ ρόδακα πλαγίως καὶ ἄλλα.

Ἡ σημερινὴ ἐκκλησία (διότι παλαιότεραν γνωρίζουν τὸν Ἅγιον
 Γεώργιον) ἔχει ὡς ἀρχαιοτάτην εἰκόνα μίαν τοῦ 1694, ἔχει δὲ καὶ κώδικα,
 προικοσύμφωνα κλπ. ἀπὸ τοῦ 1803 καὶ τινὰ γράμματα πατριαρχικὰ περὶ
 οὗ ἴδε ἀντικρὺ.

Λοφοσειρὰ ἀρκετὰ ὑψηλὴ Μαρμαρατζίκ, ἔχει καὶ δύο τύμβους ὧν ὁ
 εἷς λέγεται καὶ ἐν γωνίᾳ ἀποθήκης σιτηρῶν Μποχὸρ Βαρόκα

ἐν τῇ λεωφόρῳ ΒΔ. (παρὰ τὰ γύφτικα) κορινθιάζον μονόκρανον ἐφθαρμένον.

Ἐξω τοῦ περιβόλου τῆς Ἀρμενικῆς ἐκκλησίας μέγα κιονόκρανον βαρβαρωτάτης καὶ ἐκφύλου composit μορφῆς, κοιλούμενον εἰς στόμιον φρέατος καὶ ἄλλο 4γωνον (ὡς κοιλασμένον) ἐπίκρανον 4γωνίου στύλου μαρμ. ὡς. με ἔλικας χονδροειδεῖς καὶ κῦμα ἰωνικὸν χονδροειδὲς ὡς. παραμόρφωσιν· πλευρὰ ἄνω 0,87.

Οἱ Ἀρμένιοι εἶχον ἄλλοτε 700 οἰκίας, τώρα οὐδὲ 150 τὴν ἄλλη κατέχει ἡ Ἀραβία¹⁾. Οἱ ἡμέτεροι ἐκ 1100 οἰκογ αἱ ἡμίσεις λείπουν καὶ ἦτο ὁ ἠπιώτατος διωγμὸς (ἂν δὲν ἐφευγαν θὰ ἐδιώκοντο ὅλοι (!).

Ἐν τῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου σώζεται ἐν ἰδιαιτέρῳ πλαίσῳ ἐγκλεισμένη καὶ καλῶς ἠσφαλισμένη εἰκὼν ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ τὴν Θεοτόκον καὶ περίξ τὸν Εὐαγγελισμόν, τὴν Γέννησιν, τὰ πάθη τοῦ Ἰ. Χριστοῦ μικρογραφημένα λαμπρῶς. Ὁ δὲ παλαιὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐπεσκευάσθη τῷ 1829 κατὰ τὴν κατοχὴν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ρώσων, ἡ ἀρχαιότερα εἰκὼν εἶναι τοῦ 1694. Ἔχει δὲ εἰς τὴν Β. πλευρὰν καὶ ἀγίασμα, ὅπου εἶναι ἐντετειχισμένη καὶ ἐπιγραφή τοῦ Ἀυτοκράτορος Νικηφόρου.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τῆς εἰσόδου εἶναι ἡ ἐπιγραφή τῶν Ἀυτοκρατόρων Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Η΄.

Σώζεται δὲ καὶ κώδιξ ἄνευ ἀρχῆς ἔχων κατεστρωμένας πράξεις καὶ γράμματα Πατριαρχῶν.

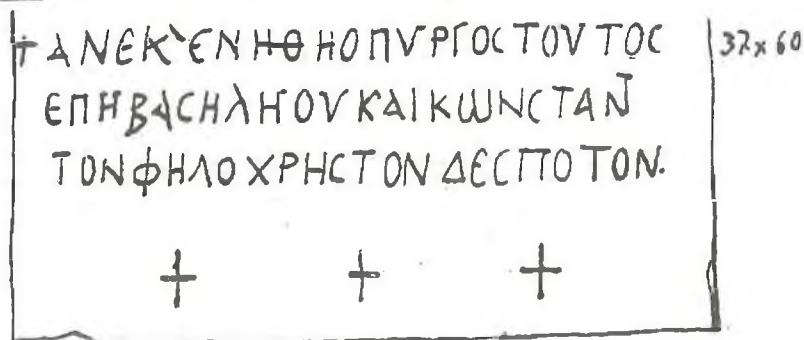
Ἐν σελ. 278 ὑπάρχει ἐγκύκλιος τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ς΄ (1837 μηνὶ Αὐγούστῳ). Διὰ τῆς ὁποίας προτρέπονται οἱ Χριστιανοὶ τῶν παρὰ τὴν Προποντίδα πόλεων νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν διαταγὴν ὅπως ἀπὸ τῶν σαντζακίων Τραπεζούντος, Δζανίκ καὶ λοιπῶν μερῶν τῆς Μαύρης Θαλάσσης, καθὼς καὶ ἀπὸ τῶν σαντζακίων Καλλιουπόλεως καὶ ἀπὸ τῶν Καζάδων τῶν κειμένων ἐν τῇ νήσῳ Μυτιλήνῃ στρατολογήσωσι Τούρκους διὰ τὸ ναυτικόν. Ἐνεκρίθη δὲ καὶ ἀπεφασίσθη ἐπομένως νὰ συλληχθῶσι πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἀπαιτουμένου ἀριθμοῦ ναυτῶν νὰ στρατολογηθῶσι καὶ ἐκ τῶν ὑποτελῶν ραγιαδῶν χίλιοι νέοι ἀπὸ τὰ Σαντζάκια τῆς Τραπεζούντος καὶ Δζανικίου καὶ πεντακόσιοι ἐξ ὄλων τῶν παραλίαν ἀνατολικῶν μερῶν, κειμένων ἐντὸς τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας, οἶον, Νίκαια, Μουδανιά, Μιχαλίτζι, Ἰδιντζίκ, Πάντερμα, Ἀρτάκη, Κύζικος, Κούταλη, ἡ νῆσος Μαρμαρᾶ, Καλόλιμνος καὶ ἐκτὸς τῶν Κάστρων, ἡ νῆσος Τένεδος, Ἴμβρος, Μυτιλήνη Ὅλα αὐτὰ συνεισφέρουν πεντακοσίους, ὃ ἐστὶν ἐξ ὄλων τῶν μερῶν τῆς

1) Ἐννοεῖ ὅτι μετεφέρθησαν εἰς Ἀραβίαν Σ. Θ

Μαύρης Θαλάσσης χίλιοι καὶ ἕκ τῶν λοιπῶν διαληφθέντων 500. Ἐλήφθη δὲ φροντίς οἱ νέοι νὰ ἀπολαμβάνωσιν πᾶσαν ἄνεσιν καὶ περιποίησιν, ὅπως καὶ οἱ Ὀθωμανοί, ἡ δὲ θητεία θὰ διήρκει ἐπὶ 5 ἔτη, μετὰ τὴν παράδον δὲ αὐτῶν, ὅσοι μὲν προβιβασθέντες ἔλαβον ὀφείκια, ἤθελον διαμῆναι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ναυτικοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὰς ἐστίας των καὶ νὰ τραπῶσιν εἰς οἶονδῆποτε ἤθελον ἐπάγγελμα, ἔκτος ἂν κανεὶς ἐξ αὐτῶν ἤθελε νὰ διαμῆνῃ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, διὰ νὰ ἀξιωθῇ καὶ αὐτὸς προβιβασμοῦ. Ἡ κυβέρνησις δέ, θέλει παρέχει εἰς ὅλους οὐ μόνον τὰ μέσα συντηρήσεως δαψιλῆ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν κυθηκόντων. Τοῦτο συνιστᾶται ὡς ἐνδειξις ἰδιαιτέρας εὐνοίας πρὸς τὸ ἔθνος μας καὶ ἀπαρχὴ πλείοτερων παραχωρήσεων· διὸ καὶ προτρέπονται αἱ μητροπόλεις νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν εὐδωσιν τοῦ Σουλτανικοῦ Ἰραδέ.

Δὲν ἐνθυμοῦνται οὐδὲ γνωρίζουν ἕκ παραδόσεως ἄλλην μητρόπολιν μόνον ἐν τῇ Ἀρμενικῇ ἀγορᾷ ἀπέναντι (BA) τῆς κρήνης ἴστανται κολοβὸν κιονόκρανον μαρμάρινον μὲ κορινθιακὰ φύλλα, φθάνοντα ὄχι μέχρι τοῦ γύρου τοῦ καλάθου, ἀλλ' ὦν ἕκ τοῦ ἄκρου ἐναλλάξ ἐκάστου δευτέρου φέεται τι *καυλίον* ὡς ἄνθος. Χονδροειδῆς τέχνη.

Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἡ γνωστὴ ἐπιγραφή.



Εἶναι νῦν ἐκκλησία τοῦ νεκροταφείου καὶ ἔχει ἀνακαινισθῆ ἐπὶ τῆς Ρωσικῆς κατοχῆς τοῦ 1829. Παράκειται ἐν τῇ αὐτῇ κίων ἀράβδωτος, μονόλιθος ἐξηγμένος κάτω ἑδῶ . . . Εἶναι διὰ τὸ ΒΑ. μέρος τῆς σημερινῆς πόλεως καθ' ὃ (δυτικώτερον 400 μέτρα πον, ἀλλὰ πάντα εἰς τὸ Β—ΒΔ. μέρος) σώζεται καὶ τὸ μόνον οἰκτρὸν λείψανον τοῦ Βυζαντινοῦ τείχους ἡμισυς δηλ. μόλις ἔτι (καθ' ἑστῶς) πύργος ὕψ. 5μ. τὸ πολὺ, μὲ 3 παχείας ἀσβεστοπλινθίνας ζώνας . . . καὶ τεμάχια 2 τοῦ τείχους πλησίον. Παραδίδουν ὅμως πλὴν ἄλλους 15 πύργους. Ὁ δὲ Βαλίδης ἐνεθυμῆτο ἀπλῶς μέρος μείζον τοῦ τείχους, ρητῶς δὲ ἕκ τούτου γνωρίζουν κατεσκευασμένους καὶ τοὺς ἔξω στρατῶνας. Καὶ ὑδραγωγεῖοι τμήμα κτιστὸν σώζεται κατὰ μικρὰν μεταξὺ νεκροταφείου καὶ πύργου χαράδραν.

Ὁ κ. Βαλίδης εἶχεν ἐπιγραφὴν, ἣς ἐνθυμεῖται μόνον τὸ: μνείας χάριν Δόξα σοι ὁ Θεός! Ἴδον καὶ πάλιν ἀβλαβῆ ἀπὸ Τούρκους διὰ τοὺς ἐγχωρίους. Ἀφοῦ πρὸ αἰῶνος οἱ ἡμέτεροι ἐδήλωσαν εἰς τοὺς ἐτοιμαζομένους πρὸς φυγὴν στασιαστὰς (μὲ τὸν Μπαϊρακτάρην) Τούρκους ὅτι καὶ ἡμεῖς μαζί σας ὅπου πᾶτε, τοὺς ὑπερήσπιζον ἕκτοτε πάντα καὶ διὰ τοῦτο τῷ 1821 δὲν ἔπαθε κανεῖς, ἀντεκρεμάσθη δέ τις Βούλγαρος ὑπὸ τοῦ Πασᾶ. Καὶ ἐν γένει οἱ ἐγχώριοι Τούρκοι τῆς Θράκης εἶναι ἀνθρωπινώτεροι ὕστερον καὶ οἱ ἐκ Βουλγαρίας προσελθόντες μισθωτοὶ τοῦ Τσιφλικίου Σαραντίδου ἐν Μεσηνῇ εἶναι φιλοπονώτατοι κλπ. ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἐκ Σερβίας καὶ Βοσνίας κακοὺς καὶ νωθροὺς, οὗς καὶ ἡ Σερβία πλέον δὲν δέχεται, οὐδὲ καὶ ἡ Ἑλλὰς ὀπίσω ἀπαξ ἀπερχομένους —οἱ ἐκ Μακεδονίας δὲ εἶναι οἱ χεῖριστοι.

Ἀρμενικὴ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Αὕτη ἐκτίσθη τῷ 1550 τὸ ἑσωτερικὸν αὐτῆς εἶναι ἑστρωμένον μὲ πλάκας ἐκ πορσελάνης τῆς Τοκάτης. Οἱ Ἀρμένιοι ἤλθον ἐνταῦθα ἐπὶ Σουλεϊμάν τοῦ νομοθέτου διὰ νὰ κτίσουν τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀνιδρυθὲν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τέμενος. Εἰς τὸν αὐλόγυρον τῆς ἐκκλησίας σώζονται πολλοὶ ἐνεπίγραφοι λίθοι ἐκ τοῦ ἀρμενικοῦ νεκροταφείου μετενεχθέντες, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τινες μὲ ἐλληνικὰς ἐπιγραφάς, δυστυχῶς ἀπλημιμένας. Ἐκ τούτων ἡ πρὸ τῆς εισόδου εἰς τὸν νάρθηκα εἶναι μεγίστη καὶ σπουδαιότατη περιλαμβάνουσα ἐπιγραφὴν ἀρχαίαν καὶ εἰς τὸ πλάγιον νεωτέραν. Τῆς ἀρχαίας δυστυχῶς δὲν σώζεται εἰμὴ ὁ α' στίχος σχεδὸν ἀκέραιος καὶ ἐν μέρει ὁ β' ἀλλ' οἱ λοιποὶ εἶναι ὅλως κατεστραμμένοι. Τὸ μάρμαρον τοῦτο ἀπετέλει ποτὲ τὴν προσθίαν πλευρὰν μεγάλης σαρκοφάγου.

+ (ΨΑΔΕΚΑΤΑΚΙ
 ΤΕΟΔΩΛΟΣΤΘΘ
 Η ΔΝΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑ
 ΔΕΛΙΗΝΗ ΙΟΝΕΔΙΣ
 ΙΑ ΡΔ Ι

Θέσεις. Τσιαλιμάρ-τεπε καὶ Ν.Δ. Μάλτεπε, εἴτα Μπεκτοῦ-τεπέ, Κουνιάρ-τεπε πρὸς τὸν δρόμον Ραιδεστοῦ. Πρὸς Δ. ὑπάρχουσιν ἐρείπια ἀρχαίου ὕδραγωγείου. Τὸ ὕδωρ ἤρχετο εἰς αὐτὸ ἀπὸ τὸ Τσικούρ-Τσεγγέλ ἐκ πηγῆς, ἀλλὰ πιθανώτερον ὅτι ἦτο πύργος βυζαντινὸς παρὰ ὕδραγωγεῖον.

Πρὸ τῆς παρὰ κατεστραμμένον (πάλαι) Χατζῆ-Χαμάμ κρήνης τρεῖς σαρκοφάγοι ἐφθαρμένοι ὡς γούρνες. Ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῆς

μεσαίας καὶ μεγίστης ἐπὶ δελτοειδοῦς ἐκτύπου, ἐναλλασσόμενον πρὸς ἐκ-
γλυφὰς κοίλας ἢ ἐξῆς ἐπιγραφῆ.

Π Ο Μ Π Ρ Ι Λ

ΟΥ Α Λ Η Σ

μῆκ. ὀλικόν 2,37

Ζ Η Σ Α Σ Ε Τ Η

πλάτ. καθαρὸν 0,57

Γ Ε Μ Ν Λ Σ Ζ

Ἐν τῇ κατωτέρᾳ κρήνῃ (200 μ. Β.) 2,45 μ. τῆς αὐτῆς σαρκοφάγου
πῶμα, προφανῶς συνέχεια ὑπερκειμένης ποτὲ ἐπὶ τοῦ πώματος ὡς μοι
δεικνύει καὶ ἡ ἐν κρήνῃ τῆς Ἡρακλείας.

Τὸ κάτω στήλης μετ' ἀναγλύφου ἀντωποῦ ἐν πλαισίῳ ἀνδρός, οὗ
σώζονται μόνον οἱ πόδες (ἐξήχθη ἐκ λιθοστρώτου) καὶ τὸ κάτω τοῦ δό-
ρατος δεξιᾶ, μετηνέχθη ὑφ' ἡμῶν εἰς τὸ Διοικητήριον. 52×58×09.

ΛΙ V L

CVSCANDIDYS MILEC. II-

ITALICAE COH· VI· VIXITANN

XXVIII MILITA VITANNVIAEL

CODϕ TAGVS VARSVCCESIMVS (Cocio ; Papus vour su ?)

HERE ESC=VEMERENT·

TITVLVMPOSVERVNT.

Ἀνάγλυφον Τυρολόης μαρμάρινον.

Ἐν πλαισίῳ ἄνω τοξωτῶ θωρακοφόρος ἱππεὺς ἀντωπὸς πρὸς Βωμόν
δεξιᾶ, ἐφ' ὃν ἐπιβάλλει τοὺς προσθίους πόδας ὁ ἵππος. Ἡ χλαμὺς μόνη
ἐν τῇ ὀπίσω ὑψωμένη δεξιᾶ. Πρόσωπον ἱππέως καὶ πρόσθιοι πόδες τοῦ
ἵππου κατεφθαρμένοι. Ὑποκάτω ὀπῆ πρὸς ἐγγόμφωσιν.

ΒΕΝΕΡΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΙΟΥΛΛΟΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙ

54×42×14

ΠΕΡΙΝΘΟΝΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ

Εἶναι ὁ γνωστὸς ἦρωσ τῆς Θράκης, ὅστις παρὰ τὸ ἐν τῇ χαράδρᾳ
ἀγίασμα τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους ἐλατρεύετο ὡς ἄλλος Θεόδωρος· μετη-
νέχθη εἰς τὸ Διοικητήριον.

ΒΕΝΤΙΑΙΟΣ ΕΥΤΥΧΙΑΝΟΣ ΠΕΡΙΝΘΙΟΣ

ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ

ΤΟΝΑΥΤ

ΟΝ

Ἐν τῇ πλακοστρώσει τῆς αὐτῆς αὐλῆς στήλη αἰετώματος ἄνω καὶ 3 ἀκρωτηρίων ἀπλῶν (ἐν μέσῳ τοῦ αἰετώματος ρόδαξ) ἔχουσα ἐντὸς πλαισίου ὄρθιον ἀντωπὸν ἄνδρα καλοῦ ρωμ. τύπου μετὰ τὴν δεξιὰν πρὸ τοῦ στήθους καὶ ἐν τῇ ἀριστερᾷ πλαγίως κρατοῦντα βιβλίον τετριμμένον.

Γραμμ. ὕψ. μετὰ τὸ κάτω ἔμβολον 1,44×56.

ΡΑΙΔΕΣΤΟΣ

Συμπίπτει καὶ ἐδῶ ἀποβιβασίς ἑκατοντάδων παλινοστούτων κυρίως ἀπὸ Σχολαρί, Νεοχωρί, Ναίπ-κιοὶ χωρία κείμενα δυτικῶς τῆς Ραιδεστοῦ. Καὶ ἀπὸ μὲν ἔχουν ἐπανακάμψει πολλοὶ ἐν ὄλῳ 6.500 μέχρι σήμερον, ἀλλὰ περιμένονται ἕως 50 χιλιάδες, καὶ πρὸ τῆς ἀποβάθρας πλατεία καὶ ἡ ἀγορὰ κλπ. πλήρης βωδαμαξῶν Τούρκων φορτωμένων (ἐπὶ καλῇ πληρωμῇ ἐνῶ τὰ πλεῖστα τῶν ζώων ἦσαν ἄλλοτε Ἑλληνικά) καὶ τῶν περισσευόντων ἀπὸ τὰς ἑκατοντάδας τῶν ἐπιτάκτων ἀμαξῶν) σωροὶ μυρμηκῶσιν ὑπὸ τὸ προστώον τοῦ Παπᾶ-δζαμί (κτισμένον τῷ 960=1552). Ὅλοι παραπονοῦνται δι' ἀνεπάρκειαν καὶ τὸ πάρωρον πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν καὶ ζώων χορηγουμένων, ἰδίᾳ τῶν γεωργικῶν ὅμως φροντίδων. Καὶ ὅμως προνοοῦν, κινοῦνται (ἰδίως πρὸς ἐξεύρεσιν στεγῶν) συνθλίβονται ὑπὸ ἐργασίας προφανῶς αἱ σχετικαὶ ὑπηρεσίαι μας. Μόνον κτήνη ἀροτριῶντα ὄντως θὰ ἔλθουν πολὺ ἀργά.

Πρὸ τοῦ πολέμου οἱ Ἀρμένιοι ἦσαν 12 χιλιάδες (νῦν 3600 ὅσοι καὶ ἡμέτεροι) ἀχθέντες ὡς κτίσται ὑπὸ τοῦ Πασᾶ πρὸς κτίσιν τοῦ Δζαμίου. Ἐντεῦθεν μετῴκησαν καὶ εἰς Μάλγαρα καὶ Τσόρλου.

Ἄλλ' ἐν Ραιδεστῷ μάτην ζητεῖτε ἐρείπια ἀρχαῖα, πλὴν ἀμφιβόλων τινῶν τμημάτων ὑπὸ τὸν ἀνοικτὰ χῶρον Μπαΐρου, ἐνθα ποτὲ ἦτο Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, καὶ τοῦ Μποκλουκ-Μποστάν, ἴσως καὶ μερῶν τοῦ Βεζιστενίου (νῦν ἀργοῦσης ξυλαποθήκης) καὶ τινος ἐγγὺς λουτροῦ ἠρειπωμένου — πάντων δυναμένων νὰ εἶναι καὶ ἀρχαῖα Τουρκικά! Οὐδὲν οὐδ' ἐν τῇ μνήμῃ ἢ παραδόσει τῶν ἐντοπίων ἴχνος τείχους ἢ οἰκοδομῆς προτουρκικῆς (πλὴν τῆς Ρευματοκρατορίσεως) καὶ μόνον ἠξεύρουν, ὅτι ἡ ἀρχαία πόλις ἐξετείνετο ἀπὸ ρεῦμα εἰς ρεῦμα.

Μόνον κρήνην καλὴν ἐν ἀπλότῃ βλέπω ἐν συνοικίᾳ Παπᾶ Οἰκονόμου τοῦ 1721 μετ' ἐπιγραφῆς Βυζαντι. γραμμ. *ὠκοδομήθη ἡ βρύσις αὐτῆ θεοῦ συνεργοῦντος* κλπ. «*ἀπινῆ φρουρήσει δὲ ταύτην ὁ Θεός*» μετὰ παράπλευρον καὶ Τουρκικὴν χρονολογίαν καὶ τὸ ὄνομα «*Ἔσμα Κρέωνας*» (τουρκ. καὶ τὸ τόξον τῆς). Ἡ Παναγία ἀνεκτισμένη τῷ 1741 μετὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1715, ὅλης τῆς Χριστιανικῆς συνοικίας. Ἄλλ' ἡ ἀρχαιότερα ἐκκλησία ἴσως ὁ Ἅγιος Ἰωάννης νῦν Μπαϊρά. Ἄλλ' ὀριστικῶς ἐδῶ εὐρέ-

θη ὁ σαρκοφάγος τοῦ Συλλόγου *Γόκιον Γόκωνος* (οἰκία Δ. Διαμαντοπούλου).

Ἐπὶ πλακὸς ἐπιμηκεστάτης ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Συλλόγου Ραιδεστοῦ ὑπ' ἀριθ. 61.

Παῖδα με γυμνασίων ἐμπείραμον Ἑρμάννος
καὶ τυχὸν ἰδρώτων ἄξιον Ἑρακλέους
ἤδη που μέλλοντα παρὰ ξυστοῖς φιλάθλοις
κ' αὐτὸν ἀριθμεῖσθαι τοῦ μεγάλου σταδίου
ἤρπασεν ἢ πάντων φθονερῇ Θεὸς ἧς ἐπὶ μνημα (·)
κληρωτῆς ἀδίκου κεκλίμεθ' ἔργα τύχης.

Ἡ]δη γυμνασίοις ἠσκημένον εὐτροφος ἄτλας
παῖδα με ὡς πάτρης ἐλπίδα καὶ πατέρος
ἐγγὺς τίς κοτίνῳ φθονερός κατεκοίμισεν Ἄδης
ψευομένως τόσσους εἰς ἀρετὴν καμάτου
Ἦνομα μοι Δωρὰς πατρὸς Διοκλείου ἀπ' αὐτοῦ
ἄθλιον εἰς διδαγὴν ἀλύτα ποιῆσαι ἄτεκνον ;

ΑΧΡΙΒΕΝ

Ἄχριβεν Τουρκιστὶ σημαίνει ξρεΐπια. Χωρίον ἐπὶ τῆς εἰς Ραιδεστὸν ἀγούσης πρὸ τῆς Ἄπρου. Σώζονται ἀρχαῖοι τάφοι ἢ τουλάχιστον αἰώνων. Εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ἔργον τοῦ Ἄποστ. Λουκᾶ, ἠρπάγη ἐκ τῆς Ἑρακλείας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β'. Βαλκανικοῦ πολέμου. Ἐστάλη ἐπιτροπὴ ἐκ Ραιδεστοῦ εἰς Σόφιαν, ἧς μέλος ἦτο καὶ ὁ Ἄριστόδημος Μαργαριτώφ, συστημένος ὑπὸ τοῦ κ. Φραντζῆ καὶ τὸν κ. Πανᾶν. Ἄλλ' αἱ περιστάσεις δὲν ἦσαν κατάλληλοι δι' ἐνέργειαν.

ΓΕΝΙ-ΤΣΙΦΛΙΚ

Ἐν Γενί-τσιφλικ εὐρίσκονται λίθοι, βάρθρα, (ᾧν ἐν σώζει καὶ τὴν ἐπιγραφὴν 2—3 αἰών. μ. Χ. *Θεοῖς καταχθο | νίοις Γαλλιηνός | Ἄλεξάνδρου | τὸν βωμὸν καὶ | ὁ ἀδελφὸς Ζῶσι | μος Ἄλεξάνδρου.*

Δύο σαρκοφάγοι πρὸ (ἀνύδρου) νῦν κρήνης, ᾧν ἡ μικροτέρα φέρει καὶ ἐπιγραφὴν πάλιν ἐν δέλτῳ μέση : *Γάϊος, Γαίου* κλπ. (ἀρ. 16 ὑπὲρ τὸν κρουνοὺν ἀνάγλυφον νεκροδείπνου τὸ δεξ. ἤμισυ μὲ τὸν ἥρωα ἀνακεκλιμένον ὡς συνήθως, ὑψοῦνται κέρας τῇ δεξιᾷ ὑπὸ δὲ τὴν κλίνην τράπεζα λεοντόπους.

Ἐνώπιον ἴσταται κίων ἰωνικός μὲ περίεργα ἄνω ἐντὸς τῶν ραβδώσεων κροσσοειδῆ ἢ ἀτρακτοειδῆ ἐξαρτήματα. Τὸ Γενί τσιφλικ κτῆμα τοῦ Στεφάνοβικ, ἠγοράσθη πρὸ 30 ἐτῶν ὑπὸ τῶν χωρικῶν, δυστυχῶς βουλ-
Θ ρ α κ ι κ ἂ Ι Ε'

ΜΑΓΑΝΑ ΥΠΕΡΒΑΣΙΛΕ
ΗΙC ΩΣΕΥΜΕΝΟΥ

SITVSEST ΘΕΟΥΚΑΙΕΥΕΡ
ΓΕΤΟΥΔΗΜΗ
ΤΡΙΟΣΠΟΣΕΙ

ΔΗΜΚΑΕΕΗΡΑ ΔΩΝΙΟΥ

ΑΡΗΣΩΝ· ΜΟΛΛΑΥ ΥΠΕΡΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΑΤΤΑΛΟΥ

ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ
ΚΑΙΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ
ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΗΣ
ΕΣΤΙΑΙΟΣ
ΙΠΠΑΡΤΟΥ

ΥΠΕΡΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΑΤΤΑΛΟΥΦΙΛΑΔΕΛ
ΦΟΥΚΑΙΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ
ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΗΣ

ΔΟΜΝΟΔΩΡΟΣ

ΛΕΙΤΟΥ

ΙΡΙΚΑΙ

ΩΡΩ

γάρων. Τὰ εὐρήματα ἴσως πρόγονός τις τοῦ Στεφάνοβικ ἔφερεν ἐξ Ἡρακλείας.

Παλινόστησις τῶν προσφύγων.

Εὐρίσκομεν ἀκριβῶς ἀποβιβαζομένους ἐκ τοῦ : «Ἐρμού» 180 οἰκογενείας παλινοστούντων. Εἶχον προηγηθῆ 85 ἄλλαι καὶ αὐτόπται τῆς τύρβης καὶ ταλαιπωρίας (καὶ ἐξαντλήσεως πολυχρονίου τῶν εἰς Θεσσαλονίκην, ἐνῶ οἱ ἐξ Ὑδρας ὕγεις π.χ.) καὶ συγκινοῦσης. Ἐλλειψις στέγης δὲν ἴστανται (πλέον τῶν 50 ἐκ τῶν 400 στεγῶν ἡμετέρων) καὶ στιβαγμός καὶ θλιβερὰ ἀποψις τῶν ἀνευ σπόρου καὶ κτηνῶν καὶ ἐργαλείων οἰωνδήποτε καὶ χρημάτων ἐπανακαμπτόντων. Πῶς θὰ ζήσωσι ; Καὶ ὅμως εἰς τὰ ὑγρά των μάτια λάμπει ἡ χαρὰ καὶ εἰς τὰ χεῖλη των διαρκῶς ἀνατέλλει ἡ παραγορία καὶ ὅλα ὅλα λησμονημένα, τοῦλάχιστον εἶναι Ἑλληνικὰ καὶ ἔχουμε πλειὰ τὴν σημαίαν μας. Δάκρυα Μιχαηλίδου ἐκθέτοντος τ' ἀδιήγητα τοῦ διωγμοῦ τὰς ἐκβιάσεις, ἀπειλὰς ἐνόπλων αἰτάκτων, προσποίησεις ἐκτελέσεως, ψευδεπεμβάσεις ἀρχῆς καὶ πάλιν. Καὶ συμπληροῦν τὴν φορικτὴν εἰκόνα αἱ διηγῆσεις τῶν δι' Ἡρακλείας ἄλλων ἐπιβιβάσεων καὶ διωγμῶν (ὅλης τῆς ΒΑ. Θράκης), ἀλλ' ἐπεκτεινομένης τῆς ἐκμυστηρεύσεως τῶν βασάνων εἰς τὰ Τουρκικὰ ἐν γένει χρόνια, μοῦ ξαναζωντανεῦουν λησμονημένας διηγῆσεις —χοροὶ γυμνῶν γυναικῶν ἐνώπιον κραιπαλούντων κλπ.

Ἐντύπωσιν δὲ κάνουν τόσαι φορικταὶ λεπτομέρειαι οὐδ' ἐπιβολὴ ἀναφορῶν ὅτι ἐκόντες μεταναστεύσαμεν. Μοῦ ἦσαν σικώδη τέως ἀντιθέτως ἀγγελικὸς ὁ στρατός μας.

Μ ΟΥΔΑΠΙΟΝ ΣΤ
 Ι Ε ΚΙ Ω Ν Α Σ Α Τ Λ
 Ν Ε Ι Ν Ο Ν Π Ι Ε Σ Β
 Τ Ε Β Α Ν Τ Ι Σ Τ Ρ Α Ψ Ι
 Γ Ο Ν Τ Ο Ν Τ Ε Ι Μ Η
 Τ Η Ν Κ Α Ι Ψ Τ Ι Ε Σ Τ Α
 Τ Ο Ν Η Β Ο Ψ Λ Η
 Δ Ι Α Π Τ Α Σ Α Ν Α Ρ Ε
 Τ Η Ν Τ Ο Ν Ε Α Ψ Τ Ι Σ
 Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Η Ν Β

Σενεκίωνα

Ἐν τινι δεξαμενῇ, ἀπετέλει δὲ ὑπόβαθρον.

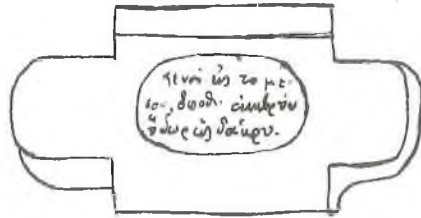
Περαιτέρω μίαν ὥραν Ἄϊ-τεπές παρὰ τὴν ὁδὸν μέγας, καὶ ἄλλος πρὸς τὴν Ραιδεστὸν παρὰ τὸ **Καρέβλη**.

ΠΑΝΙΟΝ

Ἔχει παρεκκλήσιον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἐλείων ἐρείπιον. Ἐπὶ τῆς Β.Δ. πλευρᾶς σώζονται ἐρείπια Βυζαντινοῦ τείχους, ὅπερ διευθύνεται πρὸς Β. ἐνῶ πρὸς Δ. ἐπὶ λόφου μακρὰν σώζονται ἄλλου τείχους, ἅτινα συνήντων βεβαίως τὸ δυτικόν. Μεταξὺ δὲ διέρχεται τὸ ρεῦμα τῆς Μπασνῆς.

Εἰς τὴν Β. πλευρᾶν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ τείχους σώζονται ἐρείπια τῆς ἐκκλησίας τῶν Εἰσοδίων, ἣτις ἐκτίσθη τῶ 1838 καὶ ἐκάη τῶ 1912 κατὰ τὴν γενομένην 12 Ἰανουαρίου μεγάλην πυρκαϊάν. Τότε ἔνεκα τοῦ πνέοντος σφοδροῦ ἀνέμου ἕως 180 οἰκίαι ἐκάησαν.

Ἐπὶ τῆς Β. πλευρᾶς σώζονται ἐρείπια ἄλλου τείχους εἰς θέσιν καλουμένην Ἁγιος Δημήτριος. Τὸ τεῖχος τοῦτο διευθύνεται πρὸς τὴν θάλασσαν. Εἶναι δὲ ἐρείπιον πύργου Βυζαντινοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξωτερικὴ πλευρὰ κατὰ τὴν βᾶσιν εἶναι ἐσκαμμένη καὶ φαίνεται ὡς κοίλωμα. Πλησίον καὶ ἐντὸς τοῦ τείχους ὑπάρχει ἀτελής ἢ νεόδμητος καὶ ἀρκετὰ μεγάλη ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Βλαχέρνας (ἡ μνήμη αὐτῆς Ἰουλίου 2) ὑπάρχει ἐν αὐτῇ μάρμαρον ἔχον τὸδε τὸ σχῆμα.



Λέγεται ὅτι πρὸς 40—50 ἐτῶν Τούρκος τις ἤθελε νὰ οἰκιοποιηθῇ τὸ μέρος, ἐνθα ἐκτίσθη τῶ 1835 που καὶ τὸ ἱερὸν μάρμαρον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κοινότης ἤγειρεν ἀμφισβητήσεις, τὸ πρᾶγμα κατήντησεν εἰς τὰ Δικαστήρια. Ἐπιτροπὴ δὲ ἐξ ἐπισήμων Τούρκων προεξάρχοντος τοῦ Καϊμακάμη ἐλθοῦσα καὶ μὴ δυναμένη ἄλλως νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα, διέταξε παιδίον τι νὰ καθαρίσῃ τὸ ἱερὸν μάρμαρον. Καὶ ὦ τοῦ θαύματος ἤρχισε πάλιν νὰ νὰ ἰδρῶνῃ. Τότε οἱ Τούρκοι ἐκπλαγέντες ἐπεδίκασαν καὶ αὐτὸν τὸν τόπον εἰς τοὺς Χριστιανούς.

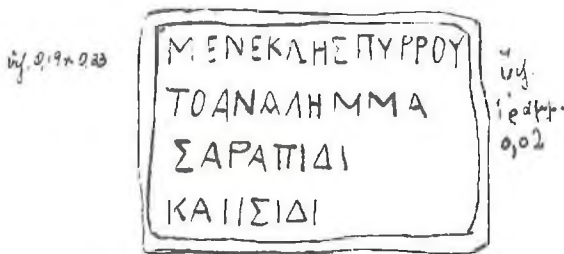
Ὁ ναὸς εἶχε στέγην, ἣτις ὅμως κατὰ τὴν ἐξορίαν κατεστράφη. Ἐπὶ

τῆς Α. πλευρᾶς σώζονται 3 ὑπόγεια. Τὰ δύο μεγάλα προχωροῦν ἕως 30 μέτρα, τὸ δὲ ἄλλο μικρότερον. Ὁ λίθος εἶναι πολὺ μαλακὸς καὶ ἀμώδης καὶ εὐκόλα πελεκᾶται.

Πρὸ τῆς καταδρομῆς εἶχε 2125 κατοίκους, 50—60 ἄτομα ὀλιγωτέρους ἀπὸ τὸ Κούμβαον. Τοῦρκοι ἦσαν 98. Σήμερον ἐπανῆλθον ἐκ Τυρνάβου καὶ Θεσσαλονίκης 340 οἰκογένειαι = 1400 ἄτομα, ἀναμένοντα δὲ ἀκόμη 100 οἰκογένειαι = 500 ἄτομα ἐκ Κερκύρας. Τοῦρκοι δὲ σήμερον μένουσιν 7 οἰκογένειαι = 35 ἄτομα, καὶ ἔχουσι ὠραῖον καινουργεῖς Τζαμίον. Οὐδεμία οἰκία αὐτῶν εἶναι βεβλαμμένη, ἐνῶ τῶν Χριστιανῶν 200 μὲν ἐκ θεμελίων κατεσκαμμένα, 20 κατοικήσιμοι καὶ 250 ἡμικατεστραμμένα. Εἶχον οἱ Χριστιανοὶ πρὸ τῆς ἀπελάσεως 20 καίκια τὰ ὅποια ἐταξείδευον εἰς Κων)πολιν, καὶ ἔμενον ψαροκάϊκα 25 ἔζων διὰ τῆς ἀλιείας πλήθος ἀνθρώπων.

Προϊόντα. Σιτηρά, κρόμμυνα, καρπούζια, πεπόνια ὀπωρικά καὶ μάλικτα μῆλα. Περίεργος σύμπτωσις: ἀπηλάθθησαν τῇ 14 Αὐγούστου 1914 καὶ ἐπέστρεψαν εἰς Τουρκίαν τὴν 28 τοῦ ἰδίου. Καὶ ὅταν ἀνεχώρησαν τῷ 1920, πάλιν τὴν 14 Αὐγούστου εἶχεν ἔλθει καὶ ἡ διαταγὴ πρὸς παλινόστησιν καὶ ἀνεχώρησαν τῇ 28 Αὐγούστου.

Παρὰ τὸ πρὸς Δ. χωρίον ρυάκιον, οὗ ἑκατέρωθεν τεῖχος Βυζαντινὸν παραλιακὸς σχεδὸν ναὸς μέγας (μῆκ. 30 μ. πον.) ὃν ἀνεκάλυψεν ὁ φιλόκαλος Διάκονος Ἱερόθεος ὁ καὶ πολλὰς ἐπιγραφὰς ἐδῶ συλλέξας, καὶ ἀνέκτισεν εἰς μικρότερον μέγεθος. Ἄλλ' ἤδη εἶναι κατεστραμμένη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Εἰς τὸ ὄπισθεν τῶν οἰκημάτων ἐντετειχισμένου *βωμίσκου* φαίνεται ἐν στενῷ πλαισίῳ ὕψ. 0,19 × 0,30.



Τοῦ Βυζαντινοῦ τεῖχους τὰ ἑκατέρωθεν τοῦ ρεύματος λείψανα διατηροῦνται μὲν σχετικῶς καλλίτερα ἐπὶ τῆς Δ. ράχως (εἰς ὕψ. 3 μ. πον.) καὶ δὴ προστήλου, δύο ἐκεῖ πύργων (μὲ ζώνην ἀνὰ μίαν πλινθασβεστικὴν πάλιν) καὶ πύλ. 3 μ. καὶ πύλης μεταξὺ ἐκ τῶν θεμελίων ἀσφαλῶς, δι' ἧς ἀκριβῶς διέρχεται καὶ νῦν ἡ ὁδὸς εἰς Σχολάρι κλπ. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ ἀκρωτηρίου ἐκδηλὸς ἐκεῖθεν ἡ κάθετος πρὸς Ν. φορὰ καὶ ἡ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ σημερινοῦ χωρίου μακρὰ πλευρά, ἐφ' ἧς ἀκριβῶς

σήμερον ἢ ἀτραπὸς ἢ παρὰ τὸν Ἁγ. Γεώργιον (διὸ καὶ *Καλὲς* καὶ δρόμος τοῦ Ἁγ. *Γεωργίου* λέγεται) δηλ. σαφῶς ἐπὶ τοῦ ἐξογκώματος τοῦ συγκεχωσμένου σκέλους. Καταβίων δὲ παρὰ τὴν πηγὴν *Πασκῆ*. (Ἐντεῦθεν τὸ ἀγορανομικὸν *σήκωμα* τοῦ Μουσείου, ὑπὲρ ἣν ἀκριβῶς ἔξω τοῦ τείχους καὶ τάφος *Καλυβωτὸς* ἀρισταφῆς διὰ κεραμίδων στέγης (ικανῶς) ἐγκύρτων, στέγης, σαφῶς *στρωτήρων* μ' ἐντομᾶς καὶ ἐφαρμογῆν τῶν καλυπτῆρων καὶ ἄλλας εἰς ἐνθεσιν τῶν παρακειμένων ὁμοίων, ἔχουσῶν ὕψ. 0,35 × 0,50 πού. Ἴσως πιθ. ρωμαϊκῶν ἔτι χρόνων. Καὶ ἐντεῦθεν (—ἀνατ.) τοῦ ρύακος λείψανα εὐπαρακολούθητα, χωροῦντα εἰς ἄλλο πού τόσον ὕψος ὑπὲρ τὰς δύο Παναγίας· μέχρι τῆς κορυφῆς Ἀϊλαριᾶς (Ἁγ. Ἰλαρίωνος πιθ. ποτέ), καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Ἀϊδημήτρη, ὅπου πάλιν λείψανον μέχρι θαλάσσης. Ὁλος ὁ Ἀνατολικὸς λόφος βρῖθαι (μεταξὺ τῶν σημερινῶν οἰκιῶν) σωρῶν λίθων Βυζαντινῶν καὶ ἐρειπίων, ἀφοῦ γύρω ἄπετρος ἢ γῆ. ἀλλ' ὅτι καὶ ἀρχαιότερον ὠκεῖτο, ἀσφαλὲς (πλὴν τῶν ἐν τῷ ἐπιγραφῶν καὶ τοῦ Σηκώματος) καὶ ἐκ μαρμάρου κεφαλῆς, μαρτυρουμένης πρὸ ἐτῶν. Καὶ ἄλλα μάρμαρα λέγουσιν εἰς τῶν *Κριναίων* τὰς οἰκίας εὐδοσκόμενα καὶ εἰς τοῦ *X' Γιαννικοῦ* τὸν κῆπον (μὲ γλυφᾶς-κορῶνες λέγουσιν κλπ.), συνειλεγμένα κατὰ παράδοσιν τινα ὑπὸ Τούρκου μεγάλου πρὸ αἰῶνος ἢ πλέον. Καὶ ἡ Παναγία τοῦ Πασκῆ εἶχεν (ἐκτὸς 3 μαρμ. κίωνων καὶ στρώσεις) πιθανῶς καὶ ἐπιγραφᾶς. Καὶ ἡ ὑψηλοτέρα Ἐκκλ. τῶν Εἰσοδίων (καεῖσα τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1912). Ὑπάρχει καὶ Βυζαντινὸν ἐπίθημα (dorseret) λοξόπλευρον μ' εὐφυλα ὡὰ καὶ ἔλικας (καὶ νεωτέρας πλακὸς ἐπιτύμβιον τμήμα μὲ δικέφαλον ἀετόν), καὶ ρητῶς εἰς τὸ Σχολεῖον παρὰ τὸν Ἁγ. Θεόδωρον ὑπῆρχεν ἐπιγραφὴ, ἣν ἐπεσκεπτόντο οἱ περιηγηταὶ καὶ δὲν ἀνεγίνωσκον, πολὺστιχος.

Πλὴν τοῦ τείχους καὶ τῆς παρὰ τὸ ρεῖμα πιθανῶς Βυζαντινῆς μητροπόλεως (ἀλλ' ἴσως ἦτο καὶ ἡ τῶν Εἰσοδίων), θὰ ἦτο ἐκεῖνη τῶν δύο ἐξ ἧς τότε κατήχθησαν καὶ εἰς τὴν ἀπὸ γενεᾶς κυρίαν ἐκκλησίαν τῆς Ἀγίας Βλαχέρνας (μὲ ἀγίασμα) —λεκάνην μεγάλην μαρμάρινον μὲ πῶμα δῆθεν ἰδρώνουσαν ὕδωρ (ἤδη ἐξαρθρωμένην ὑπὸ Τούρκων) λίθοι, μάρμαρα διάφορα, ἐν οἷς καὶ ἄριστον τῷ Εἰσοδίων ἐπίθημα (ἀκέραιον). Σώζεται καὶ λιμενοβραχίων μόλις ἀνέχων ...ἀρχ. Περὶ τοῦ τείχους ἐγχωρία παράδοσις λέγει: Τὸν Καλίμους τὸν ἐχάλασεν ὁ Πάπας καὶ ρητότερον ἐννοοῦν τοὺς Φράγκους. Κατὰ τὴν πρὸς Πάνιον ὁδὸν 1/2 ὥραν ἀπὸ τῆς Ραιδεστοῦ εἶναι κρήνη τοῦ Ragozy τοῦ Οὐγγου.

Ὁ κ. Ἀθηνόδωρος Δημητρίου λέγει ὅτι ἐν τῷ Γσιφλικίῳ αὐτοῦ κειμένῳ 12 χιλιομ. ἀπὸ τῆς Ραιδεστοῦ ἐπὶ τῆς εἰς Μουρατλῆ ἀγούσης ὑπάρχει λόφος, ἔχων θεμέλια, καὶ εὐρέθησαν νομίσματα εἰς αὐτοὺς Ἑλληνικά. Ἐπὶ τοῦ ἐνὸς τούτων καὶ σαφῆς στεφάνη τείχους ὑπάρξαντός ποτε.

ΑΙΝΟΣ

Ἐν τῇ μονῇ τῆς Θεοτόκου τῆς Σκαλωτῆς σταυρὸς μὲ ἐπιγραφὴν Σταυροπήγιον.

Ἀνάγλυφον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Ὀδυσσέως Παπακωστῆ, ἀνεπιού τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου, παριστᾷ ἄνδρα πωγωνοφόρον ἐπ' ἀριστερᾷ, χιτῶνα ποδῆρη περιβεβλημένον, τείνοντα τὴν δεξιὰν πρὸς γυναῖκα βεβαίως, μὴ φαινομένην πλὴν τῆς χειρὸς ἐντὸς τῆς τοῦ ἀνδρὸς καὶ κάτωθι τοῦ ποδὸς πεδλοφόρου. Εἶναι παράστασις ἐπιτάφιος. Ἀνευρέθη ἐν τῇ θέσει τῆς πόλεως Κηράλ-Κηζι καὶ ὑπὸ τινος Τούρκου Διλσιζ ἐπωνυμουμένου, παρὰ τοῦ ὁλοίου καὶ ἠγοράσθη. Ἔχει μῆκος ἐνὸς μέτρου πλάτος ἄνω 0,15 κάτω 0,13. Εἶχε δὲ καὶ ἐπιγραφὴν δυστυχῶς ἀποθραυσθεῖσαν χωρὶς νὰ ληφθῆ ἀντιγραφον. Εἶναι ὠραῖον ἔργον. Κατὰ τὴν κρίσιν δὲ ἡμετέρων τε καὶ ξένων ἀρχαιολόγων ἰδόντων αὐτό, ἀνήκει εἰς τὸν ε'. π. Χ. αἰῶνα. Διὰ τῆς ἀριστερᾶς κρατεῖ τὸν χιτῶνα. Ὁ ποῦς τῆς γυναικὸς ἀπὸ τοῦ γόνατος μέχρι τὴν ἄκραν φαίνεται, ὅπισθεν δὲ εἶναι τεθραυσμένος καὶ στηρίζεται ὡσεὶ ἐπὶ καττύματος.

Περὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς μονῆς Σκαλωτῆς ὁ κ. Ὀδ. λέγει ὅτι ὁ Αὐτ. Ἀλέξιος Α' Κομνηνὸς τὴν παραμονὴν τῆς μετὰ τῶν Πατινακῶν μάχης τῷ 1095 ὠραματίσθη τὴν Θεοτόκον εἰποῦσαν: Θάρρει καὶ νικήσεις. Καὶ τῷ ὄντι τὴν ἐπιούσαν ἐνίκησε τὴν περὶ τὸ Λεβώνιον μάχην, καὶ ἔκτισε τὴν μονὴν Σκαλωτῆν. Ὑπῆρχε δὲ καὶ χρυσόβουλλον ὅπερ ὁ κ. Παπακωστῆς παρέδωκε τῷ Οἰκ. Πατριάρχῃ Ἰωακείμ τῷ Γ' καὶ ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εὐρίσκεται ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης. Ἐνταῦθα πολλαὶ οἰκογένειαι, ἕξ Αἴνου μάλιστα, διὰ τὸ λαμπρὸν τῆς μονῆς κλίμα, τὸ ἀξιόλογον ὕδωρ τὰ ὠραῖα καὶ καλῶς ἐπιπλωμένα κελλία καὶ τὴν τοποθεσίαν, ἕξ ἧς φαίνεται καὶ ὁ φανὸς τῶν Δαρδανελίων.

Ἐντὸς τῆς πόλεως Αἴνου ὑπῆρχον 70 ναοί, ὧν οἱ πλείονες ἀνήκον εἰς ἀρχοντικούς οἴκους, ἔχοντας ἰδιαιτέρους ἱερεῖς. Ἐντὸς τοῦ φρουρίου δὲν ὑπῆρχον πλέον τῶν 30 οἰκιῶν.

Περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου προκειμένου, ἐπληροφορήθη ὅτι Αὐτοκρατορικὸν διάταγμα ἦτο νὰ εἶναι τὸ κατάντημα εἰς τὴν Αἴνον. Ἀλλὰ προετιμήθη τὸ Δεδε-ἀγάτς. Διότι ἂν ἐτελεῖωνεν εἰς τὴν Αἴνον (Δραγοτίνα) ἔπρεπεν ἢ νὰ ἀκολουθῆσθαι τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ ὅτε θὰ ἔχανε τὸ Διδυμότειχον, Σουφλίον κλπ. ἢ τὴν δεξιὰν ὄχθην μέχρι Φερῶν, κατόπιν ὁμως μέχρι Δρακοτίνας ἔπρεπε νὰ κτισθῶσι κατὰ σειρὰν γέφυραι διότι τὸ ἔδαφος εἶναι ἐλῶδες, καὶ ἐλαχίστη βροχὴ καθιστᾷ αὐτὸ ἀδιάβατον. Ἐν τούτοις οἱ Αἴνιοι ἐπεμψαν ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὸν κ. Ν. Χατζόπουλον καὶ Ἀριστάρχην βέην εἰς Κων)πολιν καὶ ἐνήργησε νὰ ἀποσταλῆ Ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέτασιν τῶν παραπόνων τῶν κατοίκων. Ἀλλ' αὕτη

δεκασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βιρώνου Χίρς, ἀπεφάνθη ὅτι δὲν ὑπάρχει διαφορὰ ἂν γίνῃ ὁ σιδηροδρόμος ἐν Αἴνω ἢ Δεδὲ ἀγάτς.

Τῷ 1886 ἡ Μ. Ἐκκλησία ἐπιβραβεύουσα τὰς ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς ἐπισκοπῆς Παραμυθίας ἐνεργείας τοῦ Μητροπολίτου Ἀνθίμου Ζ΄, Πατριάρχου μετὰ ταῦτα, καὶ τὰς πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας ἐνεργείας αὐτοῦ ἐν Αἴνω (ὅπου ἐδίδασκεν ὁ ἐκ Δαρδανελίων Π. Μιλτιάδης εἰς τὸ Γραμματοδασκαλεῖον) ἐνῶ μετὰ ταῦτα οἱ μαθηταὶ τῆς Σχολῆς εὐκόλως ἐγίνοντο δεκτοὶ εἰς τὴν Β΄ τάξιν Γυμνασίου, παρεχώρησε καὶ τὴν περιφέρειαν Δεδε-ἄγάτς, ἐνῶ πρότερον περιορίζετο ἡ δικαιοδοσία εἰς ὀλίγα χωρία, ὧν τινα βουλγαρικὰ ὄντα ἐκ τῶν πρώτων ἤγειρον τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας πλὴν τῶν Ρουμτζίκ, Καβατζίκ, Πασμακτσῆ, Δεδεαγίτς καὶ Φερῶν.

Ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίνου Ε΄ ἤλθον εἰς Αἴνον ὁ Χίου Κωνσταντῖνος, ὁ Λιτίτης Νικηφόρος καὶ μετὰ τοῦ Αἴνου Γερμανοῦ Θεοτοκᾶ προεχειρίσαντο ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ Σκαλωτῆς τὸν ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου, κατ' ἀπαίτησιν τῆς Σερβικῆς Κυβερνήσεως, ψηφισθέντα Μητροπολίτην Σκοπίων, Φιρμιλιανόν, καθ' ἣν παρίσταντο ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Ρωσίας Μάικωφ Ἀδ)λεωσ, ὁ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὁ τῶν Σκοπίων Σέρβος Πρόξενος Παράτσοβιτς καὶ ὁ ἄνευ εὐλόγου ἢ ἐπιβεβλημένης ἀφορμῆς Ἑλλήν προξενος Δεδεαγίτς Βάρεκελης.

Ἐντὸς τοῦ δζαμίου ἐν τῷ φρουρίῳ ὑπάρχουν δύο ἀρχαιότατα τηλεβόλα, ὧν τὸ ἕτερον σφουρήλατον.

Δζαμί Ἁγίου Κωνσταντίνου, οἱ κίονες τοῦ προνάου φέρουσι σταυροὺς ἐπὶ τοῦ κιονοκράνου.

Ἐπὶ ὥραίας μαρμαρίνης πλακὸς κύκλος καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

ΕΝΘΑΔΕ

ΚΕΙΜΑΙ ΑΚΟΙΤΙΣ
ΕΓΩ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ-ΕΥ
ΦΡΩΝ-ΤΟΥΝΟΜΑ-ΒΑΛΑΣΗ
ΣΚΗΝΟΣ-ΑΠΕΙΠΑΜΕΝΗ
ΚΕΙΜΑΙ ΜΕΝΤ-ΟΥΘΝΗΣΑ
ΣΑ-ΛΕΞΑΣΑ-ΔΑΡ-ΜΑ
ΚΡΟΝ-ΥΠΙΝΟΝ-ΑΝ-Δ
ΑΥ ΣΤΗΣΟΜΕΝΗ
ΝΕΥΜΑΤΙ-ΑΡ
ΧΙΘΕΩ

1784

Ἡ ἐκκλησία τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἔχει ἔξωθεν ἐπιγραφήν κατεστραμμένην τελείως. Ἡ ὄροφὴ ἀκεραία καὶ νέα ἔλειτούργει μέχρι τοῦ 1892,

Ἐντὸς σώζονται τινὲς τοιχογραφίαι τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἁγίας Ἑλένης, εἰς τὴν εἴσοδον ἑπάνω. Ἔχει κιονόκρανον βυζαντινὸν ὠραῖον καὶ ἕτερον μὲ κοίλωμα.

Παντοβασίλισσα οἰκογενειακὸς ναὸς ἔχων 6 κίονας. Εἰς τὸ δάπεδον λίθοι κεκοσμημένοι. Ἐλειτούργει μέχρι τοῦ 1890. Σώζεται καὶ μία πτέρυξ διπτύχων, ἐφ' ἧς εἶναι ζωγραφισμένος ὁ Ἅγιος . . . ἑπάνω, κάτω δὲ ἡ Ἁγία Κυριακή. Καὶ ἐνταῦθα ὑπάρχουσι τοιχογραφίαι.

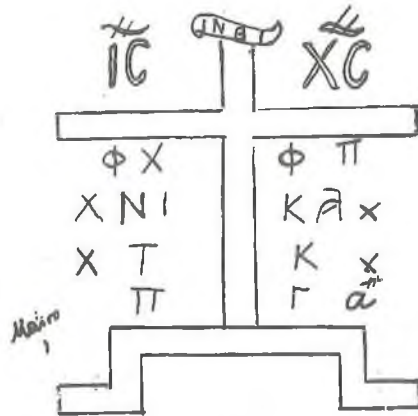
Κορμὸς ἄνευ κεφαλῆς καὶ ἄκρων τηβεννοφόρου ἀνδρὸς Ρωμαϊκῶν χρόνων πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Βλασίου.

Ἐκκλησία Ἁγίου Βλασίου. Ἐπὶ τῆς εἰσόδου ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή: Οὗτος ὁ περικαλλῆς καὶ πανσέβαστος ναὸς ὁ πάλαι μὲν ποτε τῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ὀνόματι τιμώμενος, ὡς ἐν τῷ ἑτέρῳ δηλοῦται κίονι· νῦν δ' ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου ἱερομάρτυρος Βλασίου σεμνυνόμενος, ἀνηγέρθη ἐκ βάρθρων ἐπ' Ἀρχίου τοῦ Βυζαντίου διὰ συνδρομῆς καὶ βοηθείας τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν, ἐξόχως δὲ τῇ δαπάνῃ καὶ ἀόκνῳ ἐπιστασίᾳ τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν Τζουκαλάδων 1836 τῇ 29 Μαΐου.

Πρὸ τῆς εἰσόδου δὲ ὑπάρχει πλάξ μαρμαρίνη φέρουσα, ἐπιγραφὴν.

Ὁ Πλίνιος λέγει (H. N. IV. 43) ὅτι πλησίον τῆς Αἴνσου εἶναι ὁ τύμβος τοῦ Πολυδώρου.

Ἐν τῇ προσόψει τῆς οἰκίας Χαριλάου ἐν τῇ ὁδῷ



Ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως. Λαμπρὰ ἐκκλησία δομικῶς νέα. Τῷ 1915 26 Ὀκτωβρίου ἔπεσεν ἀπὸ ἀεροπλάνου βόμβα ἐνῶ ἐντὸς ὑπῆρχε

καὶ ἡ ἐπὶ τῆς διαρρυθμίσεως τῶν ὁρίων Ἐπιτροπή Οἱ Τοῦρκοι διήρ-
πασαν αὐτὴν καὶ τὸν πολυέλαιον.

Ἐπάνω εἰς τὸν γυναικωνίτην ὑπάρχουσιν λείψανα τοῦ τέμπλου τῆς
ἐκκλησίας τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν θαυμάσια ὅλα ἐπίχρυσα. Σώζονται ἐν
τῷ σκευοφυλακίῳ πολλαὶ στολαὶ ἀρχιερέων πολῦτιμοι.

Ἐπιτύμβιον.

Δὲν εἶνε πράγμα ἄσύνηθες, δὲν εἶνε πράγμα ξένον
νὰ κοιτωμαὶ κ' ἐγὼ ἐδῶ εἰς τάφον μονωμένον
Ἡ τῆς θνητότητος φωνή, ἣτις τοὺς πάντας κράζει
κ' ἐμὲ φωνάζει τὴν Ραλοῦ, κόρη τ' Αλτιναλμάζη·
Εἰς τὴν στενὴν αὐτὴν ὀπὴν τὸ δῶμα τῶν σκολήκων,
ὅπου πληθὺς κατέρχεται βρεφῶν καὶ ἐνηλίκων
ὁ βίος μου ἐπὶ τῆς γῆς 45 χρόνων
Δὲν ἔμεινεν ἀμέτοχος δυστυχιῶν καὶ πόνων

1842 κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον

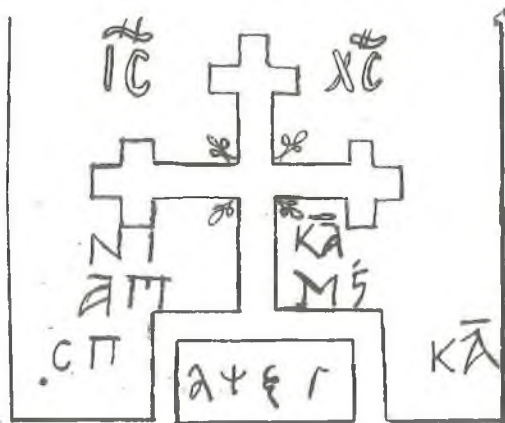
Τὸ παγγάρι τῆς ἐκκλησίας θαυμάσιον, ὁ ἄμβων καὶ ὁ θρόνος ἀρ-
χαῖοι, στασίδια ἐν τῷ παγγαρίῳ λαμπροστόλιστα.

Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἰδίου ναοῦ τμήμα ἐπικρανίτιδος κορινθιακοῦ ρυθμοῦ
μὲ ἀκάνθας.

Ἐξω τοῦ ναοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Ἰω. Λύκου ἐντετοιχισμένος λίθος,
φέρων τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν, κατὰ τὸ ἥμισυ κατεστραμμένην.

ΜΑΔΙΩΥ
ΤΑΙΣΙΝ
ΥΕΕΝ Ο

Ἀντικρὺ δὲ ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ ναοῦ ὁ ἐξῆς σταυρὸς



Πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ οἰκήματος, ὅπερ χρησιμεύει ὡς Γραφεῖον Διοικητηρίου, εἶναι παρερρημμένος κίων μέγας μὲ θαυμασίας ραβδώσεις.

Οἰκογένεια τὸ ὄλον σήμερον 440, ἐξ ὧν 60—62 Τουρκαῖκαί ἦτοι περὶ τὰ 1200 ἄτομα.

Ἐκ τῶν ἀπελαθέντων τῇ 25ῃ Αὐγούστου 1915 μόλις ἐπανῆλθε τὸ ἡμῖν. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι θέλοντες νὰ ἐπανέλθωσιν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως οἰκημάτων δυσκολεύονται νὰ τὸ ἀποφασίσωσιν.

Ἐκκλησία Ἁγίου Ἰω. τοῦ Θεολόγου. Ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τῆς προσόψεως αὐτῆς ὑπάρχει ἀνάγλυφος παράστασις. Ὁ Πάν ὁ Τραγόπους ἀριστερά. Εἰς τὸ μέσον ἡ Ἀφροδίτη μὲ θαυμάσιον πέπλον ὀδηγοῦσα διὰ τῆς ἀριστερᾶς γυναῖκα πεπλοφόρον θαυμάσιον ἔργον. Ἐχει ἐντὸς λαμπρᾶς εἰκονογραφίας ὁ ναὸς καὶ στηρίζεται ἐπὶ 3 κίωνων ἀποτελῶν σχῆμα σταυροῦ μετὰ τοῦ θόλου. Ὁ Παντοκράτωρ ἐπάνω διατηρεῖται καλῶς καὶ περίε φέρει τὴν ἐπιγραφὴν: Τὸ στερέωμα τῶν ἐπὶ σοὶ πεποιθότων, στερέωσον Κύριε τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν ἐκτήσω τῷ τιμίῳ σου αἵματι.

✠ ἈΝΙΣΟΡΗΘΗΘΨΑΝΣΕΠΤΟΣ ἜΤΟΣ ΝΑΟΣ
 ΤΩΝ ΤΙΜΙΟΥΣ ΕΝΔΟΣΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟ-
 ΜΟΥ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ ἸΩΑΝΟΥ. ΕΚ ΚΟΠΩΝ ΚΑΙ
 ἘΣΟΔΩΝ ΤΩΝ ΕΥΣΕΒΩΝ ΚΑΙ ὈΡΘΟΔΟ-
 ΣΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΜΕΝ
 200 ΒΙΒΛΙΟΝ ΜΟΝΑΧΗΣ Κ' ἘΤΕΛΕΙΩΘΗ ΕΝ
 ΜΗΝ ὈΚΤΩΒΡΙΟ-Εἰς τὰς Κ.Θ.
 ἜΤΟΣ ἀπο ΧΥ αχπ.

Εἶχεν ἄλλοτε ἡ πόλις ἕως 70—72 ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἰδιωτικῶν (σημείον τοῦτο εὐπορίας). Σήμερον εἶναι ἐν ἐνεργείᾳ μόνον δύο· ἡ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς, καὶ εἰς τὸ Νεκροταφεῖον ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἔνθα ὑπῆρχεν ἄλλοτε καὶ κοινοτικὸν νοσοκομεῖον.

Ἐπὶ τῆς ΒΔ. γωνίας τοῦ τείχους εἶναι ἐντετειχισμένη πλάξ μαρμάρινος μετὰ σταυροῦ καὶ ἐπιγραφῆς.

Ὁ Πύργος παρὰ τὰ πηλοπλαστεῖα μεμονωμένος τετράγωνος εἰς τὴν Β. πλευρᾶν. Ἔχει ἐπιγραφὴν δυσανάγνωστον καὶ τὰ ἐξῆς σύμβολα τῶν Γιατελούζων.



Ὁ πύργος 100 περίπου μέτρα μακρὸν τοῦ τείχους, συνδέεται μετ' αὐτοῦ μὲ ἓν τεῖχος χαμηλότερον.

Ἐκκλησία Ἁγίας Κυριακῆς. Ὡραία καὶ πρὸ πάντων τὸ εἰκονοστάσιον, ὁ θρόνος καὶ τὸ ἀπέναντι Κουβούκλιον. (Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τῶν εὐσεβῶν Καραβουκυρέων τῆς Αἴνου (1784).

Ἔχει καὶ μίαν εἰκόνα ἀνάγλυφον τῆς Θεοτόκου βασταζούσης τὸ θεῖον τέκνον. Ἐν μέρει ἀνάγλυφος εἶναι καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς εἰσόδου εἰς τὸ ἱερὸν Ἀρχάγγελος. Αἱ εἰκόνες ἔχουσι χρονολογίαν 1760 καὶ 1761, ἡ δὲ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης 1778.

Τὸ παγγᾶρι ὠραῖον, ὠραιότερον δὲ τὸ Προσκυνητάριον μὲ ὠραῖα κανονικὰ σχέδια ἐκ μαργάρου.

Ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Ταξειδαρίας. Ἐν τῷ ἱερῷ ὑπάρχει μάρμαρον ἔχον τὴν ἐξῆς παράστασιν.



Καὶ τὸ εἰκονοστάσιον στηρίζεται ἐπίσης ἐπὶ ὠραίου Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ καὶ σχεδίου λίθου.

Παρὰ τὴν Στεντορίδα λιμνοθάλασαν εἶναι τὸ ἅγιασμα τῆς Ἁγίας

Παρισκευῆς καὶ πλησίον τὰ ἀμπέλια τῆς Ἁγίας Ζώνης, κτισθείσης τοῦ ναοῦ τοῦ Τιμίου Προδρόμου. Παρέκει συνοικισμὸς ἀρχαῖος ὡς φαίνεται ἐκ τῶν κεράμων καὶ τῶν ἄλλων ἰχνῶν τοιχοδομίας.

Ἐπάνω δὲ εἰς τοὺς βράχους κεῖται τὸ Ζηρύνθιον ἄντρον εἰς τὸν κάτω μαχαλὰν εἰς τὴν συνοικίαν Λαμπῆ πλησίον τοῦ Τουρκικοῦ τεμένους σώζεται λάρναξ ἀρχαία—Ἐξεταστέα.

Ἅγιος Εὐπλους κοινῶς Ἁγιανόπλους. Μετεβλήθη εἰς Τεκέν. Εἶναι ἔκκλησία σχήματος σταυρικοῦ μετὰ θόλου καὶ ἡμιθολίων. Εἰς τὴν αὐλὴν μέγα κιονόκρανον. Κεῖται πλησίον τῆς θαλάσσης.

Ἐξῶθεν τοῦ τείχους πρὸς Δ. ὑπάρχουσι δύο πύργοι μεγάλοι ὑψηλοί, 20 μέτρα καὶ μεταξὺ συνδέονται διὰ χαμηλοτέρου τείχους. Ἐν τῷ πρώτῳ ὑπάρχουσι καὶ σταυροειδῆ ἀνοίγματα ὡς πολεμῆστραι καὶ ἔν κιονόκρανον Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, ἀπολήγουσι δὲ εἰς ἐπάλξεις, ὀδοντωτάς.

MCCAOXH . . . OI CPRI MAGLSH

Ἐπάρχει δὲ καὶ πλάξ μὲ φολίδας σύμβολα τῶν Γιατελούζων—φαίνεται δὲ καὶ τι ὡς πρόσωπον. Ἐπάρχει ἔπάνω εἰς τὸ αὐτὸ ἐδῶ μέρος, φάτνωμα καλῆς τέχνης. Κατόπιν στρογγύλος πύργος ἔπάνω δὲ κορμὸς ἀγάλματος καὶ εἶτα ἐρείπια ἑτέρου, κατεστραμμένου ἐν μέρει πύργου, τοῦ ὁποῦ τὰ θεμέλια εἶναι παμπάλαια κυκλώπεια, κατόπιν πύλη τοῦ τείχους κατεστραμμένη.

Ἡ Δ. πλευρὰ τοῦ τείχους ὑψηλὴ μὲ ἐπάλξεις βυζαντινῶν χρόνων. Παντοῦ σταυροὶ καὶ μάρμαρα ἐξ ἀρχαιοτέρων οἰκοδομημάτων.

Πρὸς Δ. πύλη μικρά.

Ξ EN AINΩ

ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΠΑΝΕΥΚΛΕΩΣ ΙΣΤΑΝΤΑ
ΙΟΡΑ ΤΗΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΗΣ ΕΚΛΕΚΤΟΤΑΤΗΣ
ΙΜΝΗΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΝ ΕΝΤΑΥΘΑ ΦΕΥ ΗΛΕ
ΚΕΚΙΘΕ ΚΟΝΙΣ

ΑΙΝΟΣ ΤΗ 4 Ι8ΛΙ8 1855

(Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰω. τοῦ Προδρόμου)

Ἐν Αἴνῳ εὐρίσκονται καὶ δύο Ἐκκλησίαι ἡ τῆς Ἁγίας Τριᾶδος πλησίον τῆς Ἐκκλ. Χαριτωμένης, καὶ ἑτέρα ἡ τῆς Φανερωμένης δεξιᾷ τοῦ ἀνεμομύλου, αἵτινες κεῖνται μόνις 20 βήματα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην. Ἀμφότεραι αἱ Ἐκκλησίαι αὗται εἶναι λελαξευμέναι ἐντὸς βράχων ὑπογείως

κειμένων εις βαθμὸν ὥστε ἄνωθεν εἶναι ὁδοὶ εἰς κοινὴν χρῆσιν. Αἱ δύο αὐταὶ Ἐκκλ. ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Περὶ τούτων διεξοδικὰ λόγον κάμνει καὶ εἰς τὸ σύγγραμμά του ὁ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐν Αἴνῳ διαμείνας Ρῶσσος ἄρχαιολόγος Ρέγγελ— ἐπισκεφθεὶς τὴν Αἴνον συνεπέειχε συστάσεως τοῦ κ. Λῦσιν.



Ἐκ τῆς ἀποβάθρας βλέπει τις πρὸς τὰ δεξιᾶ σειρὰν ἀποθηκῶν καὶ μίαν εὐρείαν καὶ ἐκτεταμένην κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ ὁδόν. Ὡραία δὲ ὁδὸς φέρει εἰς τὴν πόλιν καὶ μετὰ λύπης βλέπει τις τὴν εὐθύγραμμον καὶ διὰ λιθοκτίστων καταστημάτων ὅλως ἡρειπωμένην ἀγορὰν καὶ τὸ ἐμπορικὸν καφενεῖον, μὲ τούς φούρνους κλπ. Δεξιᾶ φαίνεται τὸ φρούριον ἐπὶ ὑψώματος, ὅπερ σώζεται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκέραιον. Τὰ ὀλίγα χαλάσματα συνέβησαν ἀπὸ τὸν σεισμόν τοῦ 1912. Ἔχει δὲ σχῆμα ἀκανόνιστον. Οἱ πύργοι του ὑψηλοὶ τετράγωνοι καὶ στρογγυλοὶ μὲ ὀδοντωτὰς ἐπάλξεις. Παντοῦ βλέπεις μάρμαρα μὲ σταυρούς, ἢ ἐξ ἀρχαιοτέρων οἰκοδομημάτων εἰλημμένα καὶ τὰ σύμβολα τῶν Γουατελουζίων ἡγεμόνων αὐτῶν.

Ἐκτὸς τοῦ τείχους πρὸς Ν. ὑπῆρχον δύο συνοικίαι Ἑλληνικαὶ αἱ πλουσιώτεραι, αἵτινες ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τοῦ 1868. Ὅσαι κατόπιν ξανακτίσθησαν εἶναι μεγάλαι, καὶ ὠραῖαι, ἀλλὰ κατεστραμμέναι. Ὑπῆρχον οἰκίαι, ἔχουσαι θαυμάσιον διάκοσμον καὶ ὄροφὴν ἐπίχρυσον.

Ἀπέναντι τοῦ Διοικητηρίου ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Σλάβηνας ἐντὸς τοῦ κήπου ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν φρέατος βάθρα μαρμάρινα, αἵτινα καὶ παρεχώθησαν. Ταῦτα κατὰ τὸν κ. Σαμοθράκην πρὸ 22 ἐτῶν. Ὑποτίθεται, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ὁ τάφος τοῦ Σερίου. Τοῦ Κηπίωνος τοῦ νικητοῦ τῆς Ἰττήκης. Τοῦτο φηκοδόμησεν ὁ ἀδελφός του Σκιπίων ὁ Ἀφρικανός.

Τὸ σχολεῖον μικτὸν εἶναι ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἰω. τοῦ Βαπτιστοῦ. Εἶχεν ἄλλοτε καὶ ὠραίαν βιβλιοθήκην ἐφ' ἧς ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφὴ: ψυχῆς λατρεῖον. Ἐκεῖ εὐρίσκονταί καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Ἰω. τοῦ Προδρομοῦ. Ἐν τῷ τοίχῳ μὲν ἐξωτερικῶς ὑπάρχει τὸ


ἀνάγλυφον τοῦ Πανός καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, κρατούσης ἐκ τῆς χειρὸς μίαν νύμφην.

Ἁγία Τριάς Ἐκκλ. Ὑπόγειος, κατέρχεται τις δι' 7 βαθμίδων ἐν-
τὸς λελαξευμένου βράχου. Ὑπάρχει μία πλάξ μεγάλη μὲ σταυρόν. Πρέπει
νὰ ἀνεγερθῆ. Ἔχει δὲ τὸ ἱερόν δύο εἰκόνας μίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος
1268 καὶ ἄλλην τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ἡ πρώτη φαίνεται ὡς προῖόν
πυρογραφίας καὶ ἡ β' πολὺ ὠραία.

Φανερωμένη. Πλησίον εἰς τοὺς ἀνεμομύλους ἐντὸς βράχου ἐσκαμ-
μένου κεῖται ἡ Φανερωμένη. Ἐκκλησία μικρὰ ὑπόγειος, εἰς ἣν κατέρχε-
ται τις μὲ κλίμακα ἔχουσαν 5 βαθμίδας. Οὐδὲν τὸ οὐσιῶδες διασώζει.—
δέχεται φῶς ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ προνάου ὅστις εἶναι νέος.

Ἔχει ὅμως καὶ ἡμιθόλιον εἰς τὴν εἴσοδον ἐπὶ δύο παραστάδων στη-
ριζόμενον.

Εἰς τὴν εἴσοδον πλάξ μὲ σταυρόν καὶ ἐπιγραφὴν δυσανάγνωστον.

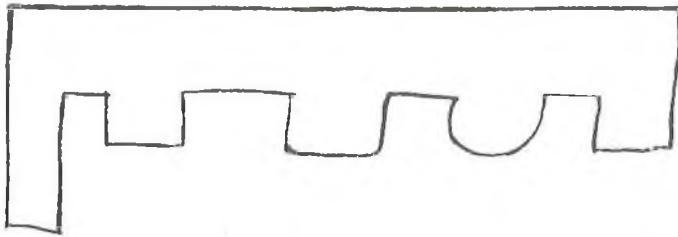
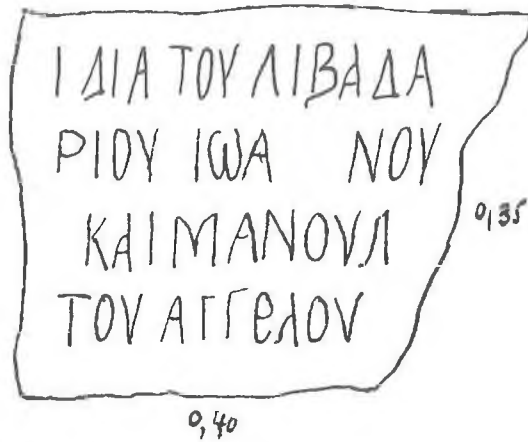
⊗ ΑΓΓΕΡΟΝ Κ ΒΑΘΡΟΝ ΟΘΙΟΚ ΠΑΥΣΕ ΤΟΙ
ΜΑΙΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΜΙΚΡΟΛΑΟΥ ΔΙΑΚΟΠ

 ΟΥ Κ ΖΩΔΟΝ ΑΥΓΟΥΣ ΑΡΙΚΗ ΤΟΝ ΚΑ
 ΝΑΒΟΝ ΒΙ ΤΟΝΣ Α Α ΚΘ ΗΣ ΙΔ
 ΚΟΣ

μῆτρ. 1,13 x 0,33

Ἡ πλάξ αὕτη σώζεται ἐντετειχισμένη εἰς τὸν αὐλόγυρον τῆς Ἐκκλη-
σίας Ἁγίου Βλασίου, ὑπεράνω καὶ ἀριστερᾷ τῷ εἰσερχομένῳ τὴν αὐλίον
θύραν.

Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Α Θ. Σαμοθράκη ἐν τῇ Ἀρμονίᾳ Σμύρνης 20
Μαΐου 1899 ἀρ. 258.

Καὶ ἐν τῇ Revue des études Grecques τεύχ. 24ον, σελ. 142 τοῦ
ἔτους 1902



θέσις τῆς πλακῶς

Σχεδιάγραμμα τοῦ προτειχίσματος ἐφ' οὗ εὐρίσκεται ἐντετειχισμένη ἡ ἄνω ἐπιγραφὴ.

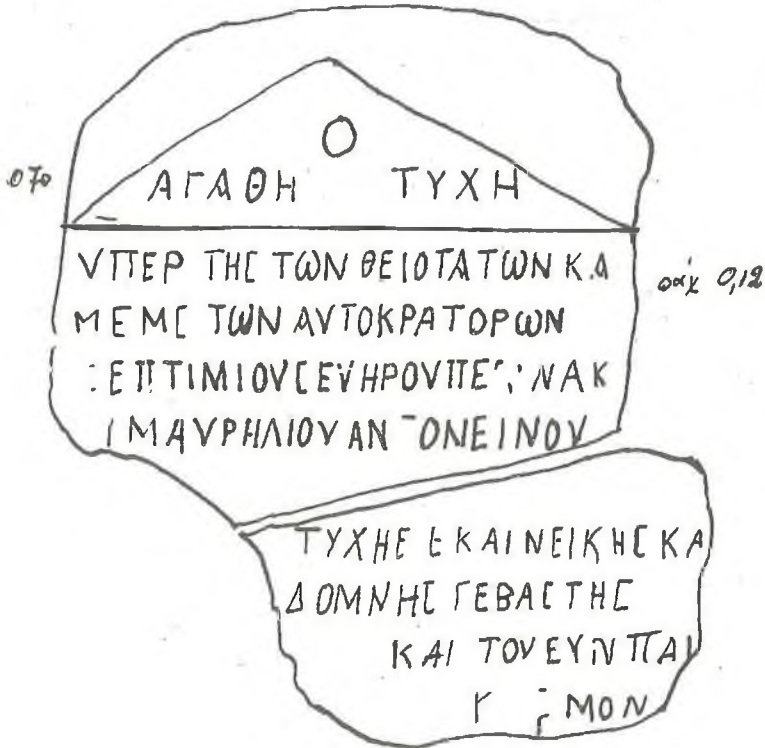
Ἐκ τῆς Συλλογῆς τοῦ κ. Α. Σαμοθράκη

Ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς Σταυροπηγιακῆς μονῆς Σκαλωτῆς

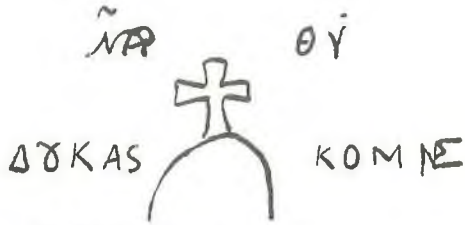
Ἐπιγραφή τῆς Τραϊανουπόλεως



0,70



Ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Ἐβρῶ Ἀδελφῶς 19 Μαΐου 1901 ἀρ. 556. Ἐπίσης ἐν τῇ
Revue des études Gr. τευχ. 64 1902 σελ. 142—143 ὑπὸ Α. Θ. Σαμοθράκη.



ΕΤΟΣ ΣΡΜ ^{και}

ΕΤΟΥΣ ΣΡΜ

Καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Ἀδλίς τῷ 1362 ἐπολιορκεῖτο, ὁ Διοικητὴς αὐτῆς ἔφυγε διὰ πλοιαρίου μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν θησαυρῶν του εἰς Αἶνον καὶ ἐκλείσθη ἐν τῷ φρουρίῳ. Ἐκεῖ ἀνευρέθησαν κατὰ τὸν Τουρκικὸν Σαλναμὲ 1309 καλύμματα μολύβδινα, ἅτινα λέγουσιν, ὅτι δῆθεν εἶναι ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἔφερον ὁ ἡμέτερος Διοικητὴς μετὰ τῶν θησαυρῶν του.

Ὁ Πορθητὴς ἐπολιόρκησε ταύτην κατὰ ξηράν, ὃ δὲ Γιουνούς κατὰ θάλασσαν καὶ τὴν ἐκυρίευσαν τῷ 1465. Ὁ Γιουνούς εἶναι τεθαμμένος ἐκεῖ.

Δεξιᾷ τῷ εἰσιόντι εἰς τὸ φρούριον ὑπάρχει ἀνάγλυφον ἀνδρὸς καθημένου ἐπὶ θρόνου, ἦτο δῆθεν ἡ εἰκὼν τοῦ Διοικητοῦ, ὡς καὶ ἡ ἀριστερὰ κειμένη πλάξ τοῦ ἥρωος, παρίστανε τὸν αὐτὸν ἀναβάτην.

Ἡ Αἶνος ἔκειτο δῆθεν ἐπὶ ὑψηλῆς νήσου καὶ πάλαι, νῦν δὲ τὸν συνδέοντα μετὰ τῆς ξηρᾶς λαίμῳ ἀνεῦρον οἱ Τούρκοι ἐκ τῶν αὐτόθι ἀπολιθωμάτων θαλασσίων πεταλίδων.

	Τούρκ.	Χριστ.
136 οἰκίαι Τούρκων	461	Χριστ. οἰκίαι 477
1733		
Συνοικίαι	Χισσάρι Ἰσλάμ	
	Γκαζι Ὀμάρ-βέη	
	Τέκκε	
	Μιολίμ Κίπτι	
	Ἅγιος Δημήτριος	
	Ἅγία Κυριακὴ	
	Kadaia	
	Χαριτωμένη	
	Ἄκ-Σάστ	
	Σκοπισὴ	
	Ἅγιος Βλάσιος	
	Ἅγιος Νικόλαος	
	Παναγία	

Ἐἶχεν ἓνα τεκέν, ἓνα λαμπρὸν λουτρόν, πλινθοποιεῖον ἐξ 7 ἐργοστασιῶν, μηχανὴ μὲ 4 πέτρας μύλου, 23 ἀνεμόμυλοι καὶ 8 ἱππήλατοι. 10 βρύσεις καὶ 10 λεπτὰ μακρὰν ὑδραγωγεῖον.

Δραγοτίνα-Μουσλίμ-Μεμλιχασέ (ἀλατωρυχεῖον)-Γκός-Τεπε Καλέ· ἐξ αὐτῶν διερχόμενοι φθάνομεν εἰς τὸ χωρίον Ἅγιος Ἡλίας καὶ μετὰ 12 ὥρας εἰς Κεσσάνην, μετὰ 8 εἰς Ὑψαλα καὶ μετὰ 6 ὥρ. εἰς Φεράς.

Ὁ Ξέρξης διέμεινε μίαν ἐσπέραν μετὰ τῶν στρατευμάτων του εἰς τὴν Δραγοτίνην, ἣτις ἐκαλεῖτο Δορίσκος (·)

Ἡ Αἶνος κεῖται 12 χιλιόμετρα Δ. τῆς Κων)πόλεως (·). Ἀπὸ τὸν οἶνον

της λαμβάνει 49000 δκ. κρασί 5115 δκ. ρακί Ἐπὶ τὴν ἀλυκὴν 2800000 κοιλὰ ἄλας καὶ ἀπὸ τὴν ὑποδιοίκησιν Χίνδα κιζιλτζά, κριθὴν, καναρόσπορον, τσαβδὰρ-μισιρ-κεχρί μπουρστάκη, σουσάμ, ὀλίγον βάμβακα.

Τὸ ὄλον τῶν γεννημάτων 60000 κοιλὰ καὶ 120000 παλαμίδες

Ἐξοδεύονται εἰς Σμύρνην, Τεργέστην καὶ νήσους.

25.000 πρόβ. 3.000 βόδια καὶ βούβαλοι καὶ 400 ἵπποι.

Τῷ ἔτει (1309=1841) 584 δκ. καπνὸς παρήχθη, ὁ δὲ ὠραιότερος εἰς τὸ Βακίφ.

ΛΕΔΕ-ΑΓΑΤΣ

Ἐν τῷ Νομομηχανικῷ τμήματι εἶναι κατατεθειμένον κιονόκρανον Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, οὗ ἡ διάμετρος ἄνευ τοῦ περιβάλλοντος κοσμήματος εἶναι 0,35 μ. διατηρεῖται καλῶς ἢ ἔλιξ καὶ τὰ φᾶ καὶ λοιπὰ κοσμήματα.

Ἐπίσης καὶ τμήμα μαρμαρίνης μετόπης $0,11 \times 0,23 \times 0,06$ ταῦτα καὶ χαλκᾶ τινα νομίσματα τῆς ἐποχῆς ὡς λέγουσιν τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἄδριανου (διότι τοιαῦτα δὲν ὑπάρχουσι νῦν ἐν τῷ καταστήματι) ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Λιμεναρχείου χώραν, προχείρως ἀνασκαπτομένην. Ἐκεῖ δὲ εἶναι κατατεθειμένοι καὶ σωροὶ λίθων, ἐν οἷς καὶ κίων ἐκ ψαμμολίθου $0,43 \times 0,26 \times 0,22$. Διότι ἡ κάτω βᾶσις ἔχει διάμετρον κατὰ 0,03 μεγαλειτέραν τῆς ἄνω καὶ σπόνδυλος δέ τις ἐν τῇ σωρείᾳ τῶν λίθων τοῦ ἰδίου κίονος.

Ἄνευρέθησαν δὲ εἰς βάθος 0,80 ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὁδοῦ καὶ εἰς μέρος ἔνθα δὲν ὑπῆρχον οἰκίαι.

Ἐκεῖ δὲ πλησίον ἀνεύρομεν καὶ δύο φρέατα, πεπληρωμένα χώματος, ἐκεῖ δὲ ἀνευρέθη καὶ πίθος ἀρχαῖος συντετριμμένος, καθ' ἃ γείτων διηγεῖται.

$\frac{1}{2}$ χιλιόμετρον πρὸς Α. τοῦ Δεδέ-ἀγάτς ὑπάρχει τύμβος οὐχὶ πολὺ μέγας, περίοπτος, ὡς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι.

Ἐκκλησία Ἁγίου Γρηγορίου. Εἴσοδος—ἔχει 6 κίονας ἐφ' ὧν στηρίζεται θόλος. Δεξιᾷ 3 πεσσούς καὶ 3 ἀριστερᾷ. Εἰκονογραφίαι λαμπραὶ καὶ μάλιστα τῶν Ἁγίων 40 Μαρτύρων τοῦ Ἀρχαγγέλου καὶ τῶν Κυριακῶν τοῦ Πεντηκοσταρίου.

Ἐπὶ τῆς εἰσόδου τὸ ὑπέρθυρον ἀρχαῖον μὲ φᾶ Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ. Εἰς τὴν δεξιὰν πύλην Βυζαντινά.

ΚΟΡΝΟΦΩΛΕΑ

5 περίπου χιλιόμε. πρὸς Ν. τοῦ Σουφλίου κεῖται τὸ παλαιὸν χωρίον

Κορνοφωλεά. Σήμερον ἔχει περὶ τοὺς 1500 κατοίκους ἅπαντας Ἑλληνας. Πρὸ τοῦ χωρίου διέρχεται ρύαξ, ὅστις ἄλλοτε ἦτο βαθὺς καὶ εἰς αὐτὸν εἰσῆρχοντο ψάρια ἐξ ὧν οἱ χωρικοὶ κατεσκευάζον χαβιάρι. Φιλόπονοι καὶ εἰρηνικοὶ οἰκονόμοι καὶ νηφάλιοι, εἶνε ἐπιδεδομένοι εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ εἰς τὴν σηροτροφίαν, ἣτις μεγάλως ἀκμάζει.

Τὸ μοναστήρι τῆς Κορνοφωλεᾶς τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως. Ἐκὰθ κατὰ τὸ 1912 κατὰ Δεκέμβριον ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐφόνευσαν καὶ τὸν ἠγούμενον, ἔκαυσαν δὲ καὶ τὸ χωρίον ἀντεκδικούμενοι τοὺς Σουφλιώτας καὶ 2 Κορνοφωλεώτας καὶ τὸν Παπᾶ τῆς Δαδιάς Ἀθανάσιον, διότι ὠργίασαν εἰς τὰ Τουρκικὰ χωρία καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸ Ἐδὲ-κεοῖ. Σήμερον ἐκτίσθη ἓν μέγα μέρος ἀνήκει εἰς τὴν μονὴν τῶν Ἰβήρων.

Ἀπέναντι πρὸς ΒΔ. εἶναι λόφος ὑψηλὸς τοῦ Προφήτου Ἥλια. Εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ σώζονται ἑρείπια ἀρχαίου γυναικείου, κατὰ τὴν παράδοσιν, μοναστηρίου.

Οὗ μακρὰν τοῦ χωρίου πρὸς Ν. ἐπὶ ὑψωμάτων εὐρέθησαν νομίσματα τοῦ Λυσιμάχου ὡς καὶ Πλωτινοπολιτῶν. Ἐπίσης ἀνευρέθη καὶ ἓν μικρὸν ἀγαλμάτιον Ταύρου ὠραίας τέχνης ὀρειχάλκινον. Ἐπίσης εὐρίσκονται ἑρείπια συνοικισμού, πιθανὸν ἐκεῖ νὰ ἔκειτο ἡ πόλις Δύμη. Οὐδέποτε δὲ ἦ Πλωτινούπολις, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Νεόφυτος. Ὁ πάρεδρος τοῦ Δημαρχείου Παναγιώτης Σιαπούδης ἔχει ἓν ὠραῖον νόμισμα τοῦ Ροιμητάλκου ὀρειχάλκινον, ὃπερ εὐρέθη ἐκεῖ πλησίον.

ΓΕΝΙ-ΚΕΟ·Ι==ΝΕΟΧΩΡΙ

Εὐρέθη ἓν ἀνάγλυφον τοῦ ἥρωος τῆς Θράκης ἐπὶ βωμοῦ, ρίπτοντος ἀκόντιον, ἀνευρέθη εἰς θέσιν λεγομένην Μοναστήρι.

Ἔχει δὲ μανθῦαν μῆκος 0,22×0,26.

15 λεπτὰ τῆς ὥρας πρὸς Δ. κεῖται ἓν κατερειπωμένον δζαμί, τοῦ ὁποίου τὸν μιναρὲ κατέστρεψαν οἱ Βούλγαροι. Πλησίον δὲ λοφοσειρὰ ἐκτεινομένη ἐκ Δυσμῶν πρὸς Α.. Τὸ Νεοχώρι ἦτο τσιφλίκι ὃπερ ἀγοράσαντες οἱ Χριστιανοὶ μετέβαλον εἰς χωρίον. Ἔχει ἐκκλησίαν λιθόκτιστον καὶ νέαν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, καὶ σχολεῖον ὃπερ ὅμως μετεβλήθη εἰς ἀποθήκην τῶν δεκατιστῶν. Ὁ διδάσκαλος τελειόφοιτος τοῦ Γυμνασίου Ἀδελεως Ἀθανάσιος Ἀποστολίδης καὶ αὐτὸς Ἀδλίτης, ἔκαμεν ἔναρξιν τῶν μαθημάτων—ἐνεγράφησον 91 μαθηταὶ καὶ μαθήτριάι—πρὸ τῆς ἐκκλησίας κεῖται τὸ κεντρικὸν φρέαρ, ἔχον λαμπρὸν ὕδωρ, ἐξ οὗ ὑδρεύεται τὸ χωρίον—ὑπάρχει ὅμως καὶ κρήνη ἀέναος ἔχουσα ἐπίσης ὠραῖον ὕδωρ. Ἐχονσι δὲ ἀτμόμυλον μικρὸν, ἐπαρκοῦντα διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου καὶ πλησιοχώρων. Ὅλοι οἱ κάτοικοι εἶναι Χριστιανοί.

Τῆ 1 Σεπτεμ. 1921. Μετὰ τοῦ κ. Χ. Τσοῦντα.

ΓΙΑΝΝΕΡΙ, ΣΗΜΕΡΟΝ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ

Τὸ χωρίον τοῦτο κεῖται πρὸς Δ. τοῦ Σουφλίου ἐπὶ ὑψηλῆς τοποθεσίας. Σήμερον ἀριθμεῖ περὶ τὰς 40 οἰκογενείας Ἑλληνικὰς, ἐνῶ ἄλλοτε ἦτο μέγα χωρίον ἔχον ὑπὲρ τὰς 400 οἰκίας, μεγαλείτερον δὲ τοῦ Σουφλίου. Εἶχεν ὠραίαν ἐκκλησίαν τὴν τῶν Ταξιαρχῶν—οἱ Τοῦρκοι φεύγοντες κατὰ τὸν α'. Βαλκανικὸν πόλεμον κατέστρεψαν τὸ χωρίον βομβαρδίσαντες αὐτό. Καὶ οἱ μὲν ἐγγῶριοι τῷ 1914 προσχωρήσαντες εἰς τὴν Βουλγαρικὴν προπαγάνδαν ἔφυγον μετὰ τὸν β'. Βαλκανικὸν πόλεμον εἰς Βουλγαρίαν. Σήμερον δὲ ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῷ πρόσφυγες ἐκ Λιμπαβῶ τοῦ Ὁρτάκιοι. Τὸ σχολεῖον ἀριθμεῖ 30 περίπου μαθητὰς διηρημένους εἰς 4 τάξεις. Εἰς διδάσκαλος ὁ καὶ ἱερεὺς τοῦ χωρίου διδάσκει αὐτούς. Καλεῖται δὲ Μιλτιάδης Μακρίδης ἐκ Μαδύτου. Πρὸς Δ. τοῦ χωρίου εἰς ἀπόστασιν 7 περίπου χιλιομέτρων ὑψοῦται λόφος ὑψηλὸς ἢ μᾶλλον βουνὸν μεμονωμένον. Ἐπ' αὐτοῦ λέγουσιν οἱ ἐγγῶριοι ὅτι ὑπάρχει παλαιόκαστρον. Ὁ λόφος λέγεται Δάγ-τεπὲς ἢ Ἀδὰ-τεπὲς. Πρὸς Ν. φαίνονται τὰ βουνὰ τῆς Δαδιᾶς.

Εἰς τὸ Τσιομλὲκ-κιοῖ τῆς ἐπαρχίας Σουφλίου κατὰ τὸν κ. Σταῦρον Βαλασίδην ἀνευρέθη τῷ 1904 δοχεῖον πῆλινον πλήρες χρυσοῦν Βυζαντινῶν νομισμάτων.

Εἰς τὸ Ἀληβέη-κιοῖ 1 1/2 ὥραν μακρὰν τοῦ Σουφλίου ἐντὸς τοῦ Γουρ-κικοῦ νεκροταφείου ἀνευρέθησαν ἀγάλματα κλπ.

† Γ. ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ

ΧΙΟΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ ΘΡΑΚΗΣ*

Ἄδριανουπόλεως Κλήμης.

Ἀναφέρεται τὸ 1710. (Γ. Π. Γεωργιάδου Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῶν Χίων, σελ. 184.)

Ὁ Ἄδριανουπόλεως Διονύσιος ὁ Ἄμηρος 1738.

Ἐξελέγη Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως τὸ 1738 ἀπὸ Ἀρχιδιάκονος τῶν Πατριαρχείων καὶ ἀναφέρεται ζῶν καὶ τὸ 1774. Συνέγραψε βιβλίον λόγων διαφορῶν¹⁾.

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἰωαννίκιος

Ἐξελέγη Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως τὸ 1739 χρηματίσας πρότερον Μητροπολίτης Λήμνου. (Γ. Ι. Ζολώτα, Ἰστ. Χίου Τόμ. Γ'. Μέρ. Α' σελ. 515).

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἰωακείμ.

Ἐκλεγείς Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ Λήμνου τὸ 1770 ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν τῇ ἔδρᾳ του, πολιορκηθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρώσων καὶ λυτρωθεῖσα ὑπὸ Τζεζαφλῆ Χασάν πασᾶ τὸ 1770 μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ὁρλώφ²⁾.

Ὁ Αἴνου Μεθόδιος Δαπόντε.

Πρότερον διδάσκαλος. Ὡς Μητροπολίτης Αἴνου ἐξελέγη τὸ 1738. Τὸ 1705 ἐλθὼν εἰς τὴν ἐν Χίφ Μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Μουνεδῶν ἐπώλησεν τὰ κελλία καὶ τὰ πλεῖστα σχεδὸν τῶν κηραρίων του τὸ 1738

*) Ὁρα Θρακικά Τόμ. Γ' σελ. 36—40.

1) Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλ. Τόμ. Γ'. σελ. 103.

2) Γ. Ι. Ζολώτα, ὡς ἄνωτ. Τόμ. Γ'. Μέρος Α'. σελ. 515.

εἰς τὸν Μακάριον Πασπάτην, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ κώδικος τῆς ρηθείσης Μονῆς (φύλ. 79 1738) ἀλλὰ κατόπιν μεταμεληθεὶς δια τὴν πώλησιν ἐπιστρέφει ὀπίσω τὰ χρήματα καὶ λαμβάνει πάλιν τὰ κτήματα. Τὰ κελλία ἔκειντο ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Μονῆς καὶ ἄνω τοῦ ξενῶνος αὐτῆς 1).

Ὁ Αἶνου Γερμανὸς Θεοδοῦς

Ἐγεννήθη τὸ 1845 ἐν τῷ χωρίῳ τῆς νήσου Χίου Πυργί ἐκ γονέων εὐσεβῶν ὀνόματι Μιχαὴλ καὶ Μαρία. Κατὰ κόσμον ἑκαλεῖτο Κωνσταντῖνος.

Μαθῶν τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῷ χωρίῳ του ἔρχεται εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἐπίδοσιν εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀλλὰ τὸ κληρικὸν στάδιον ποθῶν ἐγκαταλείπει τὸν ἀρχικὸν του σκοπὸν καὶ φοιτᾷ ἐν πρώτοις εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν καὶ εἶτα εἰσάγεται εἰς τὴν κατὰ Χάλκην Θεολογικὴν Σχολὴν τὴν διευθυνομένην τότε ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου Φωτεινοῦ, τοῦ μετέπειτα ἐπισκόπου Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως. Μαθητὴς ὢν τῆς Σχολῆς χειροτονεῖται διάκονος τῇ 15 Αὐγούστου 1870 ἐν τῇ Νέᾳ Μονῇ Χίου ὑπὸ τοῦ Χίου Γρηγορίου μετονομασθεὶς Γερμανὸς καὶ ἐγγράφεται συγχρόνως ἀδελφὸς αὐτῆς. Ἐπὶ τετραετίαν διακούσας τὰ μαθήματα ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ Χάλκης μετέβη κατόπιν εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν Θεολογικῶν του σπουδῶν εἰς τὴν αὐτόθι Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1886 οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Χίοι προσκαλοῦσι τὸν Γερμανὸν ὡς Ἱερατικὸν Προϊστάμενον τοῦ ἐν Γαλατῷ Ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χίων ἔνθα καὶ χειροτονεῖται εἰς πρεσβύτερον ὑπὸ τοῦ προκατόχου του Μητροπολίτου Γάνου καὶ Χῶρας καὶ εἶτα Βάρνης Πολυκάρπου. Ἐν τῇ θέσῃ ταύτῃ διέμεινεν ὑπηρετῶν μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως ἐπὶ ἑξαετίαν ὀλόκληρον, διότι τὸν Ἰούλιον τοῦ 1902 προσλαμβάνεται ὡς Ἱερατικῶς καὶ μετ' ὀλίγον ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος τοῦ ἐν Γαλατῷ Ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐξαρτωμένου ἐκ τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων, καὶ τῇ ὑποδείξει τῆς Ἐφορείας αὐτῶν προάγεται τὴν 18 Ἰουνίου 1893 εἰς ἐπίσκοπον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἐπισκοπῆς Μυρέων, τῆς εἰς ἐπίσκοπον χειροτονίας του τελεσθείσης ἐν τῷ ἐν Γαλατῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου προεξάρχοντος τοῦ τότε Ἡρακλείας Γερμανοῦ τοῦ μετέπειτα Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Τῇ 22 Μαΐου 1899 χηρευσάσης τῆς Μητροπόλεως Αἶνου ἐκλέγεται Μητροπολίτης Αἶνου ἐπὶ Πατριάρχου Κωνσταντινίου τοῦ Ε'. Τὴν διακυβέρνησιν τῆς Μητροπόλεως ταύτης ἀναλαβὼν ἐσύστησε εἰς

1) Ζολ., ὡς ἄνωτ. Μέρ. Β', σελ. 290, 305, 308.

τὰ ὀλίγα καὶ μικρὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας ταύτης σχολεῖα. Συνετέλεσε τὰ μέγιστα καὶ ὑπὲρ τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἐν Ἀλεξανδρουπόλει Μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τῶν ἐγκαινίων αὐτοῦ τελεσθέντων κατ' Αὐγούστον τοῦ 1900 μεγαλοπρεπῶς. Τῇ 7 Αὐγούστου 1903 μετατίθεται εἰς τὴν Μητρόπολιν Λέρου καὶ Καλύμνου Πατριάρχου ὄντος Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ τοῦ Γ', τὴν ὁποίαν καὶ ἐποίμανε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπισυμβάντος τῇ 9 Ἰουνίου 1918 ἐν Ἀθήναις ἔνθα διέμενε πρὸς θεραπείαν καὶ ἐτάφη ἐν τῷ Νεκροταφείῳ Ἀθηνῶν. Ἐχρημάτισε καὶ δις συνοδικὸς καὶ μέλος διαφόρων Ἐφορειῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης καὶ Ἰωακειμίου Παρθεναγωγείου.

Ὁ Γερμανὸς Θεοτοκᾶς συνετήρει Παρθεναγωγεῖον ἐν τῷ χωρίῳ Πυργί ἐξ ἰδίων του.

Ὁ Γερμανὸς Θεοτοκᾶς ἦτο τετιμημένος δι' Ἑλληνικῶν καὶ Σερβικῶν παρασήμων.

Ὁ Αἶνου Ἰωακείμ Γεωργιάδης ὁ Γαλάκης

Καταγόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Εὐφημιανῶν τῆς νήσου Χίου ἐγεννήθη ἐν Πριγκήπῳ τῆς Προποντίδος τὸ 1876. Οἱ γονεῖς του ὠνομάζοντο Γεώργιος καὶ Λουκία. Κατὰ κόσμον ἐκαλεῖτο Ἐπαμεινώνδας. Διακούσας τὰ πρῶτα μαθήματα ἐν ταῖς Σχολαῖς Πριγκήπου εἰσήχθη τῇ προστασίᾳ τοῦ γέροντος αὐτοῦ Ξάνθης Ἰωακείμ Σγουροῦ τοῦ Χίου εἰς τὴν κατὰ Χάλκην Θεολογικὴν Σχολὴν ἐξ ἧς ἀποφοιτήσας τὸ 1897 ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ γέροντός του καὶ προσελήφθη συγχρόνως ἀρχιδιάκονος τῆς Μητροπόλεως Ξάνθης καὶ εἶτα προήχθη εἰς πρωτοσύγκελλον αὐτῆς. Κατόπιν εὐδοκίμου ὑπηρεσίας προάγεται τῇ 25 Νοεμβρίου 1902 εἰς βοηθὸν ἐπίσκοπον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἐπισκοπῆς Χριστουπόλεως, τῆς εἰς Ἀρχιερέα, χειροτονίας του γενομένης ἐν τῷ ἐν Γαλατᾷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χίων προεξάρχοντος τοῦ Μητροπολίτου Ξάνθης Ἰωακείμ. Οἱ τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης ὀρθόδοξοι καὶ μὴ ἠγάπων καὶ ἐτίμων καὶ ἐσέβοντο τὸν Ἰωακείμ. Διὸ καὶ ἡ Μ. Ἐκκλησία ἀμείβουσα τὰς ὑπηρεσίας του προήγαγεν αὐτὸν τῇ 25 Ἰανουαρίου 1907 εἰς Μητροπολίτην Αἶνου.

Ἀναλαβὼν τὴν διακυβέρνησιν τῆς ἐπικαιροτάτης ταύτης ἐπαρχίας ὁ Ἰωακείμ εἰργάσθη παντοιοτρόπως καὶ πρὸ πάντων ἐθνικῶς ἔνεκα τῆς φανερώς πλέον ἐργαζομένης Βουλγαρικῆς προπαγάνδας προασίσας τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα μέχρις κινδύνου καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς του. Πατριωτικωτάτη ἦτο ἡ στάσις του κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν πόλιν Δεδέαγάτς, τὴν σήμερον Ἀλεξανδρουπόλιν τὸ 1913. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἔννεαμῆνου κατοχῆς καὶ ἰδίως κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς φυγῆς τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ οἱ ὁμογενεῖς κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης ὑπέστησαν

τὰ πάνδεινα. Ἀπέλιδες οὗτοι ἀπέβλεψαν πρὸς τὸν Ἰωακείμ ὡς σωτῆρά των, ὅστις ὡς ἀληθῆς ποιμὴν συνέπασχεν ἀληθῶς μετὰ τοῦ συμπάσχοντος ποιμνίου του καὶ δὲν ἐπτοεῖτο εἰς τὰς κατ' αὐτοῦ ἀπειλὰς καὶ προσηλακισμοὺς τῶν Βουλγάρων.

Ὅχι μόνον πρὸς σωτηρίαν τῶν Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων τῆς ἐπαρχίας Αἴνου ἀπὸ τὸ φάσγανον τῶν Βουλγάρων ἠμύνθη ὁ Ἰωακείμ, με κίνδυνον τῆς ζωῆς του ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Μουσουλμάνων τῆς πόλεως Δεδέαγατς (Ἀλεξανδρουπόλεως) καὶ περιχώρων, ὧν ἔσωσε τὴν ζωὴν. Πλέον τῶν 3000 Μουσουλμάνων συνελεντρώθησαν εἰς τὸν περίβολον τῆς Μητροπόλεως καὶ ἐζήτησαν τὴν προστασίαν του καὶ ὁ Ἰωακείμ ὡς ἀλτρούστῆς εἰργάσθη παντοιοτρόπως πρὸς περιθάλψιν καὶ σωτηρίαν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ἀναγνωρίσασα τὰς ὑπὲρ τῶν Μουσουλμάνων προσπαθείας καὶ περιποιήσεις τοῦ Ἰωακείμ ἀπένευμεν αὐτῷ τὸ μετάλλιον τῆς ἀνδρείας μετὰ τοῦ σχετικοῦ εὐχαριστηρίου διπλώματος.

Ἄλλ' ἐπέπρωτο καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ ὑποστῇ τὰς σκληρὰς δοκιμασίας τῆς Βουλγαρικῆς βαρβαρότητος. Συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐνεκλείσθη ἐντὸς τῆς Μητροπόλεως ἐπὶ δεκαπενθήμερον φρουρούμενος ὑπὸ στρατιωτῶν, ὡς ὁ ἔσχατος τῶν κακούργων, ἀπαγορευθείσης συγχρόνως πάσης ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἔξω καὶ μετὰ τῆς μητρὸς του ἀκόμη. Εὐτυχῶς ἐπῆλθεν ἡ 9 Ἰουλίου καὶ κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἐκκενωσάντων τῶν Βουλγάρων τὴν πόλιν Ἀλεξανδρούπολιν ἀπληλευθέρωθη ὁ Ἰωακείμ.

Τοῦ Μητροπολίτου Χαλκηδόνος Γρηγορίου ἐκλεγέντος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐξελέξατο διάδοχόν του τὸν Αἴνου Ἰωακείμ ὡς Χαλκηδόνος ὁ Ἰωακείμ ἀποστέλλεται ὡς ἀρχηγὸς τῆς Πατριαρχικῆς ἀντιπροσωπείας, ἀπαρτιζομένης ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Χαλκηδόνος Ἰωακείμ, Δέρκων Φωτίου (κατόπιν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου) καὶ Σάρδεων Γερμανοῦ, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1925 εἰς Βαρσοβίαν τῆς Πολωνίας πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου, δι' οὗ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας ἀνεκηρύσσεται αὐτοκέφαλος καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον εἰς Βουκουρέστιον τῆς Ρουμανίας πρὸς ἐπίδοσιν ἐπίσης τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου, δι' οὗ ἀνεγνωρίζεται ἡ ἀνακήρυξις τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ρουμανίας.

Ἄλλὰ δυστυχῶς ἐπέπρωτο ὁ Ἰωακείμ νεώτατος ὧν νὰ ἀπέλθῃ τοῦ κόσμου τούτου τῇ 5 Φεβρουαρίου 1927 μετὰ διήμερον ἀσθένειαν ἐκ δηλητηρίασεως, κηδευθεὶς ἐν πάσῃ τιμῇ καὶ ἀγάπῃ προεξάρχοντος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βασιλείου Γ' μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῆς κηδείας του τελεσθείσης ἐν τῷ ἐν Χαλκηδόνι Μητροπολιτικῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ταφῆς ἐν τῷ Κοινοτικῷ Νεκροταφείῳ.

Ἐρχομάτισεν ὁ Ἰωακείμ καὶ ὡς Αἴνου καὶ ὡς Χαλκηδόνος πολλάκις συνοδικὸς καὶ πρόεδρος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, πρόεδρος τοῦ

Ἐθνικοῦ Ὁρφανοτροφείου τῶν ἀρρένων, Πρόεδρος τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων καὶ προσέτι Πρόεδρος τῆς μεγάλης πρὸς περιθάλπιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν πρώτων προσφύγων συσταθείσης ἐπιτροπῆς. Ἦτο δὲ τετιμημένος δι' Ἑλληνικῶν καὶ Τουρκικῶν παρασῆμων.

Ὁ Δέρκων Νεόφυτος

Ἐξελέγη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1656, κατὰ τὸ σωζόμενον ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς του, Μητροπολίτης Δέρκων ἀπὸ Χαρτοφύλαξ τῆς Μητροπόλεως Χίου¹⁾. Ἦτο λίαν μελετηρὸς καὶ φιλόμουσος, ὡς μανθάνομεν ἀπὸ τὰ διασωθέντα αὐτοῦ καὶ δὴ ἐν Χίῳ βιβλία καὶ ἔτινος σημειώματός του ἐπὶ κώδικος ἀνήκοντός ποτε αὐτῷ «ἐξ ἀγορᾶς ἐν Χίῳ 1658. Ὁ Χίου Νεόφυτος», ὡς καὶ ὅτι ἐξελέγη Δέρκων μανθάνομεν καὶ ἐκ σημειώματος διασωθέντος ἐπὶ βιβλίου ἐκκλησιαστικοῦ εἰς τὸ χωρίον Εὐφημιανὰ (Θυμιανὰ) «Χειρόγραφον Καρανικολαίου Εὐφημιανούση»²⁾. Ἐπίσης ἕτερον χιακὸν (δῶρον Νεοφύτου Δέρκων) τῆς Παναγίας Σπηλιανῆς ἀχνύ³⁾ καὶ ἕτερον χειρόγραφον ὑπ' ἀριθ. 13 ἐξ ἀγορᾶς τοῦ Νεοφύτου Δέρκων ἐν Χίῳ τὸ 1658⁴⁾.

Ἀπεβίωσε τὸ 1674⁵⁾ Οὗτος εὕρισκετο εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Γάξης Παΐσιου Λιγαρίδου, τοῦ Χίου, ὡς ἐπιστολαὶ ἀμφοτέρων δημοσιεύονται εἰς Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλιοθήκη Γ' σελ. 517 καὶ 518 καὶ τὴν Ἱστορίαν Χίου ὑπὸ Γ. Ι. Ζολώτα. Τόμ. Γ' Μέρ. Α' σελ. 446 καὶ 448.

Ὁ Δέρκων Ἰωακείμ Κρουσουλούδης ὁ μετὰ ταῦτα Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ Δ'.

Νικόλαος κατὰ κόσμον ὀνομαζόμενος ἐγεννήθη τῇ 5 Ἀπριλίου 1837 ἐν τῷ χωρίῳ τῶν Μαστιχοχώρων τῆς νήσου Χίου Καλλιμασιῶ ἐκ πατρὸς Ἰωάννου Κρουσουλούδη καὶ μητρὸς Λεμονιάς Κοκκάδη ἀδελφῆς τοῦ Πατριάρχου Κων)πόλεως Ἰωακείμ Β'. Τῇ προστασίᾳ τοῦ θείου αὐτοῦ εἰσῆχθη εἰς τὴν κατὰ Χάλκην Θεολογικὴν Σχολήν. ἐξ ἧς ἀποφοιτήσας τὸ 1861, προσελήφθη εὐθὺς εἰς τὴν πατριαρχικὴν ὑπηρεσίαν, χρηματίας κατ' ἀρχὰς ὡς ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, εἶτα δὲ ὡς ἀρχιγραμματεὺς αὐτῆς τὸ 1863, εὐδοκίμους παρασχὼν ὑπηρεσίας. Διὰ τοῦτο τὸ

1) Γ. Ι. Ζολώτα, ὡς ἀνωτέρω σελ. 27—28.

2) Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος Κων)πόλεως. Τόμ. Κ—ΚΒ σελ. 78.

3) Αὐτ. σελ. 79.

4) Αὐτ. σελ. 112.

5) Κ. Σάθα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη τόμ. Γ' σελ. 601.

1870 Νοεμβρίου 26 ἐκλέγεται Μητροπολίτης Λαρίσσης ἀντὶ τοῦ παραιτηθέντος Δωροθέου, τὸ δὲ 1875 Αὐγούστου 8 μετατίθεται εἰς τὴν Μητροπολιν Δέρκων ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος Νεοφύτου. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐπαρχίας ταύτας ἐπεδείξατο σύνεσιν καὶ δραστηριότητα καὶ πρὸ πάντων διοικητικὴν ἱκανότητα, διὸ καὶ λίαν ἐξετιμᾶτο ὑπὸ τε τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν Πολιτικῶν κύκλων. Ἡ μέριμνα καὶ ἡ φροντίς του ἦτο ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν Ἐθνικῶν συμφερόντων, διὰ τοῦτο μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ τοῦ Γ' ἐξελέγη ὁμοθυμῶς τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1884 Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὡς Ἰωακείμ Δ', τῇ δὲ 8 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ ἐγένετο ἡ ἐνθρόνισις αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῆς πρώτης Πατριαρχείας Ἰωακείμ Γ' συνοδικὸς διατελῶν ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἐκλογικῆς Συνελεύσεως μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς ἀπαρτιζομένης ἐξ αὐτοῦ, τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας Γερμανοῦ, τοῦ Μ. Λογοθέτου Σταυράκη Ἀριστάρχου βέη καὶ τοῦ Δ. Γεννιδουνῆ, μέλους τοῦ Δ. Σ. Μ. Συμβουλίου, πρὸς σύνταξιν τῆς πρὸς τὸν Σουλτάνον εὐχαριστηρίου ἀναφορᾶς διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἐπιβράβεισιν τοῦ προνομιακοῦ καθεστώτος.

Ἀπεβίωσεν ἐν Χίῳ τῇ 15 Φεβρουαρίου 1887 καὶ ἐτάφη ἐν τῇ γεννέειρᾳ αὐτοῦ τῷ χωρίῳ Καλλιμασιῶ.

Ὁ Δέρκων Ἀμβρόσιος Σταυρινός.

Ἐγεννήθη τῇ 1 Νοεμβρίου 1854 ἐν Μουχλίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκ γονέων Χίων ὀνόματι Σταυρινός καὶ Ἑλένη. Κατὰ κόσμον ὠνομάζετο Σταῦρος. Διακούσας τὰ μαθήματα εἰς τὴν Μεγ. τοῦ Γένους Σχολὴν εἰσήχθη τῇ προστασίᾳ τοῦ Ἀμβροσίου Μαυρογορδάτου εἰς τὴν κατὰ Χάλκην Θεολογικὴν Σχολὴν τὸ 1880 ἐξ ἧς ἀποφοιτήσας ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Δέρκων καὶ εἶτα Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Δ' μετονομασθεὶς Ἀμβρόσιος. Προσληφθεὶς δὲ ὡς ἀρχιδιάκονος τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σωφρονίου ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐχειροτονήθη εἰς πρεσβύτερον διορισθεὶς ἱερατικῶς Προϊστάμενος Διζβαλίου τὸ 1885, τῷ δὲ 1889 προσλαμβάνεται ὡς Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Τραπεζοῦντος καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον διευθυντὴς τοῦ Γραικοῦ Νοσοκομείου Σμύρνης. Ἐπανέρχεται καὶ πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὑπηρετήσας ὡς προϊστάμενος Μουχλίου καὶ εἶτα Μεγάλου Ρεύματος χειροτονεῖται αὐτόθι εἰς ἐπίσκοπον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἐπισκοπῆς Κλαυδιουπόλεως ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Βελιγράδων Δωροθέου καὶ δύο ἄλλων ἀρχιερέων. Τῷ 1895 προάγεται εἰς τὴν Μητροπολιν Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, ἀναλαβὼν συγχρόνως καὶ τὴν διακυβέρνησιν ἐξαρχικῶς τῆς Μητροπόλεως Σκοπείων

ένεκα σοβαρᾶς ἀσθενείας τοῦ Σκοπείων Μεθοδίου. Ἐνταῦθα καταφαίνεται ἡ ἰκανότης καὶ δραστηριότης τοῦ Ἀμβροσίου, ὅστις παλαίων ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους καὶ μὴ πτοούμενος πρὸ τῶν ἀπειλῶν των, ἀλλ' ἀντεπεξερχόμενος μετὰ σθένους καὶ φρονήσεως ἅμα ἐναντίον τῶν ἀντεθνικῶν ἀπαιτήσεών των. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀμείβουσα τὰς ὑπηρεσίας του ταύτας τὸν προήγαγεν εἰς τὴν Μητρόπολιν Σκοπείων τὸν Νοέμβριον τοῦ 1896 θανόντιος τοῦ Σκοπείων Μεθοδίου. Ἄλλ' ἡ ἐκλογή του αὕτη ἀπῆρσεν εἰς τοὺς τότε διεκδικούντας τὴν Μητρόπολιν Σκοπείων Σέρβους καὶ χάριν τῆς εἰρηνεύσεως τὸ Πατριαρχεῖον συγκατετέθη νὰ ἀποσταλῆ ὡς Πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως Σκοπείων ὁ Σέρβος ἱερεὺς Φερμιλιανός, νὰ παραμείνῃ δὲ ὁ Ἀμβρόσιος εἰς Κων)πολιν ἐκλεγείς τότε καὶ μέλος τῆς Ἱ. Συνόδου. Τῷ 1899 μετατίθεται εἰς τὴν Μητρόπολιν Πελαγονείας, νέου ἀγῶνα αὐτόθι ἀγωνιζόμενος, τῷ 1903 εἰς τὴν Μητρόπολιν Νεοκισσαρείας, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1911 εἰς τὴν τῆς Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας ἐξ ἧς τὸ 1914 ἀποχωρεῖ καὶ ἐλθὼν εἰς Κων)πολιν ἐφησύχαζε καταγιγόμενος εἰς συγγραφὰς καὶ μελέτας, ἐκδοὺς τὸ 1921 τὸ περὶ τῶν «Ἀρχαιοτάτων καὶ συγχρόνων λειτουργιῶν τῶν κυριωτέρων τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν εἰς δύο τόμους περισπούδαστον ἔργον, καὶ τὸ 1922 Κατήχησιν χάριν τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, καὶ τὸ περὶ Ἱερολογίας. Πρὸ ἐτῶν δὲ ἐξέδωκε καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν Σουλτάνων τῆς Τουρκίας. Ἦτο καὶ βαθὺς γνώστης τῆς Τουρκικῆς γλώσσης. Ὁ Ἀμβρόσιος τὸ 1924 ἐπανέρχεται καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ Πατριάρχου Κων)πόλεως Γρηγορίου Ζ' καὶ ἀποκαθίσταται εἰς τὴν προτέραν Μητρόπολιν τὴν τῆς Νεοκαισαρείας διαμένων ἐν Κων)πόλει καὶ ὡς μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐπειδὴ ὡς γνωστὸν οὐδεὶς τῶν Χριστιανῶν διέμεινεν ἐν αὐτῇ, τὸν δὲ Ὀκτωβριον τοῦ 1929 ἐπὶ Πατριάρχου Κων)πόλεως Φωτίου εἰς τὴν Μητρόπολιν Δέρκων, τὴν ὁποίαν ἐποίμανε μέχρι τοῦ θανάτου του ἐπισυμβάντος τῇ 9 Δεκεμβρίου 1931 ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς Μητροπόλεως Δέρκων Θεραπειά. Ἡ κηδεὶα του ἐτελέσθη μεγαλοπρεπῆς προεξάρχοντος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Φωτίου μεθ' ἀπάσης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ταφεὶς ἐν τῷ ἐν Ἑγρὶ Καποῦ οἰκογενειακῷ τάφῳ.

**Ὁ Καλλιουπόλεως καὶ Μαδύτου Ἱερώνυμος Γοργίας.
(Γιούργας).**

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ τὸ 1860 εἰς τὴν συνοικίαν Παλαιοκάστρου ἐκ γονέων Δημητρίου Γιούργα καὶ Βενετίας τὸ γένος Καραμαοῦνα. Κατὰ κόσμον ἐκαλεῖτο Ἰωάννης. Διακούμενος τὰ πρῶτα μαθήματα ἐν τῷ Γυμνασίῳ Χίου εἰσήχθη τῇ προστασίᾳ τοῦ θείου αὐτοῦ Μαρωνείας Ἱερωνύμου εἰς τὴν κατὰ Χάλκην Θεολογικὴν Σχολὴν ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε το

1885 καὶ προσελήφθη εὐθὺς ὡς Ἀρχιδιάκονος τοῦ Θείου του εἰς τὰς Μητροπόλεις Μαρωνείας, Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης καὶ Νικαίας. Ἀποχωρήσας ὁμως ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Φαναρίῳ Ἱερατικῆς Σχολῆς ὅπου μετὰ ἐνὸς ἔτους ἐν αὐτῇ ὑπηρεσίαν ἀπεχώρησε προσληφθεὶς τὸ 1890 ὑπὸ τοῦ τότε Ἡρακλείας Γερμανοῦ ὡς πρωτοσύγγελος αὐτοῦ. Μετὰ διετὴ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν τόσον προσείλκυσε τὴν εὐνοίαν τοῦ γέροντός του, ὥστε προήχθη τῇ 21 Φεβρουαρίου 1892 εἰς βοηθὸν ἐπίσκοπον τῆς ἐπαρχίας Ἡρακλείας ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἐπισκοπῆς Εἰρηνοπούλεως, τῆς εἰς Ἀρχιερέα χειροτονίας του γενομένης ἐν Ραιδεστῷ ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Σεργῶν Γρηγορίου (τοῦ μετέπειτα Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀπὸ Χαλκηδόνος) καὶ τῶν ἐπισκόπων Μετρῶν καὶ Ἀθύρων Ἀνθίμου καὶ Μυριοφύτου Νικοδήμου. Ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ διακονίᾳ ὁ Ἱερώνυμος εἰργάζετο μετὰ τοῦ διακρίνοντος αὐτὸν ζήλου καὶ θερμῆς καὶ δεξιότητος ἅμα ἀπὸ Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Σχολικῆς ἀπόψεως. Συνετέλεσε μάλιστα ὄχι μόνον κατὰ τὸ 1896, ὅτε ἐξερράγησαν ἀπανταχοῦ τῆς Τουρκίας σφαγαὶ ἐναντίον τῶν Ἀρμενίων νὰ προληφθῶσι τοιαῦται ἐναντίον τῶν ἐν Ραιδεστῷ διαμενοντῶν Ἀρμενίων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ 1897, ὅτε ἐξερράγη ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος καὶ ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἀπεστέλλετο διὰ Ραιδεστοῦ καὶ Μουρατλῆ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα, βιαιοπραγαίαι ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τῶν πόλεων τούτων.

Τοῦ Θείου αὐτοῦ Νικαίας Ἱερωνύμου προαχθέντος εἰς τὴν Μητροπόλιν Ἡρακλείας προάγεται καὶ ὁ Ἱερώνυμος τὴν 31 Μαΐου 1897 εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Καλλιουπόλεως καὶ Μαδύτου. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τούτου ἀνακηρύσσεται ἡ ἐπισκοπὴ αὕτη τὸν Μάρτιον τοῦ 1901 ἐπὶ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' εἰς Μητροπόλιν καὶ ὁ Ἱερώνυμος προσλαμβάνει τὸν τίτλον τοῦ Μητροπολίτου, καθότι ἡ ἐπισκοπὴ αὕτη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἔλαβε τὴν δέουσαν ἀΐξιν καὶ πρόοδον, καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ποιμαίνῃ θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως ταύτην μέχρι τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1909 ὅτε μετετέθη εἰς τὴν Μητροπόλιν Χίου ποιμάντας καὶ ταύτην μέχρι τῆς τελευταίας του 9 Φεβρουαρίου 1931 καὶ ταφείς ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῆς Παναγίας Λετσαίνης ἐν ἰδίῳ μνημείῳ.

Ὁ Ἱερώνυμος διεκρίνετο διὰ τὴν παρρησίαν καὶ εἰλικρινεῖάν του εἰς τὰς διαφόρους συζητήσεις καὶ τὴν χρησιμότητα τοῦ χαρακτῆρός του ἀποφεύγων πᾶσαν ἐκ τῶν ἔξω ἐνέργειαν καὶ τὴν πρὸς τὰ πάτρια καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις ἔμμονήν καὶ ἀφοσίωσίν του. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του εἶδε καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του Χίου ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ.

Ὁ Ἱερώνυμος ἐχημάτισε τῷ 1902 καὶ Συνδικὸς καὶ Πρόεδρος τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς ἐν Φαναρίῳ.

Ὁ Μαρωνεῖας Ἱερώνυμος Γοργίας.

Ἐγεννήθη τῇ 7 Ἰανουαρίου 1837 ἐν Χίῳ, συνοικίᾳ Παλαιοκάστρου. Κατὰ κόσμον ἑκαλεῖτο Ἰωάννης καὶ ὀκταετῆς ὦν μετέβη παρὰ τῷ ἐκ μητρὸς θείῳ αὐτοῦ ἐπισκόπῳ Λαμφάκῳ Νικάνδρῳ ἐν Ἀρτάκῃ διαμένοντι ὡς ἀρχιερατικῷ ἐπιτρόπῳ τοῦ τότε Κυζίκου Ἰωακείμ, ὅπου καὶ διήκουσεν ἐπὶ τετραετίαν τὰ ἐν τῇ αὐτόθι Σχολῇ πρῶτα μαθήματα. Τὸν θεῖον αὐτοῦ, προαχθέντα εἰς Μητροπολίτην Πωγωνιανῆς ἀκολουθεῖ ὁ Ἰωάννης εἰς Βλαχίαν, διορισθέντα ἐπόπτην τῶν ἐν αὐτῇ καὶ ἐν Ρωσσίᾳ Πατριαρχικῶν μετοχιῶν. Ἀλλὰ δὲν παρήλθεν ὀλίγος χρόνος καὶ ὁ Κυζίκου Ἰωακείμ (ὁ μετὰ ταῦτα Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ Β΄) ἀναλαμβάνει τὸν Ἰωάννην ὑπὸ τὴν προστασίαν του καὶ εἰσάγει αὐτὸν εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ Σχολὴν τῶν Ἑλλήνων Ἐμπόρων. Μετὰ τὴν ἀποφίτησίν του ἐκ ταύτης διορίζεται τὸ 1858 διδάσκαλος εἰς τὴν σχολὴν Πανόρμου τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου. Τὸ 1862 ἐπανερχεται παρὰ τῷ θείῳ του Πωγωνιανῆς εἰς Κισνόβιον καὶ ἐπιστρέψας μετ'ὀλίγον χρόνον εἰς Κῶν)πολιν χειροτονεῖται διάκονος τῇ 2 Μαρτίου 1863 ὑπὸ τοῦ τότε Πατριάρχου Ἰωακείμ Β΄ μετονομασθεὶς Ἱερώνυμος καὶ προσλαμβάνεται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Ἀποχωρήσαντος τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Β΄ ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου τῷ 1863 ὁ Ἱερώνυμος ἀκολουθεῖ αὐτὸν εἰς Ἀρτάκην ἔνθα διέμενεν ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην παρ' αὐτῷ. Τῷ 1873 ἐπανεκληγέντος τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Β΄ ὡς Πατριάρχου Κων)πόλεως, ὁ Ἱερώνυμος διορίζεται κατ' ἀρχὰς μὲν Δευτερεύων τῶν Πατριαρχείων καὶ τῷ 1875 Μέγας Ἀρχιδιάκονος, τῷ δὲ 1877 ἐκλέγεται Μητροπολίτης Μαρωνεῖας καὶ χειροτονεῖται εἰς Ἀρχιερέα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ καὶ τῶν τότε σγνοδικῶν ἀρχιερέων ἐν αὐτῷ τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ. Τὴν ποιμαντορίαν τῆς ἐπαρχίας Μαρωνεῖας ἀνέλαβεν ὁ Ἱερώνυμος κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου καὶ ὡς ἀπήτουν αἱ τότε καιρικαὶ περιστάσεις προσείλκυσε διὰ τῆς διοικητικῆς του ἰκανότητος καὶ διὰ τοῦ ἀγαθοῦ του τρόπου τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν ὄχι μόνον τοῦ ποιμνίου του ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τὸν ὑπ' αὐτοῦ πολλαχῶς εὐεργετηθέντων Τούρκων. Τὴν ἐποχὴν ταύτην συνεπήχθη τὸ πρῶτον καὶ ἦ ἐν Ἀλεξανδρουπόλει (Δεδεαγάτς) νεοπαγῆς Ἑλληνικῆ Ὁρθόδοξος Κοινότης, ὁ δὲ Ἱερώνυμος συνετέλεσε τὰ μέγιστα πρὸς ἴδρυσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τῶν πρῶτων σχολείων χάριν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων, πρῶτον συνεισφέροντος ὑπὲρ αὐτῶν ἐν γένει δὲ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μαρωνεῖας μετ' ἀόκνου προσπαθείας ἐμερίμνησε καθόλου ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας διαρρηθμίσας ἐπὶ τὸ τελειότερον τὰ ὑφιστάμενα σχολεῖα καὶ ἰδρύσας ἕτερα δεκαοκτῶ (18) τοιαῦτα.

Τῇ 5 Αὐγούστου 1885 μετατίθεται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Νικοπόλεως καὶ

Πρεβέζης καὶ ἐκεῖθεν τῇ 11 Ἰανουαρίου 1890 εἰς τὴν τῆς Νικαίας, τῇ 15 Μαΐου 1897 εἰς τὴν τῆς Ἡρακλείας καὶ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος ἀποκαθίσταται καὶ πάλιν εἰς τὴν τῆς Νικαίας Μητρόπολιν, τὴν ὁποίαν ἐποίμανε μέχρι τοῦ θανάτου συμβάντος ἐν Φαναρίῳ τῇ 27 Μαρτίου 1910 συνοδικὸς διατελῶν.

Τῆς κηδείας αὐτοῦ προέστη ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ Γ' μετὰ τῆς Ἱεραῶς Συνόδου τῆς ταφῆς του γενομένης εἰς Βαλουκλή.

Ὁ Ἱερώνυμος διετέλεσε πολλάκις συνοδικὸς καὶ συγχρόνως πρόεδρος τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου καὶ Πρόεδρος τῆς Ἐφορείας τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων, διεκρίνετο δὲ διὰ τὴν ἀγαθότητά του καὶ τὸ ἀκέραιον τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τὴν μετριοφροσύνην του. Ἐτιμῆθη δὲ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ τῶν Ἱπποτῶν τοῦ βασιλικοῦ τάγματος τοῦ Σωτήρος, ὑπὸ δὲ τῆς Τουρκικῆς διὰ τοῦ παρασήμου Μετζητιῆ Β' τάξεως.

Ὁ Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου Ἰωακείμ Σγουρός.

Ἐγεννήθη ἐν τῷ προαστείῳ τῆς πόλεως Χίου Κάτω Βαρβάσι τῇ 13 Μαΐου 1864 ἐκ γονέων Ἀντωνίου μισέ Παρασκευᾶ Σγουροῦ καὶ Εὐανθίας μισέ Κωνσταντίνου Κατλᾶ. Κατὰ κόσμον ἔκαλεῖτο Παρασκευᾶς-Περικλῆς. Διακούσας τὰ πρῶτα μαθήματα ἐν τῷ Γυμνασίῳ Χίου εἰσήχθη τὸ 1880 τῇ προστασίᾳ τοῦ Πατριάρχου Κων)πόλεως Ἰωακείμ Δ', Κρουσουλούδη ἐκ Χίου, εἰς τὴν κατὰ Χάλκην Θεολογικὴν Σχολήν, ὡς ὑπότροφος τοῦ κληροδοτήματος τοῦ Πατριάρχου Κων)πόλεως Ἰωακείμ Β', τοῦ Κοκκῶδη, ἐκ Χίου. Συγχρόνως τῇ ἀποφοιτήσει του ἐκ τῆς Σχολῆς τὴν 26 Ἰουνίου 1887 χειροτονεῖται διάκονος μετονομασθεὶς Ἰωακείμ καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον διορίζεται δευτερεύων τῶν Πατριαρχείων καὶ τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1888 προάγεται εἰς Μέγαν Ἀρχιδιάκονον αὐτῶν ὑπὸ τοῦ τότε Πατριάρχου Διονυσίου Ε'. Νεώτατος ᾧν ἀνέρχεται τὰς βαθμίδας τῆς ἀρχιερωσύνης· τῇ 11 Ἰανουαρίου 1890 ἐκλέγεται Μητροπολίτης Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης καὶ τῇ 14 ἰδίου μηνὸς χειροτονεῖται εἰς Ἀρχιερέα προεξάρχοντος τοῦ Νικαίας Ἱερωνύμου. Ἀλλὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην μόλις ἐπὶ ἔτος ἐποίμανε, διότι, ἔνεκα τοῦ τότε ἀναφυέντος ζητήματος τῶν προνομίων καὶ τοῦ ἐπακολουθήσαντος κλεισίματος τῶν Ἐκκλησιῶν, ὁ Ἰωακείμ ἐπεδείξατο κατὰ τὰς δεινὰς τότε διὰ τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν περιστάσεις ζῆλον ἄκαιρον, καὶ ἀπαιτήσῃ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἀπεμακρύνθη τῆς Μητροπόλεως Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης. Μετὰ τὴν ἀπολογία καὶ ἀπηλλάγη πάσης κατηγορίας, ἣ δὲ Ἐκκλησία μεταθέτει τὸν Ἰωακείμ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1891 εἰς τὴν Μητρόπολιν Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου, τὴν ὁποίαν διῶκῃσεν ἐπὶ δέκα ὀκτώ (18) συναπτὰ ἔτη ἐργα-

σθείς, ὅσον οὐδείς ἀνέμενον ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς αὐτῆς ἀπὸ ἀπόψεως Ἐθνικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς, ἀντιπεξερχόμενος μετὰ σθένους κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐπιδιωκόντων τότε, τὴν πάση θυσίᾳ ἐγκατάστασιν αὐτῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ξάνθης καὶ Ἰδρουσιν κοινότητος ἐν αὐτῇ τῇ πόλει Ξάνθῃ. Ἐπτάκις τὸ ἐπιχείρημά των, ἀλλὰ καὶ ἐπτάκις ἀποκρουσθέντων. Τὴν πόλιν Ξάνθης ἐκδόμησε διὰ μητροπολιτικοῦ Μεγάρου καὶ διὰ Κοινοτικῶν Σχολείων φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, γυμναστικῶν σωματείων, ἑταιρειῶν καὶ ἀδελφοτήτων τῇ ἀρωγῇ τῶν πλείστων αὐτόθι πλουσίων ὁμογενῶν. Τὸν Ἰανουάριον 1902 συνοδικὸς διατελῶν ἐπὶ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' ἀποστέλλεται ὡς ἔξαρχος εἰς Κύζικον πρὸς ἐξομάλυνσιν καὶ διευθέτησιν τοῦ γεννηθέντος Περαμιακοῦ ζητήματος καὶ φέρει τὴν ἀποστολὴν του εἰς αἴσιον πέρασ ἀπὸ Ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀπόψεως. Τὴν 25 Νοεμβρίου 1910 συνοδικὸς καὶ πάλιν διατελῶν ἐπὶ Ἰωακείμ τοῦ Γ' προάγεται εἰς τὴν Μητροπόλιν Θεσσαλονίκης εἰς στιγμὰς κρισιμωτάτας διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος, ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ ἔθνοσωτήριόν του ἔργον διέκοψεν ὁ προώρως ἐπελθὼν θάνατός του τῇ 11 Μαΐου 1912 ἐπισυμβὰς ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἐτάφη δὲ ἐν τῷ Κοιμητηρίῳ ὁ «Εὐαγγελισμός».

Ὁ Ἰωακείμ διεκρίνετο διὰ τὴν ἀγχινοίαν του, τὴν διορατικότητά του καὶ τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτῆρός του. Εἰς τρεῖς περιόδους ἐχημάτισε Συνοδικὸς καὶ συγχρόνως πρόεδρος τῆς κατὰ Φανάριον Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς, τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων, τοῦ Ἰωακειμίου Παρθεναγωγείου. Ἦτο δὲ τετιμημένος δι' Ἑλληνικῶν, Τουρκικῶν καὶ Σερβικῶν παρασῆμων. Πολλοὶ περὶ αὐτοῦ ἔγραψαν εἰς διάφορα περιοδικά.

Ὁ Ραιδεστοῦ Θεοφάνης.

Ἐπικαλούμενος Κακοθεοφάνης ἐξελέγη τὸ πρῶτον ἀπὸ Πρωτοσύγκελος τὸ 1637 ὡς Ραιδεστοῦ καὶ καθαιρεθεὶς τὸ 1639 ἔπειτα συνεχωρήθη καὶ ἐξελέγη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους Μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας. Ἐν τῇ ὑπὸ Γ. Ι. Ζολώτα Ἱστορία Χίου δημοσιεύεται ἡ καθαιρέσις του καὶ τὸ Ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς του ὡς Γάνου καὶ Χώρας¹⁾.

Ὁ Φιλιππουπόλεως Ἰωακείμ Εὐθυβούλης.

Ἐγεννήθη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1855 εἰς Μέγα Ρεῦμα τοῦ Βοσπόρου ἐκ πατρὸς Χίου τοῦ Κωνσταντίνου Καβύρη γεννηθέντος ἐν τῷ χωρίῳ Βαβύλοι τῆς νήσου Χίου καὶ σπουδάσας ἐν Παρισίοις τὴν φιλοσοφίαν τῇ

1) Γ. Ι. Ζολώτα, Ἱστορία Χίου τόμ. Γ', Μέρ. Α' σελ. 152—153.

συστάσει τοῦ τότε Σχολάρχου τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς Σαμουήλ¹⁾ καὶ εἶτα τοῦ πατρός του διορισθέντος καθηγητοῦ ἐν τῇ ρηθείσῃ Σχολῇ καὶ ἀποβιώσαντος ἐν Χάλκῃ τὴν 20 Ἰουνίου 1859. Ἡ μήτηρ του ἐκαλεῖτο Αἰκατερίνη καὶ ἦτο θυγάτηρ Ἀλεξάνδρου Πετροπούλου τοῦ ἐκ Μεγάλου Ρεύματος πρώην Μεγάλου Λογοθέτου ἀποβιώσασα κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1895 εἰς Μέγα Ρεῦμα.

Ὁ Ἰωακείμ κατὰ κόσμον ὠνομάζετο Ἀλέξανδρος καὶ διδαχθεὶς τὰ πρῶτα γράμματα εἰς τὴν ἐν Φαναρίῳ Ἑλληνικὴν Σχολὴν τοῦ Ἁγιοταφικοῦ Μετοχίου, διευθυνομένην ὑπὸ τοῦ τότε Μελενίκου Ἀλεξάνδρου Τριανταφυλλίδου ἐξηκολούθησε τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν αὐτόθι Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν, ἐξ ἧς ἀποφοιτήσας τὸ 1874 εἰσῆχθη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1875 εἰς τὴν κατὰ Χάλκην Θεολογικὴν Σχολὴν τῇ προστασίᾳ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Β', ὅφ' οὗ καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος τῇ 25 Δεκεμβρίου 1877 ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ μετονομασθεὶς Ἰωακείμ. Ἀποφοιτήσας τῆς Σχολῆς ταύτης τὸ 1878 εἰσῆλθεν εὐθύς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Πατριαρχείων καὶ τὴν 28 Ὀκτωβρίου ἰδίου ἔτους προήχθη εἰς Μέγαν Ἀρχιδιάκονον ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ', διαδόχου Ἰωακείμ τοῦ Β' καὶ τῇ 1 Ἰανουαρίου 1883 εἰς Μέγαν Πρωτοσύγκελλον τῆς εἰς πρεσβύτερον χειροτονίας του γενομένης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου τῇ 6 Ἰανουαρίου. Ὡς Μέγας Πρωτοσύγκελος προσέστη τῇ 27 Μαρτίου 1884 τῆς κηδείας τοῦ Μεγάλου Ἐθνικοῦ Ἐδεργέτου Γεωργίου Ζαρίφη, τῶν ἀρχιερέων μὴ μετασχόντων τῆς ἐκφορᾶς ἐπισήμως ἐν ἐπισκοπικῇ ἀμφίεσει ἔνεκα τῆς κατὰ τὸ προνομιακὸν ζήτημα παραιτήσεως τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' καὶ τῆς ἐκ ταύτης ἐπελθούσης ἀποχῆς τῶν ἀρχιερέων τοῦ ἱεροπράττειν²⁾.

Τῇ 29 Δεκεμβρίου 1884 ἐπὶ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Δ' ἐξελέγη Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως τῆς εἰς Ἀρχιερέα χειροτονίας του τελεσθείσης τῇ 5ῃ Ἰανουαρίου 1885 ὑπὸ τοῦ τότε μητροπολίτου Κυζικίου Νικοδήμου καὶ ἄλλων ἀρχιερέων ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ.

Ἀναλαβὼν τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης τόσον συνετώσ καὶ πολιτικῶς εἰργάζετο ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ ποιμνίου του ὥστε ἐξετιμήθη δεόντως καὶ ἠγαπήθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀπέκτησε καὶ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν καὶ αὐτῶν τῶν ἡγεμόνων τῆς Βουλγαρίας Βάττεμβεργ καὶ Φερδινάνδου, ὥστε καὶ αὐτοπροσώπως ἐπισκεπτόντων τὸν Ἰωακείμ, καὶ διὰ βουλγαρικῶν παρασῆμων καὶ μεταλλίων τιμησάντων. Κοὶ αὐτὸς ἐπίσης ὁ Πρωθυπουργὸς Σταμπούλωφ καὶ ἄλλοι πολιτικοὶ τῆς Βουλγαρίας ἐτίμων αὐτόν.

1) Ἐκκλ. Ἀλήθ. Ἔτ. Γ'. 1883 Τευχ. ΛΑ', σελ. 488.

2) Γ. Παπαδ. Σύγγρ. Ἱεραρχ. Τόμ. Α'. σελ. 609.

Συνοδικὸς προσκληθεὶς τὸν Φεβρουάριον τῷ 1889 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Διονυσίου τοῦ Ε' ἀποστέλλεται ἑξαρχικῶς μετὰ τῶν συμβούλων Ξενοφῶντος Ζωγράφου καὶ Γεωργίου Καζανόβα εἰς Θεσσαλονίκην πρὸς εἰρηνευσιν τῆς αὐτόθι διαμαχομένης ὁμογενοῦς κοινότητος. Τὴν 13 Δεκεμβρίου 1889 ἐξελέγη Μητροπολίτης Χαλκηδόνος ἀντὶ τοῦ θανόντος Καλλινίκου, καὶ συνοδικὸς ὢν τῷ 1892 ἀποστέλλεται εἰς Φιλιππούπολιν ὡς ἑξαρχος πρὸς διακανονισμόν τοῦ ζητήματος τῆς ἀρπαγείσης ὑπὸ τῶν Βουλγάρων Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τῆς Παναγίας ἐν Στενιμάχῳ καὶ τὴν 10 Μαΐου 1897 μετατίθεται εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἐφέσου διαδεχθεὶς τὸν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον Κων)πόλεως ἀνεληθόντα Κωνσταντῖνον τὸν Ε' τὸν Βαλιάδην, τὸν ἐκ Χίου.

Ὁ Ἰωακείμ εἰργάζετο πάντοτε μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου του καὶ διὰ τοῦτο ἠγαπᾶτο καὶ ἐλατρεύετο. Ὑπῆρξε ρέκτης ἄμα καὶ δραστήριος, ἀκάματος εἰς τὰς σκέψεις καὶ ἐνεργείας του, γενναιοδωρος, μετριόφρων καὶ φιλόφρων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Πανευρωπαϊκοῦ πολέμου ἐδοκίμασεν ἀγογγύστως καὶ μαρτυρικῶς ὄλην τὴν κατοτροπῖαν καὶ τὸν μισελληνισμόν τοῦ Νομάρχου Σμύρνης Ραχμῆ πασᾶ, ὡς καὶ κατὰ τὴν κατοχὴν τῆς Σμύρνης ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐπέπρωτο δυστυχῶς καὶ ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνος Γενικοῦ Διοικητοῦ Σμύρνης Στεργιάδου κατὰ τὸ 1919 νὰ δοκιμάσῃ καὶ ποτισθῇ πικρίας, θλίψεως καὶ δὴ ἐξευτελισμοὺς διὰ φυλακίσεως ἔστω καὶ ὀλιγοῦρου. Εὐτυχῶς δὲν ἐπέζησε νὰ ἴδῃ καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐξόντωνσιν ὀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐχρημάτισε πολλάκις συνοδικὸς καὶ πρόεδρος διαφόρων ἐπιτροπῶν. Ἦτο δὲ τετιμημένος διὰ πολλῶν παρασῆμων Ἑλληνικῶν, Τουρκικῶν, Σερβικῶν καὶ Βουλγαρικῶν.

Ἀπεβίωσεν ἐν Μαγνησίᾳ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1920.

Ἀρχίμ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΕΝ ΑΙΝΩ

ΑΝΗΓΕΡΘΗ ΕΚ ΒΑΘΡΟΝ Ο ΘΙΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΣΕΠ(Τ)ΟΣ
ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΔΙΑ ΚΟΙΙ-
ΟΥ ΚΑΙ ΕΞΟΔΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΑΡΙΚΗ ΤΟΥ ΚΑ-
ΝΑΒΟΥΤΖΙ. ΕΤΟΥΣ 6929, ΙΝ. ΙΑ΄.
ΚΟΣΤ. 1)

Ἡ ἀνωτέρω ἐπιγραφὴ ἐπὶ πλακὸς μήκους 1μ. 13 καὶ πλάτους 0μ. 33 σώζεται ἐν Αἴνῳ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, (συνοικία Μίβολη), ἐντετειχισμένη εἰς τὴν θύραν τοῦ αὐλογύρου τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Βλασίου τιμωμένης ἐκκλησίας ²⁾).

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης πληροφορούμεθα ὅτι ὑπῆρχε ναὸς ἐν Αἴνῳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μεγάλου Ἁγίου Νικολάου, ἀνεγερθεὶς ἐκ βάθρων ἰδίαις δαπάναις ὑπὸ Αὐγουσταρική τοῦ Καναβούτση, τὸ ἔτος 6929, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν 14 ἰνδικτιῶνα τοῦ 1421.

Ἄλλὰ πῶς καὶ διατί ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὐρέθη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Βλασίου;

Μεταξὺ τῶν πολλῶν συνοικιῶν τῆς Αἴνου, ὑπῆρχον δύο συνοικίαι, ἡ μὲν ἔχουσα ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Βλασίου, πατρωνος τῶν τσουκαλάδων (πηλουργῶν), ἡ δὲ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου, πατρωνος τῶν ναυτικῶν. Κατὰ σύμπτωσιν ὅμως οἱ μὲν κάτοικοι τῆς πρώτης συνοικίας ἦσαν ναυτιοί, τῆς δὲ δευτέρας τσουκαλάδες. Κατόπιν λοιπὸν συνεννοήσεως, συνεφώνησαν ἀναμεταξύ των καὶ ἔλαβεν ἐκάστη συνοικία τὴν ἱερὰν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου πατρωνός της, ἀνταλλαζάντες ἐπίσης καὶ τὰ ὀνόματα τῶν συνοικιῶν ³⁾). Καὶ αἱ δύο συνοικίαι αὗται κατεστράφησαν, ἡ μὲν τῶν ναυτικῶν κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τοῦ 1867 (11—12 Αὐγούστου), ἣτις ἀπετέφρωσε τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως, ἡ δὲ ἄλλη ἔνεκα τῆς παρακμῆς τῆς

1) Ἴδε τοιχογραφίαν εἰς Σ. 127 παρ.

2) Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὴν «Ἀρμονίαν» τῆς Σμύρνης. (20 Μαΐου 1899), ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Revue des Études Grecques (1902, σελ. 142—143)

3) Πρὸβλ. Σαμίδου. Ἐπιγραφαὶ Αἴνου, εἰς «Θρακικά», 1929, σελ. 281.

Αΐνου, ιδίως δὲ μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ λιμένος Δεδαγαῆς (νῦν Ἀλεξανδρούπολις).

Ἔτσι σώζεται μόνον ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Βλασίου, κατὰ πολὺ μεταγενέστερος τοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅπου σώζεται καὶ ἡ έπιγραφή. Κατά τινα έπιγραφὴν σωζομένην ἐπὶ τῆς θύρας τῆς εισόδου τοῦ ναοῦ, ἔγινε τὸ 1836 (29 Μαΐου) τῇ «δαπάνῃ καὶ ἀόκνῳ έπιστασίᾳ τοῦ εὐλογημένου ἄρχιεπίου τῶν Τσουκαλάδων».

Τελευταία αὐτοῦ έπισκευὴ ἔγινε κατ' Αὔγουστον τοῦ 1876 ¹⁾. Ἐκτοτε, ἔνεκα παρακμῆς τῆς πόλεως, καὶ ἔνεκα ἔλλειψεως ἑνοριτῶν, ἔκλεισεν ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ ναός, μέχρι δὲ τῆς ἔκκενώσεως τῆς Ἀνατολικῆς Θρόγκης (1923) ἔλειτούργει ἀπαξ τοῦ ἔτους, ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου ἱερομάρτυρος Βλασίου ²⁾ (11 Φεβρουαρίου).

*
* *

Ἄλλὰ ποῖος εἶναι ὁ Καναβούτζης οὗτος;

Περὶ τῆς οἰκογενείας Καναβούτζη, γνωρίζομεν ὅτι εἶναι ἑξελληνισθεὶς φραγκικὸς οἶκος ἐκ Χίου, τοῦ ὁποίου ἀρκετὰ μέλη ἀναφέρονται ἐν Σμύρῃ, Φωκαίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Εἰς μάλιστα ἐξ αὐτῶν ὁ Ἰωάννης Καναβούτζης ὁ μάγιστρος συνέγραψε ἔκτεταμένον σύγγραμμα, έπιγραφόμενον: Ἰωάννου Καναβούτζη τοῦ μαγίστρου, πρὸς τὸν αὐθέντην τῆς Αΐνου καὶ Σαμοθράκης ³⁾, εἰς τὸ ὁποῖον ἀκολουθῶν Διονύσιον τὸν Ἀλικαρνασσεᾶ, ὁμιλεῖ περὶ τῆς μεταναστεύσεως ἑλληνικῶν φύλων εἰς Ἰταλίαν, περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν, περὶ χημείας, διὰ τῆς ὁποίας κατορθοῦται ἡ ἀλλοίωσις τῶν μετάλλων καὶ ἡ ἀνακάλυψις τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου κτλ. Τὸ ἔργον εἶναι ἐνδιαφέρον διότι παρέχει λαογραφικὴν ὕλην, γεωγραφικὴν ὀνοματοθεσίαν καὶ ἑλληνικὴν δημώδη μυθολογίαν ⁴⁾.

1) Πρὸβλ. Βασιλείου Μυστακίδου, «Θρακικά», αὐτόθι, σελ. 45 καὶ ἐξῆς.

2) Ἐμαρτύρησεν ἐπὶ τῷ αὐτοκράτορος Λικινίου τὸ 315 (Συναξαριστῆς Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου Ἐκδ. Ραφτάνη, τόμ. Β, σελ. 117 καὶ ἐξῆς).

3) Ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ Lehnerdt τὸ 1890 ἐν τῇ Bibliotheca Teubneriana.

4) Κρουμβάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, μετάφρ. Γεωργίου Σωτηριάδου, τόμ. Β, σελ. 307 καὶ ἐξῆς.

Ὁ Κωνσταντῖνος Σάθας, (Νεοελληνικὴ Φιλολογία, σελ. 110) ἀναφέρει ὅτι πλὴν τῆς πραγματείας ταύτης, ὁ Ἰωάννης ἔγραψε καὶ περὶ Σαμοθράκης καὶ τῶν Τρωϊκῶν Θεῶν. Τοῦ τελευταίου μάλιστα χειρογράφου ἀνάλυσιν ἐδημοσίευσεν ὁ βαρῶνος Saint-Croix Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἀν' ἐπεχείρει τις τὴν ἔκδοσιν τῶν πολυτίμων τούτων χειρογράφων, τὰ ὅποια, Κύριος οἶδε, ποῦ σωζόμενα καταστρέφονται ὑπὸ τῆς ὑγρασίας καὶ τῶν σητῶν.

Κατὰ τὸν Lehnerdt, ὁ Ἰωάννης Καναβούτζης ἦτο Φράγκος ἐκ Χίου. Ὁ Κυριακὸς ὅμως ὁ Ἀγκωνίτης, σύγχρονός του, ὅστις ἐγνώρισεν αὐτὸν τὸ 1446, μαρτυρεῖ ὅτι ὅτι ἦτο ἐκ Φωκαίας ¹⁾.

Πλὴν τοῦ Ἰωάννου τούτου, γνωστοὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας Καναβούτζη εἶναι ὁ Δούκας καὶ ὁ Ματθαῖος (XVI αἰών), ὁ Μιχαήλ, Βοεβόδας τῆς Μυκόνου ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδατὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ XVII αἰῶνος καὶ ἡ Σμαράγδα, κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Θεοδ. Ζυγομαλά ²⁾.

Τῶν Καναβούτζηδων τούτων συγγενῆς δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ θεωρηθῆ καὶ ὁ Αὐγουσταρικής, ὁ ἐκ βάρθρων οἰκοδομήσας τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅστις διατρίψας ἐπὶ ἱκανὸν εἰς Αἴνον, ἀπέδειξε καὶ ἐμπράκτως τὴν πρὸς αὐτὴν συμπάθειαν καὶ ἀγάπην.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς ἐκκλησίας. Περὶ δὲ τοῦ χαράζοντος τὴν πλάκα ταύτην «Κοστῆ», οὗτος φαίνεται ὅτι ἦτο ἄπλοῦς τις οἰκοδόμος. Φαίνεται ὅμως νὰ ἦτο γνωστὸς εἰς τὴν Αἴνον, διότι καὶ ἄλλαι ἐπιγραφαὶ τῆς αὐτῆς χρονολογίας καὶ τῆς αὐτῆς τεχνοτροπίας σώζονται φέρονσαι τὸ ὄνομα, ὅπως ἐπιγραφὴ τις ἐντετειχισμένη εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς πόλεως περικαλλοῦς ναοῦ τῆς Θεοτόκου τῆς Χρυσοπηγῆς, ὅπου ὑπογράφεται :

Κοστ(ῆς) ὁ μᾶστ(ορις), ἐκ τῆς ὁποίας πληροφοροῦμεθα ὅτι ἀρχων τότε τῆς πόλεως ἦτο ὁ Παλαμίδης Φραντζέσκος Γατσιλιούζος, ἐκ τοῦ Οἴκου τῶν Παλαιολόγων. Ὁ Παλαμίδης οὗτος ἤρξε τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ 1409 μέχρι τοῦ 1455 ³⁾.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ, Ιατρός

1) Σπ. Π. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμος VII (1910) σελ. 485.

2) Πρβλ. Γεωργίου Ζολώτα, περὶ τῆς οἰκογενείας Καναβούτζη, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαίων τῆς Χίου, εἰς τὰ πεπραγμένα τῶν κοινῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς πόλεως Χίου τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1888—1889, ἐν Χίῳ, 1889, σελ. 112 καὶ ἐξῆς.

3) Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην πρῶτος ἀνέγραψεν ὁ ἀοιδιμος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Χρυσάνθος (1707—1731) ἐπισκεφθεὶς τὴν Θράκην, πρὸ ἐτῶν δὲ ἐδημοσίευσεν ὁ Ἄ. Παπαδόπουλος Κεραμεύς, συνοδεύσας αὐτὴν μετὰ ἱστορικῶν τιμῶν σημειώσεων. (Θρακικὴ Ἐπετηρὶς τοῦ 1897 (ἐν Ἀθήναις) σελ. 11 καὶ ἐξῆς).

ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΣΕΛΙΔΕΣ
ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΑΙΝΟΥ

Καταγράφων πρό χρόνων τὴν πλουσιωτάτην ἄλλοτε βιβλιοθήκην τῆς πατρίδος μου Αἴνου, παράρτημα τῆς Σχολῆς¹⁾, εὑρον ἀδέσποτον φύλλον χάριτος ἐν τῇ ἀρχῇ παλαιᾶς ἐκδόσεως τοῦ Θουκυδίδου²⁾, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέγνωσα τὸ κατωτέρω ἱστορικὸν σημεῖωμα, ἔχον κατὰ πιστὴν ἀντιγραφὴν ὡς ἑξῆς :

— « Ἐν ἔτει 1832 κατὰ τὴν 27 Αὐγούστου, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ, ἀρχιερα-
» τεύοντος Κυρίλλου τοῦ Βυζαντίου³⁾, ὁ τότε Διοικητὴς τῆς πόλεως ταύ-
» τῆς Αἴνου, Δελὶ Ἰσμαήλης ὀνομαζόμενος, ἐκρέμασε παρηρσίᾳ δύο γυ-
» ναῖκας ἐπονομαζόμενας, τὴν μὲν Ἀγοροῦ, τὴν δὲ Χαρτένια, ἕξω ἀπὸ
» τοὺς κήπους τοὺς βαρβαροτουρκικῶς ὀνομαζομένους «Ποστάνια». Ἐγέ-
» νετο δὲ τὸ ἀξιοσημείωτον τοῦτο δράμα διὰ τὴν ἀκόλουθον αἰτίαν :

— « Σάββας τις τὴν πατρίδα Χίος, κατῴρθωσε διὰ τινος Κωνσταντι-
» νου ἱατροῦ, νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν Σερασκέρην τῆς Αὐτοκρατορίας Χοσρέφ
» Μεχμέτ Πασᾶν⁴⁾, γράμμα διατάσσων τὴν ἐλευθέραν ἐξαγωγὴν ἀπὸ τὸν

1) Εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Αἴνου, ἐπώλησε τὴν βιβλιοθήκην του ὁ πατριάρχης Νεόφυτος, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ σχετικοῦ ἐξοφλητικοῦ γραμματος ὑπὸ ἡμερομηνίαν 10 Μαΐου 1805. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ παράρτημα τοῦ Γ' τόμου τῶν «Θρακικῶν», σελ. 68.—Σήμερον ἡ βιβλιοθήκη αὕτη δὲν σώζεται καταστραφεῖσα τελείως κατὰ τοὺς τελευταίους πολέμους.

2) Χάριν περιεργείας σημειοῦμεν ὅτι ἡ ἐκδοσις ἦτο τοῦ : *Laurentii Vallae ab Henrico Stephano recognita, MDLXIII (1564)*.

3) Ὁ Κύριλλος οὗτος ἐκ Νεοχωρίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μητροπολίτης Αἴνου (1831—1847), εἶναι ὁ μετὰ ταῦτα Ἀμασειας, τέλος δὲ οἰκουμενικὸς πατριάρχης (1855—1860), καταλιπὼν μνήμην καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ποιμενάρχου (Βασιλείου Μυστακίδου, Ἐκκλησία Αἴνου, εἰς «Θρακικά», 1929, σελ. 309 καὶ ἑξῆς).

4) Οὗτος εἶναι ὁ περίφημος Τοπάλ Χοσρέφ Μεχμέτ, γνωστὸς ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἀποθανὼν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου (1855).

» λιμένα τῆς Αἴνου, σίτου, συμποσούμενου εἰς εἴκοσι χιλιάδας κοιλῶν τῆς
 » Κωνσταντινουπόλεως. Ἄλλ' ἐπειδὴ διὰ τὴν ἔξαγωγήν αὐτὴν συνέβη
 » αὐξήσις τῆς τιμῆς τοῦ σίτου, ὁ λαὸς ὑποπεύσαντες σιτοδείαν ἐκινήθη-
 » σαν εἰς ἀποστασίαν καὶ μάλιστα αἱ γυναῖκες ἔχουσαι ὄχλαγωγούς τὰς
 » προρρηθείσας δύο, καὶ πρῶτον μὲν ἔδειραν τὸν τε Σάββαν καὶ δύο αὐ-
 » τόχθονας, κατηγορηθέντας ὡς συνεργούς καὶ συμπράκτορας, ἔπειτα δὲ
 » ἐπροσπίθησαν παντοίοις τρόποις νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἔξαγωγήν. Οὐδὲν
 » ὅμως κατώρθωσαν. Διότι ὁ Διοικητὴς Δελὶ Ἰσμαήλης, εἴτε δι' ὑψηλο-
 » τέρας ἐπιταγῆς, εἴτε δι' ἰδιογνωμίας (ἄδηλα καὶ τὰ δύο, ἢ τῶν πλειοτέ-
 » ρων ὅμως γνώμη πιθανολογεῖ τὸ δεύτερον διὰ τὴν ἀκαταστασίαν τοῦ
 » Διοικητοῦ) δραματολογήσας τὸ ἀσύνηθες καὶ οἰκτρὸν τοῦτο δράμα, διέ-
 » λυσε τοῦ ὄχλου τὴν φάλαγγα καὶ ἐπέβαλεν εἰς τὰς ψυχὰς ὄλων τὸν πα-
 » νικὸν φόβον. Καὶ οὕτως ἠλήθευσε τὸ γνωμικόν: «Ἰσχυρὸν μὲν ὄχλος,
 » οὐκ ἔχει δὲ νοῦν».

—«Σημείωσαι, ὅτι μετὰ τὴν δραματουργίαν ταύτην, συμβεκηκότα τινὰ
 » ἀνεκάλυψαν τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἀπεδείχθη περιφανῶς, ὅτι οὐχὶ ὑψηλῆς
 » ἐπιταγῆς, ἀλλὰ τῆς ἀπονοίας, τῆς οἰνοφλυγίας, τῆς καθ' ἡμῶν ἀδιαλλά-
 » κτου ἔχθρας τοῦ εἰρημένου διοικητοῦ ἦτο ἀποτέλεσμα τὸ παράδοξον
 » τοῦτο δράμα».

Ἄντεγράφη ἐν Αἴνῳ τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1898.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ. ἱατρός

ΔΩΡΟΘΕΟΣ Ο ΠΡΩΤΟΣ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
(1813—1821)
ΚΑΙ Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΑΥΤΗΣ

Ὁ Γεώργιος Λαμπουσιάδης εἰς τὰς συντόμους εἰδήσεις αὐτοῦ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Ἀδριανουπόλεως καὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως αὐτῆς ἐπὶ τουρκοκρατίας, γράφει τὰ ἑξῆς:

— « . . . Τοῦναντίον δὲ κατὰ τὸν XIV αἰῶνα τῆς στυγερωτέρας » δουλείας φαίνεται ὅτι ἤκμαζον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει τὰ σχολεῖα, ἀφοῦ « εὐρίσκοντο ἐν αὐτῇ ἄνθρωποι δυνάμενοι καὶ τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Ἡσίοδον νὰ διδάξωσιν. Ἐπισήμως ὅμως φαίνεται ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει » ἐλειτούργει Ἑλληνικὴ Σχολὴ περὶ τὰ μέσα τοῦ XVI αἰῶνος ἐπὶ τοῦ » περιπύστου μητροπολίτου ἡμῶν Ἰωάσαφ ¹⁾, ὅστις εἶχεν ἀναθέσει τὴν » διεύθυνσιν αὐτῆς εἰς τὸν Ζυγομαλᾶν ²⁾, ἓνα τῶν λογιωτέρων ἀνδρῶν

1) Ὁ Ἰωάσαφ οὗτος εἶναι ὁ μετὰ ταῦτα πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάσαφ Β', ὁ ἐπονομαζόμενος «μεγαλοπρεπῆς» (1555—1565). Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Κράψι τῆς Ἠπείρου, καὶ ἐσπούδασε εἰς τὴν περιώνυμον τότε σχολὴν τῶν Φιλανθρωπινῶν ἐν Ἰωαννίνοις, ἔπειτα δὲ εἰς Ναύπλιον παρὰ τῷ Ἰωάννῃ Ζυγομαλᾶ. Κάτοχος τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, τῆς ἀραβικῆς, περσικῆς καὶ τουρκικῆς γλώσσης, προεχειρίσθη μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως, ὅπου παρέμεινε μέχρι τῆς ἐκλογῆς του ὡς οἰκουμενικοῦ πατριάρχου 1555. Συκοφανηθεὶς εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλῃν ὑπὸ τῶν κληρικῶν, τῶν ὁποίων ἤθελε νὰ ταπεινώσῃ τὴν ἀτάσθαλον ἀλαζονείαν, ἐξωρίσθη εἰς Ἅγιον Ὄρος. Ἀποδειχθεὶς ὁμως τῆς ἀθωότητός του μετέβη εἰς Ἀδριανούπολιν ὅπου καὶ ἀπέθανε.

Γράφων πρὸς τὸν διδάσκαλον Ἰωάννῃν Ζυγομαλᾶν (κατὰ Μάϊον τοῦ 1550) ἔλεγε: — «Τοὺς δὲ μαθητάς, πρὸς Θεοῦ, μὴ ἀμέλει, ἀλλὰ πάσῃ δυνάμει ἐν ἐπιμελείᾳ καὶ καθαρᾷ συνειδήσει σπουδάσον . . . καὶ ἅπαντα τὰ παιδία καλῶς σπουδάσωσαν» ἤδη γὰρ ἀποσελῶ ὑμῖν θάβιτον βιβλία κάλλιστα.» Ἡ σχολὴ αὕτη ἦτο παράρτημα τῆς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, τὴν ὁποίαν ἐπλούτισε βραδύτερον ὁ Ἀδριανουπόλεως Νεόφυτος (1644—1648).— (Πρβλ.: Τρύφωνος Ἐδαγγελίδου, Τὰ σχολεῖα Θράκης ἐπὶ Τουρκοκρατίας, εἰς Παράρτημα «Θρακικῶν» τόμ. Γ', σελ. 60).

2) Ἐγνοεῖ τὸν Ἰωάννῃν Ζυγομαλᾶν (1498—1581), προσκληθέντα τὸ 1540.

» τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐκτοτε δέ, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1550 μέχρι τοῦ 1818, ὅτε
 » ἐπῆλθε ριζικὴ αὐτῆς μεταρρυθμίσις, ἡ σχολὴ αὕτη δὲν ἔπαυσε λειτουρ-
 » γοῦσα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν λαμπρῶν διδασκάλων κτλ.».

Ὅλιγον δὲ καιωτέρω :

—« . . . Μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ σοφοῦ ἡμῶν ἱεράρχου Δωροθέου τοῦ
 » Πρωΐου γενομένην μεταρρυθμίσιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἡμῶν συστήματος
 » κατὰ τὰ ἐν Εὐρώπῃ πρότυπα, προσελήφθη ὁ Στέφανος ¹⁾, ὅπως ἀναλά-
 » βῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς, ἣν ἀνύψωσεν εἰς Γυμνάσιον περὶ οὗ εὐ-
 » φημον ποιεῖται μνεῖαν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ συγγράμμασιν ὁ ἐπισκεφθεὶς αὐ-
 » τὸ Γάλλος πρεσβευτῆς Μάρκελλος ²⁾ »).

Τὴν ἴδρυσιν Γυμνασίου ὁ Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως Δωροθέος ὁ Πρωΐος ἀνήγγελε πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ ἄρχοντα Βαρῶνον Γεώργιον Σακελλαρίου ³⁾, δι' ἐπιστολῆς του, τῆς ὁποίας τὸ σχετικὸν ἀπόσπα-

1) Ὁ Καραθεοδωρῆς. Οὗτος ἐγεννήθη εἰς Ἀδριανούπολιν τὸ 1789, μετὰ λαμπράς δὲ ἱατρικὰς σπουδὰς εἰς Εὐρώπῃν, μόλις ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, τοῦ ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ Πρωΐου ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀριστοτάτου Γυμνασίου. Μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπου ἐξήσκησε τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα εὐδοκίμως, καὶ ἤξιώθη τῆς μεγάλης τιμῆς νὰ διορισθῇ ἰδιαιτέρος ἱατρός τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ τοῦ Β' καὶ ἰσόβιως καθηγητῆς καὶ διευθυντῆς τῆς κατ' εἰσῆγησιν αὐτοῦ νεοσυσταθείσης Ἱατρικῆς Σχολῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀπέθανε τὴν 11 Ἀπριλίου 1867.

2) Γ. Λαμπουσιάδου, Ἐκπαιδευτικὴ κινήσις ἐν Ἀδριανουπόλει ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς «Θρακικά», τόμ. Α', 1928, σελ. 303.—Πρβλ. Γ. Κωνσταντινίδου, Ὅλιγα περὶ Θράκης, εἰς Παράρτημα Θρακικῶν, τόμ. Γ', σελ. —Κ. Ἀμάντου, Λόγιοι Θράκες, Αὐτόθι, σελ. 84 καὶ ἐξῆς.—Τρύφ. Εὐαγγελίδου, Τὰ Σχολεῖα Θράκης, ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Αὐτόθι, σελ. 59 καὶ ἐξῆς.—Κ. Κουρτίδου, Τὰ γράμματα εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἐπὶ Τουρκοκρατίας (1365—1912), εἰς «Θρακικὸν Ἀρχεῖον», τόμ. VI, 1939—40, σελ. 113 καὶ ἐξῆς).

3) Ὁ Γεώργιος Σακελλαρίου, ἦτο Ἀδριανουπολίτης, μὲ τοὺς ἀδελφούς του δὲ Χριστόφορον καὶ Κων(ν)τῖνον μεγαλεμπόρους ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Βιέννῃ, ἀξιοθέντες νὰ τιμηθοῦν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας μὲ τὸν τίτλον τοῦ Βαρῶνου.

Ὁ «Λόγιος Ἐρμῆς» (1819, σελ. 260), διὰ τῶν ἐξῆς ἀναγράφει τὸν «προβιβασμόν» των: —«Ὁ Σεβαστὸς τῆς Αὐστρίας αὐτοκράτωρ, ηἰδόκησε νὰ προβιβάσῃ εἰς τὴν τοῦ βαρῶνου τάξιν τὸν διὰ τὰ φιλογενῆ αὐτοῦ φρονήματα γνωστὸν Κύριον Γεώργιον Σακελλάριον καὶ τοὺς δύο αὐτοῦ ἀδελφούς Κυρίους Χριστόφορον καὶ Κωνσταντῖνον τοὺς ἐξ Ἀδριανουπόλεως καὶ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐμπορευομένους, διὰ τὰς ὁποίας ἐδειξαν κατὰ καιροὺς εἰς τὴν Αὐστριακὴν Μοναρχίαν ἐκδουλεύσεις. Ὁ Ἐρμῆς κηρύττων εἰς τὸ Πανελλήνιον τὴν εἶδησιν ταύτην, ἐλπίζει ν' ἀξιώσῃ νὰ κηρύξῃ τῶν εὐγενῶν Σακελλαρίων πολλὰς γενναίας πράξεις εἰς καλὸν τοῦ Γένους, τοῦ ὁποίου εἶναι καὶ αὐτοὶ μέλη».

σμα, δημοσιευθὲν εἰς τὸν «Λόγιον Ἑρμῆν» τῆς Βιέννης (1919, σελ. 778 καὶ ἐξῆς) ἔχει ὡς ἔπεται :

— « . . . Ἀναγγέλλω πρὸς τὴν Εὐγενίαν τῆς τὴν χαρμόσυνον ἀγγελίαν τῆς ὅσον οὐπω συστάσεως τοῦ ἐνταῦθα εἰς τὴν πατρίδα τῆς Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου. Ὁμολογῶ δὲ καὶ θέλω διακηρύττει διὰ παντὸς ὅτι ἡ σύστασις αὕτη εἶναι ἔργον καὶ κατορθῶμα τῆς Εὐγενίας τῆς. Ἐνθουσιασθέντες οἱ προύχοντες τῆς πόλεως ταύτης ἀπὸ τὴν πρὸς με πρὸ ὀκτῶ μηνῶν ἐπιστολὴν τῆς, αὐτόκλητοι σχεδὸν συνήχθησαν πρὸς δύο μηνῶν εἰς τὴν Μητρόπολιν, καὶ ἀφ'αυῆ ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τῆς παλαιᾶς Σχολῆς, καὶ ἐψηφίσθη γνώμη κοινῇ μεταρρυθμίσις αὐτῆς, πρῶτον εὐχαριστήσαμεν τοὺς παλαιούς ἐπιτρόπους, ὡς καλῶς καὶ μὲ φιλογένειαν ἐκδουλεύσαντας, μάλιστα τὸν Κύριον Νικόλαον Χ. Στάνου, ἔπειτα ἐδιωρίσαμεν τρεῖς νέους ἐπιτρόπους, ὄχι μόνον φιλογενεῖς καὶ φιλομούσους, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τῶν Μουσῶν θεραπευτάς. Εἶναι δὲ οἱ Κύριοι Μαργαρίτης Βερόνης, Δημήτριος Ζῶτος καὶ Βασίλειος Σωτήριχος.

— « Ἐπροβλήθη τὸ προαποσταλὲν τῆς Εὐγενίας τῆς σχέδιον, καὶ τὸ ἀπεδέχθημεν μετ' εὐφημίας ἅπαντες, καὶ ἄρχισεν ἤδη νὰ γίνεται ἡ συνδρομὴ τοῦ κοινοῦ, ἥτις φθάνει ἕως σήμερον εἰς γρόσια τρεῖς χιλιάδας, ἐξαιρουμένης τῆς παλαιᾶς προσόδου. Εὐθὺς ἐγράψαμεν εἰς Σμύρνην καὶ Χίον πρὸς εὐρεσίαν διδασκάλων, τὸ ὅποιον εἶναι καὶ τὸ δυσκολώτατον μέρος τῆς συστάσεως καὶ προκοπῆς τῶν Γυμνασίων. Ἀλλὰ καθὼς ἡ θεῖα Πρόνοια ἐξοικονόμησε τὸ θεοφιλὲς καὶ σωτήριον τοῦτο ἔργον μέχρι τοῦδε, οὕτως ἐλπίζομεν ἀπ' Αὐτῆν καὶ τὸν ἀπαρισμὸν του.

— « Περικλείων ἐνταῦθα τῶν συνδρομητῶν τὴν καταγραφὴν¹⁾, ἀντιγραφεῖσαν ἀπὸ τὸν νέον Κώδικα τῆς Σχολῆς, περιττὸν νομίζω νὰ παρακινήσω εἰς συνεισφορὰν τὸν παρακινήσαντα ἡμᾶς ἅπαντας. Εὐχομαι δ' Αὐτῇ ζωὴν πολυχρόνιον πρὸς υπεράσπισιν τῶν Μουσῶν, κατ' ἐσχὴν δὲ τοῦ ἀρτιπαγοῦς ἡμῶν Γυμνασίου».

Τῆ 12 Ἰανουαρίου 1819

Ἐν Χριστῷ Εὐχέτης

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Δωρόθεος ὁ Πρώϊος

1) Δυστυχῶς ὁ κατάλογος οὗτος τῶν συνδρομητῶν δὲν ἐδημοσιεύθη, καὶ ἔτσι δὲν γνωρίζομεν οὔτε τὰ ὀνόματα τῶν φιλογενῶν ἐκείνων συνδρομητῶν, οὔτε τὸ συνολικὸν ποσόν, τὸ ὅποιον ἀσφαλῶς θὰ ἦτο γενναῖον καὶ ἀνάλογον πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀναληφθέντος ἔργου.

Ἡ διεύθυνσις τοῦ «Λογίου Ἑρμοῦ», δημοσίευουσα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τοῦ σοφοῦ ἱεράρχου, συνοδεύει αὐτὴν μὲ τὰ ἐξῆς :

—«Συγχαίρομεν καὶ ἐπαινοῦμεν τοὺς Ἀδριανουπόλιτας διὰ τὴν ὁποίαν
 » ἔκαμαν ἀπόφασιν νὰ εἰσάξωσιν εἰς τὴν πατρίδα των τὴν παιδείαν, καὶ
 » νὰ βάλωσιν εἰς πρᾶξιν τὰς περὶ αὐτῆς σοφὰς συμβουλὰς τοιούτων ἀξιο-
 » λόγων ἀνδρῶν, ὅποιοι εἶναι ὁ σεβασμιώτατος ἱεράρχης Πρώϊος καὶ ὁ
 » εὐγενέστατος συμπολίτης Σακελλάριος. Μὲ τὰς ἀνωτέρω συμφωνοῦσι
 » καὶ ἄλλαι πρὸς ἡμᾶς ἐξ Ἀδριανουπόλεως νεώτεραι ἀγγελίαι, κατὰ τὰς
 » ὁποίας οἱ ἀξιέπαινοι Ἀδριανουπολίται, ζητοῦντες μὲ μέγαλον ἐνθου-
 » σιασμόν νὰ δώσωσιν καλητέραν μορφήν εἰς τὸ Σχολεῖον των, συνεισφέ-
 » ρουσιν εἰς αὐτὸ φιλοτίμως, ἕκαστος κατὰ τὰς δυνάμεις του. Εἰς ἐξ αὐ-
 » τῶν ¹⁾ ἀφιέρωσε νεωστὶ εἰς τὸ Σχολεῖον καὶ Νοσοκομεῖον ἐν ὑποστατι-
 » κὸν τιμώμενον 24.000 γρόσια. Ἐλπίζομεν ἐπομένως νὰ μάθωμεν καὶ
 » νὰ κηρύξωμεν διὰ τοῦ Λ. Ἑρμοῦ τὸ ὄνομα τοῦ φιλογενοῦς τούτου ἀν-
 » δρός, ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἄλλα ἀξιέπαινα ἔργα τῶν φιλοτίμων Ἀδριανου-
 » πολιτῶν».

Εἰς τὴν Σχολὴν ταύτην, πλὴν τῶν τακτικῶν διδασκάλων, ἐδίδασκε καὶ ὁ ἴδιος Δωρόθεος ἀνώτερα μαθήματα, λογικὴν καὶ ἠθικὴν καὶ Ἀριστοτέλη, μαθηματικὰ καὶ φυσικὰ κατὰ Νικηφόρον Θεοτόκην καὶ μεταφυσικὴν καὶ θεολογίαν κατὰ Εὐγένιον Βούλγαρην.

Πρὸς ἀνύψωσιν δὲ καὶ μόρφωσιν τοῦ κλήρου, εἰργάσθη πρὸς σύστασιν ἱερατικῆς σχολῆς ἐν Ἀδριανουπόλει, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ κατορθώσῃ. Ἐπέτυχεν ὅμως τὴν ἴδρυσιν κοινῶν σχολείων εἰς τὰ προάστεια αὐτῆς : Γιλδερίμ, Κιγίκ καὶ Κιρισχανέ, τῶν ὁποίων οἱ διδάσκαλοι ἐμισθοδοτοῦντο ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Σχολῆς.

Ἐκ γράμματος τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου (1707—1731), χρονολογουμένου ἀπὸ 1 Ἰουνίου 1721 περὶ τῆς Σχολῆς Ἀδριανουπόλεως, πληροφοροῦμεθα ὅτι διδάσκαλος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐλάμβανε ὡς ἀμοιβὴν 150 γρόσια (800 φράγκα) καταβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως. Ἐπίσης ὅτι παρεκάλει τοὺς προϋχόντας τῆς πόλεως νὰ ἀναβιβάσουν τὸ ποσὸν τοῦτο εἰς 250 γρόσια, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν 200 νὰ λαμβάνῃ ὁ διδάσκαλος, τὰ δὲ 50 νὰ χρησιμεύουν πρὸς ἀγορὰν βιβλίων διὰ τοὺς μαθητάς. Καὶ πρὸς παραδειγματισμὸν προσέφερεν

1) Ἄν καὶ δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου τούτου δωρητοῦ, φαίνεται ὅτι οὗτος ἦτο ἐκ τῶν πλουσίων καὶ προϋχόντων τοῦ τόπου Χατζῆ Βασιλάκης Σταύρου.

ἔξ ἰδίων 100 γρόσια πρὸς οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τοῦ διδασκάλου προσθέτων «*να μὴ ζητοῦσιν οἱ ἔφοροι φθηνὸν διδάσκαλον, ἀλλὰ καλόν*»¹⁾.

Μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν κατοίκων τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὁ Δωρόθεος ἀνέκτισε τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν καὶ ἔκτισε καὶ μητροπολιτικὸν μέγαρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγράφη τὸ κατωτέρω ἐπίγραμμα :

Δωρόθεος Πρώτος λαμπρᾶς ἐκ Χίου
 ἱεράρχης τε σοφὸς κλεινῆς Αἰλίας
 συνδραμόντων τῶν ταύτης οἰκητόρων
 τόνδε εὐτολμος ἐνεόχμωσε δόμον
 τῶν γ' αἰωνίως ἄφθιτον εἶη κλέος

Τὸ Γυμνάσιον Ἀδριανουπόλεως ἐπεσκέφθη μεταξὺ καὶ ἄλλων καὶ ὁ γνωστὸς Γάλλος διπλωμάτης καὶ φιλόλογος Κόμης Μάρκελλος (1795—1865), ὅστις εἰς τὰς «Ἀναμνήσεις» του²⁾, ἐπαινῶν τὸν Δωρόθεον Πρώτον, ὅτι διηύθυνεν ἐπιτυχῶς τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τῆς ἐπαρχίας του, καὶ ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἐδίδασκον τρεῖς καθηγηταὶ εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦτο : τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, γραμματικὴν, ποίησιν, ῥητορικὴν, φιλοσοφίαν : προσθέτει : «Μήπως ὑπάρχει κατὰ τύχην ἐν τῇ πεπολιτισμένῃ Εὐρώπῃ χώρα ὑπεριερούσα τῆς Ἀδριανουπόλεως ;»

*
 * *

Ὁ αἰοίδιμος Δωρόθεος ὁ Πρώτος ἐγεννήθη ἐν Χίῳ περὶ τὰ μέσα τοῦ XVIII αἰῶνος. Χειροτονηθεὶς διάκονος ἀπῆλθεν εἰς Πίζαν καὶ Φλωρεντίαν χάριν φιλοσοφικῶν σπουδῶν. Ἐκείθεν μεταβὰς εἰς Γαλλίαν ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραΐ καὶ τῶν μεγάλων σοφῶν : Broussais, Laland, Lavoisier καὶ ἄλλων. Ἐπισκεφθεὶς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν καὶ τὸ Βέλγιον, ἐπέστρεψε διὰ μέσου Οὐγγαρίας, Δακίας, Βουλγαρίας καὶ Θράκης πλήρης ἐπιστημονικῶν ἐφοδίων καὶ ἔνθεος ἀπὸ πατριωτισμόν, εἰς τὴν πατρίδα του. Κατ' ἀρχὰς ἐδίδαξε τὰ φυσικομαθηματικὰ εἰς τὴν πατρίδα του (1793—1796). Ἐπειτα ἀποχωρήσας, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου Χαντζερῆ, ὅστις ὡς διερμηνεὺς τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου ἐπεσκέπετο τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ὁ-ταν δὲ οὗτος ἀνηγορεύθη ἡγεμὸν τῆς Βλαχίας, προσελήφθη ὑπ' αὐτοῦ ὡς διδάσκαλος τῶν τέκνων του. Κατὰ τὸ 1799—1800 προσεκλήθη νὰ διευ-

1) Τρύφωνος Εὐαγγελίδου, *αὐτόθι*, σελ. 61.

2) *Souvenirs de l'Orient*. Ἐκδ. Βρυξελλῶν, 1840, τόμ. Γ' σελ. 211.

θύνη τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν, ἀλλ' ἀπεποιήθη, δεχθεὶς βραδύτερον τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς τὸ 1803. Ὡς διευθυντὴς αὐτῆς παρέμεινε μέχρι τοῦ 1807 ὁπότε ἀποθανόντος τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας (ἐν Λυδία), Ἰωαννικίου, ἐξελέγη Μητροπολίτης (5 Ὀκτωβρίου 1807). Ἐκ Φιλαδελφείας ὅπου ἐποίμανεν περὶ τὰ ἕξ ἔτη, προήχθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἀδριανουπόλεως τὸ 1813. Τὸ 1821 συνοδικὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπέστη κατ' Ἀπρίλιον, ἢ κατ' ἄλλους τὸν Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὴν γνωστὴν καὶ κοινὴν τύχην τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων.

Ἐπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων μυηθέντων εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ ἀνὴρ καὶ τοιοῦτον τὸ τέλος του.

Καὶ ὅμως, φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε κάποια ἀντίδρασις ἐν Ἀδριανουπόλει κατὰ τοῦ σεβαστοῦ καὶ σοφοῦ ἱεράρχου, καθὼς ἐξάγεται ἐκ τινος βιβλίου ἐπιγραφομένου «Κρίτωνος στοχασμοί», εἰς τὸ ὁποῖον κατακρίνεται ὡς ἀμελήσας καὶ ἀδιαφορήσας διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ποιμνίου του¹⁾ ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνωτέρω πρὸς τὸν Σακελλάριον ἐπιστολῆς, καὶ ἐκ τοῦ ὅλου βίου του, καταφαίνεται τὸ ἀστήρικτον τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας, ὀφειλομένης ἴσως εἰς προσωπικοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι δυστυχῶς οὐδέποτε ἀπέλειψαν κατὰ τὴν μακροαῖωνα ἱστορίαν τοῦ ἔθνους μας.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ, ἱατρός

1) Πρὸβλ. Κ. Ἀμάντου, Λόγιοι Ἐπίσκοποι, αὐτόθι, σελ. 194 καὶ ἐξῆς.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΙΝΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ

(1847—1855)

Ὁ Σωφρόνιος, ἀπὸ Ἀγχιάλου, διεδέχθη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Αἴνου τὸν μητροπολίτην Κύριλλον τὴν 17 Μαρτίου 1847 μετατεθέντα εἰς τὸν θρόνον Ἀμασείας, τέλος δὲ ἀναδειχθέντα Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην (1855—1860).

Ὁ Σωφρόνιος καταγόμενος ἐκ Μυτιλήνης, δὲν ἦτο κάτοχος μεγάλης παιδείας, ἦτο ὅμως καλὸς καὶ ἀγαθὸς ποιμενάρχης, ἀγαπηθεὶς ὑπὸ τοῦ ποιμνίου του ὅσον οὐδεὶς ἄλλος. Διὰ τοῦτο ὅταν μετὰ τρία ἔτη περίπου ἐξελέγη μητροπολίτης Κρήτης, (1849), διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Ἰγνάτιος, οἱ ἐπαρχιώται του δὲν τὸν ἄφησαν νὰ ἀναχωρήσῃ, ἀν καὶ ἀπεστάλη ἐπὶ τούτῳ ἑξουάρχος τῶν Πατριαρχείων.

Ὑπακούων ὅμως εἰς τὰ κελευόμενα τῆς ἀνωτάτης πνευματικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς ἐπαρχίας του καὶ ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου κατόκησεν εἰς τὴν Ὁξεῖαν νῆσον τῶν Πριγκηπονήσων, δίκην ἑξορίστου.

Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1849, ὑπέβαλε παραίτησιν ἀπὸ τῆς νέας θέσεώς του. Ὁ λαὸς ὅμως τῆς Αἴνου ἐπιμόνως ἐζήτηι τὸν ἀγαπητὸν αὐτοῦ πνευματικὸν πατέρα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἰσηκούετο, ἀπετάθη δι' ἀναφορᾶς εἰς τὸν μεγάλθυμον σουλτάνον Μετζήτ Χάν, ὅστις ἐξέδωκεν ἰραδέ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπανήρχετο ὁ μητροπολίτης εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ὅπως εἴπομεν εἶχε διορισθῆ μητροπολίτης, ὁ Ἰγνάτιος, ἐγένετο κληρὸς —κατὰ παράδοσιν— καὶ ὁ κληρὸς ἠὺνόησε τὸν Σωφρόνιον.

Οὕτω τὸ 1851 (Φεβρουάριος) ὁ ἐκλεγείς μητροπολίτης Σωφρόνιος, διεδέχθη τὸν Ἰγνάτιον διορισθέντα εἰς Κασσάνδρειαν, καὶ οὕτω τὸ πρᾶγμα διευθετήθη κατ' εὐχὴν, ὁ δὲ Σωφρόνιος ἐζῆσε ἐν μέσῳ τοῦ λατρευόντος πρᾶγματι αὐτὸν ποιμνίου, μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπισυμβάντος τὸ 1855.

Διὰ διαθήκης του χρονολογουμένης ἀπὸ 10 Ἀπριλίου 1855, κατέλιπεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς μητροπόλεως Παναγίαν Ἐλεοῦσαν, «μίαν ἀρχιερατικὴν στολὴν τὴν σηρώτην, μὲ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα, ὁμοίως καὶ ἐν Εὐαγγέλιον ἀργυροῦν καπνισμένον».

Ἄραγε διεσώθησαν; Καὶ ποῦ νὰ σώζωνται ;

Ἐπίσης ἐδώρησεν εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς πόλεως Αἴνου, «ὄσα βιβλία εἶχεν ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἄλλα διάφορα...»

Ἐπ' αὐτοῦ διὰ σιγιλλίου ἀπεσπᾶσθη ἡ ἱερὰ μονὴ Σκαλωτῆς, ἀπέχουσα μίαν ὥραν καὶ ἡμίσειαν περίπου ἀπὸ τῆς Αἴνου, εἰκοσάλεπτον δὲ ἀπὸ τοῦ χωρίου Ἀμυγδαλιά, ὑπὸ τῶν σχολῶν τῆς πόλεως καὶ ἀνέκτησε τὴν παλαιὰν αὐτῆς σταυροπηγιακὴν καὶ πατριαρχικὴν ἀξίαν ¹⁾.

Τὸν Σωφρόνιον διεδέχθη ὁ Γαβριήλ, κατ' Ἰούλιον τοῦ 1855.

Κατωτέρω παρέχομεν πιστὸν ἀντίγραφον τῆς διαθήκης του, χρονολογουμένης ἀπὸ 10 Ἀπριλίου 1855 ²⁾.

† Ἐμφανὲς μὲν τοῦ θανάτου κοινὸν ποτήριον, καὶ παρὰ πάντων ἀναπόδραστον, καθὼς ὁ προφητᾶναξ Δαβὶδ ἀποφαίνεται φάσκων: «Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον», καὶ ἐν ἄλλοις: «Γίνεσθε ἔτοιμοι ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν». Ταῦτα τοίνυν γινώσκων κἀγὼ ὁ ἐλάχιστος Ἀρχιερεὺς Αἴνου Σωφρόνιος, μνεῖαν τοῦ θανάτου ποιούμενος, καὶ τὸ ἔξαφνον τούτου δειλιῶν, ἔγνω ποιήσασθαι τὴν παροῦσάν μου οἰκειοθελῆ Διαθήκην, ὅτι ὑγιῆς ὦν καὶ τὰς φρένας σώας, καὶ τὸν νοῦν ἀθλόωτον ἔχων, ὅπως τῇ ἰδίᾳ μου χειρὶ τὰ κατ' ἔμμαντὸν διατάξωμαι. Καὶ πρῶτον μὲν ἀφήμι πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς μου χριστιανοῖς συγχώρησιν, ζητῶν κἀγὼ τὴν ἀμοιβαίαν. Καὶ εἴ τινα ἐλύπησα ἢ παρεπίκρανα ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως, εἴτε ἐκ τῶν τοῦ ἱεροῦ καταλόγου, εἴτε λαϊκοῦ δέομαι ἵνα μὲ ἀξιῶ ση συγχωρήσεως. Δεύτερον δὲ διορίζω ὄσα βιβλία ἔχω ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἄλλα διάφορα ἀφήμι εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς πόλεως Αἴνου, ὡς ἐν ἰδιαιτέρῳ καταλόγῳ δηλοῦται. Ἔτι ἀφήμι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Μητροπόλεως Παναγίαν Ἐλεοῦσαν μίαν ἀρχιερατικὴν στολὴν τὴν σηρώτην, μὲ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα, ὁμοίως καὶ ἐν Εὐαγγέλιον ἀργυροῦν καπνισμένον. Ἀπὸ δὲ τὰ πράγματα ὅπου ἔχω, ἀφήμι τῷ Παναγιώτῃ, ἐπειδὴ καὶ μοῦ ἐδούλευσε ἐκ νεαρῆς του ἡλικίας, μίαν αὐλικὴν ὁμολογίαν Ἀγχιάλου Γροσίων πέντε χιλιάδων, εἰς ὄνομά του γεγραμμένην (διότι χρηματικὸν δὲν ἔχω εἰμὴ ἀπὸ δέκα πέντε ἕως εἴκοσι χιλιάδες γρόσια εἰς ὁμολογίαις αὐλικῆς καὶ ἄλλαις καὶ εἰς φλωρία), ἔτι ἀφήμι τῷ Παναγιώτῃ ἐν τακίμῃ μακάτια μὲ μαξιλάρια φλώκια ἄλυκα ἀμεταχείριστα μῖα κάπα (τεφτίκι) ἀπὸ τὰ καλά· ἐν μικρὸν μαγκάλι, τρεῖς τεντζερέδες μὲ καπάκια, τρεῖς σαχάνια μὲ καπάκια. Ἐν μπουρεκοτάψι, μῖα καστανιά, ἐν σινί, ἐν λεγερόπρικοι, ἐν πιάτον τοῦ γλυκοῦ ἀσημένιον καὶ ἔξη σχουλαρί-

1) Βασιλείου Α. Μυστακίδου, Ἐκκλησία Αἴνου, εἰς «Θεράκικα», 1929, σελ. 310 καὶ ἐξῆς.—Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Θεράκης, εἰς «Θεράκικα», 1935, σελ. 48.

2) Τὸ πρωτότυπον σώζεται παρὰ τῷ κ. Μ. Κανέτσῳ, Αἰνίτῃ, ὅστις προθυμότεα μᾶς παρεχώρησεν αὐτὸ πρὸς ἀντιγραφήν.

κια ὁμοίως. Πρὸς τούτοις ἀφήμι τὴν Μαρίαν Κώστα Γρόσια χίλια πεντακόσια εἰς τρεῖς αὐλικὰς ὁμολογίας Αἴνου, τὰ δὲ μόπουλα καὶ φορητικά μου ῥούχα ὅπου ἔχω ὡς ἐν ἰδιαιτέρῳ καταλόγῳ δηλοῦται ὁμοίως Ἀρχιερατικά, ἀσημικά, πακιρικά, καὶ εἰς μετρητὰ χρήματα ἐκ τῆς ἄνω ῥηθείσης ποσότητος, καὶ λοιπά, ἀποκαθιστῶ ἐπιτρόπους τοὺς κυρίους Γιαννάκου Χόνδρογλου, Λάσκαριν Χαρίλαον καὶ τὸν ἡμέτερον Παναγιώτην, ὅπως διευθύνωσιν αὐτὸ εἰς ταφὴν μνημόσυνα καὶ δικαιώματα Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀναλόγως τῆς κατωστάσεώς μου καὶ ἐπαρχίας. Τὰ δὲ μένοντα δοθῶσιν εἰς τοὺς κληρονόμους ἐξ ἴσου, κἂν ἄρσεν κἂν θῆλυ.

Ταῦτα πάντα διορίζω ὅπως γίνωσιν ἀμετατρέπτως καὶ ἀνελλιπῶς. Εἰ δέ τις τῶν συγγενῶν μου, ἢ ξένος ἀνατρέψῃ τὴν παροῦσάν μου οἰκειοθελῆ διαθήκην ἢ ὅλως παραχαράξῃ, οὗτος ἀποδῶν λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἐνώπιον τοῦ ἀδεκάστου κριτοῦ. Εὐροὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν μαχόμενον ἢ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα. Ἐξοιεν ὡς ἱμάτιον τὰς ἀρὰς πάντων τῶν Ἁγίων καὶ προκοπὴν μὴ ἴδοι πώποτε :

Ἐν Αἴνω τῇ 10 Ἀπριλίου 1855.

Υ. Γ. Μετὰ δὲ διορίζω νὰ δοθῶσιν ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς μου σωτηρίας διὰ τὴν ἡμέραν τῆς θανῆς μου γρόσια πεντακόσια. Νὰ μοὶ φέρουν καὶ μίαν πλάκαν μαρμαρίνην. Προσέτι νὰ δοθῶσιν διὰ τὰ Κοινὰ Καταστήματα εἴ τι ἤθελεν ἐγκριθῆ παρὰ τῶν ἐπιτρόπων μου. Ἔτι εἰδοποιῶ ὅτι ἔχω πέντε ἀντερὰ κουτσιά, δύο τζόχινα, δύο πινίσια τζόχινα, δύο τζόχινοι τζουμπέδες κενούριοι, δύο σάλινοους, τρία ῥάσσα, πέντε τζακίρια (αἱ ἀρχιερατικά σιτολαὶ εἶναι μέσα εἰς τὸ σεπέτη). Εἰς σταυρὸς τοῦ εὐλογοῦν, τρεῖς πατερίτσες, ἢ μία ἀργυρή, ἐν χαζράνη, δύο-τρια σαπούνια, δώδεκα κουτάλια τοῦ γλυκοῦ.

(Ἀκολουθεῖ ἡ δευτέρα σελὶς)

ἔνα χωκὰν ἀσημένιον τοῦ γλυκοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει μέσα καὶ μερικά φλωρία μεγάλα, ἐν τακίμι ναογιλὲ ἀσημένιον, σαμτάνια καὶ ἄλλα μόπουλα καθὼς γούνες, βοχτζαλίκια, τζεβρέδες ὑπάρχουσιν μέσα εἰς τὰ σενδούκια. Ἀπ' αὐτὰ ὅλα κανέναν νὰ μὴν ἀνέχεται ἀλλὰ τὰ ἀφίνω εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐπιτρόπων μου, νὰ πράξωσιν ὡς ὅπισθεν δηλοῦται ἐν βάρει συνειδήσεως.

Ἐν Αἴνω τῇ 10 Ἀπριλίου 1855.

ΑΙΝΟΥ (Ἐπογο.) Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Αἴνου **Σωφρόνιος** ἀποφαίνεται.

1847

Ὁ πνευματικὸς τοῦ **Παπασάββας** μάρτυς.

(Ἡ Δημογεροντία πόλεως Αἴνου)

(Ὑπογραφαί) : Ἄγγελος Συρόπουλος, μάρτυς.
 Χ'' Δ. Χατζαντωνίου, μάρτυς.
 Ἀντώνιος Τσαπάνογλου, μάρτυς.
 Λάσκαρις Δ. Δασκαρίδης, ὁμοίως.
 Ἀντώνιος Χριστοδούλου, μάρτυς.
 Γιαννακὸς Βασιλείου, μάρτυς.
 Γιαννάκις Κρητικοῦ, μάρτυς.

Συμφώνως πρὸς τὴν Διαθήκην, οἱ ἐπίτροποι αὐτῆς : Γιαννάκος Χόνδρογλου, Λάσκαρις Χαρίλαος καὶ Παναγιώτης Κωνσταντίνου, παρέλαβον τὰ ἀρχιερατικὰ ἄμφια τοῦ Μητροπολίτου καὶ καταγράψαντες αὐτὰ τῇ 25 Ἰουλίου 1855, ἐφύλαττον αὐτὰ κατὰ τὸ ὑπ' αὐτῶν συνταχθὲν πρωτόκολλον παραλαβῆς «εἰς ἓνα ποχτζᾶν ἀπὸ τζίτη».

Ἐρωτῶμεν καὶ πάλιν : ποῦ νᾶ σώζονται ;

ΑΧΙΛΛΕΥΣ Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ, ἱατρός

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ¹⁾

1) Ἀπὸ τὴν *Jewish Encyclopedia*, *N. York* 1901 τόμ. I, σελ. 213-5, ὑπὸ *Abraham Damon*, διευθυντοῦ τῆς Ἰουδαϊκῆς θεολογικῆς σχολῆς *Κωνσταντινουπόλεως*.

Τὸ πρῶτον ἶχνος Ἰουδαϊκῆς παροικίας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ (κατὰ τινα κάπως ἀβεβαίαν πηγὴν εὐρισκουένην ἐν *E. Deinard's «Massa Krim»* (=Βάρος τῆς Κριμαίας) σελ. 13 Βαρσοβία 1878) ἦτο κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοδοσίου Α' (389). Ἐνταῦθα κατώκουν ἐπὶ μακρόν, ὑποφέροντες τὴν πίεσιν τῶν βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, ἰδίως ἀρξαμένην μὲ τοὺς κώδικας Θεοδοσίου Β' (438) καὶ Ἰουστινιανοῦ Α' (527-565), οἵτινες ἔχον μόνον τοὺς ἀπηγόρευον νὰ ἐορτάζουσι πρὸ τοῦ Χριστιανικοῦ Πάσχα, ἀλλὰ τοὺς ἠνάγκαζον νὰ κάμνωσι χρῆσιν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν μεταφράσεων τῶν Ἀγίων Γραφῶν κατὰ τὰ ἀναγνώσματά των τοῦ Σαββάτου. Οὔτε ὁ Βενιαμὴν Tudela (περὶ τὸ 1171), οὔτε ὁ Ἰούδας Alharizi (περὶ τὸ 1225) ἐπισκεφθέντες τὴν Κ)πολιν ποιοῦνται μνείαν τῶν Ἰουδαίων τῆς Ἀδριανουπόλεως. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τοιαύτη ἀποικία ὑπῆρχε κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, διότι ὀνόματα, Καλλο, Πολλικαρ, Παπο, Πιλοσοφ, Ζαφφίρα καὶ κοινὰ ὀνόματα παπποῦ, μάνα, παπάς, τραντάφιλα, σκουλαρίτσα, φανερῶς ἑλληνικῆς καταγωγῆς, ὑπάρχουσι σήμερον. Πρὸς τούτοις ὑπάρχει συναγωγὴ τῶν «Gregos» ἢ ἑλληνοφῶνων Ἑβραίων, ἐχόντων ἰδιαιτέραν ἀκολουθίαν. Οἱ εὐποροῦντες Ἑβραῖοι τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἄλλων πόλεων ἐνοχλούμενοι μὲ τὰς πιέσεις τῶν διοικητῶν τῆς ἐπαρχίας καὶ τὰς προσηλυτιστικὰς ἐνεργείας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, μετώκησαν εἰς τὰς παραλίους πόλεις ὅπου ἠδύναντο νὰ μένωσι ἐν σχετικῇ ἡσυχίᾳ καὶ μεγαλειτέρᾳ ἀνέσει καὶ ἀσφαλείᾳ. Τὸ 1361 ὁ Ἀμουράτ Α' εὗρε ἐκεῖ μόνον μικρὰν καὶ πτωχὴν ἀποικίαν Ἑβραίων, ἥτις ὡς σωτήρα ὑπεδέχθη τὸν κατακτητὴν, οὗ ἡ θρησκεία τόσον ὁμοίωζε τῆς ἰδικῆς των. Ἀνεφέρθησαν εἰς τοὺς ὁμοθρήσκους των τῆς Προύσης νὰ ἔλθωσι νὰ κατοικήσωσι ἐν τῇ νέᾳ Ὀθωμανικῇ πρωτεύουσῃ καὶ τοῖς διδάξωσι τὴν γλῶσ-

1) Ὁ Ἰ. Παπαδόπουλος ἔκαμε τῷ 1939 διάλεξιν περὶ τῶν Ἑβραίων ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει εἰς τὴν Ἑταιρείαν Βυζαντινῶν Σπουδῶν.

σαν τῶν νέων κυρίων. Ὁ Ραββῖνος, ὃν ὁ Σουλτᾶνος περιέβαλε μὲ διοικητικὰ καὶ δικαστικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῶν κοινοτήτων τῆς Ρωμυλίας, ἴδρυσεν ἐν Ἀδριανουπόλει ραββινικὸν κολλέγιον, εἰς τὴν σύγκλητον τοῦ ὁποίου ὄλα τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα ὑπὸ τῶν Ἑβραίων τῆς Βούδας, Ἰασίου, Γαλάτσι καὶ ἀλλαχόθεν ἀνεφέροντο. Τὸ κολλέγιον αὐτὸ ἐδέχετο ὁμοίως σπουδαστὰς ἐκ Ρωσίας, Πολωνίας καὶ Οὐγγαρίας.



Κυρία εὐημεροῦσα τῆς Ἀδριανουπόλεως. σουλτάνους καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν
Ἀπὸ Σελ. 168 τοῦ Nicolai Navigazioni Venetia 1580.

ἔγιναν διακεκριμένοι ἐπιστήμονες, οὕτως ὥστε ὁ Μωάμεθ Β' (1453) ἔκαμε τὸν Hakim Yaakub ἰατρόν του καὶ ἀκολούθως τὸν διώρισεν ὑπουργὸν τῶν οικονομικῶν (δεφτεροδάρη).

Ἡ κοινότης τῶν Καραῖμ τῆς Ἀδριανουπόλεως εὐημέρει καὶ μὲ μεταναστεύσεις ἐκ Κριμαίας καὶ νοτίου Πολωνίας ηὐξήθη μεγάλως. Διὰ τῶν διδασκαλιῶν τῶν ραββίνων καὶ συνεχοῦς ἐπαφῆς μετὰ τῶν ραββινικῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν διδασκάλων των, οἱ οἱ Hanok Sasporta τῆς Καταλωνίας καὶ ἰδίως τοῦ ἀνεκτικοῦ Mondesai b. Eliezer Comtino (1460—90) ἀστρονόμου, μαθηματικοῦ καὶ λογικοῦ, ἡ κοινότης ἀφυπνίσθη τῆς πνευματικῆς τῆς ληθαργίας καὶ ἔκαμε μεταρρυθμίσεις εἰς τὰς συνθηδίας των, ἐπιτροπομένης τῆς χρήσεως ἀνημμένης λυχνίας τὴν ἑσπέραν τῆς Παρα-

Ἔβραίων ἐκδιωχθεὶς ἐξ Οὐγγαρίας τὸ 1376 ὑπὸ Λουδοβίκου Α' ἐξήτησεν ἐκεῖ ἄσυλον. Εἰς αὐτὴν τὴν ἀποικίαν ἡ συναγωγή Μπουδὸν (=τῆς Βούδας) ὀφείλει τὴν ὑπαρξιν της. Οἱ Ἑβραῖοι στρατιῶται οἵτινες ἤρχισαν νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὸν Τουρκικὸν στρατὸν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας κατετάχθησαν εἰς τοὺς ghuraba, οἵτινες διωργανώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀμουράτ Α' (1421—51). Ὡς κοινότης οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τὰς ταραχὰς τῶν δερβισῶν ἐπὶ Μωάμεθ Α' (1413—21) ἐξεγερθέντων ὑπὸ τοῦ Bedreddin κατοίκου Ἀδριανουπόλεως, ὅστις μετεχειριζέτο ὡς ὄργανον του τὸν Τοτλάκ-Κιάματ προσήλυτον Ἑβραῖον. Οἱ Ἑβραῖοι Ἀδριανουπόλεως πάντοτε διετέλεσαν πιστοὶ εἰς τοὺς

σκευῆς καὶ πυρὸς τὸ Σίββιτον. Μετὰ τὴν κατὰκτησιν τῆς Κ)πόλεως τὸ 1453, τὰ μέλη τῆς αἰρέσεως αὐτῆς μετώκησαν σύσσωμα εἰς τὴν πόλιν.

Ἄφ' ἑτέρου ἡ ραββινικὴ κοινότης παρέμεινεν ἐκεῖ καὶ ἠδξήθη κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ἐπιρροήν. Ὑποφέροντες ἀπὸ διωγμοὺς καὶ προσελκυσθέντες ἀπὸ τὰς λαμπρὰς περιγραφὰς τῆς ἀγαθότητος καὶ εὐνοιῶν, αἵ οἱ Ἑβραῖοι ἀπελάμβανον ἐν Τουρκίᾳ, γλαφυρῶς ἐκτεθειμένας ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Ἰσαὰκ Zarfati τὸ 1454, οἱ Ἀσκεναζίμ συνέρρουσαν εἰς Ἀδριανούπολιν ἐκ Βαβαρίας, Σουαβίας, Βοημίας, Σιλεσίας καὶ ἀλλαχόθεν καὶ ἴδρυσαν Ἀσκεναζικὴν συναγωγὴν. Λείψανα τῆς παρουσίας τῶν Γερμανῶν Ἑβραίων φαίνονται εἰς τινὰς λέξεις ἕβραιο-γερμανικῆς καταγωγῆς *toubissa* (σύζυγος τοῦ ραββίνου) *bou-lissa* καὶ εἰς ὀνόματα οἰκογενειῶν καὶ ὁμοίως εἰς λειτουργικὰς συνηθείας.

Πραγματικὴ ὁμως ἀπόδειξις εὐρίσκεται εἰς τὴν ἐπιτύμβιον τοῦ Moses Levi Ashkenazi Nasi (πρίγκηψ) ben Eliakim (1466 ἢ 1496).

Οὗτοι μὲ τὸν ὄμιλον, ὅστις ἦλθεν ἀργότερον ἐξ Ἰταλίας καὶ ἴδρυσεν τὰς τρεῖς συναγωγὰς Ἰταλίας, Ἀπουλίας καὶ Σικελίας ἠνώθησαν μὲ τοὺς Ἑβραίους τοὺς ἐξ Ἰσπανίας διωχθέντας τὸ 1492, οἵτινες ἴδρυσαν ἐπτά ἄλλας συναγωγὰς ὑπὸ τὰ ὀνόματα Ἀραγῶν, Καταλωνία, Evora, Gerush (ἔξόριστοι) Majorca, Πορτογαλλία καὶ Τολέδον. Τοῦτο ἠῤῥησε τὰς συναγωγὰς εἰς 13. Οἱ Sephardim ἐπέβαλον ἐπὶ τῶν αὐτοχθόνων καὶ τῶν Γερμανο-Ἑβραίων τὴν γλῶσσαν, ἔθιμα καὶ συνηθείας τῆς Ἰσπανίας, αἵτινες ἐγένοντο δεκταὶ ὑπὸ ὄλων τῶν προσφύγων, οἵτινες ἦλθον μετὰ τοὺς Ἰσπανο-Ἑβραίους ἰδίως ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Alamano, ἥτις ἔνεκα τῆς πίστεως τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς Joseph ben Solomon κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Βουδαπέστης ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάν Β' τὸ 1526, ἔτυχε ἰδιαίτερας ἀσυνδοσίας. Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας κατοικοῦσι εἰσέτι εἰς Ἀδριανούπολιν.

Ἐπηρεασθέντες ὑπὸ τῶν μεταναστῶν αὐτῶν οἱ καταγινόμενοι εἰς τὰς



Κυρία Ἑβραία.

Ἄπὸ Σελ. 163 τοῦ ἰδίου βιβλίου.

μελέτας τοῦ Ταλμουθ ἔχασαν βαθμηδὸν τὸ ἐνδιαφέρον των καὶ καθ' ὀλοκληρίαν ἀπερρόφησε τὴν προσοχὴν των ἡ Καμπάλλα, εἷς ἐκ τῶν ὀπαδῶν τῆς ὁποίας, ὁ Ἄβραάμ βεν Eliezer ha-Levi, ἦτο συγγραφεὺς μερικῶν μυστικῶν συγγραμμάτων. Τὸ ἔδαφος οὕτω κατέστη δεκτικὸν διὰ τὴν παραδοχὴν τῶν Μεσσιανικῶν ἰδεῶν τοῦ ὄνειροπόλου Σολωμῶν Molko, ὅστις τὸ 1529 ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν νὰ πείσῃ τὸν καλῶς γνωστὸν Ἰωσήφ Caro, ὅστις ἦτο τῆς φυλῆς τοῦ Aaron de Trani προέδρου τοῦ Κολλεγίου καὶ ἴσως τὸν Yom-Tob Cohen καὶ Abraham Saba, ραββίνους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ 1522 ὁ Caro ἤρchiσε τὰ σχόλια («Bet Yoseph») ἐπὶ τοῦ «Tourim» τοῦ Ἰακῶβ βεν Asher, τὰ ὁποῖα ἐτελείωσε ἀργότερον ἐν Safed. Τυπογραφεῖον ἰδρυθὲν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Σολωμῶν καὶ Ἰωσήφ Sabetz ὑπῆρχεν ἐν Ἀδριανουπόλει πρὸ τοῦ 1555, ἀκολούθως μετεφέρθη εἰς Θεσσαλονίκην, ἔνεκα ἐπιδημίας ἣτις ἐπεκράτει ἐκεῖ. Ἄλλο τυπογραφεῖον δὲν ἰδρύθη ἐκεῖ μέχρι τοῦ 1888, ὅτε τὸ «Yoseph Daat» (El Progreso) περιοδικὸν ἔκαμε τὴν ἐμφάνισίν του. Ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας ὑπεθάλλετο ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ ὁ Ἰωσήφ ibn Verga, ταλμουδιστής, ἀπετελείωσε τὸ διάσημον χρονικὸν («Shebet Jehudah»), ἀρξάμενον ὑπὸ τοῦ προπάππου του Ἰούδα καὶ ἐξακολουθηθὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς του Σολωμῶν. Τοῦτο ἦτο ἐπίκαιρον ἔργον διότι ἡ ἱερά ἐξέτασις ἣτις ἐξετίθετο ἐν τῷ συγγράμματι, ἀνενώθη εἰς Ἀγκῶνα τὸ 1556 καὶ διήγειρεν τὴν ἀγανάκησιν τῶν Ἑβραίων τῆς Τουρκίας, καθὼς καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως, οἵτινες, ὅπως ἐκδικηθῶσι τὸν πᾶπαν Παῦλον Δ', ἐσκέφθησαν νὰ δεχθῶσι τὴν γνώμην τοῦ Ἰωσήφ Nasi καὶ παύσωσι στέλλοντες τὰ ἐμπορεύματά των εἰς Ἀγκῶνα καὶ μεταφέρωσιν τὸ ἐμπόριόν των εἰς Pesaro. Οὔτε ὁ Ἰωσήφ Zarfati συγγραφεὺς τῶν κηρυγμάτων («Jad Yoseph» 1617), οὔτε ὁ Ἰούδας Bithon (1568—1639) ἔγιναν αὐτόπται τοῦ Μεσσιανικοῦ κινήματος τοῦ Shabbethai Zebi, ὅπερ ἔληξεν ἐν Ἀδριανουπόλει, ὅτε ὁ Zebi καὶ ἡ σύζυγός του ἠσπᾶσθησαν τὸν Ἰσλαμισμὸν (Σεπτ. 21 1666) ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Σουλτάνου Μωάμεθ Δ'· περὶ τοῦ γεγονότος παραδόσεις εἶναι πολλαὶ μέχρι σήμερον. Οἱ ραββῖνοι ἀντεστρατεύοντο εἰς τὴν προπαγάνδαν, τὴν ὁποίαν ὁ Shabbethai εἰσέτι ἐξηκολούθει χάριν τοῦ Ἰσλαμισμοῦ καὶ τοῦ Κινήματος ὅπερ διηγέρθη ὑπὸ τοῦ προφήτου του Ναθὰν τῆς Γάζας, ὅστις ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὰ Ὑψαλα καὶ Comargena. Ὁ Ἄβραάμ Magrisso φαίνεται, ὅτι ἦτο λίαν ἀντι-Shabbethaian μεθ' ὅλην τὴν παρουσίαν τοῦ Συμνήλ Primo, πρῶν γραμματέως τοῦ Μεσσίου, ὅστις (νομίζω ὁ γραμματεὺς) ἀπέθανε ἐν Ἀδριανουπόλει τὸ 1708.

Δύο οἰκογένειαι παρέσχον ἐπὶ διακόσια σχεδὸν ἔτη δύο παραλλήλους γραμμαῖς ραββίνων. Εἰς τοὺς Behmoiras, Πολωνικῆς καταγωγῆς, ἀνῆκον ὁ Μεναιμ I ben Isaak (1666—1728), Mordecai I (ἀπέθ. 1743 ἢ 1748), Μεναιμ II (ἀπέθ. τὸ 1776) Mordecai II Chelibi (ἀπέθ. 1821), Ραφαήλ

Ι Μωσῆς (ἀπέθ. 1878) καὶ Ραφαήλ ΙΙ (ἀπέθ. 1897)· ὑπῆρχον μέλη τῆς οἰκογενείας καὶ οἱ μὴ λειτουργοῦντες ραββῖνοι καὶ συγγραφεῖς Σολωμών, Συμεὼν καὶ Μεναιὶμ. Ἡ οἰκογένεια Gueron παρέσχε τοὺς ραββῖνους Ραφαήλ Ἰακώβ Ἀβραὰμ Ι (ἀπέθ. τὸ 1751) Eliakim Ι (ἀπέθ. ἐν Κ)πόλει περὶ τὸ 1800) Jakir Ι (Preciado Astruc, ἀπέθ. ἐν Ἱερουσαλήμ τὸ 1817), Ἰακώβ Ἀβραὰμ ΙΙ (Cornorte ἢ Μεναιὶμ (ἀπέθ. τὸ 1826), Bekor Eliakim ΙΙ (ἀπέθ. περὶ τὸ 1835) καὶ Jakir ΙΙ (Preciado 1813—74), ἀπέθανε ἐν Ἱερουσαλήμ κατόπιν λαμπροῦ σταδίου, Ἰακώβ Ἀβραὰμ ΙΙΙ καὶ Morgesai ἀπέθ. τὸ 1889. Πρὸς ταῖς δύο αὐταῖς οἰκογενείαις, αἵτινες διεισδύσαντο μεταξύ των τὴν τιμὴν νὰ διοικῶσι τὴν κοινότητα Ἀδριανουπόλεως ἐπὶ 200 ἔτη, ὑπῆρξαν καὶ τινες ἱκανοὶ γραμματεῖς, οἵτινες ἐπαξίως ἐβοήθουν εἰς τοῦτο. Οὗτοι εἶναι ὁ Elijah Perez (ἀπέθ. τὸ 1763), ὁ Ἀβραὰμ Perez Isaak Alkabez (ἀπέθ. τὸ 1831) καὶ ὁ Σαμουήλ ibn Danon ὅστις τὸ 1850 ἔλαβε διακεκριμένον μέρος εἰς τὴν ἴδρυσιν σχολῶν, αἵτινες ἦσαν κατὰ πρῶτον ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἰωσήφ Χαλένυ, νῦν καθηγητοῦ ἐν τῇ Σοφρώννῃ καὶ ἀκολούθως διωκοῦντο ὑπὸ διευθυντοῦ ἀποστελλομένου ὑπὸ τῆς Alliance Israélite Universelle. Ἐκτὸς τῆς σχολῆς, ὑπάρχει καὶ Talmud Torah, μία ἰδιωτικὴ σχολή, σχολὴ διὰ κοράσια τῆς Jewish Alliance, Ἰουδαϊκὴ λέσχη, ἐν μικρὸν νοσοκομεῖον καὶ μερικαὶ ἀγαθοεργαὶ ἀδελφότητες καὶ τῶν συζητήσεων. Τὸ 1872 ἡ Ἀδριανούπολις ὑπέστη τὴν κατηγορίαν φόνου διὰ θρησκευτικούς λόγους. Ἡ Alliance Israélite ἐπὶ



Νέα Ἑβραία τῆς Ἀδριανουπόλεως.
*Απὸ Σελ. 164 τοῦ ἰδίου βιβλίου.

σης διατηρεῖ ἐν Ἀδριανουπόλει σχολὴν ἰδρυθεῖσαν τὸ 1867. Θεολογικὸν Σεξινάριον ἰδρύθη καὶ τὸ 1896 ὑπὸ τοῦ Ἀβραὰμ Damon ἐν σχέσει μὲ τὴν Alliance, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐν ἔτος ἀργότερον μετεφέρθη εἰς Κων)πολιν.

Βιβλιογραφία : Franco, Essai sur l'Histoire des Israélites de l'Empire Ottoman p. p. 204, 205, Paris 1897.—Bulletin de l'Alliance Israélite Universelle 1897 σιγὰ 11 ἀρ. 22 σελ. 85.

2) Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ *M. Franco* : *Histoire des Israélites de l'Empire Ottoman*. Paris 1897.

(Σ. 22—23). Ἡ Ἀδριανούπολις ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων εἶχε Ἰουδαϊκὴν κοινότητα.

Ἐπιτάφιον εἰς ἑβραϊκὴν γλῶσσαν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ κοιμητηρίου τῆς πόλεως αὐτῆς τὰ ἐπιμαρτυρεῖ. Ἀναγινώσκει τις τὰς ἀκολουθούσας λέξεις «ἐνθάδε κεῖται ὁ ραββῖνος Moché Halévi Askenazi ἀποθανὼν τὴν 17 Αβ τοῦ ἔτους 5226 ἀπὸ τῆς δημιουργίας (1446 μ. Χ.). Ὡς ἔχνος ἀπὸ τὴν βυζαντινὴν περίοδον ἀναφέρομεν προσέτι τὴν συναγωγὴν, λεγομένην «El-Kahal des Los Gregos» ἢ συναγωγὴ τῶν Ἑλλήνων.

(Σ. 29—30). Ὅτε ὁ Μουράτ Α' κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν, εὔρε εἰς αὐτὴν μίαν πτωχὴν Ἰουδαϊκὴν κοινότητα, ἣ ὁποία προσέτρεξε μετ' ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τοὺς κατακτητάς. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ δυστυχεῖς αὐτοὶ δὲν ἐγνώριζον ἢ τὴν Ἑλληνικὴν, προέτρεψαν τοὺς ὁμοθρήσκους τῶν τῆς Προύσης νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐκμάθουν ἀπὸ αὐτοὺς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν. Τοῦτο ἐγενικεύθη εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ὑπέκυψαν εἰς τὴν δύναμιν τῶν Ὀθωμανῶν. Παρουσιάσθη τότε ἓνα περίεργον γεγονός : Τὸ ρεῦμα τῆς μεταναστεύσεως τὸ ὁποῖον ἔφερε τοὺς Ἰσραηλίτας ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουλιανοῦ νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ, Φιλιππούπολιν, Λάρισσαν, Νύσσαν καὶ Σόφιαν διὰ νὰ διαφύγουν τῆς τυραννίας τῶν ρωμαίων κυβερνητῶν καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν Βάρναν, Σκούταρι τῆς Ἀλβανίας, Κέρκυραν, Ρουτσούκ κλ. ἠλλαξε. Οἱ Ἰσραηλίται τῶν παραλίων ἐπανήρχισαν νὰ ἐγκαθίστανται εἰς τὰς πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὅπου ἡ σημαία τῆς ἡμισελήνου ἔκανε νὰ βασιλεύῃ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀνεξιθρησκεία.

Ὁ μέγας Ραββῖνος τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶχε πλήρη ἐξουσίαν ἐφ' ὅλων τῶν Ἰουδαϊκῶν κοινοτήτων τῆς Ρωμυλίας. Εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διοικῇ, νὰ ἰδρῦν δικαστήρια, νὰ εἰσπράττῃ τὰ πληρωτέα χρέη τῶν Ἰουδαίων καὶ καταβάλλῃ αὐτὰ εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θησαυρόν. Αὐτὸς ἦτο καὶ ὁ λόγος, ὥστε τὸ Ἰουδαϊκὸν πανεπιστήμιον (Yeschiba) τῆς Ἀδριανουπόλεως νὰ ἀκμάζῃ. Συνεβουλευόντο τοὺς ραββῖνους ἐπὶ ὅλων τῶν ζητημάτων τῆς Ἰουδαϊκῆς νομολογίας, εἰς ὅλας τὰς πόλεις εἰς τὰς ὁποίας τὰ ὀθωμανικὰ ὄπλα ἤρχισαν νὰ ἐπικρατοῦν.

Ἡ Ἀδριανούπολις μάλιστα προσέλκυσε πολλοὺς σπουδαστάς, ταλμουδιστάς ἀπὸ τὴν Οὐγγαρίαν, Πολωνίαν καὶ Ρωσσίαν.

Σ. 1 Ἀποικίαι Ἰουδαϊκαὶ ἰδρῦθησαν ἀπὸ τοῦ 1ου μέχρι τοῦ 4ου αἰῶνος μ. Χ. καὶ κατὰ σειράν, εἰς Θράκην, Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν,

Βεβαιότατα ὁ Μεγάλος Κωνσταντῖνος θὰ εὔρε μεγάλον ἀριθμὸν ὁμοθρήσκων μας ἐγκατεστημένων ἤδη εἰς τὸ Βυζάντιον, ὅπου εἶχον πολλὰς συναγωγάς: Διότι τοὺς ἐπέτρεψε νὰ τὰς διατηρήσουν, πληρώνοντες φόρον, ἀλλὰ τοὺς ἀπηγόρευσε νὰ κτίσουν νέας.

3) Ἀπο τὸ βιβλίον τῆς *Lady Montague: Letters. London 1861.* τόμ. I.

(Σ. 299). Ἡ παντοινὴ ἀμφίεσις (τῶν τουρκισσῶν) τὰς παρέχει πλήρη ἐλευθερίαν νὰ ἐκπληροῦν τοὺς πόθους των χωρὶς φόβον ν' ἀνακαλυφθοῦν.

Ἡ πλέον ἐν χρῆσει μέθοδος εἶνε νὰ ὀρίζουν συνάντησιν μὲ τὸν ἀγαπητικὸν των εἰς τὸ μαγαζι. ἐνὸς Ἑβραίου, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐξ ἴσου κατάλληλα (διὰ τοιοῦτους σκοποὺς) ὅπως τὰ Ἰνδικὰ μέρη παρ' ἡμῖν.

Καὶ ἐν τούτοις, ὅσοι δὲν κάμνουν τοιαύτην χρῆσιν αὐτῶν, δὲν δισταῖουν νὰ μεταβῶσι εἰς αὐτὰ καὶ ἀγοράσουν πράγματα μικρὰς ἀξίας ἢ ἀκριβὰ ἐμπορεύματα, τὰ ὁποῖα εὕρισκει τις παρ' αὐτοῖς.

Αἱ κυριαὶ ὑψηλῆς περιωπῆς σπανίως ἀποκαλύπτουν εἰς τοὺς ἐρωμένους των ποῖαι εἶνε καὶ εἶνε πολὺ δύσκολον δι' αὐτοὺς ν' ἀνακαλύψουν ποῖαι εἶνε. Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε ὀλίγας πιστὰς συζύγους εἰς αὐτὴν τὴν χώραν, ἀφοῦ οὐδὲν ἔχουν νὰ φοβηθοῦν ἀπὸ τὴν ἀκριτομυθίαν τοῦ ἐρωμένου. Ὡς ἐκ τούτου βλέπομεν πολλὰς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸ θάρρος νὰ ἐκτίθενται τοιουτοτρόπως.

(Σ. 321—2) Παρετήρησα ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν πλουσίων ἐμπόρων εἶνε Ἑβραῖοι.

Ὁ λαὸς αὐτὸς εἶνε ἀπίστευτος δύναμις εἰς τὴν χώραν αὐτήν. Ἐχουν πλεῖστα προνόμια ὑπεράνω ὅλων καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, καὶ ἔχουν σχηματίσει σημαντικὴν κοινότητα, διεπόμενοι ὑπὸ τῶν ἰδικῶν των νόμων· προσέτι ἔχουν συγκεντρώσει εἰς χεῖρας των ὅλον τὸ ἐμπόριον τῆς αὐτοκρατορίας, ἐν μέρει διὰ τῆς σταθερᾶς μεταξὺ των ἀλληλεγγύης καὶ ἀφ' ἑτέρου ἕνεκα τῆς ἐπιρροῆς των ἐπὶ τῶν Τούρκων, χαρακτηριζομένων διὰ τὴν νωθρότητα των καὶ τὴν ἔλλειψιν ἐνεργητικότητος.

Κάθε πασαῶς ἔχει τὸν Ἑβραῖον του, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶνε ὁ ἄνθρωπος τῶν ὑποθέσεών του. Τοῦ ἐμπιστεύεται ὅλα του τὰ μυστικά καὶ διεξάγει ὅλας τὰς ὑποθέσεις. Οὐδεμία συναλλαγὴ γίνεται, οὐδεμία δωροδοκία λαμβάνεται, οὐδὲν ἐμπόρευμα πωλεῖται χωρὶς νὰ περᾶσῃ ἀπὸ τὰ χεῖρα του.

Εἶνε οἱ ἱατροί, ἐπιστάται καὶ διερμηνεῖς ὅλων τῶν μεγάλων ἀνθρώπων. Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε πόσον ἐπικερδὲς εἶνε τοῦτο εἰς λαόν, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε παραλείπει νὰ ἐπωφεληθῆ καὶ τῆς ἐλαχίστης εὐκαιρίας. Ἐχουν εὔρει τὸ μυστικὸν νὰ κάμωσιν τοὺς ἑαυτούς των τόσον ἀναγκαίους

ὥστε εἶνε βέβαιοι τῆς προστασίας τῆς αὐτῆς, οἷονδῆποτε ὑπουργεῖον καὶ ἂν εἶνε εἰς τὴν ἐξουσίαν.

Ἐκτὸς αὐτῶν οἱ Ἄγγλοι, Γάλλοι καὶ Ἴταλοι ἔμποροι, οἱ ὁποῖοι ἐννοοῦν τὰς πονηρίας των, ἀναγκάζονται νὰ ἐμπιστεύονται τὰς ἐργασίας των εἰς τὴν διαπραγματεύσιν των· οὐδεμία συναλλαγή ἐκτελεῖται ἄνευ αὐτῶν. Καὶ τὸν εὐτελέστερόν των εἶνε δύσκολον, νὰ τὸν δυσαρεστήσῃ τις, καθόσον ἡ ὀλομέλεια (κοινότης) ὑπερασπίζει τὰ συμφέροντά του μετ' ἐξ ἴσου δραστηριότητος, ὅπως θὰ ἔπραττε καὶ διὰ τοὺς πλέον σημαίνοντας τῶν μελῶν της.

Πολλοὶ αὐτῶν εἶνε πλουσιώτατοι, φροντίζουσι ἐλάχιστα ὅμως νὰ τὸ ἐπιδεικνύουν, καίτοι ζοῦν εἰς τὰ σπῖτια των μὲ μεγάλην πολυτέλειαν καὶ μεγαλοπρέπειαν.

- 4) Ἐκ τὸ βιβλίον τοῦ *Abraham Damon*: *Οἱ Καραῖται ἐν Ἐθρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν των. Ἐπὶ τῇ βάσει κυρίως ἀνεκδότων ἐγγράφων. Ἐν Jewish Quarterly Review. London 1925 τόμ. 15.*

(Σελ. 289). Ἡ αἴρεσις τῶν Καραϊτῶν ἔχει τὴν γέννησίν της ἐν Βαγδάτῃ καὶ μετεφυτεύθη εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἀκόμη κατὰ τὰ μέσα τῆς 10ης ἑκατονταετηρίδος ἐπέδειξε μεγάλην τάσιν πρὸς προσηλυτισμόν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὁποίας διεσπάρη πανταχοῦ.

Ἡ ἰδρυσις τῆς ἐν Κ)πόλει κοινότητος πιθανῶς ἀνάγεται εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτήν. Κατὰ τινὰ παράδοσιν μετόφησαν εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κ)πολιν, τὸ 389 (;) ἐπὶ Θεοδοσίου Α'. Ἴδε E. Deinand Warsaw Goldman 1878 σελ. 13.

(Σελ. 296—301). Ἀνωτέρω ἐγένετο μνεῖα μόνον τῶν ἐν Κ)πόλει Καραϊτῶν, ὅτι συνεπεία τῆς καταθλίψεως τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων καὶ τοῦ φανατικοῦ κλήρου, αἱ κοινότητες τῶν Καραϊτῶν πράγματι ἐγκατέλειπον τὰς πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὅπου ὀλίγη ὑπῆρχε ἀσφάλεια εἰς τὴν περιουσίαν καὶ τὴν ζωὴν των. Προτιμῶντες νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὰ παράλια καὶ π. χ. ἐν Κ)πόλει, ὅπου εὖρον σχετικῶς περισσοτέραν ἄνεσιν καὶ ἡδύνατον νὰ ἐπικοινωνήσωσι μετὰ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ, Καίρῳ καὶ Κριμαίᾳ ὁμοθρήσκων των.

Μόνον μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀδριανουπόλεως τὸ 1360 ὑπὸ Μουράτ Α' τὸ ρεῦμα τῆς μεταναστεύσεως ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω πρὸς τὸ ἐσωτερικόν. Ὅσοι εἶχον καταφύγει εἰς τὰς παραλίους πόλεις, ὅπου ὁ Βυζαντινὸς σταυρὸς ἐκυριάρχει ἔτι, ἀναμφιβόλως ἐπέστρεψαν εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς ἡμισελήνου, εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη ἐπεκράτει.

Πιθανὸν ἴδρυσαν ἐκεῖ ἀνωτέραν σχολὴν ὅπου πιθανὸν ἐξεπαιδεύθη ὁ συγγραφεὺς Judah, ὅστις τὸ 1390 εἶχε ἀντιγράψει τὴν Πεντάτευχον ἐπὶ διφθέρας. Δὲν εἶνε βέβαιον ἂν τοῦτο ἦτο ἔργον τοῦ ἢ ἔργον τοῦ πατρὸς του Elijah. Ὁ αὐτὸς Judah ἀναφέρεται εἰς ἕτερον χειρόγραφον τοῦ 1363. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ἢ ἐν Ἀδριανουπόλει σχολὴ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦδη ἦτο εἰς θέσιν νὰ παρέξῃ διδασκάλους καὶ ἀντιγραφεῖς διὰ ξένας χώρας. Ἐκτὸς ἂν ὁ ἄνω μνημονευόμενος ἀντιγραφεὺς εἶχε διδαχθῆ ἀπὸ τοὺς ραββινικοὺς Ἰσραηλίτας τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἢ μετέβῃ εἰς Κριμαίαν κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν...

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κ)πόλεως ὑπὸ Μωάμεθ Β' 1453... πολλοὶ Ἰσραηλίται ἀπὸ ἄλλας πόλεις τῆς εὐρείας του αὐτοκρατορίας μετῴκησαν εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ πρωτεύουσαν. Μεταξὺ τῶν ραββινικῶν Ἰσραηλιτῶν οἱ ὅποιοι μετῴκησαν ἐξ Ἀδριανουπόλεως καὶ Προβαδίας κλ. θὰ ὑπῆρχον ἀναμφιβόλως καὶ τινες Καραῖται οἱ ὅποιοι ἐπίσης μετηνάστευσαν ἐκ Σηλυβρίας, Βουραζῆ, Πάργας, (παρὰ τὴν Κέρκυραν) (ἔγγραφον ἀρ. 3) Νικομήδειαν, Κέρκυραν καὶ Θεσσαλονίκην, ὅπου εἶχον κοινότητας.

Ἄν κρίνῃ τις ἐκ τῆς ἀκολούθου περικοπῆς : «οἱ Καραῖται, οἱ ὅποιοι μετῴκησαν ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β' ἐγκατεστάθησαν ἐν Χάσκιοι, ὅπου ἀρχαῖα συναγωγὴ διετεθῆ ὑπὲρ αὐτῶν». Ἡ ἀρχικὴ μικρὰ κοινότης τῆς Κ)πόλεως, ἣτις ἠδύξθη καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπεροφῆθη καὶ ὑπετάγη εἰς τὴν τῶν νεοελθόντων, ἀπέκτησε εἰς τὴν δημοσίαν καὶ ἰδιωτικὴν τῆς ἐμφάνισιν τὸ ὄνομα Κοινότης Ἀδριανουπόλεως (εἶχεν ἐπίσης τὴν συναγωγὴν τῶν ἐξοριστῶν ἣς ἦτο παράρτημα τῆς ραββινικῆς κοινότητος τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος). Ἐκλήθη οὕτω εἴτε ἐκ τῆς σπουδαιότητος τῶν νεοεπιφθόντων ἐκ τῆς πόλεως ἐκείνης, οὔτινες ὑπερέτερον κατὰ τὸν ἀριθμὸν τοὺς ἄλλους, ἢ ἵσως ἐπειδὴ κατόκουν ἐν Βαλατᾷ παρὰ τὴν πύλην τῆς Ἀδριανουπόλεως... Ἐν Κ)πόλει ἢ συνοικία Καραῖται (Γαλατᾷ) λέγεται ὅτι ἐδήλου τὸ χωρίον τῶν Καραῖτῶν... Βασιζόμενος εἰς χωρίον τοῦ Caleb Afendopolo καὶ εἰς διαφόρους παραδόσεις τὸ ἐπεσκέφθη.

Α'. Κεγάμια (Kermondé τουρκιστί) ἀπέναντι τῆς Χαλκηδόνος καὶ παρὰ τὸν μικρὸν Τσεκμετζέν. Ἐπὶ λοφίσκου, ἐπιβλέποντος τὴν θάλασσαν, ὄπισθεν τοῦ τεμένους Σελιμιέ, παρετήρησα νεκροταφεῖον διασχιζόμενον ὑπὸ δρόμου καὶ λιθοστρωμένου νεκροταφείου. Μεταξὺ αὐτῶν εἶνε μερικοὶ ἀπὸ γῦψου οἱ ὅποιοι φθείρονται εὐκόλως, ἐνῶ ἄλλοι εἶνε ἐκ μαρμάρου. Περιέργως οὐδεμία ἐξ αὐτῶν ἔχει ἐπιγραφὴν τινα. Εἶνε ἀνεπίγραφοι στήλαι διαφόρων μορφῶν καὶ θέσεως· ἄλλαι κείνται χαμαί, ἄλλαι ἴστανται ὄρθιοι, ἄλλαι εἶνε ἄθικτοι καὶ ἄλλαι εἰς μικρὰ τεμάχια, μερिकाὶ εἶνε τετράγωνοι ἢ παραλληλόγραμμοι καὶ ἄλλαι εἶνε ὀριζοντίως ἢ ἔξαγωνικῶς περικεκομμένα καὶ ἄλλαι μὲ ἐπιμήκεις ραβδώσεις, ἄλλαι κυλινδρικοὶ ὅπως ἐν Ὀκ-Μεϊδάν τοῦ Χάσκιοι, μερिकाὶ δ' ἔχουν τεμάχια λιθίνων

κεφαλῶν. Μερικαὶ ἐξ αὐτῶν ἔχουν μῆκος 4 μέτρων καὶ 1 μέτρου διάμετρον.

Β'. *Τὰ Γαλατάρια*, ἀνατολικῶς τοῦ Μικροῦ Τσεκμετζέ, ὅπου ὁμοίως ὑπάρχει νεκροταφεῖον διασχιζόμενον ὑπὸ δρόμου, πράγματι κατεσκευασμένου ἐκ λίθων νεκροταφείου, οἱ ὅποιοι λέγεται ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πρὸ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος περίπου δι' ἀνέγερσιν οἰκοδομῶν καὶ οἱ ὅποιοι λίθοι εἶνε κεκαλυμμένοι ὑπὸ τσιμέντου. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι, μὲ λέγουν, εὔρον ἔγγραφα καὶ βιβλία παραχωμένα ἐκεῖ (Geniza) τὰ ὁποῖα ἔκαψαν μετὰ τὴν ἐσκαφὴν των καὶ λέγουν ὅτι ἀνῆκον εἰς τοὺς πρώτους Ἰουδαίους κατοίκους τοῦ χωρίου.

Γ'. *Τσιφοντ Βουργάζ* (Γρῦπες ἑλληνιστί) κείμενον μεταξὺ τοῦ γεωργικοῦ σταθμοῦ Χαλκαλῆ καὶ τοῦ Μακρίκοι, τρία τέταρτα τῆς ὥρας βορειῶς τοῦ χωρίου. Μόνον δωδεκάς οἰκιῶν Ἑλληνικῶν ὑπάρχει ἐκεῖ, αἱ ὅποιοι ἔχουν ὁμοίως τὴν ὠραίαν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἄλλα κατοικίαι, νῦν ἐρείπια, λέγεται ὑπὸ τῶν ἰδίων Ἑλλήνων, ὅτι ἀνῆκον εἰς Τούρκους. Εἰς ἀκαλλιέργητον ἀγρόν, ὁ ὅποιος κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἰδίων Ἑλλήνων, ταυτίζεται μὲ Ἰουδαϊκὸν νεκροταφεῖον, παρετήρησα δύο τετραγώνους λίθους ὀρθίους ἀνεπιγράφους.

(Σελ. 304—308). Ἡ μετοικησία μέρους τῆς κοινότητος Ἀδριανουπόλεως εἰς τὴν πρωτεύουσαν δὲν συνετέλεσε νὰ ἐξαφανισθῇ τελείως ἢ κοινότης ἀπὸ αὐτὴν. Ἀπ' ἐναντίας κατὰ τὸν Judah Rouki 1581 διαρκῶς ὑπῆρχεν ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν δύο πόλεων, ἀκόμη καὶ πεζῇ μεταξὺ τῶν Καραϊτῶν τῆς Κ)πόλεως καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ συζητήσωσι θρησκευτικὰ ζητήματα. Ἀμφότεραι αἱ κοινότητες αὗται ἠυξήθησαν ἀριθμητικῶς διὰ τῆς ἀφίξεως περὶ τὸ 1460 Καραϊτῶν ἐξ Ἀσίας, Νοτίου Πολωνίας καὶ Κριμαίας. Ἡ ἀφίξις τῶν ξένων δὲν συνετέλεσε νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀμάθειαν εἰς ἣν ἡ αἴρεσις αὕτη εἶχε καταπέση.

Παρὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἰδρυτοῦ των, ὅτι ἡ γραφὴ πρέπει νὰ ἐξηγῆται λογικῶς, μετὰ ὄριμον σκέψιν, οἱ Καραῖται κατώρθωσαν νὰ δημιουργήσωσι δόγματα ἀπὸ τὰς γνώμας τῶν παλαιῶν των ἀρχηγῶν... Γεγονὸς ἀποδεικνύον τὴν στενοκεφαλίαν των κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, εἶνε ἡ θυελλώδης διαμάχη πρὸ τοῦ 1455, ἣτις ἔλαβε χώραν ἐν Ἀδριανουπόλει περὶ τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν ὁ ἀναγνώστης τῆς Πεντατεύχου πρέπει νὰ κατέχη ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ τὴν τελετὴν τῆς πρωΐας τοῦ Σαββάτου, ἀν δὴλ. ἔπρεπε ν' ἀτενίζῃ πρὸς τὴν Σκηνὴν τῆς Διαθήκης ἢ πρὸς τὸν λαόν. Ἡ πρώτη ἐκ τῶν δύο γνωμῶν ἐπεκράτησε. Ἔτερον γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἔλαβε χώραν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν, δεικνύει τὸ ἀμετάβλητον τῶν ἀρχῶν τῶν Καραϊτῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν.

Ἡ ἀνωτέρα των σχολὴ ἐν Ἀδριανουπόλει, τῆς ὁποίας προεστάτων ὁ Menahem Bassiatzi b. Joseph (1450) καὶ ὁ υἱὸς του Moses, Menahem Maroli, Michael ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ υἱὸς του Ἰωσήφ, εἰσήξε ἀναμφιβό-

λως ὑπὸ ραββινικὴν ἐπιρροὴν, μεταρρυθμισιν ἀνήκουστον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Καραϊμοῦ. Δηλαδή τὸ ἀνάπτειν τὸ φῶς διὰ τὸ Σάββατον ἀπὸ τὴν Παρασκευὴν ἐσπέραν, ὥστε ἡ ἅγια ἡμέρα μὴ διέρχεται ἐν σκότει... Ἡ μεταρρυθμισὶς αὕτη ἔτυχε ἀνταγωνισμοῦ, διότι οἱ Καραῖται σταθερῶς εἶρχοντο τῆς ἀντιθέτου γνώμης καὶ συνηθείας, ἥτις πιθανὸν ἐξηκολούθει ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Αἰῶνος καὶ ὑπεστηρίζετο διὰ τῆς παρελεύσεως τόσου χρόνου. Ἡ διαφορὰ αὕτη ἐγένετο αἰτία ἐσωτερικῆς διαπάλης. Οἱ συντηρητικοὶ κυρίως ἀποτελούμενοι ἐκ τῶν ἐκ Ρωσίας καὶ Κριμαίας μεταναστῶν, μετεχειρίζοντο τοὺς τολμηροὺς μεταρρυθμιστὰς ὡς αἰρετικούς...

Διαφοραὶ ὑφίσταντο μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινοτήτων ἐπὶ τοῦ ζητήματος ποίου εἶδους βιβλίου νὰ γίνεταί χρησις διὰ τὰς ἀναγνώσεις αὐτὰς τοῦ Σαββίου. Τὸ 1496 αἱ κοινότητες Kaffa, Κριμαίας καὶ Κερκύρας συνήθιζον ἀκόμη ν' ἀναγινώσκουν τὸ Sidra τὸ Σάββιον μετὰ τὸ Succofh ἀπὸ σύνηθες βιβλίον τῆς Πεντατεύχου, καὶ κατόπιν ἐκ τοῦ κυλίνδρου τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Γενέσεως 1—113 ὑπὸ ἑνὸς Κοέν, ἑνὸς Λευίτου καὶ 5 λαϊκῶν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἀδριανουπόλει, Σηλυβρία καὶ Μπουργάζ ὁ Ἱερός Κύλινδρος ἐξήγετο διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τὴν 7ην ἡμέραν καθ' ἕκαστον Σάββατον καὶ ἡ συνήθεια αὕτη συνέτεινε νὰ ὑπεκκαίῃ τὴν ἐπιθυμίαν τίς νὰ ὑπερτερῇ εἰς τὰς ἱερὰς σπουδὰς, μετὰ τὴν ἀναμονὴν, ὅτι ἡμέραν τινα θὰ ἐπροσκαλεῖτο ν' ἀναγνώσῃ δημοσίως· τοῦτο ἐκράτει τὴν προσοχὴν ἐκάστου ἄγρουπνον καὶ τὸν ἠνάγκαζε νὰ προπαρασκευάζεται διὰ τὴν τοιαύτην περίστασιν διὰ διαρκοῦς ἐπαναλήψεως. Πρὸς τὸν αὐτὸν παιδαγωγικὸν σκοπὸν μετέφραζον (ἀναμφιβόλως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν) τὴν ἑβδομαδιαίαν περικοπὴν διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν γυναικῶν καὶ ἀμαθῶν. Ἀργότερον ἕνεκα τῆς ἀμίλλης ἡ ὁποία ἐξηγέρθη διὰ τὴν τάξιν, ἡ ὁποία θὰ ἐδίδετο εἰς ἕκαστον ἀναγνώστην, ἐν τῇ ἀπουσίᾳ Κοέν καὶ Λευιτῶν ἀξίων (ἕνεκα τῆς διαγωγῆς των) τῶν ἱερῶν αὐτῶν ὀνομάτων, ἐκ νέου ἐπανῆλθον εἰς τὴν συνήθειαν νὰ γίνωνται αἱ ἀναγνώσεις τῆς Πεντατεύχου εἰς μορφήν βιβλίου. Αἱ ἀναγνώσεις αὐταὶ ἐγίνοντο ὑφ' ἑνὸς προσώπου ἀξίας, τὸ ὅποιον ἀνεγίνωσκε αὐτῶς χωρὶς νὰ σταματᾷ, οὕτω ἀκολουθῶν τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἱεροῦ κυλίνδρου.

(Σελ. 310—311). Ἡ κατάκτησις τῶν Τούρκων... ἐνεδυνάμωσε τοὺς δεσμοὺς μεταξὺ ραββινικῶν καὶ Καραϊτῶν καὶ τοὺς ἔφερε πλησιέστερον πρὸς ἀλλήλους. Οὕτω ὁ Mordecai Comtino ραββίνος ἀστρονόμος καὶ μαθηματικὸς (1460—90) ὅστις ἀφῆκε τὴν Κ)πολιν δι' Ἀδριανούπολιν, ἔλαβε ὑπ' ὄψιν ὄχι μόνον τὴν γνώμην τῶν Καραϊτῶν εἰς τὰ σχόλιά του τῆς Γραφῆς, ἀλλ' ἐδέχετο εἰς τὰς δημοσίας τάξεις μαθητὰς Καραϊτας καὶ ραββινικούς, ὅπου ἐμάνθανον καὶ εἰθίζοντο εἰς ἀμοιβαίαν ἀνοχὴν, τῆς

ὁποίας παράδειγμα ὁ ἴδιος ἔδιδεν ὑποστηρίζων φιλικὰς διαθέσεις πρὸς τοὺς Καραΐτας καὶ ὁμιλῶν μετὰ σεβασμοῦ περὶ αὐτῶν καὶ ἰδίως περὶ τοῦ Joseph Revitzi.

(Σελ. 314). Συνεπεία διαφορᾶς ἐγεργηθείσης τὴν 20ὴν Iyyar 1480 μετὰ τῶν ραββινικῶν καὶ Καραϊτῶν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν ἰχθύων, πιθανῶς τὸ Μπαλοῦκ-Παζάρ, περὶ τοῦ brill(=Claria lotte) τὸ ὁποῖον οἱ μὲν πρῶτοι ἐθεώρουν ὅτι ἦτο ἰχθύς τὸν ὁποῖον ἐπετρέπετο νὰ φάγουν, διότι εἶχε λέπια τὰ ὁποῖα ἐπιπτον κατὰ τὴν σύλληψίν του, αἱ δύο κοινότητες διώρισαν 20 ἀπεσταλμένους, οἱ ὁποῖοι μετέβησαν εἰς Δέρκος, (τὴν λίμνην) ἀπέχοντος μίαν ἡμέραν τῆς Κ)πόλεως. Οἱ ραββινικοὶ ἐπέισθησαν περὶ τῆς ἀγνοίας των ὑπὸ τῶν ψαράδων, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον ἐκ πείρας πολυετοῦς, ὅτι ὁ ἰχθύς ἐκεῖνος δὲν εἶχε λέπια. "Ἐκτοτε πολλοὶ ραββῖνοι δὲν τὸν τρώγουν. Κατὰ τὴν περίστασιν αὐτὴν πολλοὶ διακεκριμένοι Καραΐται ἔλαβον μέρος εἰς τὴν εἰς Δέρκος ἀποστολήν.

(Σελ. 315). Τοῦ ἔργου τοῦ Judach Maruli (υἱοῦ τοῦ Menahem Maruli τῆς Ἀδριανουπόλεως) σώζεται μόνον ἓν ἀντίτυπον. . . Κατάλογος τῶν ἔργων τοῦ Elijah Bashyazi ἔχει ὡς ἐξῆς. . . 6) περὶ τῆς Ἀκολουθίας, τελειωθὲν ἐν Κεραμο Τρίτην 22 Tebet 1497· ἀνάπτυξις δοκιμίου τοῦ ἰδίου τοῦ 1492. . . 13). . . ἕτερον ἔργον ἀποτελειωθὲν 4 Adar 1497 ἐν Κεραμία.

(Σελ. 343). Τὸ 1702 ὁ Καραΐτης Moses Jerusalemi ἐνεταφιάσθη ἐν Ἀδριανουπόλει εἰς τὸ ραββινικὸν νεκροταφεῖον, ὅπου δὲν εὐρίσκωμεν ἔχνη Καραϊτικοῦ νεκροταφείου σήμερον.

5) Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ U. de Salaberry : *Histoire de l'Empire Ottoman*. Paris 1824 τόμ. II σελ. 285—6.

Ἐπισημασθέντος ὅτι ὁ Sabatéi-Sevî διδάκτωρ τοῦ ἔβραϊκοῦ νόμου, ἐπροτίθετο ν' ἀναγγεῖλαι εἰς τὸ ἔβραϊκὸν ἔθνος ὅτι ἦτο ὁ Μεσσίας. Αὐτὸ ἐγένετο εἰς τὴν Γάζαν, τὸ 1666, χρόνος τοῦ ὁποῖου ὁ ἀριθμὸς εἶνε μυστικιστικὸς, ἐδίδασκε εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ μάλιστα εἰς τὰς δημοσίας πλατείας. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἓνας ἄλλος ἀπατεῶν, συνένοχος τοῦ Sabatéi-Sevî παρουσιάζετο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ὡς ὁ προφήτης Ἡλίας καὶ ὠμίλει διὰ τὸν ὑποτιθέμενον Μεσσίαν, ὡς υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ὅποιοσδήποτε καὶ ἂν ἦτο ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τῶν ὁπαδῶν, ὁ μέγας βεζύρης πρωτίστως περιεφρόνει αὐτούς τοὺς ἀφανεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐδίδασκον ἔνοπλοι. Ἀλλὰ μόλις διέδοσαν ὅτι ἡ ἰσχὺς τοῦ οἴκου τοῦ Ὀσμάν θὰ ἐδίδετο εἰς τὴν τοῦ Μεσσίου, πρὶν ἢ συμπληρωθῆ ἓν ἔτος καὶ θὰ ἔπαυον νὰ πληρώνουν, ἀπὸ ἐκείνην τὴν στιγμήν, τὸν φόρον εἰς τὸν τύραννον εἰς τὸν ἀπαίσιον Μωχαμὲτ Δ', ὁ Κιουπερτι ἔκρινε ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ καταστείλῃ τοιαύτας ταραχὰς.

Ἐπεισεν ἐπιτηδείως τὸν Sabatéi-Sevî, ὅτι ὁ σουλτάνος ἦτο ἕτοιμος ν' ἀλλάξῃ θρησκείαν καὶ ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν διδασκαλίαν του. Καὶ μετὰ τὴν πρόφασιν αὐτὴν τὸν προέτρψε νὰ μεταβῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν

διὰ τὴν ἐκθέσιν τὴν διδασκαλίαν του. Ἐπεβιβάσθη πλοίου μετὰ μερικῶν προσηλύτων του. Δύο ὀθωμανικαὶ γαλέραι τὸν ἠκολούθησαν εἰς τὸν διάπλουον. Παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ Μωχαμέτ. Ὁ δρόμος ἀπὸ τὴν πρωτεύουσιν πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν ἐκαλύπτετο ἀπὸ πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, οἱ ὅποιοι ἐγονυπέτουσαν εἰς τὸ πέρασμα του. Καὶ διεσκόρπιζον φυλλώματα καὶ ἄνθη. Ἄλλ' ὁ θρίαμβος αὐτὸς ὑπῆρξε βραχείας διαρκείας. Ἡ λαμπρὸς τοῦ θρόνου καὶ ἡ παρουσία τοῦ κυριάρχου ἐθορύβησαν ἀμέσως τὸν Μεσσιαν, ὅταν ἔλαβε διαταγὴν νὰ κάμῃ θαῦμα ἐν συνεχείᾳ τοῦ ὁποίου θ' ἀνεγνωρίζετο ἡ θεότης του. Τὸ σῶμα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἄτρωτον. Ὁ Sabatée-Sevi προσηλώθη εἰς ἓνα κίονα καὶ οἱ στρατιῶται μὲ τὸ τόξον εἰς τὴν χεῖρα, ἐτοιμαζόντο νὰ τὸν διατρέσουν μὲ βέλη. Ὁμολόγησε μὲ δάκρυα εἰς τὰ μάτια ὅτι εἶχε ἐκμεταλλεῦθῃ τὴν εὐπιστίαν τοῦ λαοῦ. Ὁ σουλτάνος ἠπέειλε τὸν Ἰουδαῖον δόκτωρα ὅτι θὰ ἀνεσκολοπίζετο, ἐὰν δὲν ἠσπάζετο τὴν πίστιν τοῦ Μωχαμέτ. Εἶνε ἀμφίβολον ἐὰν αὐτοὶ οἱ μουσουλμάνοι ἐνέκριναν τὴν τοιαύτην μεταστροφὴν.

Ἄλλὰ τὸ πλέον ἐκπληκτικὸν εἶνε, ὅτι αὐτὴ ἡ τόσον ἀνανδρὸς ἀλλαγὴ μετώπου καὶ δημοσιῶς ἀποκαλυφθεῖσα, δὲν ἤρκεσε νὰ διασκεδάσῃ τὴν αἴρεσιν.

Ὁ Ἄγγλος Porter βεβαιώνει, ὅτι ἀκόμη σήμερον, ὑπάρχουν ὀπαδοὶ του καὶ μάλιστα εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

6) Ἀπὸ τὸ βιβλίον *G. F. Abbot: Record of John Finch's Embassy 1674—1681. London 1920.*

(Σελ. 94—95). Οὕτω [ἐν μεγαλοπρεπείᾳ] ἔφθασε [ἡ ἀκολουθία του] εἰς τὴν οἰκίαν, ἣ ὁποία ὠρίσθη [ἐν Ἀδριανουπόλει] διὰ τὴν ἐξοχότητά του, τὸν Ἄγγλον πρεσβευτήν. Ἄλλ' ἐκεῖ διὰ τοῦ δηκτικοῦ σαρκασμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον, ὅπως ἐλέχθη, ἡ τουρκικὴ ἰδιοφυΐα ἐναυρίνετο, ἡ ὅλη σκηνὴ ἔλαβε ἄμεσον μεταβολήν.

«Ἡ οἰκία» λέγει ἕξαλλος ὁ αἰδὸς. John Covel¹⁾ μὲ τὴν συνήθη εἰς κληρικοὺς εὐφράδειαν «ἦτο ἀθλιώτατος κατηραμένος τόπος, ὅπου θνητὸς ποτὲ ἐτέθη. Ἦτο ἑβραϊκὸ σπιτί, οὔτε κατὰ τὸ ἥμισυ ἀρκετὸν νὰ περιλάβῃ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ κυρίου μου—ἀπλούστατα φωλεὰ ψύλλων καὶ κορέων καὶ ποντικῶν παντὸς μεγέθους καὶ δυσωδίας, περικυκλωμένη ἀπὸ δλόκληρα κοπάδια βρωμερῶν ζωιδῶν Ἑβραίων».

Ἀκόμη καὶ εἰς τὰ παραδοξότατά του ὄνειρα ὁ Sir John δὲν ἔφαν-

1) John Covel's Diaries 1670—1679 «Early Voyages and Travels in the Levant» ἐκδομένον ὑπὸ J. Th. Bent. The Hokylyt Society. London 1893 σελ 190.

τάσθη ἑαυτὸν ἐγκαθιδρουμένον εἰς τὴν ἑβραϊκὴν. Ἄλλ' αὐτὸ ἦτο πραγματικότης, ὄχι ὄνειρον, ἀληθὴς ρυπαρότης. Ἐκρηξις ὀργῆς τὸν κατέλαβε, ἔναντιον παντός, ἰδιαίτερος ἔναντιον τοῦ Signor Antonio Perone ὅστις εἶχε εἰς τὴν διάθεσίν του δύο μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους, νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν κοσμίαν του ἐγκατάστασιν. Ὑβρισε τὸν δυστυχῆ δραγουμάνον, ἴσως κατὰ τρῶπον, καθ' ὃν ποτὲ πρεσβευτὴς δὲν ὕβρισε. «Ὡρκίσθη, λέγει ὁ ταμίας μας [Dudley North]¹⁾ οὐδέποτε νὰ τὸν συγχωρήσῃ». Τὸν διέταξε ν' ἀναχωρήσῃ, διὰ Κωνσταντινούπολιν ἐντὸς 24 ὥρου».

Κατὰ τὰ φαινόμενα ὁ Sir John ἠγνῶει ὅτι ὁ μεγαλοπρεπὴς Marquis de Nointel²⁾ γάλλος πρεσβευτὴς ἔγινεν ἀντικείμενον ἀκριβῶς τῆς ἰδίας τρομερᾶς ἐκπλήξεως. Ἡ ἄν τὸ ἐγνώριζε, τὸ πρᾶγμα δὲν τὸν καθυσάχαζε.

«Φαντασθῆτε τὴν δυσωδίαν καὶ τὴν βρωμερότητα τῶν Ἰουδαίων, προερχομένην ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν δυστυχῶν οἰκογενειῶν, αἱ ὁποῖαι συγκατοικοῦν καὶ θὰ κρίνετε ἂν κανεὶς ἔχῃ ἀνάγκην καλῶν γκαζολετῶν διὰ νὰ προφυλαχθῆ».

Ὁ Signor Antonio ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἰδιαίτεραν κατοικίαν καὶ ἐπερίμενε νὰ ξεθυμάνῃ ἡ ὀργὴ τοῦ πρεσβευτοῦ. Καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας τῇ μεσολαβήσει τοῦ κ. Hyet τοῦ ἀρχαιοτέρου ἀγγλοῦ ἐμπόρου, συνεχωρήθη. Μετὰ τὴν ἀλησμόνητον διανυκτέρευσιν εἰς τὴν ὑγιεινὴν ἐκείνην κατασκήνωσιν, ὁ Sir John ἔστειλε τὸν πρῶτον του δραγουμάνον, τὸν σεβάσμιον Giorgio Draperys εἰς τὸν Μέγαν Βεζύρην νὰ τὸν παρακαλέσῃ διὰ καλλίτερον οἴκημα.

Μὲ ταχύτητα εὐπρόσδεκτον ὁ Βεζύρης ἐξέβαλε πλούσιον Ἑβραῖον τῆς οἰκίας του. Καὶ ὁ πρεσβευτής, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῆς ἀκολουθίας του καὶ τὸν ἐπιστήθιον του φίλον μετώκησεν ἐκεῖ, κρατῶν καὶ τὴν ἄλλην οἰκίαν διὰ τοὺς ὑπηρέτας του. Ὁ κ. North ἔβγαλε τὸν Signor Antonio ἀπὸ τὴν κατοικίαν του καὶ ἐγκατεστάθη ἐκεῖ. Οἱ ἄλλοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον μετέφεραν, ἕως οὗ κάθε ἄπιστο σκυλί εὔρε τὴν κατάκλισίν του.

(Σελ. 98). Καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς συνοικίας τῆς ρυπαρᾶς καὶ πυκνῶς κατακημένης πόλεως [τῆς Ἀδριανουπόλεως] ἡ ρυπαροτέρα καὶ μάλιστα πυκνῶς κατακημένη συνοικία ἦτο ἡ Ἑβραϊκὴ, ὅπου οἱ ὀδοιπόροι μας εἶχον καταλύσει πτωχὴ συνοικία, ἣτις ἔφερε ἀηδίαν εἰς κάθε αἰσθησιν κάθε στιγμῆν. Τὴν νύκτα ἦτο ἀδύνατον νὰ ἠσυχάσῃ τις: ποντικοὶ διαφόρου μεγέθους, κορῆοι καὶ ψύλλοι, ἐντός. Ἄπ' ἔξω κἀρα ἀνέβαινον καὶ κατέ-

1) Life of Dudley North ὑπὸ Roger North.

2) Voyages du Marquis de Nointel. 1670—1680 par Albert Vandal de l'Academie Française. Paris 1900 σελ. 58.

βαινον τὰ ἄνισα καλδιρίμια καὶ λεγεῶνες παριῶν σκύλων γαυγιζόντων ὑπὸ τὸ σεληνόφως. Τὴν ἡμέραν καθὼς καὶ τὴν νύκτα «ἡ δυσωδία τῶν Ἑβραίων μᾶς παρεῖχεν ὅχι μικρὰν δόσιν τοῦ καθαροτηρίου πυρός» ἀνεφώνει ὁ αἶδεσ. John¹⁾. Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ καινοφανὲς δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀναπληρώσῃ τὸ αἶσθημα τῆς ἐλλείψεως ἀνέσεως καὶ τῆς προσβολῆς.

Ἐν Ἀδριανουπόλει εὐρίσκοντο τότε διάφοροι ξένοι διπλωμάται. Ὁ κόμης Kindsberg πρεσβευτὴς τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος, τὸν ἐκάλουν, ambassador, ὁ πρεσβευτὴς τῆς μικρᾶς δημοκρατίας τῆς Ραγούσης καὶ ὁ de la Croix β' γραμματεὺς τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀφίξιν του εἰς τῶν ἀκολουθῶν τοῦ γερμανοῦ πρεσβευτοῦ ἦλθε νὰ τῷ ἀναγγεῖλῃ ὅτι ἡ ἐξοχότης του ἐπεθύμει νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ. Ὁ Sir John ἀπήντησεν ὅτι ἡ κατοικία ὅπου ἔμενε ἦτο τόσον ἀκατάλληλος, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ κανένα. Παρόμοιαι προτάσεις τοῦ Γάλλου διπλωμάτου ἔλαβον τὴν αὐτὴν ἀπάντησιν. Ὄταν μετέβῃ εἰς τὴν νέαν του κατοικίαν ὁ κόμης Kindsberg τὸν ἐπεσκέφθη.

7) Κατὰ τὸν Ὀσμὰν Νουρι Peremeci²⁾ αἱ ἀπὸ τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει ἐγκαθιδρύσεως τῶν Ἑβραίων μέχρι σήμερον ὑφιστάμεναι 13 συναγωγαὶ ἔχουν ὡς ἐξῆς :

1) Σικελία, 2) Ἀραγόν, 3) Καταλωνία, 4) Μαγιόρκα, 5) Büyüik portukal, 6) Küçük portukal, 7) Polya, 8) Tolya, 9) Geroz, 10) Italya, 11) Istanbul, 12) Alman, 13) Budin.

A. A. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

1) John Covel's Diaries : ἐνθ' ἄν.

2) Edirne Tarihi yazan Osmau Nuri Peremeci. Istanbul 1940 ἐν Edirne Y5-rezi Eski Eserleri Kurumu Yajinlarindan. Sayi 6 σελ. 336,

ΤΟ ΠΕΝΤΑΖΩΝΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΠΗΓΑΔΙΤΣΙΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

1) Ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ βορειοδυτικοῦ ἄκρου τῆς μεγάλης ἀκροπόλεως καὶ ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ξηροῦ ἤδη ἀριστεροῦ βραχίονος τοῦ Ἐρυθροποτάμου εἶναι ἐκτισμένος βυζαντινὸς πύργος ἡ βάση του περιεβρέχεται ἄλλοτε ἡμικυκλικῶς ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. Ἐπὶ τουρκοκρατίας, καὶ μέχρι πρό τινων ἐτῶν, ἐκαλεῖτο τουρκιστὶ «Μπέσ κουσάκ» ἤτοι πέντε ζῶναι, δηλαδή: Πεντάζωνον, (ἀντὶ πεντάζωνος πύργος) ὡς καλεῖται σήμερον. Ἡ τοιαύτη ὀνομασία τοῦ πύργου προήλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἔχει κατὰ ἴσα διαστήματα, ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς, πέντε στενάς ζώνας ἐξ ὀπτῶν πλίνθων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ὑπόλοιπα μέρη, ἅτινα εἶναι ἐκ λίθων.

Ὁ πύργος εἶναι εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένου ἐξωτερικοῦ τείχους τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον ἐξετείνεται ἀπὸ τῆς λιθίνης γεφύρας πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι, φαίνεται, τὸ τρίτον, διότι μία προσεκτικὴ ἐξέτασις ἀρκεῖ διὰ νὰ κρίνη κανεὶς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦλάχιστον τῆς πύλης «Νερόπορτες» καὶ τῆς λιθίνης γεφύρας, τρία καὶ ὄχι δύο τείχη.

Ὁ πύργος, ἔχων θυρίδα πρὸς τὴν ἀπέναντι ἀπόκρημνον γωνίαν τῆς ἀκροπόλεως, συνεδέετο μετ' αὐτῆς διὰ μικρᾶς καὶ καλυπτομένης κρεμαστῆς γεφύρας ἐπὶ τοῦ τόξου μεγάλης σιδηρᾶς διφύλλου πύλης, καθ' ὅσον ὑπῆρχε, κατεστραμμένος ἤδη, στενὸς δρόμος, ἀνερχόμενος πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀκροπόλεως. Τοιοῦτοτρόπως ἐπετυγχάνετο ταχεῖα καὶ εὐκόλος ἐπικοινωνία μεταξὺ τῆς ἀκροπόλεως, τοῦ πύργου, τῶν μεταξὺ τῶν τειχῶν διαμερισμάτων, καθὼς καὶ τῶν ἔξω τῶν τειχῶν μερῶν.

Ἡ πύλη τοῦ πενταζώνου, ὅπως καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι μεγάλαι καὶ μικραὶ πύλαι τῆς πόλεως, ἐκλείετο καθ' ἐκάστην νύκτα, ἐν καιρῷ δὲ πολιορκίας ἢ πολέμου ἐν γένει, ἐπὶ βυζαντινῶν καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἢ καὶ ἄλλης κατοχῆς, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν. Τὸ κλείσιμον τῆς πύλης ταύτης καὶ ἰδίως τῆς ἐπὶ τοῦ φρουρίου πύλης Καστρόπορτες ἢ Καλέπορτες, καθ' ἐκάστην ἑσπέραν, κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου «Τζιντάρ μπέη», ἤτοι φρου-

ράρχου, ἐνεθυμοῦντο, καθὼς μᾶς εἶχον ἀναφέρει οἱ ἴδιοι, οἱ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀποθανόντες γέροντες.

Ἡ ἐπὶ τῆς πύλης στενὴ κρεμαστὴ γέφυρα διεσώζετο κατὰ τὸ πλεῖστον μέχρι πρὸ ἀρκετῶν ἐτῶν, δυστυχῶς ὅμως ἡ ἀνάγκη δῆθεν τῆς διευρύνσεως τοῦ δημοσίου δρόμου, τοῦ διερχομένου διὰ τῆς πύλης πρὸς τὰ ἐνδότερα καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐντεῦθεν τοῦ παρεκκλησίου τῆς ἁγίας Μαρίνης ἐγκατάστασις ἀσβεστοκαμίνου καὶ ἡ ἐκμετάλλευσίς τῶν πέριξ βράχων καὶ τειχῶν πρὸς ἐξαγωγήν πέτρας καὶ κατασκευὴν ἀσβέστου, ἐπέφεραν μεγάλην καταστροφὴν. Τοιοῦτοτρόπως πολλὰ μὲν τμήματα τῶν τειχῶν ἠρειπώθησαν περισσότερο, πολλὰ δὲ ἐρείπια σχεδὸν ἐξηφανίσθησαν· τὸ ἔναντι τοῦ πύργου τείχωμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσέκλινον καὶ ἐστηρίζοντο τὰ ἀπὸ τῆς θυρίδος ἀρχόμενα τόξον καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ γέφυρα, ἅτινα ἀπὸ καιροῦ ἤδη δὲν ὑπῆρχον, εἰ μὴ ὡς μία προεξοχή, τὸ τείχωμα, κατεστράφη σχεδὸν καθ' ὀλοκληρίαν, ὁ ὑπεράνωθεν δ' αὐτοῦ βράχος πρὸς τὰ ἄνω πλαγίως καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, πρὸς τὴν ἁγίαν Μαρρίναν καὶ πέραν αὐτῆς, ὑπέστη καὶ ὑφίσταται εἰσέτι πολλὰς ἀποψιλώσεις καὶ ἀβαριάς χάρις εἰς τὴν δυναμίτιδα καὶ τὰς βόμβας, τῇ ἀνοχῇ καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν καὶ τῶν πολιτῶν.

Ὡς ἐκ τούτου κατεθραύσθη καὶ παρεμορφώθη καὶ ἡ παράδοξος ἐκείνη μεγάλη ὀπή τοῦ βράχου εἰς ὕψος ἀρκετῶν μέτρων ἢ ὡς ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῆς καλουμένη παρὰ τοῦ λαοῦ «Σκυλοδόντι». Περὶ τῆς ὀπῆς ταύτης, διὰ τὴν ὁποίαν ἔλεγον καὶ λέγουν ἀκόμη, ὅτι εἶναι διέξοδος μεγάλου φυσικοῦ καὶ τεχνητοῦ ὑπογείου ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν καὶ ὅτι ὑπάρχουν ἐν αὐτῷ δίοδοι καὶ διαμερίσματα καὶ σκαλίσματα καὶ ἄλλα, ἄγνωστον, ποῖα πράγματα κ.λ., ἐπιφυλασσόμεθα νὰ γράψωμεν ἰδιαιτέρως.

Μία παράδοσις, ἢ μᾶλλον ὑπόθεσις μερικῶν θέλει τὸν Πεντάζωνον πύργον χρησιμεύσαντα ὡς εἰρκτὴν, ἢ τοῦλάχιστον ὡς μέρος, ἔνθα διάφοροι κακοῦργοι καὶ ἐχθροὶ τῶν βυζαντινῶν, κατόπιν δὲ καὶ τῶν τούρκων, ἀποκεφαλίζόμενοι, ἐρρίπτοντο εἰς τὸν ποταμόν. Πλὴν ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ἐνιαῦθα μεγάλη πύλη, ἔπρεπε νὰ ἔχη καὶ εἶχε τὸν πύργον τῆς, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν σπουδαιότερων, πρὸς ἐπιβλεψιν καὶ ἀσφάλειαν αὐτῆς, ἀλλὰ συνάμα καὶ πρὸς ἄμεσον καὶ εὐκόλον ἐπικοινωνίαν, ὡς εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω.

2) Μόλις διέλθῃ τις τὴν πύλην τοῦ Πενταζώνου καὶ προχωρήσῃ πρὸς τὰ ἐνδότερα μερικὰ βήματα ἐπὶ τοῦ δημοσίου δρόμου, εὐρίσκεται ἐπάνω εἰς τὰ «Πηγαδίτσια». Τί εἶναι αὐτὰ καὶ διατὶ ὀνομάζονται τοιοῦτοτρόπως παρὰ τῶν Διδυμοτειχιτῶν;

Εἰς πλάτος μεγαλείτερον, ὡς φαίνεται, τοῦ δρόμου καὶ μῆκος ἀρ-

κετῶν μέτρων, τὸ ἔδαφος εἶναι ὑποκάτωθεν κενόν, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ ὑποκάμφου ἤχου, ὅστις παράγεται δι' ἰσχυρῶν κτυπημάτων ἢ καὶ βηματισμῶν.

Κατὰ τὰ λεγόμενα γερόντων πλούσιός τις Διδυμοτειχίτης, ὁ Χατζῆ Ἀδαμίδης, ἤνοιξε τὸ 1866 ἢ 1867 δι' ἐξόδων τοῦ ἑνα τμήμα τοῦ μέρους αὐτοῦ καὶ τὸ ἐσκέπασε πάλιν· ἀφορμὴν εἶχε λάβει τὴν ἐξῆς: Μία ἄμαξα βαρεῖα διερχομένη ἐκεῖθεν, εἶχε θραύσει μίαν ἐκ τῶν πλακῶν ἐξ ὀπτῆς πλίνθου, αἱ ὁποῖαι, ὑπὸ τὴν ἐπίστρωσιν τοῦ χώματος ἐκάλυπτον τὸ μέρος ἐκεῖνο, καὶ εἶχε διανοίξει μίαν ὀπήν. Χάρις λοιπὸν εἰς τὸν Χατζῆ Ἀδαμίδην, ἀλλὰ καὶ κρυφίως, διὰ τὸν φόβον τῶν . . . τούρκων, εἶχε γίνει πρόχειρος ἐξέτασις καὶ ἀπεκαλύφθη, ὅτι μέρος ὀλόκληρον ἐκαλύπτετο ὑπὸ πλινθίνων πλακῶν καὶ ὅτι ἦτο ὑποκάτωθεν κενόν.

Εἶναι πιθανόν, ὅτι πρόκειται περὶ μεγάλης παλαιᾶς τεχνητῆς δεξαμενῆς, ἡ ὁποία ἐπληροῦτο δι' ὕδατος τοῦ ποταμοῦ ἢ βροχίνου καὶ ἐχρησίμευεν ἀσφαλῶς πρὸς ὕδρευσιν τῶν ἐντὸς τῶν τειχῶν, εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην, καταφευγόντων ἐν καιρῷ πολιορκίας τῆς πόλεως ἢ καὶ ἐν ἐποχῇ ξηρασίας. Ἡ δεξαμενὴ λοιπὸν αὕτη ὠνομάσθη, ὡς εἶδομεν Πηγადίτσια.

Ἀθῆναι — Ἰούλιος 1940.

Ἄρχιμ. ΝΙΚ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ, καθηγητῆς

ΤΟ ΤΣΑΚΗΛΙ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ¹⁾

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ

B

Βάγια, ἦ=Κλωνάρια δάφνης, τὰ ὁποῖα διανέμει ὁ παπᾶς κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Βαΐων : Δόσε δυὸ φύλλα βάγια, νὰ δέσω τὸ κερί μ. "Όνομα Βαγίτσα.

βάζω=1) θέτω : Γιατί δὲ δὸ βάεις στὸ δόπο τ μαθές ; Βάν το στὸ κεφάλι σ. 2) φιλονεικῶ : "Εγὼ δὲ βορῶ νὰ τὰ βάνω μ' ἐκείνονα. 3) Μ' ἔβανε τὰ γυαλιὰ=ἐξηπάτησε. 4) Δὲ βάζω χέρο σ αὐτὴ τὴ δλειὰ=δὲν τὴν ἀναλαμβάνω. 5) Μνιὰ νὰ τονε βάνω στὸ χέρο, θὰ διῆ ἐκείνος=νὰ τὸν συλλάβω. 6) "Εβανε γινάτ νὰ μὴ δὸ κάμ=ἐπέμεινε. 7) "Εβανα τὰ δυνατὰ μ νὰ τὸ σώσω=προσπάθησα. 8) Βὰν εὐλοητὸ=ἄρχισε. 9) Βὰν τα ρίγανι=ἄφησέ τα. 10) Βάζω τὸ νερὸ στ ἀυλάκι=τακτοποιῶ ἐργασίαν. 11) "Ό γίος τς βάζ μασούρια=ζαχαρώνει μὲ τὰ κορίτσια. 12) "Εβαν ἀργαλειὸ=ὑφαίνω. 13) Θὰ βάνμε σιλήκια=θὰ θρέψωμε μεταξοσκώληκας. 14) Τό βανε στὰ μάτια τ=τὸ κατέστρεψε. 15) "Εφαγε ξύλο πό βανε καὶ στ τζέπ τ=ἐδάρη ἀγρίως. 16) Βάνε τ βοδιά σ=φόρεσε. 17) "Εβανε τὸ νερὸ ἀπ κατ στ ἄχερο=ὑποσκελίζω. 18) "Εβανε τὸ γολιὸ στὸ ξύδ=συνουσιάζσθη. 19) Τὸν ἔβανε στὰ λόγια=διέβαλε κάποιον εἰς αὐτόν.

βαβίζω=1) γαυγίζω : Βάβξε τὸ σκυλί καὶ φοβήθηκα. 2) ὑβρίζω, κακολογῶ μεγαλοφώνως : Βαβίζ, σὰ δὸ σκυλί, "Ας πᾶ νὰ βαβιζ ὡς π νὰ βαρεθῆ. Σὰ δὲ βαβίξ δὲ γένηται.

βαθρακός, *βαρθακός*, *βραθακός*, *δ*=1) βάτραχος : Πῶς φωνάζνε οἱ ἔρμοι οἱ βαρθακοὶ μέσ στσι ἠγέτες. 2) αἰδοῖον γυναικός : "Αρκεψε νὰ γαργαλέβ τὸ βραθακάκι τς. "Ασπρο βρακάκι, μέσα βαθρακάκι.

βακακάς, *κοῦ*, *κάκι*=εἰρωνικὸν ἐπώνυμον τῶν δελιονιτῶν : "Ηρτανε πάλι οἱ βακακοῦδες. "Ενα σουρι βακακάδες κατέβαινανε ἀπ τὸ κονάκι ποιὸς ξέρ ποιόνα ἔρξανε πάλε στὸ πγάδ.

βάλτκα, *μόνον* εἰς τὸν ἀόριστον=1) προσεπάθησε : Βάλτκε νὰ μὲ πάρο τὸ φλουρί. 2) ἐζήτει συνεχῶς : Μὲ βάλτκανε δὲ καὶ καλά, νὰ τὰ πάρω καινούργια γεμενιά. 3) καταδιώκω, ἐνοχλῶ : Τί τὰ βάλτκες μὲ τὸ παιδί, μαρέ ;

1) Συνέχεια ἀπὸ σελ. 385 τοῦ ΙΓ'. τόμου.

βαλτός, τή, τὸ—ὁ ἐνεργῶν ὄχι ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας ἀλλὰ τῇ ὑποδείξει ἄλλου, διὰ τὸ μᾶς ζημιώση : Αὐτός, εἶναι βαλτός γίόκα μ' ἅπ τὸν ἑγαντό τ δὲ δὸ κάμνει. Ἐκεῖνι θὰν ἤδανε βαλτή, γιατί γοῦλο τὸ ταράφ τς τράβαγε. Ὅποιος τό καμ αὐτὸ ἤδανε βαλτός.

βαζγεστίζω λ. τ.=1) παραιτοῦμαι : Ἔλα βαζγέστοςε ἅπ αὐτὸ τὸ μεράκι. 2) ἐγκαταλείπω : Ἀρκεψε νὰ σκάφτε, ἀμὰ ὕσταρα βαζγέστοςε.

βαζγεστισμένος, ν, νο—ἀπογοητευμένος : Μὴ μὲ λὲς γιὰ πρόβατα· ἐγὼ εἶμι βαζγεστισμένος ἅπ τὸ κεχαγιαλ-ήκι. Ζατὶ κι αὐτήνι εἶναι βαζγεστισμένι ἅπ τὸ γόσμο.

βαράκι, τὸ λ. τ.=φύλλον χρυσοῦ μὲ τὸ ὁποῖον ἄλλοτε αἱ γυναῖκες ἐστόλιζαν τὰ μαλλιά των : Ἐμεῖς ἐκεῖν τὰ χρόνια φόργαμε καὶ βαράκια παιδάκι μ.

βαραρά λ. τ.=πάνε γύρευε : Ἐλέγετο εἰς ἀπάντησιν ἐκείνων ποὺ ἐπιμόνωσ ἐρωτοῦσαν ἐνῶ δὲν ἠθέλαμεν νὰ τοὺς ἀπαντήσωμεν : Γιατὶ τὸ πῆρες ἀφοῦ δὲ ἤδανε δὸς ; —Βαραρά καὶ σῦρε ράτα.

βαρβάρα, ἡ—σιτάρι βρασμένο μὲ ζάχαρι, βαχαρικά, σταφίδες καὶ καρύδια, ποὺ τὸ μαγειρεύουν τὴν ἡμέραν τῆς Ἁγίας Βαρβάρας καὶ τὸ δίδουν εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους.

βαρούμενι, ἡ—ἐγκυος : Ὅδε γεννήθηκε ὁ δὸκί σ ὁ Γιάννις, ἐγὼ ἤμα πεδε μνοῦ βαρούμενι, στ Δαρσίτσα μ.

βαριό, τὸ—μεγάλη σφύρα τῶν οἰκοδόμων : Ἐδῶ θέλι νὰ δλέψ βαριό. —Φέρο τὸ βαριό.

βαρός, ρειά, ρὺ—ὁ ἔχων βάρος : Καβοῦνι θὰ πάρος, νάν εἶναι βαρύ. 2) προξενῶν μόλωπας καὶ πόνον : Τί βαρὺ χέρ π τό χι μέ' κατὰτσουξε. 3) ἀκριβό : Δὲ θέλω τόσο βαρὺ πρᾶμα· δόσε με κανεῖνα φτηνότερο. 4) βραδυκίνητος : Ἐκεῖνος εἶναι πολὺ βαρὺς· δὲ βὸρ ν ἀποσώσ τσι δλειές τ μάνε μάνε. 5) προσβλητικός : Τὰ λόγια τς εἶναι πολὺ βαρειά· καθαμνιά δὲ δὰ σκῶνι. 6) σοβαρός : Ὁ θεϊόζι μ ἔρκεται κόμ βαρὺς· ἔτς χωρατάδες καὶ χ-ηχ-ηχ-η καὶ βήχ-ηχ-η' δὲ δὰ ἀγαπάει. ρ. βαριοῦμαι, βαρετός.

βασκαθῶ—μόνον εἰς τὴν ὑποτακτικὴν : Νὰ μὴ βασκαθῶ, καλὰ εἶμαι τώρα. Χοῶ εἶναι τ ἀρίσκο μ, π νὰ μὴ βασκαθῆ. Τφοῦ, νὰ μὴ βασκαθῆς. Οἱ λοιποὶ χρόνοι ἀναπληρῶνονται ὑπὸ τοῦ ρήματος ματιάζω καὶ ματιάζμαι.

βασ-λές, βασίλισσα, βασ-λόπλο=1) βασιλεὺς : Μνιὰ βολὰ κι ἓνα γαιρὸ ἤδαν ἓνας βασιλές 2) Ἡ πλευρὰ τοῦ ἀστραγάλου ποὺ ἔχει σχῆμ ς : Ἐγὼ ἔρξα βασιλέ, ἐγὼ κερδεύω. 3) ἄνθρωπος μεγάλης ἐπιρροῆς : Ἐκεῖνος τώρα γένικε βασιλές ἐκεῖ μέσα· γοῦλι μὲ σταυρωμένα χέρια στέγδαι βροστά τ.

βαρῶ, ἄορ. βάρσα=1) κτυπῶ : Τονε βάρσα ἓνα βάτσο. 2) κρούω : Βάρσα τ βόρτα, φωνὴ δὲν ἀκούγεται. 3) πληγώνω : Βάρσαμε ἓνα λαγό. Τνὲ βάρσανε τ γαμένι μὲ τὸ γαμά. 4) σημαίνω : Βάρσε ἡ καθάνα ἔσπερ-

νό. 5) Βάρος ὁ κατσικὸς τὰ κατσίκια μέσ ἀπ τὰ χωράφια. 6) Βάρσανε τὰ βόδια κατὰ δῶ. 7) μετανοῶ : Ἐχαρα θὰ βαρῆς τὸ κεφάλις. 6) ἀπελπίζομαι : Τὸ βάροςε καραγιά. 9) ἀνεγείρω, κατασκευάζω : Ἐ πὰ νὰ βαρέσω-τὸ τ τσαῆρ μας δουβέλια.

βασ-λεύω=1) καλοπερνῶ : Ἐκεῖνος σήμερα ζῆ καὶ βασ-λέβ. 2) δύνει : Βασίλεψε ὁ ἥλιος βγῆκε τὸ φεγάρ. Ἐκόμα δὲ βασίλεψε ἡ Πούλια. 3) καμ-μύω : Δὸς το καὶ βασ-λέβ τὰ ματάκια τ ἀπ' τ νύστα.

βαστάγω=1) κρατῶ : Βάστα κομμά τὸ παιδί, νὰ διῶ τὸ φαγί. 2) ἀντέχω : Αὐτὸ τὸ σκοινὶ δὲ βαστάει θὰ κοπῆ. 3) διαρκῶ : Αὐτὴ ἡ φαγούρα ἀναμεταξύ τς, βάσταξε χρόνια. 4) τολμῶ : Σὰ σὲ βαστάει, ἔβγ ἀδίκρη μ. 5) εἶμαι πλούσιος : Ὅποιος τσὲ βαστάει δὲ φοβᾶται τὰ ἔξοδα. 6) ζῶ : Ἐκόμα βαστάει ὁ παπποῦς τ' δὲ βέθανε. 7) διασώζω : Ἐκόμα βαστάνε τς γιαγιᾶς μας τὰ μαρμαροδίμτα. 8) ὑποφέρω : Αὐτὸ τὸ δέρτ δὲ θὰ βορέσω νὰ τὸ βαστάξω. 9) κατὰγομαι : Ἐκινούς ἡ κούδα βαστάει ἀπ τὴ Σηλυβριά.

βάτκα, ἡ=βαμβάκι εἰς φύλλα, συνήθως μαῦρος, μὲ τὸ ὁποῖον παρεγέμιζαν τὰ χειμωνιάτικα ἐνδύματα : Πῆρα τέσσαρα φύλλα βάτκα, νὰ κάμω μιὰ βαβακωτὴ γιὰ τὸ χιμῶνα. Ἐχ1 βάτκα τ ἀν-τερί τ, καὶ πιάν1 ζέστα.

βαφτίσια, τά, μόνον πληθ.=ἡ βάπτισις : Σήμερα εἶχαμε τς ἀνεψιάζι μ τὰ βαφτίσια.

βατσούνα, ἡ=τὸ ἐπὶ τοῦ δέρματος σημεῖον τῆς δαμαλίδος : Ἐ δκή μ ἡ βατσούνα εἶναι κόμ μεγάλη ἀπ τὴ δκή σ.

β-βάλι, τό, β-βάλα, ἡ=βούβαλος : Ὁ βούβαλος κι ἂν ξέπεσε, πάλε β-βαλίλα μοῖζ. Ἐξεψαμε τὰ β-βάλια νὰ πᾶμε στὸ παναγύρ.

β-βός, ἡ, ὁ=κωφάλαλος : Ἐκεῖνι ἄδρας καὶ γυναίκα β-βοί, ἀμὰ τὰ παιδιὰ τς κρέν-νε.

β-βαίνμαι=1) χάνω τὴν ἱκανότητα τοῦ λαλεῖν : Εἶδε μιὰν ἄσκιὰ στὸ δρόμο τ καὶ β-βάθηκε. 2) σιωπῶ : Μέρα νύχτα τρώγδαί καὶ δὲ λέν νὰ β βαθοῦνε. Ἐλε β-βάθηκε ἡ λατέρνα.

βγάζω=1) ἐκβάλλω : Βάνε τὸ ἀρελὸ νὰ βγάν1 τὸ φίδ ἀπ τὴ ἀρύπα. 2) ἐπὶ δερματικοῦ νοσήματος, πάσχω : ἔβγανε κοκκινούδ κι ὕσταρα κι εὐ-λογιά. 3) κερδίζω : Μὰ τὸ ψωμί π τρώγω, δὲ βγάζω τίποτα ἀπ' αὐτὴ τὴ δλειά. 4) ὀνομάζω : Πῶς τὸ βγάνετε τὸ μωρό σας. 5) δημηγορῶ : Σήμε-ρα ὁ δεσπότης ἔβγανε λόγο στὴν ἐγλησιά. 6) εἶμαι ἀνίκανος : Ἐς τονα τὸ σεροσέμ' δὲ ξερ νὰ βγάν1 τὰ μάτια τ. 7) ξεχνῶ : Βγέν το ἀπ τὸ νοῦς π θὰ ξαναρτω. 8) νικῶ, κατορθώνω : Πολέμισε, τζαβαλάδσε, ἀμὰ δὲ βόρσε νὰ τὰ βγάν1 στὸ κεφάλι. 9) ἐκδίδω : Γοῦλο φλάδες βγάξ. 10) ἀπατῶ : Κι' ὁ βα-βᾶς διαστραμμένος, ἀμὰ ὁ γιὸς τὸν ἔβγανε τσράκι. 11) ἔξεμῶ : Γάρτ γούρτ ἔβγανε πάλε τ ἄδερ τ. 12) ζημιώνομαι : Μονάχος τ ἔβγανε τὰ μάτια τ

βγαλιτό, τὸ=ὄγκος, ἔλκος, πληγὴ χρονία: "Ἐχι ἓνα βγαλιτό στὴν ἀμασκάλι τς, Παναγία νὰ φλάη, ἴσαμ ἔν αὐτό. "Ἐχω κι ἐγὼ δυὸ τρία βγαλιτὰ στὸ κεφάλι μ, σὰ γουκζέλες.

βεζνές, ὁ, λ. τ.=μικρὴ ζυγαριὰ πού ζυγίζουν χρυσασφικὰ: Τὰ ζύγιασανε μὲ τὸ βεζνέ.

βεζύρος, ὁ, λ.τ.=1) ὁ πρωθυπουργός: Προσκάλεσε ὁ βασιλεὺς τὸ βεζύρο τ νὰ τον ρωτήσ. 2) ἡ στενὴ πλευρὰ τοῦ ἀστραγάλου, ποῦ ἔχει σχῆμα 8: "Ἐσὺ σὰν ἔρξες κλέφτ κι ἐγὼ ἔρξα βεζύρο καὶ σ ἔχω.

βελόνι, τὸ=1) βελόνη: Τσακίσκε τὸ βελόνι μ κι ἀπόμκε ἡ δλαιά μ μσή. 2) καρπὸς μικροῦ φυτοῦ σχῆμα τος βελόνης, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ ἀδώνιδες. Πήγαμε καὶ μάζωξαμε βελόνια στὸ βαήο.

βέρρα, ἡ=λεπτὸς κλάδος δένδρου: "Ἐφερα μιὰ καινούργια βέρρα στὸ δάσκαλο. "Όνομα Βεργούλις, Βεργουλάκις, Βεργινία. Σύνθ. διασόβεργα, μεταρόβεργα, φλόβεργα.

βεργί, τὸ=ξυλινη ἢ σιδηρᾶ στεφάνη βαρελλοῦ: Κόπκανε τρία βεργιά ἀπ τὴ βτσέλα.

βερούκα, ἡ=βερούκοκκον.

βεσικὰς, ὁ, λ.τ.=πιστοποιητικόν: "Ἐχασε τὸ βεσικὰ τ καὶ τὸν ἔπιασανε βετούλι, τὸ=ἐρίφιον ἑνὸς ἔτους: "Ἐχμε δυὸ βετούλια καὶ μιὰ κατσικά.

βζί, τὸ=1) μαστὸς ἀνθρώπου ἢ ζώου ἐκτὸς τῆς ἀγελάδος, βουβάλου, αἰγὸς ἢ προβάτου: Σκίσκε ἡ ἀμαζόνα τς καὶ φάνικε τὸ βζί τς. 2) μέρος τοῦ κυνηγετικοῦ ὄπλου: "Ἀλλαξα τὸ βζί τσιφτέ. 3) εἰσόδημα: Καλὸ βζί ἠῦρε καὶ βζάνι. 4) τὸ μητρικὸν γάλα: Δὸς το βζί τὸ τσαμένο καὶ πείνασε Παρ. βζάρα, βζάκι, βζάνω, βζάστρα, βζαρού.

βούβα, ἡ=κωφαλαλία: Τὸν ἠῦρε ἡ βούβα καὶ ἡ κλειδοστομνία.

βζούνι, τὸ=1) δοθιὴν ὀδυνηρός: "Ἐβγανε τόσο ἓνα βζούνι στὸ σβέροκο τ. "Ἐχω ἓνα βζούνι στὸ λαιμό τς, σὰ δὸ βζουνᾶ τὸ δραματευτῆ. Παρ. βζουνᾶς, βζούναρος, βζουνάρα, βζουνάκι.

βήχας, ὁ=1) βήξ: Πνίγεται ἀπ τὸ βήχα. Τὸ κοράκωσε τὸ παιδάκι μ ὁ βήχας. γὰχ γοῦχ ἄ δὸ πνίξ ὁ βήχας καὶ βίρδα ὀλμάξ. 2) θάρος: Τὸν ἔκοψε τὸ βήχα τ. Παρ. κοδόβχας, ξερόβχας, κακόβχας.

βήχω-ἔβξα=Βήχι σὰ δὸ τεκνεφέσκο τ ἄλογο. Βῆξε νὰ στὸ δώκω "Όσ βολὲς περνάει βήχι, κι ἐκείνι χ-ηχ-ηχ-ἡ γελάει. Παρ. βήξμο.

βήξμο, τὸ=βήξ: "Ἀπ τὸ πολὺ τὸ βήξμο δάκρυσαν τὰ μάτια μ. "Ἀπ τὸ πολὺ τὸ βήξμο ἔβγανε τ ἄδερρα τς.

βίλα, ἡ=ἰνδρικὸν αἰδοῖον: "Ἐβγανε τὸ μισκίνικο τ βίλα τ καὶ τν ἔπαιζε. Όμοίως ὁ βίλος, τὸ βλί, ἡ βλάρα, ὁ βήλαρος, βλαρᾶς.

βιό, τὸ καὶ βιός, τὸ=περιουσία: Δὲ εἶν ἐδῶ τ babā τὸ βιό. Τὸ βιό σ στη βιά σ. Βιό μ δὲ εἶναι; ὄ,τ θῆλω τὸ κάμνω.

βιγλίζμαι=βλέπω, παρακολουθῶ κρυφίως: Ποῦ τὸ βιγλίσκε μαρή.
Ἐγὼ τὸ βιγλίσκα π τό κρυψε μεσ στὸ στάρ.

βίτσα, *ἦ*=λεπτὴ καὶ εὐλύγιστος βέργα: Τὸ κτύπημα βιτσιά: Τὸν ἔδωκε δυὸ βιτσιῆς π καϊάτσουξ ὁ κῶλος τ.

βλαστιμάγω, *βλαστήμωσα*=καταρῶμαι: Τονε βλαστήμωσε ἡ μάνα τ νὰ κωλοσέρνεται καὶ γιρὶξ μὲ τς πατερίτσες. Τί τὸ βλαστιμᾶς τ ἀρίσκο σ, θεγατέρα; Σὰ βιαστὴ πάλε καὶ φέτο τὸ ποδάρι μ σὰ δὰ πέρος, βλαστήματα.

βλέμμα, τὸ=χρωματιστὸν μέρος ψηφίδος ἢ θραύσματος πορσελάνης: Ἐχω πέδε ψῆφες μὲ βλέμμα καὶ τρεῖς μὲ τσίβλα.

βολά, *ἦ*=φορὰ: Πόιες βολὲς σὲ θυμοῦμαι. Ἐλα δε μινιά βολὰ καὶ σὲ μᾶς.

βόλι, τὸ=πετραδί, χαλίκι. Πληθ. βόλια=παιγνίδι ποῦ παίζεται μὲ πέντε πετραδία, κατὰ δύο τρόπους, «στ ἀνοιχτὰ» καὶ «στὰ καλά». Ἐλα νὰ παίξμε βόλια. Ἐπαιξαμε βόλια μαζὶ καὶ μ ἔβανε τρεῖς καμάδες.

βολή, *ἦ*=1) καλὴ ὄψις ὑφάσματος: Αὐτὸ τὸ πανὶ δὲν ἔχῃ βολὴ κα ἀνάποδ. 2) καλὴ διάθεσι: Ἐσὺ τονε ξέρς μόνε ἀπὸ τ βολή.

βολετό, τὸ=δυνατόν: Αὐτὸ μανάκα μ δὲ εἶναι βολετὸ νὰ γένῃ. Νὰ ἦδανε βολετὸ νᾶρτς καὶ σὺ μαζίτσα.

βοῖζω-βότσα=1) ἀκούω βοήν: Τ αὐτιά μ βοῖζνε σήμερα μὲ καγοράνε ἀλάλεμ. 2) διακηρύττω: Τὸ βότιξε σὲ γοῦλ τὸ γόσμο δὲν ἀπόμκε ἄθρεπος π νὰ μὴ δ ἀκούσ.

βοριατζίκος, ὁ=ψυχρὸς βοριάς ἢ εὐχάριστος: Πῆρε κείν τν ὥρα κα ἕνας βοριατζίκος τσουχτερός. Καλὰ ποῦ φσάει κα ὁ βοριατζίκος σήμερα καὶ θὰ λιχνίς-με.

βούκατζης, *τζου*, *τζακ*=εἰρωνικὸν ἐπώνυμον τῶν Ἐπιβατηνῶν: Ἦρετε κα ἕνας βούκατζης ἀπὰ στὸ τραπέζ.

βούλα, *ἦ*=1) σφραγίς: Ἐβανε κα ὁ μουχτάρς τ βούλα τ. 2) στρογγύλον σημεῖον: Πῆρα ἐν ἄσπρο βασ-μᾶ μὲ ἄσπρες βούλες. 3) γελασίνος τῶν παρειῶν: Γελάει καὶ τὰ μαγλάκια τ κάμν-νε βλίτσες. 4) ἄδεια γάμου: Εἶναι λέει δεύτερα ξαδρέφια καὶ δέ done δίνῃ βούλα ὁ δεσπότης.

βουλή, *ἦ*=ἀπόφασις: Ἐβανε βουλή καὶ κόπο νὰ τὸ κάμ καὶ τό καμε.

βουρβουλιάζω=βιάζομαι, ἐπισπεύδω: Βουρβούλιαξε νὰ πάη στὸ παναγύρ. Βουρβούλιαξ ὁ κῶλος τ δὲ βορ νὰ κάτς μέσα.

βουρλιά, *ἦ*=φυτὸν ὑδροχαρὲς: Κρύφκε ὁ ψόφιος μέσα στς βουρλιές, πᾶ τον εὔρω τώρα; Τόν ἔφταξαμε ἀπ κάτ μεριά ἀπὸ τς βουρλιές. Παρ. βουρλιζμαι, βουρλισμένος.

βουρλιζμαι καὶ *βουρλιούμαι*=τραβῶ τὰ ξεπλεγμένα μαλλιά μου ἀπὸ ἀπελπισίαν, ὀδύρομαι: Ἐκεῖνος ἔφαγε καλά-καλὰ τὰ παραδάκια τς, ἔστριψε τὸ μουστακάκι τ καὶ πάει καὶ τν ἄφκε κείνῃνα νὰ βουρλιέται σὰ δὴ δρελή. Τὶ κλαῖς καὶ βουρλιζεσαι. Ὅ,τ γένῃκε τώρα τώρα πὰ δὲ ξεγένεται ἄχαρα μὴ βουρλιέσαι.

βορδόνα, ἡ=ερεθισμὸς τοῦ δέρματος μετὰ κνησμοῦ, ὅπως μετὰ τὸ κέντημα ἐντόμου: Καμνιά ψεῖρα θὰ κόλλισα, γιατί γιόμσε βορδόνες τὸ κορμί μ. Κάβια σὲ μόλεψε, γι αὐτὸ ἔχῃς βορδόνες στὸ λαιμό σ.

βοῦτ, ἡ=Εὐλίνο δοχεῖο πρὸς μεταφορὰν τῶν τρυγημένων σταφυλῶν ἀπὸ τὸ ἀμπέλι στ ἀμαξοβτσέλα σχήματος ἴσιου εἰς τὸ μέρος ποῦ ἔρχεται στὴν ράχην καὶ τὸ ὑπόλοιπον καμπύλον=βυτίον: Ἔρξε τ βοῦτ καὶ χύθκανε τὰ σταφύλια. Παρ. βούτατζης, βτίνι, βτσι, βτίνα, βτινάκι, βτσέλλα.

βούτρος, ὁ πληθ. τὰ *βτήρατα*=βούτρον: Γλυστράει στὸ λαιμό σὰ δὲ βούτρο. Μάζωξα πέντ δκάδες βούτρο ἀπ τὸ χωριό. Παρ. βουτρίλα, βουτράς, βουτράδκο.

βόχα, ἡ=δυσάρεστος ὁσμὴ κλειστοῦ χώρου: Μπαίνῃς στὸν ὁδὰ τς καὶ σὲ πέρνει ἡ βόχα. Τὸ τυρὶ σας ἔχῃ μινιά βόχα. Εἰρωνικῶς: Τὸ ἀποθύμεις ἀμὰ ἔχῃ βόχα.

βρακί, τὸ=πανταλόνι: Σὰ d Βουργάρα δὲ φορεῖ βρακί. Παρ. βράκα, βρακᾶς, βρακοῦ, βρακοπόδ, βρακοζούνα, βρακοθελειά.

βρασιά, ἡ=εἶδος τάπητος, εἰς φύλλα στενόμακρα, κιλίμι. Ἡ βρασιά ἤμπορεῖ νὰ εἶναι ἴσια (μονόχρωμος), ἀπολιτῆ (δύο κλωστὲς στὴ θύρα), κφή (μιὰ κλωστῆ στὴ θύρα) λουριαστή, καθωτῆ (μὲ γεωμετρικὰ σχήματα διαφόρων χρωμάτων): Ἔστρωσα τ γαβωτῆ τῆ βρασιά μ κι ἔπρεψε τὸ σπιτ. Τὶ πηχτῆ π γένετε ἡ βρασιά σ, σὰ γφή.

βρασομύτ-ς, ὁ=παιδι μὲ ἀκάθαρτη μύτη: Ἰχ νὰ χαθῆς βρασομύτ. Διῶξ τονα αὐτὸν τὸ βρασομύτ ἀπὸ ἡροστά μ. Δὲ σχαίνεσαι μαρέ, βρασομύτ, κι ἔχῃς τ μύτ σ γιομάτ;

βραστερός, ἡ, ὁ=ὁ μαγειρευόμενος ταχέως: Σ αὐτὸ τὸ χωράφ ὅ,τ ὄσπριο νὰ σπεῖριμε βραστερὸ γένεται. Φέτο καὶ ἡ φακὴ μας καὶ τὸ λαθύρ μας εἶναι πολὺ βραστερά.

βροδοκούδνο, τὸ=ἄγριον φυτὸν ἐδώδιμον. Μάζωξα καυκαλίτρες, βροδοκούδνα καὶ τσατζαλάκια νὰ τὰ μαγερέσω.

βράσ, ἡ=1) βρασμός: Πῆρε μινὰ βράσ τὸ φαγί. 2) ἔντινος θερμότης: Ἦστανε μεσ-μέρ, ἀπὰ στὴ βράσ.

βράζω=1) Βράζ τὸ νερό. 2) μαγειρεύω: Φασούλια βράζεις ἀλάλεμ, μὲ μοσκοβόλισανε. 3) ὀργίζομαι: Ἔβρασ ἀπὸ μέσα μ, ἀμὰ δὲν ἔβγανα φωνή. 4) Αὐτὰ τὰ ροβύθια δὲ βράζνε (δὲν εἶναι βραστερά). Νὰ σὲ βράσω τέτοιον ἀρκαδάς.

βρώμ, ἡ=βρώμη: Τάϊσα τ' ἄλογα βρώμ, καὶ μάκραινανε τὰ μαλλιά τς. Ἔκαμα δέκα κιλά βρώμ.

βρώμα, ἡ=1) δυσωδία: Ἔχῃ μινὰ βρώμα τὸ σπιτ τς, νὰ πιάνῃς τ μύτ σ καὶ νὰ περνᾶς. 2) ἀνήθικος: Σὰν ἐσένα βρώμα, ποῦ σμαζώνῃς τ κόσμου τς ἄδρῳ. Παρ. βρώμιος, βρώμκος, βρωμάγω, βρωμινιά, πίφ. βρωμιος, σκατίλα.

βρόχι, τὸ=παγίς πρὸς σύλληψιν πτηνῶν. Εἶναι ἓνα στεφάνι, πλεγμένο ὅπως τὸ πλεγματί με σχοινί, ὥστε νὰ σχηματίζωνται τετράγωνες τρύπες, καὶ σ' αὐτὰς εἶναι δεμένες θελειές (βρόχοι) ἀπὸ ἀλογότριχες. Τὰ μικρὰ πουλιὰ πηγαίνουν νὰ φάγουν τοὺς σπόρους ποὺ βάζουν ἀπὸ κάτω στὸ βρόχι καὶ πάνονται ἀπὸ τὸν λαιμὸ ἢ τὰ πόδια: "Ἔστσε τὸ βρόχι καὶ ἔπιασε ἀσπροήτια. Καὶ μ' ἔχεις καὶ με τυραγνεῖς σὺν τὸ πουλι στὸ βρόχι.

βυδιά, ἢ=εὐδιά, εὐήλιος ἡμέρα, χωρὶς ἐλαχίστης πνοῆς ἀνέμου, νηνεμία: "Ἦδανε μνιά βυδιά, φύλλο δὲ γνιούδανε. Τί βυδιά ποὺ εἶναι σήμερα.

βῶδ, τὸ=1) εὐνουχισμένος ταῦρος: "Ἐμεῖς ἓνα βῶδ καὶ ἐκεῖνος μνιὰν ἀγελάδα, θὰ τὰ ζευγαριάσ-με, νὰ σπείρμε. 2) ἠλίθιος, ὁπότε λέγεται καὶ βῶκος: Βῶδ πῆγε μουσκάρ ἦρε. "Ἐκατσε σὰ δὲ βῶκο καὶ μᾶς ἐκοίταζε.

βῶτριδα, ἢ, καὶ *μόλτσα*=σῆς: Χάλια μᾶς τὰ καμε ἢ βῶτριδα τὰ ροῦχα. "Ἐφαγε ἢ βῶτριδα τ' ἀδρού μ' τὸ καλὸ τὸ ζιὰρ καὶ τοὶ τσαράπες. Γοῦ στὸ κακὸ, τὰ κοψε ἢ βῶτριδα, βωτριδοφαγωμένος, ν1, νο.

Γ

γαδαργιός, ὄ=ὑβριστικὴ ἔκφρασις ἰσοδυναμοῦσα μετὰ τὸ ἄθλιος, κακὸς κλπ.: Τί σ' ἔκαμα γαδαργιὲ καὶ με βαρεῖς; "Ἀνέβκη ὁ γαδαργιὸς στ γερασιά, καὶ ἔφαγε τὰ κεράσια. "Ἐλβετ θὰ τόνε βιάσω τὸ γαδαργιό' νὰ διῆς τμάρ π' θὰ τονε δῶκα.

γαδούρ, τὸ=1) ὄνος: "Ἀνέβκε τὸ γαδούρ καὶ πάει στὸ μύλο. 2) πειθήνιον ὄργανον: Τὸν ἔχῃ γαδούρ καὶ ἄλογο καὶ παδοῦ τονε χαϊδάει. 3) ἀφιλότιμος: Δὲν ἤξεργα πγ εἶναι καὶ ἐκεῖνος γαδούρ. Λέγεται καὶ γατζέλι. Παρ. γάδαρος, γαδούρα, γαδράκι, γαδουριά, γαδουριάς.

γαδουρογάμς, ὄ=μετάφρασις τοῦ τουρκικοῦ ἔσῆκ σικέν: Σκώθηκε καὶ ὁ γαδουρογάμς νὰ μᾶσε μάθ τὰξ καὶ πράξ.

γαδουροκαθισμένῃ, ἢ=γυνὴ ἀνήθικος: Μαρῆ τ' γαδουροκαθισμένῃ. Τί γαδουροκαθισμένῃ εἶν ἐκεῖνῃ, ξέρος;

γαδουροκυλισιά, ἢ=πολὺ μικρὸς τόπος: Ὅσο χωρεῖ ἓνα γαῖδαρο νὰ κυλισθῆ: Κλέψ ὁ ἓνας κλέψ ὁ ἄλλος οἱ γειτόνῃ, μ' ἄφκανε καὶ ἐμένα μνιά γαδουροκυλισιά τόπο. Αὐτὸς δὲ εἶναι βαχτσές' εἶναι μνιά γαδουροκυλισιά τόπος.

γάλα, τὸ=1) γάλα. 2) χυμὸς φυτῶν, ὅπως τῆς συκιάς καὶ τῆς γαλατσίδας: Ὡς καὶ γαδουρίσιο γάλα τὸ πότ-σαμε. "Ἐφαγε ἄγρα σῦκα καὶ ἀνιξανε τ' ἀχείλια τ' ἀπ τὸ γάλα. Παρ. γαλατερός, γαλατερά, γαλατάς, γαλατάδκο, γαλατόπτα.

γαλάζιος, α, ο=κυανοῦς: Τὰ γαλάζια πολὺ σὲ ταιριάζνε. "Ἄθσε τὸ λινάρ μας, καὶ ἀπὸ μακρὰ φαίνεται γαλάζιο σὰ θάλασσα. Παρ. γαλαζιάζω, γαλαζόπετρα.

γαλανός, νή, νό=κνανόφθαλμος: Τ' αγοράκια τς εἶναι καραγκιόζκια καὶ τὸ κορτσάκι τς γαλανό, σάν ἐκείνινα. Γαλανή κουκβάγια.

γαιμοποιίζω=κοκκινίζω: Γαιμοπότ-σε τὸ ματάκι τ. Γαιμοπότ-σε ἡ πλάτ τ, ἀπ' τὸ βάρ.

γανιάζω=προσπαθῶ πολὺ: Μὲ γάνιασε ὡς νὰ τὸ σώσω. Γάνιασε ἡ ψχή μ, μ αὐτὸ τὸ καψίμ. Παρ. γανιασμός.

γαργαλεύω, τὸ=1) ψηλαφῶ: Ἐκεῖ π τὸ γαργάλευε τονε τζίβσε. 2) κινούμαι: Δὲ ψόφσε' ἀκόμα γαργαλέβ. Ἄρχεψε νὰ γαργαλέβ ἡ σκούλικα τ. (Ἔγινεν ἔφηβος). Παρ. γαργάλεμ.

γαργαλόμ, τὸ=1) νεροχελώνα: Ἐρξαμε τὸ πλεμάτ νὰ πιάσ-με ψάρια, καὶ ἐπιάσαμε γούλο γαργαλόνια. 2) γυναικειὸν αἰδεῖον: Νὰ μ σὲ πῶ τώρα τσῆ θειᾶς τὸ γαργαλόμ.

γαργαρίζω=ἀναβρῶ ἀφθόνως, ἐπὶ ὑδάτων: Πῶς γαργαρίζνε τὰ νερά καὶ τρέχνε. Παρ. γαργαριστός. (Ἐκ τοῦ γάρ γάρ).

γδί, τὸ=ἰγδίον: παρ. Τὸ γδί τὸ γδουχέρ, καὶ τὸ γούπανο στὸ χέρ.

γδύμνια, ἡ=γυμνότης, ἔνδεια: Πῶς θὰ περάσ τὸ χιμῶνα μὲ τέτοια γδύμνια καὶ τσιτσιδιά; Γδύμνια λές; φαίνεται τὰ κομμάτια τς.

γελάγω=1) γελῶ: Τί γελᾶς σὰ ψμένο κεφάλι; Γέλασα, ξεκαρδίσκα μὲ τὰ λόγια τ. 2) ἀπατῶ: Ἄπὸ δῶ τον εἶχε, ἀπὸ κεῖ τον εἶχε, τονε γέλασε καὶ πῆρε τν ἀγελάδα τ γιὰ ἓνα κομμάτ ψωμί. Δὲ γελάζμ ἐγὼ μὲ τέτοια. 3) εἰρωνεύομαι, περιγελῶ: Τνε γέλασανε π φόργε κοδὸ φστάνι. Παθ. γελάζμαι. Παρ. γελαστός, γέλασμα, γέλιο.

γέμ, τὸ λ τ.=φορβή, τροφή τῶν ζώων: Πῆγε νὰ δώκι γέμ τ ἄλογα. Τώρα τὸ θυμήθκα π δὲν ἔβανα γέμ στὸ παχνί.

γεμενί, τὸ λ. τ.=εἶδος μαλακῶν πεδίων τῶν χωρικῶν: Τρύπανε τὰ γεμενιά τ. Ἄδε τράβα, τὰ γεμενιά σ καὶ νὰ πηγαίνμε Παρ. γεμεντζής, γεντζήδκο.

γενεγά, ἡ=γενεά: Νὰ πάρ ὁ διάβολος τῆ γενεγά τ. Ἄμ ἀπὸ ποιανοῦ γενεγά εἶναι καὶ θάγ εἶναι καλός;

γενιά πληθ.=συγγενεῖς: Ἡμαστε γενιά, ἀπ τ μακαρίτ-σα τ μάνα μας. Τέσσερα καὶ πέδε γένικανε ἐννιά' παρ. ἐσὸ ἐμένα νὰ γένμε γενιά. Θηλ. ἡ γενιά=ὁ συγγενής: Ἦρτε ἡ γενιά σ νὰ σὲ διῆ. Ἐμεῖς ἔχμε πολλὲς γενιὲς στ Ἀλβασάνι.

γεδιρδάγω, λ. τ.=ἱφίνω νὰ φάγη ἄλλος. 1) ταγίζω: Δὲ φτάνι π γεδιρ-τσε τ κόσμου τὰ χωράφια, σὰ done γρίνις βριζ κίολας. 2) βοηθῶ νὰ κερδίσση, εἰς τὸ παιγνίδι: Καλὰ εἶναι νὰ σὲ γεδιρδάνε, ἀμὰ ἐσὸ κανεῖνενα δὲ γεδιρδᾶς.

γερλεστίζω, λ. τ.=1) τοποθετῶ καταλλήλως: Τὰ γερλέσστα γούλα μέσ στὸ σεδούκι. 2) τακτοποιοῦμαι: Τάμ γερλέσστα καὶ πῆρε δρόμο ἡ δλειά, ἦρτε ὁ πόλεμος καὶ πάνε γούλα.

γερλής, ἦδκλ, ἦδκο, λ. τ.=ἐντόπιος : Ἐκεῖνος εἶναι γερλής, μόνη ἡ γιναίκα τ εἶναι ξένι. Ἄλλι νοστιάδα ἔχι τὸ γερλίδκο τὸ πρᾶμα.

γέροδας, δ=ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης : Σήμερα γέροδα δὲ δυνάζμαστε νὰ πλερώσ με τὰ κανονικά σ. Ἦρτε κι ὁ γέροδας στὸ σκολεϊό.

γερωσύνη, ἦ=ὑγεία : Γερωσύνη νάν εἶναι καὶ γούλα περνᾶνε. γερός, γερεύω.

γητεία, ἦ καὶ γήτεμα τὸ=θεραπεία δι' ἐξορκισμῶν καὶ ἐπωδῶν : Ἐκεῖνι εἶναι γιτεύτρα ξέρο κι ἀπὸ γητείες κι ἀπ' τὰ ὄξω. Μ' ἐκινής τὸ γήτεμα ἔγιανα. ρ. γιτεύω, γιτεύτρα.

γεία, ἦ= ὑγεία : Σᾶς ἀφίνω γεία. Μὲ γεία νὰ τὸ χαλάης.

γιά, πρόθ.=διά : Γιὰ σένα τό φερα. Σύνδ. ἦ : Γιὰ θὰ σ-μαζωχτῆς, γιὰ θὰ σὲ διώξω. Ἐπίρ. τὸ εἶδες γιά ; Δεύτερον συνθ. μέρος : Ἐδωγιά, αὐτογιά.

γιαβάσκο, κλ, κο, λ. τ.=1) σιγανός : Πολὺ γιαβάσκο τὸ χέρο τ, de βορ νὰ βγάνι δλειά. 2) ἡμερος : Ἐχι ἕνα γιαβάσκο ἄλογο, τὸ καταπόδ τ γιρίζ.

γιαγμα, τὸ=1) λεηλασία : Μπήκανε στὰ τούρκικα τὰ σπίτια καὶ τὰ κάμανε γιάγμα. 2) λάφυρον : Πήρανε γούλα τὰ πράματα μας γιάγμα. Γιόμσανε τὰ σπίτια τς γιάγματα.

γιαγμαγιόκ, λ. τ.=(δὲν εἶναι λάφυρον ἢ λεηλασία)=δὲν ἐπιτρέπεται : Ἐη, γιάγμαγιόκ, ποῦ τὸ πᾶς ; Γιάγμαγιόκ ἔδῶ, πῶς τὸ πέρνεις ;

γιακμάς, δ, λ. τ.=πυόροια ὀδόντων : Ἐκαμε γιακμά τὸ δόδι μ καὶ τὸ καψα μὲ τὸ μέλι.

γιαλαμάς, δ, λ. τ.=1) σκάσιμο ὀδυνηρὸν τῶν χειλέων ἀρχίζον ἀπὸ τὰς γωνίας καὶ ἐξαπλούμενον ἐπὶ ὀλοκλήρου τοῦ χεῖλους, ἐμποδίζον τὸν πᾶσχοντα νὰ γελάση : Πῆγε στὰ βόδια κι ἄνιξε πάλε ὁ γιαλαμάς τ. 2) ὁ πᾶσχων ἀπὸ γιαλαμάν : Ἄδε καὶ σὺ γιαλαμᾶ γιαλαμᾶ βουλαμᾶ βορρ. 3) εἰρωνικῶς ὁ Πλαγιανός (ἐκ τοῦ χωρίου Πλάγια) : Εἶπανε καὶ οἱ Γιαλαμάδες νὰ βγάν-νε ἕνα Ἀη-Θόδωρο, ἀμὰ δὲ ἀδὸ κατάφερανε. 4) κιστρίνη μεμβρόνη ἐκατέρωθεν τοῦ ράμφους τῶν νεοσσῶν : Τὰ δὰ κάμς βορὲ τ ἀόρι μ αὐτὰ τ ἀσπροητάκια μὲ τὸ γιαλαμᾶ ;

γιαβᾶς, δ, λ. τ.=γεωργικὸν ἐργαλεῖον διαφόρων μεγεθῶν ὁ μέγας ὁ γιαβᾶς, ὁ γιαβᾶς καὶ τὸ γιαβαδάκι : Πάρτε τς γιαβάδες νὰ γιρίσ-με τ ἀλώνι. Σὰ γυρίσω τὸ γιαβὰ ἀνάποδα, θὰ σὲ μαυρίσω τ ράχι σ.

γιάμ=ὄχι : ἄρνησις ἐκτελέσεως προτροπῆς ἢ διαταγῆς :—Ἐλα παιδάκι μ σ ἐμένα.—Γιάμ (δὲν ἔρχομαι). Πάρ τὸ ψωμὶ καὶ βάν το στὸ δολάπ.—Γιάμ. (δὲν τὸ βάζω).

γιαμάκλ, τὸ=βοηθὸς τοῦ κουρουτζῆ : Ἐπιασανε τὸ Ζῆσο κουρουτζῆ καὶ τὸ Γαρὲτ γιουμάκι, γιὰ τὰ βοστάνια καὶ τ ἀβέλια.

γιαμάτς, τό, λ. τ.—*ἀνήφορος*: Πῆρε τὸ γιαμάτς, κατὰ τὴν Ἄρκουδό-
πετρα. Σκιαῖκανε τὰ βόδια στὸ γιαμάτς.

γιαναστίζω, λ. τ.—*1*) *πλησιάζω*: Τὸμ γιανάστσε τὸ παμ-πόρ στὴ σκά-
λα, πῆδξα ὄξω. *2*) *ἀρχίζω*: Σά done γιανάστσε στὸ ξύλο, ἀρκαδάς. Για-
νάστσαμε καὶ οἱ δυὸ μὲ τὰ φικάρια, μάνε μάνε τὸ σώσαμε.

γιανίσκω—*θεραπεύομαι*: Ἄρκεψε τώρα νὰ γιανίσκι. Τόνε γήτεψε
ἀμὰ δὲν ἔγιανε.

γιαραδίζω, λ. τ.—*1*) *ὠφελῶ*: Δὲ σὲ γιαράδσε ἡ παθρειά. *2*) *δημι-
ουργῶ*: Ἄπὸ ποῦ ἄ τὸ γιαραδίσω, νὰ στὸ δώκω, μαρέ; Ἄμ πῶς; τώρα τὸ
γιαράδσα.

γιαρδίζω, λ. τ.—*σχίζω, διαχωρίζω*: Πῆρε τὸ μαχαίρ καὶ γιάρτσε τὸ
καρπούζι στὸ μέσ. Καπῶς τὸ γιάρτσε καὶ πέρασε. Παρ. Γιάρ (κρημνός),
γιαρμάς (χοντραλεσμένα σιτηρά), γιαρδισμένος (σχισμένος εἰς δύο).

γιατάκι, τό, λ. τ.—*1*) *στρώμα*: Ἔπεσα στὸ γιατάκι, δὲ μὲ πιάνι
ἕπνος. *2*) *καταφύγιον κλεπτῶν*: Ἐδῶ ἔχνε τὸ γιατάκι τς.

γιατάκς, ὁ, λ. τ.—*κλεπταποδόχος*: Τὸν ἔπιασανε π τὸν εἶχε γιατάκι
ὁ καπετὰν Ἀναστάης καὶ τὸν ἔστλανε στὸν Ἐδερνέ.

γιατράινα, ἡ—*γυνή, πρακτικὸς ἰατρός*: Φώναξε τ Ροδίτσα τ γιά-
τράινα, κι ἔδесе τὸ χέρ τ. Ἄπὸ ποῦ κι ὡς ποῦ γένικε κι ἔκείνι γιατράινα;
Παρ. γιατρός, γιατρικό, γιατροσόφ, γιατρειά.

γιατροπορεύομαι—*ἐπαγγέλλομαι τὸν ἰατρὸν*: Ὁ Παντέλος γιατροπο-
ρεύεται καὶ βγάξ καλούτσκα τὸ ψομί τ.

γιόκρεγκι, τό, λ. τ. (δὲν ἔχει χρῶμα)—*ἀνύπαρκτον*: Θὰ φορέσ τὸ γιό-
κρεγκι τὸ φοτάνι τς. Θὰ βάνι τὰ γιόκρεγκια τ, νὰ πάη στὸ παναγύρ.

γιομάδα, ἡ—*ἰός, ἡ πρασίνη σκωρία τοῦ χαλκοῦ*: Τὸ καζάν τς ἔχι
ἓνα δάχλο γιομάδα. Ἄμ ἐκεῖνος ὁ τέτζερς τ ἀπὸ τ γιομάδα δὲ φαίνεται.

γιόμς, ἡ—*αἱ πρῶται 15 ἡμέραι τῆς Σελήνης*: Αὐτὸ τὸ κάμνουνε στ
γιόμς τ φεγαριοῦ κι ὄχι στ χάσ. Παρ. γιομίζω καὶ γιομῶζω.

γιούκι, τὸ λ. τ. (φορτίον)—*στρώματα στιβαγμένα εἰς μίαν ἄκραν τοῦ
δωματίου, καὶ τὸ μέρος ὅπου τὰ φυλάττουν*: Εἶδαμε καὶ τὸ γιούκι τς.
γούλο, γούλο ἓνα πάπλωμα κι ἓνας σιλτές. Τά κρυψε μέσ στὸ γιούκι τς.

γιού ἐπιφ. ἀποδοκιμασίας: Γιού νὰ χαθῆς. Γιού σκύλα ἀδιάρρηπ.
Γιού π νὰ σὲ φάη ὁ ψόφος. Γιού δουδοῦ κωλοβή. (ιοῦ).

γιούρια ἐπιφ. παροτρύνσεως εἰς τρέξιμον: τρέξτε: Γιούρια σὰ πάν,
γιούρια σακάτ, χάλασανε τὰ παπούτσια τς. Γιούρια, γιούρια, τνε βῆραν
τὰ γαδούρια.

γιουρουδίζω λ. τ.—*ἐφορμῶ*: Γιουρούδσανε τὰ σκυλιὰ ἀπάν μας νὰ
μᾶς παραλαδίσεινε.

γουρούς, τὸ λ. τ.—*ἔφοδος*: Τρεῖς βολὲς ἔκαμανε γιουρούς καὶ δὲ βόρ-
σανε νὰ τὸ πάρνε.

γιουρουτουρδίζω λ. τ.=επιβάλλομαι: Είχε δὲν εἶχε γιουρουτούρτσε τὸ λόγο τ.

γιούφ, ἐπιφ. Εἰς τὸ παιχνίδι «τσαλούκι», λέγεται ἀπὸ κείνον ποὺ κάμνει, ὥστε ἂν δὲν ἐπιτύχη νὰ κτυπήση, νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ ξανακάμη: Δὲν εἶπες «γιούφ» κι ἔχασες.

γιούφκα, ἡ=εἰς τὸ παιχνίδι «τσαλούκι», ἀποτυχία νὰ κτυπήση: "Ἐκαμες δυὸ γιούφκες· δὲ δὸ παίζω.

γιοφύρ, τὸ=1) γέφυρα: Κάψε στὸ διάβολο θυμνιάμα ὡς νὰ περάης τὸ γιοφύρ. 2) τὸ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τῆς ὑφάντρας ξύλον τοῦ ἐργαλειοῦ, ποὺ συγκρατεῖ τὰ δυὸ ποδάρια: "Ἐχασε τ ἀργαλειοῦ τὸ γιοφύρ. Ποῦ εἶναι τὸ γιοφύρ μαθέ;

γλιακός, ὁ=ἀποχωρητήριον (ἡλιακός): Τί κνιέσαι και δὲ παγαίνεις στὸ γλιακό; Γρέμσε ὁ γλιακός μας.

γλίτζα, ἡ= γλοιός: Τὰ ροῦχα τ δὲ φαίνται ἀπ τῆ γλίτζα. "Ἡ γούρνα τς γοῦλο γλίτζα και βρωμα. Παρ γλιτζιάρος, γλιτζιάζω.

γλυτήρ, τὸ=ξύλον διχαλωτὸν εἰς τὸ ἐν ἄκρον και τρυπημένον πλησίον εἰς τὸ ἄλλο, μήκους ἐνὸς πήχεως, εἰς τὸ ὁποῖον βάζουν ἕνα καρφι και τυλίσσουν τὴν κλωστή, ἀπὸ τὸ ἀδράχτι: Νὰ σὲ νοιώσ ἡ γιαγιά, θὰ σὲ κνηγάη μὲ τὸ γλυτήρ.

γλυῶ=τυλίσω εἰς τὸ γλυτήρ: "Ἐγλυσε ἡ βάβω ἐν ἀδράχτι νῆμα. "Ακόμα νὰ τὸ γλύσ.

γλυκό, τὸ=τὸ γλύκισμα ποὺ προσφέρουν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας: Μᾶς κέρασε και καρδάκι γλυκό. "Ἐκαμαμε και τριαδάφλο γλυκό και μαστίχι.

γλώσσα, ἡ=1) τοῦ στόματος: Νὰ δαγάης τῆ γλώσσα σ, σκύλα. 2) λαλιά: Δὲ κτάλαβα τῆ γλώσσα τς, γιατί ἔκρενανε κατοβέλιγα. 3) Χάλασανε οἱ γλώσσες ἀπὸ τν ἀρμόνικα. "Ἐπесе ἡ γλώσσα τοῦ κδουνιοῦ και χάθηκε. 4) "Ἐχι: μνιά γλώσσα, Θεὸς φυλάξ. "Ἡ γλώσσα κόκκαλα δὲν ἔχι και κόκκαλα τσακεῖ. Παρ. γλωσσοῦ, γλωσσοφαγιά, γλωσσάρα.

γνέθω=νήθω: "Ἡ γιαγιά μ γνέθ ρόκα. Κάτσε νὰ γνέσ-με τὰ μαλλιά. Παρ. γνέσ μο.

γνέφω, *γνέφτω* και *γνεύω*=νεύω, ὁμιλῶ διὰ νευμάτων· κλειῶ τὸ ἕνα μάτι: Θύρρενα τὸ λέει στ ἀλήθεια, ἀμὰ σὰ μ ἔγνεψε κατάλαβα π χωρατέβ. "Ἐκεῖνος τνὲ γνέβ κι ἐκεῖνι γελάει. Παρ. γνέψμο, νόημα.

γνοφός, ὁ=νήφων: "Ἐκεῖνος δὲ εἶναι βελι πότε εἶναι γνοφός και πότε μεθυσμένος.

γονατιστή, ἡ=ἐορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς: Σήμερα εἶναι τς "Ἁγια Γονατισῆς.

γονατίζω=1) κλίνω τὸ γόνυ: Γονάτ-σε νὰ κάμ τ βροσενική τ. 2) ὑποκύπτω: Ζημιές ἀπὸ δῶ, ἀρρώστειες ἀπὸ κεῖ, γονάτ-σε ὁ ἄθμεπος. (γόνυ και γόνατο).

γονικό, τό=Οἱ γονεῖς: Τὸ γονικὸ π τὸν ἔγραψε τὸ γερατᾶ. Σὰν ἄρκεψε νὰ βρίζ τὰ γονικά, τὸν ἄρκεψε μὲ τὸ δεκράνι.

γούλια, ἡ=λαιμαργία: Ἐκείνη τὴ γούλια τὴν κάθε μέρα ἀρρωσταίει. Τὴ γούλια εἶναι ἡ δὴ σ. παιδάκι μ.

γλιάρος, ρα, ρκο,=λαίμαργος: Δὲν ἄφκε ὁ γλιάρος μδὲ μνιὰ βκίτσα γιατὰ μένα. Γούλο τό φαγες, ἀχόρταγι, γλιάρα. Κι αὐτὸ γλιάρκο σὰ δ μάνα τ.

γούλος, *γούλι*, *γούλο*,=ῥλος: Γούλι τ μάνα μ γιρῆνε. Γούλα τὰ ξέρ.

γούρνα ἡ=δοχεῖον πέτρινον σχήματος κυβικοῦ, πέτρινον δοχεῖον διὰ τὸ πότισμα ἢ τάγισμα τῶν ζῶων: Ἐκεῖνος πότ-ζε τὰ βόδια τ στ μεγάλι τ γούρνα, καὶ ἡ κόρ τ στ Μεσιά, ἔβγαζε τὰ ρούχα τς.

γούγια, ἡ=ῶα, ὑφάσματος: Μᾶς ἔδωκε μνιὰ γούγια ὁ μάστορς νὰ τνε γάμ-με σβυστήρ.

γράφω=1) γράφω: Ἐγραψε τὸ γιό τς νάρτ. 2) σέβομαι: Ποιὸς τονε γράφ τὸν ἄδρα τς; Κάνε καὶ δὲ δόνε γράφτω. Παρ. γραφτό, γράμμα, γραμματ-ζούμενος, γραμματκός.

γριτσανίζω=ἡχῶ ὅπως κάτι ποὺ τὸ ξύουν μὲ τὰ νύχια: Τί γριτσανίεις τὸ ταψί;

γροικάγω=ἐννοῶ, καταλαμβάνω: Τί γροικάει αὐτὸς ὁ σασκίνης; Δὲ γροικάει νὰ βγάνι τὰ μάτια τ.

γυννί, τό=τὸ ὑννίον τοῦ ἀρότρου: Ηῦρε ἡ νύφ τὸ γυννὶ πῖσ στ βόρτα, παρ. φαγώθηκε τὸ γυννὶ μ. Ἐκαμα καινούργιο γυννί.

γιώνω=ιώνω, ἐπὶ χαλκοῦ, πρᾶσινίζω διὰ σκωρίας: Μὴν ἀφήνης σαλάτα μέσ στὸ σαχάνι καὶ θὰ γιῶσ. Τὰ βακ-ηρικά λήγορα γιῶν-νε.

γωνιά, ἡ=ἔστια: Ἄναψα τ γωνιὰ νὰ μαγερέψω. Σήμερα καπνίζ ἡ γωνιὰ μας.

γωνιάδ τό=τὸ ἔξω μέρος τοῦ ψωμοῦ: Πόνεσαν τὰ δόδια μ μ αὐτὰ τὰ γωνιάδια.

Γ

Γαβός, ἡ, ὁ=1) τυφλός: Πορπατεῖ σὰ γαβός. Τὸ ν τὸ μάτ τ εἶναι γαβό. Ὁ πληθ. τοῦ οὐδετέρου γαβά=2) τὰ μάτια: Ἄνιξε τὰ γαβά σ, νὰ μὴ στ ἀνοίξνε, παρ. Ἐλα νὰ τὸ βάνω στὰ γαβά σ, π δὲ δὲ γλέψ. 3) μύωψ: Πασπατέβ σὰ δὲ γαβὸ καὶ δὲ βορ νὰ τὸ βεη. Παρ. γαβομάρα, γαβώνω, γαβώνμαι.

γαβάτα, ἡ=μαγειρικὸν σκεῦος, πινάκιον βαθύτερον τοῦ πινακοῦ καὶ παγανώτερον τῆς κούπας: Μ' ἔβανε μνιὰ γαβάτα φαγί. Ἐρξα τ γαβάτα καὶ τνε τζάκισα.

γάμ, τό, λ. τ.=ψυχικὴ ὀδύνη: Ἐγὼ τέτοια πράματα δὲν τὰ πᾶνω

γίμ. Ἐπ τὸ γάμ τ χτίκασε τὸ κορίτς καὶ πέθανε.

γαμοίης, ίζα, ίζκο—ὁ μὴ προσβαλλόμενος ἀπ' τὰ λόγια τῶν ἄλλων: Ἡ ἀδρεφή μ εἶναι γαμοίζα καὶ δέ dne νοιάζ.

γαρδιακός, κή, κό—ἐγκάρδιος: Τὸν ἔχμε φίλο γαρδιακό. Τ' ἄξα ἀπὸ μνιὰ γαρδιακή τς φιλινάδα. Παρ. γαρδιώνω, γαρδιώνμαι.

γαρδιώνω—ἐνθαρρύνω: Τὸν εἶπε κὶ ὁ θειόζι μ πολλὰ γιὰ νά τονε γαρδιώσ. Παθ. γαρδιώνμαι: 1) ἐνθαρρύνομαι: Σὰ δὸν ἔκρινε καὶ ἡ μάνα μ, θαρρεῖς καὶ γαρδιώθηκε πάλε. 2) θέλγομαι, γοητεύομαι: Εἶδε τ γόρη μ καὶ τνε γαρδιώθηκε τὸ τέκνο. Ἡ κόρη μ γαρδιώθηκε τσῆ δκήης τὸ πκαμσάκι καὶ θέλι καὶ κείνι ἕνα τέτοιο.

γαγαβούης, δ—ἀλβανόφωνος χριστιανὸς τῆς Θράκης: Ἄμ καταλαβένται τί λένε; οἱ γαγαβούζδοι;

γαργαλιῶ—ψαύω τὰ εὐαίσθητα μέρη τοῦ σώματος καὶ ἀναγκάζω τὸν ἄλλον νὰ γελάσῃ, γαργαλίζω: Μῆ μὲ γαργαλῆς καὶ θὰ λιγοθμήσω. Ἐμένα ὄσο καὶ γὰ μὲ κάμς, δὲ γαργαλιῶμαι. Γαργαλιέται ἡ ζλιάρα.

γαριστάγω καὶ γαρσιτίω, λ. τ.—ἀνακατώνομαι: Ἐσὺ τί γαρσιτίεις; Στ ἀδρόγινα καὶ στ ἀδρέφια ξένος δὲ γαρσιτάει.

γεβρεδίζω, λ. τ.—ξεραινομαι, καθίσταμαι εὐθραυστος: Γεβρέδσανε τὰ κριθάρια καὶ χύνται.

γέγα, ἡ—τὸ γυριστὸ σίδηρον τῆς γλίτσας τοῦ βοσκοῦ: Ἄπλωσε τ γέγα καὶ τὸ πιασε ἀπ τὸ ποδάρ.

γεζίν, τί, τό, λ. τ.—ἡ μελίγκρα, ψεῖρα τῶν φυτῶν: Ἐπεσε γεζίν στὸ βοστάνι μας.

γέμ, τὸ—κημός, χαληρό: Σὰ δὲ βανα τὸ γέμ σ-μαζώχκε. Θέλι γέμ μὲ χαλκᾶ.

γελβερί, τό, λ. τ.—ὄργανον σιδηροῦν μὲ ξύλινο μακρὸν χεροῦλι, μὲ τὸ ὁποῖον ἡ μαγήψα, μαζεύει τὴν ἀνθρακιά τοῦ φούρνου, πρὶν τὸν πανίσση: Ποῦ τό βανες τὸ γελβερί, νὰ τραβήξω τὴ θράκα;

γερδέλι, τὸ—χάλκινο κυλινδρικὸ δοχεῖο, διὰ τὸ ἄρομα τῶν προβάτων: Γιόμσε τὸ γερδέλι γάλα. Τὸμ ἄνιζα τὰ ποδάρια τς νὰ τν ἀρομέξω, κατούρσε μέσ στὸ γερδέλι.

γερδανλ-ήκι, τὸ—περιδέριον: Τν ἔδωκε καὶ μνιὰ ἀρμαθιὰ φλουριὰ γιὰ γερδανλ-ήκι.

γερδάνη, τό, λ. τ.—πώγων: Κρέμασανε τὰ γερδάνια τ, σὰ τς ἀγελάδας. Γερδανλ-ήδκος.

γερεμές, ὁ λ. τ. πάντοτε μὲ τὸ ἕνα—διαρκῶς: Ἐνα γερεμὲ τρώει. Λέει ἕνα γερεμὲ.

γερδίζω, λ. τ.—τεντώνω: Μῆ dne γερδίης παραπάν τὴ δοριχιά, καὶ θὰ κοπῆ. (γερδισμένος).

γιοβδές, ὁ, λ. τ.—σῶμα: Ἄμ τόσοσ γιοβδές θέλι νὰ φάη. Κρέμασε τὸ γιοβδέ τ στὸ τσεγγέλι.

γιογούς, τό, λ. τ.=στῆθος ζώου: "Ἐβγανε κουρβατζίκι στὸ γιογούς τ.
γιογους-λούκι, τὸ=λωρία εἰς σχῆμα Υ ποῦ συγκρατοῦν τὸ ἐφίππιον:
Δὲ βέραςες τὸ γιογους λούκι. Τί καλὸ γιογους-λούκι μὲ ἄστρα.

γιορουσιζώ, λ. τ. ἀλληλοβλέπομαι=ἔχω σχέσεις. Συνομιλοῦμε: Καλὰ γιορουσιζώμε δέ, κάτσε κόμ κομμά. Πῆγε νὰ γιορουσιζῶ με τὸ μεμούρ.

γιογούμ, τό, λ. τ.=μέγα σταμνοειδὲς δοχεῖον χωρητικότητος 30-50 δκάδων, πρὸς μεταφορὰν ὑγρῶν, κυρίως γάλακτος: Φόρτωσα τὰ γιογούμνια αὐγίτσα καὶ τραβῆξα γιὰ τ Γαλλικράτεια. (γιογυμάκι).

γιουζλεμές, ὁ, λ. τ.=ζυμαρικὸν ρομβοειδὲς, παραγεμισμένον μὲ τυρὶ ἢ καρύδια κλπ. Μᾶς φίλεψε γιουζλεμέδες μὲ τὸ τυρὶ. Καλοὶ εἶναι οἱ γιουζλεμέδες μὲ τὸ πεκμέζ.

g-ηργ-ηλιάνος, ὁ=λάρυγγ, τραχεῖα ἀρτηρία: Τὸν ἔπιασ ἀπ τὸ g-ηργ-ηλιάνο νὰ τότε βνιξ. Ἐκοψε τὸ g-ηργ-ηλιάνο τ μὲ τὸ ξουράφ.

γογόλι, τὸ=ὄρχις: Τί λές' θὰ μὲ κόψ τὰ γογόλια μ. Ἐέρς τί νόστμα πγένται τὰ καπονίτκα τὰ γογόλια; (ἀρμενικὸν γογόβ).

γουργούλι, τὸ=σταμνὶ μὲ διάφραγμα τρυπητὸν εἰς τὸν λαιμὸν ποῦ ὅταν τὸ γεμίξης καὶ ὅταν τὸ ἀδειάζξης κάμνει θόρυβον γούρ γούρ: Δὸς τὸ γουργούλι νὰ πιῶ λίγο νεράκι. Ἐπесе τὸ γουργούλι καὶ τσακίσκε ὁ λαιμὸς τ.

γούρλης, λα, λικο=κλαψιάρης: Ἄρκεψε πάλε ὁ γούρλης νὰ κλαίη. Τί γούρλικο παιδί; δὲ λέει νὰ μερῶσ καὶ μνιὰ στάλα.

γουρλιάζω=1) κλαίω μεγαλοφώνως καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν: Τί τό κάμανε τὸ μίξκο καὶ γουρλιάζ; 2) ὀρύομαι: Ἄποψα τὰ σκυλιὰ πολὺ γουρλιάζνε.

γοῦτζος καὶ *γουτζούκισ*, σα, κο=1) κολοβός: Ἐχὶ ἓνα γουτζούκικο σκυλί, πολὺ σάρπκο. Φώναξε τὸ γοῦτζο νὰ τὸ φάη. 2) ὁ Φεβρουάριος μῆν: Θὰ μᾶς παγῶσ φέτο ὁ Γοῦτζος.

γρεμάγω=κρημνίζω: Γρεμίσε ὁ παλιὸς οὐρανός. Θὰ γρεμίσ ἢ χρεια τς. Σὰ δὲ βαινέης τὸ σπὶτ σ, θὰ γρεμίσ νὰ σέ πλακῶσ.

γρεμίζω=ἐκδιώκω: Τογε γρέμισε ἀπ' τὸ κεφάλι τς. Νὰ γρεμιστῆς. Δὲ δὸ γρεμίης, καμένι ἀπὸ κοδά σ, μονε τό χις καὶ σὲ παιδέβ; Παθ. γρεμίζμαι=φεύγω δυσαρεστημένος ἢ δυσαρεστήσας: Νὰ γρεμιστῆς ἀποδῶ παλκωμένο. Καλὰ π γρεμίσκε κι' ἔφγε.

γρεμίλα=ἐπιφ. ἀποτροπιασμοῦ: Γρεμίλα στὸ διάβολο. Γρεμίλα παληομασκαρῶ.

γῶμ, τὸ=ἐγκώμιον, παρωνύμιον: Τὸν ἔβγανανε γῶμ. Τό χνε γῶμ καὶ τὸ λένε γιὰτὰ κείνινα.

γωμνιάζω=ὀνομάζω μὲ παρωνύμια: Γιατί μαρὲ τὰ γωμνιάζτε «κατσεβελάκια»; Γοῦλα τὸ παιδιὰ τὰ γωμνιάζ. Δὲ ξερ νὰ γωμνιάζ.

Δ

Δά, ἄκλιτον μόριον : "Ελα δα και σὲ μᾶς μινὰ μέρα. Μὲ εἶπε δά, ὅσα σέρνῃ ἢ σκοῦπα. Τν ἄξα δά, κι ἐγὼ ἢ προκομένῃ, και πῆγα. Ἄμ πῶς δα τό κοψε ὁ νοῦης π θὰ στὸ δῶκω ; Ναί δα, νά μ δὲ φάη. Κάτσε δα, νὰ σὲ διοῦμε κιόλας.

δαίμονας, ὁ=1) πονηρός, κακός : Ποῦ ἦσ-να μαρὲ δαίμονα, και δὲν ἦρτες ; Πῆγε ὁ δαίμονας κι ἔφαγε τὸ γλυκό. 2) διάβολος : "Α στὸ δαίμονα. "Α τὸ πάρ ὁ δαίμονας, ἄ τὸ πάρ τὸ γουρσοῦζκο.

δακρῦζω=1) διαρρέω : Ἡ λαγήνα δακρῦζ, τσὰκ ἄπάν στη γλιιά. Προχτῆς τὸ κοιτάξα, λίγο λίγο δάκρυζε, τώρα τρέχῃ στὰ καλά 2) δακρῦω Καπῶς μᾶς τὰ λεγε, δάκρυσαν τὰ μάτια μας.

δαυλί, τὸ=δαυλός, ξύλον μὲ τὸ ἕτερον ἄκρον φλογισμένον ἢ καῖον : Ἄρπαξ ἓνα δαυλί και τονε κινήγῃσε.

δάχλο, τὸ=δάκτυλος : Ἐπιασ τὸ ἓνα δάχλο λέρα. Μὲ τὸ δάχλο τνε δείχνε στὸ χωριό (δαχλίδ, δαχλήτρα, δαχλάκι, δαχτύλα).

δέ=δέν, πάντοτε τονισμένον και ἐγκλίνον τὸν τόνον τοῦ κατόπιν μονοσυλλάβου ἢ δισυλλάβου ρήματος : Δέ εἰμ ἐγώ. Δέ βορ ἀκόμα νὰ πορ-πατήξ. Δέ ἦδανε δκό μ.

δεδρόγα, ἡ=δενδροῖον βιόλα : Ἐσπρα δεδρόγες διπλογιόρτ, και βγή-κανε γούλες διπλές. Ἄνῃξανε οἱ δεδρόγες στ βροβολήστρα τς.

δείξις α, ο=(δείχνω) ὁ δακτυλοδεικτούμενος, ἄντων. ἄορ. Σὰ ν ἄρ-κεψε νὰ τνε φωνάζ τ δείξια και τ βήξια, τραβήχκε μέσα.

δεκαροῦ, ἡ=(πτωχὴ ζητιὰνα ποὺ ζητεῖ δεκάρα) : Τί θέλῃ πάλε ἡ δε-καροῦ ; Ἄμ ἡ δεκαροῦ θέλῃ δεκάρα, δὲ βέρνει ψωμί. (δέκα, δεκάρα, δεκάο, δεκάροκο, δεκαριά).

δεκράνῃ, τὸ=περόνη, τρίαινα, γεωργικὸν ἐργαλεῖον, ξύλινον ἢ σιδη-ροῦν : Ὁ Κιούρτς ἔφερε δεκράνια και γιαβάδες. Τὸν γραφτανίξ μινὰ μὲ τὸ δεκράνῃ.

δερμόνῃ, τὸ=μεγάλο κόσκινο διὰ τὸ κοσκίνισμα τῶν σιτηρῶν εἰς τὸ ἀλώνι : Φέρ τὸ δερμόνῃ νὰ δερμονίς-με τὸ στάρ Ποῦ εἶναι τὸ κριθα-ρίτκο τὸ δερμόνῃ ; (δέρμα, δερμονίζω, δερμόνισμα).

δέσ, ἡ=αὐλάκι πρὸς μεταφορὰν τοῦ νεροῦ εἰς τὸν μύλον : Πῆγε νὰ περάσ κι ἔπεσε μέσ στ δέσ. Χάλασε ἡ δέσ ἀπὸ νὰ μέρος. Κόδεψε νὰ πνι-γῇ μέσ στ δέσ. (δένω, δεμένος, δεμάτι, δετός, δέσ-μο, δεματικό).

δέσ-μο, πληθυν. *δεσίματα*=τὰ κορδόνια τῶν ὑποδημάτων : Μ' ἔδωκε καινούργια δεσίματα γιὰ τὰ σκαρπίνια μ.

δεματικό, τὸ=στριμμένα στελέχη σιτηρῶν μὲ τὰ ὁποῖα δένουν τὰ δε-μάτια : Πολὺ γεβρέκινο τὸ κριθάρ και δὲ γένεται δεματικό.

δεσάκῃ, τὸ=δισάκκιον : Ἐῤῃαμ ἓνα τσβάλλῃ σκατά, μᾶς ἔφεραν και μινὰ

δεσάκα. παρ. Πέρνα τὸ δεσάκι στὸ λαιμό σ, καὶ τράβα.

διαβολεύω=καθιστῶ πονηρόν: "Ἄμα ἔκατσε κανὰ μῆνα μαζί τς, τὸ διαβόλεψε ἢ καταραμένι. Παθ. διαβολουμαι: ὑποπτεύομαι: "Ἄμα εἶδα πὸν τν ἔκαμνε νόημα, τότες διαβολουκα κι ἐγώ. Κάνε καὶ δὲ διαβολουέται, ὅ,τ νὰ τὸ ποῦνε τὸ ψτέβ. (διαβολιά, διάβολος, διαβολουμένος).

διαγμίζω, λ. τ =λεηλατῶ (γιάγμα) ἢ διακομίζω: Νύχτα βῆκαν καὶ διαγμούσανε τὸ σπὶτ μας. Διαγούμσε τ ἀβράβλα καὶ δὲν ἄφκε μδ ἕνα.

διάζμαι=1) τακτοποιῶ τὸ στημόνι διὰ τὸν ἐργαλειόν, χωρίζων αὐτὸ εἰς δύο σειράς, μίαν ἑπάνω καὶ ἄλλην κάτω, ὥστε νὰ διασταυρώνωνται οἱ κλωστές: Τί διάζσαι σήμερα, ἴσιο γιὰ σαντραισωτό; 2) βιάζομαι: Τί διάζσαι νὰ πᾶς; (διάστρα, διασίδ).

διακονεύω=1) ἐπαιτῶ: Νὰ σὲ διῶ νὰ διακονέβς ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα. 2) λαμβάνω τι μετὰ πολλὰς παρακλήσεις: Διακόνεψα τὴ σκαφίδα τς Μητορης (διακονιά, διακονιτής).

διαμέσα, τὰ=μέσα, τρόπος: Πρέπ νᾶχι τὰ διαμέσα γιὰ νὰ βορέσ νὰ τὸ πάρ.

διάργυρο, τὸ=ὑδράργυρος: Κουπάνισε διάργυρο καὶ τό καμ ἀλιφή. Τὸν ἔβανε δυάργυρο στ αὐτί.

διασίδ, τὸ=τὸ στημόνι μετὰ τὸ διάσιμο, προτοῦ περαστῆ εἰς τὰ μιτάρια καὶ τεθῆ εἰς τὸν ἐργαλειό: Τὸ πανί μ τό χω ἀκόμα διασίδ καὶ φλάει.

διάστρα, ἡ=ἐργαλεῖον ὑφαντικῆς, δύο παράλληλα καθρόνια, συνδεόμενα εἰς τὰ δύο ἄκρα καὶ τὴν μέση μὲ τρία ἄλλα μικρά. Στραβαίνε ἡ διάστρα μ. Δὸς κομμά τὴ διάστρα σ.

διάτα, ἡ=διαταγή: "Ἦρτε διάτα ἀπ τὸ δεσπότη νὰ κλεῖσ-νε οἱ ἐκκλησιές.

διάφορο, τὸ=1) τόκος, ὄφελος, διαφορά: Πήραμε χίλια γρόσια δανικὰ καὶ πλέρωσαμε πεδακόσια διάφορο. Θὰ πάρς παραδες μὲ τὸ διάφορο καὶ θὰ προκόψης. 2) ὄφελος: "Ἀπ' αὐτήνι τὴ δλειὰ κανένα διάφορο δὲν ἔχω. Εἶπα νὰ νικιάσω ἕνα νοδᾶ, νὰ χω κι ἐγὼ διάφορο. "Ἐκαμαμε παιδιὰ νὰ διοῦμε διάφορο μνιὰ μέρα. 3) διαφορά: "Ἐβανα καὶ τν ἀλιφή π μ ἔδωκες ἀμὰ δὲν ἔκαμε διάφορο.

διαφεδεύω=διαφυλάττω: "Ἐγὼ τὰ διαφεδεύω, κι ἐκείνι τὰ πετάει ἐδῶ κι ἐκεῖ. Διαφεδεψ τα αὐτὰ τὰ κομματάκια, γιατί θὰν ἔρτ ὦρα π θὰ τὰ χρειαστῆς. (διαφεδεύτρα). (defendre).

δικιο, τὸ=1) μισθός: Πιλέρω το τὸ δικιο τ νὰ παγαίνι. Πῆρε τὸ δικιο τ καὶ πάει στὸ παναγύρ. 2), δίκαιον: Τὸ δικιο εἶναι δκό τ, ἅμα ποιὸς τὸ γνωρίζ. (δικιώνω, δικιώνμαι).

δκός, ἡ, ὁ=συγγενής, οἰκείος: Τώρα ἐδῶ γούλι ἡμαστε δκοί. Μὲ τὸ δκό σ φάγε, πιὲ κι ἀλισφειρὶς μὴ γάμνης.

δίμτο, τὸ=ὑφασμα πὸν ὑφαίνεται μὲ τέσσερα (δύο ζεύγη) μιτάρια :
"Ἐφανα εἴκος πχόπλα δίμτο.

δίφανο, τὸ=τὰ δύο ἔξωτερικὰ φύλλα τοῦ δικτύου μὲ τις μεγάλες τρύ-
πες : Σκάλωσε τὸ δίφανο καὶ κόπκε.

διολί, τὸ=βιολίον : Ἐγὼ γύρεψα λύρα κι ἐκεῖνος ἔφερε διολιά.

διψακάς, δ=μικρὸν ὑδροβιον ζωῖφιον, εἶδος γαρίδας : Αὐτὸ τὸ βνὰρ
εἶναι γεμάτο διψακάδες. Ἐπίσης ἄλλο μὲ μακρὰ σκέλη βαδίζον ἐπὶ τῆς
ἐπιφανείας τοῦ νεροῦ.

δλεύω=1) ἐργάζομαι : Δούλεψα νὰ φᾶς καὶ κλέψε νὰ χῆς. 2) πονῶ :
ὄλι νύχτα τὸ δόδι μ δούλευε καὶ μ' ἀφάνισε στὸ βόνο. 3) ἀποστραγγίζω,
θεραπεύω : Τὸ δούλευε μὲ τὸ φτίλι, ὅσ νὰ κλείσ. (δλειά, δλιτσα, δλευτάς.
δοῦλος, δούλα).

δμαράκι, τὸ=τὸ ἕτερον τῶν διδύμων τέκνων : Ἔκαμε ἡ νύφη μ δμα-
ράκια. Ὁ Διαμαδῆς καὶ ἡ Σταλαχτῆ εἶναι δμτράκια. (δμάροκος=δίδυμος),
Δμόθρα, τὰ=Τὸ Ἅγιον Βῆμα τῆς ἐκκλησίας : Βγῆκε ὁ παπᾶς στὰ
Δμόθρα νὰ πῆ τὸ βγαγέλιο.

δοδάρα, ἡ=ὀδοντάγρα : Μὲ τό βγανε μὲ τ δοδάρα. Δός τ δοδάρα νὰ
τὸ βγάνω.

δοδοκλιά, ἡ=τραπεζίτης : Σάψανε γοῦλες οἱ δοδοκλιέξι μ. Ἄμ ἔχω
δοδοκλιές νὰ μασσῆξω ; (δοδάκι, δοδόπονος).

δόξα ἡ=ἴρις, οὐράνιον τόξον : Βγῆκε δόξα θὰ σταθῆ ἡ βροχή. Εἶχε
θωριές θωριές, σὰ δόξα (δοξάρ).

δοξάρ, τὸ=τόξον βιολίου ἢ λύρας : Ὅδε τραβᾶει τὸ δοξάρ τ στ λύρα,
καρδιές καίει.

δοξάζω=Οἱ μάνες μας τὰ νυχτοπατήματα καὶ τὰ τριχώματα πολὺ τὰ
δόξαζανε.

δόσ-μο, τὸ=φόρος : Ἔχμε τόσα δοσίματα νὰ πλερώσ-με.

δράκος, δ=1) μυθικὸν πρόσωπον : Μᾶς εἶπε τς Σαράδα δράκι. 2)
ἀβάπνιστο ἀγόρι : Ἐμεῖς ἔχμε ἓνα δράκο κι ἔσεῖς μνιὰ πατσούρα. 3) τύ-
ραννος : Ἐσὺ ἀκόμα δράκ φωνῆ δὲν ἄξες.

δράμνια, τὰ=1) Δόμ εἰκοσπέδε δράμνια τυρί. 2) γνῶσις : Νὰ χαίρε-
σαι τὰ δράμνια σ. Τὰ δράμνια τς εἶναι λειψὰ γιόκα μ καὶ μὴ dne σ-νεφί-
ζσαι.

δρασκελάγω=διασκελίζω : Τονε δρασκέλισε καὶ δὲν ἔννοιωσε. Μὴ
δρασκελᾶς ἀπάν ἀπ τὸ ποδάρι μ καὶ δὲ θὰ μεγαλώσω. (δρασκελιά).

δράλα, ἡ=ἐργαλεῖον γεωργικόν, σβάρνα. Δός κομμά τῆ δράλα σ. (δρα-
λίζω, δραλισμένο).

δνάζμαι=δύναμαι : Δὲ δνάζμαι νὰ κάμω τὰ δίατα π μὲ λένε. Ποιὸς
δνάζεται σήμερα νὰ σπουδάσ τὰ παιδιὰ τ ;

δρίματα καὶ δρίμες=Οἱ πρῶτες 8 ἡμέρες τοῦ Μαρτίου καὶ τοῦ Ἀύ-

γούστου : Τ Μάρτ τὰ δρόματα στ Αύγούστ τὰ κλήματα, παρ. Τώρα εἶναι δρόματα καὶ δὲ βλέν-νε.

δρόμος, δ=1) δδός : "Ἐχασε τὸ δρόμο τ καὶ νυχτώθηκε μέσ στ ἀβέλια. 2) φορτίον : "Ἐφερα πέδε δρόμ νερό.

δρομίζω=1) ἐκβάλλω εἰς τὸν δρόμον : Δὲ done droμίες, μόνε κάθεσαι κιὼ χολοσκάνις; 2) ἀφοδεύω : Πόνιγε ἢ κιλιά μ κι ἄμα πῆγα καὶ τὰ δρόμσα, πέρασε. 3) ἔμῳ : Δὲ δορσε νὰ βαστάξ καὶ τὰ δρόμσε ἀπὸ πάν.

δροσιά=δρόσος : "Ἀρκεψανε νὰ πέφνε δροσιές. (δροσερό, δροσίζω, δροσίζμαι, δροσιστικό).

Ε

Ἐγρετής, τήκκι, τήκο λ. τ.=1) τεχνητός : "Ἐχι ἐγρετίδικα δόδια. Τὸν εἶδες πὺν κισαίνι κομματάκι; τό να τὸ ποδάρ τ εἶναι ἐγρετίδκο. 2) προσωρινός : "Ἐγὼ εἶμαι ἐγρετής ἐδωπέρα, δὲ εἶμαι γιὰ δάημα.

ἐγλεντζές, δ, λ. τ.=διασκεδάσις : Καλὸν ἐγλετζε ἤνρε κείνος ἐδῶ. (ἐγλεντζίω).

ἐγκλαβή, ἦ=προικοσύμφωνον : Τν ἀρβῶνιασαμε, ἔκαμαμε κι ἐγκλαβή.

ἐζδίζω, λ. τ.=πιέζω, μολωπίζω : "Ἐζδίσκε τὸ χέρι μ καὶ μὲ πονεῖ. "Ἐτσα τὸ δάχλο μ καὶ τώρα καίει φωτιά.

ἔδε=1) μόλις : "Ἐδε ἦρτε στὸ σπῖτ, τονε διάσκε ἢ σκυλάρα. "Ἐδε σκώθηκε ἄρκεψε νὰ βαλώνεται. 2) ἀκριβῶς : "Ἐδε κεῖ βγήκε ἢ ψχή τ. "Ἐδ' ἐδῶ πουλιά νὰ βγάνης.

ἔδεμα, τὸ=πάθος : Τὸν ἔπιασε πάλε τὸ ἔδεμα τ. "Ἐχι ἕνα ἔδελαμα π τονε βιάνι πότε πότε.

ἐκατοστή, ἦ=Κι ἐμεῖς ἔχμε καμνιά ἐκατοστή κιλὰ κουκνάρα. Καμνιά ἐκατοστή νομάτ μαζωμένι.

ἔλε, ἐπίρ. λ. τ.=ἐπὶ τέλους : "Ἀπὸ δῶ τὸν εἶχε ἀπὸ κεῖ τὸν εἶχε, ἔλε τὸν κατάφερε.

ἔλβει, ἐπίρ. λ. τ.=1) βεβαίως : Θὰν ἔρτ μνιά μέρα ἔλβει νὰ πιαστῆ στὸ καπάγκι. "Ἄμα σὲ γνέβ τί χαρτί ἔχω, ἔλβει θὰ βγῆς. 2) κάποτε : "Ἐλβει, θὰ πέης στὰ χέρια μ.

ἔννοια, ἦ=φροντίς : Μὲ τ κόσμου τς ἔννοιες βραδυάζεται. "Ἄμ δὲ θὰ χω τν ἔννοια τς. "Ἐννοια σ ἐσύ, ἐγὼ ἐδῶ εἶμαι (Μῆ σὲ μέλλει). "Ἐννοια σ, καὶ τονε συγρίζω γὼ μνιά χαρά.

ἔνοδας καὶ ἔνοδα=ἐνῶ : "Ἐνοδα π διψάει ἢ ἀυλή μ, γιὰτὶ νὰ χύσω νερὸ ὄξω.

ἔπαινος, τὸ=καύχημα : "Ἀδῖς νὰ δρέπεται τὸ χι ἔπαινος κίολα π μᾶς ἐγέλασε. "Ἐκείνες τό χνε ἔπαινος π μαλλών-νε τὰ παλικάρια ποιὸ νὰ τσὲ πρωτοπάρ.

ἔργατα, *τά*, μόνον εἰς τὸν πληθ. = 1) πράξεις : Κατὰ τὰ ἔργατά σας ἀλληλουΐα. 2) ἐνέργειαι : Ἰσαμ ἐδῶ ἐφταξαν τὰ ἔργατα τ.

ἐργάζμαι = ὑποπτεύομαι : Ἄμα τὸν εἶδα νὰ πανάρεται συχνὰ πυκνά, τὸ ἐργάσκα πού κάτ θὰ κάμ. Μὴν ἐργάζεσαι ἄδκα (Μὴν ὑποπτεύεσαι καὶ τὸν καταδικάζεις ἐνδομύχως) δὲ εἶναι τέτοιος ἄθροπος.

ἔρχμαι = 1) ἔρχομαι : Γιατί δὲν ἔρχεσαι καὶ σὲ μᾶς ; 2) αἰσθάνομαι : Ζῶρ τὸν ἔρχεται τώρα νὰ πλερώσ. Γοῦλο ἀνατριχίλες μ ἔρχκται Μέγ ἦρετε λιγοθυμιά.

ἔρμο, *τὸ* = 1) ἐγκαταλελειμμένον, ἀδέσποτον : Γιορίζ σα δὲ ἔρμο τ ἄλογο. Ἔρμα θὰ τ' ἀφήκι. Ἔρμο καὶ σκοτνὸ νὰ γένι. 2) ἐπιφ. Κόδεψε νὰ πέσω, τὸ ἔρμο. Παγαίνμε, παγαίνμε, τὸ ἔρμο, καὶ δὲ σώνει ὁ δρόμος.

ἔσ-νάφ, *τὸ* = 1) ἐπαγγελματίας : Ἐσύ εἶσαι ἓνα ἔσ-νάφ ἄθροπος. 2) συντεχνία : Δέ εἶναι ὁ Μτάκος ἀπ τὸ δκό μας τὸ ἔσ-νάφ.

ἔτοιμ, *ἡ* = ἐτοιμόγεννος, ἔγκυος : Ἡ νύφ μας εἶναι κι ἔτοιμ· σήμερα αὔριο τὸ φλάει.

ἔτς κι ἔτς = 1) μέτρια : Πῶς τὰ περνᾶς μὲ τ νύφ ; Ἔτς κι ἔτς. 2) οὕτως ἢ ἄλλως : Ἔτς κι ἔτς θὰ μὲ διώξ· βάρε νὰ κάμω κι ἐγὼ κείνο π θέλω.

ἔχω = 1) εἰς τὸ παιγνίδι, προηγοῦμαι : Ἔκα καὶ σ ἔχω. Ποῖος ἔχι ; Ἐγὼ σαῶς ἔχω, ἐγὼ θὰ κάμω πρῶτος. 2) Ἔχω γιορτή = ἐορτάζω. 3) Ἔχω ἔννοια = ἐπιβλέπω. 4) Ἔχι ἀρκά = εἶναι εὐνοούμενος. 5) Ἔχι δόδια = ἰσχύει. 6) Δὲν ἔχι νύχια νὰ ξθῆ = πένεται. 7) Ἔχω βελάδες στὸ κεφάλι μ = δυσκολεύομαι.

Z

Ζαβός, *ἡ*, *ὁ* = κακός, στρεβλός, τυφλός : Ἐκεῖνος ζαβὸς κι ἐκείνι ἀνάποδ, ταίριαξανε. Λέγεται καὶ ζαβόξλο.

ζαβώνμαι = πάσχω ἀόρασίαν : Ζαβώθηκε ἀπὸ Θεγοῦ καὶ δὲ μέγ εἶδε. (ζαβομάρα).

ζάβαλς, *λικ*, *λικο*, *λ.τ.* = καημένος, δυστυχής : Τὸν ἔδρανε τὸ ζάβαλι. Καλὴ εἶναι ἡ ζαβάλικι. Ἔπεσε τὸ ζαβαλικο.

ζαβράκι, *τὸ* = ἐπιπληξις : Τὸν ἔδωκ ἓνα ζαβράκι, πάει καὶ πάει. Ἐφαγα σήμερα ἓνα ζαβράκι.

ζαβρακώνω = ἐπιπλήττω αὐστηρῶς : Τί τὸ ζαβρακώνις τὸ παιδί ; Καλά τονε ζαβράκωσε.

ζαήφς, *σα*, *κο* = ἰσχνός : Πολὺ ζαήφκα τ ἀγελάδια. Ζαήφκα ξεζαήφκα θὰ τὰ δώκμε στὸ μαχαίρ. Ποῖος ἦδανε ἐκεῖνος ὁ ζαήφς κοδά σ ; (ζαηφλαντίζω, ζαηφλάδισμα).

ζάκατο, *τὸ* = 1) πρᾶγμα εὐτελές : Πάρ τα αὐτὰ τὰ ζάκατ ἀπὸ δῶ. Χί-

λια δυὸ ζάκατα ἔχῃ μῆς στὸ παρακούτ. 2) αἰδοῖον γυναικός : Φάνῃκε τὸ ζάκατό τς (Ζακατάς).

ζαβούνα, ἦ=φλογέρα αὐτοσχέδιος ἀπὸ στέλεχος κριθῆς ἢ βρώμης : ἜΑ κάμω μνιὰ ζαβούνα. Παιξε δὲ τ ζαβούνα σ. Κάμε κι ἐμένα μνιὰ ζαβούνα, βάρβα.

ζαβύνῃς, σα, κο, λ. τ.=ἰσχνός, μὴ ἀνεπτυγμένος πλήρως : Πολὺ ζαβύνῃκο τὸ γλέπω.

ζαμακόνω=κτυπῶ δυνατά : Μόνε δυὸ πρόφταξα καὶ τονε ζαμάκωσα. Τνε ζαμάκωσε δυὸ, ἀμὰ καλές.

ζαλίζμαι=1) ζαλίζομαι : Πῆρα σουλφάτο καὶ ζαλίσκα 2) στενοχωροῦμαι : Ζαλίσκα καὶ μ αὐτὰ τὰ καψίμνια τὰ σκλήκια. 3) περιπλέκομαι, ἐπὶ τριχῶν, κλωστῶν : Ζαλίσκανε τὰ μαλλιά μ καὶ γάνιασε ἡ ψυχή μ ὡς νὰ τὰ χτενίσω. (ζάλῃ, ζαλισμένος, ζαλίζω).

ζαλικόνμαι=φορτώνομαι κάτι δένοντας αὐτὸ ἐπάνω στὴ ράχη μου : Ζαλικώθηκε τὸ δεμάτ τὰ ρεῖκια καὶ τράβξε κατὰ τὸ χωριό. Δὲ δὸ ζαλικώθηκες καλά. (ζαλικώμα ζαλικωμένος).

ζαμνιαμῆς, δ=ἀδύνατος μικρόσωμος (σεμαμίδ). Δὲ γιτάζ τὰ μοῦτρα τ ὁ ζαμνιαμῆς, γιρέβ καὶ παδρειά. Τί ζαμνιαμῆς ζαρωμένος.

ζαμ-παράς, δ, λ. περσικὴ (ζενπερέστ-γυναικολάτρης)=μοιχός, πόρνος.

ζαπάρατα, ἦ λ. τ.=τρομοκρατία : ἜΑμα ἔφαγε τ ζαπάρατα, σ-μαζώχκε. Τονε δίνω κι ἐγὼ μνιὰ ζαπάρατα.

ζαργάνα, ἦ=κόρη ἰσχνή : Τί νὰ διῆς μνιὰ ξερακιανὴ ζαργάνα. Τὰ τνε γάμς τέτοια ζαργάνα ;

ζαρίφς καὶ ζαρίφκος, ζαρίφσα, κο, λ. τ.=κομπός, ὄραϊος : Πολὺ ζαρίφκο ἔνα περᾶμα. Κι ἡ μάνα τς ζαρίφσα γιναίκα. (ζαριφλ-ἦκῃ, ζαριφλαντίζω).

ζάρφ, τὸ λ. τ.=μικρὸν ὀρειχάλκινον δοχεῖον μέσα εἰς τὸ ὁποῖον τοποθετοῦσαν τὸ κουπάκι τοῦ καφέ : ἜΑκόμα σώζδαι τὰ ζάρφια τ παποῦ μας.

ζατί, ἐπίρ. λ. τ.=φυσικά : ἜΕγὼ ζατί δὲν ἤθελα νάρτω. Μὲ τὸ εἶπε ζατί.

ζατπάτ, ἐπίρ.=Τὸν ἔδωκε ζατπάτ δυὸ τρεῖς τὸν βήρανε τὰ κλάματα.

ζάφτω=κτυπῶ δυνατά : Δὲ done ζάφτς καναδυὸ στὸ γῶλο.

ζαπώνω, λ. τ.=κατακρατῶ, καταλαμβάνω κτήματα ξένα αὐθαιρέτως : Ζάπωσε τὰ χωράφια καὶ τ ἀβέλια καὶ τὸν ἄφκε ἔνα ξερὸ σίτ.

ζάφτ, τὸ, λ. τ. με τὸ ρῆμα γένμαι=συγκρατοῦμαι με τὸ ρῆμα κάμνω-συγκρατῶ : Τόσο ποῦ πολέμαμε, δὲ βόρσαμε νὰ τὸ κάμ-με ζάφτ. Παιδὶ εἶναι κείνο τώρα μαθές γένεται ζάφτ ;

ζαχερές, δ, λ. τ.=τὰ σιτηρά, ἢ ἐσοδεῖα, ὅ,τι τρώγει τὸ ζῶον : Γιόμσε τ ἀβάρια ζαχερὲ γιὰ τὸ χιμῶνα. ἜΑπὸ τώρα δὲν ἔχῃ ζαχερὲ γιὰ τὰ χαϊβά-νια τ.

ζεβζέκισ, κα, κικο,=άνοητος, φλύαρος: Για ἐγὼ δὲ εἶμαι σασκίνις, γιὰ ἐσύ εἶσαι ζεβζέκισ. "Ἄς τονα τὸ ζεβζέκισ. (ζεβζεκιά, ζεβζεκλεντίζμαι).

ζεματάγω=1) βράζω μέσα εἰς ἀμιγῆς νερό: Ζεμάτ-σε πατίτες γιὰ σαλάτα. 2) καίω μὲ βραστό νερό: Ζεμάτ-σε τὸ ποδαράκι τ, ἀπὰ στὸ χτένι. 3) προξενῶ αἰσθητὴν ζημίαν ἢ προσβολήν: Καλὰ τονε ζεμάτ-σανε καπῶς ἔμαθα τονε βήρανε τρακόσιες λίρες. Σὰν ἄξε π παδρεύκε ὁ Βεργουλάκις, ζεματίσκε. (ζεματιοῦμαι, ζεμάτισμα, ζεματιστός, ζεματισμένος).

ζέρο, μόριον, λ. τ.=1) γιὰ: Ναί ζέρα-γιά: Ναί ζέρα, ἔτις νὰ θαρρεῖς ἐσύ. 2) ὡς φαίνεται θὰ τό χασε ζέρα γιὰ νὰ τὸ γιρέβ.

ζερζεβίλι, λ. τ.=ἄνω κάτω: Σὰν ἦρτε κείνι τὰ καμε ζερζεβίλι καὶ τ ἄφκε.

ζέος, ὄ=μικρὸν δοχεῖον ὅπου ὁ παπᾶς ζεσταίνει τὸ νερὸ διὰ τὴν κοινωνίαν: "Ἐπεσ ὁ ζέος καὶ χύθηκε ζλήγκανε τ ἀχείλια τ.

ζέρδελο, τὸ, λ. τ.=βερούκκοκον μὲ πικρὸν πυρῆνα: Πᾶ νὰ μαζώξεμε ζέρδελα. Καλοκαίρσαμε καὶ ζέρδελα ἀπ τὰ δκά σας. (ζερδελιά, ζερδελοκούκτο).

ζερδεπίλαφο, τὸ, λ. τ.=πιλάφι μὲ βληγούρι καὶ πεκμέξι: Θὰ σὲ κενώσω τὸ ζερδεπίλαφο νὰ φᾶς (δηλ. τίποτε).

ζεύω=1) προσαρμόζω τὰ ζῶα εἰς τι γεωργικὸν ἐργαλεῖον διὰ νὰ τὸ σύρουν: "Ἐζεψα τὰ βόδια στ λοκάνι. Ζέψε τὰ γαδούρια στ ἀμάξ. "Ἐζεψανε τ ἄλογα στ ἄλετρι. 2) προσαρμόζω τὸ στημόνι στὸν ἀργαλειὸ ὥστε νὰ δύναμαι ν ἀρχίσω ὑφαίνων: "Ἐζεψε τὸ μαρμαροδίμτο τς στὸν ἀργαλειό, κι ἀρκεψε νὰ φαίνι. Παθ. ζεῦμαι=ὑποβάλλομαι εἰς κοπιαστικὴν ἐργασίαν οἰκειοθελῶς: Ζεῦκε στὴ δλειά καὶ δὲ θέλι νὰ ξέρ τίποτα. (ζευγάς, ζευγάρο, ζευγαρώνω, ζεύλα).

ζεῦλα, ἦ=βέργα μὲ τὴν ὁποῖαν κλείουν τὸν λαιμὸν τοῦ ζώου εἰς τὸν ζυγόν: Φέρε τ ἄορι μ τς ζεῦλες. Σὰν ἀρπάξω τ ζεύλα καὶ σ ἀρκέψω.

ζγός, ὄ=1) ζυγὸς ἀμάξης, ποὺ εἶναι δυὸ παράλληλα χονδρὰ ξύλα ἐνωμένα στὴ μέση μὲ δύο λεπτότερα: Μᾶς ἔκλειψανε τὸ ζγὸ κι ἀπόμκε τὸ νυφοστόλι. 2) δύσκολον ἔργον: Πῶς σὲ φαίνεται ὁ ζγός; Βαρύς τὸν ἦρε ὁ ζγός. 3) ξυλάριον συνδέον τὰ μιτάρια μὲ τίς πατήρες: Τσακίσκε ὁ ζγός καὶ βγῆκε ἦ πατήτρα.

ζιάζμαι=ἴσταμαι εἰς τὸν ἄερα: Τὸ καρτάλι ζιάζεται ἀπὸν στὰ λέσια.

ζήνα, ἦ=μαῦρον κολεόπετρον: Τὰ μαλλιὰ τς μαῦρα ζήνα.

ζίγρα καὶ τζίορα, ἦ καὶ τὰ=θάμνοι πυκνοί: Χώθηκε τὸ σκυλί μέσα στὰ ζίγρα ἄμα τὸν ἔχασε. Γοῦλο τζίγρες γιόμσε τ ἀβέλι.

ζιρζιράς, ὄ=ἕνα κουμπὶ περασμένο σὲ κλωστή ἀπὸ δυὸ τρίπες τὸ ὁποῖον γυρίζουν καὶ ἀφίνει ἦχον: Δός κομμά τὸ ζιρζιρά σ νὰ παίξω. Νὰ μιά κόπτασ καὶ κάμε καὶ μένα ἕνα ζιρζιρά.

ζίφα ἦ=(ἴσως ἐκ τοῦ ζόφος) λεπτὴ βροχή: "Ἐπιασε μνιά ζίφα, π βά-

σταξε τρεις ὄρες. Πῆγε στ ἀβέλι μὲ τζίφα. (ζφίζω).

ζλάγω=πιέζω συνθλίβω : Τὸ ζούλιξ ἀπὸ δῶ, τὸ ζούλιξ ἀπὸ κεῖ, ἔλε τὸ τσάκισε. Ζλίχι ὁ τέτσερς μέσ στὸ δέγκι καὶ γένιχε πίτα (ζλιοῦμαι, ζουλιμένος).

ζλιαρόκατα, ἦ=εἰς ἄκρον φθονερὴ γυναῖκα : Δέ dne θέλω τῆ ζλιαρόκατα. Τὸ μάτ τς ἀπόμκε ἀπάν στὸ παιδί ἢ ζλιαρόκατα. (ζλεύω, ζλιάρς, ζούλια).

ζαροῦτι, τὸ=ἀσθενικόν, καχεκτικόν, λεπτοκαμωμένο παιδί : Τόσο τρώει καὶ πάλε ζαροῦτι τὸ τσαμένο. Γιατί ἔτς τὸ κορτσάκι σ ἀπόμκε ζαροῦτι ; (ζαρώνω, ζαρωμένος, ζαρωματιές, ζάρες).

ζμί, τὸ=1) ζωμός : Ἡ παλιὰ ἢ ὄρνιθα ἔχι τὸ ζμί. παρ. 2) χυμὸς φυτικὸς ἢ ζωϊκός : Σὰ δόκαψε τὸ βζούν ἔβγαν ἀπὸ μέσα ἓνα ζμί. Τὸ ζμί ἀπ τὰ σκαβάφλα μαυρίζ τ ἀχείλια. 3) κατάλληλος ἔποχή : Εἶναι κορίτς τὰμ ἀπὰ στὸ ζμί τ.

ζμώτρα, ἦ=ἡ γυναῖκα ὅταν ζυμῶνη δι' ἄλλην : Δέ ζύμωσα μοναχὴ μ, πῆρα ζμώτρα. Ἡ ζμώτρα πολὺ στεργιὸ τόκαμε τὸ ψωμί. (ζμάρ, ζμώνω, καλοζμώνω, κακοζμώνω, ξεροζμώνω, Ζμαρῶ).

ζνάρ, τὸ=1) ζώνη μαλλίνη μήκους 3—5 μέτρων πρὸς περιτύλιξιν τῆς ὀσφύρος, ἔπάνω ἀπὸ τὸ ποτούρι : Ἐβγανε τ σακκούλα τ ἀπ τὸ ζνάρ τ καὶ τίγκ τίγκ μέτρησε τς ἔκατὸ στὸ τραπέζ. Ἀπλώνι τὸ ζνάρ τ γιὰ καβγά. 2, γενεά : Ὁ Δσέγας εἶναι δυὸ ζνάρια μεγαλύτερος ἀπ τὰ κείονα. (ζώνω) ζώνμαι, ζώστρα).

ζδραύλιστο, τὸ=μακρὸ ξύλον μὲ τὸ ὁποῖον ἀνακατώνουν τὰ καψίδια τοῦ φούρου : Σὰν ἄρπαξε τὸ ζδραύλιστο ἀδρεφίτσα μ καὶ τονε βῆρε τὸ καταπόδ, οἱ φτέρνες στὸ γῶλο τ βάργανε.

ζόρ, τό, λ. τ.=1) βία : Μὲ τὸ ζόρ μὲ τὸ κολαῖ ἄ τὸ πάρμε. Μὲ τό δωκε μὲ τὸ ζόρ. 2) ἀπειλή : Μᾶς ἔδωκ ἓνα ζόρ· ἔμεις φευγιό. (ζορλαδίζω ζορλάδισμα, ζορλαμάς).

ζουγρός, ἦ, ὁ=οὔλος τὴν κόμην : Ἐκαμε ζουγρὰ μαλλιά. Ἡρτε κι ὁ Ζουγρὸς ἀπ τὸ Τζεκμετζέ. Φώναξ τη Ζουγρὴ νὰ κατέβ. (ζουγραίνω).

ζουμλάκι, τὸ=καρπὸς τῆς ζουμλακιᾶς (σιμίλαξ) κόκκινος καὶ στρογγυλός, μὲ 1—3 σπόρους, καθέναν τυλιγμένον μέσα εἰς λεπτοτάτην μεμβράνην, ποὺ τὴν ἔβαζαν στὸ μαστίχι καὶ ἔκαμναν φουσκες τὰ παιδιὰ : Ἄ νὰ πᾶμε στς Μπούλκαριες νὰ μαζώξμ ζουμλάκια. Τί ὄμορφα ζουμλάκια. (ζουμλακιά).

ζούρλα, ἦ=οὔγγος χοίρου : Ὅ,τ καὶ νὰ τὸ κάμς τὸ γρούνι ἔκεῖνο θὰ πᾶ νὰ χῶς τ ζούρλα τ. Ἄν κάτ ἔκαμε τὸ βαχτσέ μὲ τ ζούρλα τ. (ζουρλός, ζουρλαίνω).

ζπάγω=πιέζω : Μὴ τὸ ζπᾶς πολὺ. Ζούπα το νὰ ψοφήσ. (ζούπμα ζπηχτός).

ζφώνω=καταφεύγω, τρουπώνω: Τὰ πλάκια ζούφωξανε κοδὰ στή γλῶκα. Ἦρτε καὶ ζούφωξε κοδά μ, καὶ μάνε μάνε τὸ πῆρε ὁ νύπνος, (ζφωμένος).

ζχούνι, τὸ=ἄσθμα: Τὸν ἔπιασε πάλε τὸ ζχούνι τ. Βράζ μέσα τ ἀστήθ τ ἀπ τὸ ζχούνι.

ζῶδα, τὰ=ἐνῶ ἔζη: Τὸ μοίρασε τὸ βιό τ στὰ ζῶδα τ. Σὰ δὲν εἶδε βάρεμ στὰ ζῶδα τ, τὸ εἶδε στὰ πεθαμένα τ.

ζωδάμ τὸ=ἀδύνατο, καχεκτικόν: Τί λιβίσκε ἀπὸ κείνο τὸ ζωδάμ; Νὰ διοῦμε θὰ ζήσ κίολα τὸ ζωδάμ; (ζῶ, ζήσ, ζδανός, ζδανεύω).

ζωχί, τὸ=ἄγρι ι ἀντίδια: Ζεμάτ-σαμε καθόσου ζωχιά. Σώθκανε πιὰ τὰ ζωχιά.

ζουρίζω καὶ ζουριάζω=φθίνω: Τὰ μισράκια μας, ἀπὸ ἓνα ἓνα ζούριασαν καὶ ψόφσανε.

ζεφβόχερος, ρ, ρο=ἄριστερόχειρ.

ζγούφ, τὸ=βλάξ: Δὲ εἶμ ἐγὼ ζγούφ σὰ γι ἐκείνινα. Τέτοια ζγουφίτκα λόγια μόνε τὸ ζγούφ τὰ λέει.

ζαδάκι, τό, λ. τ.=κρίνον τὸ λευκόν: Ζαδίκι μύρσε ἡ Παναγία καὶ γένισε τὸ Χστό.

ζαμποῦκος, ὁ=τὰ ἄνθη τῆς ἀκτῆς (ζαμπουκιᾶς ἢ σφεκιᾶς): Βράσε ζαμποῦκο καὶ πιὲ νὰ μαλακώσ-νε τὰ μέσα σ. Τί καλὰ π μσοκοβολάει ὁ ζαμποῦκος. Ἔκαμαμε ζαμποῦκο γλυκό.

ζαλίφ, τὸ=ποικιλία σταφυλῶν μὲ μαῦρες πυκνὲς ρόγες, κατάλληλον διὰ κρασί: Γένικανε καὶ τὰ ζαλίφια. Θέλι νὰ τὰ τρυγίς-με τὰ ζαλίφια.

Η

ἥλιος καὶ γήλιος, ὁ=1) Βγῆκε γήλιος μὲ τὰ δόδια. Βασίλεψ ὁ γήλιος. 2) φῶς τοῦ ἡλίου. Ἔκατσα στὸν ἥλιο καὶ παγορήθηκε κομμά ἡ ράχη μ. Νὰ μὴ δὸ διῆ ὁ γήλιος. 3) ἡλιοτρόπιον: Τί μεγάλος π γένικε ὁ γήλιος μας, σὰ δαβλάς. Μάζωξε σπόρο ἀπὸ γήλιο. (ἡλιοκαίγμα, ἡλιοκαμένος).

ἡλιοβασίλεμα, τὸ=ἡ δύσις: Τὰ παραθύρια μας κητάζνε κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα.

ἡλιόβγαλμα, τὸ=ἰνατολή: Κατὰ τὸ ἡλιόβγαλμα πέφτ τὸ Μαρτινάκι καὶ κατὰ ἡλιοβασίλεμα τ Ἄλδασάνι.

ἦπατα, τά, μόνον εἰς τὸν πληθυντικόν, εἰς τὴν φράσιν «Κόπκανε τὰ ἦπατα μ»=ἀπόκαμα.

Θ

θαῦμα, τὸ=1) θαῦμα: Παναγία μ, νὰ δείξης τὸ θαῦμα σ. Θα τὸ σκο-

τώσ νὰ γένι ἓνα θᾶμα. Ἐν τῷ ἅμα καὶ τὸ θᾶμα. Πράματα καὶ θάματα.

2) πλήθος : Μ' ἔδωκ ἓνα θᾶμα καρῦδια.

θαβός, ἡ, ὁ=ἐπὶ ὑάλου διαφώτιστος : Πολὺ θαβὸ τὸ γιὰ τὴν λάμπας. Θαβὰ τὰ τζάμνια σας. (θαβώνω, θαβωμένος, θαβερός).

θανή, ἡ=κηδεία : Δὲ βῆγε στ θανή τσῆ θειᾶς τ. Ἔχω δυὸ λίρες καὶ τσὲ κρύβω γιὰ τ θανή μ.

θανατικό, τὸ=θανατηφόρος ἐπιδημία : Στὸ γαιρὸ τὸ θανατικό γενήθηκε ἢ Μελοῦδα μας.

θανατώνω=προξενῶ σφοδρὸν πόνον : Τὸ βάρσε τὸ χεράκι τ ἢ παραδαρμένι καὶ τὸ θανάτωσε. (θάνατος, θανατάς).

θαραπαμένος, η, νο=παχουλός : Ἔφερε κάτ θαραπαμένες παλαμίδες. Διὲς τὸ σχαμερό, τί θαραπαμένα βατζάκια πῶχι.

θαραπεύμαι=τρυφῶ : Ἔφαγαμε κρησία, ἔφαγαμε γλυκί, θαραπαύκαμε. Ἐκεῖνι τρῶνε τὰ γρόσια τς καὶ θεραπεῦσαι. Ἐκεῖνος τνε θαραπαύκε τ χοδρή. (ἀπήλαυσε).

θάρρος, τὸ=οἰκειότης : Πῆς τα σὺ πῶχις τὸ θάρρος μαζί τς. Πολὺ θάρρος πῆρε καὶ δὲ μὲ καλοφαίνεται. Μπήκε μ' ἓνα θάρρος, σὰ νάγ ἦδανε τ babā τς τὸ σπῖτ. (θαρρετός, ξεθαρρεύμαι, θαρρῶ).

Θεγός, ὁ=Θεός : Νὰ σὲ φλάη ὁ Θεγός. Σὰ Θεγὸ τὸν ἔχνε.

θειεῖα, ἡ=1) βρόχος : Τονε βέρασε τ θειεῖα στὸ λαιμό. Κάμ το θειεῖα καὶ δέσ το. 2) Ὅσο μαλλι κροκίδ χωρεῖ τὸ γλητύρι : Ἔγλυσα πέδε θειεῖες μαλλι κροκίδ, (σπάσματα).

θειλίκι τὸ=κουμπότρουπα : Ἐκαμα τρία θειλίκια βροστά, κὶ ἀπὸ δυὸ στὰ μανίκια. (θειλικώνω, θειλικωτήρ, θειλικωμένος, θειλικός).

θειλήκωσ, ἡ=ἄρμος ὀστέων, ἄρθρα. Ἐδῶ στ θειλήκωσ τ ποδαριοῦ μ μὲ πονεῖ. Γουῦλες οἱ θειλήκωσεξι μ πονοῦνε.

θέλω=1) ἐπιθυμῶ : Ἐέρς τί θέλω ; ἓνα γούρκο παραγεμιστό. 2) ἀγαπῶ : Ἐκεῖνος τνε θέλι ἀμὰ ἐκεῖνι νὰ διοῦμε τονε βέρνει ; 3) χρειάζεται : Δὲ θέλι ἄλλο ἄλλας τὸ φαγί. 4) πρέπει : Θέλι νὰ πᾶς καὶ σὺ νὰ τονε διῆς.

θέλησ, ἡ=συγκατάθεσις : Τὸ μαραφὲτ εἶναι νὰ γένι μὲ τ θέλησ τ, κὶ ἀπέκιο. (θέλημα).

θελός, ἡ, ὁ=θωλός : ἀδιαφανὲς ὑγρόν : Τί θελὸ πγ εἶναι τὸ κρασί ; Ἀπόψα τὸ φεγὰρ πολὺ θελὸ εἶναι. Γουῦλα τὰ νερὰ εἶναι θελά. (θελωμένο, θελώνω).

θελόσταχτ, ἡ=ἀλισίβα, νερὸ σταχτωμένο διὰ τὸ πλύσιμον τῶν ἐνδυμάτων : Ἔχρισαμε τρία καζάνια θελόσταχτ. Πλύντα μέσ στ θελόσταχτ, νὰ παστρευτοῦνε.

θεμωνιά, ἡ=θυμωνιά σιτηρῶν. Ἐκαῖσα στὸν ἴσκιο τς θεμωνιάς κὶ ἀποκιμήθκα.

θεριακή, ἡ=ιατρικὸν ποὺ ἄλειφαν εἰς τὰ μαστάρια τῶν κατσικιῶν διὰ νὰ μὴ τὰ βυζάνουν τὰ φίδια. Τὸ ἐπότιζαν καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας κοιλόπονον : Ποτίστε το λίγο θεριακὴ τὸ τέκνο, νὰ κόψῃ ὁ πόνος. Κι' ἐγὼ μὲ δυὸ γροσιοῦ θεριακὴ ἔγιανα.

θεριεύω=μεγαλώνω ὑπὲρ τὸ δέον : Πῶς θέριεψε ἡ σκαμνιά σας. Τὸ γλέψ τὸ ζαροῦτ πῶς θέριεψε τώρα ;

θεριός, ἄ, ὁ=πελώριος : Ἐκεῖνος ὁ μακαρίτ-ς ἤδανε θεριὸς ἄδρας. Τὸ πῆρε τὸ καταπόδ μ' ἓνα θεριὸ ξύλο στὸ χέρ. Μάνα στὸ θεριὸ τὸ καρπούζ. Λέγεται καὶ θεριοκαμένος.

θερμασιά, ἡ=ἐλονοσία : Ὅδε τονε δαδάνιζε ἡ θερμασιά, ἴσαμ ἀπάν τνάζδανε. Καὶ μένα μ' ἔπιασε ἡ ἔρμη ἡ θερμασιά.

θράκα, ἡ=ἀνθρακιά, φωτιά χωρὶς φλόγα καὶ καπνό : Κάτσε ἄ ψήσμε κάστανα στὴ θράκα. Σὰ γαλὰ ζεσταίνι ἡ θράκα. Φέρ τα νὰ τὰ ψήσμε στὴ θράκα.

θρεβιστός, ἡ, ὁ=ὄταν εἶναι ὡς μικροὶ θρόμβοι : Μᾶς ἔδωκε ἓνα βούτρο θρεβιστόνα. Τὸ πρόσωπο τ κοκκίνισε καὶ γένικε θρεβιστό ἀπ τὸ κοκκινούδ.

θρέφω=τρέφω : Τὸ γάλα τς δὲ δὸ θρέφ τὸ παιδί. Τί τὸ θρέφς τὸ γροῦνι ; (θρέμμα, θρεμμένος, θρέβμαι).

θροφή, ἡ=τροφή : Ψωμί καὶ τυρὶ γιὰ ψωμί καὶ ἐλιές, αὐτὴ εἶναι ἡ θροφή τ. Ἐδωκες θροφή στὰ χαϊβάνια ; Τνὲ χώρσε, ἀμὰ θὰ τνε δίνι τὴ θροφή τς, ὡς π νὰ πεθάνι.

θρηῆνος, ὁ=φιλονικεῖα κρατερά, καταλήγουσα, εἰς κλάματα : Σήμερα γένικε θρηῆνος, γι αὐτὸ τὸ ἔρμο τὸ σκυλί. Πάλε θρηῆνος θὰ γένι ἀπόφα.

θροῦθος, ὁ=θυμᾶρι : Ἄ νὰ μαζώξμε θροῦθο νὰ λθοῦμε. Τί καλὰ π μοσκοβολάει ὁ θροῦθος.

θύρα, ἡ=τὰ καλαμάκια ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι καμωμένο τὸ χτένι τῆς ὑφαντικῆς καὶ τὰ μεταξὺ αὐτῶν διαστήματα : Τσακίσκανε δυὸ θύρες στὸ σαράδαρ τὸ χτένι. Τὸ πέρασαμε μνιά στὴ θύρα. Ἐδεκα θύρες εἶναι μνιά στράτα.

θωριά, ἡ=χρῶμα : Μόνε π τὸν εἶδε ἄλλαξε ἡ θωριά τς. Ἡ θωριά τ δὲ εἶναι γὲ πράσνο γὲ γαλάζιο. Λεμόνι κόπκε ἡ θωριά τ.

θωριακός, ἡ, ὁ=χρωματιστός : Ἐχμε καὶ ἄσπρα, ἔχμε καὶ θώριακά. (ξέθωρος, ξεθωρίζω, ξεθώριος).

θρύμματα, τὰ=λεπτά τεμάχια : Ἐρξα τὸ ποτήρ καὶ γένικε θρύμματα. Ἐφαγες ἐσὺ κῦρτα τὸ τυρὶ καὶ ἰμένα μ' ἄφκες τὰ θρύμματα.

I

Ἰθρίκι, τὸ=1) στάμνα χαλκίνη μὲ σωλήνα ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, διὰ νὰ

χύνουν νερό εις τὸν νιπτόμενον : Φέρ τ λεκάνη και τὸ ἰβρίκη νὰ νιφτῆ ὁ βάρβας. 2) Μικρὴ στάμνα πηλίνη με σωλήνα εις τὸ ἐν πλευρόν, διὰ πλύσιμον τῶν τούρκων πρὸ τῆς προσευχῆς : Βγῆκε πάλε τό σκυλί με τὸ ἰβρίκη στὸ χέρο.

ἰδρώνω = 1) "Ἰδρωσα ἀπ' τὸ κοκό μ. 2) σκοιίζομαι : Δὲν ἰδρώνη τ αὐτί μ ἀπὸ τέτοια. 3) κοπιάζω : "Ἰδρωσα ὅσο νὰ τονε γάμω τῆ γνώμ τ. 4) φύομαι : "Αρκεψε νὰ ἰδρώνη τὸ μουστάκη τ. 4) ὑγροποιήσεις ἀτμοῦ ἐπὶ ὑάλου : "Ἰδρωσε τὸ ποτιήρ. Σήμερα εἶναι παγωνιά' τὰ τζάμνια ἰδρωσανε. (ἰδρωσ, ἰδρωτήρια, ἰδρωμένος).

ἰκράμ, τὸ λ. τ. = περιποιήσεις, φιλοφρονήσεις : Τί ἰκράμ δὲ μᾶς ἔκαμε. Πάλε τό φαγες τὸ ἰκράμ. Πολὺ ἰκραμτζοῦ ἢ θειά σ' λογιώδωλογίου ἰκράμνια μᾶς ἔκαμε.

ἴλα, ἐπίρ. λ. τ. = ὡς τόσο : "Ἰλα νὰ τὸ φάη. "Ἰλα νὰ τὸ πῆ στὸ γόσμο.

ἰμάμς, ὁ = 1) τοῦρκος πιπαῆς : Φώναξανε τὸν ἰμάμ νὰ σουνετέψνε τὸ παιδί. 2) κανεῖς : Θαν ἔρετ ὁ ἰμάμς, τέτοιαν ὥρα. Ποιὸς εἶναι ; ὁ ἰμάμς. (ἰμάμβαηλδι).

ἰμάνη τὸ λ. τ. = συμμόρφωσις : Τὸν ἔφερε κομμά στὸ ἰμάνη. Τώρα ἦρετε πιά στὸ ἰμάνη.

ἰμλάκι, τὸ λ. τ. = φόρος ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν, δενδροφυτειῶν κλπ. : "Ἐκεῖνος τί ἰμλάκη πλερώνη και θέλῆ νὰ γένῆ μουχτάρς ; Χρουστάγω ἀκόμα τὸ περσ-νὸ τὸ ἰμλάκη.

ἰπραδίζω, λ. τ. = καταπονῶ : "Ἐγὼ δὲν ἰπρατίζω τὸν ἐγαυτό μ. "Ἰπραδίσκε ἀπ τ βολλή τῆ δλειά.

ἰσανδίζω λ. τ. = σκοπεύω : "Ἰσάντσε τὸ λαγό, ἀμὰ δέ βορσε νὰ τονε βαρέσ. "Ἐκεῖ π τὸ ἰσάντζε πέταξε κι ἔφγε. (ἰσάνη, ἰσαντζής, ἰσαντισμα).

ἰσκιερός, ἡ, ὁ = λιγύς, κομψός : Πολὺ ἰσκιερό τό καμε αὐτὸ τὸ φστάνη σ. Τς Ζαχαρένιας τὸ κορμί εἶναι πολὺ ἰσκιερό. (ἰσκιερεύω).

ἴσκιος, ὁ = 1) σκιά : Ἐαπλώθκαμε στὸ βαχὺ τὸν ἴσκιο και τὸ κόψαμε δίπλα. 2) πνεῦμα : Τονε φάνηκε σὰ νὰ πέρασε ἕνας ἴσκιος ἀπὸ βορστά τ. 3) βραχνάς : Τονε βλάκωσε ὁ ἴσκιος τ και μούγριζε μεσ στὸ νύπνο τ. 4) ἐπιρροή, περιβάλλον : Μεγάλωσανε στ βαβάς τς τὸν ἴσκιο. Θέλω νὰ πεθάνω στ ἀδροῦ μ τὸν ἴσκιο. δὲ βαγαίνω στ νύφη μ. 5) "Ἄλλον ἴσκιο ἔχῆ ἢ κόρη μ κι ἄλλονα ἢ ἀνεψιά μ. (ἰσκιώνω).

ἴσιος, α, ο = 1) εὐθύς : "Ἐγὼ εἶμαι ἴσιος ἄθρεπος' ἔξένο δίκιο δὲ ἀρώγω. 2) εὐθυτενής. Τνε γλέψ ἐσὺ τ γοκῶνά Φανή, πέρασε τὰ ἐξήδα, και τὸ κορμί τς ἴσιο σὰ δὲ κυπαρίς. 3) ὁμαλός : "Ἐγὼ θέλω ἕνα ἴσιο μέρος, νὰ τὸ κάμω ἀλώνη. 4) οὐς. τὸ ἴσιο = τὸ ὀρθὸν και δίκαιον : Νὰ ποῦμε τ Θεγοῦ τὸ ἴσιο. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἴσιο, ὄχι, ἔτς π θέλις ἐσύ. (ἰσιάζω, ἰσιάδα, ἴσωμα).

ἴσθα, ἡ = καλύβη ὑγρὰ και ἀνήλιος, δωμάτιον κατὰ τὸ ἥμισυ ὑπὸ τὴν

ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους. Ποῦ νὰ μὴ ἀρρωστήσῃ, μέσ σ' ἐκείνῃ τῆν ἴσθα π
κάθεται ; Ἄμ' ἐκείνῃ ἤγ ἴσθα εἶναι γιὰ νὰ κάτς ἀρρωστος ;

Κ

καβατί, τό=μικρὸ βαθὺ πιάτο λεκανοειδές : Δόσε λίγο νερὸ μὲ τὸ
καβατί. Τί καλούτσικο καβατί !

καβάκι, τό, λ. τ.=1) λεύκη : Ἔκοψανε τὸ καβάκι νὰ τὸ κάμν ἄρις. Ξε-
ράθηκε καὶ τ' ἄλλο τὸ καβάκι. 2) κυβιστις : Τονε γύρσε καβάκι. Θὰ κάμω
καὶ δυὸ καβάκια, ὄχι... (καβακάς).

καβές, ὄ=1) καφές : Ἦπτε τὸ γαβέ τ καὶ διάβκε. 2) καφενεῖον :
Μαζώχκανε στὸ τζορβατζίδικο τὸ γαβέ, νὰ βάν-νε μουχτάρ. (καβετζής, κα-
βεκούτ, καβετζήδκος).

καβούκι, τό, λ. τ.=κυλινδρικόν κάλυμμα, τῆς κεφαλῆς, ἄλλοτε ξύλι-
νον ὑπὸ τὸ σαρίκι, ἄλλοτε μάλλινον κυλινδροειδές, μήκους 0,50 μ. περίπου :
Ἦτανε δυὸ δερβισάδες μὲ τὰ καβούκια.

καβούλα, ἡ=ἡ ἐκ τῆς ἐποχῆσεως εὐχαρίστησις : Ἐλάτε ν' ἀνεβούμε
στ' ἀμάξ, νὰ πάρμε καβούλα. Ἐμεῖς κάθε μέρα κάθμαστε καὶ πέρνουμε
καβούλα.

καβούνι, τό λ. τ.=πεπόνι : Τί γλυκὰ καβούνια τὰ δκάσας. Δός κι
ἐμένα ἄμνια ἓνα καβνάκι. (καβνάρα, καβνίσιος, καβουνλούκι, καβνότησε-
φλες).

κάθανεις, μνια, νεινα=ἐκαστος : Κάθανεις τὸ βόρδο τ, μσκοκύδωνο
τονε θαρρεῖ. Κάθανεις δὲ εἶναι σὰ γι' ἐσένα κατσίβελος.

καβραδίζω, λ. τ.=ἀρπάζω : Σὰ γαβράδσε τὸ τσομάκι καὶ τὸν ἀρ-
κεψε κόνεψε νὰ τὸν ἀφίκι στὸ δόπο. Παθ. καβραδίζμαι=κόπτομαι :
Ἐκείνῃ νὰ καβραδίζεται καὶ νὰ φωνάζ ἀπὸ μέσα «Τὸ παιδί μ' θέλω».

καζίκι, τό, λ. τ.=1) πάσσαλος : Βάρσανε καζίκια γιὰ τὴ φράχτ. 2)
ζημία μεγάλη : Τὸν ἔχωσαν ἓνα καζίκι. (καζκώνω, καζικωμα).

καθαρεύω=ἀντίθειον τοῦ θελώνω : Σὰ δὲ θελώσ-νε τὰ νερὰ δὲ κα-
θαρεύνε. Τὸ κρασί δὲ γαθαρεύσε ἀκόμα. Σὲ καθόσες μέρες ἂ καθαρέψ.

καθάριος, α, ο=1) ἀμιγής, ἀγνός : Ἐγὼ σὲ δίνω καθάριο λιγάρ. Τὸ
μέλι τς δὲ εἶναι καθάριο· ἔχι ἀλεύρι ἀνακατωμένο. Ἄπιστος κλέφτης, κα-
θάρσιος νοικοκύρης, παρ. 2) κλούβιος : Πέδ αὐγὰ βγήκανε καθάρια.

καθερίζω—1) διαχωρίζω τὰς ξένας ὕλας : Καθερίζω στὰρ νὰ κάμω
κόλυβα. 2) ξεφλουδίζω. Καθέριζα κρομμύδια. Καθέρσες τς πατάτες ; 3)
φονεύω : Τονε καθέρσανε μνιὰ χαρά. (καθερσμένος ἀκαθέρστος).

καθήκι, τό=1) οὐροδοχεῖον : Βάν το λήγορα στὸ καθήκι. 2) ἀσήμαν-
τος, τιποτένιος : Ἦρτε κι ἐκεῖν τὸ καθήκι ν' ἀνακατωθῇ στὴ γβέδα μας.
Ἄδς κι ἐσύ, καθήκι !

κακάβ, τὸ=καρπὸς τῆς κακαβιάς.

κακάδ, τό, καὶ κάκαδο=ξερήμυξα: Βγάξ τὰ κακάδια ἀπὸ τ μύττ καὶ τὰ πετάει ὅπ λάχι. (κακαδομύτ-ς, κακαδιά).

κάκαδο, τὸ=κρούστα πληγῆς: "Ἄς το νὰ πιάσ κάκαδο. "Ἄμα ἔπιασε κάκαδο θὰ γιάνι.

κάκαγο τὸ=καγχασμός: Σὰ δνε βιάσ-νε τα κάκανα δέ βορ νὰ σ-μα-ζωχιῆ. "Ἰσαμ ἐδῶ ἀκούγδανανε τὰ κάκανύ τς, (κακανίζω).

κακαρώνω=1) ἀποθνήσκω, ἡσυχως: Τὰ κακάρωσ ἀπ τὸ κρού. "Ἄ τα κακαρώσ κι ἐκεῖνος καμνιά μέρα. 2) ἀποκοιμοῦμαι: "Ἐσύ τονε γρένις, ἀμὰ κείνος τὰ κακάρωσε· εἶδε κι ὄνειρο βλέμ. Κακάρωσα κι ἐγὼ σὲ μνιά ἀκρίτσα. (κακαρωμένος).

κάκια, ἡ=δυσαρέσκεια: Μᾶς ἔχνε κάκια. Πόσο γαιρὸ τώρα μ ἔχι κάκια καὶ δὲ μὲ κρένι. (κακιώνω, κακιωμένος).

κακίγια, ἡ=κακία: Δὲ δνε φταίει κάγανεις· μόνε ἀπ τ γακίγια τς τὰ κάμνει.

καλάθ, τὸ=κάλαθος, πλεκτὸν ξύλινον δοχεῖον μὲ χερούλι:

κακόβγαλτος, τ, ο=ὁ δυστροπῶν εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν χρεῶν του: Τέτοιος κακόβγαλτος ἄθρεπος, δέκα μέρες μ ἔχι πᾶνε κι ἔλα. Πολὺ κακόβγαλτος καὶ τὸν ἔδωκες δανικιά;

κακοκαρδίζω=δυσαρεστῶ, λυπῶ καιρίως: Γιατί μαθὲ τὸ κακοκαρδισες τὸ τσαμένο; "Ἄμ εἶπα νὰ μὴ δονε κακοκαρδισω. (κακοκαρδισμένος).

κακοκιάζω=ἀμελῶς ἐπιβλέπω ἀσθενῆ: "Ἐτς π τνε γακοκιάζι τ θεθερά τς, σὰ δὲ σκυλι τν ἔχι. (κακοκιάταμένος).

κακομούττος, η, ο=ἀσχημοπρόσωπος: "Ἡ νύφ καλούτσκι, ἀμὰ ὁ γαβρός διπ κακομούττος.

κακοπερνάγω=ζῶ μὲ γρίνια καὶ ἀσυμφωνίαν: Κακοπερνάει μὲ τὰ πεθερά τς.

κακότχος, χι, χο=δυστυχής: "Ἡρτε τὸ κακότχο ἴσαμε τὸ ρέμα. "Ἐπесе τὸ κακότχο κι ἔθλιψε τὸ χεράκι τ.

καί=1) διότι: Δὸς καὶ μένα λίγο ψωμάκι ἄμνια καὶ πείνασα. Λήγορα καὶ σὲ πρόφταξα. Κρούψ καὶ θὰ σὲ διῆ.

κακοφέρνομαι=συμπεριφέρομαι κακῶς: "Ἐτς π μᾶς κακοφέρτικε, νὰ ἦδαν ἄλλι, ἐκεῖνι τν ὦρα θαλὰ σκωθῆ νὰ φύη. "Ἄμ ποιὸς πῆγε στὸ σπίτι τς καὶ δὲ δονε καιοφέρτικε;

κακοψάγω=ἐπὶ ἐγκύων; αἰσθάνομαι παρὰδοξον ὄρεξιν: Τὸν γαιρὸ π γέννισες ἐσύ τὸ Ληγόρ, ἐγὼ κακοψάγα στ Κοκλένια.

κακοψύχι τὸ=κῆσις: "Ἐγὼ κακοψύχια μακοψύχια δὲν εἶχα στὸ γάστρι μ.

καλάθ, τὸ=ξύλινον πλεκτὸν δοχεῖον, πρὸς μεταφορὰν καρπῶν: Νὰ καὶ ἡ Γιουλοῦ μὲ καλάθια.

-καλαθούνα, ἥ=1) μικρὸν καλάθιον κλεισμένον πανταχόθεν μὲ λίγα πετραδάκια μέσα, διὰ νὰ κάμνουν θόρυβον καὶ διασκεδάζουν τὰ μωρὰ: Κούνει κουμά τ γυλαθούνα τ, νὰ μερώσ. 2) εἶδος καλάθιου διὰ νὰ τοποθετοῦν τὰ κουτάλια, καὶ μὲ δύο θέσεις ἐκατέρωθεν διὰ νὰ βάζουν τὸ σαποῦνι: Τρύψε ἡ καλαθούνα μας καὶ πάει.

κάλαδος, ὁ=κρουνὸς τῆς βρύσης: Ἔχωσε τ μούρ τ στὸ γάλαδο ὁ μισκίνης. Πλύν το στὸ γάλαδο. Μὴ done στουβών-τε τὸ γάλαδο.

καλαδάγω=ψάλλω τὰ κάλαντα: Ἄ σε καλαδίσο-με ἄμνια; Ἐμᾶς δὲ μᾶσε καλάδσατε γιά;

καλαδάρ, τὸ=ἡμερολόγιον: Ἐμεῖς ξέρμε τὸ δικό μας τὸ καλαδάρ.

καζαδάγω λ. τ.=κερδιζω: Μέσ στὰ κρύα καὶ στὰ χιόνια τὰ καζάδσε ὁ ἄδραξι μ τὰ γρόσια' δὲ βῆγε νὰ τὰ κλέψ σά done δικός. Ποιὸς καζάδσε τὸ παιχιδί;

καλαγάθ, τὸ=ὀδυνηρὰ πληγὴ τοῦ δακτύλου: Καλή; π νὰ βγάνι τὸ καλαγάθ. Ἐβγανα καλαγάθ καὶ σακατεύκε τὸ δαχλάκι μ.

καλεμκερί, τὸ, λ. τ. (ζωγραφιστὸ)=λεπτὸ μαντήλι τῆς κεφαλῆς μὲ πολύχρωμα ἄνθη: Στὰ δικά μας τὰ χρόνια φόργανε καὶ καλεμκεριά. Τώρα σκώθκανε τὰ καλεμκεριά.

καλικεύω=ίπεύω: Καλίκεψε τὸ γαδούρ καὶ πά νὰ τὸ ποτίσ. Καλικεύκε ἡ φλέβα μ.

καλίτσα, ἥ=μέτρον ὄγκου σιτηρῶν, ἴσον πρὸς τὸ ὄγδοον τοῦ κοιλοῦ: Τσάκισα τς χαμούτσες κι ἔβγανε ἴσα ἴσα δυὸ καλίτσες σιάρ. Δόσε τ γαλίτσα νὰ βάνω κριθάρ.

καλιώρα, ἥ=φόβητρον τῶν παιδιῶν: Κάτσε καλά; γιατί ἄ φωνάξω τ Γαλιώρα νὰ σὲ φάη. Νὰ ἡ Καλιώρα, ἔρκεται νὰ σὲ πάρ. Γοῦ μανάκα μ, βροδάει ἡ Καλιώρα.

καλαφατίζω=1) τρώγω: Ἐμεῖς καλαφάτ-σαμε καλὰ μὲ τὸ πλάφ. 2) συνουσιάζομαι: Τνὲ καλαφάτ-σε κείνος τ χοδρή, καλούτσα.

καλκούνη, τὸ=ξύλινον πῶμα βαρελίου: Βγάνε τὸ καλκούνη νὰ μὴ σκᾶς τὸ βαρέλι. Χάθκε τὸ καλκούνη.

καλνάγω=προσκαλῶ εἰς γάμον μοιράζοντας κουφέτα: Δὲ μὲ κάλεσε στ χαρά τ. Σήμερα καλνᾶνε. Ἀκάλεστος γάδαρος στὸ γάμο τί γυρέβ;

καλοκαιρίζω=τρώγω τὸν πρωτόβγαλτο καρπὸ: Φέτο, ἀκόμα δὲ γαλοκαίρσαμε κεράσια. Καλὸς καιρὸς καὶ χρόνος καλοκαίρσαμε κι ἀγούρ.

καλοκαιρεύω καὶ καλοκαιριάζω=γίνεται καλοκαίρι: Καλοκαίριασ ὁ καιρὸς.

καλοκαρδίζω=προξενῶ εὐχαρίστησιν: Σὲ τό φερα γὰ νὰ σὲ καλοκαρδίσω.

καλοκάθμαι=κάθηναι μὲ τὸν σκοπὸν νὰ μείνω: Καλόκατσε καὶ δὲν

ἔχι στὸ νοῦ τ νὰ φύη. Ἐκόμα δὲ γαλόκατσα κι ἄρκεψε νὰ βροῖς.

καλοκιτάζω=1) περιποιούμαι γέροντα, παιδί ἢ ἀσθενῆ ἢ ἄλλο τι : Ἐγὼ τὸ καλοκιτάζω τ ἀβέλι μ. Τόνε καλοκοίταξε τὸ babā τ. 2) παρατηρῶ προσεκτικῶς : Σὰ στάθηκε καὶ μὲ καλοκοίταξε, τότε τνε γνώρσα.

καλοπιάνω=κολακεύω μὲ περιποιήσεις : Καλόπιασ το κομματάκι νὰ κάτς μαζίτσα σ. Τονε γαλόπιασανε ὅσο πῶκαμανε τὴ γνώμ τ. Ἄχαρα μὴ μὲ καλοπιάνεις, ἐγὼ δὲ σὲ πέρνω.

καλωσορίζω=ὑποδέχομαι : Βγῆκε ἡ Ἐλιφῶ μὲ τὸν ἄδρα τς νὰ μᾶς καλωσορίσ-νε. Ἐλα δὲ νὰ καλωσορίης τσί μισαφρέοι.

καλοναρχάγω=βοηθῶ τὸν ψάλτην τῆς ἐκκλησίας, ἀναγινώσκων τὰ τροπάρια : Παγαίνι στὴν ἐκκλησιὰ καὶ καλοναρχάει.

καλονυχτιές, οἱ καὶ ἀλονυχτιές=αἱ ὀλονύκτιαι ἀκολουθίαι τῆς Μεγ. ἑβδομάδος, ἀκόμη λέγονται καὶ τὰ «νυμφία» ἀπὸ τὸ «Ἴδου νυμφίος ἔρχεται» : Δὲν ἄφκα καλονυχτιὰ π νὰ μὴ βάγω.

καλότχος, χλ, χο=εὐτυχής, ἀξιοζήλευτος : Καλότχι ἐσὺ πῶκαμες ἄρ κοδα γαθρό. Καλότχος ἐκεῖνος π θὰ τνε βάρ, τέτοια καλὴ κοπέλλα.

καλοταγισμένος=εὐτραφής : Τί καλοταγισμένα βώδια ἔτς τρέμνε οἱ ράχες τς.

καλὸς καὶ καλούτσκος, κλ, κο=ώραϊος : Ἐχι μιὰ καλούτσκι γιναίκα. Τί καλούτσκο πγ εἶναι τὸ σχαμερό. Νὴ διῆς ἕνας καλούτσκος δεσπότης.

καματερός, ἦ, ὁ=ἐργατικός : Πολὺ καματερὴ γιναίκα : κάνε δὲ στέγ-δαι τὰ χέρια τς. Κι ὁ γιὸς καματερός : ἴσα ἴσα δλὲβ μὲ τὸ babā τ. (καματερωσύνι, καματερεύμαι).

καμένος, νλ, νο=δυστυχής : Ὁ καμένος ὁ Γιάννης δὲ δὸ ξέρ ἀκόμα Ποῦ εἶσαι καμένι Ξαφένια ;

κάμνω, ἔκαμα=1) ποιῶ : Ἐγὼ τό καμα. 2) γεννῶ : Ἐκαμε δυὸ ἀγοράκια χσούτσκα. 3) κάμνω κέφ=διασκεδάζω. 4) Ἐκαμαν τὰ βώδια μας στὰ μάτια (=ἄρρωστησαν ἔνεκεν ἀνεκπληρώτου ἐπιθυμίας νὰ φάγουν). 5) Ἐκαμε τὸ γόσμο ἄν κάτ (ἐφιλονείκησε). 6) Κι ἐμεῖς ἔκαμαμε ἕνα σπιτάκι (ἐκτίσαμε). 7) Τόσες μέρες ἔκαμνε τὸν ἄρρωστο (προσεποιεῖτο). 8) Κάμνει παπούτσια (κατασκευάζει). 9) Τν ἔγαμε τὸ μάτ (ἔνευσε). 10) Τί μὲ κάμνεις μοῦτρα ; (δεικνύεις δυσαρέσκειαν). 11) Ἐλε τὸν ἔκαμε τὴ γνώμ τ (καταπειθῶ). 12) Θέλιψε νὰ τνε γάμ ἄχρεια (διακορεύση).

καμώνναι=1) γίνομαι : Σήμερα δὲ γαμώννεται τὸ χωράφ. 2) προσποιούμαι : Καμώννεται π δὲ μὲ ξέρ. Νὰ καμωθῆ καὶ νὰ σκάσ. (καμώματα=ἀκκισμοί, καμωματοῦ).

κανάς, καμνιά, κανεῖνα=πάντοτε μετὰ οὐσιαστικοῦ : Ἐδῶ ἔρχεται κι ἀπὸ κανάς ἄθροπος. Δόμ μας κι ἀπὸ κανὰ ἀβράβλο νὰ φάμε δέ.

κανέλλα, ἦ=κάνουλα βαρελιοῦ : Νὰ βάνεις μιὰ καινούργια κανέλλα.

καβάδκος, κλ, κο=1) ἀπαλός : Μ' ἔστρωσε ἓνα καβάδκο στρωῶμα. 2) ἀφράτος : Ἔκαμε πολὺ καβάδκο ψωμί.

καβαλά, λ. τ.=κατ' ἐκτίμησιν : Πῶς τὸ πῆρες, μὲ τν δῶκᾱ γιὰ καβαλᾱ ;

καβαρδίζω, λ. τ.=1) φουσκώνω : Χίτις δὲ γαβάρτισε τὸ ψωμί σ. 2) ὑπερηφανεύομαι : Πολὺ καβάρτισε τώρα, ἀμὰ θὰ τνε διοῦμε μεθαύριο.

κάβια, ἦ=κάμπη : Μὲ μόλεψαν οἱ κάβιες. Γιόμισε κάβιες ἢ ἀβραβλιά μας.

καβίλι, λ. τ.=δυνατόν, πάντοτε μὲ τὸ εἶναι : Νὰ εἶναι καβίλι νὰ μὲ φάη. Νὰγ ἦδανε καβίλι νὰ πάγω ἀπατιῆ μ.

καβολάχανα, τὰ=ἄγριο σπανάκι : Μάζωξα κάβοσα καβολάχανα νὰ τὰ μαγερέψω.

κάβος, δ=1) πεδιάς : Ἄφκε τὰ βαῆρια καὶ κατέβκε στὸ γάβο. 2) Τὸ ἐπικρατέστερον χρωῶμα βυανιάς λουριατιῆς ἢ καθωιῆς : Ἔκαμα τὸ γάβο μαῦρο καὶ τὰ λουριά κίτρινα μὲ κόκκινα.

κάβοσος, σλ, σο=ἀρκετός : Κάβοσα κερασάκια ἔβγανε ἢ κερασιά μας. Κάβοσο γένικε τὸ πανί μας.

καβόσος, σ, σο=1) μερικά : Δόμ μας καβόσα σταφύλια δανικά. Μ ἔφερε κ ἐκεῖνος καβόσα. 2) ὑπερήφανος : Τώρα μᾶς κάμνει καὶ τὸ γάβοσο.

κάν καὶ *κάνε*, ἐπίρ = Οὐδόλωσ : Κάν καὶ δὲ μὲ νοιάζ. Κάνε δὲ done θμοῦμαι τὸ θεῖό σ.

κανακάρος, α, κο=χαηδεμένος : Ὁ γιόκαζι μ, ὁ κανακάρι μ. Ἔνα καὶ κανακάρ τὸν ἔχλ.

κανακεύω=περιποιοῦμαι ἐξαιρετικῶς : Κανάκεψε τὸν ἄδρα τς, θὰ κανακέψ καὶ τὸ θεθερό. Ἡ μάνα τ τονε γανακέβ.

κανάκια, τὰ=ἐξαιρετικαὶ περιποιήσεις. Τώρα ἐσὺ εἶσαι μέσ στὰ κανάκια σ. Πᾶ βρης ἄλλοῦ τόσα κανάκια ;

κανάτι, τό, λ. τ =πτέρυξ : 1) παντζούρια : Κλείσ τὰ κανάτια νὰ μὴ δὰ βροδάη ἀγέρας. 2) τετράπλευρα τμήματα ἀμπελωνος : Τὸν ἔδωκε καὶ δυὸ κανάτια ἀβέλι τράχωμα. Πήγαμε στὸ κάτ τὸ κανάτι, νὰ φᾶμε σῦκα. 3) πῆλινον δοχεῖον : Μάζωξε τὰ ποτήρια τ τὰ κανάτια τ καὶ πάει.

κανάτα, ἦ=πῆλινον δοχεῖον νεροῦ ἢ κρασιοῦ : Ἀγόρασα μνιὰ γαινούργια κανάτα. Ἐκεῖνος, τὸ πίνι μὲ τ γανάτα. Κατρουλοῦ κανάτα.

κανεῖς, *κανείνας*, ἀ, α=1) οὐδεῖς : Κανείνας δὲ δὸ ξέρ. Νὰ μὴ δὸ πης κανείνενα. 2) τίς, καποῖος : Ὁ κανείνας σήμερα τηνι μέρα κυτάζ πῶς νὰ ζῆσ. Μγάρισι ἦρτε κανείνας καὶ μὲ ρώτ-σε ;

κανίσκι, τὸ=μεγάλο ψωμί, ζυμωμένο μὲ βαχαρικά, καὶ ξοβλιασμένο

μέ λουλούδια : "Εστλαμε κανίσκι στὸ σύδεκνο νᾶρτ νὰ βαπτίς. Πῆρε ἡ σδέκνισσα τὸ κανίσκι, κι ἐτμάσκε γιὰ τ χαρά.

κάνονας δ=τιμωρία ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ ἱερέως εἰς τὸν ἁμαρτήσαντα : "Ο,τ εἶναι ὁ κάνοναζι μ, ἅ τὸν τραβήξω. Τὸν ἔβανε κάνονα νὰ μὴ φάη κρηάς δυὸ μῆνες.

κανονικό, τὸ=ὑποχρεωτικὴ εἰσφορὰ τῶν ἐγγάμων καὶ χηρευόντων, διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ παπᾶ ἢ τοῦ μητροπολίτου : βγήκι ὁ παπᾶς νὰ μαζώξ τὰ κανονικά τ. "Εστλ ὁ δεσπότ-ς τὸ διάκο νὰ μαζώξ τὰ κανονικά τ.

καγκαικά=ἐπίσημοι, πλούσιοι : Καγκαικά ἄθρῶπ δὲ φοροῦνε μεταξωτὰ ὄχι ἔσῦ.

κάπ, τό, λ. τ.=δοχεῖον : Δόμ ἓνα κάπ νὰ βάνω λίη τουρσί. Τὸ σέρτικο τὸ ξύδ, τὸ κάπ τ χαλνάει, παρ.

καδήλα, ἡ=1) κανδήλα : "Αναψα τοῦ Χστοῦ τ γαδήλα. 2) φοῦσκα τοῦ δέρματος : Τὰ ποδάρια μ γένικανε καδήλες ἅπ τὸ πολὺ πορπάτμα. Πρήσκε τὸ μούτονο μ καὶ γένικε γοῦλο καδήλα.

καδλοβαπτίζω="Όταν τὸ νεογέννητον κινδυνεύη ν' ἀποθάνη, βουτῶ ἓνα τεμάχιον βαμβάκι εἰς τὸ λάδι τῆς καδήλας τοῦ εἰκονοστασίου τῆς οἰκίας καὶ μ' αὐτὸ σταυρώνω, τὸ μέτωπον, τὸ στῆθος, τὴν ράχην, τίς φοῦχτες καὶ τίς πατουνίτσες του, ψιθυρίζοντας «βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ τάδε, εἰςτὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, τοῦ Ἰοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, Ἄμῆν» : Γένισε ἡ συνιγάδα μ ἓνα κοριτσάκι ζαρωμένο καὶ μόνε τὸ καδλοβάπτισε ἡ μαμὴ πέθανε. Τὸ λένε Ζῆσο ἁμὰ εἶναι καδλοβαπτισμένο.

καπέλλος, δ=τὸ ψάθινον καπέλλον πού φοροῦν οἱ χωρικοὶ εἰς τὸν θεορισμὸν καὶ εἰς τὸ ἀλῶνισμα : "Α πᾶς ποα πᾶς, φέρε κι ἐμένα ἓνα γαπέλλο.

καπίστρι, τό=σχοινένιο, σύμπλεγμα πού τὸ περνοῦν εἰς τὸ κεφάλι τοῦ ἀλόγου ἢ τοῦ γαϊδάρου διὰ νὰ τὰ ὀδηγοῦν : Βγήκε τὸ καπίστρι ἅπ τὸ κεφάλι τ, κι ἀπολύθηκε τ ἄλογο. Κόπκανε τὰ καπίστρια. 2) παντριά : Τονε βέρασανε τὸ καπίστρι στὸ κεφάλι, ἅς πᾶ νὰ τσιᾶη τώρα.

καπόνη, τό=ἐκτομίας ἀλέκτωρ : Δέκα καπόνια μ ἔκαμε καὶ τὰ δέκα γερά.

καπονιαζω=εὔνουχίζω : Πότε θὰ τὰ καπονιαστε τ πετνάρια σας ; "Α τα καπονιασ-με μὲ τὸ καινούργιο τὸ φεγάρ (καπονιαστρα).

καποτεῖς=κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους : "Ηδανε καποτεῖς μῦλος σ αὐτὸ τὸ μέρος.

καποτεσ-νός, ἡ, δ=κάτι τῶν παρωχημένων χρόνων : Φορεῖ ἐκεῖνα τὰ καποτεσ-νὰ τὰ βραχιόλια καὶ τὰ σκλαρίκια. Ποῦ τὸ ηῦρες αὐτὸ τὸ καποτεσ-τὸ τὸ βολκι καὶ τόβανες τώρα ;

καπρί, τό=ἄγριόχοιρος : "Εσφαξε τὸ καπρί καὶ μᾶς φίλεψε.

καπιζω, λ. τ.=ἀρπάζω : Τὸ κάπτσε ἅπ τ χέρια τ παιδιοῦ. Κάπτσ ὁ λύκος τ ἀρνί.

καπιριδίω, λ. τ.=ἀφίνω ἔξ ἀπερισκεψίας νά μου ἄρπάξουν τι : Καπιρίτσε τὰ γρόσια τ καὶ τώρα χουχλίξ.

καραβάνα, ἦ = 1) μεγάλο δοχεῖον μαγειρικῆς : Μᾶς ἔβανε τ γαραβάνα βροστά μας νά φάμε. 2) φαριδιὰ βράκα, συνήθως μαύρη : Ἔβανε τ γαινούργια τ γαραβάνα τ καὶ τς γοργόνες. Αὐτὰ εἶναι λόγια τς καραβάνας (ἀσυνάρτητα).

καραγατς, τὸ λ. τ.=πτελέα : Χόρευαν τὰ κορίτσια, ἀπ κάτ στ Γερέβακани τὰ καράτσια Κάβοσο μεγάλωσε τὸ κἀραγατς.

καράγελις, ὁ, λ. τ.=ἀπόγειος ἄνεμος : Μᾶς πάγωσε αὐτὸς ὁ καράγελις.

κανδιριδίω, λ. τ.=καταπειθῶ, ἀποπλανῶ : Ἐπὶ δῶ εἶχε, ἀπὸ κει εἶχε, τὸ γανδίριτσε. Ὅσο π νά τονε κανδιριδίω, εἶδε κι ἔπαθε.

καρακατσάνις, ὁ=σκηνίτης κτηνιστρόφος : Πέρασαν οἱ καρκατσάνιδοι μὲ τὰ πρόβατα.

καράλαχανο, τὸ=ποικιλία σταφυλῶν μαύρων : Τὸ γλέψ τί μαῦρο π γένικε τὸ κρασί ; γοῦλο καράλαχανο εἶναι.

καράβατακλ, τὸ λ. τ.=γερανός : Πορπατοῦνε τὰ καράβατακια μὲς στὸ ρέμα.

καραγιόης, ζα, ζκο, λ. τ.=μαυρομάτης, μελαγχροινός : Τί καραγιόζκο κορτσάκι εἶναι αὐτό ; Κι ὁ βαβᾶς καραγιόης καὶ ἡ μάνα καραγιόζα.

καράρ, τό, λ. τ.=1) ἀπόφασις δικαστικῆ : Βγῆκε τὸ καράρ. Δόθηκε καράρ νά πάρνε γοῦλ. 2) βαθμός : Ἐκείνος ξέρ τὸ καράρ τ. Ἐνα καράρ τὸ πῆγε. Εἶναι ταμάμ στὸ καράρ.

καράσαβανι, τό, λ. τ.=ἰλέτρι : Βγῆκαν ὁ κόσμος στὸ καράσαβανι ¹⁾.

καράτοπρακλ, τὸ, λ. τ.=μαυρόχωμα : Στὸ καράτοπρακλ ὁ, τ νά σπείρς γένεται.

καράχαβαρ, τό, λ. τ. (μαύρη εἶδησις)=εἶδησις θανάτου : Νάρτ ἡ βοή τ καὶ τὸ καράχαβαρ τ (κατάρα).

κάργα, ἦ, λ. τ.=1) κορώνη : Οἱ ἔρμες οἱ κάργες ἔφαγαν τὰ κ-κιά. Νὰ τὰ φάν οἱ κάργες. 2) ἐργαλεῖον ἀβατζῆ : Δός τ γάργα νά γιρίσω τς κόπτρες. 3) πλήρες : Τὸ καράβ ἦδανε κάργα γιομάτο.

καρδιά, ἦ=1) τὸ στομάχι : Πονεῖ ἡ καρδιά μ καὶ θαρρῶ θὰ μὲ κινῆσ. Δὲ ξέρω τί ἔφαγε πάλε καὶ τὸ πονεῖ ἡ καρδιά τ. 2) Γένικε τώρα ἡ καρδιά σ (εὐχαριστήθηκες). 3) Μόνε τ γαρδιά σ νὰν εἶχα. 4) Δὲ δὸ λέει μὲ τ γαρδιά τ (ἀδιστάκτως). 5) Πάει ἡ καρδιά μ καμένι (ἐτρόμαξα). 6) Κάμε τ γαρδιά τ καὶ πάο τονα (κατάπεισέ τον). 7) Κάηκε μνιὰ φορὰ ἡ καρδιά τ (διεψεύσθησαν αἱ ἐλπίδες του, ἀπεγοητεύθη). Εἰρωνικῶς : Κάηκε ἡ καρδιά μ (δὲν μὲ μέλλει). 8) Τόνε ζεμάτ-σε τ γαρδιά τ (τὸν προσέβαλε καιρίως). 9) Χάλασ ἡ καρδιά μ (αἰσθάνομαι λιποθυμίαν). 10) Καρδιά παιδιὰ καὶ τὸ βγάναμς (θάρρος) (καρδιοχτύπ).

1) Μικρὸν ἄροτρον κατ' ἀντίθεσιν τοῦ διὰ νιάμα χρησιμοποιμένου, μεγαλάλετρο (Σ Θ).

καρέζ, τό, λ. τ.=μνησικακία : Τὸν ἔχι καρέζ ἀπὸ τότε π τονε βαρά-
δωκε τὸ γαπνὸ τ. Θάρτ μνιὰν ὦρα νὰ τὸ βγάνω τὸ καρέζι μ.

κάρτς, τ-σα, τκο, λ. τ.=παλαιός, ἡλικιωμένος, ξυλιασμένος : Τὰ τὰ
κάμω τέτοια κάρτκα βώδια. Τὰ φασούλια γοῦλα κάρτκα, δὲ δρώγδαι.
(καρτιάζω, καρτιασμένος).

καρτάλι, τό, λ. τ.=ἀετός : Μαζώχκανε τὰ καρτάλια στὸ λές. Τὸ γλέψ
πῶς ζγιαίζεται τὸ καρτάλι ; (καρταλίσιος).

καρτάλ κανάτ, λ. τ.=τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον φοροῦσαν τὸ τσεπκένι
μὲ τὰ μανίκια κρεμασμένα : Τὸ βανε καρτάλ κανάτ.

καρούλια, τὰ=μικροὶ τροχαλῖαι τοῦ ἐργαλειοῦ ποὺ κρεμοῦν τὰ μιτά-
ρια : Βγήκε τόνα τὸ καρούλι.

καρύδ, τὸ=1) τὸ χονδρὸν μέρος τῆς τραχείας : Τὸν ἔπιασε ἀπ τὸ
καρύδ, νὰ τονε πνίξ. 2) καρπός : Μᾶς κέρασε καρδάκι γλυκό. Ἔνας τουρ-
βὰς καρύδια ἀπὰ στὰ κεραμίδια.

καρίκια, τὰ=1) γραμμὲς εἰς τὸ χωράφι ὅπου σπέρνουν ἀραβόσιτον :
Ἔγὼ ἔκοφτα καρίκι κι ἐκεῖνος ἔσπερνε τς κουκνάρες. 2) θέσεις ὅπου
τοποθετοῦν τὰ ψωμιὰ στὴν πινακωτή.

κασαβέτ, τό, λ. τ.=1) θλίψις, στενοχωρία : Τώρα τὸ δκό σ τὸ κασα
βέτ θὰν ἔχω. 2) δὲν μὲ μέλλει : Κάσαβετ Κάσαβετ κι ἄλλο δέρτ. Σὰ δὲ δὸ
θέλι, κασαβέτ.

κατὰ=1) ἀναλόγως : Κατὰ πῶς παγαίνι ὁ καιρὸς φέτο θὰ χμε πολὺ
βερεκέτ. Κατὰ μάνα κατὰ κύρ, κάμανε καὶ γιὸ Ζαφείρ, παρ. 2) πρὸς τό :
Τράβξαμε κατὰ τὸ Σαραδαπήχι. Κατὰ τρύπα τὸ χορό. Εἰς τὰς ἐπιρ. ἐκ
φράσεις : κατὰ λαχοῦ=τυχαίως, κατὰ μεσῆς=ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον. Ὡς
πρῶτον συνθ. μέρος σημαίνει ἐπίτασιν : κατάμαυρος, κατακάηκε.

καταλαχοῦ=τυχαίως, κατὰ καλὴν συγκυρίαν : Ἐκεῖ π σ-λογιούμνα
τί νὰ κάμω καταλαχοῦ νὰ βγῆ ὁ γιόζι μ βροστά μ. Καταλαχοῦ νᾶρετ καὶ ἡ
ν-νέ μ, ἐκεῖν τὸ βράδ.

κατούνια, τά, λ. τ. (τακούν)=ξύλινα γαλέντζια ὑψηλὰ καὶ πλουμισμέ-
να : Τν ἔφερε κι ἓνα ζευγάρ κατούνια νυφκάτα. Γλίστριξε τὸ κατούνη τς
καὶ στραβούλιξε τὸ ποδάρ τς.

καταπιάνμαι=ἐπιχειρῶ : Καταπιάσκε νὰ βγάινι πλιθιά. Τὸν ἄφκε ὁ
Καράτσεφτσης καὶ τονε γαταπιάσκε ὁ Στραβοκέφαλος, τ ἀχελώνια τ.

καταπόδ καὶ τὸ καταπόδ=κατόπιν μετὰ ταῦτα : Ἔδε ἔφγα γώ, τὸ
καταπόδι μ ἦρετε κείνος. Καταπόδ σὲ μένα ἔρκεται ὁ Λαμπάκις.

καταποδιαστός, ἡ, ὁ=κατὰ σειρᾶν : Ἦρτανε δέκα ἀμάξια καταπο-
διαστά. Νὰ τὰ διῆς πῶς πάγαινανε καταποδιαστά.

καταρμάζω=καταστρέφω, ἀφανίζω, κακοποιῶ : Τὸ καταρμάξανε τ
ἀβέλι τὰ γαδούρια. Τὸ καταρμάξε τὸ παιδί στὸ ξύλο. Τὰ καταρμάξες

τὰ βώδια ὄλι μέρα μέσ στὸν ἥλιο. Παθ. καταρμάζμαι : Καταρμάχκε νὰ πλαλῆ στς γιατροί, κάθε μέρα.

καταχέρια, τὰ=φορές : Τὸν ἔβγανε δέκα καταχέρια ὡς τὸ πουρνό. Πῆγε πόσα καταχέρια καὶ τνὲ φώναξε, ἀμὰ δὲν ἦρτε.

καταχωνιάζω=ἀποκρύπτω : Τὰ καταχώνιασε καὶ γένικαν ἄφαδα. Ποῦ τὰ καταχώνιασε, δὲ βόρσανε νὰ τὰ βρουνε.

κατρανώνω=ἀλείφω μὲ κατράνι τὴν πόρταν ἐκείνης ἢ ὁποία δέχεται ἐραστάς : Κατρανώσανε τς ἀδελφῆς τ τ βόρτα, γιατί εἶχε πάλε τὸ δέτιο μέσα. (κατράνι, κατρανοκούμαρο).

κατρουλήθρα, ἦ=1) ἢ οὐρήθρα : Μαγέρεψε τὸ κρηὰς μὲ τ γατρουλήθρα τ μαζί. 2) ὀδυνηρὰ φλύκταινα τοῦ πέλματος τοῦ ποδός : "Ἐβγανε κατρουλήθρα καὶ δὲν ἔχι ἀγιασμό τὸ ποδαράκι τ. (κατρω, κατρουμένος, κατούρα).

κατεβατό, τὸ=σελῖς : "Ἐγραψα τρία κατεβατὰ μάθμα.

κατσβελεύω=ζητῶ : Κατσβέλεψα λίγο μαῖδανὸ ἀπὸ τ Τζοχερώ. Παθ. κατσβελεύμαι=φιλαργυρεύομαι : "Ἐνα κομμά ψωμί θὰ δώκι κι ἐκεῖνο τὸ κατσβελεύεται. (κατσίβελοσ, κατσβέλα, κατσβελάκι, κατσβέλικος, τὰ κατσβέλικα),

κατσβελιό, τὸ=1) θορυβώδης συνάθροισις : Τέτιο κατσβελιὸ πγ εἶχανε πὸν ν ἀκουστῆ. 2) "Ἦρτε μὲ γοῦλ τὸ κατσβελιὸ τς=τὰ παιδιὰ της τὰ θορυβοῦντα.

κατσβελιά, ἦ=φιλαργυρία : Τὸσ κατσβελιὰ πάλε. "Ἀπὸ τ γατσβελιά τς δὲ μαγερέβ νὰ φάη.

κατσβέλικα=1) ἢ γλῶσσα τῶν ἀθιγγάνων : Ἐέρ καὶ κατσβέλικα παναθεμάτνα τ Καρυτόσα. 2) χονδροκαμωμένο : Πῆρε κι ἓνα κατσβέλικο καρφί.

κατσι, τὸ=ὄρειχάλκινο θυμιατήριον : Φέρ τὸ κατσι νὰ θυμνιάσω (Ροδοστοῦ).

κατσινούρ, τὸ=ἀκροβυστία : "Ἦδανε τὸ κατσινούρ τ κολιμένο στὸ κεφαλάκι. "Ὀδε σουνετεῦνε οἱ Τοῦρκι καὶ οἱ Ὀβριγοῖ τὰ παιδιὰ, κόβνε τὸ κατσινούρ τς.

κατσιράγωγ=λ. τ. ἀφίνω ἐξ ἀπροσεξίας νὰ διαφύγη τι τῶν χειρῶν μου : Κατσιρίτσε τ ἄλογο. Κατσιρίτσε τὸ ποτήρ ἀπ τὰ χέρια. Σὰ νὰ τὰ κατσιρίτσε κομμά (παρεφρόνησε).

κατσαμάκι, τὸ, λ. τ.=ἀλεύρι ἀραβοσίτου, βρασμένο μὲ νερὸ καὶ ἄλας μέχρι πολτοποιήσεως : "Ἐφαγαμε ζεστὸ κατσαμάκι. Βάνε λίγο πεκμέζ στὸ κατσαμάκι,

κατσίκα, ἦ, λ. τ.=1) γίδα : "Ἀγόρασα κι ἐγὼ μνιὰ γατσίκα. 2) ἀκατάστατη, καὶ ἀκτένιστη γυναῖκα : "Ἄδε καὶ σὺ κατσίκα. (κάτσκος, κατσκάκι, κατσακάς, κατσοκοῦ, κατσοκαράκι, κατσοκαριά, κατσίκι, κατσοκότριχα).

κατσιλιά, ἡ=κόπρος πιτηνῶν, αἰγῶν ἢ προβάτων Μὴ γελαῖς τὴν κατσουλιά, καὶ σοῦ πέση στὴν ποδιά. παρ. Γιόμσε τ ὄρταλίκι κατσιλιές. (κατσιλιώνω, κατσιλιάζω).

κατσιιάζω=1) κτρινίζω καὶ σκληρύνομαι: Κάτσιασαν τὰ ροῦχα μα στὴ βλύσ. 2) δὲν ἀναπτύσσομαι δεόντως: Κάτσιασε ἡ σ-κιά μας κι ἀπόμκε τὸς γιά. Κάτσιασε τὸ τσαμένο κι ἀγρίεψαν τὰ μοῦτρα τ. (κατσιασμένος, κάτσιασμα).

κατσοποδιά, ἡ =δυσθεράπευτος ἀσθένεια: Ποῦ ἤδανε νὰ τονέ βρη κι αὐτὴ ἢ κατσοποδιά.

κατσοποδιάζμαι=πάσχω ἀπὸ χρόνιον νόσημα: Κατσοποδιάσκε ὁ ἄθροπος καὶ δὲ λέει νὰ πάρ ἀπάν τ. "Εβγανε ἓνα βζούνη στὸ βάτο τ καὶ κατσοποδιάσκε ἀπ τὰ τότες.

καύκαλο τὸ=ὄστρακον: Γοῦλο βαλώματα σὰ τζ ἀχελώνας τὸ καύκαλο.

καυκί, τὸ=κῦπελλον ἢ ποτήριον: "Ηπιε τὸ γραβὲ καὶ πέταξε τὸ καυκί. Δὸς ἓνα καυκί νερό. Τὸ πίνι μὲ τὸ καυκί.

καυκαλίτρα, ἡ=ἔδωδιμον ἀγριόχορτον, λεγόμενον καὶ «τση δροπῆς τὸ λουλούδ»: Μάζωξα ζωχιά καὶ καυκαλίτρες νὰ τὰ βράσω.

καφαλί τὸ λ. τ.=τὸ φαγητὸν ποῦν βάζω εἰς τὸ κάτω τοῦ στομάχου μέρος καὶ ἐπάνω τὸν καφέν) 1) προσφάγιον, ἐλαφρὸν φαγητὸν: Πήραμε τὸ καφαλί μας ἔλιες καὶ ψωμί. Μᾶς ἔδωκε καὶ τὸ καφαλί μας. (καφαλίτζω). 2) δαρμός: Θέλι πάλε τὸ καφαλί τ. νὰ σ-μαζωχτῆ.

καφτανίζω=λυτωπῶ δυνατὰ μὲ ξύλον: Τονε γραφτάνισε δυὸ στ μέσο, κρεμάσανε τὰ ποδάρια τ.

καψάλιζω=καίω τις τρίχες ἐσφαγμένου ζώου: Τὸ καψάλισε τὸ γροῦνι. Τὰ καψάλισε τὰ τσράπια καὶ τί καλὰ π γιαλιζνε (καψαλισμένος, καψάλισμα).

καψίδια, τὰ=ὄ,τι καιόμεν διὰ νὰ θερμάνωμεν τὸν φοῦρνον: Θέλω νὰ φουρνίσω καὶ δὲν ἔχω καψίδια. Σώθηκαν τὰ καψίδια μας.

καψιμάλις, ὁ λ. τ.=μεταπράτης, ἔμπορος βοστανιῶν καὶ σταφυλῶν: Τὸ δκὸς τὸ βοστάνι δὲ δὸ πιάνη ὁ καψιμάλις. Τὸ δωκα τ ἀβέλι μ τὸ γαψιμάλι.

καφομούνης, ὁ=σκηνίτης κτηνοτρόφος: Τί ξέρ ὁ καφομούνης, ἀπ ἀβέλι.

κβανιῶ=μεταφέρω Ὁ ἄδρας τς τνε γβανεῖ τ κόσμου τὰ καλά. Τί τσὲ κβάνισες καὶ μὲ τς ἔφερες; Κβάνισε δέκα γιατροὶ στὸ παιδί τ.

κβανιοῦμαι=1) ἐρχομαι ἀπρόσκλητος: Κβανήθηκε γοῦλ τὸ σόι τς. 2) μεταφερομαι: Πῶς κβανιέται πέδε χρόνου παιδί, τόσο δρόμο; 3) ἐρωτοτροπῶ: "Αρκεψε κι ὁ γιός μας νὰ κβανιέται στὰ κορίτσια. Εἶδες τ τζίκνα; κβανιέται κιόλας.

κβαριαστή, *ή*=βρανια κβαριαστή: Τι κρέπος π τό χλ *ή* κβαριαστή τς βρανια. (κβάρο, κβαριάζμαι, κβαρίστρα).

κβέδα, *ή*=1) συνομιλία: Ἐλάτε νὰ κάμ-με κβέδα. 2) λόγος: Εἶπε κι ἐκείνι μνιὰ κβέδα 3) ὄμιλος γυναικῶν ποὺ κάθονται ὑπὸ τὴν σκιὰν μὲ τὸ ἔργον των ἀνὰ χεῖρας καὶ ἐργάζονται συνομιλοῦσαι, ἢ κάθονται χωρὶς ἐργασίαν καὶ συνομιλοῦν: Βγήκανε στσι κβέδες. Ἔλα νὰ διῆς μνιὰ μεγάλη κβέδα ἀπ κὰτ στὸ γεροσταλαμό μας. (κβεδιάζω=συνομιλῶ)

κδουνάκι, τὸ=ὁ καρπὸς εἶδους χλόης εἰς σχῆμα κάδωνος: Νὰ φέρος καὶ καθόσα κδουνάκια ἀπ τὸ βαήρ. (κδούνι, κδουνίζω, κδούνα).

κεῖθε=ἐκεῖθεν πέραν: Τς Βασιλικῆς τὸ ρέμα εἶναι κεῖθ ἀπ τὸ χωριό. Κεῖθ ἀπ τ ἀβέλι σας εἶναι ἡ Ἀρκουδόπετρα.

κείτμαι=εἶμαι ἄρρωστο: εἰς τὸ στρῶμα καὶ δὲν ἤμπορῶ νὰ σηκωθῶ: Τρεῖς μῆνες γένικανε π κείτεται στὸ στρῶμα. Κείτεται ἡ καμένι. Κείτεται καὶ δὲν ἔχι ποιὸς νὰ τονε φέρ ἓνα γόβο νεράκι.

κεκές, ὁ=βραδύγλωσσος: Ὡς νὰ ρωτήσ ὁ κεκές «Πῶς τὰ πᾶς»; βράδυσσε.

κελάρ, τὸ=δωματίον τῆς οἰκίας ὅπου φυλάττουν τὰς προμηθείας τοῦ χειμῶνος: Ἄς τὸ κελάρ ἀνοιχτό. Βάνε τὸ πεκμέζ στὸ κελάρ.

κελεμές, ὁ=(καλμνιὰ) ἄσπαρτο χωράφι: Ἐκατσαμε μεσ στὸ γελεμέ.

κελλί, τὸ=τὸ σπίτι τοῦ παπαῖ: Ποῦ εἶναι τὸ κελλί τ παπαῖ;

κενδιάτκος, *κλ*, *κο*=τὸ φαγητὸν τοῦ δειλινοῦ: Ἐφαγε κενδιάτκο κι ἔφαγε. (κενδι)

κενέτ, τὸ=ἡ πρόπολις τῶν μελισσῶν: Τὸ κενέτ εἶναι πικρό. Αὐτὴ ἡ κερήθρα εἶναι γοῦλο κενέτ.

κενώνω=1) ἐπι φαγητοῦ: Κένωσε νὰ φάμε. Κένωσε τὸ τέτζερ. 2) ἀνακοινῶ μυστικόν: Πῆγε καὶ τὰ κένωσε στ νύφη μ. 3) ἐπι βρεφῶν: Τὰ κένωσε στὰ βρακιά τ.

κέδμα, τὸ=κέντημα, ἐργόχειρον: Ἐέρ καὶ κέδμα. (κεδάγω).

κεδρί, τὸ=ἡ ἡλικία τοῦ μεταξοσκώληκος ὅτε φυτρώνει τὸ κεδρί του: Τὰ σκλήκια μας εἶν ἀκόμα στὸ κεδρί. Καὶ τὰ δικά μας στὸ κεδρί εἶναι.

κεράκα, *ή*=πενθερά: Ποῦ εἶσαι κεράκα; Πέσ το τ γεράκα μ νὰ τὸ ξέρο.

κεραμαριό, τὸ=κεραμοποιεῖον: Πέρασα πίσ ἀπ τὸ κεραμαριό.

κεραμάρς, ὁ=κεραμοποιός: Ἦρτ ὁ κεραμάρς καὶ γιρέβ παραδες γιὰ τὰ κεραμίδια.

κερατένιο, τὸ=ἄθλιον: Ἦρτε τὸ κερατένιο καὶ τό φαγε. Δά τὸ πιάσω τὸ κερατένιο; (κέρατο, κερατάς).

κεροσταλαμός, ὁ=ὁ γῦρος τῆς στέγης, τὸ μεταξὺ τοῦ τοίχου καὶ τῆς γραμμῆς ὅπου στάζουν τὰ νερά τῆς βροχῆς μέρος: Ἦ κατσικά τ στέκεται στὸ γεροσταλαμό. Ἔπεσε κοδὰ στὸ γεροσταλαμό μας.

κέσκε λ. τ.=εἶθε : Κέσκε νὰ μὴ δό λεγα. Κέσκε νὰ μὴ ξεγράνε.

κεσκίνικος, κλ, κό λ. τ.=1) δριμύς : Τὶ κεσκίνικο ξύδ. 2) κοπτερός : "Ἐχι μνιὰ κεσκίνικη σογιά, σὰ ξουράφ κόφτ. 3) ὀξυδερκής : Πολὺ κεσκίνικο μάτ ἔχι ἄ. (κεσκίνις).

κεφαλάρ, τὸ=ἡ ἄκρα, τὸ πλαίσιον : Τάμ ἀπάν στο κεφαλάρ τ χωραφιοῦ. Οἱ πετσέτες εἶναι γαλάζιες καὶ τὰ κεφαλάρια τὸ ἴδιο.

κεφαλάς, ὄ=πτηνὸν μεγαλύτερον τοῦ σπουργίτου : "Ἐκαμ ὁ κεφαλάς τ φωλίτσα τ.

κεχαγιάς, ὄ, λ. τ.=προϊστάμενος τῶν ποιμένων, ὁ ἰδιοκτήτης προβάτων : Ποῦ εἶν ὁ κεχαγιάς ; "Ἐ, τώρα πιά γένικες καὶ σὺ κεχαγιάς. Δὲ σὲ θέλω στο κεφάλι μ κεχαγιά.

κη-γιαφέτ, τό, λ. τ.=ἐνδυμασία : Δὲ μ ἄρσεε τὸ κ-ηγιαφέτ τ. Τὶ κ-ηγιαφέτ εἶν αὐτό ;

κ-ηιδίζω, λ. τ.=1) ψιλοκόφτω : "Ἐβανε νὰ κ-ηιδίς τὸ κηάς. Κ-ήϊτσε καμὶ καπνὸ γιὰ τὸ τζγάρο τ. 2) τολμῶ : Πῶς νὰ κ-ηιδίς νὰ τὸ πῆ μαθὲ ; "Ἐσὺ κ-ηιδίης νὰ τὸ τσακόης (κ-ηϊμάς, κ-ηϊμάταχτας).

κ-ηηλαδίζω, λ. τ.=φεύγω ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ μου : Κ-ηηλάδσε τὸ σκυλί καὶ πῆρε τὰ βαήρια. Τν ἔκαμανε καὶ κ-ηηλάδσε ἡ καμένι. (κ-ἦρ=ὑπαιθρον)

κ-ηημάς, ὄ, λ. τ.=1) σιτάρι κουπανισμένο διὰ μαγείρευμα : "Ἐκαμα λίγο γ-ηημά. Λίγο ἦρτε τὸ γάλα στο γ-ηημά. 2) κυνηγετικὸν ὄπλον ὀπισθογεμές : "Ἐχω ἓνα καινούργιο γ-ηημά. Κρέμασε τὸ γ-ηημά στον νῶμο τ καὶ πάει.

κ-ηηδισμός, ὄ=καταστροφὴ : Μεγάλος κ-ηηδισμός γένικε στὰ σκλήκια. "Ἄμ λίγος κ-ηηδισμός γένικε στὰ χαϊβάνια ἀπ τὸ σάπ.

κ-ἦτικος, κλ, κο, λ.τ.=σπάνιος : Κ-ἦτικα βρῖσκεται τέτοιο σταφύλι. Πολὺ κ-ἦτικα φέτο τὰ στάρια. Καὶ τὸ λινὰρ κ-ἦτικο θὰν εἶναι.

κ-ἦτσια, τὰ λ. τ.=τὸ ὀπισθεν μέρος : Ρίξε λίγο τὰ κ ἦτσια τ ἀμαξιοῦ. Πόνεσανε τὰ κ-ἦτσια μ, γούλο στο ποδάρ. Δὲ φοβᾶται κείνι, τὰ κ-ἦτσια πῶχι.

κ-κί, τὸ=κύαμος : "Ἐβανα νὰ ζηματίσω καθόσα κ-κιά. Αὐτὸ τὸ στάρ εἶναι κ-κί μετρημένο. "Ἐφαγε μασ-μένα κ-κιά.

κιβούρ, τὸ=φέρετρον : Τὸ κιβούρ τ ἦδανε γιομάτο λουλουῖδια. Φαίνεται τὸ κιβούρ τ. (κιβουροκάπακο).

κιδεύω=1) ἀνατρέφω : Πῶς τὰ κιδεψε πέδε παιδιὰ, χήρα γιναίκα ; Γιατὶ τὰ κιδεψε ;

κιλάρφανος, κλ, νο=γεννηθεὶς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του : "Ἀπόμκε κιλάρφανεὶ καὶ τνεγ εἶπανε Δημητροῦ. Γεννήθηκε τὸ καμένο κιλάρφανε.

κίλο, τὸ=1) μέτρον χωρητικότητος σιτηρῶν : "Ἐκαμε δέκα κιλὰ σταράκι. 2) μέτρον ἐπιφανείας : "Ἐγὼ ἔχω πᾶν ἀπὸ πενήδα κιλὰ χωράφ.

κινητικό, τό=καθάριστον : Πῆρε *κινητικό* ἀμὰ δὲ donee γίνισε. Τό δωκα *κινητικό*.

κιάλας=ἤδη : Ἦρτες *κιάλας* ; Θὰ τὸ διαστή, θὰ τὸ φάνι *κιάλας*. Πότε *κιάλας* τό σωσε.

κιοκιά, τό=ἀνόητος : Δὲ bā νὰ χάνεσαι, *κιοκιά*. Ἦνιξε τὰ μάτια σ, *κιοκιά*.

κιοσέμ, τό=πρόβιτον ἡμερον χρησιμεῦον ὡς ὄδηγός : Πῆγε ὁ ἔρμος ὁ λύκος κι ἔφαγε τὸ *κιοσέμ*. Ἔνα μεγάλο *κιοσέμ* πῶχι.

κιοκιοῦρτ, τό, λ. τ.=θειάφι : Ἔφραμε τ ἀβέλι μας *κιοκιοῦρτ*. Κάπνινα τὰ βυρέλια μὲ τὸ *κιοκιοῦρτ*. Θέλω *κιοκιοῦρτ* νὰ *κιοκιοῦρτιάσω* τ βόβα γιὰ τὸ κρασί.

κλήκι τό=κουλήκι, ψωμί ζυμωμένο μὲ μυρωδικὰ διὰ γάμον : Φούρτισαμε τὰ *κλήκια*. Μᾶς ἔστλανε τὸ *κλήκι* γιὰ τ χαρά. Ἦρτε τὸ *κλήκι* γιὰ τὸ σῦδεκνο.

κλ-ήκα τό λ. τ.=ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις πενιχρά : Τι *κλήκια* εἶν αὐτὰ *κιοκιάκι* μ ;

κλαβανή, ἡ=σανιδωμα ὑπὲρ τὴν κλίμακα οἰκίας, χρησιμεῦον πρὸς τόποθέτησιν κυρίως τῆς λάμπας : Τ ἄφκα πὰ στὴ *κλαβανή*. Ἔπεσε ἡ *κλαβανή*.

κλαίνω, *κλαίνμαι*=καθιστῶ τὸ χέρι ἄχρηστον ἢ ἀνάπηρον : Νὰ *κλαθοῦν* τὰ χέρια σ. Δὲ *κλαίντανανε* τὰ χέρια σ νὰ μὴ δὸ δώκις ; Τὸ *κούλανες* τὸ *τσαμένο* τὸ *παιδί*.

κλός, ἡ, ὁ=ἀνάπηρος κατὰ τὴν μίαν ἢ τὰς δύο χεῖρας : *Κλή* ἤσ-να *μαθές* ; Δὲ εἶναι *κροῖμα*, *κλό* *παιδί* νὰ τὸ *χίς* νὰ τὸ *κιοκιάβς* ;

κλειδοκούτ, τό=ξύλινο κουτὶ σφιχτοκλεισμένο πού βάζανε τὸ προσφάγι τους γιὰ νὰ μὴ τὸ *πειράζουν* τὰ *μυρμήκια* : Ἦνοιξε τὸ *κλειδοκούτ* καὶ *πῆρε* τς *ἐλιές*. Ἔσκασε τὸ *κλειδοκούτ* στὸν ἥλιο.

κλειδοστομιά, ἡ=ἀσθένεια, τέτανος : Νὰ σ' εὔρ ἡ *βούβα* καὶ ἡ *κλειδοστομιά*.

κληματαίδα, ἡ=δέμα *κληματοβέργες* διὰ *καψίδια* : Οἱ *παλιοὶ* τὸ *στέφανο* τς ἤδανε *κλημοτόβεργα*. Φέρε *τρεις* *κληματοσίδες* νὰ *κάψω* τὸ *φούρνο* (*κλήμα*).

κλ-ήφ, τό, λ. τ.=1) θήκη : Πάρ τὸ *κλ-ήφ* καὶ *πέρνα* το *στό* *μαξλάρ*. 2) *κονδυλοφόρος* : Δός τὸ *κλ-ήφ*, νὰ *γράψω* *δυὸ* *λόγια*.

κμαράς, ὁ=1) *κατασκευαστὴς* *λαγῆνων* : Ἔφερ ὁ *κμαράς* *κάτ* *πιδέξια* *κμαράκια*. 2) *εἰρωνικῶς*, ὁ *κάτοικος* τῶν *Μετρῶν* : Ἦρτανε τὰ *σῦκα*, ἄρκεψανε νὰ *κβανιοῦδαι* οἱ *κμαροῦδες*. (*κμαράδκο*, *κμάρ*)

κμάς, τό, λ. τ.=ὄρνιθών : Ἦνοι τὸ *κμάς* νὰ *βγοῦν* τ *ὄρνιθια*. *Μπῆκε* τὸ *σκυλί* *στό* *κμάς* κι ἔφαγε τ *αὐγά*.

κνάς, ὁ=κηνάς, μὲ τὸν ὁποῖον *ἔβαφαν* τὰ *νύχια* καὶ τὰ *μαλλιά* : *Φορεῖ* καὶ *κνά*.

κνιῶ και *κνω* = *κουνῶ*: Δυὸ ὄρες τὸ *κνιῶ* και δὲ λέει γὰ ψοφολογήσ. Δὲ δὸ *κνεῖς* μαρῆ νὰ *μερώσ*; (*κνιούμαι*, *κούνια*).

κλώκα, *ῆ* = *κλώσσα*: Δὲν ἔκατσε ἀκόμα ἡ *κλώκα* μ. Πόσες *κλώκες* ἔχτε;

κνούκλα, *ῆ* = *σανίδι* μήκουσ 0,50 μ. και πλάτουσ 0,03 μ. μὲ ἐγκοπήν εἰσ σχῆμα υ εἰσ τὰ δύο ἄκρα, *χρησιμεῦον* ἀντὶ *σαίτας* εἰσ τὴν ὕφανσιν *χονδρῶν* *μαλλίνων* ὕφασμάτων: Φέρ τὴ *γνούκλα* μαρῆ. Πάτ-σεσ τὴ *γνούκλα* και *τνε τζάκισεσ*.

κοητής, *ὀ*, *λ*. *τ*. = ἀπάνεμο μέρος: *Ξαπλώθηκα* στὸ *γοητή*. Ἔκατσε στὸ *γοητή*.

κοθόρ, *τὸ* = ὑπερηφάνεια: Πέρασε μ ἕνα *κοθόρ*. *Καμάρωνε* μ ἕνα *κοθόρ*, *σὰ* *δεσπότης*.

κοίτ, *ῆ* = μήτρα: Ἔπεσε ἡ *κοίτ* *τς*.

κοκκιάζω = *ἐρχομαι* και *κάθομαι* ἀπρόσκλητοσ ὅπωσ ὁ *κοῦκοσ*: Ἦρτε και *κόκκιασε* *βροστά* *μασ*. Τί *κόκκιασεσ* και *σὺ* *ἔδωπέρα*;

κοκκάλα, *ῆ* = τὸ *κόκκαλον* *κρανίου* *μεγάλου* *ζώου*: Ὅπωσ ἔρε ὄλω *πίσ* *θα* *πάρ* *τ* *γοκκάλα*.

κόκκαλο, *τὸ* = *μετάλλινον* *ἐργαλεῖον* *διὰ* *νὰ* *τραβοῦν* τὰ *γεμενιά*: Δός *τὸ* *κόκκαλο* *σ* *νὰ* *βάνω* τὰ *γεμενιά* μ.

κοκκινούδ, *τὸ* = ἡ *Ἰλαρά*: *Γοῦλα* τὰ *παιδιά* *μασ* *κλιούδαι* μὲ *τὸ* *κοκκινούδ*.

κοκκώνα, *ῆ* = *κυρία*: *Ποῦ* *εἶσαι* *κοκκώνα* Ἐλένκω;

κοκκωνιάζμαι = *κάθημαι*, *μακραίνω* τὴν *ἐπίσκεψίν* *μου*: Ἦρτε ἡ *χστιανῆ* και *κοκκωνιάσκε* μὲ *τς* ὄρες. Τί *κοκκωνιάσκεσ* στὸ *γιοσὲ* και δὲ *σκώνεσαι* *νὰ* *συγρίης*;

κολαί, *τό*, *λ*. *τ*. = *ἐπίρ*. *εὐκολα*: *Κολαί* *κολαί* δὲ *γελάζετ* *ἐκεῖνοσ*. *οὐσ*. *εὐκολία*: Μὲ *τὸ* *ζόρ* μὲ *τὸ* *κολαί* *τὸ* *πῆρε*.

κολαϊλάδίζω, *λ*. *τ*. = *πλησιάζω* *νὰ* *τὸ* *τελειώσω*: *Τὸ* *κολαϊλάδσαμε* *τὸ* *κριθάρ*. *Κοδεύμε* *νὰ* *τὸ* *κολαϊλάδισ*-*με*.

κόλιαδροσ, *ὀ* = *μικρὰ* *κουφέτα* μὲ *σπόρον* *κοριάνδρου*, *χρησιμεύοντα* *διὰ* *τὸ* *στόλισμα* *τῶν* *κολύβων*: Πάρε και *μσῆ* *ὀκᾶ* *κόλιαδρο* *γὰ* *τὰ* *κόλιβα*.

κολιβάγω, *ἀμετ*. = *κολυμβῶ*: *Κολύβσαμε* *στὸ* *ρέμα*. *μεταβ* = *λούω* *ὀλόκληρον* *τὸ* *σῶμα*: Ἦρτε ἡ *μαμῆ* *νὰ* *κολιβῆσ* *τὸ* *παιδί*.

κολιτσιδα, *ῆ* = *πολλῶν* *εἰδῶν* *φυτὰ* και *καρποὶ* *αὐτῶν* *οἱ* *ὀποῖοι* *εὐκόλως* *ἐπικολλῶνται* *ἐπὶ* *τῶν* *ἐνδυμάτων* και *τοῦ* *τριχώματοσ* *τῶν* *ζῶων*: Δὲ δὸ *ισάψα* *τ* *ἀβέλι* και *γιόμσε* *κολιτσιδεσ*. *Γοῦλο* *κολιτσιδεσ* *τὰ* *μαλλιά*.

κόμ και *κόμα* = *μόριον* *συγκρίσεωσ*: *Τὸ* *δκό* *μ* *εἶναι* *κόμ* *καλό*. Ἦρτε *κόμ* *βροστά*.

κομμά και κομματάκ_κ=δλίγον: Δός, κομμά ψωμί ἄμνια. Στάθηκε κομματάκ_κ νὰ ξεκρασιῆ.

κομμάτια, τὰ=μέλη τοῦ σώματος: Πόνεσαν τὰ κομμάτια μ, ἀπά σ αὐτὸ τὸ μεδέρ.

κοβιάρκος, κ_κ, κο=γεμάτος κόμβους ἢ κολιτσίδες: Πολὺ κοβιάρκο αὐτὸ τὸ μαλλί. Γοῦλα κοβιάρκα βγήκανε, γιὰ κροκίδια.

κόβος, ὄ=1) δεσμός: Δέσ ἓνα κόβο στὸ μαδήλις νὰ τὸ θυμθῆς. 2) σταγών: Ἔσταξε δυὸ κόβ μέσ στὸ νερό και τὸ ἤπιε. 3) ὀλίγον: Μ ἔδωκε ἓνα γόβο ξύδ. 4) ὅταν δυσκολευόμεθα νὰ καταπίωμεν, σὰν νὰ ἐστάθη κάτι εἰς τὸν λαιμόν μας: Μ ἔκατσε κόβος και θαλά πνιγῶ.

κοβώνω=σκαλώνω εἰς τὴν ὀμίλιαν μου: Κάνε και δὲ γόβωσε, τὸ εἶπε σὰ νερό. Σὰν ἦτο ὁ λόγος γιὰ τὸ τράχωμα, κόβωσε. Τί γοῦλο χ-ἦκ μῆκ κοβώνις;

κονάκ_κ, τό, λ. τ.=διοικητήριον, δικαστήριον: Μᾶς φώναξανε στὸ κονάκ_κ. Σὰ βῆγε στὸ κονάκ_κ φοβήθηκε.

κονεύω, λ. τ.=κάθημαι ὑψηλὰ ἐπὶ δένδρου: Κόνεψε τὸ μελίς σιν ἄβραβλιά. Κόν βέι, κόν βέι, (ἐπίκλησις πρὸς τὰς μελίσας νὰ προσέλθουν).

κοντίζω, λ. τ.=1) κάθημαι πλησίον μὲ τὴν ἐλπίδα ὠφελείας: Κόντσε κι ἐκεῖνος κοδά τ. 2) ἐπιτρέπω νὰ πλησιάση: Δέ done γονδίς κοδά τς.

κοδακιανός, ἦ, ὄ=μᾶλλον κοντός παρὰ ὑψηλός: Ποιὸς ἦδανε κείνος ὁ κοδακιανὸς μαζί σ;

κοδέυω=πλησιάζω, παρ ὀλίγον νὰ γίνω: Κόδεψε νὰ πνιγῆ ὁ ζάβαλις. Κόδεψα στὰ ξέματα. Κοδέβ νὰ πεθάνι. (κοδά, κοδαίνω, κοδοῦτσος).

κοδόξλο, τό=ράβδος πρὸς δαρμόν: Σὰν ἀρπάξω τὸ κοδόξλο, θὰ σὲ δείξω πὸς ἀπίδια βάζ ὁ σάκκος. Θέλι ἓνα κοδόξλο και τίποτ ἄλλο.

κοδανασαίνω=Ἄρκεψε νὰ κοδανασαίνι, θὰ πεθάνι. Τί κοδανασαίνις, σὰ λαχανιασμένος;

κοδλάγω=ὀλισθαίνω: Κοδύλε κι ἔπεσε. Γοῦλο κοδλάγω μ αὐτὲς τς γαλέτσες.

κοδόβχας, ὄ=βῆξ τῶν φθισικῶν: Αὐτὸς ὁ κοδόβχας θεγατέρα δὲ εἶναι καλὸ σ-μάδ. Τώρα τονε γόλλισε αὐτὸν τὸ κοδόβχα.

κοδόμυαλος, λ_λ, λο,=κουτός: Μπρέη στὸ κοδόμυαλο τὸ παιδί. Κοδόμυαλι σὰ d μάνα τς.

κοδοπίθαρο, τὸ και κοδοροβυθιά, ἦ=κοντιῆ και χοντῆ γυαῖκα: Ἐκεῖνος κοδοπίθαρος κι ἐκεῖνι κοδοροβυθιά, ταίριαξαν και σβεθέρισαν.

κοδοστέμαι=διστάζω νὰ προχωρήσω: Σὰ μέγ εἶδε κοδοστάθηκε. Κοδοστάθκα κι ἔκαμα κιόλα νὰ γιρίσω πίσω.

κοδόφωτος, τ, το=μύωψ: Δὲ μᾶσεγ εἶδε· εἶναι κοδόφωτ. Τόσο κοδόφωτος εἶναι, καὶ γιαλιὰ νὰ μὴ δ ἀκούσ.

κοπαρδίζω, λ. τ.=ἀποσπῶ: Κοπάρτισε ὁ ἀγέρας δυὸ δάλια κυδώνια. Καμνιὰ δεκαριὰ πρόβατα, κοπάρτισανε ἀπ τὸ σουρι καὶ πᾶνε. Κοίταξε νὰ κοπαρδίης καμνιὰ λίρα.

κοπόϊ, τὸ=λαγωνικὸ σκυλί κοντοπὸδαρο: Γριζ με τὸ κοπόϊ, σὰν ἀβτζής.

κορακιστικά, τὰ=ἡ ὁμιλία διὰ τῆς προσθήκης τῆς ἰδίας συλλαβῆς: Τίκι θέκε λέλκεις; Θέρε λώρω νάρα σέρε διώρω.

κορακῶνω=καθιστῶ βραχνὸν καὶ δυσκολεύω νὰ καταπίνῃ: Τὸ κοράκωσ ὁ λαιμὸς τ ἀρίσκο. Τὰ κοράκωσ ὁ βήχας τὰ παιδιὰ μας.

κορνιαχτός, ὁ. Γένικανε γοῦλα στάχτ καὶ κορνιαχτός. Κορνιαχτός γένικανε καὶ χάθκανε.

κορώνω=φλογίζω: Κόρωσε τὸ πρόσωπο τς. Κόρωσανε οἱ ποδιές τς. Βάνε τὸ σπύρτο νὰ κορώσ.

κόνιδα ἦ=αὐγὰ τῆς ψείρας: Ἐπὸ τ γόνιδα δὲ φαίνεται τὸ κεφάλι τ. Ἄμ ἐκεῖνο τὸ καμένο γοῦλο κόνιδα τὰ μαλλιὰ τ.

κοσί, τὸ λ. τ.=δρομὸς, τρέξιμον: Βγήκανε τὰ τσιτσιδάκια στὸ κοσί. Ἄδε νὰ πλαλήξμε στὸ κοσί.

κόπτσα ἦ=ἀγράφες τῶν σαγακιένιων φορεμάτων: Ὁ ἀβατζής ἀστόησε τς κόπτσες ἀγύρστες. Δὲν ἔβανε κόπτσες στὸ καζακί μ. Τὰ κομβία.

κοτάρα, ἦ καὶ *κοτσίνα*=μέρος περιορισμένον με ξύλα ὅπου κλείουν τὸν χοῖρον: Βρωμαίε σὰ γρουνίτκι κοτάρα. Πήδε ἀπ τ γοτσίνα τ κι ἔφυγε.

κότσαλα, τὰ=σκύβαλα, στάχυα ποὺ δὲν τριφθῆκαν καὶ ἄλλα πράγματα μαζί: Ἐχμε ἕνα ἀλώνι κότσαλα. Φέρε καθόσα κότσαλα γιὰ τς ὄρνιθες.

κοτσάνα, ἦ=κλάδος δένδρου γυριστὸς εἰς τὸ ἕν ἄκρον, με τὸν ὁποῖον φθάνουν τοὺς καρπούς ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ κλαδιά: Ποῦ τνε σκάλωσες τ γοτσάνα καὶ δὲ φαίνεται, Νὰ ἐκεῖ κρέμετ ἡ κοτσάνα.

κόσμος ὁ=πλήθος: Μ ἔδωκε ἕνα γόσμο ἀβράβλα. Ἦνε γύρεψα δυὸ φύλλα μαϊδανό, κι ἐκεῖνι μ ἔδωκ ἕνα γόσμο.

κοτάγω=τολμῶ: Σὰ γοτᾶς ἔβγα ὄξω. Ποιὸς κοτάει νὰ κρινι. Δὲ κὸτ-σε νὰ φωνάξ.

κότς, τό, λ. τ.=κρίαρι: Ἐχω ἕνα κότς ἴσαμε τριάδα ὀκάδες.

κούδα ἦ=γενεά: Ἄμ ἀπὸ ποιουνοῦ κούδα εἶναι; Ἡ κούδα μας βαστάει ἀπὸ τὴ Στράντζα (ἀπὸ τὸ κύδος).

κογι καὶ *κγι*, τό, λ. τ.=πηγάδι: Ἐρξε τὸ γβὰ στὸ κγι.

κουκβέλια, τὰ=1) ὄρχεις: Πόνεσαν τὰ κουκβέλια τ. 2) καρπὸς τοῦ πλατάνου: Κρέμδαι τὰ κουκβέλια ἀπ τὸ τσνάρ.

κουῦκος ὁ=ἐμπόδιον: Σήκωσ τον κι αὐτὸν δὲ γοῦκο ἀπὸ τ μέσ. Κούκ σταφύλια (=ἄγριος ὑάκινθος).

κουκναρα=ἄραβόσιτος: "Α βράσ-με κουκνάρες. Τρίβμε κουκνάρες στ ἄλώνι. (κουκναροκότσανο, κουκναρόφλα, κουκναρόμαλλα, κουκναρίτσος).

κουκζέλα ἡ=καρπὸς τοῦ κλαριοῦ: "Ἐφερε κουκζέλες ἀπ τὸ λόγο.

κουκίζω=ἀλατίζω ψάρια: Θέλω νὰ τὰ κουκίσω νὰ μὴ βρωμήσ-νε.

κουκλομάτ ς=ὁ ἔχων ἐξωγκωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς: Τί θέλι ὁ κουκλομάτ-ς;

κουλικάς, ὁ=δερματικὸν νόσημα, οἴδημα μετὰ κνησμῶν: "Οποτε θὰ φάγω κρηὰς ἀβόλετο εἶναι νὰ μὴ βγάνω κουλικὰ. "Ἐβγανε κουλικὰ καί τονε βρέχι μὲ τὸ ξυδ.

κουλικάκι, τὸ=μικρὰ ψωμάκια, ποὺ μοιρῶζουν μετὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ νεκροῦ: Μοίρασα καὶ κουλικάκια μακαριά.

κουμλιά, ἡ=1) στίβα: Τί καμε μνιὰ κουμλιά καὶ τὰ ἄφκε. 2) βραδुकίνητος: Θὰ κρίνι καὶ ἡ κουμλιά γιὰ πάστρα (κουμλιάζω *cumulus*)

κουδοῦρες, οἱ=γεμενιὰ καρφωτά: Θέλω νὰ μὲ κάμς ἕνα ζευγάρ κουδοῦρες.

κουδουρδίζω, λ. τ.=λυσάζω: Κουδούρτσανε οἱ πανοῦκλες νὰ πλαλιοῦνε. Πολὺ κουδοῦρτσες μ αὐτὸ τὸ τζάμ. (κουδουρδισμένος, κουδουρδισμός).

κουδράγω=κερατιζω: Τονε γούδρισε ὁ βουγὰς καὶ πέθανε. Μὴ καὶ θὰ σὲ κουδρίσ.

κουπάνα, ἡ, λ. β.=ξύλινον δοχεῖον διὰ τὴν μεταφορὰν λάσπης τῶν οἰκοδόμων: Κατρακύλιξ ἀπ τὴ σκάλα μαζί μὲ τὴ γουπάνα.

κούπανος, ὁ=1) κόπανος διὰ τὸ κτύπημα τοῦ λιναριοῦ: "Ο δκόξι μ ὁ κούπανος πολὺ βαρὺς. 2) ὁ μηρὸς πτηνοῦ: "Ἐγὼ θὰ φάγω τς κουπάνι γιὰ νὰ πλαλιῶ, (κουπανίζω, κουπάνισμα).

κουραδόκαστρο, τὸ=εἰρωνικῶς εἰς τοὺς καυχωμένους διὰ τὰς προσφάτους ἀνδραγαθίας των=χαμένος κόπος: "Α πάρς τὸ κουραδόκαστρο βαξίς. Τί λές, ἄ τονε δώκνε τὸ κραδόκαστρο, γιὰ τν ἀξιά τ. "Α πάρω ἐκείνινα π θὰ μὲ δώκι τὸ κουραδόκαστρο τράχωμα, γιὰ τ Μαυροδῆ τὸ τσιφλίκι. (κούραδος, κράδα).

κουράκι, τό, λ. τ.=ξηρασία: "Ο καιρὸς πῆγε κουράκι. Μ αὐτὸ τὸ κουράκι τίποτα δὲ γένηται. "Απ τὸ κουράκι ξεράθκανε οἱ κουκνάρες.

κουρί, τό, λ. τ.=δάσος μὲ μικρὰ δένδρα: "Α πα νὰ φέρω φλαμούρια ἀπ τὸ κουρί. "Ἐκοψα φουδουκιές ἀπ τὸ κουρί.

κούρκος, *κουρκα*, *κουρκι*=ἰνδικὴ ὄρνις: Τί τραβούδια πῶχι αὐτὸς ὁ κουρκος παραγιμοστός. Ψόφσανε τὰ κουρκιά μας. "Ἡ κούρκα μ ἔβγανε τριάδα πλάκια.

κουρκούτα, ἥ=ἀλεύρι νερό καὶ ἄλας, βρασμένο σὰν σούπα, ποὺ τρώγεται τὸ τρίμερο: "Ἐκαμε κουρκούτα μὲ τὸ γάλα. "Ἐβανε κουρκούτα στ βίτα.

κουρβατζίκι, τό, λ. τ. (βαθρακάκι)=ἀσθένεια τῶν ζώων: "Ἐβγανε τ ἄλογό μας κουρβατζίκι. Καὶ τὸ δκό μ τ ἄλογο ἄπ τὸ κουρβατζίκι ψόφσε.

κουρβάτς, τό, λ. τ.=μαστίγιον: Τὸν ἔδωκε δυὸ μὲ τὸ κουρβάτς. Μὴ γνεῖς τὸ κουρβάτς καὶ σκιάζεται τ ἄλογο.

κουρδίζω, λ. τ.=1) στήνω: Ποιὸς τὸ κούρτσε τ ὠρολόϊ; 2) ἔξοργίζω: Τονε κούρτσε μὲ τὰ λόγια τ καὶ πῆγε στὸ σπῖτ καὶ τν ἔδρε. 3) σχεδιάζω, ἀποφασίζω: Ἐκεῖνος τὸ κούρτσε μνιὰ βολά, ἃ δὲ κάμ. (κουρδίζμαι, κουρδισμένος, κούρδισμα).

κουρνιαζώ=ἐπὶ πτηνῶν, κάθηναι ὑψηλὰ ἐπὶ καθίστρας ἢ κλάδου καὶ κοιμοῦμαι: Κούρνιασαν οἱ ὄρνιθες στὰ καθίστρες. Νωρὶς νωρὶς κούρνιασαν τὰ πλάκια.

κοῦρος, ὁ=μεγαλόσωμος καὶ ἄξεστος νέος. Κότζαμαν κοῦρος. Τί λές, κοῦρο;

κούρουβλο, τό, καὶ *κούρβουλο*=τὸ φυτὸν τῆς ἀμπέλου: "Ἐχω πεδακόσια κούρουβλα ἄβέλι. Γοῦλα τὰ κούρουβλα γιομάτα σταφύλι. Κούρουβλο λέγεται ὅταν εἶναι κλαδεμένο τρία τέσσερα χρόνια. Ἄφοῦ δηλ. γίνει ἄβέλι ὄχι ἔνόσω εἶναι φυτειά.

κουρτούνα, ἥ=καμπύλον ἐπικάλυμμα ἀμάξης, καὶ ἡ μὲ τοιοῦτον ἐπικάλυμμα ἄμαξα. "Ἐχι κ τ γουρτούνα στ ἄμαξ. Ἄραδα παγαίν-νε οἱ κουρτούνες στὸ παναγύρ.

κουσκουνλαδίζω, λ. τ.=ὑποπτεύομαι: "Ἐγὼ σὰν εἶδα τὰ καμῶματα τς κουσκουνλάδσα. Ἐκεῖνος δὲ δὰ χαβερίζ, ἀμὰ ἡ ἀδρεφή τ τονε κουσκουνλάδσε.

κουσκούνι, τό, λ. τ.=τὸ λουρὶ ποὺ περνᾶ ὑπὸ τὴν οὐρὰν καὶ δένεται εἰς τὴν σέλλα: Πέρασε τὸ κουσκούνι τ ἄλογοῦ. Βγήκε τὸ κουσκούνι μ. (=ἐκουράσθην πολὺ).

κουστερίτσα, ἥ=σαύρα: Τί πολλὲς κουστερίτσες βγήκανε;

κούταβος, ὁ=σκυλάκι: "Ἐκαμε ἡ σκύλα μας πέδε κταβάκια. Τί μεγάλος κούταβος. (κτάβ, κταβάκι).

κούσοτου, τό, λ. τ.=καναρόσπορος: Δὲ χρηματάει τὸ κούσοτου μας φέτο. Τὸ κούσοτου πάλε ξέπεσε.

κουτουροῦ, λ. τ.=κατ' ἐκτίμησιν καὶ ὄχι ζυγισμένον: Πήραμε δυὸ βοστάνια κουτουροῦ. Καὶ μεῖς τ ἄβέλι μας τό δωκαμε κουτουροῦ. Ἐρξε στὰ κουτουροῦ (τυχαίως) καὶ βάρσε ἓνα ὀρτύκι.

κουτουπῶνω=συνενερίσκομαι: Σὰ δνε κτούπωσε κι ὕσταρα πισ-μάνεψε.

κούτρουλος, λ₂, λ_ο,=1) ἀσκεπής: Τί τό χ₂ς τὸ μωρὸ κούτρουλο μέσ στον ἥλιο; 2) χωρὶς λαιμόν: Γοῦλο τὸ καλοκαίρ κβάνγε νερὸ μὲ τὸ κούτρουλο τὸ κμάρ. 3) χωρὶς χερούλι: Πῆρε τὸ κούτρουλο τὸ καλάθ και πάει νὰ φέρ σῦκα. (κούτρα).

κουσκουσομαγιά, ἦ=μαγιά, δηλ. ὀλίγο κουσκούς μὲ τὸ ὁποῖον κάμνουν ἄλλο: Τ ἀστόγησα νὰ κρατήσω κουσκουσομαγιά. Ἐγὼ εἶχα κουσκουσομαγιά. (κουσκούς).

κουτσοουρεῦω=σπάνω τὴν κορυφὴν και τοὺς κλάδους δένδρου: Γιατί μαρὲ τὸ κουτσούρεψες τ ἀβέλι. Κοτσοουρεῦκε ἡ σκαμνιά μας. (κούτσοουρο, κουτσοουράς).

κονομάγω=1) φροντίζω, προετοιμάζω: Ἀπὸ ποὺ νὰ κονόμσε, ἐκείν₂ τὸ ξέρ. Νὰ μὲ κονομήης κανά λισγάρ νὰ σκάψω τ ἀβέλι. 2) συνευρισκομαι: Στάθηκε ἡ γαδουροκαθισμέν₂ και τνε κονόμσε.

κοβολόχι, τὸ=κομβολόγιον: Τό χ₁ στὸ στόμα τ σὰ γοβολόχι. Μ ἔφερε κι ἓνα μαῦρο κοβολόχι. Ἀγόρασα ἓνα κοβολόχι ἀπὸ τς Παναγίας τὰ δάκρυα. Ἐκαμα ἓνα κοβολόχι ἀπὸ ἔλιοκούκτσα κι ἓνα ἀπὸ κουρμαδοκούκτσα.

κουφτιάζω=ὑπεργηράσκω: Πάει κι ὁ θειόης κούφτιασε. Γέρασες και κούφτιασες και δὲ λὲς νὰ τ ἀφήκ₂ς αὐτὰ τὰ σαλιάρκα. (κούφταλο).

κουνδάκι, τὸ λ. τ.=1) μεγάλαι λωρίδες ὑφάσματος, ποὺ δένουν τὸ μωρὸ στὴν κούνια: Δὲν ἔδεσε τὰ κουντάκια καλά, και βγήκαν τὰ χεράκια τ. (κουντακόβεργα) 2) ὑποκόπανος ὄπλου: Γύρσε τὸ κουνδάκι και ἄρκεψε νὰ βαρῆ.

κουκβάγια, ἦ=1) γλαύξ: Οἱ κουκβάγες τὸ χαίρδαι τὸ σπὶτ τ. 2) γαλανόφθαλμος: Ἄδε και σὺ σχαμερῆ κουκβάγια. Γαλανὴ κουκβάγια. 3) ποικιλία σταφυλῆς πρωῖμου, μὲ ἀραιές, μικρές, στρογγυλές ρώγες: Γένικανε τὰ τσαούσια και οἱ κουκβάγιες. (κουκβαγάκι).

κρέλι, τὸ=κόπρος ἀνθρώπου: Θὰ φάη τὰ κρέλια. Γιόμσες τ γούρνα κρέλια.

κράζω, *κράζμαι*=κουράζω: Μὲ κούρασε τὸ ἔρμω. Καμνιά βολὰ δὲ γράσκα ἔτς. (κούρασ, κρασμένος).

κρούνα, ἦ=1) πασχαλινὸ τσουρέκι μὲ ἓνα αὐγὸ μισοχωμένο σὲ μιὰν ἄκρη του: Τάκαμε γοῦλα κι ἀπὸ μιὰ κρούνα. 2) ὄνομα πνεύματος εἰς τὸ ὁποῖον προσφέρουν κάθε γαλαθηνὸν δόντι ποὺ ἀλλάζει: Κρούνα κρουνίτσα, πάρ τὸ δοδάκι μου.

κρούπ, τὸ=πῆλινον κυλινδροειδὲς δοχεῖον: Γιόμσε τὸ κρούπ βούτρο. Μᾶς ἔστλε κι ἓνα κρούπ μέλι.

κρούπα, ἦ=ἀσθένεια τῶν παιδιῶν: Μὴ γριμάστε στὸ φεγάρ και θὰ πάθτε κρούπα.

κτούκα, ἦ, λ. τ.=ξηρὸς κορμὸς δένδρου: Κατέβασε τὸ ρέμα κάτ
Θ ρ α κ ι κ ἄ **IE'** 15

κτοῦκες. Ἐκατσε ἀπὰ στή γτούκα. Τί σέ χρειάζσαι αὐτὲς οἱ κτοῦκες;

κτσαίνω=χωλαίνω: Κτσαίνωδα ἦρτε στὸ σπῖτ. Ποιὸς τὸ κούτσανε τὸ καμένο τὸ σκυλί. Νὰ κτσαθοῦνε τὰ ξεροπόδαρα σ.

κούτσα κούτσα, ἐπίρ.=κουτσαίνοντας: Κούτσα μνιὰ κούτσα δυό, νὰ κτσαθοῦνε καὶ τὰ δυό. Τὸν εἶδα κούτσα κούτσα πῶρκδανε.

κτσοπαλίδα, ἦ=χολός: Ἄπὸ ποῦ τν ἔφερες αὐτήνι τὴ κτσοπαλίδα; (κτσός, ἦ, ὀ).

κτσός, ἐν συνθέσει= ἔλλειπής: Ἐχμε σήμερα κτσόπλυς. Ἦρτε κι ἕνας κτσοβέλις. Τὸν εἶδες ἐκεῖν τὸ γουτισομύτ; Δὸ μ τὸ κτσομάνικο τὸ μαχαίρ. Ξέκαμα τὴ βλύση μ ἀμὰ κτσομεσιάσκα. Κτσοπέρασασμε κι ἔμεις κανὰ μῆνα.

κύμνος, ὀ=τὸ κύμινον.

κράνοιχτος, τ, το=ἀνοικτός μόνον κατὰ τὸ ἄκρον, ὀλίγον ἀνοικτός: Ἄσε τ βόρτα κράνοιχτ (=κλεισμένην, ἀλλὰ χωρὶς νὰ εἶναι περασμένος ὁ μάνταλος). Εἶχα τ βόρτα κράνοιχτ καὶ φαίντανε ἀπὸ τ χαρασμάδα.

κρassoψχιά, ἦ=1) ψωμί κομμένο μέσα σὲ κρασί, φαγητόν: Ἐκαμε μνιὰ κρassoψχιά κι ἔφαγε. 2) ψύχα ψωμοῦ βουτημένη μέσα σὲ ζεστὸ κρασί ποῦ τὴν μεταχειρίζονται ὡς κατάπλασμα: Τὸ βανε κρassoψχιά κι ἀνίξε.

κρένω, κρένμαι=ὀμιλῶ: Γιατὶ δὲ γρένις μαρέ; Ἐγὼ ἔσένα δὲ σὲ κρένω. Δὲ γρένεται πιά ἡ σαξακιά.

κριθαράκι, τὸ=μικρὸ σπειράκι ποῦ βγαίνει στὸ βλέφαρο: Ἐβγανα κριθαράκι καὶ πονεῖ. Κάθε χρόνο τέτοιο γαιρὸ θὰ τὸ βγάνω αὐτὸ τὸ κριθαράκι.

κριθαριά, ἦ=Στίβα κριθαρένιου ἀχύρου: Πούλισε τ γριθαριά. Ποῦ θᾶβρης τέτοια κριθαριά; (κριθάρ, κριθαρίσιος).

κρίς, ἦ=1) ὀμίλια: Ἄπ τὴ γρίς τ τονε γατάλαβα πγ ἦτανε Ἄλβασανιώτ-ς. Ἐκαμνε καὶ τὴ γρίς τς. 2) δίκη: Πόσες βολές δὲ βήγανε στοὶ κρίσεις. Ἀκόμα εἶναι στὴ γρίς.

κρισολογιῶμαι=διεξάγω δικαστικούς ἀγῶνας: Τί ἔχνε και κρισολογιῶται; Τότες ἦδανε π κρισολογιούδανε κι ἐκεῖνι.

κροκίδ, τὸ=1) τὰ κοντὰ μαλλιά ποῦ μένονν ἀμα λαναρισθοῦν οἱ τουλοῦπες: Ἐκατσα νὰ λαναρίσω αὐτὰ τὰ κροκίδια. 2) ἡ χονδρὴ κλωστή ποῦ γίνεται ἀπὸ αὐτά: Ἐγλυσσα δυὸ θελειές μαλλίτκα κροκίδια, καὶ τρεῖς λιναρίτκα. 3) τὸ ὕφασμα ποῦ γίνεται ἀπὸ τὴν κλωστή αὐτή: Ἐστρωσα τὴ γροκίδα μ. Πῆρα κείν τὸ κροκίδ ἀπάνη μ. Ἀκόμη λέγεται ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην καὶ κροκίδα καὶ κροκιδιά.

κρομμύδ, τὸ=1) τὸ φυτόν: Ψῆσ ἕνα κρομμύδ. Λιάνισης κρομμύδια; 2) ὁ στόμαχος πτηνοῦ: Ἐγὼ θὰ φάγω τὸ κρομμύδ καὶ τὰ τζγεράκια. (κρομδάς, κρομδότησφλα).

κρουσεύω=λέηλατῶ, κυρίως καρπούς: Τσὲ κρούσεψαν τς κερασιές μας καὶ δὲν ἄφκανε μδὲ γιὰ μαρτυριά. Τὰ κρούσεψανε γοῦλα τὰ δέδρα. Ποιὰ εἶναι αὐτὰ τὰ παλκωμένα πῶρκαι καὶ κρουσεύνε τὰ σῦκα μας;

κρουσταλλιάζω=1) σχηματίζω ἐπίπαγον: Κρουστάλλιασαν τὰ νερὰ στὸ δρόμ. 2) κρυώνω πολὺ: Κρουστάλλιασαν τὰ χέρια μ. Δὲ δὰ νοιώθω τὰ δάχλα μ, κρουστάλλιασανε.

κρούσταλλο, τὸ=1) παγωμένο νερὸ ποὺ κρέμεται ἀπὸ τὴν στέγην σὰν ράβδος: Σὰ πολυέλαιος κρέμδαι τὰ κρούσταλλα στὸ γεροσταλαμὸ. Κρούσταλλα διέστε σὰ λαβάδες. 2) παγωμένα: Κρούσταλλα γένικανε τὰ χέρια μ.

κρυβηστήρα, ἡ=1) παιγνίδι-τὸ κρυφτό: Κάθε βράδ παίζιμε κρυβηστήρα. 2) τόπος ὅπου κρύπτον, κρυψών: Ποῦ τνε ἔχι τὴ γρυβηστήρα τ δὲ ξέρω. Ἄ τν εὔρω ἔλβει τὴ γρυβηστήρα σ. (κρύφτω, κρυφός, κρυφούτσα).

κρός, ἡ, ὁ=1) κωφός: Ἐγὼ τνε γρένω κι ἐκείνι κάμνει τὸ γρό. Ὁ κρός τὰ ταιριάζ. 2) τρόπος ὑφάνσεως: Ἐφανα μνιὰ κφὴ βρασιά. (κφέ-γλα, κφαίνω, κούφακας).

κωλοκούκουρδο, τὸ=ἄκρον τοῦ κόκκυγος: Πόνεσε τὸ κωλοκούκουρδο μ.

κωλοκαθιά, ἡ=ἀκαθαρσία τῶν ἐσωροούχων ἀπὸ ἐπαφήν μὲ τὸν ἀφεδρῶνα: Τὸ σῶβρακό τ ἔχι κωλοκαθιά. Μὲ τ γωλοκαθιά θὰ τὸ φορῶ;

κωλομέρ, τὸ=ἐν ἡμισφαίριον τοῦ ἀφεδρῶνος: Ἐβγαν ἓνα βζοῦνι στὸ δεξί τ τὸ κωλομέρ. Σγάηκανε τὰ κωλομέρια τς.

κωχιαστός, ἡ, ὁ=μὲ κῶχες, πολύγωνον: Ἐχι ἓνα γαπέλο κωχιαστόνα ὄχι στρογλιόνα. (κῶχι).

Λ

λαβράκι, τὸ=λάβραξ: Ἐφερανε στὸ Τσνὰρ λαβράκια. Τί παχούτσκο σὰ λαβράκι.

λαγήνα, ἡ=στάμνα: Ἄδε νὰ γιομίης τ λαγήνα, ἀγοράκι μ. Τνε πάδρεψε πάλε τ λαγήνα. (λαηνάς, λαηνάδο, λαηνάκι).

λαγιάζω=ἡσυχάζω: Λάγιασε κομμά καὶ κημήθηκε. Σὰ βῆρε τ δεριακή, λάγιασ ὁ πόνος τ.

λάημα, τὸ=1) φωνὴ πτηνοῦ: Ἄπ τὸ λάημά τ ἐγὼ τονε γνωρίζω τὸ βετνό μας. 2) λαγήματα=οἱ ὄργανοπαῖχται: Φώναξαμε καὶ τὰ λαγήματα γιὰ τ χαρά.

λαγιῶ καὶ λαλιῶ=1) φωνάζω, ἐπὶ πτηνῶν: Λάησανε τ ἀρνίθια. Δὲ λαλεῖ ὁ πετνόης. 2) παίζω πνευστὸν ὄργανον: Λάγει λάγει ζαβουνίτσα. Λάλιγε ἡ γαῖδα καὶ χόρευαμε. Ὁ ἓνας λαγεῖ ζορνᾶ κι ἄλλος καρνίτο. 3)

ὀδηγῶ τὰ ζῶα στὸ ἄλῳνι : Λάγει κομμά τ λοκάνι. "Αδ ἐγὼ θὰ λαγήσω τ ἄλογα.

λαγοῦ ποδάρο, τὸ=ἑδώδιμον ἀγριόχορτον (λαγός, λαγοπέτες, λαγάκι, λαγοκιμοῦμαι).

λασιόλι, τὸ=τριγωνικὸν τεμάχιον ὑφάσματος ποὺ βάζουν εἰς τὰ πλάγια τῶν γυναικείων ἐνδυμάτων : "Απ αὐτήνι τ μεριά χρειάζεται ἓνα λασιόλι. Δὲν ἔβανε λασιόλια.

λαθήρο, τὸ=ὄσπριον : Τί καλοῦτσκο λαθήρο "Α βράσω κομμά λαθήρο νὰ φᾶμε.

λαλασάκι, τὸ=ζυμαρικὸν καμωμένο ἀπὸ ἀλεύρι ἀνακατωμένο με νερό καὶ τηγανισμένο : "Ελάτε νὰ κάμ με λαλασάκια. Θέλι νὰ φᾶς σαράδα, γιατί εἶναι τ "Αη Σαράδ.

λαιμός, ὁ, πληθ. λαιμά=1) Μὲ γαργαλέβ ὁ λαιμόξι μ. Χόρραιν ὁ λαιμός τ. 2) ἀμυγδαλίτις : Τό πιασ ὁ λαιμός τ. Πολὺ κακὸς λαιμός στὰ παιδιά. (λαιμαριά).

λαλαδίζω=μόλις δύναμαι νὰ βηματίζω ἔνεκεν ἀδυναμίας : "Ε τώρα ἄρκεψε νὰ λαλαδίξ κομματάκι.

λαλές, ὁ=λείριον : "Εφερε ἡ κατσοῦ μνιὼν ἀγαλιὰ λαλέδες.

λαμνί, τὸ=ὄσο κόπτει ἡ κόσα, ἀπὸ κεῖ ποὺ ἀρχίζει ὁ θεριστῆς ἕως τὴν ἄλλην ἄκρη τοῦ χωραφιοῦ, πρὶν νὰ δεθῆ εἰς δεμάτια : "Εβγανε τρία λαμνιά. Πολὺ φαρδὺ λαμνί. Χιόνι στιβαγμένο ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ δρόμου ὅπως τὸ θερισμένο σπαρτό : Εἶδες πῶς τ ἀράδιασε λαμνιά, λαμνιά τὸ χιόνι;

λανάρο, τὸ=1) ἐργαλεῖον ποὺ ξαίνουν τὰ μαλλιά καὶ τὸ λινάρι. Εἶναι τριῶν εἰδῶν : τὸ γιουρούκινο, τὸ καθιστό, ἀρὺ καὶ πυκνό, καὶ γὰ τὸ λινάρι ἢ λανάρα ; Σὰν ἔκατσε στὸ λανάρο, ὡς τὸ βράδ τὰ λανάρσε τὰ μαλλιά. 2) βαρέλι γεμάτο καρφιά ποὺ βάζουν οἱ "Εβραῖοι τὰ παιδιά γὰ νὰ πάρουν τὸ αἷμα των : Τὸ πῆραν οἱ "Οβρηγιοὶ καὶ τό βαναν στὰ λανάρια. (λαναρίζω, λαναρισμένος, ἀλανάρστος).

λαπάτα, ἡ=τεμάχιον ξύλου με τὸ ὁποῖον κτυποῦν τὰ ροῦχα στὴν πλύση : Σήκωσε τ λαπάτα καὶ τν ἔρξε τὸ καταπόδ τ. Φέρε κομμά τ λαπάτα παιδάκι μ, ἀπ τὸ Καμαρί.

λαπατίζω=κτυπῶ τὰ ροῦχα με τὴ λαπάτα : Σήμερα δὲ λαπατιζνε. (λακπατῶ).

λάπατο, τὸ=τὸ φυτὸν λάπαθον : Κόψε κανὰ λάπατο νὰ βάνμε στὸ μωρό. Μεγάλωσανε τὰ λάπατα, σὰ δέδρα.

λαπατας, ὁ=γυναίκα στολισμένη με χόρτα διὰ νὰ προκαλέσῃ βροχὴν τὴν ἀνοιξιν : Τί κλ-ήκια εἰν αὐτά, σὰ λαπατάς ; Πέρασε κι ὁ λαπατάς.

λαρδένι, τὸ=εἶδος πετμεζιοῦ ποὺ γίνεται με ἄκοπο μούστο, καὶ εἶνε ὑπόξυνον : Τί νὰ φᾶμε τὸ Δεκαπεδάγουστο ; λαρδὲν με τς βοῦκες.

λαρδί, τὸ=λίπος χοίρου: Τρῶς σπανάκια μὲ τὸ λαρδί; Πολὺ νόστιμο γένικε τὸ σφουγάτο μὲ τὸ λαρδί.

λασπίζ=λέγεται διὰ τὰ χωράφια, ὅταν ἡ γῆ εἶναι πολὺ μαλακιά καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καλλιεργηθῆ: Πῆγα νὰ τσαπίσω τ ἀβέλι ἀμὰ λασπίζ. Ἀκόμα λασπίζνε τὰ χωράφια.

λάραγας, ὁ=λάρουγξ: Ἰσαμε κάτ στὸ λάραγα μὲ πονεῖ. Ἔκοψε τὸ λάραγά τ.

λάτα, ἡ=ἐλάτη. Σανίδια χονδρά, τὰ πατόξυλα: Δέκα λάτες φτάν-νε

λατιν, τὸ=φυτὸν κοσμητικὸν μὲ κίτρινα ἄνθη.

λάτρα, ἡ=περιποίησης, καθαριότης: Καὶ τὸ σπῖτ θέλι τ λάτρα τ.

λαύδενο, τὸ=τὸ γνωστὸν φάρμακον: Δός το δυὸ κόβ λαύδενο νὰ κόψ ὁ πόνος τ.

λάφ, τὸ=ἔλαφος: Βάρσανε ἓνα λάφ στὸ λόγο. Τὰ λάφια ἔχνε κέρατα μὲ κλωνιά.

λαφιάζμαι=τρομάζω: Λαφιάσκανε τὰ πλάκια καὶ χώθκανε στῖς τρούπες.

λαφρός, εἰά, ὃ καὶ λαφρός, ἁ, ὁ=1) ἔλαφρός: Πολὺ λαφρὸ ἦρετε στὸ χέρι μ. 2) Μὴ done σ-νερίζεσαι γιατί εἶναι κομμά λαφρός. Λέγεται καὶ λαφροβύναρο, ἐὰν δὲ φοβῆται τὰ φαντάσματα, λαφροῖσκιωτος. (λαφρο-κιμοῦμαι).

λάχος εἰς τὴν φράσιν «μὴ λάχος»=μὴν τύχη: Νὰ μ λάχος καὶ σὲ γελάσ. Ἄνοι τὰ μάτια σ, νὰ μ λάχος καὶ τὸ τσακίης.

λαψάνα, ἡ=φυτὸν ἄγριον, τὸ ἀγρισύναπο.

λέγω=1) ὀνομάζομαι: Πῶς σὲ λένε; 2) σκοπεύω: Λέγω νὰ πάγω στὸ παναγύρ. 3) Ποιὸς τὸ εἶπε; Μετοχὴ ἔνεστ. λεγόμενος=ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος.

λειρί, τὸ=τοῦ πετεινοῦ καὶ τῆς ὄρνιθος τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κόκκινον κρέας: Τς ὄρνιθας τὸ λειρί πολὺ κόκκινο, θὰ γεννήσ ἀλάλεμ.

λειτουργιά, ἡ=τὸ ψωμί τῆς προσφορᾶς: Δόσε με τὸ σφραγιστό σ, νὰ σφραγίσω τς λειτουργιέζι μ. Γιόμισ ὁ παπᾶς ἓνα ζεβίλι λειτουργιές.

λείψανο, τὸ=πτῶμα ἀνθρώπου πρὸς κηδείαν: Πολὺ ὄμορφο λείψανο γένικε ὁ μακαρίτης. Βαρεῖ ἡ καθάνα, ἃ πᾶμε στὸ λείψανο. 2) ἀναίσθητος: Τὸν ἦρε λείψανο ξαπλωμένο.

λεκές, ὁ, λ.τ.=κηλῖς: Δὲ βγαίνι αὐτὸς ὁ λεκές (λεκιάζω, λεκετζής, λεκετζήδικο)

λελεγιαζω=ἐπὶ φυτῶν, ὅπως τὰ μαρούλια, τὰ σπανάκια, μακρύνω καὶ σχηματίζω στέλεχος πρὸς ἄνθησιν: Τὰ μαρούλια μας λελέγιασανε πιά δὲ δρώγδι. (λέλεγας).

λέλεγας, ὄ, λ.τ.=πελαργός : Σὰ δὲ λέλεγα, μὲ τὸ λὰκ λὰκ περνάει τὸ γαιρὸ τ.

λεμόνι, τὸ=Ἡ θωριά σ κόπκε λεμόνι (Εἶσαι χλωμός). Στὸ μαιτάπ σ λίγο λεμόνι : Φούσκωσαν τὰ λεμονάκια τς (τὰ στήθη).

λεμονάδα, ἡ=δίσκος μεγάλος χρωματιστὸς μὲ τὸν ὁποῖον προσέφεραν τὸ γλυκό : Φέρ τ μεγάλη τ λεμονάδα νὰ κεράσ-με τὸ μσαφίρδες.

λές, τό, λ. τ.=πτῶμα, ψοφίμι : Ἐπὸ κεῖ ἄ τονε βγάν-νε τὸ λέσ τ. Βρωμάνε τὰ ποδάρια τ λές. Κατέβκανε τὰ καρτάλια στὸ λές.

λευκαίνω=βρέχω καὶ ἄπλώνω τὸ ἄσπρο πανί στὸν ἥλιο γιὰ ν' ἄσπριση : Λεύκανα τὸ πανί μ στ τζεσ-μέ. Ἐμεῖς δὲ λευκαίνμε τὰ προικιά μας.

λεχοῦσα καὶ λεχοῦνα, ἡ=λεχώ : Ἦδανε λεχοῦσα στὸν Ἄδωνι τς. Ἦρετ ἡ μαμὴ νὰ διῆ τ λεχοῦσα.

λεχουσιά, ἡ : Πολὺ τράβξε ἡ καμένι στ λεχουσιά τς.

λεχουδάκι, τὸ=νεογέννητον βρέφος, ἄσαράντιστον ; Πολὺ μικρὸ τὸ τσαμένο, σὰ λεχοῦδ.

λεύτερος, ρ, ρο=ἄγαμος : Ἄκόμα εἶναι λεύτερ. Ἐχι δυὸ λεύτερες κόρες καὶ τρεῖς παδρεμένες. Λεύτερος εἶσαι γιὰ παδρεμένος ;

λευτερόνμαι=γεννῶ : Ἦρετ ἀνάποδα τὸ παιδι καὶ δὲ λέει νὰ λευτερωθῆ ἡ καμένι.

ληνός, ὄ=κτιστὸν δοχεῖον ἀπὸ πέτρα καὶ τσιμέντο διὰ τὸ πάτημα τῶν σταφυλιῶν : Οἱ δελιωνίτες ἔχνε ληνὸ μᾶξως γιὰ τὰ σταφύλια π τὰ πατοῦνε.

λιάζω, ιάζμαι=ξηραίνω εἰς τὸν ἥλιον : Ἄ λιάσ-με καθόσα σῦκα γιὰ τὸ χιμῶνα. Ἐμεῖς ἔλιασαμε ἀβράμπουλα καὶ καϊσιά, γιὰ ρετσέλια. Φλάει ὅτε νὰ βγῆ ὁ γήλιος νὰ λιαστῆ κομμά.

λιάκ, ἐπιφ. ἀηδίας : Λιάκ δὲ εἶναι καλό. Λιάκ φτοῦ στὸ σταυρό.

λιανίζω=1) κόπτω εἰς τεμάχια : Τὰ λιάνισης τὰ κρομμύδια γιὰ τὸ φαγί : 2) κόπτω ὕφασπα διὰ φόρεμα : Ξέρ νὰ ράψ ἀμὰ δὲ ξέρ νὰ λιανίσ. Μὲ λιάνισε ἓνα φόρεμα.

λιαστικά, ἡ=καρπὸς ξηρανθεὶς εἰς τὸν ἥλιον ἐπὶ τοῦ κλάδου τοῦ δένδρου : Ἐλα νὰ φᾶμε λιαστικές. Τὰ σῦκα μας γένικανε λιαστικές.

λιγοθμάγω=λιποθυμῶ : Λιγοθύμσε ἀπ τὸ φόβο τς, (λιγοθυμιά, λιγοθυμισμένος).

λιάτς, ἐπιφ. πρὸς τοὺς βουβάλους νὰ σταθοῦν. Φώναξτα λιάτς ἔρε νὰ σταθοῦνε.

λυγαριά, ἡ=τὸ γνωστὸν φυτὸν, λύγος.

λιγδερός, ρή, ρὸ=πλήρης λίπους : Πολὺ λιγδερὸ τό καμες τὸ φαγί. (λίγδα).

λιγνός, ἡ, ὄ=λεπτοφυής, ἰσχνός : Ὅσο παχὺς ἐκεῖνος τόσο λιγνὴ ἡ γιναῖκα τ. (λιγνή).

λίγο δίποτα, άντ. άόρ. = κάτι : δός τονα λίγο δίποτα να παγαίνι στη δλειά τ.

λιγούρα, ή = έφεσις προς λιποθυμίαν : Γούλο λιγουρες τον έρχομαι.

λιγώνμαι = αίσθάνομαι λιποθυμίαν : Λιγώθηκε ή καρδιά μ. "Αμα διή γαίματα λιγώνεται.

λιλί, τδ = παιδικόν αιδούιον : Δό μ λιλί, νά τσιτσι. Λιλί σου για λιλί σου, για λεμονιάς κλωνί.

λίμα, ή = βουλημία, πείνα : 'Απ τ λίμα μ δέ σε γλέπω. Γούριαξ άπό τ λίμα τ.

λιμάροκος, κλ, κο = δ νηστικός, πεινασμένος : Σά δδ λιμάροκο τδ σκυλι κάμνει.

λιμάζω = στερουμαι άρτου, πεινώ : "Ετς θά λιμάξ άπό τ βείνα τ. (λιμασμένος).

λιμνιάζω = βάζω τδ λινάρι στο ποτάμι. "Α πάμε να λιμνιάσ-με τά σκλιά μας. 'Ο καιρός πάει ζεστός, μόνε 6 μέρες ά τά λιμνιάσ-με, φτάνι κιάλας.

λιβή, ή = συνήθεια : Τδ πήρε λιβή, και κάθε μέρα άρρωσταίει.

λιβίζμαι = δρέγομαι, θέλω ν άποκτήσω : Είδα τά κεράσια και τά λιβίσκα. Τί λιβίσκα άπό κείνινα και τνε βήρε; Τονε γλέπω π περνάει παστρικός και καλοδμένος, και τονε λιβίζμαι.

λιβιστός, ή, δ = δ κινών τήν όρεξιν : "Εβγανε τδ καπόνι άπ τδ φουρ-νο λιβστο κοκκινιστό. Τί λιβστη πίτα.

λινάρο, τδ = σπόρος και τδ φυτόν δλόκληρον : "Αθσε τδ λινάρο μας και προπομαχάει σα θάλασσα γαλάζιο. Τδ λινάρι έγινετο μακρόλνο, κοδόλνο, άσπρο, μδό. Τδ προς τās κορυφάς μέρος του φυτου μετá τήν κατεργασίαν έλέγετο λινόξλο, τδ προς τήν ρίζαν ξλόρζα, και τδ μετá τδ άλώνισμα άπομένον λινάτσα. Τδ άκατέργαστον δέο σκλί, τδ ήμικατεργασμένον στρούδα, αι ζνες στουπί.

λισγάρο, τδ = γεωργικόν εργαλείον δια τδ σκάψιμον άγρων, άμπελώνων και κήπων : Πάο τδ λισγάρο και πά να σκάψης. Τό σπρε με τδ λισγάρο. Τράβξε λισγάρο, τρία χρόνια σην άράδα. Πήγα τδ λισγάρο στο γατσιβελο να τδ κάμ. Τσακίσκε τδ λισγάρο τ.

λίτρα, ή = άνόητος : 'Ακοϋς εκείνι τ λίτρα ;

λιχιά, ή = λειχήν του δέρματος : Γιόμσε τδ μουτρο τ γούλο λιχιές. "Εβγανε μνιά λιχιά στο λαιμό τ.

λιχνάγω = 1) χωρίζω τον σπόρον άπό τά άχυρα, άνατινάσσων αυτόν εναντι του άνέμου : Σήμερα λιχνάμε τδ στάρ μας. 2) άνεμίζω : "Εβγανε τά γρόσια τ να τά λιχνίσι.

λιχιστήρο, τδ = γεωργικόν εργαλείον, πτυάριον ξύλινον, χωρισμένον εις τέσσαρα δάκτυλα : Φέρο τδ λιχιστήρο ά δερμονίσ-με.

λιπαίνω—ὀλιγοστεύω: Κάθε μέρα τὰ κ-κιὰ λιπαίν-νε. Μέρα τήνι μέρα λιπαίν-νε τὰ πλάκια μας.

λιψός, ή, ὀ—1) ἔλλειπής κατὰ τὸ βῆρος: Τὸ λάδ π μ ἔβανες ἤδανε λιψό, 2) λιπανάβατος: Τὸ ψομί μας γένικε σὰ λιψή πίτα. 3) διανοητικῶς ἀνώμαλος: Τά χι λιψὰ κομματάκ.

λογαριασμός, ὀ—ὑπολογισμός: Τοῦ σπιτιοῦ ὁ λογαριασμός, στὸ παζάρ δὲ δαιριύζ. παρ. Ταμάμ τό φερε στὸ λογαριασμό (τὸ ταίριαξ). Ὅπως καὶ νὰ τὸ λογάριασα δὲ βγαίνι. (λογαριάζω).

λογιοῦμαι—1) λέγομαι: Τέτοιο πράμα δὲ λογιέται. Λογήθηκε ἓνα τι. 2) θεωροῦμαι: Ἐκεῖνος τώρα λογιέται βαβάς τ. (θεωρεῖται).

λόγος, λόγια—1) λέξις: Μήν done λές αὐτὸν τὸ λόγο. Αὐτὸς ὁ λόγος εἶναι δροπή. 2) ὁμιλία: Δὲν ἔβγανε λόγο ἀπ τὸ στόμα τ. Ἄ σὲ πῶ ἓνα λόγο. 3) παροιμία: Π λέει ὁ λόγος. Ὁ λόγος τό χι. 4) ἐσύ, ἐκεῖνος: Ποῦ σ-να τ λόγου σ; Τ λόγου τ δὲ done γνωρίζω ποιὸς εἶναι. 5) ὑπόσχεσις: Σὲ δίνω τὸ λόγο μ. Μ ἔδωκε τὸ λόγο τς καὶ τώρα τ ἀρνιέται.

λογιῶ δω λογιοῦ—παντὸς εἶδους: Εἶναι λογιῶ δω λογιοῦ κόσμος Μᾶς ἔβγανε λογιῶ δω λογιοῦ πανιά. Μᾶς εἶπε λογιῶ δω λογιοῦ τραβούδια

λογοφέρνω—φιλονεικῶ: λογοφέραμε κανα δυὸ βολές, κὶ ἀπὸ τότες πιά δὲν ἔρκεται.

λογοσοῦμαδο, τὸ—τὸ φλουρι πὸν δίδει ὁ γαμβρός, εἰς πίστωσιν τῆς ὑποσχέσεως περὶ γάμου, πρὶν γίνουιν οἱ καλὲς οἱ ἀρραβῶνες: Ἀκόμα καλὲς ἀρραβῶνες δὲν ἔκαμε, μόνε λογοσοῦμαδο ἔδωκε.

λόθρα, ή—καρφὶ πετάλου.

λοιμκή, ή—λοιμός, πανώλης: Στὸ γαιρὸ τσῆ λοιμκῆς, ἔφγατε ἀπ τὸ χωριό.

λοκάκι, ή—δοκάνα, γεωργ. ἔργ. Ἐλάτε νὰ κάτση στ λοκάκι. Ἐσὺ λάγει τ λοκάκι. (λοκαντζῆς).

λόξγας, ὀ—λύγξ, ἀσθένεια: Μ ἔπιασε λόξγας. Δὲ λέει νὰ τ ἀφήκι αὐτὸς ὁ λόξγας.

λόπια τὰ—εἶδος μεγάλων σύκων.

λούλεγκα, ή—τὸ ἀνθος τῆς πασχαλιᾶς, ἀπὸ τοὺς Καρυῶτες. Ἐμεῖς αὐτὰ τὰ λέμε λούλεγκες ἄμνια.

λουλούδ, τὸ—ἡ φορτὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως (λουλάκι, λουλάζω).

λουλάς, ὀ λ. τ.—1) πήλινον μέρος τοῦ τσιμπουκιοῦ ἢ τοῦ ναργιλέ: Γιόμση τὸ λουλά καὶ τὸν ἔφερε. 2) ξύλινος σωλὴν πὸν τὸν βάζουν στὰ μωρὰ τῆς κούνιας, γιὰ νὰ μὴ βρέξουν τὰ ροῦχα τους: Μὲ τὸ λουλά βρήκα σωτηρία.

λούνα, ή—δέσμη ἰνῶν: Δὸ μ μνιὰ λούνα στουπί. Μ ἔβγανε μνιᾶ λούν ἀπ τὰ μαλλιὰ μ.

λουριαστός, τῆ, τὸ=ὑφασμα μὲ λωρίδας χρωματιστάς: "Ἐστρωσα τ λουριαστὴ τῆ βρασιά.

λοῦρος, ὄ=τὸ ἔντερον τοῦ ὀμφαλοῦ βρέφους.

λόυρα, ἐπίρ.=πέριξ: Τό φραξε λόυρα καὶ τό καμε βαχτσέ.

λοῦρνος, ἦ, ὄ=γείτων, πλησίον: "Ἄς εἶν καλὰ οἱ λοῦρνοί. Δὲ δόν ἀφήν-νε σὲ ραχάτ οἱ λοῦρνοί τ.

λοῦρίστρα, ἦ=ἀσθένεια δερματικὴ πέριξ τοῦ ὄνυχος: "Ἐβγανα λοῦρίστρα στὸ δάγλο μ καὶ δὲν ἔχλ ἀγριασμό.

λοῦρνάγω=περιπετῶ: Μὲ λοῦρνάει ἕνας διάβολος, ἀμὰ σὲ καλό μ νά βγη.

λουφάζω=σιωπῶ: Φάγε καὶ λούφαξε. Γάρ γάρ ἔκλαιγε μὲ τς ὥρες, κα ἄμα τό δωκε βζι λούφαξε καὶ κημήθηκε.

λοφάρ, τὸ=εἶδος ἰχθύος: Πάρτε λοφάρια.

λοχάρ, τὸ=λαίμαργον, ἐκ τοῦ ὄλω χάρι: Τὸ ρούφξανε σὰ δὰ λοχάρια.

λυγάω=εἶμαι εὐλύγιστος, κλίνω ὑπὸ τὸ βάρος: Λύγισανε τὰ κλωνιά τς ἀπ τὰ βράβλα (λυγαριά, λυγερή).

λύσσα, ἦ=1) ἀσθένεια τοῦ σκύλου. 2) πολὺ ἄλμυρόν: Τό καμε τὸ φαγι ἄρμυρό λύσσα. Εἶναι λύσσα ἀπ τ ἄλας, δὲ δρώγεται.

λυσεντερίγια, ἦ=δυσεντερία. "Ἐπεσ ὁ πάτος τ ἀπ τ λυσεντερίγια.

λυχνάρ, τὸ=μικρὴ λάμπα, χωρὶς γυαλί: "Ἄναψε τὸ λυχνάρ στ ἀχούρ.

λυῶ=λύω: Δὲ δὲ λυεῖς κομμά τὸ σκοινί; Λύσ το δὲ σὰ βορῆς;

λώβα ἦ=λέπρα: Τὸν ἔπιασε ἡ λώβα. (λωβιάς).

λωλαίνω, *λωλαίνμαι*=1) προξενῶ δριμεῖς πόνους: Τὸ ζαμάκωσε πεδέξ, τὸ λώlane τὸ ἀρίσκο. 2) καταθέλω: Τονε λώlane ἡ σκύλα μὲ τὰ καμώματα τς. 3) τρελλαίνομαι: Δὲ λωλάθκα νά τονε πάρω.

λύπ, ἦ=πένθος: "Ἐχνε λύπ καὶ εἶναι μέσ στὰ μαῦρα.

M

Μά=1) ὀμωτικόν: Μὶ τὸ ψωμί π τρώγω. 2) ἐπιτακτικόν: "Ἐλα μὰ καὶ σύ. 3) θαυμαστικόν: Μὰ στὰ ψέματα.

μαγαράς, ὄ=σπήλαιον: Στὸ Κουρού τεπε μέσα ἕνα γοῦλο μαγαράς.

μάγερας, *μαγέρσα*=1) Ὅπου γάμος καὶ χωρὰ καὶ ὁ Κουτρούλης μάγερας, παρ. 2) μεγάλο ξύλινο κουτάλι ποὺ δοκιμάζουν τὸ φαγητό: "Ὅποια τρώει μὲ τὸ μάγερα λέει πολλά.

μαγερεύω=1) κατατασκευάζω φαγητὸν εἰς τὴν φωτιάν: Μαγέρεψα φασ-λάκια. Δὲ μαγερέβς καθόσα κ κιὰ; 2) συνομωτῶ, διαπραγματεύομαι κρυφίως: Οἱ δύο τς τὰ μαγέρεψανε. Τὸ φαγητὸ τὸ βράζουν ὅταν περιέχει νερό, τὸ ψήνουν χωρὶς νερό, τὸ τηγανίζουν μέσα στὸ λίπος, ἦ τὸ τσιγαρί-

ζουν, τὸ καβουρδίζουν μόνον του μέσα εἰς δοχεῖον, τὸ κάμνουν κεβάπ μέσα στὴ φόβολη. (μαγερεμένος, μαγέρεμα, μαγεριό).

μαγεύω=1) καταθέλω: Μόνε τονε εἶδε θαρρεῖς καὶ τνε μάγεψε. Τονε μάγεψε καὶ τονε πῆρε. 2) διὰ μαγγανειῶν ἐπηρεάζω τὴν γνώμην: Τόσο π δὲν ἤθελε νά τονε διῆ, καὶ σά δνε μάγεψε, γύρσε καὶ τονε πῆρε. 3) ἀπατῶ τὴν πρωτομαγιά: Νά χης τὸ νοῦ σ σήμερα πρωτομαγιά, νά μὴ σὲ μαγέψνε. (μαγεμένος, μάγισσα, μαγικά).

μάγια, τά, μόνον εἰς τὸν πληθ.=μαγγανεία: Τὸν ἔκαμανε μάγια. Χάλασε τὰ μάγια. Τν ἔρξανε μάγια στὸ κατώφλιο τς.

μαγκαφάς, ὁ λ. τ.=ἀσθένεια τῶν ἵππων.: Ψόφσε τ ἄλογο τ ἀπὸ μαγκαφᾶ.

μαγούλα, ἡ 1) φουσκωμένο, παχουλὸ μάγουλο: Νὰ μαγοῦλες νὰ βαρέης τὴ μνιά θὰ σκάσ ἡ ἄλλι. 2) ἀσθένεια παρωτίτις, Τὸ παιδί μας ἔβγανε μαγούλα. Πολὺ πρήσκε θαρρεῖς κι ἔχι μαγούλα. (μάγλο, μαγλάκι, μαγλίκα).

μαρόνι, τὸ=σιδηροδρομικὸν ὄχημα: Καπάρωσα δυὸ μαρόνια νὰ φορτώσω καρπούζια.

μαγρίζω=μαουρίζω: Πολὺ μαγρίζ ἡ κατά σας, νὰ μὴ γένισε;

μάγανος, ὁ=τελάρο κεντήματος: Κεδαίει πεντόφλες στὸ μάγανο.

μαγήψα, ἡ=ἡ γυναῖκα ποὺ φουρνίζει εἰς τὸν ἰδικὸν της φούρνο τὰ ψωμιὰ τῶν γειτομισσῶν ἔναντι ἀμοιβῆς ἐνὸς ψωμιοῦ: "Α πὰ νὰ ρωτήσω τ μαγήψα. "Ἐφερ ἡ μαγήψα τὴ βνακωτή.

μαγηπκό, τὸ=τὸ ψωμί ποὺ δίδεται ἀμοιβῆ στὴ μαγήψα: Παρ καὶ τὸ μαγηπκό σ.

μαγώνω=1) σκαλώνω: Μέσ στὸ γόνατο σὰ νὰ εἶναι τι καὶ μαγώνι. Δέ τνε λάδωσες τ μάκενα καὶ μαγώνι. 2) συμπιέζω: Μάγωσα τὸ χέρι μ στ βόρτα. Μαγώθκα στὸ τρεχούλι.

μαδίζω=1) φιλονεικῶ: Μάδσανε καὶ δὲ κραιν-νε. 2) ἐπιπλήττω: Σὰ δ ἄξε ἡ μάνα τς, πολὺ τνε μάδσε. (μαδίσματα, μαδισμένος).

μάζαλι, ἡ=ἀλεύρι, σαποῦνι καὶ λάδι, μέσα σὲ πολὺ νερό, ποὺ τὸ βράζουν καὶ βουτοῦν μέσα τὸ βαμβακερὸ στημόνι γιὰ νὰ γλιστρᾶ στὸν ἐργαλειὸ καὶ νὰ μὴ μαγγώνη. Σὰ σὲ δώκω μνιά, ἄ πῆξ ὁ νοῦ σ μάζαλι. "Ἐβανα τὸ στημόνι στ μάζαλι. (μαζαλιάζω).

μαζώματα, τά, μόνον εἰς τὸν πληθ.=1) Προῖον οὐχὶ ἐνὸς δένδρου, κήπου ἢ ζώου, ἀλλὰ διαφόρων ποιότητων. 2) ἄνθρωπος κατωτάτης ὑποστάθμης: Τί θέλεις νὰ πάρω τὰ μαζώματα γιὰ καλὸ πρᾶμα; (μαζώνω, μαζωμένος).

μαθαίνω=1) μανθάνω: Δέ μαθαίνι γράμματα. 2) συνειθίζω: Θὰ μάθ κι ἐκείνι ὅπως γοῦλες. "Οποιοις παθαίνι μαθαίνι. (μαθμένος, μαθεύμαι).

μαθὲ καὶ *μαθῆς*=λοιπόν : Τὸν εἶδα *μαθὲ* μὲ τὰ *μάτια* μ.

μαϊτάπ, *τό*, λ. τ.=1) κοροϊδία : Τὸνε *πήρανε* στὸ *μαϊτάπ*. 2) ἀστειότης : Γέλασαμε πόσο μὲ τὰ *μαϊτάπια* τ. 3) πυροτεχνήματα : Ἔκαψανε καὶ *μαϊτάπια*.

μαϊχόσκος, *κι*, *κο*, λ. τ.=1) ὑπόξυνος : Δόσε με ἀπὸ τὰ *μαϊχόσκα* τὰ *μῆλα*. 2) εὐχάριστος : Τὸ ἔλεγε κατ *μαϊχόσκα*. Πολὺν *μαϊχόσκα* λόγια ἔχῃ.

μακροκοσκινίζω=ἐξετάζω ὅλας τὰς ἀπόψεις πρὶν λάβω ἀπόφασιν : Τί τὸ *μακροκοσκινίζεις* τόσο πολὺ, *πέσε* γιὰ ναι γιὰ ὄχι. Μάξως τὸ *μακροκοσκινίσε*.

μακρολαιμίζω=προσπαθῶ νὰ ἰδῶ κάτι : Τόσο π *μακρολαίμισε*, τίποτα δέ βορσε νὰ διῆ.

μακάτια, *τά*, λ. τ.=στρωσίδια : Ἔστρωσε τὰ *καινούργια* τὰ *μακάτια* τς. Πότε *τά* καμες αὐτὰ τὰ *μακάτια* ;

μαλάκι, *τό*=μόσχος βουβάλου : *Κιλίχκε* μέσ στ *λάσπ* σὰ δὲ *μιλάκι*.

μαλλάδραχτα, *τά*=φανταστικὸν θεραπευτικὸν χόρτον : Ὁ *παπᾶς* *πάει* νὰ *μαζώξ* *μαλλάδραχτα*.

μαλλάθρα, *ἡ*=πανέρι ἀπὸ ψιλῆς βέργιες πλεγμένο. Δὸ μ τ *μαλλάθρα* σ νὰ βάνω τὸν ἄρτο μ. Μᾶς ἔστλε μιὰ *μαλλάθρα* *κυδώνια*.

μαλαῖς, *ὁ*, λ. τ.=ξύλον μὲ πανὶ περιτυλιγμένον εἰς τὸ ἐν ἄκρον διὰ διαφόρους χρήσεις : Πῆρε τὸ *μαλαῖ* νὰ *πλύνῃ* τὸ *ναρσιλέ*. Δὸς τὸ *μαλαῖ* ν *ἀλείψω* *κατράνι* στ *ἄξόνι*. Ἔβανε τὸ *μαλαῖ* στὸ *δλοῦκι* νὰ *γιομίσ* *νερό*.

μαλλιάζω=ἐπαναλαμβάνω *ματαιῶς* : *Μάλλιασε* καὶ *στούπιασε* ἡ *γλῶσσα* μ νὰ τὸ *λέγω*, καὶ *πάλε* ἡ *πανούκλα*, ἐκείνο πού *ξέρε*.

μαδρακοῦκος, *ὁ*=ἀνεπιθύμητος : Ἦρτε *κι* *ἔκατσε* σὰ δὲ *μαδρακοῦκο*.

μάδρα, *ἡ*=1) μάνδρα προβάτων : Ἔκαμα *καινούργια* *μάδρα*. 2) *δαρμός* : Τνε *δράβξε* *ἀρκαδὰς* *μνια* *μάδρα*. 3) εἶδος *πηδηχτοῦ* *χοροῦ* : *Χορέψαμε* *μάδρα* (*μαδρόσκυλο*).

μαδραγόνα, *ἡ*=κρυμμένος *θησαυρός* : Ἀχαρα *γύρευε* τ *μαδραγόνα*.

μαδράχαλος, *ὁ*=*χοντράνθρωπος*, *ἄξεστος* : Τί *μαδράχαλος* εἶν αὐτός.

μαδρεχούλα, *ἡ*=ὁ εἶς τῶν *ἄξόνων* τῆς *ἀμάξης*, *συνήθως* ὁ *ἐμπρόσθιος*, *μετὰ* τῶν *τροχῶν* καὶ *λοιπῶν* *ἐξαρτημάτων* αὐτοῦ, *χρησιμοποιούμενος* εἰς τὸ *μεγάλετρον* ἢ εἰς *μεταφορὰν* *μικρῶν* *βαρῶν* : Ἔξεψε τ *μαδρεχούλα* καὶ *πάει* τὸ *σεκλέμ* στὸ *μύλο*. Φόρτωσανε στ *μαδρεχούλα* τὸ *μεγάλετρο* καὶ *πάνε* νὰ *κάμνε* *νιάμα*.

μαδρακούκα, *ἡ*=*δηλητηριῶδες* *φυτόν*, ὁ *μανδραγόρας*.

μαγούτα καὶ *μαδούκα*=τὸ *φυτόν* *κώνειον* : Ἔφαγε *μαδούκα* καὶ *ψόφσε*. Ἄθσανε οἱ *μαγούτες* καὶ *κιτρινοβόλις* ὁ *τόπος*.

μαξούλι, *τὸ* λ. τ.=1) *συγκομιδῆ* *καρπῶν* : Φέτο τὸ *μαξούλι* τ *ἀβελιοῦ* πολὺ *λίγο* *κι* *ἄχαρο*. 2) *γάλα* : Τὰ *πρόβατα* δὲν *ἔδωκαν* *καλὸ* *μαξούλι*.

μάξως και μαξούς λ. τ. = επίτηδες : Μάξως τὸ εἶπα, νὰ διοῦμε θὰ τὸ ψτέψ; Ἔλα και σὺ μαξοὺς μαζί μας. Κάμνει πὸν κιμάται ἀπ τὰ μαξοὺς.

μάπα, ἡ = τὸ στέλεχος τῆς λαχανοκράμβης, τὸ ὁποῖον καθαριζόμενον ἀπὸ τὸν φλοιόν, τρώγεται : Ἔφαγα μνιαῖ μάπα γλυκειά, Αὐτήνι ἡ μάπα καίει.

μαρέ, κλητ. ἐπιφ. = Ἔλα μαρὲ Γιάννι. Ποῦ παγαίνεις μαρὲ Κῶτσο ;
μαρίτσα, ἡ = 1) εἶδος μικρῶν λευκῶν ὀστράκων τῆς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀντιβασκάνια και δένονται εἰς τὴν σκούφια ἢ τὸ χεράκι τοῦ βρέφους. 2) γένος μικρῶν λευκῶν ἀνθέων βολβοειδῶν, τὸ λευκόιον.

μαρκιοῦμαι = μυρηκάζω : Τὶ μαρκιέσαι σὰ d γατσίκα ;
μάρμαρος, ὁ = κύλινδρος μαρμάρινος, χρησιμοποιούμενος πρὸς ἰσοπέδωσιν τῶν ἀλώνιων και εἰς τὸ ἀλώνισμα τοῦ λιναριοῦ, ροβιοῦ κλπ. : Πήραμε τὸ μάρμαρο νὰ μαρμαρίσμε τὸ ρόβ μας. Μάρμαρος κι ἀλώνι.

μαρμαρίζω = δμαλύνω μὲ τὸν «μάρμαρο». Ἄλωνίζω μὲ τὸν μάρμαρο : Δὲ θὰ μαρμαρίστε ;

μαρμαρώνω = ἀπολιθοῦμαι, μένω ἀκίνητος : Σὰ δὸν εἶδε, μαρμάρωσ ἀπ τὸ φόβο τ.

μαρμαροδίμτο, τὸ = ὕφασμα δίμιτον τοῦ ὁποῖου αἱ γραμμαὶ ἔχουν σχῆμα N.

μαρνιακάτος δ = γάτος : Νάτος ὁ τρανὸς ὁ μαρνιακάτος.

μαρτράγω = 1) μαρτυρῶ : Τόσο π τὸν ἔκαμανε, δὲ δὸ μαρτύρσε. Κ-κιὰ ἔφαγες και κ-κιὰ μαρτυρᾶς. 2) ὑποφέρω πολὺ : Μαρτύρσα ὡς νὰ τὸ πάρω

μαρτυρκό, τὸ = κέρματα ἢ γλυκίσματα πὸν δίδονται εἰς τὰ παιδιὰ πὸν παρίστανται μάρτυρες, εἰς τὴν βάπτισιν βρέφους : Μᾶς ἔδωκαν ἀπὸ ἕνα γροσάκι μαρτυρκό. Ἐμᾶς μᾶς ἔδωκε ἡ ν-νὰ ἀπὸ να φλουράκι μαρτυρκό.

μάρτζ, ὁ = 1) Μάρτιος : Βγήκε ὁ γουτζὸς βῆκι ὁ Μάρτζ. 2) δίχρωμη κλωστή ἄσπρη κοὶ κόκκινη πὸν δένουν τὴν πρωτομαρτιά στὸ χέρι κλπ. Ἔβανα μάρτζ και στὸ λαιμὸ και στὸ χέρι μ. (μαρτιάτκος).

μάσα, ἡ = τραπέζι ὑψηλὸ και τετράγωνο.

μάσσ-μα τὸ = 1) τὸ σίδηρο τοῦ χαληνοῦ πὸν τίθεται μέσα εἰς τὸ στόμα τοῦ ζῶον. Θηλειὰ ἀπὸ τὸ σχοινὶ μὲ τὸ ὁποῖον ἔχουν δεμένο τὸ ζῶον, χωμένη μέσα εἰς τὸ στόμα του, ὅπως τὸ σίδηρο τοῦ χαληναριοῦ : Τσίναγε ἡ φοράδα και τν ἔβανε μάσσ-μα. 2) Ἄπ τὸ πολὺ τὸ μάσσ-μα πόνεσαν οἱ τσεγνέδεξι μ. (μασσάγω).

μασιά, ἡ = 1) πυράγχα : Πιάσ το μὲ τ μασιά και πέταξ το. 2) ἐργαλεῖον διὰ τὸ σγούραιμα τῶν μαλλιῶν τῆς κεφαλῆς : Ἔκαμε κατσαρᾶ μὲ τ μασιά.

μασουρλάτ-ς, ὁ = ἡ σιδερένια βέργα τοῦ ροδανιοῦ, ὅπου περνοῦν τὰ μασούρια ἢ τὰ καλάμια, γιὰ νὰ τὰ γεμίσουν κλωστή. Λέγεται ἀκόμη και ἄδραχτος : Ὁ δκὸς μας ὁ μασουρλάτ-ς χωράει τρία μασούρια. Λίγισε ὁ

μασουρλάτ-ς. (μασούρ, μασουριά).

μαστάρ, τὸ=μαστοὶ ἀγελάδος, αἰγὸς ἢ προβάτου: Κρέμασαν τς ἀγελάδας τὰ μαστάρια. Πολὺ σπάργωσαν τὰ μαστάρια τς κατσίκας· κοδέβ νὰ γεννήσ.

μάστορς, ὁ=κτίστης, οἰκοδόμος: Ἐπιασανε δλειὰ οἱ μαστόρ. Ὁ μάστορς φωνάζ τ ἀσκή. Θηλ. μαστόρσα=ἡ κατσιβέλα: Τί μᾶς ἔφερες πάλε μαστορσα; Τὰ καλάθια τς μαστόρσας πολὺ ἀκριβὰ σήμερα. (μαστορικός).

μάτ, τὸ=1) ἡ μαύρη γραμμὴ ποὺ ἔχει τὸ κουκί ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς. 2) οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν φυτῶν: Ἄρκεψαν νὰ φουσκῶν-νε τὰ μάτια. Τρίφκανε καθόσα μάτια. 3) ὀφθαλμὸς: Τὸ γινάτ βγάζ μάτ. Ἐβγανε τὰ μάτια τ μοναχός τ. Μ ἔκαμε τὸ μάτ. Χύθηκε τὸ μάτ τ. Τό καμε γιὰ τὰ μάτια. Τν ἔβανε μάτ. Τό βγαν ἀπ τὸ μάτ τ. Τονε βῆκε στὸ μάτ. Μάτια π δὲ φαίνται λήγορα λησμονιοῦνται. Κάλλιο νὰ βγῆ τὸ μάτ σ, πέρα τ ὄνομα σ. Μ ἔκαμε τὰ μαῦρα μάτια. 4) βασκανία: Ἐσὺ δὲ ψτέβς στὸ μάτ. Ἐχι πολὺ κακὸ μάτ. Πολὺ πιάνν τὸ μάτ τς.

ματιάξω=βασκαίνω: Τφοῦ νὰ μ δὸ ματιάξω. Τί λήγορα π ματιάχε. (ματιαγμένος).

ματοτσούναρα, τὰ=βλεφαρίδες: Τί ὄμορφα ματοτσούναρα.

ματόφλο, τὸ=βλέφαρον: Ἐβγανε κριθαράκι ἀπά στὸ ματόφλο τς.

ματολίξω ἐπὶ γερόντων καὶ μικρῶν ζώων=μασσῶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν, τρώγω ὄχι γιὰ νὰ χορτάσω: Τὰ ματσούλιξα μὲ τὸ τσεγγέ μ, ἀμὰ δὲ βορσα νὰ τὰ κόψω.

μαυροκούκι, τὸ=φυτὸν ψυχανθές μὲ μαύρους σπόρους, ποὺ φυτρῶνει μέσα στὸ σιτάρι καὶ μαυρίζει τὸ ψωμί: Τὸ στάρ μας φέτο γιομάτο μαυροκούκι.

μαυροκ-κιάξω=λέγεται διὰ τὰ βρεμένα ροῦχα, ποὺ ἂν δὲν στεγνωθοῦν ἐγκαίρως, σχηματίζουν μαύρους, στίγματα μούχλας. Θὰ μαυροκκιάσνε τὰ ροῦχα μας.

μαυροπούλι, τὸ=ὁ κόσσυφος: Ἄρκεψαν νὰ σ-μαζώνται τὰ μαυροπούλια· κόβεψ ὁ χιμῶνας.

μαχανάς, ὁ, λ. τ.=πρόφαισις: Δὲ ξέρω τί μαχανᾶ ἦρε πάλε γιὰ νὰ τσὲ κάμ ἀνκάτ. Μὲ τὸ μαχανᾶ τ κρασιοῦ, μᾶς πῆρε καὶ τ γανάτα.

μαχμάχ, τὸ=μεγάλῃ ἐπιθυμία: Ἐκεῖνα τὰ τσαμένα μαχμάχ κάμνοννε γιὰ φαγί.

μαχμούρς, μαχμούρκος, μαχμουρλής καὶ μαχμουρλήδκος, λ. τ.=ζαλισμένος, νυσταγμένος (κυριολεκτικῶς ὁ εὐρισκόμενος ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ οἴνου): Διὲς τί μαχμούρκα πγ εἶναι τὰ μάτια τς. Καπῶς ἦδανε μαχμούρς ἀπ τὸν νύπνο.

μάχομαι=καταπολεμῶ, ἀντιπράττω: Τί τὸν ἔκαμα μαθές καὶ μὲ μάχεται τόσο πολὺ;

μεγάλος, λλ, λο=1) μέγας : Μεγάλος μήνας, ὁ Ἰανουάριος. 2) ἀρχηγός, προϊστάμενος : Ἦρτε ὁ μέγας τς. Θηλ. ὁ τελευταῖος ὕπνος τῶν μεταξοκωλήκων : Τώρα πὰ σκώθηκαν τὰ σκλήκια μ στ μεγάλη. (μεγαλοπιάνμαι).

μεγαλόφλεβος, β, βο=μεγαλόσωμος, ἔχων πρόωρον ἀνάπτυξιν : Δέ εἶναι μεγαλόφλεβο, μόνε ἔχι τὰ χρονάκια τ.

μέγριμ, λ. τ.=λοιπόν : Μέγριμ ἐκεῖνος τὸ ἤξεργε καὶ δὲν ἔβγαζε φωνή.

μεδούλι, τὸ=μυελὸς ὀστέων : Ρούφξε τὸ μεδούλι. Δέ δὲν ἀπόμκε μεδούλι στὰ κόκκαλα τ νὰ κυνηγήη τὰ κορίτσια.

μγάρσιμ=μήπως : Μγάρσιμ θὰ μὲ ταγής ; Μγάρσιμ τὸν ἤξεργα κι ἐγώ ;

μέλαγας, ὄ=χῶμα ἀργιλῶδες συμπαγές, δυσκόλως καλλιεργούμενον : Σὰν ἤραμε στὸ μέλαγα, βγήκε τὸ κουσκούνι μας. Τὸ ἔρμο εἶναι μέλαγας· κάνε δὲ δλεύεται.

μελετάγω=διανοοῦμαι ὅτι θὰ μοῦ γίνη κακόν : Εἶδες θεγατέρα, τὸ μελέτ-σα καὶ γένικε. Μὴ δὲ μελετᾶς, καμένι καίγ εἶναι κριμα.

μελιός, ὄ=τὸ δένδρον μελία.

μελισσάς, ὄ=πτηνὸν ὁ μελισσοφάγος : Ἔρξε νὰ βαρέσ τς μελισσάδες.

μελισσοῦδ, τὸ=φυτὸν ἢ μέλισσα : Δόσε λίγο μελισσοῦδ νὰ τρίψω τὸ κφίνι.

μελόνηρο, τὸ καὶ νερόμελο=Τὸ νερὸ ποῦ μέσα του βράσανε τὶς κερῆθρες διὰ νὰ χωρίσουν τὸ κηρί : Τί νερόμελὸ γλυκὸ καὶ μοσκοβολιστὸ σὰ μέλι.

μεγάλετρο, τὸ=μεγάλο ἀλέτρι, συρόμενον ἀπὸ 6 ζεύγη βοῶν, μὲ τὸ ὀποῖον ἔκαμναν τὸ νιάμα. Τὸ μεγάλετρον ἐκτὸς τῆς διαφορᾶς τοῦ μεγέθους του ἀπὸ τὸ κοινὸν ἀλέτρι εἶχε καὶ πρόσθετα μέρη : τὴν μαχαίρα, τὸ ὄξουζ, τὴ σάνδα, τὴ μαδρεχούλα, καὶ τὰ τσευγάρια : Γύρσε νιάμα τ ἀρπαλήκι, μὲ τὸ μεγάλετρο.

μεδέρ, τὸ λ. τ.=στρώμα χρησιμοποιοῦμενον ὡς καναπές : Κάτσε στὸ μεδέρ, νὰ ξεκραστῆς.

μερομιστάς, ὄ=ἡμερομισθίος ἐργάτης : Ἔχμε μερομιστάδες καὶ θέλνε νὰ φᾶνε. (μεροδούλι, μεροκάματο, μερομιστ).

μερτικό, τὸ=μερίδιον : Ἔσὺ πῆρες τὸ μερτικό σ. Τὸ καμανε πέδε μερτιά.

μεσιακός, κή, κὸ=ἕξ ἡμισείας μοιρασμένος : Τὸ στάρ τὸ χμε μεσιακὸ μὲ τὸν ἀδράδρεφο μ.

μεσμεριάτκος, κλ, κο=μεσημβρινός : Ἔφαγαμε καὶ μεσ-μεριάτκο, κι ἐκεῖνος ἀκόμα νάρτ. (μεσ-μέρ, μεσ-μεριάζω).

μερώνω=παύω νὰ κλαίω : Μόνε τνεγ εἶδε τὸ παιδί, μέρωσε. Δὲ λέει νὰ μερώσ τ ἀρίσκο.

μετὰ=1) μαζί : "Ἐλα μετὰ μένα. Δὲν ἔρχμαι μετὰ σένα' ἂ πάγω μετὰ κείνονα. 2) ὕστερον : "Ἀφοῦ τν ἔδρανε, μετὰ ἦρτε κι ὁ γιός τς.

μετὰ τί καὶ μετὰ πῶς=ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει : Τν ἔφερανε μετὰ τί καὶ μετὰ πῶς.

μηάγιχος, τ, το=ἐκεῖνος ποὺ δυσαρεστεῖται μὲ τὸ παραμικρό : Πολὺ πιὰ μηάγιχτ γένιγκες. Τὸ μαθανε μηάγιχτο καὶ μὲ τὸ δίποτα κακιῶνι.

μγίτσα, ἦ=1) ἴον : Μάζωξα μγίτσες ἀπὸ τς Παναγιᾶς τὸ ρέμα. 2) κόκκινι μγίτσα=ἦ πριμούλα : "Ἀνίξανε καὶ οἱ κόκκινες οἱ μγίτσες.

μιζμίης,, ζα, ζκο, λ. τ.=ἄνθρωπος σιγανός, διστακτικός, ἀναποφάσισιος : Σὰ φλᾶς ἐκείνινα τ μιζμίζα νὰ σ ἀποσώσ τὴ δλειά σ, ἀλίμονο. Τί μιζμίης ἄθρεπος. Δὲ σὲ κόφτ ἕνα τζγάπ.

μιρδοχάρτ, τὸ=μεριδοχάρτι, τὸ χαρτί ποὺ ἔχουν γραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν πεθαμένων συγγενῶν, ποὺ τὰ διαβαζει ὁ παπάς ὅταν τρισαγίζη τοὺς νεκρούς : Καὶ τὴ ν-νά τς τν ἔχλ στὸ μιρδοχάρτ τς. Μ ἔγραψ ὁ δάσκαλος ἕνα καινούργιο μιρδοχάρτ.

μιρμιδιάζω=αἰσθάνομαι τσιμπήματα εἰς τὸ μουδιασμένο μέρος : Πῶς μιρμιδιάζ τὸ ποδάρι μ. "Ὡς τὰ σήμερα ἦδανε μωρό' τώρα ἀρκεψε' νὰ μιρμιδιάζ.

μισκίης, να, νκο=ἀκάθαρτος : Τὰ χέρια τ μισκίικα καὶ τὸ πκάμσο τ ἀπ τ μισκινιὰ στάζ. (μισκινιὰ, μισκινεύω).

μκοῦτσκος, κλ, κο=μικρός : Τὸγ ἦρε μκοῦτσκο καὶ τὸ γέλασε. "Ἐχω κι ἀκόμα ἕνα μκοῦτσκο. (μκρός, μκραινω).

μκρανεπιός, ἀ=ὁ υἱὸς τοῦ ἑξαδέλφου.

μκροθειός, ἀ=ὁ ἑξάδελφος τῶν γονέων.

μλαδέρφια, τὰ=τὰ τέκνα δύο χηρευόντων, ὅταν ξαναπαντρευθοῦν : "Ἐκεῖνος, εἶχε ἕνα γιό κι ἐκείνι μνιὰ κόρ, ἔκαμανε καὶ δυὸ ἀγόρια ἄμα ξαναπαθεύκανε μαζί, σὰ νὰ λέμε ἔχνε τριου λογιου παιδιὰ, κι αὐτὰ δὲ εἶναι καλὰ ἀδρέφια συνατοί τς, εἶναι μλαδρέφια. "Ἐσὺ καὶ ἡ Σουλτανιὼ εἶστε μλαδρέφια.

μνιμνίκακας, δ=γυναικολάτρης : Τὸ πίστεψες π θὰ μαλώσ τὴ γι ναίκα τ, ὁ μνιμνίκακας ;

μόνε, ἐπιρ.=1) μόνον : Μόνε μνιὰ βολὰ νὰ τὸ διῶ. 2) μόλις : Μόνε ἦρτε, ἄρκεψε νὰ βριζ.

μόνμονάχος, χλ, χο=1) ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, ἄνευ εισηγήσεως ἄλλου : Τὸ μεγάλωσε μόνμονάχι μὲ τὴ δλειά τς. Εἶπα μόνμοναχόζι μ, νὰ τνερωτήσω. 2) ὀλομόναχος : "Ἀπόμκε ἡ καμένι μόνμονάχι στὸ δρόμο. Σὰ τνεγ ἦρανε μονμονάχι.

μουζδέτζης, δ, λ. τ. καὶ γρουνάκι=λεπιδόπετρον τοῦ ὁποίου ἡ πα-

ρουσία προαγγέλλει τὴν ἔλευσιν ἐπισκέπτου: Ἐγὼ τὸ εἶπα ἦρτε τὸ γρου-
νάκι θὰ φέρ μισαφίρ. (μουζδές).

μουκος, ὁ=ἄνθρωπος συνεσταλμένος: Τά τονε γάμ τέτοιο μουκο.
Δὲ ἀνοῖ τὸ στόμα τ ὁ μουκος νὰ πῆ κι ἐκεῖνος δυὸ λόγια.

μουρδάρς, ὁ=βέβηλος, ἀκάθαρτος, ὁ τρώγων μὲ ἄπλυτα χέρια, ὁ θέ-
των τὰ δάκτυλα εἰς τὸν πεισινόν: Ἄς τὸ αὐτὸ τὸ μουρδάρκο. Νὰ φλάγε-
σαι ἀπ αὐτὸν τὸ μουρδάρ τὸν Ἄρμένι. Δὲ δρώγω ἀπ τὸ δέτζερ τς γιατί
εἶναι μουρδάρα. (μουρδαρεύω, μουρδάρεμα).

μουρτζος, ὁ=μουτζουρωμένος: Νάτος πασαλιμένος σὰ δὲ μουρτζο.

μουρτζουφλιάζω=κάννω μουτρε, δεικνύω τὴν δυσαρέσκειάν μου:
Σὰν εἶδα νὰ μὲ μουρτζουφλιάζ, σκώθκα κι ἔφγα. (μουρτζούφλια).

μουσκάρ, τὸ=1) μῦσχος ἀγελάδος: Τά καμε τώρα τρία μουσκάρια.
2) ἀσυμμόρφωτος: Βῶδ πῆγε μουσκάρ γῆρτε.

μουσκάς, ὁ λ. τ.=περίαπτον, τριγωνικὸ σακκουλάκι ποὺ μέσα ἔχει
ραμμένο τὸ χαρτί μὲ τὰ μαγικά λόγια τοῦ χότζα, καὶ τὸ κρεμοῦν στὸ
λαιμό. Γραπτὸς ἔξορκισμὸς χότζα ποὺ τὸν καίουν καὶ καπνίζονται ἢ τὸν
βάζουν μέσα στὸ νερὸ καὶ τὸν πίνουν διὰ νὰ θεραπευθοῦν: Μ ἔφερε δυὸ
μουσκάδες ἀπ τὸ χότζα ἕνα νὰ καπνιστῶ κι ἕνενα νὰ πιῶ.

μουσμούλις, λα, λικο=σιγανὸς εἰς τὰ ἔργα του: Εἶναι μνιὰ μουσμού-
λα, σκάνι ἢ ψχή σ, νὰ τνε γλέψ. (μουσμουλεύω).

μουσκαδῆρα, ἡ=πύρεθρον: Γιόμσ ὁ βαχτσές μας μουσκαδῆρες. Μοῖζ
σὰ μουσκαδῆρα.

μουσ-νίζω=ἀναπνέω ἠχηρῶς μὲ τὴ μύτη: Τί μουσ-νίεις μαρέ;

μουτσο, τὸ=πρόσωπο καὶ μουτρε: Νίψ καὶ τὸ μουτσο σ κομμα-
τάκι. Κάμε μουτσανάκια.

μράς, τό, λ. τ.=κληρονομία: Σὰ βεθάνι ὁ παποῦς θὰ φᾶμε μράς.
Τὸ πῆρε μράς. Αὐτὸ μ ἀπόμκε μράς ἀπὸ τ μάνα μ.

μσάδα, ἡ=μεγάλο κομμάτι λαοδί, χαραγμένο σὲ μικρότερα: Ἄγώρα-
σα μνιὰ μσάδα λαοδί.

μσάδ, τὸ=ὀκτὼ πάσματα νῆμα λινό: Ποῦ ν τὸ σῶδμα, ποῦ ν τὰ
μσάδια μ; Ἐκλωσε δυὸ μσάδια νῆμα κι ἕνα σῶδμα. Ἐκατσε κι ἔγνεσε
δυὸ μσάδια μαλλί.

μσάδρα, ἡ=μεγάλο χώρισμα, σὰν ντουλάπι εἰς τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ
δωματίου πρὸς φύλαξιν τῶν κλινωστρωμῶν: Γιόμσε ἡ μσάδρα τς ρουῖχα.
Ἐκλεισε τὸ παιδί στὴ μσάδρα.

μσίρα καὶ *μσίρα*, ἡ=κοῦρκα: Ἐκατσε ἡ μσίρα μας καὶ τν ἔβανα
τριὰδ ἀγᾶ. (μισράκι, μίσ-ρος, μισρίτσος).

μσίδ, τὸ=χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου: Τὸ μσίδ σας μνουιάζ ἀπὸ
τ μάννα σας. Τὸ μσίδ τς ἴδια Ἄνθῆ.

μρόνα, ἡ=παιγνίδι ποὺ παίζεται μὲ ξύλα καὶ μιὰ πέτρα τὸν βού-

γιο, πού ἡ μάννα προσπαθεῖ νὰ τὸν βάλῃ μέσα καὶ οἱ ἄλλοι νὰ τὸν ἀπομακρύνουν.

μυολάγιολι, ἡ=ἀπιδέξευτη, ἀστόχαστη : Δέ βορ νὰ τὸ σιάξ ἐκεῖνι ἡ μυολάγιολι.

μιτάρια, τὰ=τὰ μιτάρια τοῦ ἐργαλειοῦ.

μυγιάζω=ἀνεμίζω : Γοῦλο μυιάζεται νὰ κρουσ'νίς.

μυιαστήρ, τὸ=ριπίδιον : Μ' ἔδωκε τὸ μυιαστήρ τς νὰ μυιαστῶ κι ἐγὼ κομμά.

μυραίνω=δριζῶ τὸ πεπωμένον : "Ἐτς μ' ἐμοίρανε κι ἐμένα νὰ παιδεύμαι.

μυταριά, ἡ=θηλειὰ σιτῆ μύτη τοῦ ἀλόγου ἢ ὄνου : Βάν το μυιὰ μυταριά νὰ διῆς πῶς θὰ σταθῆ.

μῶλος, ὁ=βῶλος, πέτρα στρογγυλή, οἱ μικρές, μῶλια : Κατέβασε τὸ νερὸ γοῦλο μῶλια μέσ στο χωράφ.

μωρό, τὸ=βρέφος : Τὸ μωρὸ μας μεγαλώνι. ἐπίθ.=ἀναίσθητο : Τὸ δάχλο μ' ὦ; τὰ τώρα μωρὸ εἶναι δὲ δὸ νοιώθω.

μωρουδιακά, τὰ=φορέματα βρέφους : "Ἐφερε καὶ τὰ μωρουδιακά τς μίννας τς.

μωρόχλιο, τὸ=νερὸ ὑπόθερμον : Νὰ τὸ βάνις μέσα σὲ μωρόχλιο νερὸ νὰ σταθῆ νὰ μαλακῶς.

μελιγας, ὁ=ἐργαλεῖον πρὸς κατεργασίαν τοῦ λιναριοῦ : "Ἐστσε τὸ μέλιγα κι ἄρκεψε νὰ μελιγιζ ἀπ τ νύχτα τ Θεγοῦ.

μελίγια, τὰ=μήνιγγες : "Ἐτς βάργανε τὰ μελίγια μ' ἀπ τὴ σταναχώρια μ'.

μιστό, τὸ=καλωσύνη : Θὰ κάμς ἓνα μιστὸ νὰ τὸ βάνις αὐτὸ τὸ παιδί στο γοῦδοῦρᾶ.

μάλτα, ἡ=μεγάλῃ ἄσπρη πλάκα πορολίθου : "Ἡ αὐλή τς εἶναι στρωμένι μάλτες.

μόλα, ἡ=ὀλιγόλεπτος διακοπὴ τῆς ἐργασίας πρὸς ἀνάπαισιν : "Ἀς κάμ-με μυιὰ μόλα νὰ ξεκραστοῦμε κομματάκι.

μουσταλευριά, ἡ=γλύκισμα ἀπὸ νισαστὲ καὶ πεκμέζι καὶ καρῦδια : Γέινκε σάν ἀνάλατ μουσταλευριά.

μουστοκούλκα, τὰ=ζυμαρικά βρασμένα μέσα σὲ πεκμέζι.

μουστολαβάδα, ἡ=καρῦδια περασμένα στὴν κλωστή καὶ βουτημένα μέσα στὴ μουσταλευριά ὥστε νὰ σχηματίζουν λαμπάδα.

B

βαγιλδίω, λ. τ.=1) λιποθυμῶ : "Ἀπ τὸ φόβο τς βαγίλιτσε ἡ καμένη
Θρακικὰ **ΙΕ'**

2) ἀδιαφορῶ : Ἄμ σὲ βαγίλτσα τῶρα. Δὲ βαγίλτσα γιὰ τὰ κεράσια σ. (βαγιλιάσιμῆνος).

βαγίρ, τό, λ. τ.=ἀνήφορος : Ἀνέβκαμε στὸ βαγίρ. Πῆρε τὰ βαγίρια. Τί γιρίεις στὰ βαγίρια ;

βαγορένις καὶ *βάγος*, ὄ=φόβητρον φανταστικὸν τῶν παιδιῶν : Τῶρα θὰ φωνάζω τὸ βάγο νὰ σὲ φάη. Σοὺς νὰ μ ν ξρτ ὁ βαγορένις.

βάβω, ἦ=1) γραῖα : Πέρναγε καὶ μνιὰ βάβω. 2) στόμαχος χοίρου παραγεμισμένος, ὀματιά : Μᾶς ἀπλοχέρεσε κι ἀπὸ τ βάβω τς.

βάβαλο, τό=σκουπίδι : Ἕνα βάβαλο βῆκε στὸ μάτι μ.

βαβάς, ὄ=1) πατέρας. 2) στήριγμα τῆς στέγης : Δὲ κάρφωσε τὸ βαβὰ καλά.

βαδελάκια=ἔξαρθήματα ἀμάξης, δυὸ ξύλα μὲ τρύπα στὴ μέση καὶ λουριά ἢ σχοινιά στὴν ἀκρῆ, γιὰ τὸ ζέψιμο τῶν ἀλόγων. Δύο παράλληλα ξύλα ποὺ συγκρατοῦν τὴ γλῶσσα στὸ μεγαλύτερο : Κλώτσο-σε τ ἄλογο καὶ τσακίσκε τὸ βαδελάκι.

βάκ, ἐπίρ. λ. τ.=πλέον : Τῶρα βὰκ σ ἄρεσα.

βακ-ηρκά, τὰ=χάλκινα δοχεῖα ἀπαραίτητα εἰς κάθε οἰκογένειαν, ὁ τέντζερ, μαστραπάς, τὸ βακράκι, ἢ βακ ἦρα, ἢ λεκάνι, τὸ ἱβρίκι, τὸ καζάνι, τὰ σαχάνια, οἱ ταβάδες, τὰ σιιά, τὰ γιουγούμια καὶ τα λεγέρια. (βακ-ηρτζῆς, βακρένιος).

βάς, τό=1) στοίχημα : Ἔλα νὰ βάνμε βὰς σὲ μνιὰν ὀκᾶ κρασί. 2) μήπως : βὰς καὶ κἀκίωσες ;

βασ-λαδίζω λ. τ.=ἐπιδιορθώνω : Σήμερα θὰ βασ-λαδίσω τς κάλτσες μου. Νὰ βασ-λαδίης τσι φτέρνες. (βασ-λαμάς, βασ-λάδισμα, βασ-λαδισμένος).

βατζάκι, τό, λ. τ.=1) κνήμη : Κατέβασ τὸ φσιτάνι σ καὶ φαίνεται τὰ βατζάκια σ. 2) μαλλιά περὶ τὰς κνήμας τῶν προβάτων ποὺ τὰ πωλοῖν χωριστὰ καὶ τὰ μεταχειρίζονται διὰ τὸ γέμισμα τῶν στρωμνῶν : Νὰ μὲ φέρες 3 ὀκάδες βατζάκια.

βατιά, ἦ=βυτίνα μὲ ἀνοικτὸ μεγάλο στόμα : Γιόμσα τσι βατιὲς ρε-τσέλια.

βατιρδίζω, λ. τ.=καταστρέφω, καταντῶ τινα εἰς πτώχευσιν : Τονε βατιρτσε ἢ πτάνα σὲ δυὸ μῆνες. Θὰ μὲ βατιρδίης μ αὐτὰ τὰ καμώματα σ.

βατκώνω=βυθίζομαι εἰς μαλακὸν ἔδαφος ἢ λάσπην : Σὰ βατήκωσε τ ἀμάξ δέ βοργανε νὰ τὸ βγάν-νε τὰ βώδια. Δέ εἶνε στέγνη, ἀκόμα βατκώνι. (βατάκι, βατάκα).

βγάς, ὄ=ταῦρος : Σέρνει ἢ ἀγελάδα νὰ τνε πᾶς στὸ βγά. Τὸ κούδρησε ὁ βγάς. Γιρίξ σα δὲ βγά.

βγέτα, ἦ, λ. τ.=μικρὸς λάκκος μὲ νερό : Ξεράθηκαν οἱ βγέτες ἀπ τὸ κουράκι.

βεκλεμές, δ, λ. τ. = ἐνέδρα γιά νά σκοτώσουμε ἄγριον ζῶον, λαγὸν κλπ. : Ἐπόφα ἔρκεσαι νά πάμε στὸ βεκλεμέ; Γουῶλι νύκτα φύλαγα βεκλεμέ.

βελί, λ. τ. = φανερόν : Ἐκόμα δέ εἶνε βελί τί θὰ γένι. Ἐκεῖνο ἀπὸ τότες ἄκόμα γένικε βελί π δέ θαλα τνε πάο.

βελίδα, ἦ = παλαιομάχαιρο χωρὶς μανίκι : Πάρε τ βελίδα καὶ πὰ νά βγάνης καθόσες ρεπανίδες. Δόμ τ βελίδα νά μαζώξω καθόσα ζωχιά.

βελιτσιδ, τὸ = λειπίς : Ἐράβξε τ σογιά ἀπ τὸ βελιτσιδ καὶ ἔκοψε τὸ χέρι τ.

βελάζω καὶ *μελάζω* = βελάζω : Οἱ προβατίνες βελάζνε, γιρεῦνε τὰ παιδιὰ τς.

βεσ-λεμές, δ, λ. τ. = σιτευτός, πρόβατον πὸν τὸ ἔτρεφαν ἀπὸ μικρὸ 5—10 μῆνες γιά νὰ τὸ σφάξουν : Πῆρ ἔν ἀρνὶ νά τὸ κάμ βεσ-λεμέ. Παχὺ τὸ ἔρμο, σὰ βεσ-λεμές.

βεδενές, δ, λ. τ. = στενὸ ντουλάπι χωρὶς πόρτα, ἡμικυλινδροειδές. Φέρε τὸ κλειδί ἀπὸ τὸ βεδενέ. Οἱ βεδενέδες τ γιομάτ.

βερεκετλίδκος, κ, κο = εὐλογημένος : Πολὺ βερεκετλίδκι αὐτήνι ἢ χροινιά. (βερεκέτ).

βερεκιάτβερσιν, λ. τ. = εὐτυχῶς : Δέ ἦδανε δῶ βερεκιάτβερσιν νά πιαστῆ.

βεχλεβίδια, τὰ = μικροπράγματα, στολιδια : Ἐφερε χίλια δυὸ βεχλεβίδια μαζί τς.

βιζδίκι, τὸ = στόμαχος πτηνοῦ : Ἐσὺ νά φᾶς τὸ τζγεράκι κι ἐγὼ τὸ βισδικάκι.

βιλικάκι, τὸ = χοιρίδιον : Ἐ σφάξμε τὸ βιλικάκι μας.

βιβίκι, τὸ = 1) λεπτὰ σπειριά : Γιόμσε ἡ κούτρα τ βιβίκια. 2) ἀνατριχίασμα : Ἐπάσκα καὶ σκώθηκε τὸ βιβίκι μ 3) πτερὰ πὸν μόλις ἀρχίζουν νά φυτρώνουν ἐπάνω στὸ δέσμα : Ἐσφαξα ἕνα παπί κι ἦδανε γιομίτο βιβίκια. (βιβικιάζω, βιβικιασμένος).

βίρδα, λ. τ. ἐπίρ = ἔστω : βίρδα καὶ δὲν ἦρτε. βίρδα καὶ τόγ εἶπες.

βιστός, τῆ, τὸ = ἔμπιστος : Τνεγ εἶχα γιά βιστῆ κι ἐκεῖνι μ ἔκλεφτε. (βιστοσύνι, βιστεύμαι).

βιτζνάρ, τὸ = σωληνάρι τσαγέρας κλπ. ἀπὸ τὸ ὁποῖον κενώνουν τὸ περιεχόμενον : Ἐπιασε τὸ τσαγερὸ ἀπὸ τὸ βιτζνάρ κι ἀπόμκε στὸ χέο τ.

βιτσκάκι, τὸ = συνώνυμον μὲ τὸ ἀρνάκι : Ἐρνάκι βιτσκάκι, σ ἔφερε δροσερὸ χορταράκι.

βιριτθβίρ, τό, λ. τ. = παιγνίδι ἀγοριῶν, τὰ βαρελάκια : Ἐλάτε νά παίξμε βιριτθβίρ.

βίτσι *βίτσι* *βάβω* = παιγνίδι βρεφικὸν πὸν ἀρχίζει μὲ αὐτὰ τὰ λόγια.

βληγούρ, τὸ=σιτάρι κουπανισμένο στὸ στοῦβο γιὰ πιλάφι: Πολὺ γλυκὸ τὸ βληγούρ σ.

βκάλι, τὸ=φιάλη: Δόμ τὸ βκάλι τὸ ρακί. *Ἐχι καὶ τὸ βκάλι τὸ νερὸ μαζί τ.

βλάτζα, ἡ=μεγάλη κηλὶς ἀπὸ ὑγρὸν: *Ὅπ νὰ κάτς θ ἀφήκι κι ἀπὸ μνιὰ βλάτζα.

βολάκιμ καὶ *βολάηταμ*, λ. τ.=1) εἶθε: βολάκιμ νὰ τνε ἔπερνε. 2) τοῦλάχιστον: Νὰ ἦδανε βολάκιμ καὶ κανάς προκομένος.

βόλκα, ἡ=1) ζακέτο παιδικὸ ἢ γυναικειό: Ἐλώθηκε ἡ βόλκα σ. *Ἐβαψε τ βόλκα τς. 2) ὁ χορὸς πόλκα: Χόρεψανε βόλκα μὲ δυὸ πατήματα.

βοβή, ἡ=ἠθικὸν ἐλάττωμα: Βγήκε ἡ βοβή τς στὸ μεϊδάνι. Μάκραιναν οἱ ποδιὲς σκέπασαν τσι βοβές. παρ.

βόβορ=λέξεις παιδική, πάσχω: βόβορ τὸ τσαμένο.

βοζαρίζω=ἀλετριζώ: *Ἄ πὰ νὰ βοζαρίσ-με' τὸ χωράφ. Δὰ βοζαρίης γιὰ, σήμερα;

βόσκο, ὁ=χαλαρός: *Ἄς τὸ σκοινὶ βόσκο. Πληθ. τὰ βόσκα=τὸ ἴσον *Ἐκεῖνος τραβούδαγε κι ὁ ἄλλος ἔπαιρνε τὰ βόσκα. (βοσκαίνω).

βοσ-λαδίζω, λ. τ.=χαλαρώνω τὴν ἐπίβλεψίν μου: Κομμά νὰ τονε βοσ-λαδίς, θὰ φύη. Μετὰ τοῦ «δὲν» σημαίνει ἐπιτηρῶ, παρακολουθῶ ἐπιμελῶς: Κάνε δέ τνε βοσ-λαδίξ ἀπὸ κοδά τς. *Ὅσες μέρες ἦδαν ἐδῶ δέ τονε βοσ-λάδσε.

βρομτάρω=πίπτω πρηγής: Σκόδαψε καὶ βρομῆτ-σε. Πάλε θὰ βρομτίης. (βρόμτα).

βροσταίνω=ἐπιπλήττω, δνειδίξω, βάζω βροστά: *Ἦρτε νὰ μὲ βροστήνῃ ἢ θειά σ. Γιατὰ κείνα πγ εἶπε τνε βρόστηνε ἡ μάννα μ.

βούγιος=βῶλος μεγέθους μήλου ποὺ μεταχειρίζονται εἰς τὰ παιγνίδια «ομάδες» καὶ «μρούνα»: Βάρσε τὸ βούγιο καὶ δάγτσανε οἱ δεκάρες.

βουζιάζω=παγώνω: *Ἄπ τὸ κρύο βούζιασαν τὰ χέρια μ. Θὰ βουζιάης μὲς στὰ χιόνια.

βουκβάλα, ἡ=1) χονδροκαμωμένη γυναῖκα: Τνεγ εἶδες ἐκείνι τ βουκβάλα; Τί βουκβάλα, Παναγίτσα μ. 2) χονδρὸ βόλι εἰς τὰ παιγνίδια: *Ἐγὼ θὰ κάμω μὲ τ βουκβάλα.

βούλκα, ἡ=βουλγαρίδα κόρη: *Ἦρτανε οἱ βούλκες στὸ παναγύρ. Καλοῦτσαῖ αὐτήνῃ ἢ βούλκα.

βουμβού, τὸ=λέξεις παιδική, νερό: Δὸς το λίγο βουμβού ἄμνια.

βουβνίζω=1) γροθιάζω: Τονε βουβούνιξε τ ράχι τ. 2) καταρρίπτω: Τνε βουβούνιξε μνιὰ καταγῆς. 3) βροντᾶ: Πολὺ βουβνίζ ἄμὰ νὰ διοῦμε θὰ βρέξ; (βουβούνα).

βουβνιά, ἡ=γροθιά: Τὸ δωκε μνιὰ βουβνιά, σάστσε ἀπὸ ποῦ τὸγ ἦρτε.

βουβούτς, τὸ=ἄσχημη καὶ ἀκοινώνητος κόρη : Τὰ το κάμς ἱκεῖν τὸ βουβούτς ;

βουβρέκι, τὸ=νεφρό : Τὸν ἔβγαναν τὸ ἕνα τὸ βουβρέκι τ. Πογεῖ τὸ βουβρέκι τς.

βουδακλίδκος, κ₂, κο, λ. τ.=ὁ ἔχων ρόζους : Τὸν ἄρκαψε μὲ τὸ βουδακλίδκο τὸ βαστούνι : Τὸν ἔβανε ἕνα καζίκι βουδακλίδκο (βουδάκι).

βούρβουλας, δ=κολεόπτερον : Γιόμσε τ ἀλεύρι βουρβούλι. "Ἐχι γοῦλο χσοῖ βουρβούλι.

βουρδίζω, λ. τ.=εὐνουχίζω : "Α βουρδίσ-με τὸ γρούνη μας. "Ἐχμε κι ἕνα βρίτσο βουρδισμένο.

βουρμάς, δ, λ. τ.=1) εὐνουχισμένο κριάρι : Πολὺ παχὺς βουρμάς. Γοῦλο ἄλλιμα αὐτὸς δ βουρμάς. 2) μεταξωτὴ κλωστὴ στριμμμένη. 3) γαιτάνι γυρισμένο καὶ ραμμένο σὲ ποτούρι : "Ἐκαμε τὸ ποτούρι τ μὲ βουρμάδες καὶ σαλιάγι.

βούτ, τὸ=μηρός : Πρίσκε τὸ βούτι μ. Μὴν ἀνοῖς ἔτς τὰ βούτια σ.

βουτούηκος, κ₂, κο, λ. τ.=ὀλόκληρος : "Απ τὴ βιά τ τὰ κατάπια βουτούηκα.

N

νάζ, τό, λ. τ.=1) δισταγμός : Βαρέθκα τὰ νάζια τ. "Ἐδῶ νάζια δὲ βερνᾶνε· γιὰ ναι γιὰ ὄχι. 2) ἀκκισμοὶ κοριτσιῶν : Κάμνει καὶ νάζια. "Ἐμ τότε θέλι ἔμ νάζια κάμνει.

ναζλαδίζω=διστάζω : Κάνε καὶ μὴ ναζλαδής. Σὰν ἀξα ἔτς ναζλάδσα κι ἔγῳ.

ναζλίμς, *ναζλού*, *ναζλίμκο*=ταπεινός : Πολὺ ναζλίμς ἄθροπος.

ναίδας=προκλητικὴ ἔκφρασις τοῦ ναι : —Μὲ τὸ νὰ τῷ σπρες δυὸ χρόνια, γένικε δκός ; —Ναίδας· δκόμ γένικε· τί θαρρέβς ;

νάμ, λ. τ.=ὄνομα, φήμη : "Απόχτσε νάμ. "Ἐβγανε νάμ. Τό καμε γιὰ ἕνα νάμ.

ναμάζ, λ. τ.=προσευχὴ κατὰ τὸ σύστημα τῶν μωαμεθανῶν : "Ἐπλυνε τὰ ποδάρια τ καὶ πῆγε νὰ κάμ τὸ ναμάζ τ.

νάν καὶ *νανάκια*=δ ὕπνος εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν νηπίων : "Αδε παιδάκι μ νὰ κάμς νάν. Μάμ καὶ νάν. παρ.

νάρ, τό, λ. τ.=φυτὸν μονοειτὲς μὲ ἐρυθρὰ ἄνθη.

ναρδένη=πεκμέζι ξυγὸ, χρησιμοποιούμενον ὡς δροιστικὸν καὶ ὡς τροφή, τὸ καλοκαῖρι : Τρίψε βούκες μὲς στὸ ναρδένη νὰ φάμε.

νέ, *νέ*, λ. τ.=1) οὔτε οὔτε : Νὲ τὸ διάβολο νὰ διῶ, νὲ τὸ σταυρὸ μ νὰ κάμω. 2) ἐρώτ. "Ἦρτε νε ὁ γιότς ;

νέσσα, λ. τ.=ἔστω : Αὐτήνη τ φορὰ, νέισα θὰ τὸ κρατήσω. "Ἐκείνη

νείσα μᾶς καλοδέχκε, ἀμὰ ἡ μάννα τς χίτς δὲ γύρσε νὰ μᾶσε διῆ.

νέμ, λ. τ.=ὑγρασία : Τὸ χάλασε τὸ νέμ καὶ μούχλιασε. (νεμλίδκος, νεμλεδίζω).

νεραγός, δ=τὸ αὐλάκι τοῦ νεροῦ : Στούβωσε ὁ νεραγός καὶ δὲ ἀρέχι.

νερλιάζω=γίνομαι σὰν νερό : Ἔδεκεῖ π στέκναι τὰ σταφύλια, νερλιάζνε καὶ πέφνε

νερλός, λῆ, λό=νερουλός.

νερό, τὸ=1) τὸ ὕδωρ : Ἡ ὄρνιθα πινῖ νερό, κητάζ καὶ τὸ Θεγό. 2) χωρὶς λάθη : Τὸ μαθα νερό. 3) φυσικὴ ἀνάγκη : Ἔχω τὸ ψλό μ τὸ νερό. Πῆγε γιὰ τὸ χοδρό τ τὸ νερό.

νεροκαίγμα=ὑποφέρω πολὺ ἀπὸ δίψαν : Νεροκάηκε τὸ τσαμένο. Ἔφαγαμε τ ἀρμυρὰ τὰ κολιαροῦδια καὶ νεροκάηκαμε.

νερόβραστος, τ, το=βρασμένος μέσα εἰς νερὸν μόνον, χωρὶς λάδι ἢ τίποτε ἄλλο : Γοῦλι τ σαρακοστή ἔτρωγαμε νερόβραστα κ-κιά καὶ φασούλια.

νεροκολόκηθο, τὸ=κολοκύνθιον χρησιμοποιούμενον ἀντὶ φιάλης.

νεροπερνάγω=πλύνω διὰ ψυχροῦ ὕδατος ἄνευ σάπωνος : Τὰ νεροπέρασε κομμά τὰ ροῦχα τ. Πάρ καὶ τὸ μαδίλι μ καὶ νεροπέρασ το κομματάκι.

νερόπιασμα, τὸ=ὕδρωπικίσις : Ἔχει νερόπιασμα ὁ ζάβαλις.

νεροσφαγιά, ἡ=στενὴ καὶ βαθεῖα φάραγξ : Ἔπεσε μέσ στ νεροσφαγιά. Γοῦλο νεροσφαγιῆς γιόμσε τὸ χωράφ τ.

νερότοπος, δ=τόπος εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχει πάντοτε ὑγρασία, τὸν δὲ χεიმῶνα κατακλύζεται ὑπὸ τῶν ὑδάτων : Σ' ἐκεῖν τὸ νερότοπο γιομίζνε τὰ σάζια.

νεροφίδα, ἡ=ὄφις ζῶν ἐντὸς τοῦ νεροῦ : Ἡ νεροφίδα ἔπιασε τὸ βραθακὸ καὶ τονε κατὰπτε βουτούνηκο.

νερόχιονο, τὸ=λεπτὴ βροχὴ μετ' ἄραιων νιφάδων χιόνος : Ἄρκεψε νὰ πέφτ νερόχιονο. Μὲ κείν τὸ νερόχιονο βγήκε στὸ δρόμο.

νεροχύτ-ς, δ=ὁ νιπτήρ, τὸ μέρος ὅπου ἔχυναν τὰ ἀκάθαρτα ὕδατα : Γρέμσ ὁ νεροχύτ-ς μας.

νημα, τὸ=ψιλλὴ κλωστή λινή, μὲ τὴν ὁποῖαν ἔροαπαν καὶ ὑφαιναν : Ἔγλυσα πέδε μσοπήχια νῆμα.

νηπτάφιο, τὸ καὶ νηπτάφιος, δ=ὁ ἐπιτάφιος τοῦ Χριστοῦ : Πῆγε νὰ περάσ καὶ ἡ χοδρὴ ἀπ τὸ νηπτάφιο. Τν ὄρα π γύρζανε τὸ νηπτάφιο.

νήστεια, ἡ=πεῖνα, ἔλλειψις τροφῆς : Ἀπὸ τ νήστεια μρίζνε τὰ χνώτα τ.

νηστεία, ἡ=ἀποφυγὴ ὀρισμένων τροφῶν. (νηστεύω, νηστικός).

νηστικάτα, ἐπίρ.=πρὶν φάγω : Πάγαινε στὸ χωράφ νηστικάτα καὶ δούλευε.

νηποσότ, τό, ούσ.=τό ἴσιο, ἢ ρέγουλα : Ἔχασε τό νηποσότ τ.

νιασιά, λ. νηπίων=φαγητόν : Δός το νιασιά νά φάη. Ὅταν τό φαγητόν ἀπό τό πολὺ ἀνακάτωμα πολτοποιεῖται, λέγουν ἔγινε νιασιά.

νιανιαρο, τό, ούσ.=παιδί χαϊδεμένο, μαμόθρεπτο : Ἄμ ἐκεῖνο εἶναι ἓνα νιάνιαρο.

νιαγ νιαγ καὶ νιαρ νιαρ=ἡ φωνὴ τῆς γάτας.

νιαγρίζω=φωναίζω σάν γάτα : Τί νιαγρίεις μαρέ ; Λέγεται καὶ μαγρίζω.

νιαμα, τό=χωράφι καλλιεργηθὲν μὲ τό μεγάλετρο. Χωράφι εἰς τό ὁποῖον τὴν προηγουμένην χρονιά εἶχαν σπείρει ψυχανθῆ ἢ μπιστάνι Γύρσα δέκα κιλὰ νιάμα.

νίβω καὶ νίπτω=1) νίπτω τό πρόσωπον ἢ τὰς χεῖρας. (Διὰ τὴν κεφαλὴν μετεχειρίζοντο τό ρῆμα, λούω καὶ διὰ τοὺς πόδας, πλένω, διὰ θεὸ τό σῶμα δλόκληρον τό ρῆμα, κολιβάγω); Νίφκες κιάλας βάριμ; 2) ὑποφέρω ἐπαξίως ἀντί τῶν κακῶν μου πράξεων : Γούλα τὰ νίφκε. Ἐγὼ θέλω νά τὰ νιπτῆ στα παιδιά τς.

νικοκεροκόρτισο, τό=κόρη τιμίας οἰκογενείας.

νικοκεροπαίδ, τό=νέος τιμίας οἰκογενείας.

νικοκερόσπιτο, τό=τιμία οἰκογένεια.

νικοκύρς, ὄ=1) τίμιος ἄνθρωπος : Μγάρισμ τόγ εἶπε κανὰς νικοκύρς; 2) ἰδιοκτήτης : Αὐτό εἶνε ἔρμο· δὲν ἔχι νικοκύρ. (νικοκερά, νικοκεριό, νικοκερεύω, νικοκερεμένος).

νινί, τό=εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν νηπίων, τό παιδί : Πῆγε στὸ νινί.

νιόγαθρος, ὄ=νεόνυμφος : Στολίσκε ὄ νιόγαθρος. Δέ εἶσαι νιόγαθρος.

νιονιό, τό=ὄ νοῦς : Δέ γόβ τό νιονιό τ. Θέλι νά χι νιονιό, νά τό καταλάβ.

νιόνυφ, ἡ=νεόνυμφος : Νιόνυφ ἦδανε καὶ μάλλωσε. Ἐ, ἀκόμα εἶναι νιόνυφ.

νιόπαθρος, ὄ=νεωστὶ νυμφευθεὶς ἢ νυμφευθεῖσα : Ἄκόμα εἶναι νιόπαθροι καὶ δὲν ἔχνε παιδιά.

νίψμο, τό=νίψιμον : Πότε εἶδε νίψμο, μὲ τό σαποῦνι, ὄ παλιοτουρλάκις.

ν-νέ, ἡ, καὶ νενέ=μητέρα : Δέ δὲ ξέρ ἡ ν-νέ μ. Ν-νέ μά· ποῦ εἶσαι ;

ν-νός, ν-νὰ=ἀνάδοχος : Ποιὸς θὰ γένι ν-νός νά τό βαπτίς ;

νογάγω=ἀντιλαμβάνομαι, ἐννοῶ : Δέ νογάει τί τνε γένεται. Νογάει τό κιοιό ;

νόημα=1) ἐννοια : Σὰ εἶδε τὰ στέφανα, τότες βῆκε στὸ νόημα. 2) νεῦμα : Τὸν ἔκαμε νόημα νά φύη. Μὲ τό νόημα τό εἶπε.

νομάτ, οἱ, μόνον εἰς τὸν πληθυντικόν=ἄτομα : Μαζώχκανε ἓνα σουρι

νομάτ. Δυὸ νομίτ μ ἓνα μάτ, παρ. Ἐκὸμη λέγεται καὶ νοματοί : Πολλοὶ νοματοὶ μαζί.

νοβέτ, τό, λ.τ.=σειρά : Φύλαγανε μὲ τὸ νοβέτ. Δκὸς νοβέτ εἶναι τώρα. (νοβεττοῆς).

νύπνος, ὄ=ὑπνος : Θὰ τὰ διῆ καὶ στὸ νύπνο τ. τέτοια καλὰ φαγιά.

νυπνιάζμαι=ἐνυπνιάζομαι : Βλέπω εἰς τὸ ὄνειρόν μου ὅτι εἰς ὠρισμένον μέρος ὑπάρχει ἁγίασμα ἢ θησαυρὸς παρῆχωμένος : Νυπνιάσκε γρόσια. Τονε νύπνιασε ἢ Παναγία. Νυπνιάσκε τν ἀεικόνα τ ἁῖ Παντελεήμονα κι ἔσκαψε καὶ τνεγ ηῦρε.

νυπνοφαγᾶς, ὄ=ὄκνηρός, φίλος τοῦ ὑπνου : Ψτεύεσαι σ' ἐκεῖνονα τὸ νυπνοφαγᾶ ;

νοιώθω=αἰσθάνομαι : Νοιώθ τὸ χαῖβίνι ; Τς ἀτολεῖ καὶ δὲ τζὲ νοιώνι. (καὶ νοιώνω).

νοτιζω=ὑγραίνω : Νότ-σε τ ἄλας.

νυφκάτος, τ, το=νυμφικός : Ἐβανε τὰ νυφκάτ τς τὰ τακούνια. Χάλασε πὰ τὸ νυφκάτ τὸ φστάνι τς.

νυφοστόλι=ὄλοι οἱ συγγενεῖς τῶν νεονύμφων οἱ συνοδεύοντες αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ ἀπὸ ἓνα χωριὸ εἰς τὸ ἄλλο ἔφιπποι : Ἐλάτε νὰ διοῦμε τὸ νυφοστόλι. Ἦνὲ παγαίν-νε σὰ νυφοστόλι.

νυχτέρ, τό=ἡ διανυκτέρευσις πρὸς ἐκτέλεσιν ἐργασίας ἢ πρὸς περίθαλψιν ἀσθενοῦς : Πάλε νυχτέρ θάχμε ἀπόψα. Ἐρκεψανε τὰ νυχτέρια μὲ τ λάμπα. (νυχτερεύω).

νυχτίτσα, ἐπίρ.=νύκτωρ, διὰ νυκτός : Νυχτίτσα σκώθηκε γιὰ νὰ προφτάξ. Τραβήχκε νυχτίτσα μὲ τὸν ἀδρεφό μ.

νυχτοπατιοῦμαι, ἐπὶ ἀσαραντίστου βρέφους ἢ λεχοῦς=ἀσθενῶ διότι δὲν ἐτήρησαν τὰς δεισιδαιμονίας : Ἐνῆξανε τὸ παραθύρ τ νύχτα καὶ νύχτοπατήθηκε τὸ μωρό τς καὶ ἡ μάνα τ μαζί. (Λέγεται καὶ τσαλαπατιοῦμαι). (νυχτοπάτημα).

νύστα, ἦ=νυσταγμός : Ἐχω μινὰ νύστα, δὲ βορω ν ἀνοίξω τὰ μάτια μ.

νῶμος, ὄ=ῶμος : Φορτώθηκε τ λαγήνα στὸ νῶμο τ καὶ πάει. Πάρ το στὸ νῶμο σ, μαρέ. Τράβξε μὲ τὴ βνακωτὴ στὸ νῶμο τ.

νωμίτς, ὄ=τεμάχιον ὑφάσματος εἰς τὸ μεταξὺ τῶν ὤμων μέρος, εἰς τὰ ὑποκάμισα : Δὲ βγαίνι νωμίτς. Θέλι τόσο κόμα γιὰ ἓνα νωμίτ.

νωρεύω=κατασκοπεύω, περιεργάζομαι λεπτομερῶς : Πάν-τε νὰ νωρέψτε τὴ βροῖκα. Ἐρτε ἢ σκυλάρα νὰ μὲ νωρέψ καὶ νὰ πάη νὰ μὲ καιγορής.

D

δαβραδαίνω, λ.τ.=ἀναλαμβάνω δυνάμεις, ἀναρρωνύω : Μάσαλα δα-

βοράδαινες. Νὰ τρωῶ καλὰ νὰ δαβραδιίνις. (δαβραδισμένος).

δαγδίζω, λ. τ.=διασκορπίζω, διασκορπίζομαι : Εἶχε τόσα ροῦχα καὶ δάγτσε στὴ μιὰ καὶ στὴν ἄλληνα. Σὰ δὸν εἶδαμε δάγτσαμε γοῦλι κατὰ δῶ κατὰ κεῖ.

δαγιαδάγω, λ. τ.=1) στηρίζω : Δαγιατ-σε τὸ μαχαίρ στοὺ λαιμό τ. 2) ὑποφέρω : Αὐτὸ τὸ δέριτ δὲ βορῶ νὰ τὸ δαγιαδίσω. (δαγιακί).

δαγλιάζω, ἐπὶ νεκρῶν ζώων=φουσκώνω : Δὲ θ ἀργῆς νὰ τὸ δαγλιάσ κι αὐτό (δαγούλι).

dadá, λέξις παιδική=περίπατος : "Α τὸ πάγω dadá.

dadανίζω, ἐπὶ ἀσθενείας=προξενῶ τρεμούλα : Δυὸ φορὲς γένται π τονε dadανίζ ἢ θερμασιά. Ἐχτὲς ἀκόμα μὲ dadάνισε κι ἐμένα.

dádano, τὸ=τρεμούλα ἀπὸ ρῖγος ἀσθενείας : Τὸν ἔπιασ ἕνα dádano, κόδεψε νὰ δαγὰς τὴ γλῶσσα τ.

dadandίζω=συνιάζω : Dadάντσε τὸ σκυλί στ ἀβέλι. Πολὺ dadάντσε σ αὐτνῆς τὸ σπύτ.

dadάφω, ἦ=ἀσυμμόρφωτος κόρη ὡς πρὸς τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τοὺς τρόπους.

δαλάκι, τὸ=κακοήθης φλύκταινα : Πῆγε στ Βούλκαινα νὰ κάψ τὸ δαλάκι τ. (δαλακιάζω).

δαλίγα, ἦ=ἀμάξι γιὰ ἄλογα : Ἐξεψε τ δαλίγα καὶ πάει στὸ παναγύρ. (δαλίγατζης).

δαλδίζω, λ. τ.=χώνουμαι, περνῶ διὰ μέσου. Δάλτσ ἀπὸ μέσ τὸ ρέμα. Δὲ ξέρω νὰ δαλδίσω ἀπ τὰ χωράφια.

δαλώνω=ζαλιζομαι : Δάλωσε τὸ κεφάλι μ. Δύλωσε κι ἔπεσε κατὰ γῆς.

δαμάρ, τό, λ. τ.=1) στρωῶμα : Ἡῦρε ἕνα δαμάρ ἄσπρη πέτρα. 2) κακὸ φυσικό : Τὸν ἔπιασ τὸ δαμάρ τ.

δαρδαλάς, δ=ἀσυμμόρφωτος ὡς πρὸς τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τοὺς τρόπους.

δαβιδίζω, λ.τ.=ἀνατρέπω : Ἡ ἔρμη ἢ ἀγελάδα δαβίρτσε τὸ βακ-ῆρ. Δαβίρτσε τ ἀμάξ.

δαγενέκι, τὸ=ραβδι ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται ὁ γέρον : Βγῆκε μὲ τὸ δαγενεκάκι τ.

δαδεχούλις, δ=πένης, ἡμίγυμνος : Ἦρτε κι ἕνας δαδεχούλις.

δίβιδουζ, λ. τ.=ἐντελῶς : Ἐβίαιψε δίβιδουζ καὶ γένικε ἄσπρο. Διβιδουζ τὸ παράκαμες.

διρδίρς, δ=γορινάρης : Κάθεσαι καὶ τὸν ἀκούς τὸ διρδίρ. Κι ἐκεῖνι διρδίρα, σὰ δὸν ἄδρα τς.

διψίης, ἰζα, ἰζκο, λ. τ.=ἀναίσχυτος : Πολὺ διψίκα τὰ καμώματα τς. Γοῦλο διψίκα λόγια κρένι. Μάανα στὸ διψίς τὸν ἄθρεπο.

δλίζω=τυλίσσω : Ἦρτε νὰ δλίς τὸ πανί τς.

δυλιγάρ, τὸ=τὸ ἀντί : Πότε θ' ἀδειάς τὸ δυλιγάρ ;

δβαριαστικά, ἡ=μεγάλη μαξηλάρα στημένη πρὸς τὸν τοῖχο τοῦ σε-
διριοῦ : Γιόμσε λινόξλο τσι δβαριαστικές τς. Ἔφανε καὶ καλὲς δβαρια-
στικές.

δολαπιάζω=περνῶ τὸ σαγιάκι ἀπὸ τὸ δολάπ : Ἔδωκα τὸ σαγιάκι μ
στὸ δολαπτσῆ νὰ τὸ δολαπιάς. Τράβξε ἢ φανέλλα καὶ γένιξε σὰ δολαπα-
σμένο σαγιάκι.

δουζδίζω, λ. τ.=ἔτοιμάζω, στρώνω, ἰσιάζω, ἀρχίζω : Δουζτσε τ γουρ-
τούνα τ γιὰ τὸ παναγύρ Δουζδίζμε τὸ σπῖτ. Ὡς π νὰ δουζδῖς τῆ
δλειά τ. Δουζτσε τ γαίτν.

δούβλα, ἡ=μεγάλο νόμισμα, αὐστριακὸν ἀξίας 2 λ. Τ.: Πάνε οἱ δού-
βλες τ Μπαλάς. Φορεῖ καὶ δούβλες.

δραγομάνος, ὁ=ἀρχηγὸς ομάδος θεριστάδων ἢ τρυγητάδων : Εἴπα-
με στὸ δραγομάνο νὰ πιάς ἀκόμα ἓνα δουρμουκτσῆ. Πάει ὁ δραγομάνος
νὰ φέρ παραδες.

δρέχω=γυρίζω, περιφέρομαι ἀσκόπω; ἢ πρὸς ἀναψυχὴν : Ἄ πὰ νὰ
δρέξιμε. Ἔδρεξα γούλ τὸ χωριό. Ποῦ δρέχετε τέτοιαν ὥρα ;

δρεξούδια, τὰ=περίπατοι : Κι ἐμένα μ ἀρέζνε τὰ δρεξούδια. Καλά
εἶναι γιὰ, τὰ δρεξούδια.

δρίβαλος, ὁ=μεγαλόσωμος ἀνθρωπος : Ἐγὼ τονε γύρεψα ἓνα τρα-
κάκι κι ἐκεῖνος μ ἔστλε κότεζαμαν ἓνα δρίβαλο. Τί τρανὸς ἄθρεπος, σω-
στὸς δρίβαλος.

δρωλίκι, τὸ=φαγητὸν ποὺ προξενεῖ ἀηδίαν : Νὰ φᾶς τὸ δρωλίκι.
Δρωλίκι θὰ σὲ δώκω ὄχι ψωμί. Δὲν ἔτρωγε τὸ δρωλίκι.

δρωλικώνω=τρώγω πλέον τῆς μερίδος μου, τὸ μὴ ἀνήκον εἰς ἐμέ :
Ἔσκασε καὶ δρωλικώσε γούλο τὸ φαγί. Νὰ φάη νὰ δρωλικῶς μόνε. Για-
τί μαρὲ τὸ δρωλικώσε πάλε τὸ ψωμί ;

III

ξαισχύνμαι=ἀναισχυντῶ, (ἐξαισχύνομαι) : Ἐκεῖνι ξαισκύσκε πιά.
Κανεῖνενα δὲ δρέπεται ξαισκύσκε.

ξαισκυσμένος, η, νο=ἀναισχυντος : Πολὺ ξαισκυσμένο παιδί, τὸ γιὰ
τς τραβάνε γούλι. Τί ξαισκυσμένι καὶ παραδαρμένι εἶν ἐκεῖνι !

ξανθός, ἡ, ὁ=ξανθός : Ἡ μάννα τ εἶναι μελαχροινή, ἀμὰ ἐκεῖνο ξα-
θό. (Ξαθαίνω).

ξακούγμαι=διαφημίζομαι : Ἐκεῖνος ξακούσκε μνιὰ φορὰ γιὰ τ δέ-
χνη τ. (Ξακουσμένος).

ξανὰ μανά=ἐκ νέου: Γύρσε ξανὰ μανά καί τνε πῆρε. Θμήθηκε τὰ παιδιακά τ, ξανὰ μανά.

ξανοίγω=ἐξελίσομαι, ἀναζητῶ περιπετείας: Πολὺ ξάνιξε ἡ θεγατέρα σ' νά τνε σ-μαζώξης. Ξάνιξε ἡ τσίκνα, τνε γλέψ;

ξαπολιοῦμαι=γυμνώγω τοὺς πόδας μου: Ξαπολύθηκε καὶ πλαλεῖ μέσ στα νερά.

ξαπολιτιῶ=πενία: Τί θὰ γένι τὸ χάλι μας μ αὐτὸ τὸ ξαπολιτιῶ.

ξανασαίνω=ἀναπαύομαι: "Άσε με δὲ νὰ ξανασάνω κομματάκι. Δὲ βρόφταξε νὰ ξανασάνι.

ξανακλάγω=ὑποτροπιάζομαι, ἐπὶ νόσου: Δὲ φλάγχε παιδάκι μ καὶ τονε ξανακύλισε πάλε. Κουκλώσ' γιατί ἄμα σέ ξανακίλισ, δὲ σκώνεσαι.

ξαφνιαῶ, μαι=αἰφνιδιάζομαι: "Άμα τ ἄξε, ξαφνιασκει. Μὴ ξαφνιαῆς τὸ παιδί καὶ θὰ τό χω νὰ κλαίη.

ξαφρίζω=ἀφαιρῶ τὸν ἀφρόν βράζοντος κρέατος ἢ γλυκοῦ: Δὲ δὲ ξάφρισες καλὰ τὸ κρηάς. Φέρ ἔν αὐγὸ νὰ ξαφρίσ-με τὸ γλυκό.

ξε=ἀχώριστον μέρος, πρῶτον συνθετικὸν μέρος. Σημαίνει, κάμνω τὸ ἀντίθετον τοῦ ὑπὸ τῆς ρίζης σημανομένου, ξεμαθαίνω, ἢ παύω πλέον νὰ κάμνω αὐτὸ, ξελέγω, ἢ τὴν ἔννοιαν τῆς προθέσεως ἐκ, ξεκαρδίζμαι.

ξέβκα=βγῆκα ἔξω. Μόνον εἰς τὸν ἀόριστον: Ξέβκι ἀπὸ τ βόρτα.

ξεγελάγω=ἐξαπατῶ: Μὲ ξεγέλασε καὶ τὸ πῆρε. Τνε ξεγέλασε καὶ τν ἄφκε.

ξεγενιάζω=παύω νὰ εἶμαι συγγενής: "Άφοῦ πέθανε ἡ γυναῖκα τ, χωρίς παιδιά, ξεγενιασαμε.

ξεγέρνω=κλίνω πρὸς τὰ ἔξω: Ξέγιρε τὸ σπιτ. Ἡ βιτσέλα ξεγέρνει καὶ βοδίξ.

ξεγιαρδίζω, λ. τ.=παρυσύρω εἰς τὰ ἔρωτικά μου δίκτυα: Ξεγιαρδίσκε ἡ κόρ μας καὶ γιρέβ παρεια. Σὰ δὰ κείνινα π ξεγιαρδίσκε μὲ τὸ Δοῦρκο.

ξεγλαιμίζω=κόπτω τὸ στενὸν μέρος ἐνδύματος, διὰ νὰ φαρδύνη: Νά τονε ξεγλαιμῆς κομματάκι ἄκόμα τὸ γιακά τ. Τόσωνα νὰ τὸ ξεγλαιμίσω θὰ γένι καλό.

ξεγλαιμίσμα=κόψιμον διὰ νὰ φαρδύνη: Μνιὰ τσίτσα ξεγλαιμίσμα θέλι ἀπὸ δῶ. Αὐτὸ θὰ τὸ πάρ τὸ ξεγλαιμίσμα. (ξε-λαιμός)

ξεγράφω=1) λησμονῶ: Νά τονε πῆς νὰ μὲ ξεγράψ πιά. 2) ἀποκληρώνω: Τὸ ξεγράψε ἀπὸ παιδί τ καὶ δὲ θέλι νὰ τὸ ξέρ.

ξεδιαλέζω=ἀπὸ τὸ παλαιὸν καὶ ἡμικατεστραμμένον διαχωρίζω ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῆ: Τίποτα δὲ θὰ βορέσω νὰ ξεδιαλέξω ἀπ αὐτὸ τὸ σάχτ. Ἐκεῖνο εἶναι γιὰ πέταμα' τίποτα δὰ ξεδιαλεχτῆ.

ξεδιαλύζω=διὰ τῶν ἐπακολουθησάντων γεγονότων ἐξηγεῖται τὸ ὄνει-

ρον : Στ ἀληγνά ξεδιάλυσε τ ὄνειρο σ. Ὅποτε νά εἶνε τ ὄνειρο μ θὰ ξεδιαλύσ.

ξεδικιώνμαι=ἐπιχαίρω ἐπὶ τῇ συμφορᾷ ἄλλου : Πολύ τνε ξεδικιώνεται, ἀμὰ ἄδε νὰ διοῦμαι τί θὰ πάθ κι ἐκείνι στὰ ὕστερνά τς. Ἄς μὲ ξεδικιώθκε· ἔχι ὁ Θεγὸς και γιὰ κείνινα.

ξεζμίζω=ἄφαιρ ὃ τὴν περιουσίαν : Τονε ξεζούμσε δίβιδουζ. Ἄ τονε ξεζμίσ-νε καλὰ καλὰ. Τνε ξεζούμσε τὸ πουγγί τς.

ξεθαρρεύμαι=ἐμπιστεύομαι εἰς ἐκεῖνον ποὺ δὲν πρόπει, ἐξαπατῶμαι : Ξεθαρρεύκα μὲ τὰ λόγια τς. Ξεθαρρεύκε και τν ἄφκε μονάχι στὸ σπὶτ, και πάει ἡ δούβλα τς.

ξεκαρδίζμαι=γελῶ πολὺ, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας : Ξεκαρδίσκε στὰ γέλια. Νά τν ἀκοῦς π τὰ λέει και νὰ ξεκαρδίξεσαι. Ἄμ εἶναι νὰ μὴ ξεκαρδιστῆς;

ξεθηλικιώνω=ξεκουμβώνω : Ξεθλήκωσε τν ἀμαζόνα τς, γιατί σταναχωρέθηκε.

ξεθμαίνω=χάνω τὴν δξύτητα : Ξεθύμανε τὸ ξύδ. Πολὺ ξεθμασμένο τὸ σπύρτο τ.

ξεθωριάζω=χάνω τὸ χρῶμα : Ξεθώρισαν οἱ βερδέδες μας ἀπ τὸν ἥλιο. Ξεθώρισε τὸ μαλλί μ. Τί ξεθωριασμένα μεσάλια ;

ξεκαπίστρωτος=ἄχαλίνωτος : Τέτοιο ξεκαπίστρωτο παιδί· τί λόγια, τί καμώματα. Ἐκείνι εἶναι γαιδούρα ξεκαπίστρωτ.

ξεκβίζμαι=φεύγω πρὸς μεγάλην ἀνακούφισιν ἄλλων : Ἔλε ξεκβίσκε και πάει στὸ διάβολο ἡ λέρα. Πότε θὰ ξεκουβστῆ νὰ παγαίνι νὰ βροῦμε ραχάτ.

ξεκοκκαλίζω=τρώγω : Μάνε μάνε τὸ ξεκοκκάλισανε. Κάτσε νὰ τὸ ξεκοκκαλίσ-με.

ξεκοπή, ἐπίρ.=κατ' ἀποκοπήν : Τὸ πήρανε ξεκοπή 100 γρόσια, ὄχι μὲ τὸ μερομίστ.

ξεκόφτω=1) προσδιορίζω τὴν ἀξίαν : Γιὰ 3 λίρες ξέκοψανε τὴ ζημνιά. 2) παύω νὰ μεταχειρίζομαι : Τονε ξέκοψε τὸ τζγάρο. Τόσο π τό καμα, δέ βορσα νὰ τὸ ξεκόψω, νὰ μὴ βαγαίνι σ ἐκείνινα.

ξεκουρουβλιάζω=βγάζω τὰ κούρουβλα τοῦ ἀμπελιοῦ τὰ ξηρὰ χωρὶς νὰ τ' ἀντικαταστήσω διὰ νέων : Τὸ ξεκουρούβλιασε τ ἀμπέλι τ. Μὴ βάεις αὐτόνα νὰ στὸ κλαδέψ γιατί ἄ στὸ ξεκουρουβλιάσ.

ξελαγιάζω=1) ἐξυπνῶ : Γιατί τὸ ξελάγιασες τὸ παιδί και κλαίει ; 2) τρομάζω : Ξελάγιασε τν ὄρνιθα μ και πάει νὰ ξενογεννήσ. Παθ. παρασύρομαι : Ξελαγιάσκε μὲ τὸν ἄδρα μ. Νι σμαζωχτῆς, μαρή, ξελαγιασμένι.

ξελακκίζω=ἀνοίγω λάκκον πέριξ τῶν φυτῶν τῆς ἀμπέλου : Τὸ ξελάκκισαμε τ ἀβέλι.

ξελερίζω=πλύνω μὲ κρύο νερὸ τὰ ροῦχα πρὶν τὰ σαπουνίσω :

Ξελέρσα τ μωροῦ τὰ κωλόπανα. Ἄκόμα ξελερίζμε ὕστατα θὰ θὰ τὰ σαπνίς-με.

ξεμαθαίνω=ξεσυνηθίζω: Τὸ ξέμαθε τώρα τὸ λισγάρο καὶ τονε φαίνεται ζόρο.

ξεμακραίνω=ἀπομακρύνομαι: Ξεμάκραινε κάβοσο ἀπ τὸ χωριό. Μὴ ξεμακραίνις ἀπὸ δῶ.

ξεματάγω=κόπτω τὴν μαύρην γραμμὴν τῶν κυάμων διὰ νὰ βράσουν εὐκολώτερα: Ξεμάτ-σα ἓνα δέιτσερ-κ-κιὰ. Ἄ τὰ ξεματίσω νὰ κάμω παποῦδες.

ξεβορδαλιάζμαι=γίνομαι ἀδιάντροπος: Ξεβορδαλιάσκε διβιδουζ.

ξενηστικῶνμαι=ἀδυνατίζω ἔνεκεν νηστείας ἢ αὐστηρᾶς διαίτης: Κάθε μέρα ξερο ψωμί, ξενηστικώθηκε ἡ καρδιά μ. Δέκα μέρες μόνε γάλα, ξενηστικώθηκε ὁ ἄθροπος καὶ δέ βορ νὰ σκωθῆ στὰ ποδάρια τ.

ξενογεννάγω, ἐπὶ ὀρνίθων=γεννῶ εἰς ξένην φωλεάν: Πάλε πῆγε καὶ ξενογέννισε ἡ ἔορη. Κάθε μέρα ξενογεννάει ἡ ψόφια.

ξενοδλέω=ἰργάζομαι ἐπὶ μισθῷ: Ξενοδλέβ ἡ καμένη καὶ ζῆ.

ξενοιάζω=ἡσυχάζω, ἐλευθερώνομαι ἀπὸ φροντίδας: Πότε νὰ πλέξε νε τὰ σκλήκια μ, νὰ ξενοιάσω. Τνὲ πάδρεψε τ γόρο τς καὶ ξένοιασε. Πότε νὰ τὸ δώκω, νὰ ξενοιάσω.

ξενοκίμοῦμαι=κοιμοῦμαι εἰς ξένο σπίτι ἢ κρεββάτι: Δὲ βορῶ νὰ ξενοκοιμῶ.

ξενομίζω=ἀναγκάζω νὰ φύγη: Τονε ξενόμσε μὲ τὰ λόγια τς καὶ γένικε χαμίνι. Ξενομίσκε ἡ ὄρνιθα μας.

ξενοπλένω=ἐργάζομαι ὡς πλύστρα: Ἐφαγε ἡ καμένη τὰ νύχια τς νὰ ξενοπλένι.

ξεδαριάζω=ἐκβάλλω τὰ ἐντόσθια σφαγμένου ζώου: Ἐσὺ νὰ ξεδαριάης τν ὄρνιθα κι ἐγὼ θὰ τνε μαγερέψω. Ξεδάριασε τὸ κατσακί.

ξεπατώνμαι=ἐργάζομαι μετὰ ζήλου καὶ ἐπὶ πολὺ κουράζομαι: Ξεπατώθηκε νὰ μελιγάη σκλιά. Ξεπατώθηκανε νὰ χορεύνε ἴσαμε τὸ πουργό.

ξεπερνάγω=βγάζω τὸ σιτημόνι ἀπὸ τὸ χτένι ἢ ἀπὸ τὰ μιτάρια: Ἦρτανε τὰ μιτάρια στενὰ καὶ τὸ ξεπέρασσε τὸ πανί μας. Τὸ χτένι ἔπεσε ἀρὺ καὶ τὸ ξεπέρασσε τὸ ψηφωτό μας.

ξεπλένω=πλένω προχειρῶς: Ξέπλυγα τ βοδιά μ κομματάκι. Τί ξεπλένις ἔδωγιά;

ξεποδαριάζμαι=1) κουράζομαι ἀπὸ τὸ πολὺ περπάτημα: Ξεποδαριάσκα μ αὐτὰ τὰ σκλήκια νὰ κβανῶ φύλλα. 2) μένω μὲ τρύπια ποδαρικά: Ξεποδαριάσκανε τὰ παιδιά μας καὶ θέλνε καινούργια γεμενιά.

ξεπορτάγω=1) στέλλω: Πῶς τὸ ξεπόρτσες σαλὸ παιδί στὸ δρόμο. 2) φεύγω ἔνεκεν στενοχωρίας: Δὲ βορσε νὰ τνε βασιτήξ τὴ γλῶσσα τς καὶ ξεπόρτσ ὁ ἄδρας τς καὶ πάει.

ξερακιανός, ἤ, ὁ=ἀδύνατος, ἰσχνός τὴν ὄψιν: Ἐκεῖνος ὁ ξερακιανός τὸ εἶπε.

ξερατί, τὸ=ἔμετος: Τὴν ἔπιασε ἓνα ξερατί, γούρωσαν τὰ μάτια τς.

ξεραχνίζω=1) καθαρίζω τὰς ἀράχνας κυρίως ἀπὸ τὴν ὄροφῆν: Ξεραχνίσα τὸ σπίτ. 2) κοιτάζω ἐπιμόνως τὰ παράθυρα τῶν κοριτσιῶν: Ὁ γιόζι μ πορπατεῖ καὶ ξεραχνίζ. Κοίταξε καὶ κομμά βροστά δέ, καὶ μὴ γούλο ξεραχνίεις.

ξεραχνιστήρ=σκούπα περασμένη εἰς τὴν ἄκρη μεγάλου κονταριοῦ διὰ τὸ σκούπισμα τῆς ὄροφῆς: Δὴ κομμά τὸ ξεραχνιστήρ σ. Λιγνὴ κι ἀψλή, σὰ ξεραχνιστήρ.

ξερόβχας, ὁ=βῆξ τῶν φθισικῶν: Δὲ μ ἀρέσ αὐτὸς ὁ ξερόβχας τ.

ξεροκαταπίνω=καταπίνω τὸν σιελόν μου ἐπὶ τῇ θέῃ εὐαρέστου ἀντικειμένου: Κιτάξ τὸ δέτζερ καὶ ξεροκαταπίνι σὰ d γάτα. Σφίξ τὸ γῶλο σ νὰ παδρευτῆς καὶ μὴ γιτάξ τὰ κορίτσια καὶ ξεροκαταπίνις.

ξεροκοκκινίζω=κοκκινίζω ἀπὸ αἰσχύνῃν σιωπῶν: Ξεροκοκκίνισε ἡ καμένι καὶ κατέβασε τὰ μάτια τς.

ξεροδούβαρο, τὸ=τοῖχος καμωμένος ἀπὸ λίθους μόνον, χωρὶς συνδετικήν ὕλην.

ξέρω=ἠξενύθω, μέλλων θὰ μάθω, ἀόρ. ἔμαθα.

ξεσκολιάζω=τελειώνω τὸ σχολεῖον: Εἶναι δυὸ χρόνια πού ξεσκόλιασε.

ξεστρίφτω=ἔμῳ. Λέγεται καὶ ξερνοκοπάγω: Ἄνακατώθηκε ἡ καρδιά μ καὶ ξέστριψα.

ξεταφιάζω=ἐκθάπτω τὰ ὄστα μετὰ 3-7 ἔτη: Ξετάφιασε τ μάννα τς στὰ 3 χρόνια.

ξετνάζμαι=μεγαλώνω: Ξετνάχκανε τὰ σπαριά. Κάβοσο ξετνάχκε ἡ πλαδίτσα μας.

ξετσπώνμαι=ἀπορρίπτω τὴν προσποιητὴν ἔντροπὴν: Ἔτς πού ξετσπώθηκε κείνι, δὲν ἔχλ νὲ ὄροπὴ νὲ τσίπα. Γένικε μνιὰ ξετσιπίωτ. Θεγὸς νὰ φλάη.

ξεφτάγω=ἐπὶ πλεκτοῦ, λύω: Ξέφτα αὐτήνι τ γάλτσα ὡς τὰ κόντζια. Ξέφτσανε τὰ τριβόλια καὶ γένικανε κλωστές. Ἐκατσα καὶ τὸ ξέφτσα γούλο.

ξεφτύδια, τὰ=οἱ σγουρὲς κλωστὲς ἀπὸ τὸ πλεκτὸν πού ἐλύθη: Τί νὰ τὰ κάμω τέτοια ξεφτύδια; Κόπκε μιὰ θελειά, καὶ ξέφτσε γούλι ἢ φτέρνα μ, γένικε ξεφτύδ.

ξεχρονιάζμαι=χρονίζω εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου τινος: Πῆγε νὰ φέρνερό καὶ ξεχρονιάσκε. Ὅδε σὲ στέλνω σὲ μνιὰ ὀλειά, νὰ μὴ ξεχρονιάζεσαι.

ξήγλα, ἡ=1) κεντήκλα, σιδηροῦν ἐργαλεῖον διὰ νὰ κρατῆ τενωμένο τὸ ὕφασμα ἔμπρὸς εἰς τὸ χνένι: Δὸς τῇ ξήγλα. 2) λεπτή καὶ ὑψηλή γυ-

ξίκις, κισα, κικο=ἔλλειπής: Ἄκους τῆ ξίκισα νά πῆ τέτοιο λόγο; (ξεκούω).

ξλάκι, τό=παιγνίδι ποῦ παίζεται μέ βέργες: Ἄ νά παίξμε ξλάκι.

ξλαπόστολος, ό=άνόητος: Τόν εἶδες τὸ ξλαπόστολο, π φώναξε;

ξλιά, ἠ=κτύπημα διά τῆς βέργας ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, συνήθως εἰς τὴν παλάμην: Μ ἔδωκε τρεῖς ξλιές.

ξλιάζω=παγώνω καὶ ἀδυνατῶ νά κινήσω τοὺς δακτύλους: Ξύλιασαν τὰ χέρια μ καὶ πονοῦνε. Ξύλιασ ἀπ τὸ κρῦο, τὸ τέκνο.

ξλοπνάκα, ἠ=1) μεγάλη ξυλίνη κούπα, ὅπου συνήθως ἔθετον τὸ προζύμι: Τὸ προζύμι ξεχειλίσε μέσ τῆ ξλοπνάκα. 2) ἀγροϊκος, ἐπίθετον τῶν Βουλγάρων: Τί ξέρ ἐκεῖνι ἠ ξλοπνάκα ἀπὸ νικοκεριό;

ξλοφᾶς, ό=ἐργαλεῖον ξυλουργικῆς: Τὸ σιαξε μέ τὸ ξλοφᾶ.

ξλόχτενο, τό=τὸ ξύλον τοῦ ἴστοῦ τῆς ὑφαντικῆς, ποῦ περιέχει τὸ χτένι: Στραβaine τὸ ξλόχτενο. Τὸ ξλόχτενο μ ἦρτε μικρό.

ξνίτσα, ἠ=ὀξάλις: Μάζωξε ξνίτσες καὶ τς ἔφαγε. (Ξνιζώ, ξνίλα, ξνός).

ξνομλιά, ἠ=1) τὸ δένδρον: Οἱ ξνομλιές γοῦλες μέ τ ἄθια. 2) ἀνόητος: Ἄδε ρὲ καὶ σὺ ξνομλιά. Τί σὲ λέει πάλε ἠ ξνομλιά;

ξόγανο, τό=(ξόανον) ἀνόητη: Πῆγε καὶ πῆρε κεῖν τὸ ξόγανο.

ξομολόης, ἠ=ἐξομολόγησις: Θὰ πάγω στὴ ξομολόης, γιατί θὰ μεταλλάβω. (Ξομολάγω).

ξόβλι, τό=ποίκιγμα, διακόσμησις ἐνδύματος: Λογιώδω λογιού ξόβλια ἔκαμε.

ξόρκι, τό=ἐξορκισμός: Μὲ τὰ ξόρκια τς τονε γιάτρεψε.

ξπάζμαι=ὑπερηφανεύομαι: Εἶδε πέδε παράδες στ τζέπ τ καὶ ξπάσκε.

ξύγαλο, τό=γαιούρτι: Νόστιμο σὰ βρόβειο ξύγαλο. Τὸ πξα τὸ γάλα, ξύγαλο.

ξυμνώνω=1) γυμνώνω: Τὸ ξύμνωσα νά τὸ λούσω. 2) ληστεύω: Τονε ξύμνωσανε οἱ κλέβδες:

ξύντσα=ἐπηξα, (καρυώτικη ἔκφρασις): Ξύντσες Κεράννα γιά τὸν παπᾶ Ἰγνάτ;—Ξύντσα ταχιά.

ξύπνος, ό=ἐργήγορις: Στὸ νύπνο σ τὸγ εἶδες, γιὰ στὸ ξύπνο σ;

ξῶ=ξύω, ξιοῦμαι=ξύομαι: Ξῶ τὸ ξύλο νά τὸ κάμω βαστούνι. Ξεῖ κηλιές καὶ κάμνει φανάριω. Τί ξιέσαι σὰ δὲ ψωριά;

ξωδωμός, ό=ἐπίδοσις εἰς τὰς ἐκτὸς τοῦ οἴκου διασκεδάσεις: Τί ξωδωμός εἶν ὁ δκόη σ, παιδάκι μ; Ἦ γιοῦ μ ὁ ξωδωμός εἶν ἄλλο πρᾶμα.

ξωδώνμαι=ἐπιδιδόμαι εἰς τὰς ἐκτὸς τοῦ οἴκου διασκεδάσεις: Τέτοιο ξωδωμένο παιδί, μεσάνυχτα θᾶρτ νά κοιμηθῆ. Πολὺ ξωδῶθη ἠ κόρ τς.

ξώπορτα, ἠ=ἐξωτερικὴ θύρα τῆς οἰκίας: Ἐκατσε ὄξω μεριά στὴ ξώπορτα τς.

ξώρας, ἐπίρ. = ἀργά : Ξώρας τό νοίωσε ἡ ἄμνια. Δέ εἶνε καί πολὺ ξώρας.



δβᾶς, λ. τ. = πεδιάς : Ἐπεσαμε στις Τσόρλος τς δβᾶδες (δβαλίκι).

δβραϊκα, ἦ = ἡ ἐβραϊκὴ γλῶσσα : Ἐμαθε δβραϊκα ἀπὸ τ Μανόγα. (δβριός, δβραϊκος).

δγούρ, τὸ, λ. τ. = καλὴ τύχη : Δέ μὲ πῆγε δγούρ. Σᾶ μ ἔρτ δγούρ. (δγουρλίδικος).

δγραδίζω, λ. τ. = συναντῶ κακόν τι πνεῦμα καὶ κακοπαθαίνω : Βγῆκε νὰ καιρῆς σὰ ὄξω ἀλάλιτο ρνίθ κι δγραδάσε.

δγραίνω = ὑγραίνω : Ὅγραίνεται ἀπ τὸν ἴδρω. Μόνε ἔβανα τὸ χέρι μ ἐδῶ μ, δγραῖθκε.

δγρός, ἦ, δ = ὑγρός : Τὰ ροῦχα μας ἀκόμα εἶν δγρά.

δγονας, δ = ἔγγονος, δγονή, ἦ = ἔγγονή, δγόνι, τὸ ἀδιαφώρως τὸ ἀρ-
σενικὸν ἢ θηλυκόν : Ἦρτ ὁ ὄγοναζι μ νὰ μὲ διῆ. Ἦ δγονή μ εἶνε μεγα-
λύτερ. Ἐξ δγόνια ἔχω, σήμερα τὴν ἡμέρα.

δῖτ ἐπιφ. = Ἐ, σύ. Ὅιτ, ποῦ πᾶς ; Ὅιτ, τί κάμνεις ἐδῶ ;

δκνός, ἦ, δ = δκνηρός : Τί δκνὸ παιδί ;

δλάκι, τὸ = ἐρίφιον : Ἐσφαξα τὸ σερνικὸ τ ὀλοκάκι. Ἦ σούτα μας ἔκαμε δυὸ δλάκια.

δλάνοετέν, λ. τ. = ὄλο κι ὄλο : Ὅλάνοετέν θὰ δῶκι 5 γρόσια· τί ξέρς τὰ γένι ;

δλόρτος, τ, το = ὄρθιος : Ὅπως νὰ τνε ρίξης τ γάτα, δλόρτ θὰ πέσ.

δλοῦκι, τὸ = ὑδρορροή : Γιόμισανε τὰ δλούκια χῶματα.

δλουλουάκια = λέγεται εἰς τὰ βρέφη, τὰ ὁποῖα ἀφίνουν ἀνάρθρους φωνάς. Ὅλουλουάκια τὸ μκοῦτσκο μ.

δλω = μόριον διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ὑπερθετικοῦ τῶν ἐπιθέτων : Ὅλω δυνατὸς εἶν ὁ ἀδρεφόζι μ. Ὅλω τρυνὸς ἐγὼ εἶμαι. Ὅλω βροστὰ = ἐν πρώτοις. Ὅλω πῖς = ἐπὶ τέλους. Ὅλώῦρα = περίξ. Ὅλω κοδὰ = πλησιέ-
στατα.

δμάδα, ἦ = πλατεῖα πέτρα, μεγέθους σπιθαμῆς ἢ καὶ σιδηρᾶ πλάξ μὲ τὴν ὁποῖαν παίζουν.

δμάδες = τὸ γνωστὸν παιγίδι : Ἐπαιξαμ δμάδες καὶ τονε γαζιάσα.

δματιά, ἦ = τὰ σπλάγγνα τοῦ χοίρου ψιλοκομμένα, γεμισμένα εἰς τὸν στόμαχόν του μὲ μπαχαρικά, καὶ καταλλήλως βρασμένα : Ἐφαγε δματιά, θαραπαῦκε. (ἐκ τοῦ δμοῦ).

δμνοστος, τ, το = νόστιμος : Πολὺ δμνοστο γένικε τὸ φαγί. (σπανία).

δμόλογο, τὸ = γραμματίον ὀφειλέτου : Πῆρε δέκα λίρες κι ἔδωκε δμό-
λογο γιὰ εἶκος.

ὀνοματίζω—ἀναφέρω ὀνομασί: Τόσο π τονε παιδεψανε, δὲ δὸν ὠνομάτ-σε. Δὲ δὸν ὀνοματιζ βλέμ τὸ βεθερό τς.

ὄδας, ὄδες καὶ *ὄδε*—δταν: "Ὀδας μὲ τό δωκε ἤδανε χαλασμένο. "Ὀδε τ ἄξα, μέγ ἦρτε νὰ κλάψω.

ὄδᾶς ὁ, λ. τ.—δωμάτιον: "Ἐλα νὰ διῆς καὶ τὸ γαλό μας τὸν ὄδᾶ. "Ἐδῶ εἶνε τὸ γέγ ὄδασῆ.

ὄξιδα, ἡ—ὄξύτης τῶν ὑγρῶν τοῦ στομάχου: "Ἐχω ὄξιδες. Μνιὰν ὄξιδα πῶχι τὸ στομάχι μ.

ὄξαποδῶ, ὁ—διάβολος: Τονε βῆρε ὄξαποδῶ. Τὸν ἔπιασε πάλε ὄξαποδῶ.

ὄξωπισ, ἐπίρ = πρὸς τὰ ὀπίσω: "Ἐκεῖ π δὲ τὸν ἤθελε, γύρσ ὄξωπισ καὶ τονε πῆρε.

ὄξω πόρτα, ἐπίρ.—Σὰ μεγαλῶς ὁ γιόη σ, ὄξω πόρτα ἔσένα. "Ἄμα σῶθηκε ὁ θέρος, ὄξω πόρτα τὸ τσράκι. (θὰ διώξουν).

ὄπαλα, ἐπίρ = εἰς τὰ βρέφη, σήκω: Κάμε ὄπαλα τὸ μωροῦτσκο μ.

ὄρα, ἡ—οὔρα: Σήκωσε τν ὄρα τ καὶ πάει. Πιάσ τν ὄρα τ.

ὄρνια καὶ *ὄρθα*, ἡ—ὄρνις: ἔχμε πέδε ὄρνιας κι ἓνα πετνό.

ὄρνιαθόκωλος, ὁ—εἶδος λειχήνης τοῦ προσώπου, πὸν θεραπεύεται μὲ τὸ τρίψιμον τοῦ πσινοῦ μαύρης ὄρνιαθός, ἐπ' αὐτοῦ: "Ἐβγαν ὄρνιαθόκωλο. Αὐτό εἶν ὄρνιαθόκωλος.

ὄρνιαθοτυφλιά, ἡ—ἀσθένεια τῶν ὀφθαλμῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ πάσχων δὲν βλέπει, ὅταν δύση ὁ ἥλιος: "Ἐχι καμένι, ὄρνιαθοτυφλιά. "Ὀρνιαθοτυφλιά ἔχις καὶ δὲ γλέψ;

ὄρθοῦνι, τὸ—ρῶθων: "Ἄπ τὸ σνάχι ἔσκασαν τὰ ὄρθοῦνια μ.

ὄρνιο, τὸ—ὄρνεον, ἄγριο πουλὶ καὶ μεταφ. ἀδύνατος: "Ἀπόμκε σὰ δὸ ὄρνιο.

ὄρμηνεύω—συμβουλευῶ: "Ἐγὼ τὸν ὄρμηνεψα. "Ἄμ δὲ δὸν ὄρμηνέβς καυένι;

ὄρμηνια—συμβουλή: Μ' ἔδωκε μνιὰν ὄρμηνια. Καλὴ ὄρμηνια αὐτήνι.

ὄρτάκις, λ. τ.—σύντροφος: "Ὁ μλωνᾶς ἔχι τὸ διάβολο ὄρτάκι. Γένικαμε ὄρτάκιδες.

ὄρτάδκος, κί, κο, λ. τ.—μέτριος: Πῆρα μνιὰ λαγήνα ὄρτάδκο βοῖ. "Ὀλι πολὺ τρανός' ὄρτάδκος.

ὄρταλίκι, τὸ, λ. τ.—ὁ τόπος: Σκοτεῖνιασε τ' ὄρταλίκι. "Ἄν κατ γένικε τ' ὄρταλίκι.

ὄσουρτζῆς, ὁ, λ. τ. καὶ *σουρτζῆς*—ὁ ἐνοικιαστὴς τῆς δεκάτης τῶν γεωργικῶν προϊόντων, καὶ οἱ ὑπάλληλοι αὐτοῦ: Δὲ δὸ βούλωσε καλὰ ὁ ὄσουρτζῆς.

ὄσοῦρ, τό, λ. τ.—φόρος δεκάτης: Τό δωκες τ' ὄσοῦρ; "Ἦρτε νὰ πάρ τ' ὄσοῦρ.

δτιμος, οιμ, μο=ετοιμος : Δὲ εἶνε δτιμο ἀκόμα. Ὅτιμο θέλεις νὰ τὸ βρῆς ;

οὔχ, ἐπιφ. δυσαρεσκείας : Οὔχ και σὺ μὲ τσι δλειεῖ σ.

οὔφ, ἐπιφ. καταφάσεως : Τὸ ἡῦρες, μαρή ; — *Οὔφ*. (Μάλιστα) : Τὸ μαθες μαρέ ; — *Οὔφ*.

οὔηου=μάλιστα. Προφέρεται μὲ κλειστὸ στόμα, διὰ τῆς ρινός : Ὁρτανε τὰ πράματα ; — *Οὔηου* (Δηλ. Ὁρτανε) Θὰ φᾶς ; — *Οὔηιού*. (Θὰ φάγω).

οὔγου=ἔχι. Προφέρεται μὲ κλειστὸ στόμα διὰ τῆς ρινός : Τὸ εἶδες μαρέ ; — *Οὔγου*.

ὄφκαιρος, ρ, ρο=κενός, ἄδειος : Δός τὸ ὄφκαιρο τὸ τσβάλι και πάρο τὸ γιομάτο.

ὄφρυδα, δ=1) θάρρος : Πολὺ ὄφρυδα τὸ δωκε τὸ παιδί. Γιατί τὸ δίνεις ὄφρυδα και δὲ σ-μαζώνεται ; 2) ὑλερηφάνεια : Ἐχι μινιάν ὄφρυδα, σὺν νὰν εἶνε δὲ ξέρω τί.

ὄχά, ἐπιφ. εἰς τὰ ζῶα, διὰ νὰ σταματήσουν : Ὅχά, Καρά, ὄχά.

ὄχοχο σ, ἐπιφ. χαιρεκακίας : Ὅχοχο σ' καλὰ νὰ παθαίνεις.

ὄχεδρα, ἦ και ὄχιά=ἔχιδνα και μεταφ. φθονερός : Τί ὄχιά εἶνε κείνι παδοῦ θὰ χύσ τὸ φαρμάκι τς.

ὄβυος, δ=πῦον : Μόνε τὸ ζούπξε, ἔτς πετάχκε ὁ ὄβυος. Γιόμσε ὄβυο.

ὄβυάζω=γεμίζω ὄβυο : Πάλε ὄβυασε τὸ χερράκι τ. Πῆρε νὰ ὄβυάζ.

Π

Παγανός, ἦ, ὁ=ἀβαθής : Αὐτὸ τὸ πνάκι εἶνε παγανό. Ἐμεῖς κολιβᾶμε στὰ παγανά.

παζί, τδ=ἄγριον ἀντίδι : φυτὸν μὲ ἐδώδιμα φύλλα : Μάζωξα καθόσα παζιά.

παθιάζω=ἀσθενῶ ἀπὸ χρόνιον νόσημα : Πάθιασε και πέθανε. Γοῦλι πιὰ θὰ παθιάζνε ;

παθιάρς, ρα, ρκο=ὁ πάσχων ἀπὸ χρονίαν μολυσματικὴν νόσον : Γώμνιαζε τῆ σχωρεμένι τ Φωτνῆ πιθιάρα. Ἐβανε τὰ παθιάρκα τὰ ροῦχα και πάθιασε κι ἀτή τς.

πάθος, τδ=μεταδοτικὸν νόσημα, φθίσις, χελώνια κλπ. Μῆ παγαίνεις κοδά τ, γιατί ἔχι πάθος.

παθός, δ=ὁ παθών, ὁ ἐξ ἰδίας πείρας γνωριζων τι κολῶς : Νὰ ρωτήης κανά βιθό. Κάλλιο παθό, πέρα γιατρό. παρ.

παιδεμός, δ=βάσσανο : Τὸ βαιδεμὸ πῶχνε τὰ κουρκιά, κάλλιο και νὰ μῆ δά βγαζα.

παιδεύω=τυραννῶ : Σὰ δὲ Χστό τονε βαιδεψανε. Παθ. παιδεύμαι, ἀγωνίζομαι, ὑποφέρω : Ἔδκα παιδεύεσαι νὰ τὸ κάμς. Ἐόσα χρόνια παιδεύκε μὲ τς ἀρρώστειες.

παιχνίδ, τὸ=τέχνασμα, στρατήγημα : Μ' ἔπαιξανε ἕνα παιχνίδ. Τέτοιο παιχνίδ, κάνε δὲ βέρναγε ἀπ τὸ νοῦ μ (παιχνιδιάς, παίζω).

παινοῦμαι=κανχῶμαι : Παινέθηκε π θαλά τὸ κάμ. Ἐσὺ μόνε νὰ παινεῖσμι ξέρες. Μὴ γλέψ πὸν παινιέται· δέ εἶνε γιὰ νὰ τὸ κάμ.

παϊτόν, τὸ=ἐπιβατηγὸς ἄμαξα : Γύρζε στὰ χωριά μὲ τὸ παϊτόν, γιὰ νὰ δειχτῆ. Ἐκεῖνι εἶν ἀρκόδ' ἀρέχνε μὲ τὸ παϊτόν.

πακιαπού, ἡ=ἀνόητη : Σκάσε, κάτσε καλά, πακιαπού. Σοῦς κι ἐσὺ πακιαπού.

παλιγκαιρὸς, νή, νὸ=τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, ἀσυγχρόνιστος : Φόργε ἀπὸ κείνα τὰ παλιγκαιρὰ τὰ κοδογούνια. Ποῦ τὸν ἠῦρες αὐτὸ τὸ παλιγκαιρὸ τὸ σαρίκι ;

πάλε=πάλιν : Πάλε τό φερες ; Οὔχ και σὺ πάλε μὲ τὸ γιός.

πάμ, ἐπίρ.=ἐπάνω : Ἦρτε πάμ. Καὶ τὸ πάμ ἴδιο σὰ δὲ κάτ.

πάνα, ἡ=χοντρὸ πανὶ δεμένο σ' ἕνα μακρὸ κοντάρι διὰ τὸ καθαρίσμα τοῦ φούρνου ἀπὸ τῆ στίχτη : Βρέξ τ βάνα και κόρωσε. Τὰ βρακιά τς μαῦρα πάνες.

παναδιάς, ρα, ρκο=ἐκεῖνος πὸν ἔχει πανάδες : Τὸ μοῦτσνο τ εἶνε παναδιάρκο, σὰ μσιρίτικο αὐγὸ. (πανᾶς, παναδιάζω).

παναγυριώτ-ς, δ=ὁ ἐπισκεπτόμενος ἢ λαμβάνων μέρος εἰς πανήγυριν : Μαζώχκανε γοῦλι οἱ παναγυριῶτες νὰ χορέψνε. (παναγύρ).

παναπῆ=ᾧστε.

πανέρ, τὸ=πλεκτὸν δοχεῖον, ἀπὸ λεπτὰ σανίδια πλάτους 0,04 μ. Γίνετα και ἀπὸ λεπτὲς βέργες, ἀλλὰ τότε ὀνομάζεται μαλάθρα : Βάν τὰ ροῦχα στὰ πανέρια νὰ πᾶ ν τὰ πλύνης.

πανιάζω=χλωμιάζω, ἀπὸ ἀσθένειαν ἢ φόβον, γίνομαι ἄσπρος σὰν πανί : Πάνιασε τ' ἀχειλι τς ἢ καμένι. Τς ὄρνιθας τὸ λειρὶ πῆρε νὰ πανιάζ. (πανιασμένος).

πανιζω=καθαρίζω τίς στίχτες τοῦ φούρνου μὲ τὴν πάναν : Δέ τονε πανίεις καλά τὸ φούρνο, μαγήψα, και τὰ ψωμνιά βγαίν-νε γοῦλο σταχτωμένα. (πανί, πανένιος, πανίτκος).

πάνιστρο, τὸ=ἐργαλεῖον ξυλουργοῦ, τὸ δμάλιστρον, μεγάλο ροκάνι : Κάμ το μὲ τὸ πάνιστρο.

πανούκλα, ἡ=1) ἡ νόσος πανώλης : Πέθαναν και πέθαναν ἀπὸ τ βανούκλα. 2) ἄτακτο παιδί : Δὲ σ-γάει ἢ πανούκλα νὰ κάτς. Τὸ εἶδες τ βανούκλα τί μ ἔκαμε ; (πανουκλί).

παδοῦ=πανταχοῦ : Ἐπὸ παδοῦ τνε διώχνοννε. Παδοῦ τὰ πάντα. παρ.

παδρολογοῦμαι=διαπραγματεύομαι τὸν γάμον μου : Ἐπὸ δεκαῆξ

χρονοῦ ἄρκεψε νὰ παδρολογιέται. Γοῦλο παδρολογιέται καὶ δὲ λέει νὰ παδροεπτιῆ.

παπά, τὸ καὶ τὰ=ἐνδύματα εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν νηπίων : Ἔβανε κεῖνο καλὸ παπά.

παπαγιώργης, ὄ=ἡ μεσιτεία, εἰς τὸ ἐπαγγελματικὸν γλωσσάριον : Τὸ δίνω πεδακόσια γρόσια, μὲ τὸ παπαγιώργη μαζί.

παπαδίτσα, ἦ=τὸ φυτὸν χαμομηλί : Βάν το παπαδίτσες λαπᾶ. Μάζωξα παπαδίτσες.

παπάρα, ἦ=1) ξερὸ ψωμί, μουσκεμένο σὲ ζεστὸ νερὸ καὶ ξύδι : Ἔκαμα μνιὰ παπάρα κι ἔφαγα. 2) τρόμος, κίνδυνος παρελθόν : Ἔφαγε μνιὰ παπάρα, ἴδρως τὸν ἔκουψε.

παπαρούδα, ἦ=1) γυναίκα τῶν σκαφιδάδων, ποὺ ἐλέγετο καὶ βρατένα, βουλγαρικῆς προελεύσεως. Οἱ ἄνδρες τούτων εἶχαν μακρὰ μαλλιά ὅπως αἱ γυναῖκες των : Πέρασαν οἱ παπαρούδες. 2) πᾶσα ὁμοιάζουσα πρὸς αὐτήν : Τνὲ εἶδες τὴν παπαρούδα ;

παπαρούνα, ἦ=μήκων : Κοκκίνισε σὰ d παπαρούνα. Γιόμσε τὸ χωράφ παπαρούνες.

πάππο, ὄ=τὸ ἀρσενικὸν τῆς πάπιας : Ἔσφαξε τὸ ζιντζαπῆ τὸ βάπο.

παπούδες, οἶ=1) οἱ πρόγονοι : Ἔτς τὸ ἡῦραμε ἀπὸ τς παπούδες μας, ἔτς θὰ τ ἀφήκμε. 2) κουκιὰ μαγερεμένα σαρακοστιανά, μόνον μὲ νερὸ καὶ ἄλλας : Ἔβρασα κ-κιὰ παπούδες, πολὺ νόστιμα. 3) εἰκόνες βιβλίου : Ἔλα νὰ διοῦμε παπούδες μὲς στὴ φλάδα.

παπουδιάζω=ζαρώνει τὸ δέρμα τῶν χειρῶν μου, ὅπως τὸ τοῦ παποῦ, συνήθως ἂν κρατήσω τὰ χέρια ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ νερό : Παπούδιασαν τὰ χέρια μὲς στὰ νερά. Καὶ τὰ δκά μ εἶνε παπουδιασμένα. (παποῦς, παπουδιασμένος).

πάππο, τὸ=βοῦρλο : Χώθηκε μὲς στὰ πάππο καὶ τὸν ἔχασα.

παπύρ, τὸ=ὑδροχαρὲς φυτὸν, ποὺ τὸ χρησιμοποιοῦσαν οἱ βαρελάδες διὰ νὰ γεμίζουν τὶς σχισμάδες μεταξὺ στίς ντουύγιες τῶν βαρελιῶν, καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατεσκευάζαν καὶ ψάθες : Λίγο ἦρτε τὸ παπύρ. Ξεράθηκαν τὰ παπύρια.

πάρα, μόριον=1) λίαν : Πάρα πολὺ καλὸ. 2) ἀντί : Κάλλιο ἓνα καὶ στὸ χέρ, πάρα δέκα καὶ καρτέρ. παρ.

παραβγάζω=συννοδεύω μέχρι τῆς θύρας ἢ καὶ πέραν ἀκόμη τὸν ἀναχωροῦντα : Ἔλα νὰ διῆς τὴν Λαβρινὴν ποὺ παραβγάξ τὰ μισαφίρια τς. Τονε παραβγάνε ἴσαμε τὴν ἀβέλια.

παραβαράινω=ἐνοχλῶ : Δὲ θέλω νὰ παραβαράινω κανεῖνενα. Μὴ βαβαραίνεις τς ἀθρῶπ.

παραγένναι=ὑπερωρμιάζω : Τὰ σῦκα μας παραγέννικανε πᾶ. Πολὺ παραγέννικες. Ὁ καμένος ὁ παποῦς παραγέννικε. Νὲ γλέπ νὲ ἀκούει.

παράγωμα=ἐπώνυμον, ἐπίθετον: Τι εἶνε τὸ παράγωμά σας; Τὸν ἔκατσανε Γουῆζο τὸ παράγωμα τ.

παραγωνιάζω=ταιριάζω παρωνύμια πειραχτικά: Γιατὶ τὸ παραγωνιάζετε τὸ παιδί;

παραδαρμένος, *ν2*, *νο*=ὁ μὴ ἀμέμπτων ἡθῶν: Τνεγ εἶδες τ βαραδαρμένον γλῶσσα π τν ἔχ1; Μάανα τὸ παραδαρμένο, πανάθεμά το. (παραδέρονω).

παραδίνω=προδίδω: Μᾶς ἐπαράδωκανε πῶχμε καπνό.

παραθύρα, *ἦ*=μικρὰ θύρα εἰς ὑψηλὸν μέρος τοῦ τοίχου τοῦ ἀχυρῶνος, διὰ τῆς ὁποίας γεμίζουν τὸ ἄχυρον εἰς αὐτόν: "Ανοι τ βαραθύρα νὰ βάνμε τ ἄχερο.

παρακατιανός, *νή*, *νὸ*=κατωτέρας ποιότητος ἢ κατωτέρας τάξεως: Πῆρα ἓνα ζευγάρ πεντόφλες ἀπὸ τς παρακατιανές. Κι ἐκεῖνος δέ εἶνε κανάς παρακατιανός. (παρακάτ)

παρακούτι, *τὸ*=μικρὸ κουτί μὲ καπάκι, κερφωμένο εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ φορτισεριοῦ τῶν ἀσπρόρορῶν, μέσα εἰς τὸ ὅποιον ἐφύλατταν συνήθως τὰ πολύτιμα κοσμήματα καὶ ἔγγραφα.

παραλαδίζω, *λ. τ.*=ξεσχίζω: Τονε παραλάδσανε τὰ σκυλιά.

παραλαδίζμαι=κόπτομαι: "Ας πὰ νὰ παραλαδίξεται ἡ μάννα τ, κανεῖς δὲ τν ἀκούει.

παραλογιάζω=χάνω τὰ λογικά μου: Σὰ δὲ κρίν-νε μὲς στὸ νύπνο τ τὸ τέκνο, παραλογιάζ. Γέρασε καὶ παραλόγιασε. (παραλογιασμένος).

παραμελάζω μεταβυτικὸν=προξενῶ ἀφόρητον πόνον: Τὸ παραμέλαξε τὸ παιδί. ἀμετάβατον. Πῶς παραμέλαξε τὸ τσαμένο, τὸ κόπκε ἢ ψχήμ.

παράμερα=ἰδιαιτέρως: Τονε πῆρε παράμερα καὶ τονε κβέδιασε. (παράμερος).

παραμνοιάζω=παρομοιάζω, ἐκλαμβάνω τινα ἀντὶ ἄλλου: Σὲ παράμνοιαξα μὲ τὸ θειὸ μ. Δέ ἡδανε κεῖνο, ἀμὰ τὸ παράμνοιαξα μὲ τν ἀνεψιά μ.

παρανχιίδα, *ἦ*=μικρὰ λωρὶς δέρματος ἀποχωριζομένη περὶ τὸν ὄνυχα: Γιόμσανε παρανχιίδες τὰ δάχλα μ. Μὴ κιτάης τ ἄλογο π κατρεῖ καὶ θὰ βγάνης παρανχιίδες.

παραξλώνω=καταντῶ ἀνυπόφορος: Πολὺ τὸ παραξήλωσε. Τὸ παραξλώνης μ αὐτὰ σ τὰ καμῶματα.

παραπανίσιος, *α*, *ο*=περιττός: Αὐτὰ τῶρα εἶνε παραπανίσια λόγια. Τὸ παραπανίσιο δὲ βγάξ μάτ. (παραπάν).

παραπονοῦμαι=συγκινοῦμαι: Τὸν εἶδα μὲς στὰ τσάτζαλα καὶ παραπονέθηκα. Δὲ βαστάει ἡ καρδιά μ, λήγορα παραπονοῦμαι. Παραπονέθηκε κι ἔκλαψε. (παράπονο, παραπονεμένος).

παραστεκόμενος, *ν2*, *νο*=παρακλήτος, βρηθός, ἀντιλήπτωρ: Αὐτὰ τὰ φταῖνε οἱ παραστεκόμενες. Ποιόνα εἶχε παραστεκόμενο; (παραστέκμαι).

παρατιοῦμαι=παρατιοῦμαι: Παρατῆς μαθὲς ἔσῦ, νᾶ μονιάσ-νε. Ἄκόμα δὲ *β* ιρατήθ *ι*ε.

παραφασίδα, *ή*=τὸ μέρος τοῦ ὑφάσματος ὅπου τὸ στημόνι ἢ τὸ ὑφάδι εἶναι διπλωμένο ἢ κομμένο: Πολλὲς παραφασίδες ἔχῃ τὸ πανί σας.

παρμάκι, *τό*, *λ. τ.*=1) δάκτυλος. 2) τὰ μεταξὺ τῆς πλήμης καὶ τῶν ἀψίδων ξύλου τοῦ τροχοῦ τῆς ἀμάξης: Τσακίσκαν δυὸ παρμάκια καὶ τὰ πέρασα μνιὰ στρέβλα. 3) Τὸν ἔβαν ἕνα παρμάκι=ἔχωσε τὸ δάκτυλό του εἰς τὸν πισινό του.

παρμακλήκι, *τό*, *λ. τ.*=κάγκελα, δριφρακτον: Ἔχῃ ἕνα παρμακλήκι ἀνάμεσῦ.

παρόλα, *ή*=1) χειραψία: Ἐκαμαμε καὶ παρόλα. 2) δακτυλίδι ἀρραβῶνος: Ἐδωκανε λογοσοῦμαδο, ἀμὰ ἀκόμα παρόλα δὲν ἔβανανε.

παρτσαλώνω=διακλαδιζομαι: Τὰ κ-κιὰ μας δὲ λένε νὰ παρτσαλώσνε. (παρτσᾶς).

παρπούλις, *λα*, *λικο*=παχουλός: Ἔχῃ δυὸ παρπούλικα κορίτσια. Πολὺ παρπούλα εἶνε.

παρτάλια, *τά*, *λ. τ.*=ξεσχισμένα ροῦχα: Γριζί μές στὸ δρόμο καὶ κρέμδαι τὰ παρτάλια τ. Μάζωξε τὰ παρτάλια τ κι ἔφυγε. Ἐρχεσαι νὰ πάρες τὰ παρτάλια σ καὶ νὰ φεύγης ἀπὸ δῶ; (παρτάλις, *λα*, *λικο*).

πασκίζω=προσπαθῶ ἀγωνίζομαι: Νὰ πασκίης, τ ἄορι μ, νὰ τὸ κάμς μοναχόης.

πάσπαλι, *ή*=ἀλευρόσκονη καὶ κονιορτὸς ἢ ὁποῖα ἐπικάθηται ἐπὶ τῶν ἐργαλείων τοῦ μύλου καὶ ἅμα βραχῆ μανρίζει καὶ ἔχει γεῦσιν πικράν: Ὁ μυλωνᾶς εἶνε μές στὸ βάσπαλι βουτμένοσ. (πασπαλιζῶ)

πασπατεύω=ψηλαφῶ νὰ εὔρω τι: Τί πασπατέβς; σιτὴ σκοίδα; Ἄκόμα θὰ πασπατέβς;

πατέκα, *ή*=μονοπάτι: Πῆρε τ βατέκα καὶ τραβῆξε γιὰ τς Μέτρες.

πάτερος, *ὀ*=ὁ παπᾶς: Ποῦ εἶν ὁ πάτερος; Νᾶρετ ὁ πάτερος νὰ διαβάσ τὸ βόδ μας.

πατινιαό, *τό*=μικροκαμωμένο καὶ ἀδύνατο πλάσμα: Τέτοιο πατινιαό, ἤθελε καὶ παδρειά.

πατραχήλι, *τό*=ἐπιτραχήλιον: Τὸ φόρεσε σὰ βατραχήλι στὸ λαιμό τ.

πατσούρα, *ή*=ἀβάπτιστο κορίτσι: Ἡ πατσούρα μας γελᾶει. Ἐχμε καὶ μνιὰ πατσούρα.

παχνί, *τό*=ἡ φάτνη: Σὰ δὲ βόδ στὸ παχνί.

παχλούκι, *τό*=ξηρὸ πολὺ: Τὸ ψωμί τς, ξερὸ παχλούκι. Τί παχλούκι εἶν αὐτό;

πραδάς, δ=κάτοικος τοῦ χωρίου Δελλιῶνες, εἰρωνικῶς, διότι κάποιος ἐδολοφονήθη ἐκεῖ ριφθεις εἰς τὸ πηγάδι: Πάλε κβανιοῦδαί οἱ πγαδάδες στα κονάκια. (πγάδ.).

πεζός, ἢ, ὁ καὶ ἀπεζός=1) Ἐγὼ ἦρα πεζός κι ἐκεῖνος μὲ τὸ γαδούρ.
2) τὸ κάτω μάτι τῆς κλαδευμένης ἀμπέλου: Ἄφκα δυὸ πεζοὶ κι ἓνα γαβαλάρ.

πεζούλι, τὸ=κιβωτοειδῆς θήκη ἐντὸς τῆς ὁποίας τοποθετοῦν οἱ παντοπῶλαι τὰ ὄσπρια κλπ.: Γουῖλα τὰ πεζούλια τ γιομάτα.

πεῖσμα, ἢ=1) θυμός: Ἐχῖ μινὰ πεῖσμα, ἀπὸ τ μύτ νά τονε πιάης θὰ σκάς. Μές στ βεῖσμα βράζ. 2) πείσμα, γινάτι: ἔβανε τ βεῖσμα τ νά μὴ δὸ κάμ.

πεισμακιάρς, ρα, ρκο=θυμώδης: Τέτοια πεισμακιάρα γινάικα δέν εἶδα. Σὰ δὸ πεισμακιάρκο τὸ σκυλί κάμνει.

πεισματώνμαι=ἐπιμένω: Πεισματώθηκε καὶ δέν ἦρτε.

πεισμώνμαι=θυμώνω: Δὲ βεισμώνεσαι καὶ τί κάμνεις; Πολὺ πεισμώνεκα σήμερα.

πεκές, ὁ, λ. τ.=κάθισμα μακρὸν σὰν ράφι, μέσα καὶ ἔξω εἰς τὸ καφενεῖο: Ἐκατσε στὸ βεκέ. Ξαπλώθηκε στὸ βεκέ καὶ κινήθηκε.

πέλεμος, ὁ=πόλεμος: Θέρος τρύγος πέλεμος. παρ.

πηλίνος, ὁ καὶ πηλίνος=τὸ φυτὸν ἄψινθος, τοῦ ὁποίου τὰ ἄνθη χρησιμοποιοῦνται ὡς φάρμακον: Νὰ πιῆς πηλίνο μὲ τὸ κρασί, νὰ σ ἀφήκι ἢ θερμασιά.

πεπές, ὁ καὶ πεπετές, λ. τ.=βραδύγλωσσος: ὁ γιὸς τ πεπετές σὰ δ μάννα τ.

πέρα=παρὰ: Κάλλιο τ ἀρονικά, πέρα τὰ πρόβια.

πέρα πέρα=ἀποπάτησις. Λέξις νηπίων: Ἄ πάη πέρα πέρα. Κάτσε νὰ κάμς πέρα πέρα.

πέρα περοῦ, ἢ=διαμπερῶς, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον: Τονε πέρασε πέρα περοῦ. Τρύψε πέρα περοῦ.

περεχιοῦμαι=περιχέομαι: Περιχύθηκε μὲ τὸ γάλα. Νὰ μὴ μὲ περεχύης. Περιχύθηκε ἀπὸ πᾶν ὡς κάτ.

περατνό=εἶδος σταφυλιῶν, λεπτόφλουδα, τὰ καλύτερα τῆς περιφερείας: Βγήκανε καὶ τὰ περατνά. Ἀποθύμσα τὰ περατνά τὰ σταφύλια.

περδικόσκο, τὸ=εἶδος μικροῦ καὶ πολὺ γλυκοῦ σύκου: Γένικανε καὶ τὰ περδικόσκα.

περδικλώνω=περιπλέκομαι: Περδικλώθηκανε τὰ ποδάρια μ στις ἀβατσνιές.

περιχρός, ἢ, ὁ=πενιχρός: Πολὺ περιχρὰ τὰ ροῦχα τς.

περναστήρ τὸ=λεπτὸ ξύλο μήκους 0,20 μ. μὲ τρύπα εἰς τὸ ἓν ἄκρον

διὰ τὰ περνοῦν τὴν βρακοζῶνα εἰς τὸν βρακοθελειά: Τσακίσκε τὸ περναστήρι μ. Κάμε με βάρβα ἕνα περναστήρ.

περπερής, ὁ=ὁ πολὺ ἐπιμελούμενος τὴν περιβολήν: Τονε γλέψ τὸ βερπερῆ.

περπερίκα ἡ (λ. σλαβική=πεταλούδα)=τὸ σίδηρον ποὺ τίθεται μεταξὺ τῆς ἄνω καὶ κάτω μυλοπέτρας. Εἰς τὸν χειρόμυλον εἶνε ξύλινον: Δὸς τ βερπερίκα ν ἄλέσω ἠληγοῦρ.

περίδρομος, ὁ=1) πολὺ: "Ἐφαγ' ἕνα περιδρομο. 2) διάβολος: Τονε πῆρε ὁ περιδρομος. 3) δυσωδία: Βρώμσε περιδρομος. (περιδρομνιάζω).

περουχιά, τὰ=φαγητὸ ἀπὸ ζυμᾶρι κυλινδρισμένον καὶ κομμένο σὰν μικρὰ μακρόνια, τὸ ὁποῖον ἔβραζαν μέσα εἰς νερό, τὸ στράγγιζαν καὶ τὸ περιέχοναν ζεματιστὸ βούτυρο: Μᾶς φύλεψαν περουχιά μὲ τὸ ξύγαλο.

περτσούλι, τὸ=τὰ μαλλιά ποὺ κρέμονται ἐπὶ τοῦ μετώπου: Μᾶζωξ τὰ περτσούλια σ καὶ πέφτνε μέσ στὰ μάτια σ. (περτσιά=χαίτη).

πεσκές, τὸ λ. τ.=δῶρον: Τόν ἔστλε στὸ διάβολο πεσκές. Τί πεσκές (κακὴ) πγ εἶν ἐκεῖνι.

πεταβρώνω=προσδένω τὸ σπασμένο χέρι ἢ πόδι εἰς ἕνα σανίδι: Τσάκισε τὸ χέρ καὶ τὸ πετάβρωσε ἡ Ροδίτσα. (πέταβρο).

πεταλίζω=πτερυγίζω: Τί πεταλίξ στὸ παραθύρ;

πετιά, ἡ=στόμαχος: "Ἐπες ἡ πετιά τ.

πετνάρ, τὸ=πετεινάρι, πετεινὸς 2—3 μηνῶν: Καπόνιασα δέκα πετνάρια. (πετνός, πετναράκι).

πετροβολιό, τὸ=πετροβολών, σωρὸς πετρῶν εἰς μίαν ἄκραν τοῦ χωραφιοῦ ἢ τοῦ ἀμπελιοῦ: Τὸ πετροβολιό μας εἶναι γιομάτο φίδια.

πετροχελίδονο, τὸ=χελιδόνι ποὺ κάμνει τὴ φωλιά του στοὺς βράχους.

πδεξέυμαι=ἐπιτυγχάνω τὴν κατασκευὴν: "Ἀπὸ γοῦλα πδεξέυεται. "Ἐγὼ κάνε δὲ πδεξέυμαι τέτοια πράματα. (πδέξιος, πδεξάδα),

πήξιος, α, ο=ἀντωνυμία ἀόρ., πάντοτε κατόπιν τοῦ δείξιος: Τι δείξια καὶ τί πήξια δέ τνε φώναξε μέσ στὸ δρόμο.

πήζω: Νὰ μὲ πήξης ἄμνια, μνια κούπα ξύγαλο. "Ἄ σὲ δώκω μνια ἄ πήξ ὁ νοῦ σ μάζαλι,

πθαμή, ἡ=σπιθαμή: "Ἐκοψε δυὸ πθαμὲς σκοινί.

πθάρ=πίθος, ὑποκ. πθαράκι, μεγεθ. πίθαρος καὶ πθαράρα: Σ' ἕνα πθάρ κλάν-νε. παρ.

πήλινος, ν, νο=πήλινος, ὁ κατεσκευασμένος ἀπὸ κοινὴν ἄργιλλον ὄχι πορσελάνην: "Ἀγόρασα μνια πήλινι κανάτα.

πικραγουριά, ἡ=ἄγριον φυτὸν χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν δημόδη ἰατρικήν.

πικροβλασιμάγω = καταροῦμαι ἐκ καρδίας : Τονε πικροβλαστήμσε ἡ μάννα τ καὶ δὲ δὸ γλύτωσε.

πιληψιάρας, ρα, ρκο = θυμώδης, ὀργίλος : Ὁ γιόζι μ, πιληψιάρας μὲ τὸ παραπάν.

πιληψιάζω = ἔξοργίζομαι, μένομαι : Μὲ τὸ τόσογια πιληψιάζεται.

πίπιλος, λλ, λο = στερούμενος τῶν πάντων. Μετὰ τοῦ τσίτσιδος : Ἄπομκε τσίτσιδος πίπιλος στς πέδε δρόμ.

πίρος, δ = ξύλινος μικρὸς σωλὴν εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ βαρελίου διὰ τὴν ἀντλησιν τῶν ὑγρῶν, κλειόμενος διὰ τεμαχίου ξύλου περιτυλιγμένου στυπίον : Ἄνιξ ὁ πίρος καὶ χύθηκε τὸ κρασί. Μεταφωρ. Πάλε λύθηκε ὁ πίρος τ. (πάσχει διάρροϊαν)

πισνόκωλα = μὲ τὸ πρόσωπον πρὸς τὰ ὀπίσω βάδισμα : Πορπατεῖ πισνόκωλα, σὰ δὸ τζαγανό. (πισ-νός, πισ νή).

πίττα, ἡ = ζυμαρικὸν ποῦ συνήθως ψήνεται μέσα εἰς τὸ ταψὶ καὶ εἶνε πολλῶν ειδῶν : φλαγούνα, γαλατόπτα, κολοκιθόπτα, κουκναρόπτα, σπανακόπτα. Ὑπ. πτίτσα, πτάκι. Μεγ. πτάρα.

πλαγινό, τὸ (σπάνιον) = ἐποχωρητήριοι : Ποῦ εἶνε τὸ πλαγινό σας ;

πλάγιῶ καὶ πλαλιῶ καὶ πλαλῶ = τρέχω : Πλάγει καὶ σ' ἔφταξε. (πλάλα).

πλάρ, τὸ = τὸ τέκνον τοῦ ἵππου : Πλαλεῖ σὰ δὸ πλάρ. ὕπ. πλαράκι.

πλάνη, ἡ = ἡ φωτιά τῆς παραμονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου (24 Ἰουνίου), τὴν ὅπ κιν πηδοῦν ὄλοι : Πήδξαμε πλάνη. Ἄ ν' ἀνάψτε πλάνη.

πλάς, ἡ = τὸ ἀλεύρι μέσα εἰς τὸ ὁποῖον πλάθουν τὸ ψωμί : Σώθηκε ἡ πλάς. Ἄσε καὶ κομμά ἀλεύρι γιὰ πλάς.

πλαστήρ, τὸ = μέγας ξύλινος ἢ μεταλλινος δίσκος ἐπὶ τοῦ ὁποῖου πλάθουν τὰ ψωμιά : Φέρ τὸ πλαστήρ νὰ πλάσσω τὰ ψωμιά.

πλάτρα, ἡ = μεσίτρια ἢ εὐρίσ:ουσα ἐργασίαν εἰς τὰ κορίτσια ποῦ ἐπῆγαιναν δι' ἐργασίαν εἰς Κ)πολιν : Τνεν ἠῦρε ἡ πλάτρα ἕνα καλὸ σπύτ.

πλατομαδήλα, ἡ = φυτὸν μὲ μεγάλα φύλλα, λάπαθον.

πλάτσα, ἡ = παχεῖα καὶ βραδυκίνητη κόρη : Τέτοια πλάτσα π γένικε δέ βορ νὰ πορπατήξ.

πλάνος, ὁ = ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποῖαν πλέκουν οἱ μεταξοσκώληκες τὸ κουκούλι : Τάμ ἀπά στὸ βλάνο, ἄρκεψανε νὰ ψοφάνε.

πλεξουδέτα, ἡ = λωρὶς ὑφάσματος διὰ τῆς ὁποίας δένουν τὴν πλεξίδα τῶν μαλλιῶν : Ἐχασε τὴ βλεξουδέτα τς. Λύθηκε ἡ πλεξουδέτα τς. (πλεξούδα).

πλουμί, τὸ = ἡ τετάρτη ἡλικία τῶν μεταξοσκωλήκων : Τὰ σκλήκια μας κλημήθηκαν στὸ κεδρὶ καὶ τώρα θὰ σκωθοῦνε στὸ πλουμί.

πλεκός, δ=ξύλα πλεγμένα πρὸς περίφραξιν : Κρέμσε ὁ πλεκός. Ὁ πλεκός σκουίνιασε.

πλέχω=1) πλέκω : Κάλτσα πλέχης; Κι ἐγὼ ἔπλεχα ἓνα γαιρὸ μὲ τὸ γορσέ. 2) πλέω : Πλέχι σὰ δὸ ψάρ. Ἐπλεχε ἡ βάρκα μὲς στὸ νερό. 3) καταλυμβίνω : Κάνε δὲ δὰ πλέχι.

πλέξ, ἡ=πλοκή : Αὐτὸ ἔχι ἀλλοιώτικι πλέξ. Δέ εἶνε ἴδια ἡ πλέξ τ.

πλόσκα, ἡ=ξύλινον δοχεῖον διὰ τὸ κρασί : Νὰ μᾶς φέρς καὶ μινιὰ πλόσκα γιομάτ.

πνάγω=πεινῶ : Σὰ βνᾶ; κάτσε νὰ φᾶς.

πνάκι, τὸ=πιάτο : Πῆρα τρία πνάκια μὲ τὸ στάρο. (πνακάκι, πνάκα, πνακάρα, πνακάς).

πνακιάτκο, τὸ=τὸ φαγητὸν τὸ ὁποῖον δίδει ὁ πανδρεμένος υἱὸς ἢ κόρη εἰς τὸν γέροντα γονέα του : Κάκιωσε καὶ τν ἔκοψε τὸ πνακιάτκο.

ποδαρκό, τὸ=ὁ λαὸς πιστεύει ὅτι ἡ ἐπίσκεψις ξένου ἢ συγγενοῦς φέρει καλὸν ἢ κακὸν διὰ τὴν ἡμέραν ἔκλεινην καὶ τοῦτο ἀποκαλεῖ ποδαρκό : Πολὺ κακὸ τὸ ποδαρκό τς. Ἡ ἀδρεφή μ ἔχι πολὺ καλὸ ποδαρκό. Εἰς τὸν πληθυντικὸν ποδαρκά=τὰ παντὸς εἶδους ὑποδήματα : Ἐβγανε τὰ ποδαρκά τ κι ἀνέβκε. Τρύψανε τὰ ποδαρκά μ.

ποδήματα, τὰ=μεγάλα ὑποδήματα μέχρι τῶν γονάτων : Βάν τὰ ποδήματα σ.

ποδίκι, τὸ=1) ποντικός : Τὸ φαγαν τὰ ποδίκια. 2) οἱ μῦς τῆς κνήμης; Πόνεσανε τὰ ποδίκια μ. (ποδικάκι, ποδκοφαγωμένο, ποδκοκούρελο).

ποδοπάνι, τὸ=μάλλινα λευκὰ τετράγωνα ὑφάσματα, πρὸς περιτύλιξιν τῶν ποδῶν, ὅταν φοροῦν τσαρούχια : Βράχικανε τὰ ποδοπάνια μ.

πολίτκα, τὰ=1) ἡ διάλεκτος τῶν Κ)πολιτῶν : Ἐκείνι κρένι πολίτκα. Λέει κι ἀπὸ κανὰ πολίτκο. 2) τὰ πράγματα τῆς πόλεως : Τί πολίτκα μᾶς ἔφερες;

πολιφάδ, τὸ=μικρὸν τεμάχιον σάπωνος, τὸ ὁποῖον μένει μετὰ τὴν χρησιμοποίησίν του εἰς τὴν πλύσιν : Μάζωξε τὰ πολιφάδια καὶ τὰ βανε στὸ καζάνι.

πορεύω=κουτσοπερνῶ : Πότε σκάφτ, πότε ἀλετριζ καὶ πορέβ.

ποριά, ἡ=ἡ τρύπα διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται τὸ νερὸν τοῦ μύλου : Ἄνιξε τ βοριά καὶ πῆρ ὁ μύλος νὰ γιριζ.

πουρλιάκι, τὸ=πῶλος ὄνου : Ψόψε τὸ πουρλιάκι.

πόρος, δ=λίθος λευκὸς πορώδης.

πορπατῶ=βαδίζω, περιπατῶ : Ἐρκεσαι νὰ πορπατᾶς ἀπὸ δῶ;

ποτούρ, τὸ=φαρδι σαγιακένιο ἢ ἀμπαδένιο ἀνδρικό βρακί : Ἐχι σέλα σὰ βοτούρ.

πουσκιουρδίζω=διασκορπίζω, ψεκάζω: Τονε πουσκιούρτσε γούλο λίσπες.

πούχνη, ή=μούχλα: Γένικε πούχνη.

πούσ-λα. ή=1) σημείωσις: Νά γιρέψης και τ βούσ-λα. Τόν έγγραφε μνιά πούσ-λα. 2) Έχασε τ βούσ-λα τ.

πράζμαι=φιλοτιμούμαι: Τι πράχκες μαθές; Μή βράζεσαι, δέ είν ανάγ1.

πόχ, τό=πόθος: Έχμε μεγάλο πόχ νά τνε διοῦμε.

πρέπος, τό=ώραιότης, κομψότης: Πορπάτγε κι ειχ ένα πρέπος. (πρέπω, πρεπούμενος).

πριάκονο, τό=ρίνη: Δό; τό πριάκονο ν άκονίσω τό πριόν1.

πουπούλα, ή=λωρίς λεπτή άσπρης γούνας, ραμμένη γύρω εις τήν βροστινή και τις τσέπες γυναικειού επανωφοριού.

πούτσα, ή=πόσθη: Δέ εινε τς Μάρως ή χαρά νά τρώνε τ βούτσα με τό χλιάρ, παρ.

προβολήστρα, ή=φαρδιά ράφη έμπρός εις τό παράθυρον, όπου τοποθετουσαν διάφορες γλάστρες με άνθη: Χάλασε ή προβολήστρα μ. Έπεσε ή προβολήστρα τς.

προζύμ, τό=ζύμη φυλαττομένη εις κάθε σπίτι δια τήν κατασκευήν άρτου: Τό προζύμ δέ γαμ νά κοιμηθ1 σέ ξένο σπίτι.

προσκώνμαι=τιμῶ, περιποιούμαι μετα σεβασμού, σέβομαι: Πολύ μās προσκώθηκανε. Τόν άδρα τς δέ τονε προσκώθηκανε. Γούλ1 τσέ προσκώνται.

προϊκα, ή=προίξ. Τά ενδύματα, έπιπλα και σκευή τής νύμφης: Δέν ειχε κάνε προϊκα.

προσιά, ή=πυροσιά: Βάνε τή βροσιά, νά στήσω τό φαγί.

προσφέρνω=παρομοιάζω: Προσφέρει λίγο τό babā τ.

πρόσφωλ1ς, δ=αῦγὸ πού βάζουν στη φωλή νά προσελκύη εις ᄅρνιθες και νά μη ξενογεννοῦν: Έφαγε τό σκυλι τό πρόσφωλ1.

προσωπατίζω=προῦπαντῶ: Βγήκανε νά προσωπατίσ-νε τό δεσπότ.

προσφαγίζω=τρώγω ὀλίγον: Κάτσε νά προσφαγίσ-με κομματάκ1. Άσε νά προσφαγίης.

πρίζμαι=φουσκώνω: Γιατί πρίσκαν τά μάτια σ; Έφαγα, έφαγα, πρίσκα. Έπριξε τό τζέρι μ Πρίσκε τό δάχλο μ.

πρωϊμάδ, τό=1) είδος σταφυλής ή ὁποία ὠριμάζει τόν Αῦγουστον: Άκόμα τά πρωϊμάδια δέ γένικανε, ᄅχι θά γέννε τά περατνά. 2) παιδι συλληφθέν προ τού γάμου, γεννηθέν δέ προ τής παρελεύσεως 9 μηνῶν μετα τόν γάμον: Τνέγ ειδες τ γυρία πῶ; τόν έκαμε τό βρώϊμαδο; Λέγε-ται και πρωϊμος ή πρωϊμαδος.

πρώϊμος, μ, μο=δ ὠριμάζων πρώτος από τούς ὀμσειδεϊς καρπούς;

Βγήκαν τὰ πρῶϊμα τὰ σῦκα. Ἐμεῖς δὲν ἔχμε πρῶϊμα κροάσια.

πρωϊμαδοῦ, ἡ=ἡ γεννήσασα τέκνον προτοῦ συμπληρωθοῦν 9 μῆνες μετὰ τὸν γάμον της : Δέ εἶμαι σὰ γαί σένα πρωϊμαδοῦ.

πρῶνω=*πυρῶνω*.

πτακιά, ἡ=μαλακὰ πράγματα στοιβαγμένα μαζί : Τά καμε πτακιά μέσ στο βρακί τ. Μᾶς ἔφερε μνιά πτακιά σῦκα.

πτάνα, ἡ=πόρνη : Καί ἡ μάννα τς πτάνα καί ἡ κόρ (πτανιά, πτανίκος).

πῦρ, τὸ=μόνον εἰς παροιμίας : Πῦρ πυριοῦ καί πέδ ἀνέμ. Γυνή πῦρ καί ὕδωρ κακὰ τρία.

πύρα, ἡ=θαλπωρή, θερμότης : Τονε βάρσε ἡ πύρα καί κοκκίνισε.

πχίζμαι=ἵποστρέφωμαι, βδελύττομαι : Τονε πχίσκε ἡ ψχή μ.

πχόπλο, τὸ=ὁ πῆχυς : Ἔφανα δέκα πχόπλα βρανια. Διάσκε σαράδα πχόπλου ψηφωτό. Τὸ μέτρησα μὲ τὸ πχόπλο.

πατήτρα, ἡ=μέρος τοῦ ἐργαλειοῦ ὅπου πατοῦν καί ἀνεβοκατεβάζουν τὰ μιτάρια : Θέλω τέσσερες πατήτρες γιὰ τὸ δίμτο.

πατλιά, ἡ=δέσμη. Ἔκοψι εἶκος πατλιές τσαλιά, νὰ φράξω τὸ βαχ-τσέ Βάνε δυὸ πατλιές τσαλιά νὰ μὴ βαίν-νε τὰ χαϊβάνια.

πατούνα, ἡ=1) τὸ πέλημα τοῦ ποδός : Φουσκάλιασαν οἱ πατοῦνες μου ἀπ τὸ δρόμο. 2) Αὐτὸ τὸ τσράπ πατούνα δὲ δ ἀπόμκε. 3) Κατρουλοῦ πατούνα.

πωρκό, τὸ=ὀπωρικόν : Στὸ βαχτσέ τ ἔχι ἀπὸ γούλα τὰ πωρκά.

P

ραβαῖς, τὸ=διασκέδασις : Στὸ σπίτ μας ἔχμε μεγάλο ραβαῖς. Καλὸ ραβαῖς ἔχις ἔσύ.

ραγίζμαι=συγκινοῦμαι : Τὸ γλέψ καί ραγίζει ἡ καρδιά σ. Τὸ παιδί τς πεθαίνει κι ἐκείνι κάνε καί δὲ ραγίζεται.

ρακοκάζανο, τὸ=ἀποστακτῆρ οἰνοπνεύματος : Τρύψε τὸ ρακοκάζανο (ρακί, ράκος, ρακοβάρελο, ρακ-ἡκεφι).

ράστ, ἐπίρ. λ. τ.=1) ἐπιτυχῶς : Ἡ δλειά μας πῆγε ράστ 2) τυχαίως : Ἐκείνι τήνι μέρα ράστ νὰ σ ἀδαμώσω καί σένα.

ράχι, ἡ=ραχίς : Ἐβγαν ἕνα ζευγάρ τσαρούχια ἀπ τ ράχι τ. Τὸν ἔκαμε ράχι ν ἀνεβῆ. Τονε τίναξε τ ράχι τ καλούτσκα. Πῆρε τ ράχι κατὰ τς Μέ-τρεις. Ἔφαγε ἡ ράχι τ χῶμα.

ραχνια, ἡ=ὁ ἱστός τῆς ἀράχνης : Βάν το ραχνια νὰ σταθῆ τὸ γαῖμα.

ραχνιαζω=στεγνώνω ἀπὸ τὸν πυρετόν : Ράχνιασε ὁ στόμας τ. Γουῖλες οἱ ἄκρες ραχνιασμένες.

ράμμα, τὸ=κλωστή διὰ ράψιμον ἐνδύματος ἢ ὑποδήματος : Πέραν τὸ

ράμμα στὸ βελόνι Ἔχασε τὰ βελόνια καὶ τὰ ράμματα τ. παρ. Ἔχω πολ-
λὰ ράμματα γιὰ τ γούνα σ. παρ.

ράνω=μόνον εἰς τὴν φράσιν: θὰ κάμ καὶ θὰ ράνι. Δὲν θὰ κάμη δηλ.
τίποτε.

ραχατλαντίζω=ἤσυχάζω: Ἔβγανε τὸ κούφιο τὸ δόδ καὶ ραχατλάντισε.
Νὰ κοιμηθῶ στὸ δκό μ τὸ στρῶμα νὰ ραχατλαντίσω. (ραχάτ)

ραχάτ, τὸ λ. τ.=ἀνάπνουσις, ἤσυχία, ἄνεσις: Ἔφυγε ἀπὸ κεῖ καὶ ἤυρε
τὸ ραχάτ τς. Νύχια μέρα δὲ μ ἀφήνι ραχάτ. Τὰ δικά σ τὰ ραχάτια ποῦ τὰ
εἶδα γώ;

ράδο, ἦ=ἀυνανισμός: Τὸ γαδούρ κάμνει ράδο. Ἄπὸ τ βολλή τ ράδο
θὰ ψοφήσ καμνιὰ μέρα.

ρείκι, τὸ=ἔρεικι: Τί καλὰ π μוסκοβόλισανε τὰ ρεΐκια. Ἄδε νὰ πάμε
στὰ ρεΐκια.

ρεπανίδα, ἦ=1) ραφανίς, ἄγριον φυτὸν τοῦ ὁποίου ἔτρωγαν ὦμὰ τὰ
φύλλα καὶ τὴν ριζάν. Πλύνε τς ρεπανίδες νὰ βτήξμε στ ἄλας νὰ φάμε. 2)
σκωπτικῶς οἱ Τσακ-ηλιῶτες. (ρεπάνι, ρεπανάκι, ρεπανιδάρσ, ρεπανιδόφο-
νεμένος).

ρεύω=καταρρέω, φθίνω: Ἐρρεψε στὸ ποδάρ ἢ καμένι. Ἐκεῖ π στέ-
κεται ρέβ.

ρεζίλι, λ. τ.=περίγελωσ: Γένικε ρεζίλι στὸ γόσμο. Τν ἔκαμε ρεζίλι
καὶ τν ἄφκε.

ρεφενές, δ=συντροφικὸ φαγητό, εἰς τὸ ὅποιον καθένας πληρώνει τὸ
μερίδιόν του: Ἔφαγανε ρεφενέ. Ἄ νὰ τὸ πάμε ρεφενέ νὰ τὸ φάμε. Ἐρ-
κεσαι καὶ σὺ στὸ ρεφενέ.

ρεβελιό, τὸ=διάρροια: Τὸν ἔπιασ ἓνα ρεβελιό, δέ βορ νὰ σταθῆ.

ρέμα, τὸ=πυτάμι, φάραγξ, κοιλάς στενή, συνήθως γεμάτη θάμνους:
Πῆγε στὸ ρέμα νὰ ψαρέψ Μές στις Βασιλικῆς τὸ ρέμα εἶν ἓνας λαγός.

ρεματικά, τὰ=ρευματισμοί: Γούλι αὐτοίνι οἱ πόνι ποὺ δρέχνε στὸ
κορμί εἶνε ρεματικά. Κι ἐγὼ ἔχω ρεματικά.

ρεδές, δ, λ. τ=μαγειρικὸν σκεῦος ποὺ τρίβουν τὸ τυρί, τὰ ρεπά-
νια κλπ.

ρέσπα, ἦ, λ. τ=ξυλουργικὸν ἐργαλεῖον διὰ πελέκημα ξύλων.

ρετσέλι, τό, λ. τ.=καρποὶ νωποὶ ἢ ξηραμένοι, βρασμένοι μέσα εἰς
συμπυκνωμένον χυμὸν σταφιλιοῦ Ἔφαγα κυδῶνι ρετσέλι. Καὶ οἱ ματζά-
νες γένται ρετσέλι.

ρεντζπέρς, δ, λ. τ.=γεωργός, καλλιεργῶν τὴν γῆν χωρὶς ζευγάρι. (περ-
σικὸν ρέντζ=μόχθος): Γένε ρεντζπέρς νὰ τραβῆς λισγάρ.

ρέχα, ἦ=φλέγμα: Βήχι καὶ βγάξ τέτοιες ρέχες. Μὴ φτύνις τς ρέχει σ
ὄπ λάχι.

ρέχμαι=*ξερύγομαι*: *Ρέχμαι* καὶ *μ* *ἔρχεται* ψαρίλα. "Ἐκαμε νὰ *ρεχιτῆ* καὶ *ξέρασε*.

ρίχνω=*ρίχνω* στὸ *σμάδ*=*σκοπεύω*. *Ρίχνω* στὰ *ἄξω*=*συμβουλευόμεαι* μάγους. Πάλαιψανε καὶ τὸν *ἔρξε*=*κατέβαλε* Σὰ *δνε* *ρίχκε* *μνιὰ* βολά, δὲ *δνε* *βοσ-λάτ-σε*, ἴσαμε *π* *τνε* *γατάφερε*=*πυρηκολούθησε*. "Ἐγὼ τὸ *ρξα* ἀπὸ *πάνι* *μ*=*διέφυγα* τὴν *εὐθύνην*. *Ρίχνω* στὰ *βόσκα*=*ἀσκόπως*. *Ρίχκει* *χαρ-τιὰ* ἢ *κ-κιὰ*=*συμβουλεύεται*. *Ρίχκει* ἕνα *τφέκι*=*πυροβολεῖ*. "Ἐρξε *μνιὰ* *δυνατῆ* *βροχῆ*=*ἔβρεξε*. *Μὲ* *ρίχκει* *ἰφτρά*=*συκοφαντεῖ*. "Ἐρξε *τόπ*=*ἐπτώχευσε*.

ρόγος, *ὀ*=*ἀράχνη*: "Ὁ *ρόγος* *κούρδε* *τ* *ραχιά* *τ*. "Ὁ *ρόγος* *ἔπιυσε* *μνιὰ* *μύγα*.

ρογοβύζ, *τὸ*=*ἡ* *φιάλη* *μὲ* τὴν ὁποῖαν δίδουν γάλα εἰς τὸ βρέφος: *Μὲ* τὸ *ρογοβύζ* *τὰ* *μεγάλωσε* ἢ *μάννα* *τς*. Σὰ *δὲν* *ἔχης* *γάλα* *δός*, *το* *ρογοβύζ*.

ροκῶνω=*χῶνω* διὰ *τῆς* *βίας*: "Ἀπὸ *παδοῦ* τὸ *ροκῶν-νε*. *Ρῶκω* *το* *μές* *στὰ* *μάτια* *σ*. *Παδοῦ* *ροκῶνεται* καὶ *τίποτιτσα* *δὲ* *βαθαίνῃ*. *Ροκῶθη* *μές* *σ* *ἔκεινο* τὸ *κοσμοθέμ*.

ρουγλιά, *ἡ*=*ρουφηξιά*: *Δόμ* καὶ *μένα* *μνιὰ* *ρουγλιά* *Μόνε* *δνὸ* *ροί* *g* *λιές* *κατάπγα*.

ροδόσταμος, *ὀ*=*ροδόνερο*: *Οἱ* *ἐπιτρόπ* *γύρζανε* *μὲ* τὸ *ροδόσταμο* *στὸ* *χέρ*.

ρογοπάνη *τὸ*=*χονδρὸς* *ἰστὸς* *ἀράχνης*.

ρόκα, *ἡ*=*ἡλακάτη*, *ἔργαλειον* *κλωστικῆς*. "Ἡ *ρόκα* *ἀπετελεῖτο* ἀπὸ 4 *μέρη*: τὸ *ροκοπάτ*, τὴ *ροκοστέκα*, τὸν *ροκοκέφαλο* καὶ τὴν *ροκοπέτσα*: *Τσῆ* *θειαῖ* *σ* ὁ *ροκοκέφαλος*, *ἕβρις*. *Τέτοια* *βάσαν* *ἔχῃ* ἢ *ρόκα*, *ὥσπου* *νὰ* *γιομίσ* *τ* *ἀδράχτ*. *παρ*.

ρμάζω=*καταστρέφω*: *Ρῆμαξε* τὸ *σπίτ* *τ*. "Ἄς *ρμάξνε*, *νὰ* *μῆ* *δὰ* *γλέ-πω* καὶ *πεισμῶνμαι*.

ρμάδ, *τὸ*=*ἔρημον* ἢ *ποῦ* *νὰ* *γίνη* *ἔρημον*. *Τὸ* *πῆρα* *κι* *αὐτὸ* τὸ *ρμάδ* *βελά* *στὸ* *κεφάλι* *μ*. "Ἐχω *δνὸ* *ρμάδια*, *κατσίκα* καὶ *δεν* *ἀδειάζω* *νὰ* *δερέχω* *τὸ* *καταπόδ* *τς*.

ρνίζω=*ρνίζω*: *Ριγῖσ* ὁ *λύκος* *τῆ* *γλῶσσα* *τ*. *Νὰ* *ρνίης*, *τὰ* *δόδια* *σ*.

ρθούν, *τὸ*=*ρῶθων*: *Στούθωσαν* *τὰ* *ρθούνια* *μ*. *Δὲ* *θ'* *ἀπομήκῃ* *ὀρ-θούνη* καὶ *ὀρθούνη*.

ροῦδ, *τὸ*=*φυτὸν* *χρησιμεῖον* *εἰς* τὴν *βαφικὴν*: *Τὰ* *βαψα* *μὲ* τὸ *ροῦδ*.

ρφάγω=*ροφῶ*: *Πῆγε* *νὰ* *ρφῆξ* τὸ *γαβὲ* *τ* καὶ *ζεματίσκει*. *Ρφῶδας* τὸ *φλαμούρ*, *κατάπγα* ἕνα *τσάκνο*.

ρωγί, *τὸ*=*ρωγίον*: *Λιγηνάκῃ* *λαδιοῦ* *μὲ* *στόμα* *συμπιεσμένο* *στὴν* *μέση* *σάν* *8*: *Δὲν* *ἀπόμκε* *λάδ* *στὸ* *ρωγί*. *Στράγῖσα* τὸ *ρωγί* *νὰ* *βγάνω* ἕνα *γόδο*.

Σ

σαβανώτρα, *ἡ*=*ἡ* *σαβανώνουσα* *τοὺς* *νεκρούς*: *Φῶναξε* *τ* *σαβανώτρα* *νὰ* *τονε* *συγρίης*.

σα=πρός : Σά πύν, σα κάτ, σα ποῦ ; σα δῶ, σα κεῖ, σα ὄξω. *Αδε νά πάμε σα πύν. Πήγε σα κάτ. Σά ποῦ εἶνε τὸ σπὶτ σας ; Τονεγ εἶδα π πάγαινε σα ὄξω.

σαγανάκι, τὸ=χρορικόν διάστημα : *Ένα σαγανάκι εἴχαμε καλὸ ἀλισφε-
ρις μαζί. *Έκείν τὸ σαγανάκι δὲν ἀκούγδανε κλεψιές.

σαγίτα, ἡ=παιγνίδι μὲ τὸ ὁποῖον ρίπτουν μικρὰ πετράδια ἢ βέλη :
Τονε τραβξε μνά μὲ τ σαγίτα. Τσακίσκε ἡ σαγίτα μ.

σαγλάμκος, κ2, κο λ. τ. = γερός : *Έγὼ θέλω σαγλάμκιες δλειές. Δέ
εἶνε σαγλάμκο σπὶτ.

σαγλαδίζω=ἐνισχύω, ἐπιδιορθώνω : Σαγλαδσαμε τὸ δβίρ. Θέλι νά τὸ
σαγλαδισμε κομά. (σαγλάδισμα, σαγλαδισμένος).

σάγκαρα, τὰ=πυλαιὰ προγματα φέρδην μίγδην : Μάζωξε τὰ σάγκαρα
σ ἀπὸ δῶ. Φορτώθηκε τὰ σάγκαρα μάγκαρα τ καὶ πάει.

σαδέδκος, κ2, κο=ἀμιγής : *Έγὼ τονε βίνω σαδέδκο τὸ γαβέ. Νά
τρώη μόνε σαδέδκο βούτρο. Μαγέρεψε κολοκύνθια σαδέδκα.

σαζάνη, τὸ=κυπρίνος : Τρεῖς δλάδες σαζάνη.

σακατεύω=βλάπτω, καθιστῶ ἀνάπηρον : Σακάτεψα τὸ χέρι μ. Θά τὸ
σακατέψης, π ἀνάθεμά σε. Νά μὴ σακατευτῆς. (σακάτ-ς, σακατεμένος,
σακάτεμα, σακάτκος).

σακάρκος, κ2, κο, λ. τ.=τὸ ζῷον τὸ ὁποῖον φέρει εἰς τὴν κεφαλὴν
σημεῖον ἀπὸ τρίχας διαφορικοῦ χρώματος ἀπὸ τὸ ἄλλο τρίχωμά του :
Ξεχωρίζ ἀπὸ γοῦλ τὸ γόσμο, σα σακάρκο β-βάλη. *Έξεψε τὸ σακάρκο τὸ
βῶδ. (σακάρα, σακάρς, σακάρκος).

σαλαντίζω=κινῶ, ὅπως ὁ παπᾶς τὸ θυμιατήριον : *Έτς π τὰ σαλαν-
δίης στὰ χέρια σ, θὰ πέσ-νε. Κρεμάσκε στὸ σκοινὶ καὶ σαλανδίζδανε.

σαλμίζω=1) διασκορπίζω : Φύσξ ἀγέρας καὶ σάλμιξε τὰ χαρτιά σ.
Μπῆκαν τὰ κατσίκια καὶ σάλμισαν τὸ χορτάρ 2) περιπλέκω : Σαλμίσκε τὸ
μαλλὶ καὶ δὲ μαζώνεται. (σαλμά, σάλμη, σαλμισμένος).

σαλμά, λ. τ.=ἐλεύθερα, ἀπεριορίστως, ἀνακατωμένα : Τ ἀπόλκαμε
καὶ πάνε σαλμά βῶδια καὶ β-βάλια. Τὶ τ ἄφρες τ ἄλογα σαλμά μὲς στὰ
χωράφια ;

σαλδάγω=ὄρμῳ : Σιλτσε τὸ ἔρμο τὸ σκυλὶ νά μὲ δουγᾶσ. Σάλδα ἀπάν
τς βρε σασκίνη.

σαλό, τὸ=νήπιον : Τὶ νοιώθ ἐκεῖνο σαλὸ πράμα ; Μπορεῖ νά τὸ σκῶσ
τόσο βάρος, σαλὸ παιδί ; Αὐτὸ τὸ πράμα κὶ ἓνα σαλὸ παιδί τὸ ξέρ.

σαλιαρίζω=βωμολοχῶ : Δὲ θέλω νά σαλιαρίης βροστά μ. Γοῦλο σα-
λιαρίζ. (σαλιάρς, σαλιάρκος).

σαξακιά, ἡ=ἰνοικοκέρευτη, ἀπεριποίητη : Θὰ κρίνη κὶ ἐκεῖνη ἡ σαξακιά.

σάματ=μήπως : Σάματ δὲ δο ξέρω γώ ; Σάματ τὸ εἶδες τί λογιό εἶνε ;
Τὸ ἤθελε, σάματ ;

σαμάς, δ, λ. τ. = κερὶ λεπτὸ καὶ μακρὸν τυλιγμένο σὰν κουβάρι : Τὸν ἔφερε ἓνα σαμά, γιά τ Πασκαλιά

σαματεῦν = θορυβῶ ὁμιλῶν μεγαλοφώνως : Τί σαματέβς μαρή ; Ἄκόμα θὰ σαματέβτε ; (σαματάς, σαματατζῆς).

σαμάρδαλο, τὸ = ἄγριο σκόρδο : Βρωμαίει σὰ δὰ σαμάρδαλα, ἢ σκίλλα.

σάμ, τὸ = εἶδος σταφυλιοῦ λευκοῦ μὲ μακρουλῆς ρόγες : Ποῦ εἶνε τὰ δκά μας τὰ σάμια.

σαμόλαδο, τὸ = σησαμέλαιον : Ἔκαμε πίττα μὲ τὸ σαμόλαδο.

σαπλαδίζω, λ. τ = χώνω δὲ ὄργανον μέχρι λαβῆς : Τονε σαπλάδσε στὴ γλιλιά. Δέκα μαχαιριές τονε σαπλάδσανε στὸ κορμί τ.

σαραγιώτκο, τὸ = λαγήνι κατασκευασμένο εἰς τὸ χωριὸ Σαράϊ. Μᾶς ἔφερε κι ἓνα σαραγιώτκο κμάρ.

σαρακοστεῦν = νηστεῦν : Φέτο δὲ θὰ σαρακοστέψω ; Νὰ σαρακοστέψης γιά νὰ μεταλάβς. (σαρακοσγή, σαρακοστιανός).

σαράδα, τὰ = ἡ 40ῆ ἡμέρα ἀπὸ τοῦ θανάτου : Ἔχμε τὰ σαράδα τ γιοῦ μ. Θὰ τονε κάμνε τὰ σαράδα τ. (σαραδίζω, σαραδισμός, σαραδάς).

Σαραδάμερο, τὸ = ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων : Γοῦλ τὸ Σαραδάμερο φασούλια ἔτρωγε.

σαραδαλείτουργο, τὸ = σιτάρι μέσα εἰς μικρὸν δοχεῖον, τὸ ὁποῖον μένει εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ 40 ἡμέρας, καὶ μετὰ ταῦτα χρησιμοποιεῖται διὰ κόλλυβα : Τί θαλά τονε κάμω ἀκόμα ; ὡς καὶ σαραδαλείτουργο τὸν ἔκαμα.

σαρμάδες, οἱ = ἔντερα μικροῦ ἀρνίου. Δέ ξερω πῶς τὸ γριζνε τς σαρμάδες.

σαρδίζω, λ. τ. = περικυκλώνω, περιβάλλω : Τονε σάρδσανε τὰ σκυλιά, ἄ τονε φάνε. Σιάρδσε τ σερβέτα στὸ κεφάλι τ.

σαστίζω = ἐκπλήττομαι, θαυμάζω : Σίστσε ἀπὸ ποῦ τὸν ἦρτε. Ἐκεῖ π μέτρωγε τὰ σάστσε. Μὴ μὲ σαστίης καὶ σὺ τώρα. Σάστσε πῶς νὰ τονε προσκωθῆ.

σασιρδίζω = χάνω τὴν ἐτοιμότητα ἢ τὴν ψυχραιμίαν μου : Ἡ μάννα τς τὰ σασίρτσε κομματάκι. Σὺ σασιρδισμένο πορπατεῖ.

σατιρδίζω, λ. τ. = σπαταλῶ : Τισο βιός, τὸ σατιρδσε καὶ τό φαγε

σαφρίδ, τὸ = σταφυδί : Τὰ τσιρόνια τὰ κάμνε ἀπ τὰ σαφρίδια.

σαχάνι, τὸ, λ. τ. = χάλκινο πιάτο συνήθως μετὰ καλύμματος : Ψῆσε με δυὸ αὐγά στὸ σαχάνι. Λέγεται καὶ χασάνι.

σάχτ, τό, λ. τ. = παλιόρροχο : Τί τὰ φορεῖς ἀκόμα αὐτὰ τὰ σάχτια ; Δὸς τνα κανιά σάχτ νὰ δλίξ τὸ μωρό τς.

σάφαλος, δ = χαλαρός : Τὸ παλτό σ δίπ σάφαλο. Ἔνα σάφαλο προῖμα.

σβαρνίζω = σύρω κατὰ γῆς : Τὸ σβάρνισε τὸ παιδί. Τὸ ζνάρ τ σβαρνίζεται τὸ καταπόδ τ. Ἐπίρ. σβάρνα : Τὰ πῆρε γούλα σβάρνα.

σβερχώνω=συλλαμβάνω, θέτω ὑπὸ κράτησιν : Τονε σβέρκωσαν οἱ τζανδεομαδες.

σβιτζνίζω=παράγω ἤχον, βόμβον : Σβιτζίνξανε τ αὐτιά τ. Πῆρα σουλφάτο, κι ἀκομα τ αὐτιά μ σβιτζνίζνε. Οἱ μύγες δός το σβιτζνίζνε.
σβραχναιάζω=γίνομαι βραχνός : Κρύωσες καὶ σβράχνιασες. Πολὺ σβραχνιασμένι βγαίνι ἢ φωνή τ. (σβραχνάδα, σβραχνός).

σβῶ=1) σβήνω : Ἐγὼ τὸ γράφω κι ἐσύ τὸ σβεῖς. 2) καταστρέφω : Τὸν ἔσβησαν τὸν ἄθροπο, βρεῆ.

σ-γάγω=ἠσυχάζω, ἀκινήτῳ : Δὲ σ-γάει μνιά στάλα.

σγάρα, *ἡ*=πρόλοβος τῶν πτηνῶν : Ἐφαγαν τὰ παπιά τὰ πίτερα καὶ γύρσαν οἱ σγάρες τς ἀνάποδα.

σ-γίζμαι=1) συγχίζομαι : Πολὺ σ-γίσκε π τ ἄξ ὁ ἄδρας τς. 2) τρελαίνομαι : Ἄπ τὸ πολὺ τὸ ξύλο σ-γίσκε τὸ μυαλό τ. Σ-γίσκε ἢ καμένι ἢ Τσίτ-τα. 3) ἐνδιαφέρομαι : Φωνάζω, ξαναφωνάζω κι ἐκείνι κάνε καὶ δὲ σ-γίζεται.

σεβδαλανδίζω, λ. τ.=ἐρωτεύομαι : Πολὺ σεβδαλάντσε μὲ τῆ Διαμάντω. (σεβδάς).

σείνω=σεῖω, μόνον ἐπὶ δένδρου διὰ νὰ πέση ὁ καρπός : Σεῖσε τῆ σκαμνιά νὰ φάμε σκάμνες. Ἐσ-σε τ ζερδελιά.

σέλ2, *τό*, λ. τ.=χείμαρρος : Τὸ πῆρε τὸ σέλ2 καὶ πάει. Σὰ σέλ2 ἔτρεχε τὸ κρασί.

σέμτ, *τό*, λ. τ.=ὄρια : Νὰ μὴ βεράης ἀπ τὸ σέμτ μ, θὰ σὲ τσακήσω τὰ ποδάρια σ.

σεπέτ, *τὸ*=ξύλινον χωνίον τοῦ μύλου, εἰς τὸ ὁποῖον θέτουν τὸ σιτάρι : Ἄδειασε τὸ σεπέτ. Ἐκατο ὁ διάβολος στὸ σεπέτ.

σερβέτα, *ἡ*=μάλλινον ζωνάρι πρὸς περιτύλιξιν τῆς κεφαλῆς : Σάρ-τσε τ σερβέτα στὸ κεφάλι τ. Ξεδλίχκε ἢ σερβέτα μ.

σερμεγές, *ὁ*, λ. τ.=κεφάλαιον : Τὸν ἔβανα σερμεγέ ν ἀνοίξε μαγαζί. Δὲν ἔχλι σερμεγέ νὰ φέρῃ πρῶμα. Ἐφαγε τὸ σερμεγέ τ καὶ τώρα χουχλίξ.

σερνικός, *κιά*, *κὸ*=ἄρρη : Ἐχμε δυὸ σερνικά κατσάκια. Τὰ κ-κιά π μ ἔδωκε : γούλα βγήκανε σερνικά. Ἐχτε κι ἐσεῖς μνιά σερνικά σκαμνιά.

σέρνω=1) πηγαίνω : Σεῖρε παιδάκι μ νὰ φωνάξης τὸ ν-νὸ σ. 2) ὄρη γῶ πρὸς συνουσίαν : Σέρνει ἢ ἀγελάδα τς καὶ τνε πήγανε στὸ βγᾶ. Ἄφρισε, π ἀνάθεμάτνα, σὰ δὴ σκύλα π σέρνει.

σερτλεντίζω, λ. τ.=ὀργίζομαι : Σὰ σερτλέντσε, τὰ μὲ κάμ ; Μὴ σερτλεντίης ἄχαρα (σέρτος).

σεφέρ, *τό*, λ. τ.=φορά : Ἦρτε δυὸ σεφέρια καταποδιαστά.

σήμαδρο, *τὸ*=σανίδι ἢ σίδηρο πού τὸ μεταχειρίζονταν γιὰ καμπάνα : Ἐμεῖς ἔχμε καὶ σήμαδρο καὶ καθάνα.

σηκλαδάγω=περισφίγω : Σηκλάδσανε τὰ σκυλιὰ τν ἀλεποῦ. Σὰ done

σηκλάδσ δ ταξιλάδρς, τὰ πλήρωσε. Τν σηκλαδάει μέσ στ ἀβέλι μὲ τό καλάθ γιομάτο.

σιάζω=1) διορθώνω : Σιάξ τὸ ζνάρ σ. 2) συμφιλιώνω : Ἦρτανε στὰ μαχαίρια, ἀμὰ πάλε τὰ σιαξανε. 3) καταφέρω : Τν ἔσιαξε καὶ τν ἄφκε 4) ἀναρρωνύω : Νά τνε διῆς πῶς ἔσιαξε, χσῆ γένικε (σιαγμένος).

σιδερόχορτο, τὸ=ἀγροστῶδες φυτόν.

σιλδισμένος, ν, νο=τριμένο νόμισμα, ὥστε τὰ γράμματα νὰ μὴ φαίνονται καλά : Ὅσα σιλδισμένα κάρτα εἶχε γούλα ἔμένα τὰ δωκε. Αὐτὸ εἶνε πολὺ σιλδισμένο.

σιντίζω, λ. τ.=1) ἀποκάμνω : Σίντσα ἀπ τὰ λόγια τς. Τὸ σίντσο ἀπ τῆ δλειὰ τὸ καμένο. 2) καταφεύγω : Σιντσε ἀπ κάτ στὸ σατσάκι.

σίχνα, τὰ, μόνον εἰς τὸν πληθυντικόν=τὰ λάβαρα τὰ φανάρια καὶ ὁ σταυρὸς ποὺ περιφέρουν κατὰ τὰς λιτανείας ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας : Ἦρτανε καὶ τὰ σίχνα στὸν Ἅγι Γιώργη. Βγήκανε νὰ τονε προσωπατήσ-νε μὲ τὰ σίχνα.

σκάμα, τὸ=ἄφρὸς σάπωνος : Μέσ σ ἐκεῖν τὰ σκάματα νὰ μουσκέψης τὰ μαδήλια. (σκαματίζω).

σκάμνος, δ=μεγάλο σκαμνὶ διὰ τὴν κούφαν τῆς βουγάδας : Φέρ τὸ σκάμνο νὰ στήσ-με τ γούφα.

σκαμνάκια, τὰ=παιγνίδι, κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ παῖκται ὑπερπηδοῦν ἀλλήλους.

σκαμνιά, ἡ=ἡ μουριά : Σεῖσε τῆ σκαμνιά νὰ μαζώξμε σκάμνες.

σκαβάζω=διακρίνω, ἀντιλαμβάνομαι : Δὲ σκαβάξ ἀπὸ δλειῆς τοῦ σπιτιοῦ. Τὸ ἕνα τὸ μάτ τς κάνε δὲ σκαβάξ. Ἐσὺ λὲς ἀμὰ ἐκεῖνος τίποτα δὲ σκαβάξ.

σκαρφίζμαι=ἐπινοῶ : Ποὺ τὸ σκαρφίσκε τὸ τέκνο, ἕνα τέτοιο πρᾶμα.

σκάς, δ=τὸ πτηγὸν συκοφάγος : Ἦρτ ὁ Αὔγουστος, ἄρκεψανε νὰ πέφνε οἱ σκάδες.

σκατοθούρβουλας, δ=σκαραβαῖος : Σὰν ἔκαμναν γούλες οἱ μέλισσες μέλι, θάκαμναν κι οἱ σκατοθουρβούλι. παρ.

σέτς, τὰ, λ. τ.=δ σωρὸς τοῦ σίτου κατὰ τὸ λίχνισμα εἰς τὸ ἄλῶνι σχήματος τριγωνικοῦ πρίσματος, πρὶν δερμονισθῆ : Ἀπόψα ἔχμε μεγάλο σέτς, Πόσα κηλὰ λὲς νὰ εἶνε αὐτὸ τὸ σέτς ;

σκαπετεύω καὶ σκαπετίζω=δραπετεύω, διαφεύγω τὴν ἐξουσίαν : Σκαπέτ-σε κατὰ τσῆ Στράντζας τὰ βνά Μόνε τὸν εἶδε τὰ σκαπέτ-σε.

σκεβρώνω=στραβαίνω : Σκέβρωσε ἡ πόρτα. Καὶ τὰ χέρια μ σκέβρωσαν.

σκέλια, τὰ, μόνον εἰς τὸν πληθυντικόν=αἱ κνήμαι τῶν ποδῶν : Τὸ βανε ἀνάμεσα στὰ σκέλια τς καὶ τὸ στουβάνισε. Πόνεσαν τὰ σκέλια μ.

σκελίδ, τὸ=δέσμη : Σκελίδια, σκελίδια βγαίν-νε τὰ μαλλιά μ στὸ χτένι.
σκελίδα, ἡ=τὰ χωριστὰ τεμάχια τοῦ σκόρδου καὶ τοῦ καρυδιοῦ : "Ε-
φαγα τρεῖς σκέλιδες σκόρδο Διὲς ἓνα καρύδ μ ἕξ σκέλιδες. Δόμ κ ἔμένα
μνιά σκέλιδα.

σκετζεύω=βασανίζω : Τονε σκέτζεψανε σὰ δὸ Χστό. Τί τὸ σκετζέβς
τὸ παιδί ;

σκιά, ἡ=συκιά : 'Ανέβκε στὴ σκιά. Ξεράθκε ἡ σκιά.

σκιάζω=ἐπὶ ζώων, φοβίζω : Σκιάξε κομμά τ ἄλογο νὰ γιρίς κατὰ δῶ
Μὴ δὸ σκιάης.

σκιάστρο, τὸ=σκιάχτρο : Γένικε σὰ δὸ σκιάστρο.

σκιῶ=σχίζω : Τί λές, ἔσκισανε τς ποδιέι σ γιὰ νᾶρτς. Σκίσκε ἡ γῆς
καὶ βῆκα μέσα.

σκιωματιά, ἡ=σχισημή : Τὸ παντελόνη σ ἔχι μνιά σκιωματιά.

σκλαρκοῦ, ἡ=φιλοξήρα : Μᾶς τὸ ξέρανε τ ἀβελάκι μας ἡ σκλαρκοῦ.
(σκλαρῆκι)

σκλί, τὸ=δέμα στελεχῶν λιναριοῦ πρὸς κατεργασίαν : "Εβγακα σήμε-
ρα πενήθα σκλιά. "Εβανε τὰ σκλιά στὸ ρέμα νὰ τὰ λιμνιάσ. Θὰ μελιγήσω
τὰ σκλιά μ.

σκλήκια, τὰ=μεταξοσκώληκες : Φέτο ἔβανε ἓνα βακέτο σκλήκια
Ψόφσανε τὰ σκλήκια μ.

σκομαχοῦμαι=λέγεται ὅταν κανεῖς σφίγγεται ἢ προσπαθεῖ νὰ ση-
κώση πολὺ βαρὺ πρᾶγμα καὶ βογγᾶ : Τί σκομαχιέσαι ; Πολὺ σκομαχιέται
τὸ μωρό.

σκορδοκαίλα, ἡ=δίψα μετὰ τὴν σκορδοφαγίαν : Σὰ γαλῆ ἦδανε ἡ
σκορδαλιά, ἀμὰ καὶ ἡ σκορδοκαίλα τς δὲ τραβγιέται. Εἰρωνικῶς : Τί λές,
σὰ δὲν ἔρτς, σκορδοκαίλα. (σκορδᾶς, σκορδίλα, σκορδοπλεξούδα).

σκορδίτ-ς, ὁ=ἀσθένεια τοῦ βλεφάρου, πού τὸ χαράζουν μὲ σκορδό-
φλουδα.

σκοτίδα, ἡ=σκότος : Βγήκαμε στὸ δρόμο μὲ τὴ σκοτίδα. Δὲ φοβοῦμαι
γὼ στὴ σκοτίδα. (σκοτιδιάζω, σκοτεινιάζω). Πολὺ λήγορα σκοτιδιάζ τώρα.
Μὴ μὲ σκοτιδιάης. Σκοτιδισανε τὰ μάτια τς.

σκοῦλος, ὁ=1) τὸ μέρος τοῦ σκερπανιοῦ πού χρησιμεύει γιὰ νὰ κτυ-
ποῦν τὰ καρφιά : Βύργε ἀπ τὸ σκοῦλο. "Εσκασε ὁ σκοῦλος τοῦ βαλτᾶ. 2)
ἡ κεφαλή, τράχηλος : Δέ βορ νὰ σκῶς τὸ σκοῦλο τ. Λύθηκε ὁ σκοῦλος τ πιά,
θὰ πεθάνι.

σκονιάζω=ἐπὶ ξύλων, διατρυπῶμαι ὑπὸ τοῦ σάρακος. Σκούνιασαν
οἱ μουργάδες.

σκούτα, ἡ=μεγάλο τετράγωνο πανὶ εἰς τὸ ὁποῖον περιτυλίσσουν τὸ
βρέφος ἐνδεδυμένον : Τύλιξ το μέσ στὴ σκούτα νὰ μὴ გρυῶς. Λέρωσες τὴ
σκούτα τ παιδιοῦ.

σκουτιά, τὰ=ἐσώρρουχα : Πορπατεῖ καὶ τὰ σκουτιά τς σβαρνίζδαι τὸ καταπόδ τς. Κρέμασαν τὰ σκουτιά τ.

σκυλόμαλλα, τὰ=τὰ λεπτὰ πούπουλα πὸν ἔχουν τὰ κοτόπουλα, τὰ παπιά καὶ χηνάρια, ὅταν πρωτοβογῶν ἀπὸ τὸ αὐγὸ : Ἄκόμα εἶνε μικρό, ἔχῃ σκυλόμαλλα. Τ' ἀσπροητάκια ἔβγαναν σκυλόμαλλα.

σκυλοβαβίζω=γογγύζω ἀπὸ ἰσχυροὺς πόνους πρὶν ἐκπνεύσω : Θὰ σκυλοβαβίξ ὁ ἀναθεματισμένος κι ὕστατα θὰ πεθάνῃ.

σκυλοδρέπμαι=1) συναισθάνομαι τὸ σφάλμα : Ὅσο καὶ νὰ εἶνε σκυλοδρέπεται. 2) φιλοτιμοῦμαι : Σκυλοδρέπκε ἀπ τὸ δεσπότη καὶ εἶπε τὸ «ναί».

σκυλιάζω=θυμῶνω χωρὶς νὰ δύναμαι νὰ κάμω τίποτε : Σκυλίασε ἀπ τὸ κακό τ. (σκυλί, σκύλαρος, σκυλίλα, σκυλίσιος, σκυλοφάγωμα).

σκώνω=ἐνάγω : Μὲ σήκωσε γιὰ διακόσια γρόσια. Θὰ σὲ σκώσω νὰ μὲ πλερώῃς.

σγαίγμαι=συγκαίομαι, ἐρεθίζεται τὸ δέρμα μου διὰ τῆς τριβῆς : Σγάηκανε τὸ ποδαράκια τ Τ ἄλιψε πλὸ γιὰτι σγάηκε.

σ-λάβσεμ, λ. τ.=ὡς τόσο : Σ-λάβσεμ θὰ τὸ πῆ. Σ-λάβσεμ νὰ πάη κι ἐκεῖνῃ.

σμαρίθρα, ἦ=μαρίδα : Τγάνῃσα σμαρίθρες. Κάτσε νὰ σὲ φλέψω σμαρίθρες.

σνάπ, τὸ=σινάπι : Δὸμ λίγο σνάπ νὰ βάνω σταφλερμιά. (σναπιά σναπισμός)

σ-νάστριζω=ὀφελῶ : Κάνε καὶ δὲ μὲ σ-νάστρισε αὐτὸ τὸ μέρος. Πολύ τονε σ-νάστρισαν τὰ γιαιτρικά τς. Πάρ το καὶ νὰ διῆς πόσο θὰ σὲ σ-ναστρίς.

σ-νατοί μὰς=μεταξύ μας : Σ νατοί μας νὰ τὸ ξέρωμε. Σ-νατοί τς τὰ καμανε ὅ,τ ἔκαμανε.

σ-νερίζμαι=ἀπομιμοῦμαι, ἀμιλλῶμαι : Σ νερίζδαι ποιὸς νὰ φάη τὸ πλειότερο. Μή δονε σ-νερίζεσαι, γιὰτι δὲ φτάνῃ τὸ νιονιό τ.

σνίκῃ, τό, λ. τ.=τὸ τέταρτον τοῦ κοιλοῦ, μέτρον χωρητικότητος : Μ ἔδωκε δυὸ σ-νίκια σιάρ. Ἐβρασε ἓνα σ-νίκῃ κόλλῃβα.

σ'νονόματος, τ, το=ὁ ὀμώνυμος : Μὲ τὸ σ'νονόματο μ μαζί. Εἴμαστε καὶ σ-νονόματ.

σνίχι, τὸ=ὁ τράχηλος, σβέρκος, ὁ τελευταῖος τραχηλικὸς σπόνδυλος : Πιάσκε τὸ σνίχι μ. Τὸν ἔτριψε τὰ σνίχια τ. Ἄγισμὸ δὲν ἔχνε νὰ σνίχια μ.

σδραύλιστο, τὸ=συνδαύλιστρον, τὸ ξύλο μὲ τὸ ὁποῖον τρίβουν τὸν φοῦρνον καὶ συνδαυλίζουν τὰ καψίδια : Μὲ τὸ σδραύλιστο θὰ σὲ κυνιγάγω.

σοβάτ, τό, λ. τ.=ποτήστρα προβάτων : Ἐφερε τὰ πρόβατα στὸ σοβάτ.

σογιάς, ὁ=ἡ σουγιά, σουγιατζίκα ἢ μικρή : Ηῦρα μνιά καινούργια σουγιατζίκα.

σοκίζω, λ. τ.=ξεριζώνω, ἀνασκάπτω χέρσον τόπον: Σόκτισε γού-
λες τς τζίγρες.

σόπα, ἡ=ράβδος: Τὸ τσάκισε τὸ κέρατο τ με τ σόπα. Γοῦλι ἡ προ-
κοπή τ εἶνε ἡ σόπα τ.

σογούνια, τά=παλαιὰ καὶ χοντροκαμωμένα ἐνδύματα: Πορπατεῖ
καὶ κρέμει τὰ σγούνια τς. Σ-μάζωξε τὰ σγούνια σ.

σούδα, ἡ=στενὴ δίοδος: Πέρασ ἀπ τ σούδα. Ἀνάμεσα εἶνε μνιά
σούδα.

σουλτάρα, ἡ=πέραμα μεταξὺ ἐσπαρμένων ἀγρῶν διὰ τὰ βόσκοντα
ζῷα: Θ ἀφήινε καὶ δυὸ σουλτάρες στὸ μρᾶ γιὰ τὰ πρόβατα.

σουνετεύω=περιτέμνω: Τονε σουνέτεψανε με τὸ ζῶρ.

σουρμαλλάγω=σύρω τὰ μαλλιά ἢ τὰ ἐνδύματά τινος: Τί τὸ σουρμα-
λάς τὸ παιδί;

σουρμές, δ=1) σκωρίασις σταχύων: Πολὺ σουρμὲ ἔχνε φέτο τὰ στάρια.
Θὰ φάμε σουρμελιδικὸ ψωμί. 2) σύρτης: Τράβα τὸ σουρμὲ καὶ κλείσ το.

σουρδίζω, λ. τ.=1) ἐξορίζω: Τονε σούρτσανε ἀπ τὸ χωριό. 2) πάσχω
διάρροϊαν: Πονεῖ ἡ κηλιά τ καὶ τονε σουρδίζ γαιῖμα. Τνε σούρτσε. δέκα
καταχέρια.

σουσμίζμαι=μορφάζω: Τί σουσμίζεσαι ψειροῦ; Μόνε νὰ σουσμίζε-
ται ξέρο.

σουσοῦμ, τὸ=φυσιογνωμία: Τονε γνώρσα ἀπ τὰ σουσοῦμια τ.

σούτα, ἡ=γίδα χωρὶς κέρατα: Καὶ ἡ μάννα σούτα καὶ τὸ κατσκάκι
τς σοῦτκο.

σουπί, τὸ=θεραπεία δέρματος πρὸς κατασκευὴν γούνας: Ἔβανε τς
ἀλεποῦς τὴ προβειὰ στὸ σουπί.

σοφίζμαι=ἐπινοῶ: Διές τονα τί σοφίσκε νὰ κάμ. Σοφίσκα κι ἐγὼ
ἓνα προῖμα.

σοφραλίκι, τὸ, λ. τ.=τραπεζομάντηλο: Ἄπλωσε τὸ σοφραλίκι. Ἔχμε
ὄλοκαίνουργιο σοφραλίκι. (σοφράς)

σπάθ, ἡ=1) τὰ πλατιά ξύλα τοῦ ἐργαλειοῦ ποὺ ἐνώνουν τὰ δυὸ ποδά-
ρια: Ἔκατσε στὴ σπάθ. 2) Βέργα ποὺ βάζουν ἐμπρὸς στὰ μιτάρια διὰ
νὰ κάμνουν διαφορετικὸ φάσιμο 3) Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ φασίματος: Ἔβα-
νε σπάθ. Γένεται σὰ σπάθ.

σπαθόχορτο, τὸ=κίτρινον ἄνθος χρησιμοποιούμενον ὡς θεραπευτι-
κόν: Ἔβρασε σπαθόχορτο καὶ ἤπγε. Λέγεται καὶ σπαθολούλο.

σπαθόλαδο, τὸ=λάδι με σπαθολούλουδα ποὺ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν
θεραπείαν πληγῶν: Ἔσκισε τὸ κεφάλι τ καὶ τό βανε σπαθόλαδο.

σπάνω=πάσχω ἀπὸ κήλην: Πῆγε νὰ σκῶσ τ βασταγαριὰ κι ἔσπασε.
Ἔνα γερό, δυὸ σπασμένι τονε νικάνε. παρ.

σπίνος, δ=διάφορα μικρὰ πτηνὰ με ὄραϊον πτέρωμα.

σπιτίσιος, α, ο=οικιακῆς κατασκευῆς: "Ἐφαγαμε καὶ σπιτίσιο χαλβᾶ. (σπιτικό, σπιτώνω)

σταλίζω=κοιμίζω τὰ πρόβατα τὸ μεσημέρι: Ποῦ θὰ τὰ σταλίσ-με τὰ πρόβατα;

σταλώνω=ἐπὶ νεογεννήτου, ἴσταμαι ὄρθιος: Δὲ στάλωσε ἀκόμα τ ἀρνάκι.

σταμάτια, τὰ=ἀσθένεια προερχομένη ἀπὸ ἀνεκπλήρωτον ἐπιθυμίαν φαγητοῦ: Τὸ καμένο τὸ βῶδ ἔκαμε σταμάτια. Μὴ μὲ κητάης καὶ θὰ κάμς σταμάτια.

στάλα=1) σταγών. 2) μικρός: Μνιὰ στάλα παιδί. Μνιὰ στάλα αὐγό.

στανικῶς=διὰ τῆς βίας: Δὲ σᾶς τὸ πῆρα στανικῶς.

σταπίδα, ἦ=1) σταφίς. 2) ἡμικάθισμα χορευτοῦ κατὰ τὸν χορόν: Πή-δα, κάμε καὶ μνιὰ σταπίδα. Κατασκοτώθηκε νὰ πδαῖη καὶ νὰ κάμνη στα-πίδες.

σταραῶς, ὄ=τὸ πτηνὸν σιταρήθρα: Μαζώχκανε καὶ οἱ σταραῶδες; ἐκεῖ πῶσπερναμε.

σταροκούκκια, τὰ=κόκκοι σίτου βρασμένοι πὺν προσφέρονται εἰς τοὺς συγγενεῖς κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ὀδοντοφυΐας βρέφους, πισπιλωμένοι μὲ ζάχαρι καὶ κουφέτα Κόλλυβα χωρὶς ἄλευρι μὲ ζάχαρι, σταφιδες, καρύδια καὶ κανέλλα: Σ ἔφερα τ γιοῦ μ τὰ σταροκούκκια νὰ τὸν εὐκιστῆς.

σταυρολογία, ἦ=ἄρραβῶν μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ παπα: Ἐκείνι ἄρβω-νιάσκε μὲ σταυρολογία. Ἐγὼ δὲ θέλω ἄρβῶνα χωρὶς σταυρολογία.

σταύρωσ, ἦ=τὸ σημεῖον ὅπου διασταυρῶνεται τὸ στημόνι εἰς τὴν διάστρα ἢ στὸν ἐργαλειό: Χάλασε ἡ σταύρωσ.

σταυρώνω=συναντῶ: Σταύρωσα στὸ δρόμο καὶ τὸ γιό τς.

σταφνίζω=κτυπῶ: Τονε στάφνισε πεδέξ στὸ γῶλο. Δε δνε, σταφνίης κανα δυό.

σταφλερμνιά, ἦ, καὶ *σταφλοτουρσή*=διατηρημένα σταφυλαὶ μέσα εἰς μοῦστον καὶ σινάπι: "Ἐφαγα σταφλερμνιὰ καὶ μὲ πόνεσε ἡ μέση μ.

σταφλίτ-ς, ὄ=σταφυλίτις: Πρίσκε ὁ σταφλίτ-ς τ καὶ δέ βορ νὰ πάρ ἀνάσα.

σταχτούδια, τὰ=ἡ δευτέρα ἡλικία τῶν μεταξοσκωλήκων: Εὐπνησαν τώρα σταχτούδια. Τὰ δκά σας σταχτούδια εἶνε γιὰ μυρμηγάκια; (σταχτής, σταχτιάζω.

στέφανο, τὸ=ὁ ἕτερος τῶν συζύγων: Νὰ τμίης τὸ στέφανο σ.

στεφανοπάη, τὸ=δῶρον τοῦ παρανύμφου εἰς τὴν νύμφην, ἀποτελού-μενον ἀπὸ τεμάχιον ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον ἀπλώνεται ἐπάνω εἰς τὰ χέρια τοῦ παρανύμφου τὴν στιγμήν πὺν ἀλλάζει τὰ στέφανα: Τν ἔρξε καὶ πέδε πχόπλα μεταξωτὸ στεφανοπάη.

στύλι, οἱ=παιγνίδι μὲ τὴν ἀλλαγὴν τῶν στύλων: "Ἐπαιξαμε στύλι καὶ καμνιὰ βολὰ δὲ γένικα μάννα.

στηλώνω = 1) προσηλώνω : Στήλωσε τὰ μάτια τ στο ταβάνι. Στήλωσε τὰ ποδάρια τ καὶ δὲ βορπατεῖ. 2) γεμίζω : Στήλωσε τὸ σπὶτ ἀπὸ τ μυρωδιά· *στηλιάρ*, τὸ = δαρμός : Τονε τράβξε ἕνα καλὸ στηλιάρ.

στημόνι, τὸ = οἱ στημονες τοῦ ὑφάσματος : Πολὺ χολορὸ ἔπεσε τὸ στημόνι.

στημονίζω = λέγεται ὅταν φαίνεται τὸ στημόνι : Πολὺ στημονίζ τὸ πανί σ. Τὸ χτένι τὸ κάμνει καὶ στημονίζ.

στοῦθος, ὁ = μέγα πέτρινο γουδί, γιὰ τὸ κουπάνισμα τοῦ κ-ηρημᾶ καὶ τοῦ πληγουριοῦ : Βγήκε στοὶ στοῦθο νὰ φωνάξ.

στραβλάγω = στραβώνω μέλος τοῦ σώματος, ἔξαρθρώνω : Στραβούλιξε τὸ ποδάρ τ. Ἔπεσα καὶ στραβούλιξα τὸ χέρι μ. (στραβούλιμα).

στραγλάγω = αποστραγγίζω : Ἰδρωμένος σταγούλιξε τὸ κμάρ τὸ νερό.

στρέβλα, ἡ = υιοτὸν ξύλον, ποὺ τὸ περνοῦν διὰ νὰ συκρατῆ ἄλλο σπασμένο : Ἔβανα δύο στρέβλες στοὶ τρεχούλι γιὰ νὰ μὴ daγδίσ.

στρεβλός, ἡ, ὁ = καρύδι ποὺ ἡ ψίχα του δὲν βγαίνει εὐκόλα : Τέτοια στρεβλὰ καρύδια πῶς θὰ τὰ φᾶμε;

στρέγω = δέχομαι : Τὸ στρέξ νὰ σὲ πάρω γὰ παιδί ; Τονεγ εἶπα νᾶρτ' ἀμὰ δὲ δὸ στρεξε. Νὰ διοῦμε τὸ στρέει ἡ μάννα τ ;

στρεπελός, ἡ, ὁ = μικροκαμωμένος : Τί στρεπελὸ παιδί εἶν αὐτό ; Ἔχι ἕνα στρεπελὸ κεφαλάκι ἴσαμε τῆ γροθιά μ.

στρίγα, ἡ = πίσις : Σὰ δὸν ἔβανανε στῆ στρίγα τότε τὰ μαρτύρσε γοῦλα.

στριφτάρ, τὸ = κρουνός : Γύρσα τὸ στριφτάρ, ἀμὰ δὲ δρεῖχι. (στρίφτω)

στράφτω = 1) ἀστράπτει : Ἔστραφτε καὶ βουβούνιξε τόσηνι ὥρα. 2) λάμπω : Τί στράφτ ἐκεῖ κατὰ γῆς ; 3) κτυπῶ ἔξαφνικά : Σὰ δὸν ἔστραψε δυὸ πάτσες ἀρκαδάς, σβιτζίνιξανε τ αὐτιά τ.

στρουμώνω = στρουμώνω, περιορίζω εἰς μίαν γωνίαν, ὠθῶ : Τί τὸ στρουμώξες τὸ καμένο ; Πῆγε καὶ στρουμώχκε πίσ ἀπ τὰ μαξλάρια. Εὔρε τν ὄρνιθα στρουμωμένη μὲς στὰ τσαλιά. Τόσο στρουμώμα δὲ εἶνε καλό. Τὰ φερες καὶ τὰ στρουμώξες ἐδῶ ἀπάναπανωτά.

στροφός, ἡ, ὁ = ὁ ἔχων γεῦσιν στίψεως : Τὰ σουρβα ἀκόμα εἶνε πολὺ σπαῖ.

στιρίζω = συμφωνῶ νὰ ἐργασθῶ ἐπὶ μισθῶ : Πόσα σὲ στοίχιζε ὁ βαβάη σ ; Στοίχισα στ βάρβα μ τ ἀλώνι πενήδα γρόσια κι ἕνα ζευγάρ γεμενιά.

στιχίό, τὸ = πνεῦμα φυλάττων τι : Βγήκε τὸ στιχίό νὰ τονε βνίξ. Πῆρε τ φωνή τ τὸ στιχίό.

σύβρας, ἡ = κρομμύδι ξανθισμένο μέσα σὲ λίπος : Ἔφαγα φάβα μὲ σύβρας.

σῦδεκνος, ὁ = παράνυμφος : Φάγε σῦδεκνε ἐλιές. Ὅριστε σδέκνισσα νὰ κάτσαμε.

συδχαίνω = *δμιλῶ* : Ἐκείνι ἐμένα δὲ μὲ συδχαίνι.

συνγκάζω = ἀντιλαμβάνομαι ὅ,τι προσπαθοῦν νὰ ἀποκρύψουν : Ποῦ νὰ τὸ συνγκάς κανεῖς τέτοιο πρᾶμα. Ἐγὼ τὸ σ-νείκασα ἀπ τὰ λόγια τς.

σύνορο, τὸ=1) ὄριον : Χάλασε τὸ σύνορο τ χωραφιοῦ. 2) παιγνίδι ἀποκρηάτικο, κατὰ τὸ ὁποῖον δένουν τὰ χέρια ὑπὸ τὰ γόνατα ἐκείνου ποῦ γίνεται σύνορο καὶ τὸν κυλοῦν πότε ἐδῶ πότε ἐκεῖ μὲ διαφόρους προφάσεις διὰ νὰ γελάσουν : Τὸν ἔκιμαμε σύνορο καὶ ξεκαρδίσκαμε στὰ γέλια.

συβίνι = εἰσδύει : Νὰ σιάξ τὸ γεροσταλαμό τ, γιατί τὸ νερὸ συβίνι μέσ στὸ θεμέλιο τοῦ σπιτιοῦ τ.

σύξλος, *σύξλι*, *λο* = ἐννεός : Σὰ done πιάσκε ἔτς ἄσκημα, ἀπόμκε ὁ καμένος σύξλος. Ἀναγάσκα νὰ σταθῶ κι ἐγὼ σύξυλι καὶ νὰ τὸνε κητάζω σὰ δὲ βῶδ.

συρτός, ὁ = εἶδος χοροῦ : Τράβα τὸ συρτὸ νὰ χορέψμε.

σύρτς, ὁ = 1) ἀλωνιστικὸν ἐργαλεῖον : Πάρτε τς σύρτες νὰ μαζώξμε τ ἀλώνι. 2) ἐργαλεῖον μὲ τὸ ὁποῖον κλειδώνουν τὴν θύραν : Χάλασε ὁ σύρτς. (συρτίζω).

σύφταστα, ἐπίρ. = ἀμέσως : Ἔδε βῆκα ἐγὼ σύφταστα ἤρτε κι ἐκείνι ἀπὸ πῖς. Νὰ προφτάξ ἡ μάννα σ σύφταστα νάρτη.

σύψχος, ὁ = ψυχὴ, μόνον εἰς τὴν φράσιν : Τὸν ἔβγανε τὸ σύψχο τ.

σφάλαγας, ὁ = ἀσπάλαξ : Ὁ ἔρμος ὁ σφάλαγας τὸν ἔκαμε νιάμα τὸ βαχτσέ. (σφαλαγιά)

σφαλίγκος, ὁ = πεινός : Σὰ σὲ βαστάει ὁ σφαλίγκος, ἔβγα. (σφαλιῶ)

σφειά, ἡ = ἡ ἀκταία, ζαμπουκιά, ἀπὸ τῆς ὁποίας τὸ ξύλον ἔκαμναν «σφειά», φυσεία. Κόψε μνιὰ σφειὰ νὰ κάμ-με ἕνα πατλαγούτς.

σφιξ, ἡ καὶ *σφιχτοκωλιά* = 1) δυσκοιλιότης : Τὸν ἔπιασε μνιὰ σφιξ, πῆγε νὰ σιάς. 2) βία πρὸς ἀποπάτησιν : Μέγ ἤρτε μνιὰ σφιξ, κόδεψε νὰ τὰ κάμω ἀπάνι μ. 3) ἀνάγκη : Τὸ γαιρό πγ εἶχε τὴ σφιξ, παρακάλε.

σφραγιστό, τὸ = ξυλίνη σφραγίς διὰ τῆς ὁποίας σφραγίζονται τὰ κουλικιάκα καὶ οἱ λειτουργιές : Δὸμ τὸ σφραγιστό σ, ἄμνια. Πήραμε κι ἐμεῖς ἕνα καινούργιο σφραγιστό.

σχαμερός, ἡ, ὁ = σιχαμερός, ἄσχημος : Τί σχαμερὴ πγ εἶνε. Κὰτ σχαμερὲς ποδάρες.

σχαμερέθω = ἀσχημαίνω : Πῶς σχαμέρεψε ἡ φτήνι τῶρα π γένισε. Κι αὐτὸ πῆρε νὰ σχαμερέβ. (σχαμέρα)

σχωρνοῦμαι = 1) ἐπιτρέπομαι : Νὰ τὸ κάμ τὸ μικρό, σχωρνεῖται. 2) ζητῶ συγγνώμην : Σχωρέθηκαν καὶ μετάλαβανε. 3) ἀποθνήσκω : Σχωρέθηκε κι ὁ Κόπτσαλης. 4) συγχωρῶ : Νὰ σχωρεθοῦνε τὰ πεθαμένα σ.

σχῶριο, τὸ = τὸ «Θεὸς σχωρέσ τον» ποῦ λέγουμε γιὰ τὸν νεκρόν : Αὐτὸ δὲ εἶνε παιδάκι μ γιὰ χόρτασ, εἶνε γιὰ σχῶριο.

σῶγαβρος, ὁ = γαμβρὸς ποῦ μετὰ τὸν γάμον ἐγκαθίσταται εἰς τὸ σπίτι

τῆς νύμφης, μετὰ τὰ πεθερικά του: Τὴν ἄλεπού τιν ἐγδαρὰν ζῶαν καὶ τινε
 ρώτ-σανε. — Πῶς εἶσαι; καὶ εἶπε. — Ἄπ τὸ σῶγαθρο λίγο καλύτερα.

σῶδμα, τὸ=λινὴ κλωστή: Ἐκαμα δυὸ μσάδια σῶδμα. Ποῦ ν τὸ σῶδ-
 μα, ποῦ ν τὸ νῆμα;

Τ

τάβ, τὸ λ. τ.=ἡ κατάλληλος κατάσταση ἢ ἐποχὴ: Τὰ χωράφια μας
 τώρα εἶνε ἀπὰ στὸ τάβ τς. Ἡ δαυάλα μας εἶνε ἀπὰ στὸ τάβ τς.

ταβλαδίζω, λ. τ.=καθιστῶ κατάλληλον: Τὰ χιόνια καὶ οἱ παγωνιές,
 τὰ ταβλάδσανε τὰ χωράφια. Ἔτς π ταβλαδίσκε κείνο, τίποτες δὲ θέλι.

ταβάς, δ, λ. τ.=μέγα μαγειρικὸν σκεῦος, διαμέτρου 0,90 μ. καὶ βά-
 θους 0,15 μ. χρησιμεῦον κυρως διὰ τὸ μαγεῖρευμα τῶν ρετσελιῶν: Δόστε
 με δανικὸ τὸ ταβά σας.

ταγή, ἡ=φορβή, τροφή τῶν ζῶων: Σώθηκε ἡ ταγή καὶ δὲν ἔχω τί νὰ
 δώκω στς ὄρνιθες.

ταγίζω=1) χορηγῶ τροφήν: Τάγισε κομμά τὸ μαρό, ὡς νὰ πλύνω. 2)
 δωροδοκῶ: Τάγισε τὸν ἱστιντακτοῦ πενήδα λίρες κι ἀπολύθηκε. Μὴ done
 γλέψ κὰμνει τὸν ἄγριο, εἶνε ταγισμένος.

ταμάμ, ἐπίρ. λ. τ.=Ἔρτε ταμάμ τρεῖς ὀκάδες (ἀκριβῶς). Τώρα γένι-
 καμε ταμάμ (ἴσοι).

ταμαμλαδίζω=ἀποτελειώνω: Νὰ πὰ νὰ βοῆς ἀκόμα δέκα λίρες νὰ
 τσὲ ταμαμλαδίς-με.

ταχμίη, τό, λ. τ.=συμπερασμός: Ἔτς μετὸ ταχμίη εἶνε ἴσαμε δυὸ
 ὄρες δρόμος. Τὸ πῆρα μετὸ ταχμίη γιὰ τρεῖς ὀκάδες.

τάταρος, δ=Τάρταρα: Μ ἔβανες μέσ στς γῆς τὸ Δάταρο.

τασ-μάς, τό, λ. τ.=κορδόνι ἀπὸ λωρίδα δέρματος: Τὰ δένι μετς τασ-
 μάδες γιὰ νὰ μὴ λυοῦνται.

ταζέδκος, κ2, κο, λ. τ.=νωπός: Πολὺ τ ἀγαπάει τὸ ταζέδκο τὸ τυρὶ
 καὶ τὸ ταζέδκο τὸ βούτρο. Νὰ με δώκεις, κανί δυὸ ταζέδκα αὐγὰ νὰ τὰ βάνω
 στὴ γλῶκα μ.

τεζέκα, ἡ=βῶλος μεγάλος ξηροῦ χόματος: Τὸ μεγαλύτερο νὰ διῆς πῶς
 γιρῆ τς τεζέκες στὸ χωράφ. Νὰ βαρῆς τς τεζέκες μετὸ λισγάρο νὰ σκορ-
 πᾶνε.

τέκοιος, α, ο,=ἄντων. ἄορ. ἄντι τέτοιος: Ἡμασταν, ἐγώ, ὁ Διαμαδῆς
 κι ὁ τέκοιος. Εἶνε τὸ τέκοιο π δὲ μ ἀφίνη.

τεκνεφέσκος, κ2, κο, λ. τ.=ἄλογο φυματικόν: Ἄγώρασ ἔνα ἄλογο καὶ
 βγῆκε τεκνεφέσκο.

τεπές, δ, λ. τ.=ὑψωμα, λόφος, στοίβα: Βγῆκε στὸ δεπέ. Τὰ καμ ἔνα
 δεπέ καὶ τᾶφκε. Κοδὰ σ ἔκειν τὸ δεπέ εἶνε τ ἄγιασμα,

τηκαντίζω, λ. τ.=στενοχωροῦμαι εἰς τὸ ἔπακρον: Τηκάντσε ἡ ψχή μ αὐτὸν τὸν ἀργαλειό. Ὅποιοι ἄλλοι νά ἦδανε, θαλά τηκαντίς μ αὐτὸ τὸ διφδίρ.

τνάζ, τὸ=τὸ ἀλωνισμένο γέννημα προτοῦ λιχνισθῆ: Ἔχμ ἓνα μεγάλο τνάζ. Ἐλάτε νά λιχνίς-με τὸ τνάζ. (τνάζω)

τμαρεύω=1) περιποιῶμαι τὸ ἄλογο μὲ τὸ ξυστρί: Τμάρειψες τ ἄλογο; Τὸ καμα ἓνα καλὸ τμάρ. 2) τιμωρῶ, δέρνω: Τὸν ἔπιωσε στὸ δρόμο καί τονε τμάρειψε. Θέλι ἓνα καλὸ τμάρ νά τὸ θμᾶται. (τμάρ, τμάρημα).

τότ, τὸ=τὸ πτηνὸν ὧτίς, ἀγρία κούρκα: Ἔπεσυνε τόγια μές στα χιόνια.

τοκάκ, τὸ=μάνδρου, φράιτης ἀπὸ πλεγμένα ξύλα: Ἐκλεισα τὰ κατσίκια στὸ τοκάκ.

τουρλώνω=1) κύπτω χωρὶς νά καθίσω: Γί τονε τούρλωσες βροσιά μ 2) φουσκῶνω: Ἔχμ μνιὰ κιλιά τουρλωμέν, τέτοια

τουρμούκ, τό, λ. τ.=γεωργικὸν ἐργαλεῖον μὲ πολλὰ δόντια ποὺ χρησιμεύει νά μαζεύουν τὰ θερισμένα στάχια: Σαράδα μέρες τράβξα τουρμούκ. (τουρμουκιά, τουρμουκάκ).

τρανεύω=μεγαλώνω: Τράνεψαν τὰ παιδιὰ τ, τράνεψαν καί οἱ βελάδες τ.

τρανός, ἡ, ὁ=μεγάλος: Ἐκεῖνος εἶνε δυὸ χρόνια τρανύτερος ἀπὸ μένα. Ὁ τρανός ὁ γιόζι μ Φέρε τῆ δρινῆ τῆ βνάκα.

τράχωμα, τὸ=ὄ,τι δίδει ἡ νύφη στὸν γαμπρό, εἰς χρῆμα ἢ ἀκίνητα κτήματα: Τώρα γιρέβ τὸ τράχωμα νά τνε πάρ. Τν ἔδωκε τὸς προῖκα καὶ δυὸ κανάτια ἀβέλι τράχωμα.

τρέμσα, ἡ=λεπτὸς μεταλλικὸς δίσκος μὲ τρύπαν διὰ τὸ στόλισμα τοῦ γύρου τοῦ φακιολιοῦ: Πολὺ τν ἔπρεψανε οἱ τρέμσες. (τρέμω, τρεμούλα, τρεμλιάζω).

τρεχούλι, τὸ=τροχός: Τσακίσκε μνιὰν ἀψίδα ἀπ τὸ τρεχούλι. Εἶδα τς τρεχλιές πῶκαμαν τὰ τρεχούλια.

τριάδαφλόκοβος, ὁ=ἡ ὠοθήκη τῶν ρόδων ποὺ χρησίμευεν ὡς λατρικόν: Βράσε τριάδαφλόκοβ καὶ δὸς το νά πιῆ.

τριβόλι, τὸ=κρόσια: Ἔκαμα τριβόλια στὰ τραπεζομάδλα μ. Πολὺ καλὸ τριβόλι.

τρικ-κιά, ἡ=θάμνος μὲ καρπὸν τὰ τρίκουκκα, χρησιμοποιούμενα ὡς στυπτικόν: Ἐφαγε τρίκουκκα καὶ τὸν ἔστιψανε.

τριχώνω=πάσχω ἀπὸ τρίχωμα, σκλήρουνσιν ὀδονηρὰν τοῦ μαστοῦ: Μὲ μοσκοβόλισε βριζόλα καὶ τρίχωσε τὸ βζί μ. (τρίχα)

τριχιά, ἡ=χονδρὸ σχοινὶ ποὺ δένουν τὰ δεμάτια τῶν σταχῶν στὸ ἀμάξι: Κόπκε ἡ τριχιά. Δὸμ τῆ δριχιά σ ν ἀπλώσω τὰ ροῦχα μ.

τρουπακιάζω=ἐπὶ γάλακτος, πηκταίνω καὶ σχηματίζω βώλους: Τρουπάκιασε τὸ γάλα τς καὶ δέ βορ νά βζᾶξ τὸ παιδί τς.

τριφτή, ἤ=μικρὰ τεμάχια ζύμης: "Ἐβρασε λίγη τριφτή νὰ φάη. Νὰ σὲ φλέψω τριφτή.

τσαγάς, δ=καρφί εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἄξονιοῦ γιὰ νὰ μὴν πέφτη τὸ τρε-
χούλι τοῦ ἄμαξιοῦ: Χάθηκε ὁ ἕνας ὁ τσαγάς.

τσάκ, λ. τ.=ἔως: Πλάλει πλάλει τσάκ στὸ "[σωμα τονε πρόφταξα.

τσακατιά, ἤ=τριγωνοειδὲς σύμπλεγμα ἀπὸ χάνδρες, μὲ τὸ ὁποῖον
κοσμοῦν τὰ κεφάλια τῶν βωδιῶν καὶ βουβάλων: Τὰ φόρεσε κι ἀπὸ μνιὰ
τσακατιά. "Ἐπλεξε δυὸ τσακατιές. (τσακίτ).

τσακιῶ,=θραύω, κουπανίζω: Τσάκισε τ λαγήνα στὸ τζεσ-μέ. Τσακεῖ
πιπὲρ στὸ γδί. (τσάκισμα, τσακιστός).

τσακανίζω=τρέμω ἀπὸ φόβον ἢ ρίγος καὶ κρούονται τὰ δόντια μου:
Νὰ διῆς πῶς τσακάνιζανε τὰ δόδια τ. Κρύωσα καὶ τσακανίζνε τὰ δόδια μ.

τσακμακίζω=σπιθοβολῶ: Πάνε στὸ βαποῦ νὰ σὲ τσακμακίς τὰ σπει-
ριά σ. Διὲς πῶς τσακμακίζνε τὰ μάτια τ. (τσακμάκι, τσακμακόπειτρα).

τσάκνο, τὸ=μικρὸ ξυλαράκι: "Ἐπες ἕνα τσάκνο μὲς στὸ γάλα. Τὰ
χεράκια τ ἀδύνατα σὰ τζάκνα. Μάζωξω καθόσα τσάκνα ν ἀνάψω φωτιά

τσακνοπόδαρος, δ=ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πόδια σὰν τῆς ὄρνιθας ἴσια χω-
ρὶς καμπύλες. "Ἀπὸ ποῦ μᾶς ἦρτε αὐτὸς ὁ τσακνοπόδαρος;

τσαλαβτάγω=1) παίζω μὲ τὰ χέρια ἢ μὲ τὰ πόδια μέσα στὰ νερά: Τ
ἄφκε ἡ μάννα τ καὶ τσαλαβτάει στὸ τζεσ μέ. 2) κακοπλύνω: Τὰ τσαλα-
βούτ-σε κομματάκι καὶ τ ἄπλωσε νὰ στεγνώξνε.

τσαλαβούτι, τὸ=κατασκευὴ χωρὶς καθαριότητα, τὸ τοιοῦτον κατα-
σκευασμα: "Ἐγὼ θέλω παστρικὲς ὄλειες κι ὄχι τέτοια τσαλαβούτια. "Ἐκί-
νῆς τὰ φαγιὰ εἶνε γοῦλα τσαλαβούτια.

τσαλαπατιῶ=1) καταπατῶ: "Ἐρξε τὰ κεράσιμ καταγῆς καὶ τὰ τσαλα-
πάτ-σε. 2) κακοπαθαίνω: τσαλαπατιήθηκε τὸ παιδάκι τς καὶ πέθανε. (τσα-
λαπάτιμα, τσαλαπατιμένος)

τσαλεῦω=παίζω μὲ τὰ χέρια, μαλάσσω, καθιστῶ βδελυκτόν: Τὸ τσά-
λεψες καλὰ καλὰ. "Ἐτς π τὸ τσάλεψες ποιὸς τὸ τρώει; Τσαλεῦκε τόσο γαι-
ρὸ στὰ χέρια. Πέταξ τ ἀπὸ κεῖ, εἶνε τσαλεμένο.

τσαλοκόπος, τὸ=ἐργαλεῖον διὰ τὸ κόψιμον ἀκανθωτῶν θάμνων: Πή-
ρε τὸ τζαλοκόπο.

τσαλκομάνα, ἤ=τὸ μακρύτερον ραβδί εἰς τὸ παιγνίδι «τσαλούκι».

τσαλπουρδίξμαι=παθαίνω νευρικὴν κρίσιν: "Ἄλλοῦ τὰ χέρια τς ἄλ-
λοῦ τὸ στόμα τς ἢ καμένι, τσαλπουρδίσκε. Τί τσαλπουρδισμένο προῖμα
εἶν αὐτήνι;

τσαλίκικος, κίσα, κο, λ. τ.=καρπὸς ἐλαττωματικός: Φέτο γοῦλα τσαλί-
κικα εἶνε, τσαλικλάντσανε ἀπ τὸ γαιρό.

τσάμα, τὸ=μικρὴ λωρίδα πανιοῦ: Δὸς ἕνα τσάμα νὰ δέσω τὸ δάχλο μ.

τσαμένο=καημένο, εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν νηπίων: Ποιὸς τὸ βάρσε τὸ
τσαμένο, βρε;

τσαβάτο, τὸ=εἶδος σταφυλιῶν με μεγάλα τσαμπιά πυκνόρογα, με στρογγυλὲς μαῦρες ρόγες, χρησίμων διὰ κατασκευὴν κρασιοῦ: Τὰ τρύγισαμε τὰ τσαβάτα.

τσαντάγρα, τὰ=τὸ φυτὸν κενταύριον: Μαζῶνι τσαντάγρα γιὰ τὸ χιμῶνα. Μούσκεψε τὰ τσαντάγρα καὶ πιὲ τὸ ζμί.

τσαξίρ, τὸ=ἀναξυρίς, βρακὶ ὁμοιο με τὸ πενεβρέκι τῶν μακεδόνων, ποὺ στὰ μέρη μεις τὸ φοροῦσαν οἱ παπάδες: Ἐβγανε τὰ τσαξίρια καὶ φόρесе τὰ τζόβαινα. Ἡ ἐλπίς μου ὁ πατήρ, τοῦ παποῦ μου τὸ τσαξίρ.

τσαοῦς, τὸ=ποικιλία σταφυλῆς, με χονδρὲς ἄσπρες ρόγες, λεπτόφλουδες, ποὺ ὠρίμιζε πρώϊμα δηλ. ἀρχὰς Αὐγούστου.

τσαπουρνιά, ἡ=ἀγρία αὐτοφυῆς δαμασκηνιά, με πολὺ μικρὰ τσάπουρνα ποὺ χρησιμοποιοῦνταν ὡς στυπτικόν: Γιόμς ὁ κόσμος τσαπουρνιές. Στφὰ τὰ ἔρμα σὰ τζάπουρνα.

τσαπράζια, τὰ=περιλαιμιον με μεγάλα καρφιά ποὺ τὸ φοροῦν οἱ σκύλοι. Τὸ μισὸ αὐτοῦ δένεται κάτωθεν τῶν ματιῶν τοῦ μοσχαριοῦ διὰ νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ βυζάξῃ τὴν ἀγελάδα: Νὰ μὴ φόργε τὰ τσαπράζια θὰ τὸ πνιγαν οἱ λύκι.

τσαρδάκι, τὸ=κλαδιὰ βαλμένα ἑπάνω σὲ τέσσερα ξύλα, στημένα σὰ δράνα διὰ νὰ σκιάζον τούς ἀναπαυομένους εἰς τὸ ἄλωνι. Ὅμοιον με δύο στέγας ποὺ τὸ χρησιμοποιοῦσεν ὁ ἀμπελοφύλαξ ὡς σκοπιάν: Πῆρ ἀγέρας τὰ κλαριά ἅπ τὸ τσαρδάκι.

τσαδίρ, τὸ=στρατιωτικὴ σκηνή, τὸ ἀντίσκηνον: Κούρτσανε τὰ τσαδίρια τς καὶ φλάνε. Καταπάγωσαμε μές στὰ τσαδίρια.

τσατάλι, τὸ=δοκὸς με τὸ ἐν ἄκρον της διχαλωτόν: Φέρε τέσσερα τσατάλια νὰ κάμω τσαρδάκι. Ἐκλεψε τὸ τσατάλι ἅπ τὸ φραιζάτο.

τσατσά, ἡ=1) ἀδελφὴ: Δέ δνεγ εἶδε ἡ τσατσά μ. Τί νὰ σὲ πῶ τσατσά; 2) ἔλνοσσία: Μ' ἔπιασε ἡ τσατσά. Τονε δαδάνισε μνιά τσατσά.

τσαχιλώνω=ἐπὶ ἐνδυμάτων, χαλαρώνω ἀπὸ ἐν μόνον μέρος: Τσαχιλωσ ὁ γιακάκι μ. Ἀπὸ παδοῦ τσαχιλώνι τὸ τσπάκι μ.

τσαχείλα, ἡ=1) μεγάλη χεῖλη: Κρέμασ ἡ τσαχείλα τ σὰ δὲ παλιάλωγο. 2) ἡ ἔχουσα μεγάλη χεῖλη: Πῆρε μνιά τσαχείλα σχαμερή, ἀρσ. ὁ τσαχιλας.

τσβί, τὸ=ξύλινο καρφί: Βγάν τὸ τσβί. Ἐχι πόσα τσβιά.

τσαγρίδα, ἡ=ἀπομεινάρια ἀπὸ τὸ λίπος μετὰ τὸ τηγάνισμα αὐτοῦ: Κένωσε τοὶ τσαγρίδες νὰ τσὲ φάγω. (τσαγρίζμαι, τσαγριστός).

τσατσανέματα, τὰ=ἄνοστα καμώματα χαηδεμένου παιδιοῦ: Τὸ σχάθκα, μόν καὶ μόνε γιὰ τ αὐτὰ τὰ τσατσανέματα τ. Ἄς τα αὐτὰ τὰ τσατσανέματα.

τσεβγάρ, τὸ=βοηθητικὸ ζευγάρι: Ἐβανε τσεβγάρ νὰ τραβηγῆ τ ἀμάξ στὸν ἀνήφορο.

τσεγγές, *δ*, λ.τ.=1) *σιαγών* : Κάνε δόδια δέ μ ἀπόμκανε στο γάτ το τσεγγέ μ. Ἔπεσ ὁ τσεγγές τ. 2) Ἔχῃ ἕνα τσεγγέ, γούλι τς ἀποστομώνι.

τσεγγεδίζω, λ.τ.=ἀφίνω τὰ ζῶα νὰ βοσκήσουν τὰ σπαρτά : Ἦδανε γιουρέδκο καὶ ἔβανε τὰ πρόβια νὰ τὸ τσεγγεδίς-νε. Τσεγγέδσε ὁ ἀγελάρς τὸ χωράφ μας.

τσεσ-μές, *δ*, λ.τ.=βρούσις : Οἱ λίρες τ ἔτρεχαν σὰ τζεσ-μές. Πότ-σε τὰ βώδια στο ἴεσ μετζίκο.

τσεκέλι, τὸ=μακρὺ ραβδί, με ξύστρα εἰς τὸ ἕνα ἄκρο καὶ βουκέντριμ εἰς τὸ ἄλλο : Χαῖτα τὰ βώδια με τὸ τσεκέλι. Ὁ ἥλιος ἀνέβκε δυὸ τσεκέλια.

τσεκμές, *δ*, λ.τ.=κυρτὸ κλαδευτήρι : Ἔκοψε τὸ χέρ τ με τὸ τσεκμέ. Πολὺ βαθιὰ με τό κοψ ὁ τσεκμές.

τσελέκικος, *κα*, *κο*, λ.τ.=μὲ τὸ ἕν κέρατο σπασμένο : Ἦρτε ἡ τσελέκα καὶ τν ἄρμεξα. Ξεχωρίζ σὰ τὸ τσελέκικο τὸ βώδ.

τσεπκένι, τὸ=γελέκι με κρεμαστὰ μανίκια καὶ γαϊτάνια.

τσεργα, *ἡ*, λ.τ.=σκηνὴ ἀθιγγάνων : Ἔστσε πάλε τ τσεργα τ ὁ Δεμίρ Ἀλῆς.

τσερός, *δ*=συμφέρον : Ἔσὺ κιτάεις τὸ δικό σ τὸ τσερό. Ἔκαμε τὸ τσερό τ.

τσερτσῆς, *δ*, λ.τ.=ὁ συλλέκτης αὐγῶν καὶ ὀρνίθων εἰς τὰ χωριά : Πέρασ ὁ τσερτσῆς. Ὁ ἄδρας τς εἶνε τσερτσῆς.

τσέτλα, *ἡ*=μὰ βέργα σχισμένη στὴ μέση ὅπου με ἐγκοπές σημειώνονται τὰ ποσά. Ξέρ τὰ γράμματα με τ τσέτλα.

τσετσεκίνα, *ἡ*=μικρὸν ῥοδικὸν πτηνόν, τὸ τρουποκάρυδο : Ἦ τσετσεκίνα ἔκαμε τ φωλιά τς ἀπὰ στν ἀκρανιά.

τσετσέκι τὸ, λ.τ.=τὸ ἄνθος τῆς πασχαλιᾶς : Μᾶς ἔφερε μνιαὶν ἀγαλιὰ τσετσέκια.

τσετσεκιά, *ἡ*=τὸ δένδρον τῆς πασχαλιᾶς : Μεγάλωσε ἡ τσετσεκιά σας.

τσεφτσῆς, *δ*=γεωργὸς με ζευγάρι : Οἱ τσεφτσῆδες φέτο τῶχνε καλά. Κι ἐγὼ εἶμαι τσεφτσῆς.

τσεχρές, *δ*, λ.τ.=αὐστηρὸν πρόσωπον : Τὸ τσεχρὲ πῶχῃ ἐκείνι ποῖδς κοτάει νὰ τνε γρινι.

τσιζβές, *δ*, λ.τ.=δοχεῖον ποὺ ψήνουν μέσα τὸν καφέ : Ἔβανε τὸ τσιζβέ στ φωτιά. Νὰ μὴ τρουπήης τὸ τσιζβέ.

τσιβλα, *ἡ*=1) ἡ γλίμη τῶν ὀφθαλμῶν : Σκούψε τς τσιβλη σ. 2) μικρὸν μόνον χρωματιστὸν μέρος ψηφίδος : Ἔχω δυὸ ψῆφες με βλέμμα καὶ πέδε με τσιβλα. (τσιβλης, τσιβλοῦ, τσιβλιάζω, τσιβλιασμένος).

τσιβλίδα, *ἡ*=σπινθῆρ : Πετάχκανε τσιβλίδες. Ἔπεσε μναὶ τσιβλίδα στο χράμ.

τσιπα, *ἡ*=1) μεμβράνη : Τὸ γάλα ἔπιασε τσίπα. 2) συστολή : Δὲν ἔχῃ νὲ δροπῆ νὲ τσίπα.

τσιρλάδες, οἱ=σταφύλια φυτειᾶς νερούλα : Γοῦλο τσιρλάδες τὰ σταφύλια σας. (τσιρλα).

τσιρλόπ, λ. τ.=ἐπίρ. ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ἄκρου, ὄρθιον : Σταθήκε τσιρλόπ.

τσιρτσιλίξ=ἠχεῖ ὅπως τὸ λάδι στὸ τηγάνι : Τσιρτσιλίξ σὰ νὰ ἔχῃ νερὸ μέσα. Τσιρτσιλίξε ἅπανι μ.

τσιτσα=ἐπίρ. λίγο: Μᾶς ἔδωκε ἀπὸ μιὰ τσίτσα. Νὰ τρώς βούκα ψωμί καὶ τσίτσα τυρί.

τσιτσι, τὸ=κρέας εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν νηπίων.

τσιτσιδ=ἐπίρ. ἄνευ ἐνδυμάτων : "Ἐβγανε τὰ ροῦχα τ καὶ ξαπλώθηκε τσιτσιδ. "Ἐδρεχε τσιτσιδ. (τσιτσιδός, τσιτσιδιά, τσιτσιδῶνω, τσιτσιδωμα).

τσιτσιδάκια, τὰ=1) ἡμίγυμνοι δρομεῖς εἰς τοὺς ἀγῶνας δρόμου : Πᾶν τὰ τσιτσιδάκια στὸ κοσί. Νὰ τα ἔρχεται τὰ τσιτσιδάκια. 2) ἄπτεροι νεοσσοὶ μικρῶν πτηνῶν : "Ἐκλεψε τὰ τσιτσιδάκια ἀπὸ τς φωλίτσες. Ἡῶραμε μιὰ φωλίτσα μὲ πέδε τσιτσιδάκια.

τσιττω=ἐπίρ. παχουλὴ, φαιδρά : Νὰ τνε διῆς τσίττω, σὰ δεκαεξέ χρονῶ κοπέλλα. Πέρασε καὶ ἡ μάννα τς στολισμένι τσίττω.

τσιφνιάρρα=πάσχουσα ἀπὸ τσίφνα : Ψόφσε ἡ τσιφνιάρρα ἡ ὄρνιθα (τσιφνιάζω).

τσιμαδάγω=μαδῶ, ἀποσπῶ τὰ φύλλα ἢ τὴν ἐπιφάνειαν : "Ἐπιασε καὶ τσιμάδσε τὰ λουλούδια μ. Μὴ δὰ τσιμαδᾶς τὰ σπειριά σ. Τσιμάδσε τὸ βασιλικό μ.

τσιμούρ, τὸ=κρότων, τσιμπούρι : Τὰ κατάφαγαν τὰ τσιμούρια. Ξυέται ἀπ τὰ τσιμούρια. (τσιμουριάζω, τσιμουράκι, τσιμουριάκος).

τσιμοκλαίω=κλαίω σιωπηλῶς : Τνεγ ἠῶρα πού τσιμόκλαιγε μόν καὶ μοναχὴ τς.

τσινάγω=πηδῶ : Τί τινᾶς ; Τσίνιξε τ ἄλογο καὶ τὸν ἔρξε. Τσνάει ἡ κατσικά καὶ χύνι τὸ γάλα. "Ὅσο καὶ νὰ τσνίξης τώρα, ἄχαρα. (τσνιά).

τσιοκτίζω=παθαίνω καθίζησιν : Τσόκτσε τὸ σπὶτ ὁπὸ μιὰν ἄκρη. "Ἀρκεψε νὰ τσιοκτίξ ἓνα κομμά χωράφ ἀπ τὴ νεροσφαγιά.

τσιομάκα, ἡ=εὔρωστος γυναίκα : "Ἐκείνι ἡ τσιομάκα θέλι νὰ φάη Βαστάει ἡ τσιομάκα σι τζάπα. Δλειῆς π ἀποσώνι ἡ τσιομάκα. Τνε εἶδε ἔτς τσιομάκα καὶ τν ἄρεσε.

τσιομάκι, τό, λ.τ.=ροβδί : Μὲ κινήγησε μὲ τὸ τσιομάκι, Σὰν ἀρπάξω τὸ τσιομάκι. Τνε κατέβασε κάθοσες μὲ τὸ τσιομάκι. (τσιομακιάζω).

τσιολιάζω=ὕπερθεῶ : Γοῦλες τσὲ τσιολιάξ ἡ χήρα. Μεγάλι εἶνε ἀμὰ δέκα κορίτσια τσιολιάξ.

τσιορβᾶς, ὁ λ. τ =σοῦπα, ζωμός : Ζεστάθηκε ὁ τσιορβᾶς. "Ὅποιος καγῆ στὸ τσιορβᾶ φσάει καὶ τὸ ξύγαλο.

τσιορβατζήδκος, κλ, κο=ὁ ἀνήκων ἢ συχναζόμενος. ἀπὸ τοὺς προῦ-

χοντας (τσουρπατζήδες) τοῦ χωριοῦ : Πήγαμε στὸ τζορβατζήδικο τὸ γαβέ.
τσουγράνα, ἦ=1) ἐργαλεῖον ὑφαντικῆς μὲ τὸ ὁποῖον κρατοῦν τὸ
 στημόνι ἀνοιχτὸ καὶ τὸ τύλιγμά του εἰς τὸ ἀντί : Ἡ κοκώνα Καλή μ
 ἔδωκε τ τζοιγράνα τς. 2) τὸ ἀραιὸ χτένι τῶν μαλλιῶν. Πῆρε τὴ τσουγρά-
 να νὰ χτενιστῆ. (τσουγρανάγω).

τσουγραματιά, ἦ=ἀμυχή : Γούλο τσουγραματιές μ ἔκαμε. (τσουγρά-
 νισμα).

τσούκνα, ἦ=στενὸ φουστάνι τῶν βουλγαρίδων ποὺ φοριέται χωρὶς
 βρακί : Αὐτὸ εἶνε στενὸ σὰ τσούκνα. Ἐγὼ θέλω φουστάνι ὄχι τσούκνα.

τσουκνίζω=κεντῶ μὲ τσουκνίδα : Τὸ τσούκνισα τὸ γῶλο τ, νὰ μὴ
 γατρῆι στὸ στρώμα τ. Ἔπεσα μέσα σὶσὶ τσουκνίδες καὶ τσουκνίσκανε τὰ
 ποδάρια μ. Σὰ τζουκνίσκες πές: «Ἐβα μολόχα ἔβγα τσουκνίδα» νὰ
 περάσ.

τσούνα, ἦ=ἐγκοπὴ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀδραχτιοῦ, γιὰ νὰ συγκρατῆ τὸ
 μαλλί.

τσονί, τὸ=ὁ μίσχος τῶν φύλλων καὶ τῶν καρπῶν : Τὰ φαγε μὲ τὰ
 τσονιά.

τσούντα, ἦ=τὸ ἄνω ἄκρον κλάδου, ἄκρον. Μ ἔδωκε μινὰ τσούντα
 ἀπὸ τ γαρουφαλιά τς. Κρέμασαν οἱ τσούντεϊ σ. Ἐκοψε μιὰ τσούντα κε-
 ράσια. Φέρε κάνα δυὸ τσούντες μαηδανό.

τσούπ=1) ἐπίρ. τροπ : Τσούπ τσούπ ἔσταζανε τὰ κεραμύδια. 2) ἀμέ-
 σως : Μόνε ἔκατσα, τσούπ κι ἐκείνι πρόφταξε.

τσούπα, ἦ=κόρη χωρὶς μαλλιά ἢ μόνον μὲ ὀλίγα : Ἔπεσαν τὰ μαλ-
 λιά τς καὶ γένηκε τσούπα.

τσουρτσουλίζω=Ἔολι νύχτα ἀκούγω τὸ νεράκι νὰ τσουρτσουλῆ
 (τσουρτσουρίκα).

τσούς=ἐπιφώνησις εἰς τὸν γάϊδαρον νὰ σταματήσῃ : Πές το
 «τσούς» νὰ σταθῆ. Κάθε μέρα «δέ, τσούς», γαδούρ κι ἄλογο τὸν ἔχι.

τσούσια=1) ἐπίρ. ἐπὶ τῆς ράχεως : Πάρε με τσούσια. Γύρξε μές στὸ
 τσαρσί, μὲ τὸ παιδί τς τσούσια. 2) παιγνίδι κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἕνας φορ-
 τώνεται τὸν ἄλλον καὶ ἐρωτᾷ —Τι γλέψ; —Οὐρανό. —Τι πιτεῖς; —Γῆς
 —Τι τρώς; —Ἀογύρ. —Πάρει καὶ μένα τὸ γαβίρ.

τσουτισού, ἦ=τὸ ἀνδρικόν αἰδοῖον (λ. τ. τσούκ) : Τὸν ἔκοψανε τ τσου-
 τισού τ. Τφοῦ δὲ ἀρεπεσαι φαίνεται ἢ τσουτισού σ.

τσαβελίζω=ἐπαναλαμβάω τὰ λόγια ἢ ἀπομιμουμαι τὰς κινήσεις τοῦ
 ἄλλου διὰ νὰ τὸν ἐξηργίσω : Δάσκαλε, αὐτὸς μὲ τζαβελίζ.

τζάβ τζάβ=γαβγάβ : Τζάβ τζάβ ἀπ τὸ πουρνὸ ὦς τὸ βράδ ἐσένα θ
 ἀκούγω; Δύο ὄρες χριστιανοὶ τζάβ τζάβ βαβιζ καὶ δὲ λείει νὰ σωπάς.

τζάβα, λ. τ.=ἐπίρ. δωρεάν : Σὰ μὲ τὸ δίνης τζάβα, τὸ πέρνω. Αὐτὰ
 τ ἀκούγω γὰρ τζάβα καὶ βερεσέ.

τσαβαλαδάγω, λ. τ.=ἀγωνίζομαι : Πόσο τσαβαλάδσε ὁ καμένος νὰ

τὴν βγάνι ἀπὸ τ φυλακῆ. Ἄμα δὲ βορσε. Τονε βλάκωσε κι ἐκεῖνος τζαβαλάδαγε ἀπ κάτ. Τζαβαλαδάει ὡς π νὰ βγῆ ἢ ψχῆ τ.

τζαβνίζω=φλυαρῶ: Δὲ ξέρ νὰ τζαβνίζ; Τί τζαβνίεις μερέ;

τζάχτ, τό, λ. τ.=πόθος: Ἔκαμε τζάχτ τὰ γόρσια τ. Κι ἐγὼ ἔκαμα τζάχτ νὰ ἔω σ αὐτῇ τῇ δλειά.

τζελετεύω, λ. τ.=προσπαθῶ νὰ καταβύλω, βασανίζω: Τρεῖς ὥρες τὸ τζελέτευε μές στὸ χωράφ. Σὰ δὲ χστὸ τὸ τζελέτεψανε, τὸ καμένο.

τζερεμές, δ, λ. τ.=1) ἀδικωδωμένα χρήματα: Ἐκεῖνι μάλλωσαν ἐγὼ πλέρωσα τὸ τζερεμέ. Θὰ πλερώης κι ἐσὺ δυὸ λίρες τζερεμέ. 2) ὀκνηρός, ἄδικος: Ποιὸς τὸν ἀκούει ἐκεῖν τὸ τζερεμέ. Στὸ διάβολο νὰ πᾶς τζερεμέ. (τζερεμεδίζω)

τζίζ λέξις παιδική=καίω: Μὴ θὰ σὲ κάμ τζίζ.

τζίγρα, ἡ=πυκνοὶ θάμνοι: Χώθηκε μές στ τζίγρα και τὸν ἔχασα. Νὰ κόψης τσι τζίγρες.

τζίμ, λ. παιδική=τσιμπῶ: Ποιὸς τό καμε τζίμ;

τζιτζί τό, λ. παιδική=παιγνίδι: Τί καλὸ τζιτζί. Τό φερα ἕνα τζιτζί.

τζιτζίλα, τὰ=σπλάγγνα: Πάτ-σε ἕνα βαθρακὸ και τὸν ἔβγανε τὰ τζιτζίλα τ. Μὴ δὲ πλακῶνις και θὰ βγοῦν τὰ τζιτζίλα τ.

τζόπ, τό, λ. τ.=χονδρὴ ράβδος: Σὰ γιρίσω τὸ τζόπ. Τὸν ἔδρε μὲ τὸ τζόπ. Ἀστόησε τὸ τζόπ τ μές στ ἀβέλι.

Υ

ὕλι, ἡ=πῦον: Ἔσφιξε τὸ τσάν τ και βγῆκε ὕλι και γαιμα.

ὕπερ, ἐπίρ. Ἐμεῖς γοῦλι εἴμαστε ὕπερ.

ὕπό, ἐπίρ. Γιὰ νὰ μὴ γένι ὑπό, ἔχασε τῇ δλειά τ.

ὕπόμενος, ν2, νο=ὑπομονητικὸς: Πολὺ καλὸ κορίτς και ὑπόμενο. Τέ-
τοιος ὑπόμενος ἄθρεπος.

ὕσκα, ἡ=ἀγαθικόν: Ἄναψε μιὰ γύσκα γιὰ τὸ τζγάρο τ.

ὕσταρα=1) ἐπίρ. μετὰ ταῦτα: Τί θὰ κάμς ὕσταρα; 2) κατόπιν: Ὑ-
σταρα ἀπὸ μένα ἔρκει ὁ Βεργούλις. 3) ἀργότερον: Πάνε σὺ τώρα, κι ὕστα-
ρα θάρτω κι ἐγώ. 4) τελευταῖον: Ὅλω ὕσταρα ἤρτα κι ἐγώ. 5) ἐπὶ τέ-
λους: Ὅλω ὕσταρα δὲ τὸ πέρνω και κάνε

ὕστερνά=1) τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς: Ἄλλος στὰ πρῶτα τ κι ἄλ-
λος στὰ ὕστερνά τ. Καλὰ ὕστερνὰ νᾶχι. 2) ἐπὶ τέλους: Στὰ ὕστερνά τ
ἄφκε μὲ κι ἔφγε.

ὕστερνός, νῆ, νό=νεώτερος, μεταγενέστερος: Ἐγὼ εἶμαι τὸ ὕστερνό
τς παιδί. Ὁ πατέραη σ εἶνε πολὺ ὕστερνός.

ὕψομένο, τό=δέγδρο μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἐνέκλεισαν ὕψωμα διὰ νὰ
ἐμποδίσουν τὴν ἐπιδημίαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ χωριὸ και τοῦ ὁποῖου τὸ
ξύλον δὲν ἐπετρέπετο νὰ χρησιμοποιηθῆ.

Φ

φάβα, ἤ=κουκιά βρασμένα μέχρι πολτοποιήσεως: Ἐγὼ ἀρέζω τ φαβὺ μὲ σύβρα; καὶ μαῖδανό. Ἐφαγε φάβα καὶ δὲ χορταίνῃ νερό. Σήμερα εἶνε Πιρασκευή· μὴ βιάης λάδ σι φάβα.

φαγανός, νή, νό=ὁ τρώγων κάθε φαγητόν: Τὸ δκό σ τὸ κορτσάκι εἶνε πολὺ φαγανό.

φάγουσα, ἤ=ἀσθένεια ἀνιάτος, καρκίνος: Νὰ βγάνῃ τὴ φάγουσα στὸ στόμα. Ἄς μὲ κατηγορήῃ· θὰ βγάνῃ τὴ φάγουσα στὴ γλώσσα τς, νὰ γένῃ ἓνα θᾶμα, Παναγίτσα μ.

φαγούρα, ἤ=1) κνισμός: Ἐχῖ μνιὰ φαγούρα τὸ κεφάλι μ. 2) φιλονεκίῃ, γχοίριῃ: Κάθε μέρα φαγούρες ἔχνε. Σιντσε ἀπὸ τ φαγούρα τς πεθερᾶς τς. Ἄμ γιυτι χτίκισσε; ἀπὸ τ φαγούρα τσῆ γνιναίκας τ.

φαγώνμαι=1) φιλοεικῶ ἔπι πολὺν καιρόν: Φαγώνεται μὲ τν ἀδρεφῆ τ, σὰ δὲ σκυλι μὲ τ γατα. Θα φαγωθοῦνε τὰ δυό τς, νὰ γένῃ ἓνα θᾶμα 2) εὐχομαι διαρκῶς νὰ χάσῃ ὁ ἀντίπαλός μου εἰς τὸ παιγνίδι μεγαλοφώως, καθ' ἣν στιγμὴν παίζει ἐκεῖνος: Γούλο φαγώνεται ἀπὰ στὸ χέρ. Δὲ τὸ παίζω ἔις νὰ φαγώνεσαι ἀδῖς τν ὥρα.

φακίζω=κόπτω κληματόβεργες εἰς ὄρισμένον μέγεθος διὰ νὰ τις «κοιμήσω» καὶ ἀφοῦ βγάλουν ρίζες νὰ τις φυτέψω εἰς τὸ κύλισμα: Ἐλα νὰ μὲ βυθίσῃς νὰ φακίς-με τς βέργες. Φάκισαμε ἀπὸν ἀπὸ 1000 βέργες.

φαδαγμένος, η, νο=πεφυσιωμένος: Ἐκεῖνος τὸ γαιρὸ π δὲν εἶχε τὰ τί νὰ γένῃ ἔκμυε τὰ φαδαγμένα τ, ὅχι τώρα πγ εἶδε βρακι στὸ γῶλο τ.

φάδαμα, τὸ=πολὺ ἄσχημος: Ἐτέιο φάδαμα, πῶς τνε πῆρε. Τὰ τάματα παιδεύνε τὰ φαδάματα. (φιδάξω, φαδαχτερός).

φαλαρίδα, ἤ=ἀκανθῶδες φυτόν, φαλαρίς: Κατεβαίν-νε οἱ καρδερίνες καὶ τρῶνε τοῖ σπόρ ἀπ τς φαλαρίδες. Ἐστσε ξόβεργες ἀπὸν σις φαλαρίδες νὰ πιάσ σκαθιά.

φαρδιά, τὰ=βράκες, ποτούρια: Τί λογιά φορεῖ; φαρδιά, γιὰ στενᾶ; Πέρασε κόμας ἓνας μὲ τὰ φαρδιά.

φασκιά, ἤ=σπάργανα βρέφους: Τὸ δύλῃξε στὰ φασκιά. Δόσε με δε μνιὰ φασκίῃ νὰ δλυξῶ τὸ μωρό Φυσκίῃ, ἤ=ζώνη μωροῦ.

φασκιώνω=περιτυλιπσω τὸ βρέφος εἰς τὰ σπάργανα: Τὸ φάσκισσε καὶ τό βανε νὰ κοιμηθῇ. Τὸ εἶδε ἔις φασκιωμένο καὶ δὲ δ ἄρесе. Τί τὸ φασκιωσες τὸ δάχλο σ;

φελιάζω=1) ἐμβολιάζω: Ἦρετ ὁ γιαιτρός νὰ φελιάσ τὰ παιδιὰ. Ἄδε νὰ φελιάης καὶ τὴ σκαμνιά μας. 2) προσθέτω τεμάχιον διὰ νὰ ἐξαρκέσῃ: Φέλιασαμε δυὸ σκοινιά καὶ πάλε δὲν ἔφταξε. Τὴ τὸ κάμω φελιασμένο;

φελί, τὸ=τεμάχιον, φέτα: Ἐφαγε πέδε φελιά ψωμί. Τί φελιά, φελάρες δὲ λέ; Μ ἔδωκε κι ἐμένα ἓνα φελί καρπούζ. Πόσα φελιά ἔχῃ τὸ πορτοκόλι σ;

φεγαρογύρος, ἦ=Νέα Σελήνη: Σήμερα εἶνε φεγαρογύρος. Πότε θάχμε φεγαρογύρος; (φεγάρ, φεγάρα, φεγαράκι, φέγω)

φήγμα, τὸ=ἀφήγημα: Τν ἔχνε φήγμα γιά τῆ γλῶσσα τς. Ὁ κόσμος τό χι φήγμα κι ἐμεῖς κρυφὸ καμάρ. παρ.

φκαιρώνω=ἀδειάζω: Φκαιρώστε τ βασταγαριά νά τνε πάρω πίσ. Φκαιρώσα τ λαγήνα μέσ στο καζάνι.

φκέδρι, τὸ=βούκεντρον: Πάρ τὸ φκέδρι καὶ χαΐδαγε τὰ βώδια.

φκάρ, τὸ=1) κολεός: Ἔβγανε τὸ σπαθὶ τ ἀπ τὸ φκάρ. 2) θήκη: Μέσ στο φκάρ τὸ εἶχε τὸ ριβόλι. 3) χέδροψ: Τὰ φασούλια τὰ ἕρασε μὲ τὰ φκάρια

φλαγούνα, ἦ=πίττα, ψωμὶ πεπλατυσμένο γιά νά ψηθῆ γρήγορα: Ἐκαμα μνι: φλαγούνα γιά νά ψηθῆ λήγορα.

φλάγω=φυλάττω: Ἄδε νά φλῶ.

φλάδα, ἦ=1) βιβλίον: Πήραμε καινούργιες φλάδες. 2) ἱστορία: Μὴ ἀνῆξεσ πάλε τς παλιές ισι φλάδες.

φλέβα, ἦ=φλέψ: Τεδώθηκαν οἱ φλέβες τ, σὰ γληματσόβεργες. 2) θυμός: Τὸν ἔπιασε ἡ φλέβα τ. 3) καλὴ διάθεσις: Θέλι νά τονε δύχισ σιὴ φλέβα τ νά στο κάμ.

φλίβω=θλίβω: Ἐφλιψα τὸ ποδάρ τ καὶ δέ βορ νά πορπατήξ.

φλόκος, ὁ=λαναρισμένο μαλλί, δυὸ τουλοῦπες μαζί: Ἐδεσε τὸ φλόκο στ ρόκα νά τονε κλώς: Πάει ὁ φλόκος κήηκε.

φλῶ=1) φιλῶ: Φίλισε τὸ σταυρὸ νά σὲ ψτέψω. Μάανα σιὴ δροπὴ τνὲ φίλισε. 2) ἐφαρμόζομαι τελείως: Ἐρτε καὶ φίλισε τὸ παρμάκι μὲ τν ἀψίδα.

φόβολι, ἦ=στάχτη μὲ μικρὲς φωτιές μέσα: Παράχωσ το μέσ στ φόβολι νά ψηθῆ.

φογοπάνι, τὸ=χονδρὸ πανί, κρεμασμένο ἐμπρὸς σιὴν ἐστία: Κατέβασ τὸ φογοπάνι, νά μὴ γαπνίξ ἡ γωνιά. Κήρωσε τὸ φογοπάνι καὶ θαλά καγῆ.

φόλλα, ἦ=1) μικρὰ χάλκινα βυζαντινὰ νομίσματα, μὲ πλοῖον ἐπὶ τῆς μ ᾱς πλευρᾶς: Ἡῦρα μνιὰ φόλλα. 2) μικρὰ κυκλικὰ τεμάχια γιά κόλλημα: Βάν το μνιὰ φόλλα νά κολλήσ.

φοράδα, ἦ=1) φορβάς: Ζέψε τ φοράδα στ λοκάνι. Ψόψε ἡ φοράδα μας. 2) νέα ἐρωτομανῆς: Βγῆκαν οἱ φοράδες σσιὸ δρόμ καὶ κυνιγάνε τὰ παλικάρια. Γριῖξ μέσ σιὰ σοκάκια σὰ φοράδα ξεκαπίστρωτ. (φοραδάκι, φοραδίτσα).

φούρκα, ἦ=θυμός: Ἐχω μνιὰ φούρκα, ἀπὸ τ μὺτ νά μὲ πιάης θὰ σκάσω. (φουρκίζμαι)

φουρλάδιζω=ξεπετῶ, ἔξορμῶ: Φουρλάδσε κι ἔφγε. Μόνε τνεγ εἶδε φουρλάδσε τὸ καταπόδ τς.

φουρμάζω=ἐπὶ ἵππων ὅταν φουσᾶ δυνατὰ μὲ τὴν μύτην του: Δὲ δὲ κοσκίνισες τὸ κριθάρ καὶ φουρμάζ τ ἄλογο ἀπ τὸ τόζ. Τί φουρμάεις σὰ d ἄλογο;

φουρνεύτης, δ=τὸ πλατὺ πτυάριον μὲ τὸ ὅποιον βάζουν καὶ βγάζουν τὰ ψωμιὰ εἰς τὸν φουῆρον: Ὁ φουρνεύτης κοδὸς ὁ ἔρμος καὶ καίγδαι τὰ χέρια μ. (φουῆρος, φουρνίζω).

φουρφουλίζω=αἰσθάνομαι ἤχον ὡς περρυγίζοντος ἐντόμου: Φουρφουλίζ τ αὐτί μ. Τί εἰν αὐτὸ π φουρφουλίζ;

φουφρίκος, δ: Ἄναψα τὸ φουφρίκο νὰ μαγερέψω φακί. Ἄγόρασα κι ἐγὼ ἓνα φουφρίκο.

φτενός, νή, νδ=λεπτός, στενός: Πολὺ φτενὸ τό κοψες.

φτίτς, τδ=εἶδος ἐδωδιμου μύκητος, καστανοχρόου: Μάζωξα ἓνα καλάθ φτίτσια. Ἔχμε φτίτσια τραγητά.

φτώνω=ἀντὶ παντὸς ρήματος τὸ ὅποιον δὲν ἐνθυμούμεθα: Τὸν ἄφτωσε καὶ τὸν τέτοιωσε. Ποιὸς τὸν φτώνη; Θὰ τὸ φτώης ἐσύ;

φτουρίζω=περισσεύω: Τὸ κουσκούς δὲ φτουρίζ. Τὸ βάεις στὸ τέτζεο καὶ φτουρίζ.

φτυρί, τδ=τὸ ἐργαλεῖον ὅπου σκαλώνουν τὸ φυτίλι τῆς κανδήλας: Χάλασε τὸ φτυρί τς καθήλας. Δόμ ἓνα καλὸ φτυρί.

φυτειά, ἡ=ἀμπέλι μέχρις ἡλικίας τριῶν ἐτῶν: Τὰ σταφύλια τς φυτεῖας δὲ γένται κρασί. Πρόκοψε ἡ φυτειά μας.

φωκᾶς, δ=μελανοδοχεῖον: Δὸς τὸ φωκᾶ νὰ τονε γιομίσω μελάνη.

φῶς, τδ=1) φῶς: Ἄπ τὸ φῶς χάβωσαν τὰ μάτια μ. 2) ὄρασις: Ἔχασε τὸ φῶς τ. Σκοτεινίωσε τὸ φῶς τ. 3) ἀπόδειξις: Νὰ μὲ κάμς δμόλογο, νὰ χω κι ἐγὼ ἓνα φῶς στὸ χέρι μ.

φούσκα, ἡ=1) φλύκταινα: Ἔβγανα μνιὰ φούσκα μὲς στὸ στόμα μ. 2) κύστις: Ἔχῃ πέτρα στ φούσκα τ. 3) ἔντερον στεγνὸν πρὸς ἀλαντοποιάν: Πῆρα καθόσες φούσκες νὰ γιομῶσω σουτζούκια. 4) φυτὸν μὲ καρπὸν σχήματος φυσιλίδος: Μάζωξα φούσκες νὰ γιτέψω τ ἀνεμοπύρωμα.

X

χαβάνη, τδ=καπνοκοπτικὸν ἐργαλεῖον: Ἐπιασαν τὸ χαβάνη κρουμένο μὲς στὸ στάρο.

χαβᾶς, δ, λ.τ.=1) μελωδία: Παῖξε μας ἓνα χαβᾶ νὰ χορέψμε. 2) Ἐγὼ τονε λέγω τί νὰ κάμ, κι ἐκεῖνος πάλε τὸ χαβᾶ τ=Τὸ δικό του.

χάζ, τό, λ. τ.=εὐχαρίστησις: Ὅσο τὸ ξύνω κάμνει χάζ. Χίτς χάζ δὲ δὲ κάμνω αὐτὸ τὸ παιδί. Ἔχῃ χάζ νὰ μὴν ἔρε σήμερα.

χαβρός, δ=ἄτακτος, κακός: Πολὺ χαβρὸ παιδί, τὸ τέκνο.

χαζιολαδίζω, λ. τ.=έτοιμάζω: Χαζιολάδιανε τὰ ρουχα τ γιά νά παγαίνι. Δὲ χαζιολάδιε τίποτα νά φάμε. (χαζιολος).

χαϊβάνι, τό, λ. τ.=ζῶον: Ἦρτε ψόφος στὰ χαϊβάνια. Στάθηκε βροστά τ σα δὸ χαϊβάνι. Τόσα χαϊβάνια θέλνε νά φάνε. Ἄς εἶνε και χαϊβανι, κι ἔκεινο καταλαβαίνι.

χαϊδάγω, λ. τ.=παροτρύνω τὰ ζῶα, ὀδηγῶ: Γιατί δὲ da χαϊδάς και σύ;

χαϊδαμάκι, τό, λ. τ.=ράβδος μὲ μικροτέραν καθέτως ἐπ αὐτῆς εἰς σχῆμα Γ, μὲ τὴν ὁποίαν ὀδηγοῦν τὰ πρόβατα εἰς τὸ ἄρμεμα: Πάρ τὸ χαϊδαμάκι και χაїδαγε τα.

χαϊμόσκος, λ. τ.=εὐτράπελος, ἀστεῖος, νόστιμος: Τά λεγε κάτ χαϊμόσκα, ἀρκαδάς.

χαλαβρώνω=προξενῶ δοιμεῖς πόνους, πληγῶνω: Μυγωσε τὸ χέρ τ στ βόρτα και τὸ χαλάβρωσε. Ἔπεσε τὸ σίδερο ἀπὰ στὸ νύχι μ και μὲ χαλάβρωσε.

χαμλαδίζω, λ. τ.=ἀρχίζω νά σήπομαι: Χαμλάδιε ἡ προβιά και πέφνε οἱ τρίχες τς. Τὸ χέρ τ εἶνε χαμλαδισμένο και μαύρισε.

χαμολιός, ὁ=φυτὸν προξενοῦν ἐρεθισμὸν τοῦ δέρματος: Ἔβανε χαμολιὸ κι ἔχι σπειριά.

χαμούτ, τὸ=περιλαίμιον ἵππου: Τὸ βάρσε τὸ χαμούτ κι ἄνιξε ὁ λαιμός τ.

χαμούτσα, ἡ=δέσμη σταχύων ποὺ μαζεύουν, μετὰ τὸ τράβηγμα τοῦ τουρμουκιοῦ εἰς τὸ χωράφι, αἱ πτωχαὶ γυναῖκες και παιδιὰ: Πόσες χαμούτσες μάζωξες; Μάζωνα χαμούτσες γούλι μέρα.

χαμχούμς, μα, κο=ὁ ἔχων ἔνρινον ὀμιλίαν: Γιατί μαρῆ κρένις ἔτς χαμχούμκα; Ἐέρω κι ἔγὼ καμένι ποιόνα ἔμνοιασε και γένιγε τέτοιο νὲ ὁ babās τ εἶνε χαμχούμς νὲ ἡ μάννα τ χαμχούμα.

χαβαρίζω, λ. τ.=ἐννοῶ, ἀντιλαμβάνομαι: Δὲ χαβαρίζ ἔκεινος ἀπὸ λόγια. Ποῦ νὰ τὸ χαβαρίσ ἔκεινος. (χαβάρ).

χαβεροίζκα, λ. τ.=ἐπίρ. ἄνευ εἰδοποιήσεως: Ἦρτε χαβεροίζκα και τονε βάρσε. Ἄν ἦσ'να παλιγκο, δὲ θαλάν ἔρτς χαβεροίζκα νά τονε πλακώης.

χαβώνω=θαμβώνω: Χάβωσαν τὰ μάτια τ. Κρύο σήμερα, χάβωσαν τὰ τζάμνια.

χαράμ, τό, λ. τ.=τὸ ἀδικοπαρμένο, τὸ ἀθεμίτως κτηθέν: Χαράμ νά σὲ γένι. Βγῆκε τὸ χαράμ. Σὲ ἦῤρε τὸ χαράμ. Πόσα χαράμνια ἔφυγε αὐτός.

χαραμλαδίζω, λ. τ.=καταστρέφω ἀδίκως: Τὸ χαραμλάδιε τὸ πανί. Πάν κι αὐτά, χαραμλαδίεκανε.

χαραμοφίης, δ=δ *καταπατων* τὸ δίκαιον τοῦ ἄλλου: Ἦρι δ *χαραμοφίης* νὰ βάνη πάλε κανεῖνενα στὸ δολάπ.

χάσκος, κ2, κο, λ τ=1) γνήσιος: Ἔφερε 100 δράμνια *χάσκο* *χαβιάρ* ἀπ τὴ βόλι, ὄχι *τακλίτ*. 2) ἀνεξήτιλος: Δὲ εἶνε *χάσκι* ἢ *βογιά τ*. Τὸ γλέψ *τ* *χάσκι* *βογιά* *πώχι*. 3) λευκός: Ἦρε *χάσκο* *ψωμί*, *δός το* καὶ *χάφτ*. Νὰ πάμε *χάσκο* ἀλεύρι γιὰ πίττα.

χαυνεύω=*χαυνοῦμαι*, ὀκνῶ, δὲν ἀγαπῶ τὴν ἐργασίαν: Πῶς *χαυνεύω* νὰ σκωθῶ! Μὴ *χαυνέβς* μόνε σήκω καὶ κάμ το.

χαυνιά, ἦ=ὀκνηρία: Ἔχω μνιὰ *χαυνιά*. Ἀπὰ στὸ μεσ'μέρ με πλάκωσε μνιὰ *χαυνιά*. Ἀπὸ τ *χαυνιά τ* δὲ νίφκε μὴδε.

χαῖνης, να, ν2κο=ὀκνηρός, φυγόπονος: Τί *χαῖνα* *γυναίκα*. Δὲ δὸ βίεις τὸ *χαῖνικο* νὰ δλέβ; Ἔχι τὸ σπὶτ *τς* ἀσκούψιο ἢ *χαῖνα*.

χάφτος, δ=εὐπιστιος: Ὁ,τ νὰ τὸν πῆς τὸ ψτέβ ὁ *χάφτος*. (*χάφτω*, *χαψι*, *χάχας*).

χασανάς, δ=ἐκεῖνος ποὺ χάνει εἰς τὸ παιχίδι: Ὁ *babάς* μας *χασανάς*. *Χασανάς* ἦρι ἀπ τὴ βόλι.

χασάνη, τό, λ.τ.=*σαχάνη*, *χάλκινο* *πιάτο*: Ἔψσε *αὐγά* μές στὸ *χασάνη*.

χηβάς, δ=τὸ ὄστρακον *κυδώνι*: Πῆγε *στς* *Πουβάτες* κι ἔφερε *χηβάδες*.

χ-ηζνά λ τ.=ἐπίρ, ὀρηκτικά: Καπὼς *τονε* *γάπτσε* *μνιὰ* *χ-ηζνά*, *γ-ήκ* ἔκαμε. (*χ-ήζ*, *χ-ηζλήδκος*, *χ-ηζλαδίζω*).

χεροπάνη, τὸ=στενόμετρο *πανί* ποὺ δένουν *τς* *πλάτες* καὶ τὰ *χέρια* τοῦ *μωροῦ*, ὅταν τὸ *φασκιῶνουν*: Δὲ δὸ *δεσες* *σφικτὰ* τὸ *χεροπάνη*. Φέρο τὸ *χεροπάνη* σ ἐμένα.

χιμάγω=ἐφορμῶ: Χύμξε νὰ *τνὲ* *πνίξ*. Σὰ *λυσσασμένω* *χιμάει* ἀπὸν σ.

χλεβόνα, ἦ=1) ὑπερώριμο *κιτρινωπὸ* *ἀγγούρι*: Τί με *τσὲ* *κβανεῖς* *αὐτὲς* *τσι* *χλεβόνες*: Ποιὸς *θὰ* *τνε* *φάη* *αὐτήν* *τὴ* *χλεβόνα*; 2) *παχειὰ* ἀλλὰ *χλωμὴ* *γυναίκα*: Δὲ *τνε* *γλέψ* *τί* *χλεβόνα* *γέν* *νικε*;

χλημδράγω=*χρεμετίζω*: Πολὺ *χλημδράει* ἢ *φοράδα*, *θάν* ἔφγε τὸ *πλάρ*. Τρῶνε *πίν-νε* οἱ *παραδερμένες* κι ὕσταρα *βγαίν-νε* *στὰ* *σοκάκια* καὶ *χλημδράνε* *σὰ* *τς* *φοράδες*.

χλαινω=*κάμνω* *χλιαρόν*: Ἄ τὸ *χλιάνω* *κομμά* κι ἄ *στὸ* *δώκω*. Τὸμ *χλιάθκε* τὸ *νερό*, ἦρτε κι ἔκεινι.

χλιός, ἦ, δ=χλιαρός: Ἐγὼ τὸ *θέλω* *χλιὸ* τὸ *γάλα*. Ἄς *το* νὰ *γέν* *νι* *χλιό*, νὰ τὸ *πιῆς*.

χοδράδες=τὸ *χονδρὸ* *κουσκούς* ποὺ δὲν *περνᾶ* ἀπὸ τὸ *κόσκινο* καὶ τὸ *μαγειρεῦον* *χωριστὰ*: Νὰ *βράσμε* *τς* *χοδράδες*.

χορδὰς, δ=τὰ ὑπολείμματα: Πούλισε τὸ *γαλὸ* τὸ *γαπνὸ* καὶ στὸ *Ρετζὶ* *δί* *νι* *τς* *χορδὰδες*. Τὸ *μετάξ* *π* *μ* ἔφερες εἶνε *γούλο* *χορδὰς*.

χοροβατίζω=περιέρχουμαι διασκεδάζων: Ἐμένα νὰ βγαίνει ἡ ψχή μ
στη δλειά καὶ σεῖς νὰ χοροβατίζετε. Ἀκόμα λίγο θὰ χοροβατίσ.

χορταράμαξο, τό=ἄνθρωπος ἀπρόσεκτος παρασύρων κατὰ τὴν διά-
βασίν του ὅ,τι τύχη στο δρόμο του.

χόσκος, κί, κο, λ τ.=ἄστεϊος, εὐτράπελος: Τὰ λέει κατ χόσκα, κά-
μνει κανεὶς χάξ νὰ τὸν ἀκούη. Πολὺ χόσκο μὲ φάνηκε αὐτὸ πγ εἶπε.

χουζμέτ, τό, λ τ.=ῥαγασία, δουλειὰς τοῦ σπιτιοῦ: Ἔσωσα τὰ χουζμέ-
τια μ καὶ θὰ κάτσω κομματάκι. Κι αὐτὸ εἶν ἓνα χουζμέτ.

χουζμετεύω=ὑπηρετῶ: Τονε πῆρε στο μαγαζὶ νὰ χουζμετέβ. Τρία
χρονάκια τνε χουζμετέψα, γαταλάκισα γιναίκα.

χρεία, ἡ=1) ἀποχωρητήριον: Δὲ βρόφταξε νὰ πάη στη χρεία. Γρέμ-
σε ἡ χρεία τς. 2) ἀχρεῖος: Ξέρος τί χρεία πγ εἶνε;

χρειά, ἡ=σκευός, ἐργαλεῖον: Νὰ μὴ βγάης τοὶ χρεῖες ὅξ ἀπ τὸ σπίτ.
Πέρνει τὴ χρεῖά καὶ δὲ δνε φέρνει. Νὰ πάρ κὶ ἐκεῖνος σὰν ἄδρας μνιά
χρεῖά γιὰ τὸ σπίτ τ.

χραβλίζω=ἐργάζουμαι μὲ τὴ κραβούλια: Πάρ τὴ κραβούλια νὰ κρα-
βλίης τ ἀλώνι.

χρεματάει, πάντοτε μὲ τὸ ἀρνητικὸν δὲν=δὲν εἶνε κατάλληλον: Δὲ
χρεματάει αὐτὸ τ ἀλεύρι. Τὰ βαβάκια π πῆρα, δὲ χρεματάνε. Χίτς καὶ δὲ
χρεματάει.

χσοῦτσος, κί, κο=χρυσούτσικος: Τὶ χσοῦτσκο παιδάκι. Τὸ εἶδες,
σὰ δὲ χσοῦτσκο γένηκε. (χσός, χσίζω, χσάδες)

χσάδες, οἱ=ῥωραιότης, εὐρωστία: Μάννα στὰ χσάδες: δὲ δὲ γνώρσα
τὸ τέκνο.

χστάγω=χρεωστῶ: Μγάρσιμ ἔδωκε παράδες; ἀκόμα τὰ χστάει. Πόσα
τονε χστᾶς;

χτενιά, ἡ=ψωμὶ ζυμωμένο μὲ βαχαρικά καὶ ἀνασόνι, ἀλειμμένο μὲ
νερό, καὶ πισπιλωμένο μὲ σουσάμι. Τὸ σχῆμα του σὰν σαῖτα τοῦ ἐργα-
λειοῦ, χαραγμένο βαθειὰ ὥστε νὰ κόπτεται εὐκόλως: Σήμερα ζύμωσαμε
χτενιές. Σ ἔφερα κομμά ἀπ τὴ χτενιά μας, ἄμνια.

χτένι τό=1) τὸ χτένι τῆς κεφαλῆς: Πάει χάλασε τὸ χτένι μ. 2) ἐργα-
λεῖον ὑφαντικῆς ὑποδιαιρεῖται εἰς «στράτες» ἀπὸ 11 «θύρες» κάθε μία.
Ἀναλόγως δὲ μὲ τὸ πόσες στράτες ἔχει ὀνομάζεται δωδεκάρ, δεκαεξάρ,
καὶ τὸ μεγαλύτερο ἐξηδάρ: Τσακίσκανε δυὸ θύρες ἀπ τὸ σαράδατεσσάρ
τὸ χτένι μ. Πέρας ὁ χτενάς καὶ πῆρα ἓνα δωδεκαμσάρ χτένι γιὰ ποδοπά-
νια. 3) τὸ ὀπισθεν μέρος τῆς παλάμης καὶ τοῦ πέλματος: Μὲ βάρσε ἀπά
στο χτένι καὶ μὲ θανάτωσε. Ἔσταξε ζηματιστὸ νερὸ στο χτένι τ ποδα-
ριοῦ μ, καὶ μάνε μάνε φουσκάλιασε.

Ψ

ψακάδ, τὸ=βροχόνερο: Μάζωξα λίγο ψακάδ για τὴ βλύσ. Γιόμσε ἡ βακ-ήρα ψακάδ: (τὴν λέξιν ἤκουσα ἀπὸ παραθερίζουσιν γυναίκα. Εἰς τὸ Τσακ-ήλι ἔλεγαν βροχόνερο).

ψάλιδας, δ=1) ζωύφιον μὲ ψαλιδωτὴν οὐράν: Γιόμσε τὸ δέδρο ψαλι-δάδες. 2) ἀσθένεια τῶν μαλλιῶν, ὅτε αἱ τρίχες σχίζονται εἰς τὰ ἄκρα: Τὰ μαλλιὰ μ' ἔκαμανε ψάλιδα.

ψαστίκα, ἡ=χαιρέκακος γυνὴ διακαῶς ἐπιθυμοῦσα τὸ κακὸν τοῦ ἄλλου: Ἄπ τὰ μούτρα τς φαίνεται τί ψαστίκα εἶνε. Ἄμα ψαστίκα γιναίκα ἄ.

ψαστίκι, τὸ=πο-ὸν ποὺ τὸ πίνεις καὶ ἀντὶ νὰ παύση ἐξάπτεται περισσότερον ἢ δίσπα, φαρμάκι. Θὰ φάη τὸ δρωλίκι καὶ τὸ ψαστίκι.

ψαστικώνμα=φθονῶ, ἐπιθυμῶ τὸ κακὸν τοῦ ἄλλου: Ἰπολὺ μὲ ψαστικῶθκε, ἀμὰ δέ βορ νὰ μὲ κάμ τίποτα. Φαίνεται πγ εἶνε ψαστικῶμένι.

ψήφα, ἡ=1) ψηφι: βυζαντινοῦ ψηφιδωτοῦ: Μᾶς ἔφερ ὁ δαγῆς μινὰ φούχτα ψηφες ἄπ τν Ἁγιά Σοφιά. 2) μικρὸν τεμάχιον ὑάλου ἢ πορσελάνης: Ἔρξε τὸ πνάκι καὶ τό καμε ψηφες.

ψλάδια, τὰ=κέρματα, μικρὰ νομίσματα: Μὲ χρειάζδαι καβόσα ψλάδια. Ἔφερες ψλάδια;

ψλάνθιος, δ=λεπτεπίλεπτος, ὁ ὑποκρινόμενος τὸν καλομαθημένο: Ψλάνθιος μὲ κόπκες.

ψλολογία, ἡ=λεπτεπίλεπτος: Αὐτὲς οἱ κάλτσες εἶνε πολὺ ψλολογία: ἔμεις δὲ τζὲ βάζ-με. Πῆρε μινὰ σογιατζίκα, ψλολογία πρᾶμα. Ποιὸς κιντάζ τώρα ψλολογιές.

ψμόγερος, δ=νέος μὲ γέροντος καμῶματα, διαστακτικός: Σὰ δὲ πάρος πάρ το καὶ μὴ δὲ πασπατέβς τρεῖς ὥρες, ψμόγερε. Ἄς τονὰ τὸ ψμόγερο.

ψμόλινο, τὸ=λινάρι μὲ μικροτέρους κόκκους σπόρου, ποὺ σπείρεται ὄψιμα: Γένικε, ἀρκαδάς, ἕνα ψμόλινο. Ἔσπρα τρία κιλὰ ψμόλινο.

ψμόσταρο, τὸ=σιτάρι ποὺ σπείρεται τὴν ἄνοιξι: Δράλισα ἕνα κιλὸ ψμόσταρο. Τὸ ψμόσταρο θὰ μὲ βγάνι ἄπ τὸ βατάκι.

ψόταφος, δ=ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμῶ νὰ ψοφήση καὶ νὰ ταφῆ: Ξαπλώνεται ὁ ψόταφος, μὲ τὰ παπούτσια στὰ μεδέρια.

ψευτάηδοно, τὸ=ᾠδικὸν πτηνὸν.

ψῆς, ἡ=καύσων: Ἄξω ζέστα ψῆς. Τὸ μεσ μέρ ἄπα στὴ ψῆς. (ψήν-μαι, ψιένος).

ψύλλος δ,=1) τὸ ζωύφιον: Μᾶς ἔφαγαν οἱ ψύλλι. Τώρα βῆκαν οἱ ψύλλι στ αὐτιά τς. 2) εἶδος φυτοῦ ἀγροστοειδοῦς μὲ πολὺ λεπτοὺς στάχεις ὡς τῆς βρώμης καὶ σπόρους: Μάζωξαμε ψύλλι. Τί καλούτσκι ψύλλι πγ εἶν ἐδῶ.

ψόφος, δ =ἐπιζωοτία : Σὰν ἦρετ ὁ ψόφος δὲν ἄφκε ποδαράκι. (ψοφάγω, ψόφιος).

ψαλιστός, τή, τὸ=ἀκτινοβόλος : Τὸ δαχλὺδ τ ἔχι πέτρα ψαλιστή. Ἔχι καὶ ψαλιστὰ μάτια.

ψχή, ἦ=1) Τὸ λέει ἡ ψχή τ. Ὁ θεγὸς κι ἡ ψχή τ. 2) ἄτομα : Εἴμαστε δέκα ψχές. 3) ἀγαπητή : Ἐσὺ εἶσαι ψχίτσα μ.

ψχιά, ἦ=1) τὸ ἔσωτερικὸν τοῦ ψωμοῦ : Ἡ γιαγιά τρώει τὴ ψχιά καὶ μένα δ.νι τὸ γωνιάδ. 2) ἔντεριώνη φυτοῦ : Τί κολάι βγαίνει τσῆ σφεκιᾶς ἡ ψχιά.

ψχούδ, τὸ=1) ψίχουλο : Πιάο τὰ ψχούδια καὶ ρίξ τα τς ὄρνιθες. 2) λίγυ : Δις καὶ μένα ἄνια ἐνε ψχουδάκι τρι.

ψχογιός, δ =θετὸς υἱός : Δέ εἶνε καθαυτὸ παιδ. τ, εἶνε ψχογιός τ.

ψχοκόρ, ἦ=ψυχοκόρη : Τὸ πήρανε ψχοκόρ, τὸ μεγάλωσανε καὶ τὸ πάδρεψανε.

ψχοπαίδ, τὸ=θετὸν τέκνον : Καὶ τὰ δυὸ εἶνε ψχοπαίδια τ.

ψχομαχάγω=πνέω τὰ λoίσθια : Δυὸ μέρεσ ψχομαχάει καὶ δέ βγαίνει ἡ ψχή τ.

ψωμάκια, τὰ=κάψα χλωρὴ μολόχας, ποὺ τρώγονταν ἀπὸ τὰ παιδιά : Μάζωξαμε ψωμάκια.

ψωμαρρώστεια, ἦ=ἀσθένεια ἐκ πείνης, πείνα : Τίποτιτσα δὲν ἔχι, αὐτὸ εἶνε ψωμαρρώστεια.

ψωμολιμάζω=στεροῦμαι ἄρτου : Δέ θυᾶται τὸ γαιρὸ ποὺ ψωμολίμαζε καὶ τὸν ἀλοχέρσα τὰ κομμάτια. Ἔτς θὰ ψωμολιμάῃς στς Πόλις τὰ σοκάκια.

ψρούδ, τὸ=πολὺ μικρό : Τνε γύρεψι κανά δυὸ ζβούλια καὶ μ ἔδωκε μόν ἓνα ψρούδ.

Ω

ὠμός, μῆ, μὸ=1) μὴ ψημένος : Αὐτὸ τὸ κρηῖς διβιδύζ ὠμό 2) ἄνευ πείρας : Πολὺ ὠμὸ παιδί. Εἶνε ὠμὸς γιὰ τέτοιες δλειές.

ὠρα, ἦ=1) μνιὰν ὠρα φλάγω νᾶρετ, κι ἀκόμα νὰ φανῆ. Ἄδις τν ὠρα μὲ φωνάζ. 2) ὠρολόγι : Μεγάλωσε ἡ δλειά τ, φορεῖ καὶ ὠρα.

ὦ χαρᾶς το=ἐπιφ. ὦ χαρᾶς το μ αὐτὸ τὸ παιδί. ὦ χαρὰ στὸ κακό, δέ βορ κανεῖς νὰ κρίνι. ὦ χαρὰ στ ἀλήθεια.

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ ΦΡΑΣΕΙΣ
ΑΥΔΗΜΙΟΥ *

576. Ἀκατάλεχτος. Ἀκατάλεχος γάδαρος δὲ καβαλιέ-
βεται.

Διὰ συνοικέσια κατὰ τὰ ὅποια πρὸ τῆς συνάψεως τῶν συνέβαι-
νε νὰ κατηγορήσῃ ἢ νύμφη τὸν γαμβρὸν ἢ τοῦναντίον.

577. Ἀλλάζω. Ἄλλαξε καιροῦ σ'
κὶ βγάλ' το ἄπ' τὸ νοῦ σ'.

Διὰ κάτι τὸ ὅποιον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνη, παρὰ τὴν ἐπιμο-
νὴν τοῦ ἐνδιαφερομένου.

578. Ἀμπέλια. Ἀπὸ τὰ πέρα ἀμπέλια.

Συνήθως προηγεῖτο ἢ ἀκολουθοῦσε ἡ λέξις «γνωρίζετε». Δηλαδὴ
τὸ πρᾶγμα ἦτο καταφανές.

579. Ἀνθρώπος. Τ' ἀθροποῦ τ' ἀχείλι εἶναι ξένο
ἢ καρδιά εἶναι θ' κή τ.

Ὁ ἄνθρωπος καὶ εἰς τὰς στιγμὰς τῆς μεγαλυτέρας τοῦ θλίψεως
πιθανὸν διὰ μίαν στιγμὴν νὰ γελάσῃ ἀσυναισθήτως.

580. Ἀντίδωρον. Ἀδίδωρον παίρω.

Τὴν ἔλεγον ὅταν ἐπροχώρει πολὺ ἢ ἡμέρα καὶ ἀκόμη δὲν ἔ-
φαγαν.

581. Βρακοπόδια. Τρανταδὺ τὰ βρακοπόδια!

Καυχσιολογία διὰ μεγάλην προίκα.

582. Βρέχει. Ὅπ' βρέξ' μαυρίζ'.
κὶ ὄπ' χιονίς' ἀσπρίζ'.

Δι' ἐκείνους ποὺ ἐκαυχῶντο ὅτι ἦσαν πλούσιοι, χωρὶς νὰ εἶνε.

*) Ὅρα σελ. 355 τόμ. 12ου.

583. *Γάιδαρος. Γάιδαρο πιστρίζομε* ¹⁾
για δεσπότη' αλλάζομε.

Ἐλέγετο εἰρωνικῶς ὅταν ἐνέδουον κανένα παιδι με καινουργη φορέματα.

584. *Γαμβρός. — Πίνε γαβρέ, νὰ σέ κερασω ;*

Ἄπάντησις εἰς περιττὴν ἐρώτησιν.

585. *Γάτα. — Τρώει ἡ γάτα ψάρια ;*

Ἄπάντησις εἰς περιττὴν ἐρώτησιν.

586. *Γελῶ Οὐλ' γελοῦνε με τὰ μένα,
ἔσκασα κι' ἐγὼ στὰ γέλια.*

Ὁ περιγελῶμενος και μὴ συναισθανόμενος τὴν θέσιν του, πού ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν διαπόμευσιν τοῦ ἑαυτοῦ του.

587. *Γεροσύνη. Γεροσύνη.*

Συνήθως προηγεῖτο ἡ φράσις :

— "Ε, τί νὰ κάμουμε; γεροσύνη.

Ἐλέγετο ὅταν ἐπάθαιναν μικρὰς ζημίας.

588. *Γυμνός. Ἐμαθα γυμνός
κι ντρέπομαι ντυμένος.*

Δι' ἐκείνους πού ἐσυνήθιζαν εἰς τὴν πενίαν και κατόπιν δυσκόλως ὑπέφερον τὴν πολυτέλειαν.

589. *Δοδάκια. Δοδάκια νὰ μὴν εἶχες
θαλὰ βζάνς.*

Δι' ἐκείνους πού αἰτιῶντο ἀπειρίαν διὰ τὰ σφάλματά των και διὰ τοὺς κρύπτοντας τὴν ἡλικίαν των.

590. *Δουλειά. Ἀπὸ βραδὺς γόρτασέ με
και τὸ πουργὸ δούλεψέ με*

Τὴν ἔλεγαν αἱ γυναῖκες δικαιολογούμεναι ὅταν εἰργάζοντο κατὰ τὰς ἑορτάς.

591. *Δουλειά. Ἀπὸ δλειὰ κι' ἀπὸ θάνατο
νὰ μὴ νοιάζεσαι.*

Ἡ ἐργασία και ὁ θάνατος. εἶναι κάτι πού δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἰδίας των θελήσεως. (Λούπιδά)

1) Πιστρίσμα ἐλέγετο τὸ χτένισμα τοῦ γαϊδάρου. Ὑπῆρχε και εἰδικὸν πρὸς τοῦτο ἐργασεῖον λεγόμενον πιστρί.

592. *Λλειὰ σὰ ψώρα.*

Διὰ ζωηράν ἐμπορικὴν κίνησιν. Δηλαδή ἡ πελατεία συνέρρειν καθὼς διαδίδεται ἡ ψώρα.

593. *Μιά ὄρα δ' λλειὰ
ἕνα χρόνον μελέτ' μα.*

Ὅταν κανεῖς συνεχῶς ἀνέβαλε νὰ κάμη ἔργον τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο δύσκολον.

594. *Ἐστία. -- Νῆχα στία κι' πυροστιά . . .*

Διὰ παντελῆ ἀνέχειαν. Περικοπὴ παραμυθιοῦ, κατὰ τὸ ὁποῖον μία οἰκοκυρά ἐξεδήλωνε τὴν προθυμίαν της νὰ περιποιηθῇ τοὺς ἐπισκέπτας της, νὰ τοὺς κάμη χαλβᾶ, ἀλλὰ δὲν εἶχε οὔτε φωτιά, οὔτε πυροστιά, οὔτε καὶ τὰ ἄλλα ὑλικά.

595. *Θέλω. Τὰ μικρὰ δὲν ἤθελες, τὰ μεγάλα γύρευες.*

Ἐλέγετο δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἀνελάμβανον φροντίδας καὶ κόπους ἀνωτέρους τῶν δυνάμεών των.

596. *Καίκα. Μιά καίκα μιὰ βουλίκα.*

Διὰ τοὺς πολὺ σπατάλους ἄνδρας καὶ γυναῖκας, οἱ ὅποιοι ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος διεσπάθιζον ὀλόκληρον περιουσίαν.

597. *Καιρὸς. Καιροῦ σ' πανιά, καιροῦ σ' κονιά,
καιροῦ σ' στὸν ἄνδρα σου βρακιά.*

Ἀναλόγως τοῦ καιροῦ καὶ τῶν ἀναγκῶν της δέον νὰ προσαρμοζῆται ἡ καλὴ οἰκοκυρά.

598. *Καλάθια. Καλάθια δίχως πάτο.*

Ἐλέγετο μὲ ἀγανάκτησιν, ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀνηλικούς, οἱ ὅποιοι εἰς παρατήρησιν τινα ἀπήντων μὲ ἀπροθυμίαν μονολεκτικῶς: «—Καλά».

599. *Καλοκαίρι. Χώρα ἀπ' τὰ καλοκαίρια.*

Ἐλέγετο ὅταν κανεῖς ἤθελε νὰ φαίνεται μικρός.

600. *Καλοκαιράκι εὐλογημένο.*

Τὸ ἔλεγαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος.

601. *Καλομελέτ' κι' ἔρχεται.*

Ἐλέγετο διὰ κάτι ἀναμενόμενον καλόν.

602. *Κελεπίρ'. Κάπτσε*¹⁾ τὸ κελεπίρ.

Είρωνική φράσις, δι' ἐκείνους ποὺ ἐνόμιζαν ὅτι ὠφελήθησαν πολὺ ἐξ ἀγορᾶς ἀντικειμένου τινὸς ἢ ἐκ συνοικεσίου.

603. *Κηργιά. Αὐτόνα τὰ κηργιά
τογε λείπνε*

Εἶναι ἐτοιμοθάνατος.

604. *Κλαίω. Κλαίει τὸ ποτήρ'.
ἢ τὸ πιάτο.
καὶ θαρρῶ πῶς κλαίει τὸ
ποτήρ'.*

Ὅταν ἐν ἀντικείμενον ἀπὸ αὐτὰ εὐρίσκετο εἰς ἐπισφαλές μέρος καὶ ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ σπάσῃ.

605. *Κοιμοῦμαι. Μὲ παλῆδ πχυσμό*²⁾
*δὲ γμούμαστε*³⁾.

Ἐλέγετο ὅταν ἐπῆρχοντο ἀλλεπάλληλα ἀτυχήματα εἰς μίαν οἰκογένειαν

«*Κι' ἐμένα πχυσμόζι μ
τ' ἀδροῦμ ἢ θάνατος*».

606. *Κότα. Ἡ κότα πίη νερὸ
ὀνομάζ' κι τὸ Θεό.*

Νὰ μὴ εἶνε τις ἐγωϊστής.

607. *Ἡ κότα σκαλίζοδας
ἔβγαλε τὰ μάτια τς.*

Δι' ἐκείνους ποὺ ἐνῶ εἶχον συμφέρον νὰ παρασιωπηθῇ μία ὑπόθεσις, διαρκῶς τὴν ἀνεκίνουν.

608. *Κουφαίνουμα. Καθὼς κφάθηκα ἠῦρα τὸ σαλαμέτι μ*⁴⁾.

Οἱ κουφοὶ ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις.

609. *Λαγίγι. Τὸ λαγίγι πολλές φορὲς πάει σιτὴ βρούσ'.
ἅμα μιὰ φορὰ σπάνι.*

1) λ. τ. σημαίνει ἄρπαξε.

2) =θλίψις, βάσανο.

3) =κοιμούμεθα.

4) λ. τ. σημαίνει σωτηρία.

‘Ο ἄνθρωπος πολλάκις σφάλλει, ἀλλὰ κάποτε θά πληρώσῃ τὰ σφάλματά του.

610. *Δάχανο. Κάλλιο λάχανο καὶ ρίγια
παρὰ ζάχαρι καὶ γρίγια.*

Διὰ τοὺς πλουσίους ποὺ ἦσαν δύστροποι καὶ καθίστων ἀφόρητον τὴν ζωὴν τῶν συζύγων των.

611. *Μακρυνά. Τὰ μακρυνά μου κούδρινα,
τὰ δγνὸ μου γίνικαν τρία,
κεῖνα ποὺ μὲ βερέτεναν¹⁾
μ’ ἀφήκανε καὶ φύγαν.*

Παράπονον γέροντος. Μακρυνά ἐννοεῖ τὰ χέρια, τὰ δυόμου, ἐννοεῖ τὰ πόδια καὶ κεῖνα ποὺ τὸν συνετήρουν (βερέτευνα) ἦσαν τὰ δόντια.

612. *Μαρούλια. Μαρούλια μὲ τὸ ξύδ’.*

Ἐσυνηθίζετο πολὺ, διὰ πράγματα ποὺ δὲν ἐπρόκειτο νὰ γίνουν.

613. *Μάτι. Κάλλιο νὰ βγῆ τὸ μάτ’ τς.
παρὰ τὸ ὄνομά τς.*

Ἐλέγετο διὰ τὰ κορίτσια τὰ ὅποια ἐκακοφημιζοντο, πολλάκις ἀδίκως.

614. *Μαῦρες. Ἐβγαζες τς μαῦρες.*

Εἰρωνεία, δι’ ἐκείνους ποὺ παρεπονοῦντο ὅτι ἐκουράσθησαν χωρίς νὰ ἐργασθοῦν.

615. *Μύτη. Νὰ μὲ τρυπήσῃ τ’ μύτ’.*

“Ὅταν ἤθελε νὰ δώσῃ μεγαλυτέραν βάσιν εἰς τοὺς λόγους του.

616. *Ξένος. Ξένη δλέβνα
ξένη τρώνα.*

Αἱ παρὰ τρίτων ἐργασίαι γίνονται πρὸς ὄφελός των.

617. *Ξυλιές. Χίλιες ξίλιες σὲ ξένο γῶλο,
πόσ’ παράδες κάμνῃ.*

Δι’ ἐκείνους ποὺ δὲν συνηθάνοντο τὰς συνεπείας τῶν σφαλμάτων των, ἐφόσον ἢ ἐξ αὐτῶν ζημία ἐβάρυνεν ἄλλους.

1) λ. τ. σημαίνει συνετήρουν.

618. Ὁ κ á δ ε ς. Θά σέ κάμω ἑβδομηδαγυὸ δκάδες.

Θά σέ δεῖρω πολύ.

619. Π α σ á δ α β ο λ ο υ. Πασάδαβολου¹⁾

Προηγείτο συνήθως ἡ λέξις. τὸν ἔκαμα ἢ τὸν ἔκαμε πασάδαβολου. Δηλαδὴ τὸν ἔδειρε πολύ.

620. Π ή λ ι ν ο ς. "Ὅσο βράζ ἢ πήλινους ἢ τζερές²⁾ . . .

Περικοπή παραμυθιοῦ. Μία γυναῖκα ἐπανδρεύθηκε ἕνα χήρον ποῦ εἶχε ἕνα παιδί ἀπὸ τὴν πρώτην του γυναῖκα. Κάποτε δὲ τὴν ἐρώτησε τὸ ἄλλο παιδί της.

—Πόσο μ' ἀγαπᾷς ;

—"Ὅσο βράζει ὁ πήλιнос ὁ τζέντζερες, ὅταν τὸν κατεβάξης ἀπὸ τὴ φωτιά.

Ἐρώτησε καὶ τὸ ἄλλο :

—Κι' ἐμένα πόσο μ ἀγαπᾷς ;

—"Ὅσο βράζει ὁ χάλκινος.

Καὶ τότε τὰ παιδιὰ παρετήρησαν ὅτι ὁ πήλιнос βράζει περισσότερον καὶ κατάλαβαν.

621. Π ο ν ῶ. Ποιὸ δαχτ'λο σ' νὰ κόψης
κὶ νὰ μὴ βονέσης ;

Ἡ λύπη τῶν γονέων εἶναι ἴση, ἀνεξαρτήτως τῆς ἡλικίας τοῦ ἀποθανόντος τέκνου των.

622. Π ρ ο ἱ κ α. Πολυπρικοῦσα καὶ μονοβρακοῦσα.

Δι' ἐκείνας ποῦ ἐκαυχῶντο ὅτι ἔχουν μεγάλην προῖκα καὶ δὲν εἶχαν νὰ ἐπιδείξουν σπουδαῖα πράγματα κατὰ τὸν γάμον των.

623. Ρ ο ῦ π ῆ. "Ἐκοψε τὸ ρούπ³⁾).

Ἐλέγετο μὲ εἰρωνείαν καὶ ἀγανάκτησιν δι' ἐκείνους ποῦ ἔσπευδαν νὰ ἀποφασίσουν, ἐνῶ δὲν ἦσαν ἀρμόδιοι.

624. Ρ ο υ φ ῶ. Ρούφα κὶ ἔρχεται.

Εἰρωνεία, δι' ἐκείνους ποῦ ἐπερίμεναν κάτι εὐχάριστον, τὸ ὁποῖον ὁμως δὲν ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθῆ.

1) λέξις σύνθετος : πασά-δαβούλι=τύμπανον τοῦ πασά.

2) =χύτρα, τέντζερες.

3) =ρούπι· τὸ 1/3 τοῦ ἐμπορικοῦ πῆχεως.

625. Σάββατιον. Σάββατο κοδὰ γιορτή,
ἔφτασε κι' ἡ Κυρριακή.

Διὰ κάτι τὸ ὁποῖον συντόμως θὰ ἐφανερώνητο.

626. Σκοῦφος. Καλὸς εἶν' ἡ σκούφοζι μ;

Δι' ἐρωτήματα ἀσυνάρτητα καὶ ἀσήμαντα. Εἶναι περικοπὴ παραμυθιοῦ, κατὰ τὸ ὁποῖον ἕνας ἀνόητος ἐκάλει τοὺς μακρόθεν διερχομένους καὶ ὅταν αὐτοὶ ἐπλησίαζον, τοὺς ἠρώτα:

— Καλὸς εἶναι ὁ σκούφος μου;

627. Στόμα. Αὐτὸς ἡ στόμα σ εἶναι π' με δέρι.

Παράπικρον γυναικὸς διὰ τὴν ἀθυροστομίαν τοῦ συζύγου της.

628. Τένιζερεσ. *Η τένιζερεσ βράζ'
νὰ διοῦμε τί μαγειρεύεται.

Διὰ κάτι ἀναμενόμενον δυσάρεστον.

629. Τλοῦμ'. Φούσκωσε τὸ τλοῦμ'

"Ἐμεινε ἔγκυος.

630. Τόπ. Τὸν ἔκαμε τόπ σιὸ ξῦλο.

Τὸν ἔδειρε πολὺ.

631. Τρώγω. "Οφιο¹⁾ ἔφαγε κι' ὄφιο κατέλισε²⁾.

Διὰ τοὺς δυστρόπους καὶ κακοὺς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι πρὸ οὐδενός ὑποχωροῦν καὶ τυραννοῦν τοὺς πλησίον των.

632. Τσάκνα. Δὲ πιάνται οὔτε με τὰ τσάκ'να.

Δηλ. τὰ λεγόμενα τοῦ συνομιλητοῦ ἦσαν ἐντελῶς ἀνυπόστατα.

633. Τσ'βάλι. Τὸν ἔβανε σιὸ τσ'βάλι.

Τὸν ἐγέλασε.

634. Ὑδράργυρος. Διάργυρο καὶ τραμδίνα
κάμουν τῆ γρηὰ καδίνα³⁾.

1) =ὄφιος.

2) κατέλιψε=καταλύω, τρώγω «αὐτοὶ κατελοῦνα τὸν "Αδ' με τὰ τσάβανα» Δηλαδή κάμουν μεγάλη σπατάλη, τρώγουν πολὺ.

3) λ. τ. σημαίνει γυναῖκα. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὅμως σημαίνει ὡραίαν γυναῖκα.

Με τὸν ὑδράργυρον καὶ τὴν τραπτίναν (τερεβενθίνη) κατεσκεύαζον καλλωπιστικά, τὰ περίφημα φκισίδια, διὰ τῶν ὁποίων ἐλείανον τὸ δέρμα καὶ ἔδιδον ὠραῖον χρῶμα εἰς τὸ πρόσωπον.

635. *Φαῖ. Νὰ νοιώσ' τὸ φαῖ τὸν ἀγᾶ τ'.*

Ἐννοοῦν τὴν μετὰ τὸ φαγητὸν ἀνάπαυσιν. Ἐλέγετο ὡς δικολογία διὰ νὰ ἀποφύγουν ἐργασίαν τινα μετὰ τὸ φαγητὸν.

636. *Φεγγάρι. Βρῆ καλῶς τὸ νηὸ φεγγᾶ'.*
σὺ γέρος καὶ γὰ παλιγκᾶ'.

Ἐλέγετο κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς νέας σελήνης.

637. *Φίλος. Τέτοιος φίλο: τέτοια πίτα...*

Κατὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἀνάλογος θὰ εἶναι καὶ ἡ περιποίησις.

638. *Φτωχός. Φτωχὸς ἄγιος δὲ δοξάζεται.*

Διὰ τοὺς πτωχοὺς τῶν ὁποίων αἱ γνῶμαι δὲν ἐλαμβάνοντο ὑπὸ ψιν.

639. *Φυλάτιω. Τονε φ'λάει σὰ δού δραχανᾶ.*

Διὰ κάθε τι τὸ ὁποῖον ἐπρόσεχε πολὺ ἢ οἰκοδέσποινα, ὅπως προσέχη καὶ τὸν τραχανᾶ τὴν ὥραν πού τὸν μαγειρεύει, διότι κολλᾷ εἰς τὴν χύτραν καὶ πρέπει διαρκῶς νὰ τὸν ἀνακατώνη.

640. *Φυτρῶνω. Σ' βέτρα νὰ φυτρῶνη.*

Εὐχὴ νὰ φύεται δηλ καὶ εἰς τὸ πλέον ἄγονον μέρος (εἰς τὴν πέτρα). Τὴν ἔλεγαν ἐὰν ἔπιναν κάτι τὸ ὁποῖον ἤρεζε πολὺ.

641. *Χάνω. Τ' εἶχες, τ' ἔχασες;*

Ἐχασε τὰ ἀνύπαρκτα.

642. *Χειμῶν. Ἄκαιρα μᾶς βρῆκ' ἢ χ' μῶνας.*

Ὅταν κατελαμβάνοντο παρὰ τοῦ χειμῶνος χωρὶς νὰ εἶναι ἐφωδισμένοι μετὰ τὰς ἀναλόγους προμηθείας.

643. *Τὸ χιμῶνα ἠῦρες τ' γαλή τ' μέρα,*
βάν να μέσα ἀπ' τ βόρτα.

Τὸν χειμῶνα πρέπει νὰ ἐπωφελεῖται κανεὶς ὅταν κάμνει καλοκαιρία.

644. *Χλιάρια. Δὲ μαζώνεσαι οὔτε μετὰ χλιάρια.*

Ἐφιστάται ἡ προσοχή μὴ γλυστρήση καὶ πέση ἀπὸ ἀπόκριμνον μέρος, ὁπότε θὰ ἐφονεύετο.

645. *Χωριάτης*. *Χωριάτης ἄγιος κ' ἂν γενῆ.*
σατένια δόξα θ' ἄχῃ. (Ραιδεστός)

Διὰ τοὺς χωρικοὺς ἐκείνους ποὺ ἤθελαν νὰ παραστήσουν τὸν ἐξηυγενισμένον.

646 *Ψωμί*. *Στὸ γόνα τραῦνε τὸ ψωμί*
στὸ χέρι τὸ κρατοῦνε
καὶ σ' ἀλογοῦ τῆ βατημιὰ
πίνουνε τὸ νεράκι.

Διὰ τοὺς σκληρῶς ἀγωνιζομένους.

647. *ᾠρα* *Ἡ χατᾶς¹⁾ ᾠρα δὲν ἔχῃ.*

Ἡ ἐλαχίστη ἀπροσεξία εἰμπόρει νὰ συντελέσῃ εἰς δυστύχημα.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΖΗΣΗΣ

1) λ. τ. σημαίνει τὰ ἐξ ἀπροσεξίας δυστυχήματα.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΑΥΔΗΜΙΟΥ

1) Τὰ πολὺ μικρὰ παιδιὰ ἔπαιζον, τὰ σπιτάκια. Εἶχαν δύο τρία σημεῖα, δῆθεν σπίτια των, εἰς τὰ ὁποῖα ἠμποροῦσαν νὰ καταφεύγουν. Δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ τὰ συλλάβῃ ἐκεῖ αὐτὸς ποὺ θὰ τὰ κυνηγοῦσε, δηλ. ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἦταν μέσα. Ἐπαίζετο εἰς στενὸν χώρον. Ἐὰν κατώρθωνε νὰ συλλάβῃ κάποιον, χωρὶς νὰ εἶναι εἰς τὸ ὠρισμένον σημεῖον, εἰς τὸ σπίτι του, θὰ ἔπαιρνε ἐκεῖνο τὴν θέσιν του. Θὰ ἐκυνηγοῦσε ἐκεῖνο τοὺς ἄλλους. Ὅταν δὲ ἔφθαναν εἰς τὸ ἄσυχρόν των, ἔπρεπε νὰ προλάβουν νὰ εἰποῦν : «κλείδον, κλείδου», δηλ. ὅτι ἐκλείδωσαν τὸ σπίτι των καὶ δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὸ ἐκεῖνο ποὺ τὰ κυνηγοῦσε. Ἐκεῖνο ποὺ θὰ κυνηγοῦσε τὰ ἄλλα, ὅταν θὰ ἤρχιζε τὸ παιχνίδι, προεκρίνετο κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπο : Ἐνα ἀπὸ τὰ παιδιὰ θὰ ἔπαιρνε ἓνα πετραδάκι καὶ ἀφοῦ θὰ τὸ ἔδειχνε, ἔφερε τὰ χέρια του ὀπίσω καὶ τὸ ἔκρυβε μέσα εἰς μία χούφτα του. Κατόπιν ἐπρότεινε τὰ χέρια του κλεισμένα εἰς ἓνα ἕκαστο ἀπὸ τὰ παιδιὰ καὶ αὐτὸ κατόπιν σκέψεως καὶ ἄλλων τεχνασμάτων ποὺ ἐσοφίζετο, ἐξέλεγε ἓνα ἀπὸ τὰ δύο κλεισμένα χέρια, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκτύπα κάπως ἰσχυρῶς διὰ τῆς παλάμης. Ἀμέσως ἤνοιγε τὸ χέρι του τὸ ἄλλο παιδι καὶ ἔαν ἐτύχαινε νὰ εἶναι εἰς αὐτὸ τὸ πετραδάκι, ἐκεῖνο ποὺ τὸ βρῆκε θὰ ἔχανε καὶ θὰ ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κυνηγᾷ τὰ ἄλλα. Θὰ ἦταν δηλαδὴ μέσα.

Ἐνα δὲ ἀπὸ τὰ προγνωστικὰ τεχνάσματα, τὸ συνηθέστερον, ἦτο νὰ τραβοῦν τὰ ματοτσίνουρά των καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἔβγαινε τρίχα, ἐκεῖνο τὸ χέρι θὰ ἐκτύπα. Ἄλλοτε πάλι ἔλεγαν διαφόρους φράσεις καὶ εἰς κάθε συλλαβὴν μετέφερον τὸ δάκτυλό των ἀπὸ τὸ ἓνα εἰς τὸ ἄλλο χέρι καὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ χέρι ποὺ θὰ ἐτελείωνε ἡ φράσις, ἢ ὁ στίχος, ἐκεῖνο τὸ χέρι ἐκτύπα.

Συνηθήης φράσις ἦτο :

Ποῖδ νὰ πάρω ποῖδ ν' ἀφήκω,

τὸν καλλίτερον τὸν πῆκο.

ἢ

τὸν καλλίτερον τὸ λύκο.

Ἡ μέθοδος αὕτη ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ πολλὰ παιχνίδια, πάντοτε σχεδὸν ὅταν ἐπρόκειτο τοῦ ἐνὸς ἢ θέσις νὰ εἶναι μειονεκτικὴ τῶν ἄλλων.

Τὸ παιχνίδι αὐτὸ δὲν εἶχε ὠρισμένην ἐποχὴν. Ἐπαιζέτο πάντοτε.

2) Διὰ μικρὰ παιδιὰ ἦτο καὶ ὁ κλειστός. Ἐλάμβανον μέρος εἰς αὐτὸν καὶ μεγάλα παιδιὰ, ἰδίως κορίτσια. Τὰ περισσότερα σχεδὸν παιχνίδια ἐπαίζοντο μὲ ἀγόρια καὶ κορίτσια μαζί.

Ὁ κλειστός εἶναι τὸ λεγόμενον *κρυφτὸ* ἀπὸ τὰ σημερινὰ παιδιὰ. Ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἦταν μέσα, ἐφύλαγε εἰς ἓνα σημεῖον, τὸ λεγόμενον *σμάδ* (σημάδι) μὲ κλειστὰ μάτια καὶ ἐμετροῦσε ἕως τὰ εἴκοσι, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἔτρεχαν νὰ κρυφθοῦν, ὁ καθένας ξεχωριστά, ἢ καὶ δύο τρεῖς μαζί. Ἐτρέπωναν δὲ μέσα εἰς σταύλους, αὐχρῶνες, ἀποθήκες διάφορες, κήπους κ. ἄ. καὶ ἀφοῦ ἔτελείωνε τὸ μέτρομα, ἄνοιγε τὰ μάτια του καὶ ἤρχιζε νὰ ἐρευνᾷ διὰ νὰ ἀνακαλύψῃ κάποιον. Μόλις δὲ θὰ ἔβλεπε κάποιον, ἔτρεχε εἰς τὸ *σμάδ* καὶ ἔφτυνε καὶ ἐφώναζε καὶ τὸ ὄνομα ἐκείνου ποῦ εἶδε·

—Φτοῦ τὸ Γιαννάκο... καὶ ἐσυνέχιζε·

—Τὴν γαλή, τὴν γαλή, διὰ νὰ βγοῦν καὶ οἱ ἄλλοι καὶ νὰ ξαναρχίσουν τὸ παιχνίδι.

Τώρα θὰ ἐφύλαγε ἐκεῖνος ποῦ βρῆκε.

Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις ἠγειρόντο ἀμφισβητήσεις πὺς δὲν τὸν εἶδε, ἀλλὰ ἀπλῶς διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ φύλαγμα, ἔφτυνε κάποιον, ἦτο ἀπαραίτητο μαζί μὲ τὸ ὄνομα νὰ φωνάξῃ καὶ τὸ μέρος ποῦ τὸν εἶδε. Π. χ.

—Φτοῦ τὸ Γιαννάκο, τὸν εἶδα πίσω στὸ β' τσί, ἢ κάτ' ἀπὸ τὴ σκάλα.

Ὅταν δὲ ἐκεῖνος ποῦ τὰ ἐφύλαγε ἐδυσκολεύετο νὰ τοὺς βρῇ, ἐφύλαγε εἰς τὸ *σμάδ*, διότι οἱ ἄλλοι ὀψωσθήποτε θὰ ἔβγαιναν κάποτε ἀπὸ τοὺς κρυψῶνας τῶν, καθόσον εἶχαν τὸ δικαίωμα, ἐὰν ἐπήγαιναν πρῶτοι, νὰ φτύσοον εἰς τὸ *σμάδ* καὶ νὰ ἀπαλλαγοῦν. Καὶ ὅταν ἐκεῖνος ποῦ ἐφύλαγε θὰ ἦταν ἐκεῖ, δὲν θὰ ἐπρόφθαναν μὲ κανέναν τρόπο.

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἠκούοντο διαμαρτυρίαι·

—*Δὲ βαίζω, κατρεῖ σμάδ...*

Ἡ φράσις αὐτὴ «κατρεῖ σμάδ», ἐλέγετο μὲν ἀλλὰ μόνον συμβατικῶς ἐξηγεῖτο ἀπὸ τὰ παιδιὰ. Κυριολεκτικῶς ἐνόουν «κατουρεῖ», τὸ ὁποῖον δὲν σημαίνει τίποτε. Κατὰ τὴν γνώμην μας τὸ ὀρθὸν εἶναι: «καρτερεῖ σημάδι», ἀλλὰ ἀπὸ ἐκθλιπιν εἰς ἐκθλιπιν κατήντησε «κατρεῖ». Ἐπειδὴ δὲ ἡ λέξις «καρτερῶ» δὲν ἐσυνηθίζετο τελευταίως εἰς τὸ Αὐδῆμι, δι' αὐτὸ παρετυμολογικῶς τὸ «κατρεῖ» ἐξηγεῖτο «κατουρεῖ».

3) Ἄλλο παιχνίδι διὰ μικρὰ παιδιὰ ἦταν ὁ «κουφαρᾶς». Ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἦταν μέσα θὰ ἔδενε τὰ μάτια του μὲ ἓνα μανδῆλι καὶ περιεφέρετο οὕτως, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἦσαν πλησίον του. Ὅταν δὲ θὰ ἐπιανε κανέναν, προσπαθοῦσε νὰ τὸν θναγνώρισῃ, Ἐὰν τὸν ἀνεγνώριζε καὶ τὸν ὠνόμαζε, θὰ ἔδενε ἐκεῖνος τὰ μάτια του καὶ θὰ ἐπαιρνε τὴ θέσι του, ἐὰν ὄχι, θὰ ἐσυνέχιζε τὰς ἐρεῦνας του εἰς ἄλλους.

4) Σχετικόν μὲ τὸν κουφαρᾶν ἦτο ὁ «στραβοστράντζαλος», ἀλλὰ διὰ μεγαλύτερα παιδιὰ. Τὸ παιχνίδι αὐτὸ ἐπαίξετο μὲ πολλὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα ἐσχημάτιζαν κύκλου καὶ ἐχωρίζοντο εἰς δύο ομάδας. Κάθε ὁμάς εἶχε τὸν ἀρχηγό της. Εἰς τὸ μέσον τοῦ κύκλου ὑπῆρχαν δύο πέτρες, μία μικρὴ καὶ μία μεγαλύτερη. Ἡ ὁμάς πού θὰ ἦταν μέσα εἶχε τὴν ὑποχρέωσι νὰ σηκώνη, ἕκαστον μέλος της εἰς τὴν ράχι του, καὶ ἕναν ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ὁ ἀρχηγὸς ἦτο σκαρφαλωμένος εἰς τὴν ράχι τοῦ ἄλλου ἀρχηγοῦ καὶ ἔκλειε μὲ τὰ χέρια του τὰ μάτια του σφιχτά.

Μέσα δὲ εἰς τὴν ἀπόλυτη ἡσυχία ἠκούετο ἡ ἐπιτακτικὴ φωνὴ τοῦ ἀρχηγοῦ πού ἦτο καβάλλα εἰς τὸν ἄλλον, νὰ λέγη τοὺς στίχους·

«Κατέβα στραβοστράντζαλε καὶ χτύπα τὴν καβάνα,
ὅσο νὰ κάμ' χάϊ-χοῦτ'» . . .

Διὰ νεύματος δὲ διέτασεν ἕνα τῆς ομάδος του νὰ κατέλθῃ ἐκ τῆς ράχεως τοῦ ἄλλου, νὰ προχωρήσῃ σιγὰ-σιγὰ εἰς τὸ μέσον τοῦ κύκλου καὶ νὰ κτυπήσῃ τὴν μίαν πέτραν ἐπάνω εἰς τὴν ἄλλην, τὴν μικρὴ εἰς τὴ μεγάλη. Καὶ σιγὰ-σιγὰ πάλιν ἐπανήρχετο εἰς τὴν θέσιν του.

Ὁ ἕτερος ἀρχηγός, πού εἶχε κλειστὰ τὰ μάτια του, ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ μαντιεύσῃ ποῖος ἐκτύπησε τίς πέτρες. Ἐὰν τὸ ἐπετύγχανε θὰ ἐκατέβαιναν ἐκεῖνοι πού ἦταν καβάλλα καὶ θὰ ἀνέβαιναν οἱ τῆς ἰδικῆς του ομάδος.

5) Διὰ μεγάλα παιδιὰ ἦταν καὶ τὰ «λούβαρδα». Πολὺ ἐπικίνδυνα. Ἐχωρίζοντο εἰς δύο ομάδες καὶ εἰς ἀπόστασιν 40—50 βημάτων ἔστηναν καὶ οἱ δύο ομάδες πέτρες-πλάκες, τίς ὁποῖες ἐστήριζαν ἀπὸ πίσω. Ἐκάστη δὲ ὁμάς μὲ τὴ σειρὰ της προσπαθοῦσε νὰ ρίξῃ τὰ λούβαρδα, τίς στημένες πλάκες, μὲ πέτρες πού ἔρριχνε ἀπὸ τὸ μέρος της.

Ἐκεῖνη ἡ ὁμάς πού θὰ ἐπετύγχανε νὰ τὰ ρίξῃ πρώτη, θὰ ἐκέρδιζε. Καὶ τὸ κέρδος θὰ ἦταν νὰ καβαλλικέψουν τὰ μέλη της τοὺς ἄλλους καὶ νὰ τοὺς μεταφέρουν ἀπὸ τὸ ἕνα σημεῖον εἰς τὸ ἄλλο.

Καὶ τὸ παιχνίδι ἐσυνεχίζετο. Ἡ μία ὁμάς ἐπήγαινε κάτω καὶ ἡ ἄλλη ἐπάνω.

6) Πολύμορφον ἦτο τὸ παιχνίδι μὲ τίς «σουμάδες» ἢ «οὐμάδες». Κέντρον πάντοτε ἦτο ὁ πῆκος.

Δὲν ἐχωρίζοντο εἰς ομάδας καὶ κακῶς μερικοὶ ἐννοοῦν νὰ σχετίζον τίς σουμάδες ἢ οὐμάδες μὲ τὴν ομάδα. Ὁ πῆκος ἦτο ἕνας τενεκεδένιο κουτὶ ἢ μία μακρουλὴ πέτρα, πού ἐστήνετο εἰς ἕνα σημεῖον. Ἀπὸ τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἔρριχνε ὁ καθεὶς τὴν σουμάδα του πρὸς ἄλλο σημεῖον, εἰς ἕνα τοῖχον συνήθως ἢ πρὸς μίαν μεγαλύτερη πέτρα, διὰ νὰ πάρουν σειράν. Ἐκεῖνου ἢ σουμάδα πού θὰ ἦτο πλησιέστερα πρὸς τὸν τοῖχον θὰ ἦτο πρῶτος, τοῦ δευτέρου, δευτέρου καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἀφοῦ θὰ ἐλάμβανε ἕκαστος τὴν σειράν του θὰ ἐσημάδευε τὸν πῆκο,

ἔξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία τοῦ παιχνιδιοῦ «*σουμάδες*» ὡς καὶ τὸ ἀντικείμενον μὲ τὸ ὁποῖον ἐσημάδευε «*σουμάδα*». Καὶ ἐὰν ἐπετύγγανε νὰ τὸν κτυπήσῃ, κατὰ τὴν α) (ὑποθέσωμεν) μορφὴν τοῦ παιχνιδίου θὰ ἐμετροῦσε μὲ τὰ πόδια του, θέτοντας τὸ ἓνα πλησίον τοῦ ἄλλου, πόσα ἔκαμε. Ἐὰν ἔκαμνε εἴκοσι πόδια, ἔβγαινε· ἐκέρδιζε δηλαδή καὶ θριαμβευτικῶς θὰ ἔλεγε εἰς τὸν ἄλλον:

εἴκοσ' στήσ' καὶ το βῆκο σ'.

Καὶ ἐὰν μὲν θὰ ἔπαιζαν δύο μόνον παιδιὰ, τὸ παιχνίδι ἐπανελαμβάνετο ἐὰν περισσότερα, ἐσυνέχιζαν οἱ ἄλλοι. Ἐὰν ἔκαμνε ὀλιγώτερα, ἀπὸ τὰ εἴκοσι, ἀπὸ τὸ σημεῖον πού θὰ ἦτο ἡ σουμάδα του ἔρριχνε διὰ νὰ κτυπήσῃ τις σουμάδες τῶν ἄλλων. Κάθε κτύπημα ἐλογίζετο ἓνα πόδι, τὸ ὁποῖον καὶ προσετίθετο. Ἐὰν δὲν ἐπετύγγανε νὰ κτυπήσῃ τὸν πῆκο, ἢ τὴ σουμάδα τῶν ἄλλων, ἔχανε τὴν σειρά του καὶ ἐσυνέχιζε ὁ δευτερός μετρῶντας ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ἐὰν συνέβαινε νὰ ἔλθῃ πάλι ἡ σειρά του, ἐσυνέχιζε τὸ μέτρομα ἀπὸ ἐκεῖ πού ἐσταμάτησε.

Ἡ μορφὴ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπλουστέρα. Ἦτο ἐπικίνδυνον παιχνίδι, ἀλλὰ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰ λούβαρδα.

Συνήθως ἀποζημιώσεις ἦταν οἱ «*ἀγγοῦρες*» τις ὁποῖες, ὁ ἄλλος ἐξέβγαζε κερδίζοντας. Ἐνίοτε ὁμως ἦτο καὶ ἡ καβάλλα, ἀπὸ τὸν πῆκο, ἕως τὸ σημεῖον πού ἔρριχναν τις σουμάδες.

Δευτέρα μορφὴ πολὺ διασκεδαστικώτερα, ἀλλὰ καὶ πλέον ἐπικίνδυνος ἦτο ἡ ἑξῆς:

Ἀφοῦ θὰ ἔρριχναν τις σουμάδες διὰ νὰ πάρουν σειρά, ἐκεῖνος πού θὰ ἦτο τελευταῖος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ φυλάγῃ τὸν πῆκο, ἐναντίον τοῦ ὁποῖου ἔβαλλον οἱ ἄλλοι, εἰς τὴν ἀρχὴ μὲ τὴν σειρά καὶ κατόπιν χωρὶς σειρά, ὅποιος ἐπρόφθανε. Ἐὰν δὲ ἐπετύγγανον νὰ κτυπήσουν τὸν πῆκο, ἐκεῖνος πού τὸν ἐφύλαγε ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ τὸν στήσῃ ἐκ νέου. Ἐὰν δὲν τὸν ἐκτύπων, εἶχαν μὲν, κατὰ τινα μορφὴν τοῦ παιχνιδίου, δικαίωμα νὰ πλησιάσουν εἰς τὴν σουμάδα των, ἀλλὰ δὲν εἶχαν δικαίωμα νὰ τὴν ἐγγίσουν. Ἐὰν τὴν ἤγγιζε κανεὶς, ἐκεῖνος πού ἐφύλαγε τὸν πῆκο εἶχε τὸ δικαίωμα, ἐὰν ἐπρόφθανε, νὰ τὸν πιάσῃ καὶ τότε θὰ ἔπαιρνε τὴν θέσι του ὁ συλληφθεὶς. Ὑπῆρχε δὲ ἓνας τρόπος νὰ πάρουν τὴν σουμάδα των νομίμως ἐὰν κατῶρθωναν νὰ τὴν τοποθετήσουν μὲ τὸ ἓνα πόδι των ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο καὶ ἐκτινάσσοντες αὐτὴν εἰς τὸν ἄερα νὰ τὴν πιάσουν εἰς τὸ κενόν. Τότε ἐπετρέπετο νὰ φύγουν πρὸς τὴν ἀφετηρίαν ἐλευθέρως καὶ νὰ τὴν ξαναρίξουν.

Ἐκεῖνος πού θὰ ἔρριχνε τὸν πῆκο, ἔπρεπε νὰ προφθάσῃ, πρὶν τὸν στήσῃ ἐκεῖνος πού τὸν ἐφύλαγε νὰ εὔρεθῇ εἰς τὸ σημεῖον πού ἔπεσε ἡ σουμάδα του καὶ νὰ τὴν πατήσῃ. Ἐὰν δὲν ἐπρόφθανε νὰ κάμῃ αὐτό, δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν σουμάδα του. Ἐπρεπε νὰ περιμένῃ τὴν

κατάλληλη ευκαιρία, να ρίξει άλλος τὸν πῆκο ἢ να εἶναι ἀπασχολημένος με ἄλλον ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἐφύλαγε, διὰ να κατορθώσει να τὴν πάρη.

Κατ' ἄλλην μορφήν δὲν ἐπετρέπετο εἰς κανέναν να πλησιάσῃ τὸν πῆκο, ἀδιάφορον ἔαν τὸν ἔρριξε ἢ ὄχι καὶ μόνον δι' ἀποφασιστικῆς ἐφορμῆσεως ἢ διὰ τεχνάσματός τινος κατώρθωνε να πλησιάσῃ καὶ να τὴν πάρη.

Κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων τὰ μεγάλα παιδιὰ ἔπαιζαν τις σουμάδες καὶ με χρήματα. Ἐτοποθέτουν τις δεκάρες καὶ τὰ γροσάκια (μεταλλίκια καὶ τσιντέζα) ἐπάνω εἰς τὸν πῆκον ἢ κάτω ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἔρριχναν τις σουμάδες. Ἐὰν αὐτὴ ἐκτύπα τὸν πῆκον καὶ ἐσκορπίζοντο τὰ χρήματα, ἔαν αὐτὰ ἦ μέρος αὐτῶν ἦτο πλησιέστερα εἰς τὴν σουμάδα του καὶ ὄχι εἰς τὸν πῆκο, τὰ ἐκέρδιζε. Ἐὰν ἦσαν πλησίον τοῦ πῆκου, ἢ ἔαν δὲν ἐπετύγγανε να τὸν κτυπήσῃ, θὰ ἔρριχνε ὁ δευτερός κ. ο. κ.

6) Ἡ *σκληουγαῖδάρα* ἔπαιζετο ἀπὸ πολλὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα ἐχωρίζοντο εἰς δύο ὁμάδας. Οἱ δύο ἀρχηγοὶ ἐλέγοντο *μάννες*. Ἡ ὁμάς ποὺ θὰ ἦτο μέσα ἔκαμνε κύκλον με συμπέπλεγμένους τοὺς βραχιονας καὶ εἶχον ἐκτεθειμένας τὰς ράχεις των εἰς τὴν ἀντίπαλον ὁμάδα. Ἐνας δὲ ἀπὸ αὐτοὺς ἐκράτει καλῶς εἰς τὸ χέρι του τὸ ἄκρον χονδρῶ σχοινίου (τριχιά), μήκους τεσσάρων ἕως πέντε μέτρων, τὸ δὲ ἄλλο ἄκρον τὸ ἐκράτει ἡ μάννα καὶ ἔτρεχε πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις τοῦ κύκλου, ἕως ἐκεῖ ποὺ ἔφθανε τὸ σχοινί, διὰ να πιάσῃ τοὺς ἀντιπάλους, οἱ ὁποῖοι ὡς ἀντικειμενικόν των σκοπὸν εἶχαν να καβαλλικέψουν τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν κύκλον. Καὶ ἔαν μὲν ἐπρόφθαναν να καβαλλικέψουν χωρὶς να συλληφθῶν ἐκάθηντο ἀσφαλῶς εἰς τὴν ράχιν τῶν ἄλλων μέχρις ὅτου εὔρωσι τὴν κατάλληλον ευκαιρίαν να φύγωσι. Καὶ τὸ παιχνίδι ἐσυνεχίζετο. Ἐὰν συνελαμβάνετο κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους πρὶν προφθάσῃ να καβαλλικέψῃ, τότε ἡ ἑτέρα ὁμάς θὰ ἀντικαθίστα τὴν ἄλλην. Τὸ διασκεδαστικώτερον δὲ σημεῖον τοῦ παιχνιδίου ἦτο, ἔαν ποτὲ κανεὶς ἐπετύγγανε να καβαλλικέψῃ τὸν ἀρχηγὸν (τὴν μάννα) ὁπότε αὐτὸς ἦτο ὑποχρεωμένος να τρέχῃ, με τὸν ἀντίπαλον εἰς τὴν ράχιν, διὰ να πιάσῃ τοὺς ἄλλους.

7) Ἡ *γρούνα* ἔπαιζετο ἀπὸ πολλοὺς καὶ ἀπὸ ὀλίγους. Φαίνεται δὲ τὸ ὀρθὸν εἶναι ἡ *γούρνα* καὶ ἔγινε μεταγραμματισμὸς καὶ παρετυμολογικῶς μετεβιβάσθη ἡ ἔννοια ἐκ τῆς γούρνας (τοῦ λάκκου) εἰς τὸν πῆκο. Ἐχαράσεται μεγάλος κύκλος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οἱ παίζοντες ἠνοίγον μικροὺς λάκκους (γούρνες). Ἐκαστος δὲ εἶχε καὶ μίαν ράβδον, χονδρὴν καὶ ὑψηλήν, τὴν ὁποίαν ἐτοποθέτει ἐντὸς τοῦ λάκκου, κρατῶν ἐννοεῖται αὐτὴν ἐκ τῶν ἄνω. Ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἦτο μέσα θὰ ἦτο ὁ φύλαξ τῆς γρούνας (τοῦ πῆκου), ἢ ὁποῖα ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἓνα τενεκεδένιο κουτί, ἢ ἀπὸ τενεκὲν συμμαζευμένον κατὰ τὰ ἄκρα του, οὕτως ὥστε να ἀποτελῇ μικρὸν ὄγκον. Εἰς τὸ μέσον δὲ τοῦ κύκλου ὑπῆρχε ἄλλος μικρότερος, ὁ ὁποῖος

ὑποτίθεται ὅτι ἦτο ἡ μάνδρα τῆς γρουύνας. Ὁ φύλαξ αὐτῆς ἦτο ὑποχρεωμένος, διὰ τῆς ράβδου του, νὰ τὴν διατηρῆ πάντοτε εἰς τὴν μάνδραν, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἐκτύπων μὲτὴν καὶ τὴν παρέσυρον πρὸς διαφόρους διευθύνσεις. Ἐὰν ὁ φύλαξ κατώρθωνε τὴν ὥραν πού ὁ παίκτης ἐκτύπα, νὰ τοποθετήσῃ τὴν ράβδον του ἐντὸς τοῦ λάκκου του, θὰ ἐλάμβανε τὴν θέσιν τοῦ παίκτη καὶ αὐτὸς θὰ ἐγένετο φύλαξ.

8) Τὸ *βίρ-βίρ-βίρ* ἐλέγετο οὕτως· προερχόμενον δὲ ἐκ τῆς τουρκικῆς, ὀρθῶς ἔχει *βίρ-δίρ-βίρ*. Δηλαδή ἕνα-εἶναι-ἕνα. Ἐκεῖνος πού θὰ ἦτο μέσα θὰ ἐστήνετο εἰς τὸ μέσον, θὰ ἔκυπτε καὶ θὰ τὸν πηδοῦσαν οἱ ἄλλοι χωρὶς ὅμως νὰ ἐγγίσουν καθόλου ἐπὶ τῆς ράχεώς του, πλὴν ἰῶν χειρῶν των, τὰς ὁποίας ἐστήριζον ἐπ' αὐτῆς, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, λέγοντες: *βίρ-δίρ-βίρ*. Ἀφοῦ θὰ τὸν ἐπήδων ὅλοι, κατόπιν θὰ ὑψώνετο ὀλίγον καὶ θὰ τὸν ἐπήδων ἐκ δευτέρου λέγοντες τὴν φορὰν αὐτήν: *Ἰκίδορουν-ικί*. Τὴν τρίτην φορὰν θὰ ἔλεγαν: *οὔτς-δορούτς*. Τὴν τετάρτην: *Δορτρ-δόρτ*. Ἐνῶ δὲ μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ οἱ ἀριθμοὶ ἐλέγοντο τουρκιστί, εἰς τὴν πέμπτην στροφὴν ἀντὶ νὰ εἴπωσι βέστερ-βές, ἔλεγαν: *Φέστερ-φές*, καὶ εἰς τὴν ἕκτην: *Ἀφήνουμε τὸ φές*· πράγματι δὲ ἀφηναν ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ πηδωμένου ἀντικείμενόν τι, μανδήλιον ἢ φέσι, ἢ καπέλλο καὶ ἔπρεπε ἐκεῖνοι πού θὰ ἐπήδων, μετὰ τὸν πρῶτον, νὰ μὴ τὸ παροσύρουν. Ἐκεῖνος δὲ πού θὰ παρέσυρε τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ ἢ θὰ ἤγγιζεν ἐπὶ τῆς ράχεώς του, θὰ τὸν ἀντικαθίστα. Ἐὰν μὲν εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ θὰ ἀντικαθίστατο, τὸ παιχνίδι ἤρχιζεν ἐκ νέου. Ἐὰν ὄχι, εἰς τὴν ἑβδόμην στροφὴν ἔλεγαν: *Παίρουμε τὸ φές*. Καὶ τὸ ἔπαιρνε ὁ πρῶτος ἐνῶ ἐπήδα καὶ πάλιν τὸ ἐτοποθετεῖ διὰ νὰ τὸ πάρῃ καὶ ὁ δεύτερος κ.ο.κ. Ἐὰν ἐπετυγχάνετο καὶ αὐτό, ἐλέγοντο κατόπιν στίχοι διασκεδαστικοὶ μὲν, ἀλλὰ ἀνάρμστοι καὶ τὸ παιχνίδι καθίστατο αἰσχρολογία. Ἐννοεῖται ὅτι ὑψώνετο πολὺ εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ καὶ ἦτο δύσκολον νὰ τὸν πηδήξουν.

9) Ὅμοιον περίπου μὲ αὐτὸ ἦσαν τὰ *καμλίκια*, τὸ ὁποῖον εἰσῆχθη παρὰ τῶν διδασκάλων, ὡς ἀσκησις μᾶλλον. Ἦτο διασκεδαστικὸν καὶ αὐτό, χωρὶς νὰ λέγωνται φράσεις. Οἱ παίζοντες ἐπήδων ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἕκαστος δὲ μετὰ τὸ πῆγμα ἔστηνε παραπλεύρως τοῦ ἄλλου. Οὕτω ὁ πρῶτος ἐπήδα τὸν ἕνα καὶ ἔστηνε, ὁ δεύτερος ἐπήδα δύο, τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, ὁ τρίτος τρεῖς κ.ο.κ. Ὅταν δὲ ἐπήδων ὅλοι ἐσηκώνετο ἐκεῖνος πού εἶχε στήσει, πρῶτος καὶ ἐπήδα τοὺς ἄλλους, κατόπιν ὁ δεύτερος, ὁ τρίτος κ.ο.κ. ἕως ὅτου ἐκουράζοντο.

10) Τὸ *πέντε-πέντε τὴν ἡμέρα ἢ οἱ γαῖδρίτσες* ἐπαίζετο ἀπὸ δύο ομάδας, ἐκάστη δὲ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τρία ἕως πέντε σπανίως δὲ καὶ ἕξ παιδιὰ. Ἐκείνη ἢ ὁμᾶς πού θὰ ἦτο μέσα, θὰ ἔστηνε. Τὸ στήσιμο αὐτὸ θὰ ἐγένετο εἰς τὴν βᾶσιν ἐνὸς τοίχου· ὁ πρῶτος θὰ ἔκυπτε, ὁ δεύτερος ἐπιάνετο ἀπὸ τοὺς μηρῶν του καὶ θὰ ἔκυπτε καὶ αὐτός, ὁ τρίτος ἀπὸ τοὺς μηρῶν τοῦ

δευτέρου και ούτω καθεξῆς, θὰ ἐφρόντιζαν δὲ ὅλοι νὰ κάμουν ὅσον τὸ δυνατὸν πλατύτερον γεφύρωμα, ἔχοντες τὰς κεφαλὰς χαμηλότερον κάπως και προφυλαγμένας πλαγίως εἰς τοὺς μηρούς ὁ εἷς τοῦ ἄλλου. Οἱ ἄλλοι δέ, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, ἔπαιρναν φόραν ἀπὸ διαστήματος 15—20 μέτρων και ἐπήδων μὲ ὀρμὴν ἐπ' αὐτῶν, προπαντὸς ὁ πρῶτος και ὁ δεύτερος, διὰ νὰ εὗρεθῶν εἰς προκεχωρημένον σημεῖον και νὰ μείνη μέρος νὰ καθήσουν και οἱ ἐπόμενοι. Ἀφοῦ δὲ θὰ ἐπήδων ὅλοι ἐπ' αὐτῶν και θὰ ἐστηρίζοντο ὀπωσδήποτε, ἤρχιζεν ὁ πρῶτος νὰ ἀπαγγέλη τὸ ἐξῆς :

*Πέντε-πέντε τὴν ἡμέρα
κι' ἕκατὸ τὴν ἑβδομάδα
ὄσα χίλια και χορτάρια,
τί καλὸ γαιδράκι καβάλλα,
δέστορ.*

Ἐὰν ἐπρολάμβανε νὰ τὸ ἀπαγγεῖλη αὐτό, χωρὶς νὰ πατήση κανεὶς εἰς τὸ ἔδαφος, τὸ παιχνίδι ἐτανελαμβάνετο μὲ τὴν αὐτὴν σύνθεσιν. Ἐὰν ὄχι, ἔχαναν ἐκεῖνοι ποὺ ἐπήδων και ἐλάμβανον τὴν θέσιν τῶν ἄλλων.

11) Τὸ κατ' ἐξοχὴν κοριτσιστικο παιχνίδι ἦταν τὰ τόπια. Τόπια λασιχένια δὲν ὑπῆρχαν πολλά. Ἐννοεῖται μικρὰ τόπια. Τὸ ποδόσφαιρο, τὸ τέννυς κ. ἄ. δὲν ἦσαν γνωστά. Τὰ τόπια συνήθως ἦσαν πάνινα και τὰ ἔροσθον τὰ ἴδια τὰ κορίτσια. Ἐπαιζαν δὲ τὸ πάτ-πάτ λεγόμενον, δηλαδὴ γρήγορον, ἄνευ διακοπῆς και εἰς μικρὸν ὕψος και τὸ δβαρωτό, μὲ διακοπήν, μέτρημα και εἰς μεγαλύτερον ὕψος. Ἐμέτρων ἕως τὰ εἴκοσι και συμπληρωματικῶς ἔλεγον: *μάρδα, σούρδα, βούρδα, ἀγγούρ, κούτρας*, ὁπότε, τὸ παιχνίδι ἐτελειωνε και ἤρχιζεν ἐκ νέου μὲ τὴν ἴδιαν παίκτηριαν. Ἐὰν ἔχανε, ἐὰν δηλ. τῆς διέφευγε τὸ τόπι και ἐπιπτε κάτω, τότε ἔπαιζε ἡ ἄλλη. Εἰς κάθε παιχνίδι δὲ συμπληρωμένον, ἔλεγαν: *Σ' ἔβανα μιὰ ἀγοῦρα*, ἢ *σ' ἔβανα δυὸ ἀγοῦρες κ. ο. κ.* Τὸ παιχνίδι αὐτὸ τὸ ἔπαιζαν και μεγάλα κορίτσια χωρὶς νὰ ὑπονοοῦν τὴν σημασίαν ποὺ θὰ εἶχε σήμερα ἡ λέξις.

Ἡ ἀγοῦρα ἦτο φανταστικὴ ζημία ἢ τιμωρία και ἐχρησιμοποιεῖτο και εἰς ἄλλα παιχνίδια, εἶχε δὲ και ὑποδιαίρεσεις *ἀγοῦρια*, και ὠρισμένος ἀριθμὸς αὐτῶν ἐλέγετο μονολεκτικῶς: *καλιτσαγοῦρα*.

12) Τὸ *πλακι* ἐπαίξετο μὲ τὸ τόπι, συνήθως ἀπὸ κορίτσια, τὰ ὁποῖα ἐχωρίζοντο εἰς δύο ὀμάδας. Ἐὰν συνέβαινε ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν νὰ εἶναι περιττός, ἕνα κορίτσι θὰ ἐγίνετο *μσάρς* και θὰ ἔπαιζε διὰ λογαριασμὸν και τῶν δύο παρατάξεων.

Ἡ μία ὀμάς, ποὺ θὰ εἶχε τὴν πλεονεκτικὴν θέσιν, θὰ ἔστηνε μιὰ πλατεῖα πέτρα (*πλακι*) εἰς τὸ μέρος ποὺ θὰ εὗρίσκετο, ἕνα κορίτσι δὲ τῆς ὀμάδος αὐτῆς θὰ ἔρορχνε τὸ τόπι πρὸς τὴν ἄλλην διὰ τῆς παλάμης, ἀφοῦ πρῶτα τὸ ἔρορχνε νηψηλά, εἰς μικρὸν ὕψος και ἐπανήρχετο εἰς τὸ χέρι του, κατὰ τρόπον ὁμωσ ποὺ νὰ μὴ εἰμπορέσουν τὰ ἄλλα νὰ τὸ πιάσουν, τὰ ὁποῖα

και δια τὸν λόγον αὐτὸν ἦσαν διεσκυλισμένα πρὸς διαφοροὺς διευθύνσεις πάντως εἰς ὠρισμένην στενὴν περιοχὴν. Ἐὰν τὸ ἔπιαναν, θὰ ἔχυνεν ἐκείνη πού ἔπαιζε καὶ θὰ ἀντικαθίστατο ἀπὸ ἄλλην τῆς ομάδος της. Ὁ μᾶζος ἔπαιζε πρώτη καὶ ὅταν ἔχανε, ἐπήγαινε εἰς τὴν ἄλλην ομάδα καὶ ἐβοήθει. Ἐὰν δὲν κατώρθωναν νὰ τὸ πιάσουν, τότε θὰ τὸ ἔπαιρναν οἱ τῆς ἀντιθέτου ομάδας καὶ μία ἐξ αὐτῶν θὰ τὸ ἔρριχνε πρὸς τὸ πλακί, τὸ ὁποῖον ἐχορησίμευεν ὡς στόχος. Ἐὰν ἐπετύγχανε νὰ τὸ κτυπήσῃ θὰ ἔχανε πάλι ἡ τῆς ἀντιθέτου ομάδος. Ἐὰν ὄχι θὰ ἐσυνέχιζε νὰ παίξῃ μέχρις ὅτου σὺμ πληρῶσῃ ὠρισμένον ἀριθμόν. Κατόπιν θὰ ἔβγαινε, δηλαδὴ ἐνικοῦσε καὶ ἤρχετο ἡ σειρά τῆς ἄλλης. Ἐὰν ἔβγαιναν ὄλαι, τότε τὸ παιχνίδι ἐπανελαμβάνετο ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας. Ἐὰν ἔχαναν ὄλαι τότε ἀντικαθίδια ἢ μία ὁμάς τὴν ἄλλην.

13) Οἱ *καλογέρ* ἦταν κοριτσίστικο παιχνίδι· εἰς αὐτὸ ἐγίνοντο *ταίρια* ἀνὰ δύο καὶ ἐχωρίζοντο εἰς δύο ομάδας. Ἡ μία ἐπήγαινε πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ ἡ ἄλλη πρὸς τὰ κάτω. Εἰς τὸ μέσον ἐφύλαγαν δύο κορίτσια, ἐνῶ τὰ διαχωρισμένα ζεῦγυ προσεπάθουν νὰ διαλάθουν τῆς προσοχῆς τῶν φυλάκων καὶ νὰ ἐνωθοῦν. Ἐὰν ἐπρόφθαναν νὰ δώσουν τὰ χέρια, ἐκέρδιζαν. Ἐὰν συνελαμβάνετο ἢ μία ἐξ αὐτῶν, θὰ ἔχανε τὸ ζεῦγος καὶ θὰ ἐλάμβανε τὴν θέσιν τῶν φυλάκων.

14) Ἡ *παπαδίτσα*, κοριτσίστικο καὶ αὐτὸ παιχνίδι, ἐπαίξετο κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ἐδεναν ἕνα χονδρὸ σκοινὶ (τριχιά) εἰς τὸν κρῖκον μίας θύρας, μήκους τεσσάρων περίπου μέτρων. Ἐκάστη δὲ ἀπὸ τὰς παικτρίας θὰ ἄφηνε ἀντικείμενόν τι, μανδήλιον, ἢ ἐπανωφόριον, ἢ ἐμπροσθέλλαν εἰς τὴν βᾶσιν τῆς θύρας. Ἐκείνη δὲ πού θὰ ἦτο μέσα, ἔπιανε τὸ ἄκρον τοῦ σκοινίου καὶ ἐκυνήγα τὰς ἄλλας, ἐνῶ αὐταὶ προσεπάθουν νὰ πάρουν τὰ ἀντικείμενά των. Ἐὰν κατώρθωναν καὶ τὰ ἔπαιρναν χωρὶς νὰ συλληφθοῦν, ἐπλησίαζαν καὶ ἐκτύπων μὲ αὐτὰ ἐκείνην πού ἐκράτει τὸ σκοινί. Τὸ παιχνίδι εὐρίσκετο εἰς ἐξαιρετικὴν δρᾶσιν ὅταν μερκαὶ τὰ ἔπαιρναν καὶ αἱ ἄλλαι προσεπάθουν νὰ τὰ πάρουν. Ἀπησχολημένη εἰς τὴν φύλαξιν τῶν ἀντικειμένων, ὠρμων αἱ ἄλλαι, πού τὰ πῆραν καὶ τὴν παραζάλιζαν μὲ τὰ κτυπήματά των. Ἐὰν κατώρθωνε νὰ πιάσῃ καμμίαν, θὰ ἀπηλλάσσετο ἢ ἰδίᾳ καὶ θὰ ἐλάμβανε τὴν θέσιν της ἢ συλληφθεῖσα.

Τὸ παιχνίδι αὐτὸ ἐπαίξετο ἐνίοτε καὶ ἀπὸ ἀγόρια. Πολλάκις δὲ ἀνάμικτον μὲ ἀγόρια καὶ κορίτσια.

15) Τὸ *τσελίκι* ἐπαίξετο ἀπὸ ἀγόρια μικρὰ καὶ μεγάλα. Ἐστήνοντο δύο πέτρες οὔτε πολὺ μικραὶ οὔτε πολὺ μεγάλαι καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐτίθετο τὸ *τσελίκι*, δηλαδὴ ἕνα κοντὸ ξυλαράκι μήκους 15—20 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Μὲ ἕνα δὲ μεγαλύτερο ξύλο 50—60 ἑκατοστῶν, τὸ ἐκτύπα ἐκείνος πού θὰ εἶχε τὴν πλεονεκτικὴν θέσιν καὶ ἐπήγαινε μακρῶς. Ἐνας δὲ ἐκ τῶν ἄλλων τὸ ἔπαιρνε καὶ τὸ ἔρριπτε πρὸς ἐκεῖνον πού τὸ ἐκτύπησε, ὃ

ὁποῖος καὶ προσεπάθει διὰ τῆς ράβδου του νὰ τὸ ἀποκρούσῃ. Ἐὰν τὸ ἐπετύγχανε, ἐμέτρα ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ ἦσαν αἱ πέτρες, τὸ *σμάδ*, μὲ τὴν ράβδον του πόσας ράβδους ἔκαμε. Ἐὰν θὰ συνεπλήρωνε ὠρισμένον ἀριθμὸν, ἔβγαινε, δηλαδὴ ἐκέρδιζε. Ἐὰν ὄχι τὸ παιχνίδι ἐσυνεχίζετο. Ἐὰν δὲν ἐπετύγχανε νὰ τὸ ἀποκρούσῃ, ἐμέτρα πάλιν μὲ τὴν ράβδον καὶ ἐὰν αὐτὴ ἐχώρει ἀπὸ τὸ σημάδι ἕως ἐκεῖ ποῦ εὐρίσκετο τὸ τσελίκι, ἔστω καὶ μίαν φορὰν, τὸ παιχνίδι ἐσυνεχίζετο ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας. Ἐὰν ὄχι τότε ἔχανε καὶ ἐλάμβανε ὁ δεύτερος τὴν θέσιν του.

16) Τὸ *κούφιο καρύδι τζάνεμ*, ἐπαίξετο τὸ καλοκαίρι μὲ ἀγόρια καὶ κορίτσια, συνήθως μόλις ἔδυε ὁ ἥλιος. Ἦσαν δὲ παιδιὰ διαφόρων ἡλικιῶν καὶ πολλά, τὰ ὁποῖα ἐπιάνοντο ἀπὸ τὴν μέσην, τὸ ἕνα κατόπιν εἰς τὸ ἄλλο, κατὰ ἀνάστημα καὶ περιέφεροντο τραγωδοῦντα ὅλα μαζὶ :

*Κούφιο καρύδι τζάνεμ,
καὶ λεφτοκάρδο,
πόρτα γυρεύω τζάνεμ,
γιὰ νὰ περάσω.*

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ δύο ἀρχηγοί, οἱ ὁποῖοι συνενοοῦντο ἐκ τῶν προτέρως καὶ ἕνα: ἐγίνετο ἥλιος καὶ ὁ ἄλλος φεγγάρι, ἢ ὁ ἕνας μῆλο καὶ ὁ ἄλλος ρόδου, ἐσχημάτιζαν μὲ τὰ χέρια των μίαν διόδον ποῦ ἦτο ἡ πόρτα ποῦ ἐζήτουν νὰ περάσουν. Κάτωθεν δὲ τῆς διόδου αὐτῆς περνοῦσαν ὅλα καὶ εἰς τὸ τελευταῖον κατέβαζαν τὰ χέρια καὶ τὸ ἐπιαναν ὡς εἰς κλοιὸν, καὶ τὸ ἐρωτοῦσαν: *Τὸ γήλιο θέλς, γιὰ τὸ φεγγάρ;*

Ἐκεῖνο, ἐσκέπτετο καὶ ἀπεφάσιζε. Καὶ ἐτίθειτο κατὰ μέρος. Τὰ ἄλλα ἐξηκολούθουν νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ περιφέρωνται καὶ πάλι περνοῦσαν ἀπὸ τὴν διόδον, ἕως ὅτου ἐτελείωναν ὅλα τὰ παιδιὰ, καὶ ὅσα ἐπήγαιναν μὲ τὸν ἥλιο ἀπειλείουν μίαν παρατάξιν, ὅσα δὲ μὲ τὸ φεγγάρι τὴν ἄλλην. Τότε δὲ ἐφανερόνοντο καὶ οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ὁ καθεὶς ἔπαιρνε ὅσους τοῦ ἔπεσαν καὶ ἐγίνοντο δύο παρατάξεις. Ἐπιάνοντο πάλιν ἀπὸ τὴν μέσην μὲ τοὺς ἀρχηγούς ἐπὶ κεφαλῆς, οἱ ὁποῖοι ἐπιάνοντο ἀπὸ τὰ χέρια καὶ ἔβαζαν τὰ δυνατὰ των νὰ νικήσουν οἱ μὲν τοὺς δέ. Καὶ τραβοῦσε ἡ μία παρατάξις τὴν ἄλλην. Ἐκεῖνη δὲ ποῦ θὰ παρέσυρε τὴν ἄλλην ἀνεκηρύσσετο νικήτρια.

17) Ἡ *πινακωτῆ* ἐπαίξετο μὲ ἀγόρια καὶ κορίτσια καὶ εἶχε τὸ αὐτὸ περίπου ἀποτέλεσμα μὲ τὸ προηγούμενον· ἐπαίξετο ὁμως μὲ μεγαλύτερα κάπως παιδιὰ, τὰ ὁποῖα ἐπιάνοντο ἀπὸ τὰ χέρια καὶ ἐσχημάτιζαν ἡμικύκλιον. Εἰς τὰ δύο ἄκρα ἦσαν οἱ ἀρχηγοί. Ὁ ἕνας δὲ ἐξ αὐτῶν ἐφώναζε:

— *Πινακωτῆ, πινακωτῆ:*
— *"Ορσε καὶ τί;*
— *Πόσα ψωμιὰ ἔχλ ὁ φοῦρος;*

— Ἔδεκα κ' ἓνα καμένο.

— Ποῖος τῶκαψε ;

— Ὁ τάδε ;

Καὶ ὠνόμαζε τὸν ἀμέσως ἐπόμενον, ὃ ὁποῖος καὶ ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ γυρίσῃ τὸ πρόσωπόν του πρὸς τὰ ὀπίσω, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἀφήσῃ ἐκείνους πού ἐκράτει. Γοιουτοτρόπως λοιπὸν ἐσταυρώνοντο τὰ χέρια του περὶ τὸν λαιμόν του.

Κατόπιν αἱ ἐρωταποκρίσεις ἐπανελαμβάνοντο καὶ ἐσταυρώνετο, μᾶλλον ἐδένετο κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ὁ πλαῖνός του, μέχρις ὅτου ἐδένετο ὅλοι. Τότε ἔπιανε καὶ ὁ ἓνας ἀρχηγὸς τὸ χέρι τοῦ ἄλλου καὶ τραβοῦσαν οἱ μὲν ἀρχηγοὶ πρόσωπον μὲ πρόσωπον, οἱ δὲ ἄλλοι ἔχοντες τὰ χέρια των περὶ τὸν λαιμόν των. Ἐδημιουργεῖτο οὕτω κλοιός, ὃ ὁποῖος ἀπὸ τὸ πολὺ τράβηγμα καὶ ἀπὸ τὸ δύσκολον τῆς θέσεως τῶν ἄλλων, πού εἶχαν σταυρωτὰ τὰ χέρια, διεσπᾶτο εὐκόλως.

Τὸ παιχνίδι ἐτελειῶνε καὶ νικητὴς ἀνεκηρύσσετο ἐκεῖνος πού θὰ παρέρυε μὲ τὸ μέρος του τοὺς περισσοτέρους.

18) Τὰ *σκλαβάκια* εἶναι ἡ λεγόμενη *ἀμπάριζα*. Ἐπαιζετο ἀπὸ πολλὰ παιδιὰ, πρὸ παντὸς εἰς ἐκδρομὰς καὶ ἦτο σχολικὸν παιχνίδι.

19) Ἡ *καρκατσούλα* ἦτο διὰ τὰ νήπια. Δύο ἐξ αὐτῶν ἔπιαναν σταυρωτὰ τὰ χέρια των καὶ ἐσχημάτιζαν κάθισμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθητο ἓνα ἄλλο μικρότερον ἢ τῆς αὐτῆς ἡλικίας, καὶ τὸ μετέφερον, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λέγοντα :

*Καρκαρκατσούλα,
τρῶς ψωμί καὶ τσοῦλα.*

20) Κατὰ τὸ θέρος ἐσυνηθίζετο καὶ τὸ *Παρ κ' ἔμένα σὰ γαιδοῦρ*, τὸ ὁποῖον ἐπαιζετο κατὰ ζεύγη. Δυὸ παιδιὰ συνέπλεκον τοὺς βραχιονάς των ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ τὸ ἓνα ἐξ αὐτῶν ἐσήκωνε ἐπὶ τῆς ῥάχεως του τὸ ἄλλο, τὸ ὁποῖον εἶχε ἐστραμμένον τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ ἠρώτα :

— *Τί βλέπς ;*

— *Οὐρανό.*

— *Τί πατᾶς ;*

— *Γῆς.*

— *Τί τρῶς ;*

— *'Αγοῦρ.*

— *Πάρ κ' ἔμένα σὰ γαιδοῦρ.*

Καὶ ἀμέσως ἐκατέβαινε ὃ ἐρωτώμενος καὶ ἐσήκωνε εἰς τὴν ῥάχιν του τὸν ἐρωτῶντα, διὰ νὰ ἐπαναληφθοῦν αἱ ἐρωτήσεις.

21) Ἡ *κούνια* ἦτο κοριτσάστικο παιχνίδι εἰς τὴν ὁμοίαν ἐφιλοξενοῦντο καὶ τ' ἀγόρια, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμω; ἀφοῦ κουνηθοῦν νὰ φύγουν καὶ νὰ τὰ ἀφήσουν μόνα τῶν νὰ κουνηθοῦν καὶ νὰ τραγουδήσουν.

22) Παιχνίδι εἰμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ καὶ ἡ *ζούβουλη*, ἡ ὁποία ἐστήνετο κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα. Ἦτο αὐτὴ ἓνα ξύλον χονδρὸ ἐμπηγμένον εἰς τὸ ἔδαφος καὶ καλῶς στερεωμένον, ὕψους ἑνὸς περίπου μέτρου, ἡ δὲ κορυφή αὐτοῦ ἕως δέκα ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου θὰ ἦτο λεπτοτέρα ἀπὸ τὸ ὅλον ξύλον καὶ καλῶς λαξευμένη, οὕτως ὥστε νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ προσαρμολῆ ὀριζοντίως ἓνα ἄλλο στερεὸν καὶ πλατύτερον ξύλον, μήκους δύο μέτρων καὶ πλέον καὶ νὰ ἀποτελεσθῆ οὕτως ἓνα εἶδος μεγάλης ζυγαριᾶς. Εἰς τὰ ἄκρα δὲ αὐτοῦ τοῦ ξύλου προσηρμόζοντο δύο ἄλλα μικρότερα καὶ λεπτότερα ξύλα τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευον διὰ νὰ κρατοῦνται οἱ καθήμενοι εἰς τὰ ἄκρα αὐτῆς τῆς ζυγαριᾶς, τῆς ζούβουλης.



Ἡ ζούβουλη.

Εἰς τὰ δύο ἄκρα ἐσωτερικῶς, ἐκάθονταν ἐκεῖναι ποὺ ἐζουβολίζοντο. Ἡ μία ἔβλεπε πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἡ ἄλλη πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἡ ζυγαριὰ αὐτὴ περιστρέφετο τῇ βοήθειᾳ τῶν περιστυμένων, αἱ ὁποῖαι καὶ ἐτραγουδοῦσαν διάφορα δίστιχα εἰς ὠρισμένον σκοπὸν, τῆς ζούβουλης.

Μολονότι δὲ ἡ ζούβουλη ἦτο ἡ χαρὰ τῶν παιδιῶν, ἐν τούτοις ἐλάμβανον μέρος εἰς αὐτὴν καὶ μεγαλύτερα κορίτσια τὰ ὁποῖα συνηγωνίζοντο εἰς καλλιφωνίαν. Ἐνεῖχε δὲ καὶ εἰδυλλιακὸν τινα χαρακτήρα, ἀλλὰ πολὺ λεπτὸν καὶ ἐξηυγενισμένον: Προσκαλοῦντο νὰ καθήσουν εἰς τὴν ζούβουλην οἱ νέοι, τοὺς ὁποίους ἐζουβούλιζαν τὰ κορίτσια καὶ τοὺς ἐτραγουδοῦσαν διάφορα δίστιχα ἐγκωμαστικά. Τὰ συνηθέστερα ἦσαν:

*Ζερμπούλι μου γαλάζιο
καὶ κρίνα ¹⁾ μου μαβιά,
γυρίζω τριγυρίζω,
ἢ ἀνεβοκατεβαίνω
μέσα σὶὸν Κασαμπᾶ.*

1) Κρίνα=κρίνος.

Κασαβᾶς σημαίνει τουρκιστί πολιτείαν, ἀλλὰ εἰς τὸ Αὔδημι ἐλέγοντο οὕτως αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι, ὅπου πολλοὶ αὔδημιῶται εἶχαν καταστήματα καὶ διενήργουν ἀξιόλογον ἐμπόριον.

Τραγούδι τῆς ζούβουλη ἦτο τὸ ἀκόλουθο :

*Φορεῖς λουστροκοντοῦρες
κάλτσες μεταξωτές,
τὸ φέσ' στήν κεφάλι σου,
παράοεργο γὰ πέσ.*

Ἡ ζούβουλη εἶναι τὸ τελευταῖον ὄριον τῶν παιχνιδίων, διότι ἡσχολοῦντο μὲν μὲ αὐτὴν καὶ μεγάλα κορίτσια, οὐδέποτε ὅμως ἔγγαμοι γυναῖκες. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ζούβουλη ἔρχεται ὁ χορός, ὁ ὁποῖος πλέον δὲν εἶναι παιχνίδι.

E. ΖΗΣΗΣ

ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΚ ΚΕΣΣΑΝΗΣ

Προλήψεις

“Όταν τρώμε και μᾶς πέφτει ἡ βουῖκα ἀπὸ τὸ στόμα μας κάτω, θέλει νὰ πῆ ὅτι σ’ ἐκεῖνο τὸ σπῆτι θὰ πάη ξένος, μουσαφίρης.

“Όταν τρώμε τὰ ψιχουλα πὸν τρίβονται στὸ τραπέζι, σημαίνει ὅτι τρώμε τὸ τυχηρὸ τοῦ σπιτιοῦ, γι’ αὐτὸ ἀποφεύγομε νὰ τὰ τρώμε.

“Όταν κάθεται κι’ ἔρθη και καθήση ἀλογόμυγα ἀπάνω σου, σημαίνει ὅτι θὰ χαιρετίσης ξένο πρόσωπο.

“Όταν ξεπροβοδίσης; πρόσωπο ἀπὸ μέσα ἀπ’ τὸ σπῆτι σου, πρέπει ὅλη τὴν ἡμέρα ἐκείνη νὰ μὴν σκουπίσης τὸ σπῆτι, διότι ἐκεῖνος ποῦ φεύγει τὸν σκουπίζεις και δὲν γυρίζει πίσω πειά.

“Όταν χτενίζεσαι νὰ προσέχης τις τρίχες πὸν μαζεύεις, ἀπὸ τὸ κεφάλι σου ὅταν πέφτουν, νὰ τις ριχνης πάντοτε μέσα στ’ ἀποχωρητήριο, διότι ἂν πέσουν σ’ ἄλλουνοῦ χέρια, πρῶτον, ὅτι κακὸ θέλει. μπορεῖ νὰ σὲ κάνη και δεύτερον χάνεις τὴν πᾶσα εὐτυχία πὸν ἔχεις.

“Όταν ξεκινήσης τὸ πρωῖ ἀπὸ τὸ σπῆτι σου γιὰ νὰ πᾶς στὴν δουλειά, νὰ μὴ γυρᾶς ποτὲ πίσω στὸ σπῆτι σου, ὅτι και νὰ ξεχάσης, διότι αὐτὸ θὰ σοῦ βγῆ σὲ κακὸ μεγάλο στὴ δουλειά σου.

“Όταν μπαίνει ξαφνικὰ μέσα στὸ σπῆτι σου ἓνα μαμοῦδι, ποῦ τὸ λένε «τζίτζικα» λένε ὅτι ἐκεῖνο τὸ σπῆτι θὰ πάρη εὐχάριστη εἶδησι.

Τὸ βράδυ ποτὲ νὰ μὴ καθρεπίζεσαι, διότι ὅταν πέσης νὰ κοιμηθῆς τὴν σκιά σου πάντοτε θὰ τὴν αἰσθάνεσαι νὰ εἶναι πεσμένη ἀπὸ πάνω σου βαρειά.

“Όταν βάνη ἡ νοι :οκυρὰ νὰ πλύνη και βρέχεται μπρὸς της, ἂν εἶναι ἀνύπανδρη σημαίνει ὅτι θὰ πάρη ἄνδρα μπικρῆ και ἂν εἶναι πανδρεμένη ἔχει μπικρῆ.

“Όταν βάνη νὰ πλύνη και βρέχει, λένε ὅτι δὲν τὴν ἀγαπᾶ ὁ ἄνδρας της κι’ ἂν ἦτο πεθαμένος δὲν τὴν ἀγαποῦσε. Κι’ ἂν ἔκαμνε καλὸν καιρὸ τότε τὴν ἀγαπᾶ και τὴν ἀγαποῦσε.

“Όταν ἔχης καμμιά γειτόνισσα, ποῦ νὰ σὲ ἐχθρεύεται και νὰ καταλαβαίνης ὅτι ζητεῖ πάντοτε ἀφορμὴ νὰ σὲ κάμη κακὸ ἢ νὰ φαγώνεται μετὰ σένα, νὰ πάρης πρῶτα τρία Σάββατα πρῶτὰ 1) ζάχαρη και νὰ ῥίξης στὶς κό-

1) Πρωῖ ; (πρωινά).

χες (γωνίες) τοῦ σπιτιοῦ σου, κ' ὕστερα νὰ πᾶς καὶ νὰ πάρης καὶ ἀπὸ τὰ μνήματα ἀπὸ φρέσκο πεθαμένο μνημόρ (τάφο) χῶμα χωρὶς νὰ μιλήσης καὶ νὰ προσπαθήσης μὲ κάθε κρυφὸ τρόπο νὰ τὸ ρίξης στὸ σπήτι της καὶ νὰ πῆς ρίχνοντάς το, ὅπως ἀδιαφορεῖ καὶ ἔπαυσε νὰ ὀμιλῇ αὐτὸς ὁ πεθαμένος γιὰ τὸν ψεύτικον τὸν κόσμον, ἔτσι νὰ παύσῃ νὰ φαγώνεται καὶ νὰ ἀδιαφορῇ κ' αὐτὴ γιὰ μένα, κ' ὅπως τὸ λένε θέλουν νὰ ποῦν ὅτι κ' ἔτσι γίνεται.

Ὅταν τρῶμε καλὴ ὥρα καὶ χορτάσωμε καὶ σκωνώμαστε ἀπὸ τὸ τραπέζι πρέπει ἀμέσως τὴν ἴδια ὥρα νὰ σκουπίσωμε στὸ μέρος τοῦ τραπέζιοῦ γιὰ νὰ ἔχωμεν ὑγείαν καὶ εὐτυχία στὸ σπητικό μας.

Ὅταν βασιλέψ' ὁ ἥλιος κ' ἔρθ' καμμιὰ γειτόνισσά σου καὶ σὲ ζητήθ' ἄλλας ἢ προζύμ ἢ φωτιὰ ἀναμένη, δὲν πρέπει νὰ δώσης διότι δίνης τὸ ὀϊζικὸ τοῦ σπιτιοῦ.

Ὅταν φᾶμε καλὰ καὶ πλησιάζει ἡ ὥρα ποὺ χορταίνουμε, πρέπει τὴν τελευταία βουκα νὰ κομματιάσωμε σὲ τρία μέρη καὶ νὰ τὴν ρίξωμε στὸ τραπέζι νὰ πεταχτοῦν μαζί μὲ τὰ ψίχουλα. Καὶ αὐτὸ τὸ κάμνει μόνον ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ, κ' ἂν δὲν ἔχει νοικοκύρη, τότε τὸ φκιάχνει ἡ νοικοκυρὰ καὶ ρίχνοντας λέει. Θεέ μ' νὰ τὰ αὐγαταίνης καὶ νὰ τὰ περυσέψης.

Ὅταν σηκώνεται τὸ λείψανο πρέπει νὰ προσέξουν οἱ γειτόνισσες νὰ μὴν ξεχάσουν νὰ ξυπνήσουν τὰ παιδιὰ τους, ἂν κοιμοῦνται, διότι ἐκεῖνα τὰ παιδιὰ πατιοῦνται ἀπὸ τὸ λείψανο δηλ. παθαίνουν μιὰ ἀρρώστεια, ποὺ πάντοτε θὰ θέλουν νὰ κοιμοῦνται. Καὶ τότε οἱ γονεῖς τους καταλαβαίνουν ὅτι εἶνε πατημένα. Γιὰ νὰ γιαιτρευθοῦν πρέπει νὰ τὰ πάγουν Παρρασκευὴ βράδν ξημερώνοντας Σάββατο σὲς 12 τὰ μεσάνυχτα καὶ νὰ τὰ κυλήσουν τρεῖς φορὲς ἐπάνω στὸ λείψανο ἀπὸ τὸ ὁποῖο πατήθηκε τὸ παιδί χωρὶς νὰ μιλήσουν καὶ νὰ τὰ πάρουν νὰ φύγουν πάλι ἀμίλητοι χωρὶς νὰ γυρῖσουν νὰ δοῦν πίσω τους ὡς ποὺ νὰ φθάσουν σπίτι τους. Τότε λέγουν ὅτι γιαιτρεύονται.

Ὅταν καμμιὰ φορὰ βγάζοντας τὰ παπούτσια μας τὰ πετοῦμε καὶ πέφτει τὸ ἓνα ἐπάνω στὸ ἄλλο, σημαίνει ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἔβγαλε τὰ παπούτσια του θὰ πάγῃ ταξίδι.

Ὅταν φύγῃς ἀπὸ τὸ σπίτι γιὰ νὰ πᾶς σὲ ἐπίσκεψι ἢ στὴν ἀγορὰ καὶ σὲ τρῶει ὁ λαϊμός σου, λέγουν ὅτι κάποιος θὰ πῆγε στὸ σπίτι σου καὶ σὲ ζητᾶ.

Ὅταν κοροιδέψης κανένα ποὺ τὰ μάτια του εἶνε στραβά, καὶ τὸν μιμηθῆς, πρέπει νὰ προσέξης νὰ μὴ περάσῃ γάτα ἀπὸ μπροστά σου, γιατί θὰ μείνουν καὶ τὰ δικά σου μάτια ὅπως τὰ στραβίξεις.

Ὅταν εἶνε ξαπλωμένο τὸ παιδί, δὲν πρέπει νὰ περνᾶς ἀπὸ πάνω του, γιατί ἐκεῖνο τὸ παιδί δὲν μεγαλώνει.

Ὅταν ἔχουμε νεκρὸ πρέπει νὰ προσέχουμε καλὰ μὴ τυχὸν περάσῃ ἀπὸ πάνω του ποντίκι ἢ γάτα, γιατί μένει ἡ σκιά τοῦ νεκροῦ γιὰ πάντα μέσα στὸ σπίτι καὶ δὲν φεύγει ἂν δὲν φέρουν τὸν παπᾶ νὰ διαβάσῃ ἢ νὰ κάμουν εὐχέλαιο.

Παραγώματα (Παρωνύμια).

Ἁγιαλάρης — Ἀκανάκουσ — Ἀλεπούδας — Ἀχλαδάς.

Βαικώλας — Βέργουσ — Βούλτσιουσ.

Γιαλατζῆς — Γιάντσοσ — Γιακίμσ — Γιεντζῆσ — Γιουμίδ'σ — Γκάντζουσ — Γκιντίνασ — Γκιουζέλιασ — Γκαμνιάτσοσ — Γκουντῆς — Γκουτζάρασ.

Ἐξηντατοίχαινα (ἦ).

Θεοδωράκασ.

Καλπούκσ — Καμπανταῆς — Κανέλλασ — Καποινὸσ — Καραλάζαινα (ἦ) — Καραμάλαμασ — Καραμπελασ — Καργατζούδα (ἦ) — Καρατσώλαινα (ἦ) — Καραφασλούδα (ἦ) — Κισούρασ — Κατσκούδινα (ἦ) — Κατσολίνουσ — Καφτάν'σ — Καψάλησ — Κελλέρησ — Κεραμίδασ — Κεροδέλησ — Κηκνίκουσ — Κιουρτσῆς — Κιφάλασ — Κλάψασ — Κόκκινουσ — Κοκόρησ — Κοκορδίτσησ — Κολοβελόνησ — Κοτραλῆς — Κουκόλ'σ — Κουλουκθᾶσ — Κούπανουσ — Κουρτσκῆς — Κουτσουράσ — Κουτσῶ (ἦ).

Μάμαλησ — Μανῆκασ — Ματσούκασ — Μαυραγάνησ — Μεριγκίγκις — Μολᾶσ — Μοραλιᾶσ — Μουχτάρησ — Μουχτσῆς — Μπακάλ-μπασησ — Μπαλχασούδα (ἦ) — Μπαντᾶσ — Μπουμπόλ'σ — Μπουῦμτσοσ.

Νοικοκύρησ — Ντελῆ-Γιάν'σ — Ντιληθανηλουδα (ἦ) — Ντούτσοσ — Ντριγκου (ἦ).

Ξεκουρνιαυτάραινα (ἦ) — Ξυντόσ.

Παγκιόζ'σ — Παγκώζα (ἦ) — Παρέτσο (ἦ) — Παρτσαλου (ἦ) — Πατελέρ'σ — Πατώκαινα (ἦ) — Πεπελέσ — Πιλύχρουσ — Πομάκ'σ — Ποραυτῆς — Ποράφτ'σ — Πύργουσ.

Σαμαράσ — Σαμουλαδοῦ (ἦ) — Σκεπαράσ — Σκορδαλιαῶσ — Σούτσοσ — Σύσκοσ — Σωρόσ.

Τεπελήσ — Τίραρησ — Τιρισίμ'σ — Τοπάλ'σ — Τουλουμιτζῆς — Τραλαλάσ — Τιμπουκαῶσ — Τιμπουόρ'σ — Τσίρογλουσ — Τιτσινιαῶσ — Τιτσισία (ἦ) — Τσκαλάσ — Τσολάκ'σ — Τσορκᾶσ — Τσορμπατζῆς — Τσότσιοσ — Τσουλτζῆς — Τσιφλικάκησ.

Χανιάσ — Χασομέρησ — Χατζαβρακουδα (ἦ) — Χατζακόπ'σ — Χώντησ — Φελάλασ — Φραντζῆς.

Μερικαὶ λέξεις.

Ἐποδιαβάζω	=	Ξεπροβοδίζω
Κόπτρες	=	κουμπιὰ
Κουμπλιὰ	=	ὄγκος ἀπὸ πέτρες ἢ ἀπὸ χώματα
Κοῦπτσα	=	κουκούτσια
Κουρνᾶς	=	βρύση
Μᾶσα	=	τραπέζι ὄρθιου
Παξάτια	=	πάθη
Σοφᾶς	=	Κάσα μεγάλη πὺ βάζουν ροῦχα
Συνοβγάζω	=	ξεπροβοδίζω
Τριχωτὴ	=	κόσκινο

ΕΛΕΝΗ ΤΣΟΜΑΚΑ

ΦΛΟΓΑΡΑ

Τὴν μεγάλη Παρασκευή, στίς Ἐπιβάτες ἔκαμναν ὁμοιώματα Ἐβραίων τὰ ὁποῖα ἀπὸ τὸ πρῶτ' τὰ γύριζαν τὰ παιδιὰ στὰ διάφορα σπίτια καὶ τοὺς «χόρευαν» λέγοντας τὸ ἀκόλουθο :

Κεράτσα-Κεράτσα
 Κεράτσα κληματσίδα
 νὰ κάψουμε τὸν Ὀβρηὸ
 πὺν πουλεῖ τὰ μῆλα
 ἀπάνου στὴ γαμήλα
 Ὁ βρηὸς τ' ἀρνῆθι τῶκλεψε
 καὶ στὸ βρακί του τῶβαλε
 γιὰ τοῦ γέρου τὰ μισὰ
 ποῦ πελέκαε τὰ καρφιά.
 Λά-του, τούλα-του
 χέμζμε τὴ σακκούλα του.
 Λά-του λά-του
 χέζμε τὸ λουλά του
 Ὁ βρηὸς πουλεῖ μετᾶξ,
 ἄς τὸ διάβολ ἄς πετάξ !

Τὸ βράδου δὲ τὴν ὥρα πὺν θὰ περνοῦσε ὁ ἐπιτάφιος ἀπὸ τὸ γιὰρι, τοὺς ἔκαιαν ἐπαναλαμβάνοντες πάλι τὸ ἴδιο τραγοῦδι.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΑΜΑΚΟΒΙΟΥ

Ἡ Χώραση καὶ τὸ Χοσμερί.

Γιορτάζονταν δυὸ φορές τὸ χρόνο, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ἦταν ἡ γιορτὴ τῶν ποιμνίων. Πολὺ πιὸ μπροστὰ γίνονταν ἡ προετοιμασία γιὰ τὴ γιορτὴ πού σ' αὐτὴ θὰ ἐλάμβαναν μέρος οἱ κάτοχοι ποιμνίων, πού συνήθως ἀριθμοῦσαν χίλια ὡς δύο χιλιάδες αἰγοπρόβατα. Τὴν πρωτοβουλία θὰ τὴν εἶχε ὁποῖος εἶχε τὸ μεγαλύτερο ποίμνιο. Θὰ φρόντιζαν νὰ τὸ μάθουν ὅλοι οἱ τσομπάνιδες ὥστε νὰ μαζευτοῦν σ' ὠρισμένη σκιερὴ περιοχὴ μὲ τὰ κοπάδια τους, ἐκεῖνοι στολισμένοι καὶ καθαροί, τὰ πρόβατά τους μὲ κουδούνια φορεμένα γκερδανάτα πού τ' ἀκολουθοῦσαν σκυλιὰ μὲ τσαπραζωτὰ σιτὸ λαιμό. Στὴ γιορτὴ ἦταν καὶ οἱ προσκεκλημένοι, συγγενεῖς καὶ φίλοι τῶν τσομπάνιδων καὶ κάποιο ὄρφανὸ κορίτσι γιὰ «*γοῦρι καὶ χαίρι*». Αὐτοὶ θὰ ξεκινοῦσαν ἀπὸ τὸ χωριὸ μὲ τὰ βωδάμαξα, στολισμένα μὲ πολύχρωμα κιλίμια καὶ ὀμπρέλες κόκκινες, γαλάζιες. Οἱ ἄνδρες καβάλα στ' ἄλογα, μὲ κουμποῦρες στὴ ζώση καὶ δίκανα στὸν ὦμο ἢ ὀριζόντια στὴ σέλα τοῦ ἀλόγου, προπορεύονταν δοκιμάζοντας κιάλας τὰ διάφορα κρασιά τους. «*Ἄντε ὀγορλίδικα νὰ πᾶμε μὲ καλό. Ἄμην ὁ Ἀγιάργης βοηθεῖά μας, νὰ μᾶς τὰ χιλιάση Ἄμην*». Ὅταν ἔφθαναν θὰ τοὺς γίνονταν θερμὴ ὑποδοχὴ καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς γιορτῆς διέταζε ἀμέσως τὸ σφάξιμο ἀρνιῶν. Αὐτὸ μιμοῦνταν καὶ οἱ ἄλλοι κάτοχοι· σὲ λίγο ἀπὸ τὰ κλωνιά τῶν δένδρων κρέμουνταν γδαρμένα ἀρνιά, ὅπου οἱ βοσκοὶ ἔδειχναν τὴν τέχνη τους. Τότε ὁ ἀρχιποιμὴν μαζὶ μὲ τοὺς νοικοκυραίους θὰ κοίταζε τὰ σκότια των καὶ ἐσχημάτιζε ἰδέα πού θὰ τὸν βοηθοῦσε γιὰ τὸ «*ξέταγμα*» τῆς πλάτης. Μετὰ τὸ κέρασμα ἔβγαζαν καὶ τὰ τεφτέρια τους. Οἱ γυναῖκες φρόντιζαν γιὰ τὴ μαγειρικὴ καὶ κάθε μιὰ προσπαθοῦσε νὰ κἀνη κάτι καλλίτερο, γάλα, γιαούρτι, ριζόγαλο, σαλάτες κλ. ὡς καὶ τὴ διακόσμηση τοῦ τραπεζιοῦ πού ἔπιανε μεγάλο χῶρο. Τὰ παιδιὰ σκαρφάλωναν σιτὸ μανδρὶ γιὰ νὰ γνωρίσουν τὰ «*ταμένα*»: «*νὰ τὸ κατικάκι μου ὀλόασπρο — νὰ καὶ μένα τὰρνὶ μὲ τὴν κόκκινη τὴν οὐρὰ — νὰ καὶ μένα ὁ τράγος μὲ τὸ μεγάλο κουδοῦνι, πῶς μὲ γνώρισε! καὶ μὲ κνττάξει, μὲ λέει τὸ καλῶς ὠρισες!*» Μπρὸς στὴ μάνδρα ἔβαζαν καθίσματα

όπου κάθονταν οί νοικοκυραίοι με τὰ τεφτέρια στὰ χέρια και «έβαζαν εθλογητό»· «ἄντε και τοῦ χρόνου νὰ χιλιάσουν νὰ μυριάσουν», περνοῦσαν τὰ **φλακιά** με ἓνα ψιλὸ χέρι και ἄρχιζε ἡ καταμέτρησις· τόσα τραγιὰ εὐνοχισμένα, τόσα μή, τόσα κριάρια, προβατίνες, σαγμάλια, στείρες, σβυστάρες, τσουκλιά, σισέκια. 2 ἔτων μαργιές και τελευταῖα ἄρνιά, δλάκια νέας ἔσοδειας, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε και αὐτὰ νὰ σημαδευτοῦν. Τὸ δεξιὰ σημαδεμένο τὸ ἔλεγαν «**μπουτρούκι**», τὸ ἄριστερὰ «**τσαλτηρή**». Κάθε νοικοκύρης εἶχε τὸ δικό του σημάδι, π.χ. τὸ κόψιμο τοῦ αὐτιοῦ, στὰ μεγάλα δὲ τραγιὰ και κριάρια σφράγιζαν με καμένο σίδηρο στὰ κέρατά τους τὰ ἀρχικὰ γράμματα τοῦ κατόχου τους. Ὁ μὲν νοικοκύρης σημειῶνε στὰ βιβλία του, ὁ δὲ ἀρχιποιμὴν στὴ τσέτουλα, χαράσσοντας σταυροὺς και γραμμές, ἐπάνω στὸ ἐπίτηδες καμωμένο ξυλαράκι ἀπὸ φουντουκιά και ἔτσι ποιμὴν και νοικοκύρης ξεκαθάριζαν τὶς διαφορὲς τους. Ὅταν ὁ λογαριασμὸς στὸ τέλος ἔδειχνε ἔλλειμμα, τότε ὁ ἀρχιποιμὴν δικαιολογοῦσε κ' αὐτό, «ζωντανὸς βιὸς ἀφεντικό», κ' ἄρχιζε νὰ διαβάξη ἀπὸ τὴν τσέτουλα: «αὐτὸ ἄρρώστησε και τῶσφαξαμε, τᾶλλο τῶφαγε ὁ λύκος νὰ και τὸ σουμάδι, ἄλλο ἔπαθε **κλέκα**, ἄλλο **τσαρτιμά**, κ' ἄλλο τὸ τσίπσε τὸ φίδι, ἔν ἄλλο ἔφαγε **νουρπατσίκι** και ψόφσε». Ὁ νοικοκύρης ποὺ θὰ ἔμενε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ποιμένα του, τοῦ περίσσευε τὸ μισθὸ του «νὰ, φέτο θὰ σὲ δῶσμε και 20 ὀκάδες μαλλιά, 1 τουλοῦμ τυρὶ και ἀνάλογο βούτυρο», ἂν ὄχι, τὸν ἔδιωχνε.

Μετὰ τὴν καταμέτρησι νοικοκυραίοι και τσομπάνηδες, μητέρες και κορίτσια, παλληκάρια και παιδιά, ὅλοι ἀδελφωμένοι ἄρχιζαν τὸ φαγὶ τσουγκρίζοντας τὰ ποτήρια με τὸ κρασί. «Ἄντε νὰ χιλιάσουν νὰ μυριάσουν!» Ἄρνιά ψητά, καπαμάδες, σοῦπες, ἀντράδες, σικοτᾶκια, γλυκάδια ἀποτελοῦσαν μέρος ἀπὸ τὴν ποικιλία τῶν φαγητῶν. Κυριαρχοῦσε ἡ χαρὰ και ἡ εὐθυμία.

Μετὰ τὸ φαγητὸ θὰ γίνονταν «τὸ ξέταμα», τῆς πλάτης ἀπὸ τὸν ἀρχιποιμένα, ποὺ θὰ ἔλεγε τὰ μέλλοντα, γιὰ καθένα χωριστά. Ὅλοι τὸν ἄκουγαν με προσοχὴ και πολλὲς φορὲς βγῆκαν ἀληθινὰ αὐτὰ ποὺ πρόβλεψε. Δὲν θὰ ξεχάσω ὅτι σ' ἓνα κάτοχο ποιμνίου προεῖπε ὅτι τὰ πρόβιατά του σὲ μιὰ στιγμή μέσα θὰ φύγουν ἀπὸ τὰ χέρια του, θὰ τοῦ τάρπαξη κάποιος σὰ τὸ γεράκι ποὺ ἀρπάζει τὸ πουλί. Αὐτὸ τὸ θεώρησαν ὡς ὑπερβολή. Τὸν ἴδιο χρόνο ὁμως ἐφιλονείκησε και ἔτραυμάτισε τοῦρκον ἀξιωματικὸν (μουλαζίμη) με ἀποτέλεσμα νὰ κατασχεθοῦν τὰ πρόβατα ἀπὸ τὸ τουρκικὸ δικαστήριον γιὰ περίθαλψη τοῦ τραυματισθέντος.

Τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ προσπαθοῦσαν με μιὰ τουφεκιά νὰ ρίξουν κλώνο δένδρου γιὰ νὰ σκεπᾶση τὰ φαγητά, πράγμα ποὺ τὸ θεωροῦσαν, ἂν ἐγίνετο, ὡς καλὸ σημάδι.

Τέλος θὰ ἐγίνετο ἡ διανομὴ τοῦ περιφήμου «χοσμερί» ¹⁾ πού συνοδεύονταν μὲ τοὺς ἐπαίνους γιὰ τὴ νοικοκυρὰ πού τὸ ἔψησε, γιὰτι ἀπαιτοῦσε τέχνη καὶ προσοχή.

Ἀκολουθοῦσε χορὸς «τὸ κοτσέκι» μὲ συνοδεία φλογέρας καὶ κατόπι ὁ συρτὸς καὶ τελευταῖα, ὄλοι μαζί, χορεύανε τὸ «πηδηχτό». «Κλέφτες μπηκαν στὸ μανδρί καὶ μᾶς κλέψανε τᾶρνί!!» «ποῖὸ ἄρνι πού σὰς φάγαμε τὰ μισά!!» Ἔτσι τελείωνε ἡ γιορτὴ ἀφοῦ οἱ γυναῖκες προηγουμένως θὰ φρόντιζαν νὰ τακτοποιήσουν τὰ πράγματα εἰς τὰ βωδάμαξα καὶ οἱ νεαροὶ βοσκοὶ μὲ τὰ σφυρίγματα τους νὰ ὀδηγήσουν τὰ πρόβάτα τους στὴ στάνη. Ὅλοι μαζεμένοι τριγύρω παρακολουθοῦσαν τὸ λαμπρὸ θέαμα τῆς παρελάσεως χιλιάδων προβάτων. Στους νεαροὺς βοσκούς ἔδιδαν ὀδηγίες πῶς καὶ πού νὰ βοσκοῦν τὰ πρόβατα, πῶς νὰ προλαμβάνουν τὶς ἀρρώστειες δίδοντάς τους καὶ διάφορα φάρμακα, σουλογμέρι γιὰ τὰ σκουλίκια, σκαρπι γιὰ τὸν τσαρτμά, ἀμμοσίδερο γιὰ τὴ σπλίνα· τοὺς ἔδιδαν ἀκόμη διάφορα δῶρα, χάνδρες γιὰ τσάντες, φλογέρες, σελαχλίκια, μαχαίρια, κουμποῦρες, μπαροῦτι, καψούλια κλ.

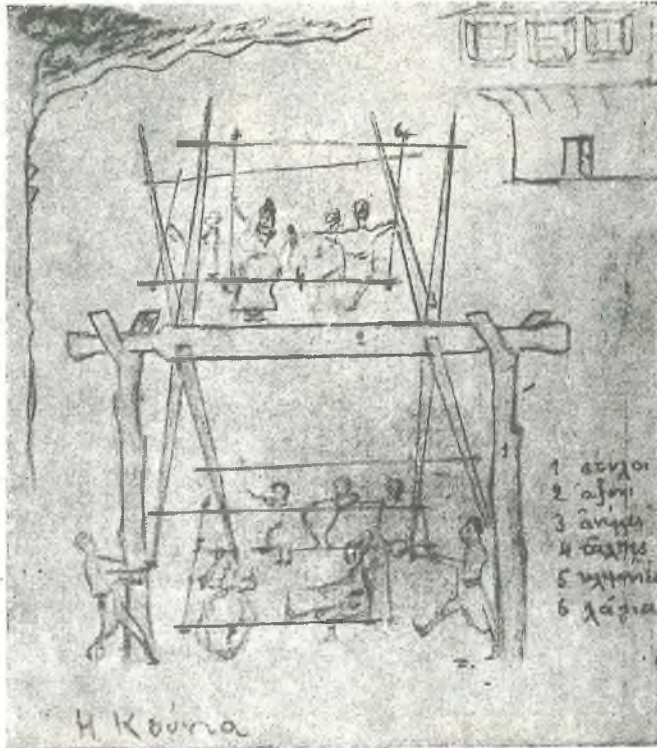
Σὲ λίγο θὰ ξεκινοῦσαν καὶ τὰ βωδάμαξα γιὰ τὰ χωριά, φέρνοντας τὴ χαρὰ τῆς ἐξοχῆς. «Τὰ μῶρ ἔρχονται ἀπ' τὴ χώρα» ἄκουγε κανεὶς νὰ λέγουν ἀπὸ τὰ παραθύρα.

Παιχνίδια.

1. **Ἡ κούνια.** Ἡ κούνια στήνονταν στὸν «Πέρα Μαχαλά» κατὰ τὶς ἡμέρες τοῦ Πάσχα. Ἦταν ἡ χαρὰ τῶν παιδιῶν καὶ μάλιστα τῶν ἀρραβωνιασμένων· ἦταν ἔθιμο νὰ κουνηθοῦν τὰ κορίτσια καὶ ἐπειδὴ θὰ φαίνονταν τὰ πόδια τους, οἱ μητέρες τῶν κοριτσιῶν φρόντιζαν νὰ τὰ δένουν μ' ἓνα μαντήλι. Ἦταν τὸ σεργιάνι τοῦ κόσμου νὰ καμαρώνουν αὐτοὺς πού κουνιοῦνταν καὶ τινάζονταν ἄφοβα σιτὸ κενό. Ἡ πληρωμὴ γιὰ τὴν κούνια δὲν γίνονταν μὲ χρήματα, ἀλλὰ μ' ἓνα κόκκινο αὐγὸ, περιμένοντας πάντα τὴ σειρά σου. Τὴν κατασκεύαζαν μὲ κορμούς βαλανιδιάς, πού αὐτοὶ δὲν ἦταν καρφωμένοι ἀλλὰ ἀπλῶς συναρμολογημένοι (ἀξόνια, ἀνέμες, τάλπες, κλιμές, λαριά) ἔτσι μ' αὐτὸ τὸ σύστημα κουνιοῦνταν πιὸ

1) Τὸ χοσμερί παρεσκευάζεται ὡς ἐξῆς : Φρέσκο ἀνάλατο τυρὶ σὲ ἀρκετὴ ποσότητα, τὸ ἄφιναν νὰ ξυνίση λίγο, δηλ. νᾶρρη στὴ μαγιά του καὶ τὸ ἔτριβαν σὲ μικρὰ τεμάχια, σὲ χάλκινα δοχεῖα, πού ἡ φωτιά λίγο κατ' ὀλίγο τὸ τσιγάριζε, εἴτως ὥστε ἐγένετο μία μάζα, στὴν ὁποία ἔρχιχαν ἀνάλογη ζάχαρι καὶ ὄσο ἐψήνετο τόσο νοστιμώτερο ἐγένετο. Ἐῖνε δὲ καὶ ἡ παροιμία ὅτι : «τί, χοσμερί τὸ πῆρες καὶ μὲ δίδεις τόσο λίγο ;» διότι καίτοι ἐφαίνετο λίγο στὸ πιάτο, ἐν τούτοις σπάνια μποροῦσε νὰ φάγη κανεὶς πολύ.

εύκολα και με μεγαλείτερη ταχύτητα και περισσότερη ασφάλεια γι' αυτούς που διεσκέδαζαν. Τὸ παιχνίδι συνωδεύονταν ἀπ' τὰ νταούλια και τὴ σαμακοβίτικια λύρα, πὸ συνώδευαν τὴ γκάιντα, ἡ ὁποία ἔπαιζε τὸ «κλέφτες μπῆκαν στὸ μαντρι καὶ μᾶς κλέ και μᾶς κλέψανε τ' ἀρνί». Ἔτσι ὅλος ὁ κόσμος, πλούσιοι και φτωχοὶ ἀγρότες και βοσκοί, γέροι, παιδιὰ, γυναῖκες



κορίτσια ἀγκαλιασμένοι στὸ ρυθμὸ τοῦ χοροῦ διασκέδαζαν. Ἦταν κάτι πὸ γίνονταν μιὰ φορὰ τὸ χρόνο . . .

2. **Ζούβελι.** Αὐτὸ ἦταν ἓνα δύσκολο παιχνίδι. Μιὰ σανίδα γερῆ (μαδέρι) μῆκος ὡς 2,50 μ. φάρδος ὡς 0,30 μ. και πάχος 0,035 μ. ἰσορροπημένη πάνω σὲ χοντρὸ τετραγωνικὸ ξύλο (καπροσίλι). Δυὸ κορίτσια ἔπερναν θέσι ὄρθια στὶς δυὸ ἄκρες τῆς σανίδας και με σιγανὰ στὴν ἀρχὴ πηδήματα κουνούσαν τὴ σανίδα πὸ μπορούσε νὰ τις τινάξει και ὡς δυόμιση μέτρα ὕψος. Ἔπρεπε νὰ εἶναι καλά γυμνασμένες γιὰ νὰ μπορούν νὰ κρατιοῦνται σὲ ἰσορροπία. Αὐτὸ μπορούσε νὰ βαστάξει και περισσότερο ἀπὸ εἰκο-

σι λεπτά ἂν οἱ φωνές καὶ ὁ τρόμος τῶν μητέρων των δὲν τις ἐμπόδιζαν νὰ συνεχίσουν τὸν εὐχάριστο αὐτὸν ἴλιγγο :

3. Τὸ κρυφτό. «Ἐλεμ μπίριμ τερεζὶ σελμι σανὰ σέρμι σὶ μπίρπι κέτα σάλα μέκα ντράκα ντρούκα μένα κόπτσα». Αὐτὸς ἦταν ὁ κλῆρος, ὥστε στὸ πρόσωπο τῆς ομάδος πού θὰ ἔπεφτε ἡ λέξις «κόπτσα» θὰ «κα-



μοῦσε» δηλαδή θὰ ἔκλεινε τὰ μάτια του ἕως ὅτου οἱ ἄλλοι κρυφτοῦν. Κατὰ τὰ ἄλλα τὸ παιχνίδι ἦταν ἴδιο ὅπως σ' ὅλα τὰ μέρη.

Προλήψεις.

Ὅταν ἤθελαν νὰ κλωσσήση ἡ κότα τὴν ἔπερναν καὶ τὴν ἔβαζαν πάνω στὰ αὐγά, λέγοντας «βροντὲς κοῦς, ἀστραπὲς κοῦς στὰ αὐγά νὰ κί-θεσαι». Φρόντιζαν νὰ τὰ κλωσσήση σὲ δυὸ διαδοχικούς μῆνες, γιατί νόμιζαν πὼς θὰ ἔβγαζε καλά πουλιά. Ἄν τυχὸν ὅμως τὸ κλώσσιμα γίνονταν τὸν ἴδιο μῆνα «κοσκίνιζαν» τοὺς νεοσσούς μὲ τὸ κόσκινο πρὸς τὰ

ἀριστερά, ἀμέσως δὲ κατόπι θὰ τοὺς περνοῦσαν ἕνα-ἕνα ἀπὸ τὸν κρῖο τῆς πόρτας τοῦ σπιτιοῦ. Ἔτσι τὸ κακὸ θὰ διωρθώνουνταν.

Ὅταν κανεὶς ξεκινουῖσε γιὰ ταξεῖδι καὶ τοῦ ἔκοβε τὸ δρόμο μαύρη γάτα ἢ πρὸ πάντων λαγός, τὸ θεωροῦσαν «κατσιποδιά» (γουρσουζιά) κι' ἔπρεπε νὰ παραιτηθῆ ἀπ' τὸ ταξεῖδι του· κάτι κακὸ θὰ τοῦ συνέβαινε.

Ὁ γαμπρὸς κι' ἡ νύφη πηγαίνοντας γιὰ τὴ στέψη, ἂν ἔβλεπαν μπρὸς τοὺς ἀμάξι ἢ ζῶο φορτωμένο ἢ ἄνθρωπο νὰ σηκώνη κάτι καὶ μάλιστα νὰ κρατᾷ στάμνα γεμάτη τὸ θεωροῦσαν γιὰ καλὸ σημάδι.

Τὴν ὥρα ποὺ ὁ παπὰς ἔλεγε ὅτι, ἡ γυναίκα πρέπει ν' ἀκούη τὸν ἄνδρα τῆς, ἡ νύφη φρόντιζε νὰ πατήσῃ τὸ πόδι τοῦ γαμπροῦ, δείχνοντας τάχα ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀκούη.

Ἄν τυχὸν στὴν ἴδια ἐκκλησιᾷ γίνονταν δυὸ γάμοι, ἡ μιὰ νύφη δὲν ἔπρεπε νὰ δῆ τὴν ἄλλη, ἀλλοιώτικα θὰ ἦταν κακὸ σημάδι· γι' αὐτὸ κι' οἱ συγγενεῖς φρόντιζαν νὰ τὴν κρύψουν σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς ἐκκλησιᾶς, ἔχοντας τὸ κεφάλι τῆς στὴν ἀντίθετη μεριά γυρισμένο.

Τοῦ Ἁγῆ Βασιλείου τὸ θεωροῦσαν καλὸ σημάδι, ἂν τυχὸν στὸ σπίτι ἤρχονταν παιδί τοῦ ὁποίου ζοῦσαν οἱ γονεῖς· ἂν ἦταν ὄρφανὸ ἦταν κακὸ σημάδι.

Τὴν ἡμέρα τῆς Πρωτοχρονιάς δὲν ἐπιτρέπονταν νὰ γίνουν πληρωμὲς λογαριασμῶν ἢ χρεῶν.

Ὅταν θὰ ἔβαζαν αὐτὸ στὴν φωτιά γιὰ νὰ τὸ ψήσουν, ἔφτυναν τρεῖς φορὲς στὸν ἀέρα κι' ἔλεγαν «τ'βασλὲ τὸ ἄτ νὰ σκάσ, τοῦ παιδιοῦ μ' ταῦγὸ νὰ μὴ σκάσ».

Τὴν νύκτα ὅταν ἤθελαν νὰ βγάλουν φαγητὸ ζεστὸ ἀπὸ τὸ σπίτι, ἔπρεπε νὰ τὸ σκεπάσουν μὲ διάφορα ρουχικά, γιὰ νὰ μὴ βγαίνη ἡ μυρωδιά· ἀλλοιώτικα θὰ τοὺς ἀκολουθοῦσαν βρυκολάκοι (καλλικάντζαροι) ἢ πεινασμένα πνεύματα.

Ὅταν ζύμωναν καὶ φούρνιζαν τὰ ψωμιά, ἔπλαθαν κι' ἕνα «πιτταροῦδι» γιὰ τὸ δίκηο τοῦ φούρνου· αὐτὸ τὸ ἄφιναν στὸ «φωλί» νομίζοντας ὅτι τὴ νύκτα τὸ ἔτρωγε ὁ φούρνος.

Ἄν τυχὸν παιδί δάγκωνε ὁ σκύλος, μάζευαν ἀπὸ σαράντα σπίτια ἀπὸ μιὰ μπουκιὰ ψωμί, ποὺ ἔπρεπε νὰ τῆς φάη τὸ δαγκωμένο παιδί. Τὴν πληγὴ του τὴν ἔδεναν μ' ἕνα ἀσημένιο μεταλλικό.

Ὅταν κανεὶς ἀρρωστοῦσε καὶ δὲν βρίσκονταν φάρμακο γιὰ θεραπεία του, ἄφιναν τὴ νύκτα ἕνα πιάτο φαγὶ καὶ ψωμί στὴ μέση ἐνὸς σταυροδρομοῦ, χωρὶς νὰ τοὺς διῆ κανεὶς· ἔτσι ἐπικαλοῦνταν τὰ πνεύματα. Πολλὲς φορὲς πότιζαν τὸν ἀρρωστο «ἀσίτχο» (ἀμίλητο νερὸ ἀπὸ τὸ ζεργιὸ τοῦ μηλοῦ ποὺ γυρνοῦσε ἀριστερά).

Ὅταν μιὰ «ψίκη» (νύφη), πήγαινε ἀπὸ τὸ ἕνα χωριὸ στὸ ἄλλο, τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ φρόντιζαν νὰ κλέψουν τὸν τροχὸ ἀπὸ τὴν ἀμαξα·

ἔτσι θὰ ἔπαιρναν, «*μπαχτσίσ'*» (φιλοδώρημα) ἀπ' τὸ γαμπρό.

Ὅταν θὰ ἔφευγε κανεὶς γιὰ μακρυνὸ τόπο, ἔρριχναν πίσω του ἕνα σταμνὶ νερό.

Ὅταν θὰ νὰ ζύμωναν σιτάρι καινούργιας συγκομιδῆς ἔκαμναν καὶ τὸ «*τσιτσιροκούλλο*», πού τὸ ἔτρωγαν μὲ τὸ δεξι χέρι περνώντας το πίσω ἀπὸ τὸ κεφάλι.

Ὅταν τὴν ἀνοιξὶ βροντοῦσε, οἱ γυναῖκες τῶν γεωργῶν «*βροντοῦσαν τ' ἀμπάρια τους*» (ἀποθῆκαι σίτου) ἀνοικοκλείνοντας τὰ καπάκια.

Ὅταν ἔβαζαν τὸ θεμέλιο λίθο ἔσφαζαν πάνω σ' αὐτὸν ἀρνὶ ἢ πετεινὸ καὶ ἔρριχναν κι' ἄγιασμό.

Ὅποιος ἔτριζε στὸν ὕπνο του τὰ δόντια του, πῆγαινε στὴν ἐκκλησία καὶ δάγκανε τῆς πόρτας τῆς τὸ «*κρίκελο*» (χαλκᾶ). ἔτσι δὲν θὰ ἔτριζαν πιά.

Ὁ ξυλοκόπος ἂν ἔκοβε γέρικο δένδρο, τότε στὸ ὑπόλοιπο πού ἔμενε χάρασσε τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ.

Ἄν τὴ νύχτα γαύγιζε κανένας σκύλος, ἔσβυναν τὸ φῶς καὶ ἔλεγαν «*τὸ κεφάλ του νὰ φᾶ*».

Τὴν ὥρα πού ἔτρωγαν, ἂν ἀκούονταν ὁ κοῦκκος, ἔτρωγαν φύλλα ὀξιάς γιὰ νὰ μὴ τοὺς «*κομπώση ὁ κοῦκκος*».

Ὅταν ἔβρεχε τὴν ἀνοιξὶ καὶ μάλιστα τὸν Μάιο, συνήθιζαν τὰ παιδιὰ νὰ βγαίνουν ἔξω καὶ νὰ βρέχωνται, νὰ γίνουν «*λάπατα*». Τραγουδοῦσαν δὲ τὸ ἀκόλουθο τραγοῦδι «*βρέξε βρέξε βράχανε νὰ βραχοῦν τὰ λάπατα νὰ φτυρώσουν τὰ κουκκιά νὰ μαγερέψουμ κιακιά*». Τὸ παιδί πού γίνονταν «*λάπατας*» τὸ ὑποδέχονταν οἱ γονεῖς του μὲ χαρὰ γιὰτὶ ἔφερε τὴν εὐτυχία στὸ σπίτι.

Τὰ παιδιὰ ὅταν ἔβγαζαν τοὺς γαλακτόδοντας, τοὺς πετοῦσαν στὰ κεραμίδια καὶ ἔλεγαν «*νὰ κυρούμ νὰ κόκκαλο, νὰ δόμ σιδερένια νὰ μασσῶ τὰ μάγμαρα νὰ τρώγω παξιμάδια*».

Παροιμίες καὶ παροιμιώδεις φράσεις

Τὰ παιδιὰ τρώγουν τὰ μῆλα καὶ οἱ γέροι μουμουδιάζουν : Ὅταν ἀτακτοῦσαν τὰ παιδιὰ εἰς βᾶρος τῶν γονέων των.

Ἄλλ' παίζουν τ' ἴγυρα κι' ἄλλ' μαζών' τὴ πᾶσα.

Κάνε κάλφα σκέδιο γιὰ σπῖτια καὶ σαράγια, κάνε καὶ σκέδιο γιὰ παντριγιὰ νὰ διῆς τὸ τί χαμπάρια.

Πίσ πίσ σὰ τὸ τσαγανό.

Μὲ τὴν πουρίδα ντου γκάβνια παίξει : Δι' ἀνθρωπον πού ζοῦσε μὲ ξένα χρήματα.

Κι ὁ πόντικας τσουτσκος ἔνε μὰ πιάστον ντέ.

Ὁ ἥλιος τρυποῦσε τ πέτρα κι αὐτὸς χλιέντου στὴ φωτιά.

Ὅντε δὲ σὲ τρέχ' τί ντρέχεις κι ὄδε σὲ τρέχ' μὴ ντρέχεις

Ἄπ' οὐλα τὰ φαγιά τὸ ρίζ και τσόχα νὰ φορῆς : Πρέπει νὰ ξεύρης
νὰ διαλέγης.

Ἦδες κλέφτ' μὴ κλέφτεις και ὕδες κρεμοῦ μὴ φοβᾶσαι : Ὅταν κα-
νεὶς κάθειαι φρόνιμα δὲν παθαίνει τίποτε.

Κάλλιο παληοκράσ' πέρε καλονέρο : Και τὸ χειρότερο κρασί εἶνε καλ-
λίτερο τοῦ νεροῦ.

Ἄμπέλ ὅσο μπορεῖς και σπὶτ ὅσο χωρεῖς.

Ὁ μπουγᾶς (τυῖρος) μουσκάρι δὲ κουτρᾶ.

Ποτικὸς δὲν εἶχε τρύπα, ἔσεργε και κολοκύθα.

Πρόβατα χωρὶς τσοπάνη, ἔδεργαν ἔγδεργαν.

Ἦ κέλα ὕδες βρωμᾶ ἄπ' τὸ Μισίρ ξεκινᾶ μύγα.

Δὲ σὲ λιμπίζμαι τὰ πλοῦτ σου, σειρά σου και σειρά μου, ἄμ' σὲ λι-
μπίζμαι πέχεις ἄξια παιδιᾶ.

Ἦ σκάφ ἀνάποδα νερὸ δὲ μαζέβ

Ἦ ταχτική δουλειᾶ νικᾶ τῆ κακικᾶ ¹⁾ τύχη, ἀλλ' ἢ πολλή δουλειᾶ τρωᾶ
τὸ νοικοκύρη.

Γιὰ νὰ φιλίς' πρέπ' νὰ χασομερήσ' κι' ἄσπρα νὰ ξοδιάσ' και νὰ μὴ
τὰ λογαριάσ'.

Διὲ τῆ σκοῦτα γούγια κι' ἔπαρ τὸ πανί

Ὁ δεσπότης ὅσο νὰ ξεπέση πάλι πέντε καλογέρονς κάνει.

Λαγὸς ποῦ πέργα κι' ἔτριβε κακὸ τ' κεφαλιοῦ ντου : Ὅτι μόνος του
προδίδεται.

Καλὰ τὸ πίνουν τὸ κρασί καλὰ τὸ στραγκουλίζουν

κι' ὕδες ἔρητ ὁ ρεφενὲς γούλι παραμερίζουν.

Ἄλογάριστος πρραματευτῆς χαζίκοκ ἀγελάρης.

Ὁ ὕπνος φραίνει τὸ παιδι και ὁ ἥλιος τὸ μουσκάρι

και τὸ κρασί τὸν γέροντα τὸν κάνει παλληκᾶρι.

Μάθε τέχνη, ἄφιστην κι' ὁπότε θέλς πιάσειτην

Τέχνη τύχη εὔρισκε οὐχὶ τύχη τέχνη : Ὁ τεχνίτης εὔρισκει τὴν τύχην.

Νὰ μπέντε ²⁾ και δόμ τσιτσι ³⁾ : Ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἤξευρε ν' ἀγοράση.

Ὅσα ξέρ' ὁ νοικοκύρης δὲ ξέρ' ὁ μουσαφίρης.

Τὸν πῆρα γιὰ τριαντάφυλλο και ξέβκε τσουνκνίδα.

Ἦγάπα Μάρω τὸ χορό, βρῆκε κι' ἄδρα γκάινταιση.

Χίλιοι ἀλέσται και ἀλεστική μὴ δόστε.

Ἄμ δένε σύκα νὰ ζουλοῦ, ἔνε καρύδια και βροντοῦ.

Τὸ μάλαμα μπακίρ δὲ γίνεται.

Κεῖ πὰ πείς Καχογιάνν πὲ Καλογιάνν.

Τρανὸς σὰ τὸ ψύλλο και χαμᾶλὸς σὰ τ καμήλα.

1) Κᾶν και κᾶν, δηλαδὴ τὴν μελάλη τύχη.—2) Χρήματα.—3) Κρέας.

Τὸ καλὸ τὸ παλκάρ ξέρ κι' ἄλλο μονοπάτι.

Τάξ πράξ καὶ γαιδαροκυλίχτριγια.

Καινούργι μ κόσκινο ποῦ νὰ σὲ κρεμάσω ;

Σά τονε διῆς φτύστονε.

Δείγματα Σαμακοβιανῆς ὀμιλίας ¹⁾

Πρύμπος. Καλμέρα φίλε !

Ζηβόλι. Καλήσμέρα ! Πρύμπε. Περαστικά τί χάλ ἔνε αὐτό ; τ' ἔπαθες ρὲ Πρύμπε ;

Π. "Α α α ! τί νὰ σεπῶ τ' ἀδέρφ ἔγνα τόσου χρόνου κι' αὐτὸ κόμ δὲ τόπαθα . . . ἄμ δὲ στοχιέται ! ! ²⁾

Ζ. Μ' τ' ἔπαθες ;

Π. Πέρνω πλὲς φίλε μ τ' μακαρίτ τ' ἀφέντη ³⁾ μου τὸ σουλάτο· ἀφτὸ τὸ τφέκ ἦντον τ' Πανεγιώτη Γουρνάρη, π' σκότωσε τὸ Ζαπτιγιὲ στὸ κίνμα ⁴⁾ τ' ὀτσακιού, ἔρχνε 700 δρασκελιὲς ⁵⁾ μεζιλ ⁶⁾ καὶ μοίραξ τὸ κρουσοῦμ στη μέσ, ἕνα κοιλὸ στάρ ἔφκιασε ὁ ἀφέντης μου τῆ τραπαντσιά ⁷⁾

Ζ. Καλὰ καὶ δὲ τὸ πῆραν μοσκιὰ οἱ Γερμανοί . . . νὰ τὸ πάρουσι μόντελο ὀρνέκ ⁸⁾.

Π. Πνάχης ταβράχια ⁹⁾ νάχης κουβεντιάζεις τώρα ἢ συντεχένμε ¹⁰⁾ ; Γουῖλο ξιστρεμμένα ¹¹⁾ τὰ λές.

Ζ. "Αλπετα ¹²⁾ πεκεῖ . . . λέγε με τί χάλ ἔπαθες ;

Π. Ξεκινῶ πλὲς καὶ πάγω στῆς Δεντρουβάς ¹³⁾ τὸ παζλάκ νὰ κυνηγήσω καμνιὰ ἔρμη ζόρκα ταχειὰ ταχειὰ πιάνω σέπερ ¹⁴⁾ μνιὰ ρουπτα ¹⁵⁾ ἔκοψα πρῶτα τὸν ἀγέρα νὰ μὴ μὲ πάρ μυρωδιά. "Οντε πῆρε νὰ φέγγ' λογιάζω ¹⁶⁾ προστάμ ἕνα πατσιάκαρο ¹⁷⁾ νὰ ξηῆ ¹⁸⁾ τὰ γαρούφαλα ντ ¹⁹⁾ πὰ σ τὸ ρουπάδ ²⁰⁾. Σουμαδεύγω καὶ βρόντια τὸ τφέκ καὶ γλέπω τὸ πατσὸ νὰ βάν καβὰκ ²¹⁾ ἀφοῦ πήδξε ἕνα μέτρο ἀψηλά καὶ χώθηκε μέσ λεξενίκα ²²⁾. Τὸν σουμάδεψα προστὰ στὸ λαγγόνι ²³⁾ ἴσα στὸ τρικιὸ ²⁴⁾ κι' ἔτσ ποῦ πήδξε μνιὰ χούφτα τρίχες καὶ γαῖμα πόμνας χαμλά. Χουνῶ ²⁵⁾ νὰ τὸν τσακώσω νὰ τὸν σφάξω, ε ε ! βρὲ παιδιὰ ! τί νὰ διῆς ! μνιὰ ἔρμη λυκοτσούνα ²⁶⁾ πὲ τὰ ὅ λυκόπλα ντη; χοῦνσε ὀλόρτη πὰν μου νὰ μὲ φᾶ . . . τσίτσα κόμ νὰ τσακώσ πε τὸ καλίσγουρο ²⁷⁾ καὶ δὲν εἶχα κι' ἄλλ ριξιά ²⁸⁾ μόνε· βάνω τὸ

1) "Ορα σελ. 393 τοῦ ΙΓ' τόμ.—2) Ξεχνιέται.—3) "Ο ἐκ πατρὸς πάππος.—4) Κίνημα.—5) Βήματα.—6) Ἀπόστασις.—7) Ἐργαλεῖον ποῦ ἀνάβει τὴν πυρίτιδα.—8) Λ. Τ. δεῖγμα.—9) Κατάγμα, ἀστεισμός.—10) Συνομιλοῦμεν.—11) Ἀνάποδα.—12) Ἐφροῖτα.—13) Τοποθεσία.—14) Ὁρμητήριον.—15) Χονδρὸς κορμὸς δένδρου.—16) Βλέπω.—17) Ἀρσενικὴ δορκάς.—18) Εὔνει.—19) Κέρατα.—20) Μικρὸς κορμὸς δένδρου.—21) Νὰ κατρακυλᾷ.—22) Ἀειθαλῆ πράσινα λουλούδια.—23) Ἀνασαῖνον μέρος.—24) Ἀκρεβῶς ἢ καρδιά.—25) Ὁρμῶ.—26) Λύκαινα.—27) Λάρυγγας.—28) Ἐπειδὴ τὸ ὄπλο ἢ ἀν ἐμπροσθογεμὲς μόνο μιά φορὰ ἐκπυροσκοποῦσε,

σουγλιναρ¹⁾ τουφεκιού με μνιας στο στόμα ντης κι' έτσο πού δάγκασε τὸ σίδερο ἢ γάνα !! ἔβγαλε τσιμλίδες . . "Αμ πὲ τὸ τρόμο μ μ' ἔπιασε νιάντα-νος²⁾ με γύρσε κιτρινάδ.

Z. Φίλε μ περαστικά . . . ἐγίστερα τ' ἔγνε ;

Π. Μισή ὥρα κάλενα πὲ τὸ σίδερο μέσο στο στόμα τὴν σούγλασα πολλὲς φορὲς κι' ἔτσο δὲ πρόφτασε νὰ με φᾶ, ἔφυγε ! Παρατῶ τὸ πατσιάρο και πιάνω τὰ λυκόπλα και σκοτώνω τὰ πέντε. Τὸ ἕνα τὸ πέρασα μνια σουγλα³⁾ φυλένια, πὲ πᾶς στὴ ράχ ντου στο πετσι και τὸ φῆκα στὴ φωλειά νι νὰ τσουνιαζ¹⁰⁾ πὲ τὸ πόνο.

Z. Γιατί τόκανες αὐτό ;

Π. Νὰ τνὲ προβολίσω⁴⁾ νὰ πᾶ νὰ χαθῆ.

Z. Πῶς ἀντεπροβοδίσ ;

Π. Νά . . πέρνει τὸ μικρὸ ἢ μάννα στο στόμα ντης, αὐτὸ πονεῖ τσου-νιαζ⁵⁾ κι' ὅσο τσουνιαζ τόσο φεύγει ν πᾶ νὰ τὸ κρύψ, φεύγει σὰ τρελλὴ μακρυγιὰ και ἀσιρντιζ⁶⁾ πού νὰ φᾶν τσ πέτρες σὰ φᾶν.

Z.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ *

*Πότε νὰ πάσουν οἱ νοτιῆς
και νᾶρθουνε τρεχᾶτα
τῆς Μπερμπεργιάς μανιᾶτα ;
Και φύσηξε ντεληβορειᾶς
κι' ἔφερε μιὰ γαλιώτα
Γιὰ σου, μωρ' Παναγιώτα !
Κι' ἔφερε σκλάβους ὁμορφους,
σκλάβους καμαρωμένους,
καλὰ βαλαντωμένους.
Σκλάβοι, γιατί δὲ χαίρεστε ;
Γιατί δὲν τραγουδᾶτε ;
Στὸν τόπο σας θὰ πᾶτε.
Γιὰ λύστε μας κι' ἀφεῖστε μας
και δόστε μας νὰ πιοῦμε,
νὰ διῆτε, ἂν γελοῦμε.*

1) Κάννη.—2) Ρίγος, ἐρίγησα.—3) Ὁβελός.—4) Νὰ γρινιάζη, νὰ κλαίη.—5) Τὸ προβάδισμα αὐτὸ ἦτο ἡ καταδίκη τῶν λύκων. Πολλοὶ βοσκοὶ ἔβλεπαν λύκους νὰ τρέχουν σάν τὰ ἄλογα, με μικρὸ στο στόμα.—6) Νὰ φεύγη ἀπὸ τὴν περιοχὴν ἐκείνην.

*) Δημοτικὸ τραγοῦδι, πού τ' ἄκουσε νὰ τὸ τραγουδοῦν ὁ κ. "Αγγ. Ἰωαννιδης πρὸ 40 χρόνια σταις Ἐπιβάτες και στο Μυριόφυτο.

Δημοσιεύοιμεν τὸ ἀνωτέρω τραγοῦδι ἂν και οἱ ἐρωτηθέντες κάτοικοι Ἐπιβατῶν και Μυριόφυτου τὸ ἠγνόουν (Σ. Θ.).

ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Τὸ θρακικὸ παραμῦθι

Τὰ παραμύθια ἔλεγαν στὴν ἀλησμόνητη Θράκη μας ἰδίως τὸν χειμῶνα τῆ νύχτα. Στὰ εὐτυχησμένα ἐκεῖνα χρόνια, μὲ τί λαχτάρα περιμέναμε νὰ ἀρχίσῃ τὸ παραμῦθι! Ἐξω φυσοῦσε ὁ Θρακιᾶς καὶ μεῖς παιδιὰ ἀμέριμνα, καθισμένα στὰ γόνατα τοῦ πατέρα ἢ τῆς μητέρας, μέσα στὴ γλυκειὰ ζέστη τῆς κάμαρας κοντὰ στὸ μαγκάλι ἢ στὴ γωνιά, τὸ ἀκούαμε μὲ προσοχὴ καὶ ἀπόλαυση μὲ τὴν ἐπιθυμία ποτὲ νὰ μὴ τελειῶνε ποὺ μᾶς μετέφερε σὲ ἄλλους κόσμους φανταστικούς.

Τὰ περισσότερα ἀρχίζαν: «Μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ ἦταν ἕνας . . .»
Ἄλλα μὲ τό,

*Κόκκινη κλωστή κλωσμένη
στὴν ἀνέμη ντυλιγμένη
δῶσ' τῆς κλωτσο νὰ γυρίσῃ
παραμῦθι ν' ἀρχηρίσῃ
καὶ τὴν καλή μας συντροφιά
νὰ τὴν καλησπερίσῃ.*

«Μιὰ φορὰ κι' ἕνα καιρὸ ἦτανε» Ἄλλα, «Ἀρχὴ τοῦ πύραμυθιοῦ καλὴ σπέρα σας, μιὰ φορὰ κι' ἕνα καιρό».

Τελείωναν: «Ἐζήσαν καλὰ καὶ μεῖς καλλίτερα, ἢ Ἦμνα καὶ γὼ ἐκεῖ μ' ἕνα κόκκινο βρακί, ἢ Ἐζήγαν καὶ βασιλεύανε καὶ τ' αὐτὰ παντρεύανε, ἢ Μηδὲ γὼ ἤμνα ἐκεῖ, μηδὲ σὺ νὰ τὸ πιστέψῃς, ἢ Ἐκαναμε τρία κουλλίκια κ' ἔδοσανε τὸ ἕνα μένα, τ' ἄλλο κείνης καὶ τ' ἄλλο κείνον ποὺ τὰ εἶπε ἢ Ἐκαμαν χαρὲς καὶ πασχαλιὲς καὶ ξεφαντωσὲς πολλές, ἢ Ἦμουνα καὶ γὼ ἐκεῖ καὶ μ' ἔδοσαν ἕνα τᾶσι φλουριά, στὸ δρόμο ποὺ πήγαινα περνοῦσα ἀπὸ τὸ ρέμα, οἱ βατραχοὶ φώναζαν βράκ, βράκ καὶ γὼ θάρρενα πὼς φώναζαν μπράκ μπράκ¹⁾, καὶ τ' ἄφσα κ' ἔφγα.

Πολλὲς φορὲς οἱ μεγάλοι πρὶν νὰ ποῦνε τὸ παραμῦθι καὶ γιὰ νὰ ἐπιτείνουν τὴν ἀνυπομονησία τοῦ μικροῦ ἔλεγαν:

1) Α. Τ. Ἄφισε, ἄφισε

Νὰ σὲ πῶ 'νὰ παραμύθι;
 τὸ κουκκὶ καὶ τὸ ροβύθι
 καὶ τοῦ φράγκου τὸ κορίτσι,
 ἀνεβαίνει στὴ σκυδιὰ
 καὶ πατεῖ στὴν καρδιὰ
 καὶ φωνάζει χουῖ, χουῖ,
 καὶ κανεῖς δὲν τὸ ἀκούει,
 ὡς νὰ τ' ἀκούσῃ ἡ μάγνα του,
 κ' ἡ σκύλα ἀδέλφή του,
 ἐπρόφθασε ὁ ἄγγελος
 καὶ πῆρε τὴ ψυχὴ του.

Νὰ σὲ πῶ 'να παραμύθι,
 παραμύθι μύθαρος
 κι' ἡ κοιλιὰ του πίδαρος.

Μύθι, μύθι, μυθικό,
 στοῦ παπῶ τ' ἀρχοντικό.

"Ἐνα καιρὸ κ' ἕνα ζαμάνι,
 πάντρεναν τὸν Καραμάνη,
 μεσ' τὸ τρύπιό τὸ καζάνι.

Νὰ σὲ πῶ ἕνα παραμύθι,
 μιὰ φορὰ κ' ἕνα καιρὸ
 πῆγ' ἡ γάτα σιὸ χορὸ
 καὶ δὲ χόρευε καλὰ
 καὶ τὴν κόψαν τὴν οὐρά.

Ἐκτὸς ποῦ ἔλεγαν οἱ μεγάλοι στοὺς μικροὺς παραμύθια κι' ἀναμεταξύ
 τοὺς ἔλεγαν καὶ περνούσανε τὶς ὥρες τοὺς, ἰδίως τὸν χειμῶνα στὶς μεγά-
 λες νύχτες. Τὰ ἔλεγαν στὰ σπίτια, στὶς βεγγέρες, στὸ νυχτέρεμα, στὸ ταχί-
 νεμα¹⁾, στὴν ἀργατεία²⁾).

Ἦσαν γυναῖκες ποῦ ἤξεραν καλὰ παραμύθια τὶς ἔλεγαν παραμυθοῦδες
 καὶ τοὺς ἄντρες παραμυθάδες. Ἀξία τοῦ παραμυθιοῦ ἦτανε νὰ εἶναι με-
 γάλο. Στὰ καφενεῖα ἦσαν ἄντρες ποῦ στὶς ἀτελείωτες νύχτες τοῦ χειμῶνα

1) Τρίτη καὶ Πέμπτη δὲ νυχτέρευαν, ταχίνευαν, σηκώνονταν πολὺ πρῶτὶ Τε-
 τάρτη καὶ Παρασκευὴ καὶ ἐργάζονταν.

2) Καὶ βοήθειο. "Ὅταν ἡ νοικοκερὰ εἶχε δουλειὰ ποῦ χρειάζονταν πολλὰ
 χέρια, ὅπως νὰ λαναρίση μαλλιὰ, νὰ τρίψη κουκουνάρα (καλαμπόκι) ἢ ἄλλη πα-
 ραμοῖα ἐργασία φώναζε τὶς φιληνάδες τῆς καὶ τὶς γειτόνισσες γιὰ νὰ τὴν βοηθή-
 σουν, τὶς φίλενε καὶ ὕστερα κάθονταν στὸ νυχτέρεμα. Γιὰ νὰ περνᾷ ἡ ὥρα ἔλε-
 γαν παραμύθια, ἔψηναν στὸ μαγκάλι πότε ροβύθια, ἢ κουκκιά, κάστανα ἢ κουκου-
 νάρες, ἔκοφταν καὶ κανένα κυδῶνι ἢ ρόδι.

ἔλεγαν παραμύθι πού πολλές φορές τελείωνε τὸ ἄλλο βράδυ. Οἱ μυλωνάδες ἤξεραν καλά παραμύθια. Τὰ μυλωνάδικα. Τὸν χειμῶνα πού πήγαιναν οἱ χωριανοὶ ν' ἀλέσουν τὸ στάρι στὸ νερόμυλο καὶ φύλαγαν νὰ ἔλθῃ ἡ σειρὰ τους, οἱ μυλωνάδες ἀφηγούντανε τὰ παραμύθια, ἔβαζαν κανένα κούτσουρο στὴ γωνιά, ἔψηναν τὴν μυλωνόπηττα στὴ φωτιά καὶ ὅλοι γύρω ἄκουαν τὸ παραμύθι. Τὸ πρῶτ' ὅταν ξημέρωνε φόρτωναν τὸ ἀλεύρι στὸ ζῶο ἢ στὸ ἀμάξι καὶ ἔφευγαν. Οἱ τσομπάνηδες ¹⁾ καὶ οἱ ἄλλοι βοσκοὶ τὰ ἔλεγαν στὰ καλύβια τους πού εἶχανε τὰ πρόβατα καὶ τ' ἀγελάδια τὸν χειμῶνα. Ἐκεῖ μαζεύονταν τὰ βράδεια καὶ οἱ καρβουναραῖοι, ἀναφταν μεγάλη φωτιά ἔψηναν τὰ *κουλίκια* ²⁾ καὶ λέγανε τὰ παραμύθια.

Στὸ παραμύθι γίνονται ὅλα ὑπερφυσικά, ὑπερβολικά. Ἱστορίες ἀλλόκοτες, φανταστικές, μὲ δράκους, μάγισσες, στοιχειά, νεράιδες, μοῖρες, ἀράπηδες, θηρία, φάσες ³⁾, πουλιά, βασιλέδες, βασίλισσες, βασιλόπουλα καὶ βασιλοπούλες, σκορπίζουν γύρω τὴν γοητεία, τὸν τρόμο καὶ κινοῦν τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατῆ.

Ὅλα γίνονται σὲ καιροὺς περασμένους καὶ σὲ περιβάλλον μαγικό. Σὲ μιὰ νύχτα στήνονται δλόχρυσα παλάτια μὲ κάμαρες γεμάτες φλουριά, μὲ περιβόλια πού στὴ γῆς τὴν οἰκουμένη δὲ βρίσκονται καὶ οἱ βρῦσες τρέχουν μάλαμα καὶ ἀσήμι.

Μὲ ἓνα λόγο τὸ χρυσὸ κάτεργο εἶναι ἔτοιμο μὲ σαράντα χρυσᾶ κουπιά καὶ τοὺς σαράντα ναῦτες γιὰ τὴ βασιλοπούλα.

Ἀπὸ τὸ καρυδάκι βγαίνει ἡ χρυσὴ ἀνέμη, γυρίζει καὶ πέφτουν μαργαριτάρια πού τὰ τρώγει ἡ χρυσὴ κλωσσα. Ἄλλο καρυδάκι ἔχει φορσιὰ τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα, ἄλλο τὴ γῆς μὲ τὰ λουλούδια καὶ ἄλλο τὴ θάλασσα μὲ τὰ ψάρια χωρὶς ραφή καὶ βελονιά.

Οἱ ἀέριδες μὲ μιὰ *ἀνεμοκαλῆ* ⁴⁾ κάμνουν τὸ ἄσπρο μαῦρο καὶ τὸ μαῦρο ἄσπρο. Οἱ νεράιδες, κόρες τῆς Νοτιᾶς στήνουν χορὸ κοντὰ στὰ νερὰ καὶ γύρω στὴν ὁμορφὴ μάγισσα πού χορεύει πετοῦν ἀπὸ τὸν κόρφο τῆς ἄσπρης πάπιας καὶ παπάκια.

Οἱ δράκοι πλάσματα ὑπερφυσικά, χεροδύναμα καὶ πολλές φορές σοφά, ἀλλάζουν τὴν ὄψη τους, γίνονται ὅ,τι ζῶο θέλουν. Ἀλλάζουν ἀκόμη καὶ τὴν ὄψη τῆς φύσης, τὴ στεριά κάμνουν θάλασσα καὶ τὴ θάλασσα στεριά, εἶναι τόσον ἀψηλοὶ πού ἐνῶ μὲ τὸ ἓνα παπούτσι πατοῦνε στὸ ἓνα βουνὸ μὲ τὸ ἄλλο πατοῦνε στὸ ἄλλο. Μὲ τὴν περπατησιά τους σειοῦνται ἡ γῆς καὶ τὰ βουνὰ τρέμουν. Βάζουν τὸ ἀφτί τους στὴ γῆ καὶ ἀκοῦνε τι γίνεται σὲ ὅλο τὸν κόσμο.

1) Α. Τ. Οἱ ἄνθρωποι πού βόσκουν τὰ πρόβατα.—2) Εἶδος πῆττας.—3) Φτερωτὰ ἄλογα.—4) Ἀνεμοστρόβιλος.

Κατοικοῦνε σὲ δλόχρυσα παλάτια καὶ δούλοι μὲ σταυρωμένα χέρια περιμένουν διαταγές. Ἔχουνε κάμαρες γεμάτες χρυσάφι πού ἀστράφτει σὰν τὸν ἥλιο. Ὅλα τὰ σπάνια, δράκοι τὰ φυλάγουν, τὸ ἀθάνατο νερὸ πού ζωντανεῦει τὶς πεθαμμένοι, τὴν πεντάμορφη, τὰ λεμόνια τῆς λεμονιάς πού τὸ κάθε λεμόνι εἶναι κι' ἀπὸ μιὰ ὠραία κοπέλλα, τὸ μαγεμένο ποτήρι καὶ ἄλλα πολλά.

Οἱ δράκοι τρῶνε καὶ ἀνθρώπινο κρέας καὶ κρυμμένο τὸν ἄνθρωπο τὸν καταλαβαίνουν ἀπὸ τὴν μυρωδιά. Τοὺς μυρίζει ἀνθρωπίλας. Ὅταν δμως ὀρκίζονται ὅτι δὲ θὰ τὸν πειράξουν, ὄχι μόνον δὲν τὸν τρώγουν ἀλλὰ τὸν περιποιῶνται καὶ τὸν συμβουλεύουν πῶς νὰ ἐπιτύχη ἐκεῖνο πού θέλει.

Στὰ παραμύθια ἔχει δράκισσες νέες καὶ γρηές. Ἡ *Σαρανταπλεξουδούσα* εἶναι ὄμορφη μάγισσα καὶ ἔχει τόσο μακρὰ μαλλιά πού ὁ δράκος ὁ πατέρας της καὶ ἡ δράκισσα ἡ μητέρα της τὰ κάμνουν σκάλα καὶ ἀνεβοκατεβαίνουν ἀπὸ τὸ παλάτι.

Ἐν ὄξω ἀπὸ δῶ¹⁾ γίνεται πότε φίδι καὶ ντυλιζεται στὴν κοπέλλα καὶ ρουφάει τὸ αἷμα της, πότε παλληκάρι καὶ πότε γέρος.

Τὰ μάγια λύνονται. Τοῦ μαγεμένου βασιλόπουλου λύθηκαν σὰν τὸ ξενύχτησε ἡ κοπέλλα σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες καὶ ἡ πεντάμορφη βασιλοπούλα πού ἡ μαγεμένη βελόνα στὸ κεφάλι της τὴν ἔκαμε πουλάκι καὶ κάθε βράδυ πήγαινε στὸ παράθυρο τοῦ βασιλέα καὶ ἔλεγε :

Ὁ βασιλεὺς νὰ κοιμηθῆ γλυκά, γλυκά,
κ' ἡ στρίγκλα πού μὲ μάγεψε
ὑπνο νὰ μὴ χορτάση.

Ξαναβρῆκε τὴν ἐμορφιά της σὰν ἔβγαλε τὴν βελόνα ἡ καλὴ γρηά. Καὶ ὁ μαγεμένος ντερβίσης πού κάθε βράδυ τραβοῦσε τὸ κατάρι²⁾ τὶς καμῆλες μὲ τὸ σουραύλι στὸ στόμα καὶ χρόνια περίμενε τὴ βασιλοπούλα νὰ λύση τὰ μάγια ξαναγίνεται βασιλόπουλο.

Τὸ τσομπανόπουλο βάζει τὸ μαγικὸ παντελόνι καὶ κανεὶς δὲν τὸ φθάνει στὸ τρέξιμο. Φορεῖ τὸ σκουφάκι καὶ κανένας δὲν τὸ βλέπει. Ἡ χρυσὴ βάρκα μόνη της πλέχει. Τὸ μαγεμένο μαχαιράκι ἀνοίγει ὄλες τὶς πόρτες καὶ ἀπάτητους δρόμους κάμνει διαβατούς.

Τὸ καράβι μαρμαρώνει καταμεσῆς στὴ θάλασσα ὅταν τὸ βασιλόπουλο γυρίζει στὴν πατρίδα του χωρὶς τὴν παραγγελία της κόρης, ὅπως ἄλλο

1) Διάβολος.—2) Ἀπὸ τὸ καταρτίζω; σειρά ἀπὸ πέντε ἕως ἑξ καμῆλες, ἐμπρὸς τοὺς πηγαινὶ καὶ τὶς ὀδηγεῖ γαϊδουράκι· χωρὶς αὐτὸ δὲν προχωροῦν ἐκτός ἀν πηγαινὶ ὁ καμηλάρης.

καράβι μαρμαρώνει σὰν ὁ πατέρας ξέχασε νὰ πάρῃ τῆς κόρης του τὸ φεσάκι μὲ τὴ χρυσὴ φούντα.

Ἡ βασιλοπούλα ποὺ δὲ φύλαξε τὸ μυστικὸ χαλιᾶει τρία ζευγάρια σιδερένια δεκανίκια καὶ τρία ζευγάρια σιδερένια τσαρούχια γιὰ νὰ βρῆ τὸ βασιλόπουλο.

Τὰ ζῶα, μικρὰ καὶ μεγάλα καταλαβαίνουν τὴν ἀνθρώπινη λαλιά, μιλοῦνε τὰ δέντρα καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα. Τὸ πουλάκι πηγαίνει κάθε μέρα στὸν ἀργαλειὸ τῆς κόρης καὶ λέγει :

*Τί καλὸ κορίτσι ποῦσαι,
τί καλὸ παννὶ ποὺ φαίνεις,
βασιλῆ ἄντρα θὰ πάρεις,
πεθαμένο θὰ τὸν εὔρεις.*

Ὅλα εἶναι εὐγνώμονα στὸν ἄνθρωπο γιὰ τὸ καλὸ ποὺ τὰ ἔκαμε. Θεόρατο πουλι ἀνεβάζει στὰ πελώρια φτερά του τὸ παλληκάρι ἀπὸ τὸν κάτω κόσμον στὸν ἐπάνω, γιὰτὶ σκότωσε τὸ φίδι ποὺ θὰ ἔτρωγε τὰ πουλιά του, ποὺ πουλιά κάθε χρόνο ἔκαμνε καὶ πουλιά δὲν ἀποκοτοῦσε. Τόσο μεγάλο εἶναι τὸ πουλι ποὺ στὸ δρόμον γιὰ τροφὴ του πέρνει ἐπάνω στὰ φτερά του σαράντα πρόβατα καὶ σαράντα τουλούμια¹⁾ νερό.

Τὸ μυρμηγκὶ στὸν ἄνθρωπο γιὰ εὐγνωμοσύνη ποὺ πρόσεχε μυρμηγκὶ νὰ μὴ πατήσῃ δίνει φτερούγα καὶ τὸν βοηθεῖ νὰ ξεχωρίσῃ σὲ μιὰ νύχτα τὸ στάρι ἀπὸ τὸ κριθάρι ποὺ ἦτο ἀδύνατο νὰ ξεχωρίσουν χιλιάδες ἄνθρωποι.

Τὸ φίδι καὶ ἡ φιδίνα δίνουν στὸ παλληκάρι, σὰν ἔσωσε τὸ φιδάκι τους, δαχτυλίδι ποὺ μ' αὐτὸ ὅλα γίνονται. Ἡ φοράδα ὅταν τὸ βασιλόπουλο ἔλουσε, χτένισε, ἔκοψε τὰ ματοτσούναρα γιὰ νὰ βλέπη καὶ τὴν ἔδοσε νὰ φάγη, τὸ δρμηνεύει πῶς νὰ γλυτώσῃ μαζὺ μὲ τὴν πεντάμορφη ἀπὸ τοῦ δράκου τὰ χέρια.

Τὸ λιοντάρι, ἡ ἀλεπού, ἡ γουρούνα, ὁ σκύλος, ἡ γάτα δείχνουν τὴν εὐγνωμοσύνη τους γιὰ τὴ χάρη ποὺ τὰ κάμνει ὁ ἄνθρωπος.

Ὁ καλὸς λόγος μερώνει ὅλα, δράκους, ἄγρια θηρία, μάγισσες, στοιχειὰ καὶ ὅλη τὴ φύση.

Ὁ ἀντρειωμένος τοῦ παραμυθιοῦ εἶναι ἥρωας μυθικός, μπαίνει στὸν πόλεμον καὶ κόφτει μὲ μιᾶς τρεῖς χιλιάδες. Πρῶτος εἶναι στὸ τρέξιμον, στὸ ριζιμὸν τῆς σαΐτας, τῆς σφαίρας. Ρίχνει σφαῖρα ποὺ σαράντα δράκοι μαζὺ δὲν μποροῦνε νὰ τὴ σηκώσουν.

1) Λ. Γ. Ἀσκός.

Ὁ ἀντρειωμένος ἔχει καὶ τὴ δύναμη γὰ πετᾶ, πέταξε καὶ ἡ βασιλοπούλα γιὰ νὰ μὴ πάρῃ ἄντρα τὸν γέρο βασιλιᾶ.

Ὁ Ἀράκης εἶναι πίντοτε πελώριος, κατάμαυρος, μὲ μεγάλα γένηα, μακρὰ ὡς τὸ γόνα, μὲ τσαχεῖλες καὶ κάτασπρα δόντια. Ὁ Κοντοροβυθούλης μικρὸς σὰν τὸ ροβῦθι καὶ μικρότερος ὁ Κουκκίπερης.

Τὰ παραμύθια πάντοτε τελειώνουν καλά. Οἱ δράκοι σκοτώνονται, οἱ πεθαμμένοι ἀναστήνουνται, τὰ μάγια λύνονται, τὰ στοιχίματα κερδίζονται, ὁ βασιλεὺς γυρίζει νικητὴς ἀπὸ τὸν πόλεμο, οἱ πτωχοὶ γίνονται πλούσιοι, τὸ ἄδικο καὶ ἡ κακία τιμωροῦνται, ἡ καλοσύνη ἀνταμείβεται καὶ ὄλοι ζοῦσαν καλὰ καὶ μεῖς κρλλίτερα.

Μ' αὐτὰ ζοῦσε καὶ μὲ αὐτὰ τρέφονταν ὄλοι, ὄχι μόνον ἡ παιδικὴ ψυχὴ.

1. Ἡ κόρη τῆς λεμονιάς κ' ἡ φαραγώνα

Καστανιές

Ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ καλὴ σπέρα σας. Μιὰ φορὰ κ' ἓνα καιρὸ ἦτανε μιὰ λεμονιά κ' ἔκαμνε κάθε χρόνο τρία λεμόνια, δὲ μπορούσε κανεὶς νὰ τὰ κόψῃ, τὸν ἔτρωγε.

Τὸ ἔμαθε ὁ βασιλέας κι' εἶπε, γιὸ θὰ πάγω νὰ τὰ κόψω. Στὸ δρόμο ὅπου πήγαινε βλέπ' μιὰ γρηὰ κ' ἔκλωθε χρυσὸ σύρμα, κόφτει τὸ σύρμα τῆς καὶ τὴν βάζει στὸ στόμα ἓνα σῦκο.

— Ἀχ, παιδάκι μ', ἔτσ' ποὺ μὲ γλύκανες, ἔτσ' νὰ σὲ γλυκάνῃ κ' ἡ κόρη τῆς λεμονιάς.

Πάγει παρακάτω βλέπ' ἄλλη γρηὰ, κι' αὐτὴ ἔκλωθε χρυσὸ σύρμα, κόφτει τὸ σύρμα τῆς καὶ τὴν βάζει στὸ στόμα ἓνα σῦκο.

— Ὅπως μὲ γλύκανες παιδάκι μ', νὰ σὲ γλυκάνῃ ἡ κόρη τῆς λεμονιάς.

Πάγει ὁ βασιλέας πὺδ πέρα βλέπει τρίτη γρηὰ, κι' αὐτὴ ἔκλωθε χρυσὸ σύρμα, κόφτει τὸ σύρμα καὶ τὴν βάζ' ἓνα σῦκο στὸ στόμα.

— Ἀχ, παιδάκι μ', ὅπως μὲ γλύκανες ἔτσ' νὰ σὲ γλυκάνῃ ἡ κόρη τῆς λεμονιάς. Λίγο παρὰ κίτ' πὸ δῶ εἶναι ἡ λεμονιά κ' ἔχει τρία λεμόνια καὶ τὰ φυλάγει ἓνας δράκος, νὰ παραμονέψῃς κι' ὅταν δγεῖς ποὺ κοιμᾶται, τότε νὰ πᾶς σιγὰ νὰ τὰ κόψῃς. Τὸ κάθε λεμόνι ἔχ' μέσα ἀπὸ μιὰ κοπέλλα, μόλις κόψεις τὸ λεμόνι θὰ βγεῖ ἡ κοπέλλα, θὰ πεῖ διψῶ, νὰ μὴ πιῇ πολὺ νερὸ γιὰτὶ θὰ σκάσει.

Ὁ βασιλέας ἔκαμε ὅπως ὀρμήνεψε ἡ γρηὰ, παραμόνεψε τὸ δράκο ποὺ κοιμήθηκε, κόφτει τὰ τρία λεμόνια καὶ φεύγει. Πάγει κοντὰ στὴ βρύση καὶ κόφτει τὸ ἓνα λεμόνι, βγαίνει μιὰ ὀμορφη κοπέλλα, λέγει διψῶ. Τὴν ἀφίνει νὰ πιῇ, ἦπτε πολὺ νερὸ κ' ἔσκασε.

Ὁ βασιλέας στεναχωρέθηκε, παγαίνει, παγαίνει φθάνει σ' ἄλλη βρύση κόφτει τὸ δευτέρο λεμόνι, βγαίνει μιὰ κοπέλλα πιδ ὁμορφη ἀπ' τῆ πρώτῃ, διψῶ λέγει. Τὴν ἀφίνει νὰ πιῇ νερό, ἀπ' τῆ λαχτάρα ποῦ εἶχε, ἤπια πολὺ κ' ἔσκασε.

Ὁ βασιλέας πικράθηκε καὶ λυπημένος φεύγει, παγαίνει, παγαίνει κι' ὁ δρόμος τὸν ἔβγαλε σὲ μιὰ βρύση, κόφτει καὶ τὸ τελευταῖο λεμόνι, βγαίνει μιὰ κοπέλλα ποῦ ἔλαμψε ὅλος ὁ κόσμος. Διψῶ λέγει. Τὴν ἀφίνει νὰ πιῇ λίγο. Ἄφσε νὰ πιῶ καὶ γὼ τὴν εἶπε κ' ἔτσι σώθηκε τὸ κορίτσι τῆς λεμονιάς. Ὁ βασιλέας καμάρωνε τὴν ὁμορφιά τ' καὶ τὸ λέγει, ἀνέβα πάνω στὸ δέντρο καὶ γὼ πάγω νὰ φέρω ἀμάξια καὶ μουσικὲς νὰ πᾶμε στὸ παλάτι.

Ἡ κόρη κάθεται πάνω στὸ δέντρο κι' ἀπὸ κάτω περνάει μιὰ φαραγῶνα ¹⁾ καὶ τῆ λέγει, κατέβα, κόρη μ', νὰ σὲ πῶ τὸ τύχη σ', κατέβα νὰ σὲ πῶ τὸ τύχη σ' τὸ καλό. Κατεβαίν' κ' ἡ φαραγῶνα περνάει στὸ κεφάλι τοῦ κοριτσιοῦ μιὰ μαγεμένη καρφίτσα καὶ γίνεται πουλι κι' αὐτὴ ἀνεβαίνει πάνω στὸ δέντρο καὶ κάθεται.

Ὁ βασιλέας ἔρχεται μ' ἀμάξια, μουσικὲς καὶ τούμπανα καὶ μὲ μεγάλη συνοδία καὶ τί νὰ δγῆ; ἀντὶ τὸ ὁμορφο τὸ κορίτσι ποῦ ἄφσε, ἦτανε μιὰ ἄσχημη μαύρη κατσιβέλα, τῆ ρωτάγει πῶς ἔγινες τέτοια χάλια, κι' ἡ κατσιβέλα λέγει, ἀπ' τὴν πίκρα μ' ποῦ ἄργησες νὰ ἔλθης.

Ὁ βασιλέας δὲ μποροῦσε νὰ κάνῃ καὶ διαφορετικά, τὴν βάζει στὸ ἀμάξι, τὴν παγαίνει στὸ παλάτι, τῆ στεφανώνεται καὶ τὴν κάμνει βασίλισσα. Τὸ πουλάκι ὅλο τριγυροῦσε στὸ παλάτι καὶ κάθε βράδυ πήγαινε στὸ παράθυρο τοῦ βασιλέ καὶ κελαῖδοῦσε :

Ὁ βασιλὲς νὰ κοιμηθῆ γλυκὰ γλυκὰ
κ' ἡ στρίγκλα ποῦ μὲ μάγεψε,
ὕπνο νὰ μὴ χορτάσῃ.

Μιὰ γρηὰ εἶχε φουντωτὸ βασιλικὸ καὶ τὸ πουλάκι κατέβαινε καὶ ἀθουνταν πάνω μιὰ μέρα χαϊδεύοντας τὸ κεφαλάκι τ' βρίσκει τὴν καρφίτσα τῆ μαγεμένη, τὴν τραβάει καὶ τὸ πουλι γίνεται πάλι κοπέλλα. Ἡ γρηὰ τὴν ἀγάπησε σὰ κόρη τῆς, θὲ νὰ σηκωθῆ πρῶτὴ ἡ κοπέλλα νὰ σκουπίσῃ νὰ μαγερέψῃ καὶ νὰ κάνῃ ²⁾ τὸ μαλλί.

Ὁ βασιλέας ἔδωσε σ' ὅλους νὰ ξεχειμωνιάσῃ ἀπὸ ἓνα ἄλογο, στὰ τελευταῖα πῆγε κ' ἡ γρηὰ, τὴν ἔδοσανε τὸ πιδ ἀδύνατο ποῦ τὸ εἶχαν γιὰ ψόφισμα. Ἡ κόρη κάθε μέρα τὸ ἔλουζε, τὸ χτένιζε καὶ τὸ ἔδινε νὰ φάγῃ, τὸ ἄλογο δυνάμωσε κ' ἔγινε ἀνώριστο. Ἦλθ' ὁ καιρὸς καὶ βγῆκε ὁ διαλαλητής, ὅλοι νὰ γυρίσῃνε πίσ' τῆς βασιλείας τ' ἄλογα καὶ τρέχνε ἀνθρώ-

1) Κασιβέλα.—2) Γνέση.

ποι τοῦ βασιλέα καὶ τὰ μαζεῦνε. Ἡ κόρη λέγει στ' ἄλογο νὰ μὴ κάνης βῆμα ἂν δὲν ἔλθει ὁ ἴδιος ὁ βασιλέας νὰ σὲ πάρη.

Ἔρχονται οἱ δοῦλοι νὰ τὸ πάρνε, αὐτὸ δὲ σαλεύει ἀπ' τὸν τόπο τ' πάγει ὁ βασιλέας, τί νὰ δγῆ, τὸ ἄλογο ἔγινε ἀγνώριστο καὶ μὲ χρυσὸ σύρμα κεντημένα τὰ καπίστρια. Τὸ πέρνει στὸ παλάτι φωνάζει καὶ τῆ γρηὰ καὶ τῆ ρωτάει, ποιὸς περίτευε¹⁾ τὸ ἄλογο;

— Ἐγώ, βασιλέα μ', πολύχρονε.

— Νὰ μὲ πῆς ὅλη τὴν ἀλήθεια.

— Ἐχω μιὰ κόρη, αὐτὴ τὸ περίτευε τ' ἄλογο κι' αὐτὴ κέντησε τὰ καπίστρια.

— Καλά, λέγ' ὁ βασιλέας, αὔριο θὰ ἔλθουνε ὅλα τὰ κορίτσια καὶ θὰ μὲ ποῦνε ἓνα παραμῦθι, νὰ φέρης καὶ σὺ τὸ δικό σ' τὸ κορίτσι.

Τὴν ἄλλη μέρα ἡ γρηὰ πῆγε τὴν κόρη της στὸ πάλαι, εἶπανε ὅλα τὰ κορίτσια ἓνα παραμῦθι, ἤλθε καὶ ἡ ἀράδα τῆς κόρης της. Ἡ βασίλισσα μὸλις τὴν εἶδε τῆ γνώρσε κ' ἤθελε νὰ βγῆ ἔξω πὸ τὴν κάμαρα, μὰ ἡ πόρτα ἦτανε καλὰ μανταλωμένη.

Τὸ κορίτσι ἀρχήνεψε τὸ παραμῦθι. Μιὰ φορὰ κ' ἓνα καιρὸ ἦτανε μιὰ λεμονιά κ' ἔκαμνε κάθε χρόνο τρία λεμόνια, δὲ μπορούσε κανεὶς νὰ τὰ κόψη, τὸν ἔτρωγε. Τὸ ἔμαθε ὁ βασιλέας κ' εἶπε γὼ θὰ πάγω νὰ τὰ κόψω, στὸ δρόμο ὁποῦ πῆγαινε βλέπ' μιὰ γρηὰ πῶκλωθε χρυσὸ σύρμα, κόφτ' τὸ σύρμα καὶ τῆ βάζει στὸ στόμα ἓνα σῦκο.

— Ἀχ, παιδίκι μ', ἔτο' πὸν μὲ γλύκανες, νὰ σὲ γλυκάν' ἡ κόρη τῆς λεμονιάς. Πάγει παρακάτω βλέπει ἄλλη γρηὰ πῶκλωθε χρυσὸ σύρμα. Κόφτ' τὸ σύρμα καὶ τῆ βάζ' στὸ στόμα ἓνα σῦκο.

— Ἀχ, παιδάκι μ', ὅπως μὲ γλύκανες ἔτο' νὰ σὲ γλυκάν' ἡ κόρη τῆς λεμονιάς. Πάγει πιὸ πέρα βρίσκει κι' ἄλλη γρηὰ πῶκλωθε χρυσὸ σύρμα, κόφτει πάλε τὸ σύρμα καὶ τῆ βάζει στὸ στόμα ἓνα σῦκο.

— Ἀχ, παιδίκι μ', ὅπως μὲ γλύκανες ἔτο' νὰ σὲ γλυκάν' ἡ κόρη τῆς λεμονιάς, παρὰ κάτ' πὸ δῶ εἶναι μιὰ λεμονιά κ' ἔχει τρία λεμόνια καὶ τὰ φυλάγει ἓνας δράκος, νὰ παραμονέψης καὶ σὰ δγῆς πὸν ἔχ' τὰ μάτια τ' ἀνοιχτά θὰ πεῖ πὼς κοιμᾶται, νὰ πᾶς σιγὰ καὶ νὰ τὰ κόψης. Τὸ κάθε λεμόνι ἔχ' μέσα ἀπὸ μιὰ κοπέλλα, μὸλις κόψεις τὸ λεμόνι, ἡ κοπέλλα θὰ σὲ πεῖ διψῶ, νὰ μὴ πιῆ πολὺ νερὸ γιατί θὰ σκάσ'.

Εὐχαριστῶ εἰπ' ὁ βασιλέας κ' ἔφυγε: Πῆγε, πῆγε, πῆγε κεῖ πὸν ἦτανε ἡ λεμονιά, παραμόνεψε πὸν κοιμούντανε ὁ δράκος, κόφτει τὰ λεμόνια καὶ φεύγει.

1) Περιποιούντανε.

Κόφτ' κοντὰ σὲ μιὰ βρούση τὸ ἓνα λεμόνι, βγαίνει μιὰ κοπέλλα ὄμορφη, λέγ' διψῶ, πίν' πολὺ νερὸ καὶ σκάν'.

Ὁ βασιλέας στεναχωρέθηκε, πάγει πάγει ἔφθασε σ' ἄλλη βρούση κόφτει καὶ τ' ἄλλο τὸ λεμόνι, ξεβγαίν' μιὰ κοπέλλα πὸ ἔμορφη ἀπ' τὴν πρώτη, λέγ' διψῶ, τήνε δίν', ἤπαι πολὺ ἀπ' τὴ λαχτάρα της κ' ἔσκασε.

Ὁ βασιλέας πικράθηκε, μ' ἔμεινε λέγ' ἀκόμα ἓνα, πάγει κοντὰ σ' ἄλλη βρούση καὶ κόφτ' τὸ λεμόνι, βγαίνει μιὰ κοπέλλα ποὺ ἡ φύση δὲν ἔκαμε ἄλλη, ἔλαμψε ὁ κόσμος ὅλος, τὴν ἀφίν' νὰ πιῇ πολὺ λίγο νερὸ κ' ἔζησ' ἡ κοπέλλα.

Ὁ βασιλέας ὀλόχαρος, θάμαξε τὴν ἔμορφιά της καὶ τὴν λέγ' ἀνέβα πάνω στὸ δέντρο καὶ γὼ θὰ πάγω νὰ φέρω ἀμάξια καὶ μουσικὲς νὰ πᾶμε στὸ παλάτι.

Ἡ κοπέλλα κάθεται πάνω στὸ δέντρο, ἀπὸ κάτω περνάει μιὰ φαραγῶνα καὶ τὴ λέγει, κατέβα κόρη μ' νὰ σὲ πῶ τὸ τύχη σ'. Κατεβαίν' κ' ἡ φαραγῶνα περνάει στὸ κεφάλι τοῦ κοριτσιοῦ μιὰ μαγεμένη καρφίτσα καὶ γίνεται πουλί, κ' αὐτὴ ἀνεβαίνει πάνω στὸ δέντρο καὶ κάθεται.

Ἡ βασίλισσα τὴν ἀγριοκυττάζει καὶ θέλει νὰ βγῆ, κ' ὁ βασιλὲς ἀκούει σκυφτὸς τὸ παραμῦθι, ἡ κόρη λέγ', ἔρχεται ὁ βασιλέας μὲ ἀμάξια, μουσικὲς καὶ τούμπανα μὲ μεγάλη συνοδία νὰ πάρῃ τὴν κοπέλλα καὶ τί νὰ δγῆ; ἀντὶ τὸ ὄμορφο κορίτσι, ἦτανε μιὰ μαύρη κατσιβέλα. Τὴ ρωτᾷ ὁ βασιλὲς, πῶς ἔγινες τέτοια χάλια; κ' ἡ φαραγῶνα πλογήθηκε, ἀπ' τὴν πίκρα μ' π' ἄργησες. Τὴ βάζει στὸ ἀμάξι καὶ πηγαίνει στὸ παλάτι τὴ στεφανώνεται καὶ τὴν κάμνει βασίλισσα.

Τὸ πουλάκι ὅλο τριγυροῦσε στὸ παλάτι καὶ κάθε βράδυ πήγαινε στὸ παράθυρο τοῦ βασιλῆ καὶ κελαιδοῦσε,

Ὁ βασιλὲς νὰ κοιμηθῆ γλυκά, γλυκά,
κ' ἡ στρίγκλα ποὺ μὲ μάγεψε
ὑπνο νὰ μὴ χορτάση.

Μιὰ γρηὰ εἶχε φουντωτὸ βασιλικὸ καὶ τὸ πουλάκι κατεραινε, ἔπινε νερὸ καὶ κάθονταν πάνω, μιὰ μέρα κεῖ ποῦ χᾶιδενε τὸ κεφαλάκι τ' ἡ γρηὰ βρῖσκει τὴν καρφίτσα, τὴν τριβάει καὶ τὸ πουλί γίνεται πάλε κοπέλλα. ἡ γρηὰ ἦτανε καλή, τὴν ἀγάπησε σὰ κόρη της, αὐτὴ θέ νὰ σηκωθῆ πρῶτ', νὰ σκουπίσ', νὰ μαγερέψ', καὶ νὰ κἀνῃ τὸ μαλλί, νὰ κἀνῃ ὅλες τὶς δουλιές.

Ἡ βασίλισσα πρᾶσινοκιτρίνιζε κ' ὁ βασιλὲς λέγ' : ὕστερα, κόρη μ' ;

Ὁ βασιλὲς ἔδωσε σ' ὅλο τὸ βασίλειο τ', νὰ ξεχειμωνιάσῃ πὸ ἓνα ἄλογο, στὴ γρηὰ ἔδωσαν τὸ πὸ ἀδύνατο, ἡ κοπέλλα κάθε μέρᾳ τὸ ἔλουζε, τὸ χτένιζε καὶ τὸ ἔδινε νὰ φάγῃ, τὸ κέντησε μὲ σύρμα χρυσὸ τὰ καπίστρια καὶ σάν

βγῆκ' ὁ διαλαλητῆς νὰ γυρίσανε ὅλοι πίσ' τῆς βασιλείας τ' ἄλογα, τ' ἄλογο ἔγινε ἀγνώριστο.

Ἐπιβίβασεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν κόρη τῆς λεμονιάς κ' ἔδωσε διαταγὴν κ' ἔφεραν δυὸ τρολλὰ ἄλογα κ' ἀνέβασαν ἀπάν τῆ φαραγώνα, ἔδωσαν ἀπόνα πόδι στὸ κάθε ἄλογο καὶ τὴν ἔσερναν ἔξω στὰ χωράφια.

Ἐγένετο γάμος ἐγένετο σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες, ἤλθανε πολλοὶ καλεσμένοι ἀπὸ μακρυνὰ μέρη, ἔφαγαν, ἤπιαν καὶ διασκέδασαν, τὴν γρηὴ κράτησαν στὸ παλάτι καὶ τὴν τιμούσανε σὰ μητέρα τῆς βασίλισσας κ' ἔζησαν ὅλοι καλὰ καὶ μεῖς καλλίτερα.

2. Ὁ Μοσχοπλασμένος

Σηλυβριά

Μιά φορά κ' ἕνα καιρὸ ἦταν ἕνας βασιλεὺς κ' εἶχε μιὰ κόρη· σὰν μεγάλωσε τὴν εἶπε, κόρη μ', εἶναι πρὸς καιρὸς νὰ σὲ παντρεύω.

—Μένα δὲ μ' ἀρέσκει αὐτοὶ οἱ ἄντροι, θὰ κάμω ἕνα δικό μ' καὶ θὰ τὸν πάρω, μόνε μιὰ χάρη θέλω, νὰ μὲ φέρης ἀπ' ὅλα τὰ μυρωδικὰ ποῦναι στὴν Πόλη. Ὁ βασιλεὺς τᾶφερε. Ἡ βασιλοπούλα τὰ ψιλοκοπάνσε, τὰ ψιλοκοπάνσε, τ' ἀνακάτωσε μὲ ζάχαρη, τὰ ζύμωσε μὲ ροδόστομο κ' ἀνθόνερο κ' ἔπλασε ἕνα ἔμορφο παλληκάρι τὸν Μοσχοπλασμένο καὶ φώναξε τὸν πατέρα της νὰ τὸν δῆ.

—Κόρη μ', αὐτὸ θὰ πάρεις ἄντρα, αὐτὸ τὸ ἄψυχο τὸ προῖμα;

—Θὰ τὸ ζωντανέσω, μόνε θέλω ἀκόμα μιὰ χάρη νὰ μὲ κάνης, σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες νὰ μὴ μὲ μιλήσ' κανέναν.

Ἡ βασιλοπούλα κλείστηκε στὴ κάμαρά της καὶ γονατιστὴ μπρὸς στὸ Μοσχοπλασμένο ἔκαμνε προσευχές. Σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες δὲν ἔκλεισε μάτι, οὔτε ἔφαγε οὔτε ἤπια καὶ τὰ γόνατά της ἔκαναν πληγὲς ἀπ' τὴς μετάνοιες. Στὴς τριάντα ἐννιά ὁ Μοσχοπλασμένος σάλεψε καὶ ἄγγελος Κυρίου τὴν ἔδωσε τρία καρυδάκια καὶ τὴν εἶπε, σὰ χάσει τὸν Μοσχοπλασμένο νὰ τὰ σπάσῃ καὶ θὰ τὸν βρεῖ.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Μοσχοπλασμένος περπάτησε κ' ἡ βασιλοπούλα ἀπ' τὴ χαρὰ της δὲν ἤξερε τί νὰ κάνῃ, ἔτρεξε στὸν πατέρα της καὶ τὸν φώναξε νὰ τὸν δῆ. Ὁ βασιλεὺς χάρηκε, φίλησε τὴν κόρη τ' καὶ τὸν Μοσχοπλασμένο, τὸ ἔβαλαν βασιλικά ροῦχα, τοὺς στεφάνωσε καὶ ζοῦσαν καλὰ.

Ἀπ' τὰ πέρατα τοῦ κόσμου ἔτρεχαν νὰ διοῦνε τὸ Μοσχοπλασμένο βασιλόπουλο καὶ νὰ φέρουνε δῶρα ἀπ' ὅ,τι καλλίτερο εἶχαν στὸν τόπο τους. Μιὰ βασιλοπούλα ἀπὸ μακρυνὸ βασίλειο εἰσέταξε σπάνια δῶρα, ναύλωσε ἕνα μεγάλο καράβι, σαράντα κορίτσια τὰ ἔντυσε ναύτες, αὐτὴ ντύθηκε καπετάνιος καὶ τραβῆξε γιὰ τὴν χώρα τοῦ Μοσχοπλασμένου. Τὸ καράβι ἄραξε κάτ' ἀπ' τὰ παράθυρα τοῦ παλατιοῦ κ' ὁ καπετάνιος μὲ τὰ δῶρα

πῆγε στὸ παλάτι. Ἐκεῖ τὸν καλοδέχτηκαν, τὸν φίλεσαν καὶ κείνον καὶ τοὺς ναύτες του. Ὁ καπετάνιος πρὶν φύγει προσκάλεσε τὸν Μοσχοπλασμένο νὰ τὸν κἀνη τραπέζι καὶ νὰ δοῦν τὸ καράβι, ἡ βασιλοπούλα δὲν ἔστρεψε, ὁ καπετάνιος ἐπέμενε, ὁ Μοσχοπλασμένος ἤθελε, κ' ἔτσι τὸν πῆρε μέσα στὸ καράβι.

Μόλις μπήκανε, οἱ ναύτες τράβηξαν τὴν ἄγκυρα, ἔλυσαν τὰ πανιά καὶ τὸ καράβι ἀνοίχθηκε στὸ πέλαγο.

Ἐφθασαν στὸ βασίλειο, ἡ βασιλοπούλα τὸν πῆγε στὸ παλάτι της κ' ἦταν δλόχαρη, μὰ ὁ Μοσχοπλασμένος δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα τ' νὰ πῆ λόγο, τ' ἀχεῖλ τ' δὲ γέλασε. Ἡ γυναῖκά τ' ἡ βασιλοπούλα ἦταν ἀπαρηγόρητη, ὅλο ἔκλαιγε κ' ἔλεγε:

*Ἄχ, Μοσχόπλασμένε μου, Μοσχοζυμωμένε μου,
σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες
πιάσθηκαν τὰ πόδια μ', νὰ κάμνω
μετάνοιες καὶ προσευχές, ζωὴ νὰ σὲ δώσω
καὶ τώρα νὰ σὲ χάσω ;*

Παρακάλεσε τὸν πατέρα της νὰ τὴν φέρ' ἀπ' τὴν Πόλην τρία σιδερένια τσερβούλια ¹⁾ καὶ τρία σιδερένια ραβδιά γιὰ νὰ πάγ' νὰ τὸν βρῆ, ντύθηκε σὰ γρηὰ καὶ ξεκίνησε. Σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες πορπατοῦσε κ' ἔφθασε στὸ παλάτι ποὺ εἶχαν κλέψει τὸ Μοσχοπλασμένο καὶ παρακάλεσε νὰ τὴν ἀφίσνε νὰ καθίς' δυὸ τρεῖς μέρες ποὺ ἦταν ξένη κ' ἔρημη. Τὸ εἶπαν τῇ βασιλοπούλα καὶ τὴν ἔδωσαν μιὰ κάμαρα στὸ περιβόλι. Ἡ γρηὰ τὸ πρῶτο βράδυ ἔσπασε ἓνα καρυδάκι καὶ βγήκε μιὰ ὠραία φορεσιά ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα καὶ τὴν κρέμασε στὸ καρφί. Τὸ πρῶτ' ὅταν τὴν εἶδαν οἱ δοῦλες πῆγαν καὶ εἶπαν τῇ βασιλοπούλα, νὰ δοῦν μιὰ φορεσιά ποὺ, ἔχ' ἡ γρηὰ, τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα, ἔλαμψε ὁ κόσμος ὅλος, ἂν τῇ φορέσης θὰ σὲ ἀγαπήσ' ὁ Μοσχοπλασμένος.

Ἡ βασιλοπούλα εἶπε νὰ τῇ δόσνε ὅσα γρόσια καὶ φλουριά θέλει καὶ νὰ τὴν πάρνε. Ἡ γρηὰ εἶπε.

*Μηδὲ γρόσια θέλω, μηδὲ φλουριά
μόν' θέλω τὸν ἀφέντη, νὰ πλαγιάσω μιὰ βραδύ.*

Ἡ βασιλοπούλα σκέπτονταν, ἡ νιάντα της τῇ λέγει, δός' τον κοιμισμένο, τί θὰ τὸν κάμ' ἡ γρηὰ! Τὸν ἔδωσαν νὰ πῆ ὑπνωτικὸ καὶ ὅταν ἀποκοιμήθηκε τὸ βράδυ τὸν πῆγαν στῇ γρηὰ. Ἡ γρηὰ ἔβγαλε τὰ ρούχα τῆς γρηᾶς, ἔβαλε τὰ βασιλικά καὶ κάθισε κοντά τ' κ' ἔκλαιγε κ' ἔλεγε:

1) Τσαρούχια.

*Ἄχ, Μοσχοπλασμένε μου, Μοσχοζυμωμένε μου,
σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες
πιάσθηκαν τὰ πόδια μ' νὰ κάμνω
μετάνοιες καὶ προσευχές, ζωὴ νὰ σὲ δόσω
καὶ τώρα νὰ σὲ χάσω;*

Ὁ Μοσχοπλασμένος ὄλο κοιμούντανε· ὅταν ξημέρωσε ἡ βασιλοπούλα ἔγινε πάλι γρηὰ κ' οἱ δοῦλες τὸν πήρανε καὶ τὸν πήγανε στὸ καλάτι, κ' ἡ βασιλοπούλα ἔβαλε τὴ φορεσιά τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα.

Ἡ γρηὰ σπάνει τὸ δεύτερο καρυδάκι καὶ βγαίνει μιὰ φορεσιά, ἡ θάλασσα μὲ τὰ ψάρια καὶ τὴν κρέμασε στὸ καρφί. Οἱ δοῦλες τὴν εἶδανε, πᾶνε καὶ λένε τὴ βασιλοπούλα, νὰ δγῆς μιὰ φορεσιά πὺν ἔχ' ἡ γρηὰ, τὴ θάλασσα μὲ τὰ ψάρια, ἂν τὴ φορέσης θὰ σ' ἀγαπήσ' ὁ Μοσχοπλασμένος.

Ρωτᾷτέ τὴν πόσα φλουριὰ καὶ γρόσια θέλει καὶ πάρτε τὴ φορεσιά.
Ἡ γρηὰ εἶπε:

*Μηδὲ γρόσια θέλω, μηδὲ φλουριὰ,
μόν' θέλω τὸν ἀφέντη, νὰ πλαγιάσω μιὰ βραδυνά,*

Ἡ βασιλοπούλα σὰν τ' ἄκουσε δὲν ἤξερε τί νὰ κάνη, νὰ τὸν δόσ', νὰ μὴ τὸν δόσ', ἡ ντάντα τῆς τὴν εἶπε, δὲν εἶδες ποῦ τ' ἀχειλί τ' σὰ νὰ γέλασε ὅταν σ' εἶδε μὲ τὴ φορεσιά τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα, ἡ ἄλλη εἶναι πιὸ καλή, δόσ' τον κοιμισμένο καὶ τί ἔχς νὰ φοβηθῆς ἀπ' τὴ γρηὰ.

Τὸν πότσαν πάλε ὑπνωτικὸ, τὸν πήγανε οἱ δοῦλες καὶ πήρανε τὴ φορεσιά, τὴ θάλασσα μὲ τὰ ψάρια.

Ἡ γυναῖκά τ' ἡ βασιλοπούλα ἔβαλε πάλε τὰ βασιλικά ροῦχα, κάθισε κοντὰ τ' κ' ἔκλαιγε κ' ἔλεγε:

*Ἄχ, Μοσχοπλασμένε μου, Μοσχοζυμωμένε μου,
σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες
πιάσθηκαν τὰ πόδια μ' νὰ κάμνω
μετάνοιες καὶ προσευχές, ζωὴ νὰ σὲ δόσω
καὶ τώρα νὰ σὲ χάσω;*

Ὁ Μοσχοπλασμένος κοιμούντανε, τὸ πρωὶ ὅταν ξημέρωσε, ἡ βασιλοπούλα ἡ γυναῖκά τ' ἔβαλε πάλι τῆς γρηᾶς τὰ ροῦχα κ' οἱ δοῦλες ἤλθανε καὶ τὸν πήρανε.

Ἡ βασιλοπούλα ἔβαλε τὴ φορεσιά τὴ θάλασσα μὲ τὰ ψάρια κ' ὁ Μοσχοπλασμένος ἦταν χαρούμενος, μέσα στὴ ζάλη τ' κατάλαβε πὼς ἡ γυναῖκά τ' ἦτανε κεῖ κοντὰ κ' ὅτι τὸν δίνε ὑπνωτικὸ, ἔβαλε ἓνα σφουγκάρι μέσα στὸ στῆθος του καὶ τὸ κρασί πὺν τὸν ἔδινανε τὸ ἔρριχνε μέσα στὸ σφουγκάρι,

Ἡ γρηὰ ἔσπασε τὸ τρίτο καρυδάκι καὶ βγῆκε μιὰ χρυσῆ ἀνέμη ποὺ γύριζε κ' ἔπεφτανε μαργαριτάρια καὶ μιὰ χρυσῆ κλῶσσα μὲ πουλιά ποὺ ἔτρωγαν τὰ μαργαριτάρια.

Πῆγαν οἱ δοῦλες καὶ τὸ εἶπαν τῇ βασιλοπούλᾳ, ἡ ντάντα λέγ', ἄχ, βασιλοπούλα μ', ἂν κάνης δῶρο στὸ Μοσχοπλασμένο τῇ χρυσῇ ἀνέμῃ ποὺ γυρῶζει καὶ πέφτουνε τὰ μαργαριτάρια καὶ τῇ χρυσῇ τὴν κλῶσσα μὲ τὰ πουλιά ποὺ τρῶνε τὰ μαργαριτάρια, θὰ σ' ἀγαπήσ' ὁ Μοσχοπλασμένος.

Οἱ δοῦλες τῇ ρωτοῦνε πόσα φλουριά καὶ γρόσια θέλει γιὰ νὰ δόσ' τὴν ἀνέμη καὶ τὴν κλῶσσα στὴ βασιλοπούλα, καὶ κείνη λέγει.

*Μηδὲ γρόσια θέλω, μηδὲ φλουριά,
μόν' θέλω τὸν ἀφέντη γὰ πλαγιάσω μιὰ βραδυά.*

Ὁ Μοσχοπλασμένος ἔκαμνε ποὺ πίνει τὸ κρασί καὶ τῶρριχνε μέσα στὸ σφουγκάρι καὶ μετὰ τὸ φαγὶ ἔκαμνε τὸν κοιμισμένο, οἱ δοῦλες τὸν πήγανε στὴ γρηὰ καὶ πήραν τῇ χρυσῇ ἀνέμῃ, ποὺ γύριζε κ' ἔπεφτανε τὰ μαργαριτάρια καὶ τῇ χρυσῇ τὴν κλῶσσα μὲ τὰ πουλιά ποὺ ἔτρωγανε τὰ μαργαριτάρια.

Ἡ γρηὰ ἔβγαλε τὰ γρηίστικα ροῦχα, ἔβαλε τὰ βασιλικά, ὁ Μοσχοπλασμένος γνώρσε τῇ γυναικᾷ τ' τῇ βασιλοπούλᾳ κ' ἀπὸ χαρὰ ἔκλαιγαν κ' οἱ δυὸ κ' ὁ καθένας ἔλεγε τὰ βάσανα ποὺ τράβηξε ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ χωρίσθηκαν καὶ σκέφθηκαν πῶς νὰ φύγνε. Ὁ Μοσχοπλασμένος θὰ ἔκαμνε τὸν κοιμισμένο, οἱ δοῦλες θὰ τὸν ἔπερναν στὸ παλάτι, κ' ἡ γυναικᾷ τ' θὰ ναύλωνε καράβι κ' ὅλα ὅταν ἦταν ἔτοιμα, θὰ πήγαινε στὸ καράβι ὁ Μοσχοπλασμένος καὶ θὰ ἔφευγανε γιὰ τὴν πατρίδα τους. Ξημέρωσ' ὁ Θεὸς τῇ μέρα, ὁ Μοσχοπλασμένος ἔκανε τὸν κοιμισμένο, ἡ βασιλοπούλα ἔγινε γρηὰ κ' οἱ δούλες τοῦ παλατιοῦ ἤρθανε καὶ τὸν πήρανε.

Ἡ βασιλοπούλα ἔκαμε δῶρο στὸ Μοσχοπλασμένο τὴν ἀνέμη ποὺ γύριζε καὶ ἔπεφτανε τὰ μαργαριτάρια καὶ τῇ χρυσῇ τὴν κλῶσσα μὲ τὰ πουλιά ποὺ ἔτρωγανε τὰ μαργαριτάρια, τὸ στόμα τ' ἀνοίξε καὶ τ' ἀχειλί τ' γελοῦσε.

Μιὰ μέρα λέγει στὴ βασιλοπούλα πῶς θέλει νὰ τὴν κάμη γυναικᾷ τ' καὶ πρὶν νὰ γίν' ἡ χαρὰ νὰ μαζέψ' ὅλες τίς γυναῖκες τοῦ παλατιοῦ καὶ νὰ πᾶνε στὸ λουτρό νὰ διασκεδάσνε. Ἡ βασιλοπούλα ἦτανε δλόχαρη, στὸ παλάτι γίνοντανε μεγάλες ἐτοιμασίες. Φαγιά, γλυκίσματα, λεμονάδες καὶ σερπέτια ἔστειλανε στὸ λουτρό, μ' δλόχρυσο ἀμάξι πῆγ' ἡ βασιλοπούλα καὶ πίσ' ὅλες οἱ γυναῖκες τοῦ παλατιοῦ κ' οἱ καλεσμένες.

Ἀφοῦ ἔφυγαν, ὁ Μοσχοπλασμένος βάζει μέσα στὰ καρυδότσεφλα τίς φορεσιές, τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα, καὶ τῇ θάλασσα μὲ τὰ ψάρια, καὶ τῇ χρυσῇ ἀνέμῃ μὲ τῇ χρυσῇ τὴν κλῶσσα καὶ πάγει στὸ καράβι ποὺ τὸν περι-

μενε ἢ γυναῖκά τ' ἢ βασιλοπούλα. Ἄνοιγει τὰ πανὰ τὸ καράβι καὶ φεύγει.

Ἄφου λούσθηκανε, γύρισανε μπροστὰ οἱ δούλες γιὰ νὰ εἰτοιμάσανε πὺ εἴρχοντανε ἢ βασιλοπούλα μ' ὅλη τὴ συνοδία, βλέπνε πὺς λείπνε οἱ φρεσιές κ' ἢ ἀνέμη ἢ χρυσὴ μὲ τὴν κλῶσσα, πᾶνε στὴν κάμαρα τοῦ Μοσχοπλασμένου κι' ὁ Μοσχοπλασμένος λείπει, τρέχνε σ' ὅλες τίς κάμαρες, σκαλίζνε δῶ, σκαλίζνε κεῖ, πουθενὰ δὲν εἶναι, πᾶνε καὶ τὸ λένε τὴ βασιλοπούλα. Ἡ βασιλοπούλα κλιεῖ καὶ χτυπιέται. Τότε κατάλαβε πὺς ἢ γρηὰ ἦταν ἢ βασιλοπούλα, ἢ γυναῖκα τοῦ Μοσχοπλασμένου κ' ἦλθε καὶ τὸν πῆρε.

Τὸ καράβι ὕστερα ἀπὸ μέρες ἔφθασε στὴν πατρίδα τους, ὁ βασιλεὺς κατέβηκε κάτω στ' ἀκρογιάλι μ' ὅλους τοὺς ὑπηκόους του νὰ τοὺς ὑποδεχτοῦνε, ἔγινανε χαρὲς μεγάλες καὶ παναγύρια σ' ὅλο τὸ βασίλειο.

Ἦμουνα καὶ ἐγὼ ἐκεῖ καὶ μ' ἔδωσαν ἓνα τάσι φλουριά, στὸ δρόμο πορχόμουνα περνοῦσα ἀπ' τὸ ρέμα, οἱ βατρακοὶ φώναζαν βράκ, βράκ καὶ γὼ θάρρευα πὺς φώναζαν μπράκ, μπράκ καὶ τ' ἄψα κι' ἔφυγα.

3. Ὁ Ὑπνος.

Τζετὼ

Μιὰ φορὰ κ' ἓνα καιρὸ ἦταν ἓνα ὄρφανὸ κορίτσι, φτωχὸ μὰ πολὺ προκομμένο κ' ἔμορφο, κάθε βράδυ καθούνταν μὲ τὸ λυχνάρι καὶ νυχτέρευε. Ἄμα περνοῦσ' ἢ ὥρα καὶ νύσταζε ἔλεγε :

*Ἦλθες Ὑπνε μ', καλῶς ἦλθες,
νὰ σκαμνάκι κάθησε,
νὰ κουκκιά ξεμάτισε 1),
νὰ γνέσω, νὰ ξεγνέσω,
νὰ σὲ παρ' ἀγκαλιὰ νὰ πέσω.*

Μιὰ γειτόνισσα πὺ τὴ ζούλευε, πάγει στὴ βασίλισσα καὶ τὴ λέγει, βασίλισσα μ' πολύχρονη, ἓνα παληοκόριτσο ἔχει τὸ γιὸ σ' τὸν Ὑπνο κάθε βράδυ καὶ τὸν λέγει.

*Ἦλθες Ὑπνε μ', καλῶς ἦλθες,
νὰ σκαμνάκι κάθησε,
νὰ κουκκιά ξεμάτισε,
νὰ γνέσω, νὰ ξεγνέσω,
νὰ σὲ πάρ' ἀγκαλιὰ νὰ πέσω*

—Σ' εὐχαριστῶ πὺ ἦλθες καὶ μὲ τῶρες.

1) Βγάλε τὸ μάτι ἀπὸ τὰ κουκκιά, τὴν μαύρη γραμμὴ πὺ ἔχουν τὰ κουκκιά (οἱ κύαμοι).

Τὴν ἄλλῃ μέρα πάλε πάγει στῆ βασίλισσα καὶ λέγει, βασίλισσα μ' τὸν γιόσ' αὐτῆ τὸν δίν' ὄλο κουκκιά νὰ τρώγῃ καὶ θὰ πρηστεῖ ἡ καρδιά τ' 1).

—Καλὰ πού ἤλθες καὶ μὲ τῶρες.

Πιάν' ἡ βασίλισσα καὶ γεμίζ' πανέρια μὲ φαγιά, γλυκίσματα καὶ πωρικὰ καὶ τὰ δίν' στὶς δοῦλοι νὰ τὰ πᾶνε στὸ κορίτσι πού πάγ' ὁ γιός της καὶ ξενουχτάει.

Τὸ κορίτσι ξιφνίσθηκε σὰν εἶδε τὶς βασιλικοὶ δοῦλοι. Τὰ στέλνει εἴπαν ἡ βασίλισσα γιὰ νὰ δίνῃς τὸ βασιλόπουλο τὸν Ὑπνο νὰ μὴ τρώγ' κουκκιά καὶ νὰ τρῶς καὶ σύ.

Τὸ κορίτσι κατάλαβε πῶς ἡ γειτόνισσα πού τὸ ἐχθρεύουνταν θὰ τὸ κατηγοροῦσε στῆ βασίλισσα, τὰ πῆρε καὶ δὲν εἶπε τίποτα. Ἡ γειτόνισσα χόλιασε σὰν εἶδε νὰ παγαῖνε τὰ δῶρα τῆς βασίλισσας.

Σὲ λίγες μέρες τὸ κορίτσι ἀρρώστησε, τὸ ἔπιασε δυνατὸς καρδιόπονος καὶ βογοῦσε ἀπ' τὸν πόνο, δὲν χάν' καιρὸ καὶ πάγ' ἴσια στῆ βασίλισσα καὶ τῆ λέγ', βασίλισσα μ', αὐτῆ ἡ προκομμέν' γέννησε χθὲς τὸ βράδυ κ' ἔκανε ἀγόρι.

—Καλὰ πού ἤλθες καὶ μὲ τῶρες.

Ἡ βασίλισσα γεμίζ' ἕνα σεντούκι μωραδικὰ χρυσοκέντητα καὶ ἄλλα ρουχικὰ γιὰ τῆ μητέρα τοῦ μικροῦ καὶ τὰ στέλνει.

Οἱ δοῦλοι τὰ πᾶνε καὶ λένε, σὲ τὰ στέλνει ἡ βασίλισσα γιὰ νὰ ντύσῃς τὸ μωρό, νὰ ντυθῆς καὶ σύ.

Σὰν πέρασαν μέρες ἡ βασίλισσα μηνάει τὴν κοπέλλα, τὸ δίχως ἄλλο νὰ πάρῃ τὸ μωρό καὶ νὰ πάγῃ στὸ παλάτι.

Τὸ κορίτσι ἔμεινε συλλογισμένο, τί νὰ κάνῃ, μὲ τί πρόσωπο νὰ πάγῃ στὸ παλάτι, πῶς νὰ δηγῆ τῆ βασίλισσα καὶ τί μωρὸ νὰ πάρῃ;

Ντυλίζει τὸν κόπανο, τὸν βάζει τὰ χρυσοκεντημένα μωραδικὰ, ἐκεῖν' ἀλλάζει καὶ στολίζεται καὶ πηγαίνει στὸ παλάτι. Στὸ δρόμο ποῦ πάγαινε βρῖσκει τρεῖς γυναῖκες, ἦταν οἱ τρεῖς Μοῖρες, ἡ μιὰ δὲν εἶχε γελάσει στῆ ζωῆ της, οἱ ἀδελφές της τὸ εἶχανε καῦμό κ' εἶπανε, ὅποιος τὴν κάνει καὶ γελάσ' ὅ,τι κι' ἂν γυρέψ' θὰ τὸ δόσουνε.

Ἡ Μοῖρα πού δὲ γελοῦσε σὰν εἶδε τὸ κορίτσι νὰ βαστάῃ στὴν ἀγκαλιὰ τὸν κόπανο ντυμένο σὰ μωρό, βγάζει κάτι κάκανα 2) πού οἱ ἀδελφές της ξιφνίσθηκαν. Ποιὸς νᾶναι πού τὴν ἔκαμε νὰ γελάσῃ. Πᾶνε κοντὰ καὶ βλέπνε τὸν κόπανο καὶ ξεκαρδίζονται κ' αὐτὲς στὰ γέλια. Τῆ ρωτοῦνε κ' ἡ κοπέλλα λέγ' ὅλη τὴν ἱστορία, μὲ γυρεύει ἡ βασίλισσα νὰ δηγῆ τὸ μωρὸ καὶ γὼ τί νὰ κάνω; φάσκωσα τὸν κόπανο καὶ τὸν πάγω.

Οἱ Μοῖρες τὴν εὐχέθηκαν, τὸν κόπανο πού βαστᾶς νὰ γίν' ἀγόρι καὶ νὰ μοιάζῃ ἴδιο τὸν Ὑπνο τὸ βασιλόπουλο, νὰ πάρῃς ἄντρα τὸ βασιλό-

1) Τὸ στομάχι.—2) Γέλια δυνατά.

πουλο τὸν Ὑπνο, καὶ νὰ γίνῃς βασίλισσα. Τὰ εἶπανε καὶ χάθηκαν.

Ὁ κόπανος ζωντάνεψε κ' ἔγινε μωρὸ κ' ἡ κοπέλλα χαρούμενη παίρνει τὸν δρόμο γιὰ τὸ παλάτι.

Ἡ βασίλισσα μόλις τὴν εἶδ' ἀπὸ μακρὰ νὰ ἔρχεται λέγει στὶς δοῦλες, ρίξτε χαλιὰ πού θὰ περάσ' ἡ νύφη μ', τὴν φίλεσε, φίλεσε τὸ μωρὸ καὶ τὸ πῆρε ἀγκαλιά, ἦταν ἴδιος ὁ Ὑπνος κ' ἀπόρσε μὲ τὴν ἔμορφιά καὶ τὸν τρόπο τῆς κοπέλλας καὶ στέλνει νὰ φωνάξουνε τὸ βασιλόπουλο.

— Σὲ θέλ' ἡ μητέρα σ' ἡ βασίλισσα, ἦλθε ἡ γυναῖκά σ' καὶ τὸ παιδί σ'. Τὸ βασιλόπουλο ξαφνίσθηκε, πῆτε πὼς δὲν ἔχω οὐε γυναῖκα οὔτε παιδί.

Ἡ βασίλισσα ξαναμηνάει τὸν Ὑπνο νὰ πάγῃ γρήγορα, τὸ βασιλόπουλο τρώμαξε, μὴ τρελλάθῃκε ἡ μητέρα τ' καὶ τρομαγμένο τρέχει νὰ δῇ τί τρέχει.

— Ἐλα νὰ δῇς τὴ γυναῖκά σ' καὶ τὸ παιδί σ', τί ἔμορφος πού εἶνε ὁ γιός σου, εἶναι ἴδιος μὲ σένα.

Τὸ βασιλόπουλο σάστισε, βλέπει τὸ μωρὸ ἴδιο σὰν ἐκείνον, ρωτᾷ τὴν κοπέλλα, ἐγὼ εἶμ' ὁ ἄνδρας σου ;

— Ναί.

Τὸ βασιλόπουλο νόμισε πὺν ὄνειρεύοντανε, μπορεῖ νὰ εἶναι γυναῖκά μ' αὐτὴ καὶ παιδί μ' αὐτὸ τὸ μωρὸ καὶ γὰρ νὰ μὴ τὸ ξέρω ;

Ἡ βασίλισσα ἔδωσε διαταγὴ νὰ εἶναι ὅλα ἔτοιμα γιὰ νὰ γίν' μὲ παράταξη καὶ δόξα ἡ χαρὰ καὶ βάσταξαν οἱ γιορτῆς καὶ τὰ τραπέζια σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες.

Μιὰ μέρα ρωτᾷ τὸ βασιλόπουλο τὴ γυναῖκά τ' νὰ τὸ πῆ πὼς ἦλθε στὸ παλάτι καὶ γιατί εἶπε πὼς ἦτανε γυναῖκά τ' καὶ τὸ παιδί δικό τ' ἀφοῦ δὲν ἦτανε.

Ἡ γυναῖκά τ' λέγει ὅλη τὴν ἱστορία τῆς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος, τὸ βασιλόπουλο τὴν φιλεῖ καὶ στέλνει νὰ φωνάξῃ τὴ φθονερὴ γυναῖκα νὰ τὴν κρίν' 1).

Οἱ δοῦλοι δὲ τὴν ἤβρανε, τὸ σπίτι τῆς ἦτανε ἔρημο, ἀπ' τὸ κακό τῆς πέθανε ὅταν εἶδε πὼς τὸ κορίτσι πὺν φθονοῦσε καὶ κατηγοροῦσε ἀντὶ γιὰ κακὸ τὸ ἔκαμε καλό.

4. Ἡ τρισκαταραμμένη

Κονεμειὸ

Μιὰ φορὰ κ' ἓνα καιρὸ ἦταν ἓνας βασιλέας καὶ μιὰ βασίλισσα καὶ

1) Δικάσει.

γιὰ τὴ βασιλοπούλα εἶχανε δασκάλα νὰ μάθῃ γράμματα, ἡ δασκάλα ἦτανε κακιὰ καὶ διαστρεμμένη γυναῖκα κ' ἤθελε νὰ καταστρέψῃ τὴ βασιλίσσα νὰ πάρῃ τὸν βασιλέα. Σκέφθηκε ν' ἀρχίσῃ νὰ καλοπιάνῃ τὴ βασιλοπούλα καὶ δὲν ἤξερε τί νὰ τὴν κάνῃ, νὰ τὴ δίνῃ γλυκίσματα, τὰ καλλίτερα φαγιά, νὰ τὴ στρώνῃ μὲ δώδεκα στρώματα πανωτὰ γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ καὶ σιγὰ σιγὰ ἡ βασιλοπούλα ἀγάπασε περισσότερο τὴ δασκάλα ἀπ' τὴ μητέρα της τὴ βασιλίσσα κ' ἔκαμνε ὅτι τὴν ἔλεγε ἡ δασκάλα. Μιὰ μέρα τὴ ρώτισε ποιά θέλῃ, νὰ πεθάνῃ, γὼ γιὰ ἡ μητέρα σ' ;

— Καὶ τὴ μητέρα μ' ἀγαπῶ, μὰ προτιμάω κείν' νὰ πεθάνῃ παρὰ σένα.

— Ἀφοῦ εἶναι ἔτσι, θὰ σὲ πῶ ἓνα τί, νὰ τὸ κάνῃς νὰ σκοτωθῇ ἡ μητέρα σ' γιὰ νὰ πάρω γὼ τὸν βασιλέα, νὰ μὲ κάνῃς μητέρα. Θὰ κλαῖς νὰ ζητᾷς καρῦδια, θὰ στέλνε τις ὑπηρετίες νὰ σὲ δόσνε καὶ σὺ νὰ λές, ὄχι, τὴ μάννα μ' θέλω νὰ μὲ δόσῃ, τὴ μάννα μ' θέλω νὰ μὲ δόσῃ καὶ κείν ἔπειδὴ σ' ἀγαπάει θὰ σηκωθῇ νὰ σὲ δόσῃ, τὴν ὥρα ποὺ θὰ σὲ δίνῃ νὰ ρίξῃς τὸ καπάκι τοῦ σεντουκιοῦ καὶ θὰ τὴ σκοτώσῃς.

“Ὅπως τὴν ὀρμήνεψε ἔτσι ἔκαμε ἡ βασιλοπούλα, ἔκλαιγε καὶ γύρευε καρῦδια, καρῦδια θέλω, καρῦδια.

“Ἔστειλανε τις ὑπηρετίες, ἡ βασιλοπούλα, δὲν ἤθελε, ἔλεγε ὄχι, τὴ μάννα μ' θέλω νὰ μὲ δόσῃ, τὴ μάννα μ' θέλω νὰ μὲ δόσῃ. Πῆγε ἡ βασιλίσσα νὰ τὴ δόσῃ, ρίχνει τὸ καπάκι καὶ τὴ σκοτώνει.

Λυπήθηκαν στὸ παλάτι, τὸ μαυροφόρεσαν, μαυροφορέθηκε ὁ βασιλέας, μαυροφόρεσαν τὴ βασιλοπούλα. Ποῦ νὰ φανταστοῦνε ποὺ ἡ βασιλοκόρ' τὸ ἔκαμε ἔξεπιτηδες τὸ κακό.

Ἡ δασκάλα τώρα ἔκαμνε πιὸ μεγάλες περιποιήσεις τὴ βασιλοπούλα, τὰ δώδεκα στρώματα ἔγιναν δέκα τέσσερα, σὰ νόμισε πὼς ἦλθε ὁ καιρός, εἶπε τὴ βασιλοπούλα θέλεις νὰ γίνω μητέρα σ' ;

Ἡ βασιλοπούλα ὀλόχαρη καὶ ἡ δασκάλα τὴν ὀρμήνεψε νὰ πᾶς νὰ κλαῖς στὸν πατέρα σ' τὸν βασιλέα νὰ χτυπᾷς τὰ πόδια σ' καὶ νὰ λές, θέλω τὴ δασκάλα μ', νὰ τὴν κάνω μητέρα, θέλω τὴ δασκάλα μ', νὰ τὴν κάνω μητέρα.

“Ἀρχισ' ἡ βασιλοπούλα νὰ κλαίῃ καὶ νὰ λέγῃ, θέλω τὴ δασκάλα μ' νὰ τὴν κάνω μητέρα, θέλω τὴ δασκάλα μ', νὰ τὴν κάμω μητέρα.

— Ἀφσε με παιδάκι μ', ἤσυχο.

“Ὅχ' ἐκεῖνο, τὴ δασκάλα μ'. τὴ δασκάλα μ', τὴ δασκάλα μ', θέλω μητέρα.

Γιὰ νὰ τὴν ξεφορτωθῇ, πῆρε ἓνα ζευγάρι σιδερένια παπούτσια κ' ἓνα σιδερένιο τσεγκέλι, τὸ κράμασε στὸ ταβάνι καὶ τὴ λέγ', σὰ πέσνε τὰ παπούτσια ἀπ' τὸ ταβάνι τότε θὰ πάρω τὴ δασκάλα σ'. Δὲ φαντάζονται ποτέσ ὁ βασιλέας αὐτὸ τὸ πρᾶμα νὰ γίνῃ.

Ἡ βασιλοπούλα πάγει καὶ τὸ λέγ' στὴ δασκάλα, τὴ συμβούλευσε νὰ πᾶς νὰ ρίχνης κάθε μέρα πᾶν' ἄπ' τὸ ταβάνι βρωμόνερα καὶ σάπια λεμόνια.

Ἄρχισ' ἡ βασιλοπούλα ὅπως τὴν εἶπ' ἡ δασκάλα νὰ ρίχνη βρωμόνερα καὶ λεμόνια σάπια κάθε μέρα, ἔτσι σιγά, σιγά, δὲν πέρασαν σαράντα μέρες καὶ μιὰ μέρα κεῖ πού ἔμπαινε ὁ βασιλέας μέσου στὴν κάμαρα βλέπ' νὰ πέφτνε τὰ παπούτσι. Δὲν φαντάζονταν ποτὲς τέτοιο πρᾶμα καὶ τᾶχασε, αὐτὸ λέγ' ἦτανε τῆς τύχης, καὶ τὴν πῆρε γυναῖκα τ'. Πρὶν τὴν πάρ', εἶπε στὴ βασιλοπούλα, θὰ τὴν πάρω γυναῖκα ἀφοῦ τόσο θέλς, δὲ θὰ μὲ παραπονεθεῖς πὼς δὲν εἶναι καλὴ ἡ μητριὰ σ'.

Καλὸ εἶπε ἡ βασιλοκόρη, ὅ,τι θέλει ἄς μὲ κάνει.

Ἔγιν' ἡ χαρὰ κ' ἄρχισε σὲ λίγες μέρες νὰ βασανίζ' τὴ βασιλοπούλα, νὰ τὴν πέρνη, ἕνα, ἕνα, τὰ στρώματα καὶ νὰ τὴ στερεῖ σιγὰ σιγὰ ἄπ' ὅλα.

Ἡ βασιλοπούλα κλείνονταν μονάχη στὴν κάμαρα κ' ἔκλαιε καὶ χτυπιούντανε.

Ἄς ἀφίσιμε τὴ μητριὰ κ' ἄς πᾶμε σὲ μιὰ ἄλλη βασίλισσα. Αὐτὴ ἡ βασίλισσα δὲν ἔκαμνε παιδιὰ καὶ μιὰ μέρα πού γύριζε στὸ βουνὸ περίπατο μὲ τὸν βασιλέα εἶδε ἕνα φιδάκι νὰ γεννάη

— Ἄχ, λέγ', δὲν εἶναι κρῖμα σὲ μένα, ὅλα τῆς γῆς τὰ ζῶα νὰ γεννοῦν, κύτταξε κ' αὐτὸ τὸ φιδάκι ἀκόμα, κ' αὐτὸ γεννάει, ἄχ, Θεέ μ', λέγ' ἄπ' τὸν καῦμὸ πού εἶχες δόσε με ἕνα παιδάκι, ἄς εἶναι καὶ φιδάκι.

Ὁ Θεὸς τὴν ἄκουσε, ἔμεινε ἔγκυος, ἦρθ' ἡ ὥρα νὰ γεννήσ', τὴν πιᾶσανε οἱ πόνοι φώναξαν μαμμές, ὅποια μαμμὴ ἔβαζε τὸ χέρι νὰ πάρη τὸ παιδί, τὴ δάγκωνε τὸ φιδάκι καὶ πέθνησκε.

Ὁ βασιλέας ἔβγαλε διαλαλητὴ, ὅποια ξεγεννήσει τὴ βασίλισσα, ὁ βασιλέας δὲ θὰ ξέρει τί νὰ τὴν κάνη γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήση.

Τ' ἄκουσε ἡ μητριὰ κ' εἶπε ἄς στείλω τὴ βασιλοπούλα τὴν προγονή μ', μὴνάνι τὸν βασιλέ πὼς ξέρει μιὰ πού ξεγεννάει τὴ βασίλισσα. Μόλις τᾶκουσε ἡ βασιλοκόρη χτυπιέται, πὼς μαθὲ ἐγὼ θὰ ξεγεννήσω τὴ βασίλισσα.

Ὁ βασιλέας ἔστειλε νὰ τὴ πάρη, ἀπὸ βράδυ πού θῆ νὰ φύγ' πῆγε στὸν παπὰ καὶ ξεμολογήθηκε πὼς σκότωσε τὴ μάννα τῆς τῆ βασίλισσα, ὅλα, ὅλα τὰ ξεμολογήθηκε.

— Ἄ, δυστυχισμένη, ἔκανες πολὺ μεγάλο ἀμάρτημα καὶ κανεῖς δὲν εἶναι ἄξιος νὰ σὲ συγχωρέσ', νὰ πᾶς στὸν τάφο τῆς μάννας σου νὰ κλάψης, νὰ δωρθῆς κ' ἴσως σὲ λυπηθεῖ καὶ σὲ δόσει καμιὰ ὀρμήνια.

Ὅπως τὴν εἶπε ὁ παπάς, πάγει στὸν τάφο τῆς κ' ἄρχισε νὰ παρακαλᾷ, ἡμαρτον μάννα μου, σχώρα με, γὼ τὸ ἔκαμα καὶ σὺ μὴ τὸ κάνεις, λυπήσου με κ' ἔκλαιε καὶ δέροντανε πᾶν' ἀπὸ τὸν τάφο.

Ἐξαφνα ἀκούγεται καὶ φωνάζ' φωνὴ μὲσ' ἀπὸ τὸν τάφο, καταρα-

μένη καὶ τρισκαταραμένη, θὰ σὲ συμβουλέψω γιατί εἶσαι παιδί μ' καὶ σὲ λυποῦμαι, ἀλλὰ καταραμένη νᾶσαι. Θὰ κάνεις ἓνα ζευγάρι γάντια σιδερένια καὶ θὰ βάλεις ἓνα καζάνι γάλα, τὴν ὥρα ποὺ θὰ πιάσνε οἱ πολλοὶ πόνοι τῆ βασίλισσα, τὸ γάλα θὰ βράζει καὶ θὰ γυρίσεις τῆ βασίλισσα ν' ἀχνησθῆ, μόλις μυρισθεῖ τὸ φιδάκι τὸ γάλα ¹⁾ θὰ πέσει. Τότε νὰ βάλῃς τὰ σιδερένια γάντια θὰ τὸ πάρεις μέσ' ἀπὸ τὸ γάλα καὶ θὰ τὸ βολέψεις σὰν παιδί.

Ἔως τὴν εἶπε ἔκαμε. Πάγει πέρνει τὰ σιδερένια γάντια, βάζουνε καὶ βράζνε ἓνα καζάνι γάλα, ἔπιασ' ἓνας μέγας πόνος τῆ βασίλισσα, τὴ γυρίζ' κατὰ τὸ καζάνι καὶ πέφτει τὸ φιδάκι στὸ καζάνι μέσα, βάζ' ἡ βασιλοπούλα τὰ σιδερένια γάντια, τῶβγαλε, τὸ συγύρισε καὶ τὸ πῆγε στὴ βασίλισσα.

Ἡ βασιλοπούλα ἔφυγε καὶ πῆγε στὸ παλάτι τοῦ πατέρα της, μόλις τὴν εἶδ' ἡ μητριὰ λέγει, μπά, ἦλθε αὐτή; γὼ τὴ διορθῶνω.

Τὸ φιδάκι γεννήθηκε, τώρα τρέχνε γιὰ παραμάννες, ὅσες ἔφερον τὶς δάγκωνε καὶ πέθνησκαν. Τὸ μαθαίν' ἡ μητριὰ καὶ μὴνάει στὸ βασιλέα πὼς αὐτὴ ποὺ ξεγένεσε τῆ βασίλισσα, αὐτὴ ξέρ' νὰ τὸ βυζάξῃ, θὰ σὲ τὴ στείλω.

Πάγει πάλε ἡ βασιλοπούλα στὸν τάφο τῆς μάνας της κ' ἄρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ δέροντε κ' ἀκούσθηκε πάλε φωνὴ πὸ μέσα τὸν τάφο, καταραμένη καὶ τρισκαταραμένη, νὰ πᾶς καὶ νὰ κάνῃς στήθια σιδερένια καὶ στὶς ἄκρες νὰ βάλῃς τρυῖπες, νὰ βάλῃς καὶ τὰ σιδερένια χέρια κ' ἔτσι θὰ βυζάξῃς τὸ φιδάκι.

Πάει ἡ βασιλοπούλα νὰ τὸ βυζάξῃ, ἡ βασίλισσα τὴ συμπάθσε καὶ τὴ λυπήθηκε, πάλε λέγει τὴν κοπελλούδα φέρατε, πὼς θὰ βυζάξῃ τὸ φιδάκι;

Ἔβαλε ὅπως τὴν εἶπ' ἡ μητέρα της τὰ σιδερένια στήθια, τὸ βύζαξε, τὸ μεγάλωσε, τῶκανε δυὸ χρονῶ τὴν εὐχαρίστησαν καὶ γυρίζ' καὶ φεύγει.

Τὴν εἶδ' ἡ μητριὰ, εἶπε, ἦλθ' αὐτὴ πάλε καὶ τρόπο γύρευε νὰ τὴν καταστρέψ'.

Ὁ βασιλέας ἤθελε νὰ μάθῃ γράμματα τὸ φιδάκι, ἄρχισαν νὰ σκαλιζνε γιὰ δασκάλοι. Ὅσοι δάσκαλοι πῆγαιναν τοὺς δάγκωνε τὸ φιδάκι καὶ πέθαινανε.

Τὸ μαθαίν' ἡ μητριὰ καὶ μὴνάει τὸ βασιλέα, ἐκεῖνη λέγει ποὺ τὸ

1) Τὸ φίδι ἀγαπᾷ πολὺ τὸ ζεστὸ γάλα, γι' αὐτὸ ὅταν κανεὶς κοιμούντανε ἔξω στὸ ὑπαιθρο κ' εἶχε ἀνοικτὸ τὸ στόμα του, μερικὲς φορὲς τύχαινε νὰ μπῆ στὸ στομάχι του φίδι. Γιὰ νὰ βγῆ τὸν κρεμούσανε ἀπὸ τὰ πόδια καὶ στὸ στόμα του κονιά ἔβαζαν ἓνα μπακίρι μὲ γάλα βραστὸ ποὺ ἀχνιζε, τὸ φίδι ἔφεφτε μέσα στὸ λάλα καὶ γλύτωνε ὁ ἀνθρώπος.

ξεγέννησε, ἐκείνη πού τὸ βύζαξε, ἐκεῖν' εἶναι ἄξια νὰ τὸ μάθη καὶ γράμματα.

Στέλνε πάλε τὸ κορίτσι. Πρὶν νὰ πάγ' ἡ βασιλοπούλα πῆγε στὸ τάφο τῆς μητέρας της νὰ κλαίγη καὶ νὰ δέρνεται. Ἀκούγετε πάλε ἡ φωνὴ πὸ μέσα καὶ λέγει, καταραμένη καὶ τρισκαταραμένη, νὰ κάνης ἕνα φόρεμα σιδερένιο, θὰ τὸ βάλεις, θὰ πάρεις καὶ μιὰ βέργα σιδερένια θὰ τῶχεις τὸ φιδάκι νὰ κάθεται μακρὰ σ' μετὰ τὴ βέργα, ἔτσι θὰ τὸ μάθεις γράμματα.

Πῆγε, πῆρε τὴ βέργα τὴ σιδερένια, φόρεμα σιδερένιο κι' ἄρχισε καὶ τὸ μάθαινε γράμματα.

Σὰν ἔμαθε τὸ φιδάκι γράμματα ἡ βασιλοπούλα σκώθηκε καὶ πῆγε στὸ παλάτι τοῦ πατέρα της. Ἡ μητριὰ στεναχωρέθηκε, κύτταξε λέγ', πάλι ἤλθε καὶ ζήτηγε εὐκαιρία νὰ τὸ χαλάσ' τὸ κορίτσι.

Πέρασε καιρὸς, τὸ φιδάκι μεγάλωσε, ἄρχισε νὰ σφυράη μέσ' στὸ σπῆτι, νὰ μπαῖν, πὸ τὴ μιὰ πόρτα, νὰ βγαῖν' πὸ τὴν ἄλλη, ἤθελε παντρεῖα, τὸ φέρνοννε τίς καλλίτερες βασιλοπούλες, μόλις ἔμνισκε μόνο μετὰ τὴ νύφ' τὴν ἄλλη μέρα εὗρισκαν τα κοκκαλάκια της καὶ τὸ φιδάκι περισσότερο ἄναβε καὶ σφυραγε καὶ δὲν ἤξεραν τί νὰ κάνε. Ἐβγαλαν διαλαλητὴ, ποῖα κοπέλλα θὰ βρεθεῖ νὰ πάρη τὸ φιδάκι. Ἦ ἀκούει ἡ μητριὰ καὶ μὴνάει πάλε τὸν βασιλέα. Ἐκείνη πού τὸ ξεγέννησε, ἐκείνη πού τὸ βύζαξε, ἐκείνη πού τὸ γραμματίσσε, ἐκεῖν' εἶναι ἄξια νὰ τὸ πάρη καὶ ἄντρα.

Τ' ἀκούει ἡ βασιλοπούλα τὴν ἔπιασε τρομάρα, μαθὲ νὰ πάρη τὸ φίδι ἄνδρα.

Πάγει πάλι στὴ μάννα της κι' ἄρχισε νὰ κλαίγη, νὰ δέρνεται. Ἀκούγει πάλε τὴ φωνή, καταραμένη καὶ τρεῖς καταραμένη, τὸ φίδι φορᾷ ἐπτά¹⁾ πουκάμισα, ἐσὺ θὰ βάλεις ἐπτά καὶ θὰ πᾶς νὰ τὸ πάρης νὰ παντρευτῆς καὶ τὸ βράδυ πού θὰ μείνεις μαζὺ μετὰ τὸ φιδάκι, θὰ πεις νὰ σὲ βάλνε φωτιά μέσ' στὴ μέσ' τὴν κάμαρα καὶ θὰ πᾶς νὰ καθήσης ἀντίκρυ τ' σὲ μιὰ καθέκλα. Θὰ σὲ λέγει τὸ φιδάκι γδύσου, θὰ τὸ λές, γδύσου σύ. Θὰ πέρνεις τὸ πουκάμισο τ' καὶ θὰ τὸ καῖς μέσα στὴ φωτιά, θὰ βγάξης καὶ σὺ τὸ δικό σ' τὸ πουκάμισο ὡς πού νὰ βγοῦν ὅλα τὰ πουκάμισά τ'.

Πῆγε ἡ βασιλοπούλα κ' ἔκανε ὅπως τὴν εἶπ' ἡ μάννα της.

Ἄρχισε νὰ τὴ λέγει τὸ φίδι, γδύσου.

—Γδύσου σύ. Ἐπερνε τὸ πουκάμισό τ', τὸ ἔκαψε στὴ φωτιά, ἔβγαξε κ' ἕνα δικό της ὡς πού ἔμεινε μετὰ τὸ τελευταῖο τ' πουκάμισο. Ὅταν τὸ φίδι ἔβγαλε καὶ τὸ τελευταῖο πουκάμισο ἔγινε ἕνα πλληκάρι πού στὴν ἔμορφιά τ' σ' ὄλω τὸν κόσμον δὲν ὑπῆρχε ἄλλο. Φιλᾷ τὴ βασιλοπούλα καὶ τὴ λέγει μετὰ γλύτωσες ἀπ' αὐτὸ τὸ βάσσανο καὶ κοιμήθηκαν ὡς τὸ πρῶτ'.

1) Λένε πὼς τὸ φίδι εἶναι ἐπτάπετο, ὅτι ἔχει ἐπτά δέρματα ἐπανωτά.

Τὸ πρῶτὶ ἡ βασίλισσα περιμένε ν' ἀνοίξουνε τὴν πόρτα κι' ὄλο ἔκλειγε, λυπούντανε τὸ κορίτσι. Πῶς ν' ἀνοίξουμε ; πῶς ν' ἀνοίξουμε ; κι' ἀπ' τὸν καϋμὸ ποῦ εἶχε, ἀνοίξε νὰ πὰ νὰ δγῆ. Ἀνοίγ' καὶ τί νὰ δγῆ, τὸ κρεββάτι ἔλαμπε ἀπ' τὴν ἐμορφιά τοῦ παλληκαριοῦ, σκύβει καὶ βλέπει ποῦ καὶ οἱ δυὸ κοιμούντανε.

Ἄρχισ' ἡ βασίλισσα νὰ τοὺς φιλάη πὸ δῶ, νὰ τοὺς φιλάη πὸ κεῖ κι' ἔκαμνε σὰν τρελλὴ ἀπὸ τὴ χαρὰ της. Ἄχ, λέγ' κόρη μου, αὐτὲς τὶς χάρες πῶς νὰ τὶς ξεπληρώσω ; ν' ἀξιοθῶ νὰ διγῶ τὸ φιδάκι μου παλληκάρι. Πιάνε καὶ κάνε χαρὰ σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες, ποτὲς δὲν ἔγινε τέτοια χαρὰ.

Ἄς τοὺς ἀφίσουμε τώρα αὐτοὺς ποῦ ζοῦνε εὐτυχισμένοι κι' ἄς πιάσμε τὴ μητριὰ ποῦ κόντευε νὰ σκάσ' ἀπ' τὸν καϋμὸ της. Δὲν ἠσύχαζε, γὼ λέγ' θὰ τὴ ξολοθρέψω, ντύθηκε καλογορηὰ καὶ γύριζε στὶς μάγοι νὰ βρῆ τὸν τρόπο νὰ τὴ ξεκάνη, ἔλα ποῦ φοβούντανε τὸν βασιλέα καὶ δὲ τὴν ὀδηγοῦσαν.

Τὸ βασιλόπουλο κ' ἡ βασιλοπούλα ἔζησαν δυὸ χρόνια εὐτυχισμένα, ἔγινε πόλεμος καὶ τὸ βασιλόπουλο ἐτοιμάσθηκε νὰ πάγη κ' εἶπε στὴ βασίλισσα : μητέρα, φεύγω στὸν πόλεμο, τὴ γυναῖκα μου καὶ τὰ μάτια σας' ἂν πάθῃ τίποτε δὲ θὰ ξαναγυρίσω.

Τὸν λέγ' ἡ βασίλισσα, τί λὲς παιδάκι μ', ἀγαποῦμε καὶ σένα μὰ τὴν γυναῖκά σ' διπλά τὴν ἀγαποῦμε, γιὰ νὰ σὲ κάνη ἄνθρωπο καὶ σὲ φέρει στὴ σημερινή σ' κατάσταση.

Ἔφυγε τὸ βασιλόπουλο καὶ μέχρι τὴν τελευταία ὥρα ποῦ θᾶφευγε ἔλεγε, τὴ γυναῖκά μ' καὶ τὰ μάτια σας.

Ἡ μητριὰ ἔβαλε καλογερίστικο ράσο κ' εἶπε, τώρα γὼ θὰ τὴν κατστρέψω, πλήρωσε κ' ἔπερνε τὰ γράμματα ποῦ ἔστειλε τὸ βασιλόπουλο γιὰ τὴ γυναῖκά τ' τὴ βασιλοπούλα, ποῦ ἔγραφε ὄλο καλὰ κ' ἔβαζε δικὰ της στὴ βασίλισσα καὶ στὸ βασιλέα, ἔγραφε τὴ γυναῖκά μ', τὴν παληογυναῖκα νὰ τὴ διώξετε ἀπ' τὸ παλάτι, σὰν δὲ τὴ ξεκάμτε θὰ χάστε καὶ μένα. Ὁ βασιλὲς κ' ἡ βασίλισσα σὰν πήρανε τὸ πρῶτο γράμμα ἀπόρσαν τὸ βασιλόπουλο ποῦ ἀγαποῦσε τόσο τὴ γυναῖκα τ', δὲν ἤξεραν τί νὰ ποῦνε καὶ δὲν ἔδειχναν τὰ γράμματα στὴ νύφη τους. Ἔτσι μαζεύτηκαν ἕνα σωρὸ γράμματα κ' ἔγιναν στίβες.

Ἡ βασιλοπούλα ἔβλεπε τὸν βασιλέα καὶ τὴ βασίλισσα στεναχωρημένους καὶ δὲν ἤξερε γιατί, μιὰ μέρα τοὺς ρώτησε, κατὶ ἔχτε καὶ μὲ τὸ κρύβτε μήπως τὸ βασιλόπουλο σᾶς ἔγραψε τίποτε κακὸ γιὰ μένα ; δὲν εἶστε ὅπως εὔσαстан πρὶν ποῦ λείπει τὸ βασιλόπουλο.

Ἡ βασιλοπούλα μιὰ μέρα κεῖ ποῦ γύριζε μέσα στὸ παλάτι βλέπ' μιὰ στίβι γράμματα, ἀπ' αὐτὰ τὰ γράμματα θὰ καταλάβω τί τρέχει. Διαβάζει, αὐτὴ τὴ γυναῖκά μ' τὴν παληογυναῖκα νάλθῶ νὰ μὴ τὴ βρῶ κι' ἄλλα πολ-

λά ἔγραφε. Σάν τὰ διάβασε πάγει στοὺ βασιλέα καὶ στὴ βασίλισσα καὶ τοὺς λέγει, γιατί νὰ μὴ μὲ τὸ πῆτε, ἀφοῦ ὁ γιός σας δὲ μὲ θέλει νὰ πάγω νὰ χαθῶ, κεῖ ποῦ θὰ χαθεῖ κείνος;

—Μεῖς σὲ θέλουμε καὶ κείνος νὰ μὴ σὲ θέλει, θὰ σὲ κρατήσουμε.

Ἡ βασιλοπούλα νύχτα σκώνεται καὶ φεύγει, δρόμο ἔπερνε, δρόμο ἄφινε καὶ φθάν' σ' ἓνα μέρος που ἦτανε τσομπαναριὰ καὶ τοὺς λέγει τοὺς τσομπάνηδες, νὰ σᾶς κάμνω δουλειῆς καὶ νὰ μὲ δίντε ψωμί νὰ τρώγω καὶ γάλα νὰ πίνω. Τῆ δέχτηκαν. Ἐκεῖ ἦτανε καὶ δυὸ τούμπες πολὺ μεγάλες ἀπὸ κουπιές, βραδυάστηκε, ἔγειρε στὴ μιὰ τούμπα τὴ νύχτα νὰ κοιμηθῆ, βλέπ' κ' ἔρχονται τέσσερες νεράϊδες καὶ ξέθαψανε ἀπὸ κεῖ μέσα ἓνα βασιλόπουλο πεθαμμένο, μόλις τῶβγαλανε ζωντάνεψε, τὸ ἄφισαν καὶ γύριζε ἐλεύθερο, ὅταν λάλησε τρεῖς φορὲς ὁ πετεινός, γύρσε τὸ βασιλόπουλο καὶ τῶθαψαν πάλε.

Ἡ βασιλοπούλα σάν τὰ εἶδε τρόμαξε καὶ δὲν ἤξερε τί νὰ κάν', σιγὰ σιγὰ συνήθησε καὶ κάθε βράδυ πῆγαινε καὶ κοιμούντανε στὴ τούμπα, ὕστερα φιλιώθηκε μὲ τὸ βασιλόπουλο κ' ἔμεινε βαρούμενη. Ὅταν ἔφθασαν οἱ ἐννιά μῆνες λέγ' στὸν ἄντρα της, τί νὰ κάνω; ποῦ νὰ γεννήσω δῶ στὴν ἐρημιὰ;

—Νὰ πᾶς στὴν τάδε πολιτεία καὶ νὰ ρωτήσης πιὸ εἶναι τοῦ Ρήγα τὸ παλάτι κ' ὅταν σὲ πᾶνε κεῖ, θὰ τοὺς πεις, γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ρήγα καὶ μὲ τὸ καλὸ νὰ τὸν δηῆτε, ἀφίστε με σὲ μιὰ γωνιά νὰ γεννήσω. Ὑστερα νὰ τοὺς πῆς, ἂν θέλετε νὰ δηῆτε τὸ γιό σας τὸν Ρήγα, ὅπου ὑπάρχει μαῦρος πετεινός νὰ μὴ μείν' οὔτε ἓνας κ' ἔξω πὸ τὸ βασίλειο ἀκόμα.

Ἐφυγ' ἡ βασιλοπούλα, δρόμο ἔπερνε, δρόμο ἄφινε, πέρασε χωριὰ καὶ πολιτεῖες καὶ τέλος πῆγε στὴ πολιτεία τοῦ Ρήγα. Ἡῶρε τὸ παλάτι, χτύπησε τὴν πόρτα, τὴν ἀνοιξαν κ' εἶπε τὸν καὶμό της. Ἄχ, βασίλισσά μ', ἔτσι νὰ χαρῆς καὶ μὲ καλὸ νὰ δηῆς τὸν γιό σ' τὸ Ρήγα, ἄφσε με σὲ μιὰ γωνιά νὰ ξεγεννήσω. Μόλις ἄκσε ἡ βασίλισσα τ' ὄνομα τοῦ Ρήγα, εἶπε, τὸ Ρήγα τὸ παιδί μ', ποῦ ἔχω δώδεκα χρόνια νὰ τὸ δγιῶ, ποῦ τ' ἄρπαξαν οἱ νεράϊδες καὶ τῶχασα; πές με ξέρεις ποῦ εἶναι; ὅτι ξέρεις πές με το.

—Ὅχι, λέγει, βασίλισσά μου, δὲν τὸ ξέρω, μὰ ἀκουστὰ τὸ ἔχω.

—Ἀφοῦ μὲ εἶπες γιὰ τ' ὄνομά τ' ἔλα μέσα. Διέταξε τίς δοῦλες καὶ τὴν ἔλουσαν, τὴν ἄλλαξαν, τὴν ἔδοσαν καλὰ ροῦχα καὶ τὴν περιποιήθηκαν.

Τὴν ἔπιασαν οἱ πόννοι, γέννησε τὸ σαλὸ¹⁾ καὶ καθούντανε καὶ τὸ νανάριζε:

1) Μωρό.

*Νάνι, τοῦ Ρήγα τὸ παιδί, τοῦ βασιλῆ τ' ἀγγόνι
 νὰ ἤξερ' ἢ βασίλισσα πὼς ἔχει τέτοι' ἀγόρι,
 νὰ κάνει μαλαματένιες τὶς φασκιῆς
 καὶ ἀσημένιες κούνιες.*

Τὸ λεγε, τὸ ξανάλεγε, ἡ βασίλισσα μιὰ μέρα πού περνοῦσε ἀπὸ κεῖ ἀκούει τὸ νανάρισμα πού νανάριζε τὸ μωρό,

*Νάνι, τοῦ Ρήγα τὸ παιδί, τοῦ βασιλῆ τ' ἀγγόνι,
 νὰ ἤξερ' ἢ βασίλισσα πὼς ἔχει τέτοι' ἀγόρι.
 νὰ κάνει μαλαματένιες τὶς φασκιῆς
 καὶ ἀσημένιες κούνιες.*

χτυπάει τὴν πόρτα καὶ τὴ λέγ, μήπως εἶναι τὸ μωρὸ τοῦ παιδιοῦ μ' τοῦ Ρήγα;

—Ναὶ βασίλισσα μ', στὸ τάδε μέρος, ἦτανε τσομπαναρέοι καὶ κάτι κουπριές, κεῖ μέσα ἔχνε κρυμμένο τέσσερς νεράιδες τὸ γιό σ', κεῖ τὸν συνάντησα καὶ μ' εἶπε ἂν θέλτε νὰ ἔλθ', μαῦρος πετεινὸς νὰ μὴ μείνη σ' ὄλο τὸ βασίλειο καὶ κόμα παρὰ κεῖθε, ὄλους νὰ τοὺς σφάζετε, νὰ μὴ ἀκούγεται μαύρου πετεινοῦ λαλιά.

Σὰν τ' ἀκουσε ἡ βασίλισσα ἔδωσε διαταγὴ κ' ἔσφαξαν ὅλοι τὶς μαῦροι πετεινοί, τὴν κοπέλλα τὴν ἐντύσανε μέσα στὰ χρυσᾶ καὶ στὰ μαλάματα καὶ τὸ μωρὸ καὶ περίμεναν ν' ἀλλθῆ τὸ βασιλόπουλο ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ.

Οἱ νεράιδες πήγανε τὸ βράδυ, βγάλανε τὸ βασιλόπουλο ἀπ' τὴν κουπριά, περίμεναν νὰ λαλήσ' ὁ πετεινός, περίμεναν, περίμεναν, κανέναν δὲ λαλοῦσε, τότε ἔσκασαν ἀπ' τὸ κακό τους, ἔμεινε ἐλεύθερο τὸ βασιλόπουλο καὶ τρέχει στὸ παλάτι τοῦ πατέρα τ'.

Μόλις εἶδανε τὸ Ρήγα δὲ ξέριανε τί νὰ κάνε ἀπ' τὴ χαρὰ καὶ τὸ βασιλόπουλο τοὺς ἔλεγε ἢ γυναικᾶ μ' μ' ἔσωσε, ἢ γυναικᾶ μ' μ' ἔσωσε.

Κάνανε γάμο μεγάλο, σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες, κ' ἔφαγαν καὶ διασκέδασαν πλούσιοι καὶ φτωχοί.

Ἄς ἀφίσουμε αὐτοὺς πού ζοῦνε καλὰ κ' ἄς πᾶμε στὸ ἄλλο βασιλόπουλο πού γύρσε ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ γυρεῦει τὴ γυναικᾶ τ'.

—Νά, λέγει ὁ βασιλῆς κ' ἡ βασίλισσα, νά, τὰ γράμματα πού μᾶς ἔστειλες.

—Γράμματα ἐγώ; αὐτὰ τὰ ἔχ' γραμμένα κάποιος ἐχθρὸς, πέρνει ἕνα δεσάκι φλουριά καὶ φεύγει καὶ πάγει νὰ τὴ βρῆ. Βάζει λογιῶ λογιῶ πράματα σ' ἕνα καροτσάκι καὶ γύριζε στὶς πολιτεῖες ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα πού νὰ βγοῦνε οἱ γυναῖκες νὰ ψουνίζνε κ' ἴσως τὴ βρεῖ τὴ βασιλοπούλα.

Ἄφοῦ γύριζε χρόνια καὶ χρόνια, τέλος ἔφθασε στὴν πολιτεία πού

ἦτανε ἡ γυναῖκά τ' καὶ πῆγε μπρὸς στὸ παλάτι καὶ κύτταξε. Βλέπει μιὰ γυναῖκα ντυμένη σὰ βασίλισσα καὶ κράταγε ἕνα παιδί στὰ χέρια, τὴν γνώρισε καὶ ἡ γυναῖκά τ' τὸν γνώρισε μὰ δὲν κατέβκε· τώρα λέγ' ἔχω παιδί καὶ στέλνει τὴν παραμάννα νὰ πάρη μιὰ κουδουνίστρα.

Ἔτσι, λέγ' ὁ πούλητής, μεις αὐτὰ τὰ πράγματα τὰ πουλάμε μόνε στὶς κυράδες.

Κατάλαβε ἡ βασιλοπούλα πὼς ἤθελε νὰ τὴν δοῦν καὶ κατέβκε καὶ τὸν λέγει, τώρα πιά τελείωσε ἔχω καὶ παιδί.

—Τί λές; θάλλθεις. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ ἦλθε κι' ὁ ἄντρας τῆς τὸ ἄλλο βασιλόπουλο, πιάσθησαν, ὅχι γὼ θὰ τὴν πάρω, τὸ ἄλλο ὅχι γὼ θὰ τὴν πάρω, τέλος εἶπανε νὰ πᾶμε στὸν κριτῆ.

Ὅπως καὶ νὰ τὸ ἔκαμνε ὁ κριτής, δὲ συμφωνοῦσαν, τότε ἀποφάσισε νὰ τὴν δώσει ἕνα φάρμακο γιὰ νὰ κοιμηθῆ καιρὸ κι' ὅποιος ἀπὸ τοὺς δύο τὴν ἔδινε νερὸ σὰ ξυπνοῦσε, ἐκεῖνος θὰ τὴν ἔπερνε.

Ἔτσι ἀπὸ μέρες ξύπνησ' ἡ βασιλοπούλα, σηκώθηκε τὴ νύχτα καὶ γύρευε νερὸ κ' ἔλεγε.

*Τὸ Ζερντελί μου ἀγάπῳ, τὸ Ζερντελί μου θέλω
καὶ σὺ καλέ μου γιὰ νερὸ καὶ πέφτω καὶ πεθαίνω.*

Τὰ βασιλόπουλα μερόνυχτα ἀγρυπνοῦσανε καὶ τὴν φύλαγαν, ἀπ' τὴν πολλὴ ἀγρύπνια ἀπόκαμαν καὶ κοιμήθηκαν βαθειά, σὰ ξύπνησαν καὶ εἶδαν πεθαμμένη τὴ βασιλοπούλα δὲν τὸ βάσταξαν καὶ πεθάνανε τὰ δύο.

Μηδὲ γὼ ἤμνα ἐκεῖ, μηδὲ σὺ νὰ τὸ πιστέψης.

5. Ὁ γέρος, ἡ γρηὰ καὶ τὸ γαῖδουρί.

Καστανιές

*Κόκκινη κλωστή κλωσμένη
στὴν ἀνέμη ντυλιγμένη
δῶσ' τῆς κλωτσο νὰ γυρίση
παραμύθι ν' ἀρχηνίση καὶ τὴν καλή μας συντροφιά
νὰ τὴν καλησπερίση.*

Μιὰ φορὰ κ' ἕνα καιρὸ ἦταν ἕνας γέρος καὶ μιὰ γρηὰ κ' εἶχανε ἕνα κορίτσι ἕμορφο, μιὰ μέρα πέρασε ἕνας ἀψηλὸς ἄνθρωπος τὸ εἶδε πὸ τὸ παραθύρι καὶ τὸ γύρευε νὰ τὸ πάρη γυναῖκά τ', ἡ γρηὰ δὲν ἔστεργε. Σὰ δὲ μὲ τὸ δόστε, εἶπ' ὁ ἄνθρωπος, γὼ θὰ τὸ κλέψω. Ἡ γρηὰ δὲν ἔστεργε, ὁ γέρος εἶπε, ἄς τὸ δόσμε γρηὰ, τύχη τοῦ κοριτσιοῦ μας ἦτανε.

Ἦλθ' ὁ χειμῶνας, ὁ γέρος κ' ἡ γρηὰ δυστυχούσανε, σκέφθηκ' ὁ γέρος, ἄς πάγω νὰ δῶ τὴ θυγατέρα μας κι' ὄλο πού θὰ μᾶς βοηθήσει. Πάγ' ὁ γέρος καὶ χτυπᾷ τὴν πόρτα, ἡ κόρη τ' ὄλοχαρη πού τὸν εἶδε, ἦτανε κ'

ἡ ὥρα πού θά εἴρχονταν ὁ ἄντρας τῆς πού ἦτανε δράκος κ' ἔτρωγε ἀνθρώποι, τώρα πατέρα, τί νά σέ κάνω, πού σάν ἔλθει θά σέ φάγει; ὡς πού νά πῆ αὐτὰ τὸν ἀκούει νᾶρχεται καὶ βάζει τὸν πατέρα τῆς μέσα σ' ἓνα σεντούκι ἄδειο καὶ τότε κλείν'.

Ἔρχεται ὁ δράκος, λέγ', γυναῖκα, ἀνθρωπίλας μὲ μυρίζ', σάν εἶναι ἡ μητέρα σ' θά τὴν φάγω, σάν εἶν' ὁ πατέρας σου θά τὸν ἀφίσω.

—Ὁ πατέρας μου εἶναι καὶ τὸν ἔβγαλε.

Κάθσανε νά φᾶνε καὶ τὸν ρωτᾶει ὁ δράκος, πῶς τὰ περνᾶτε;

—Φτώχεια μεγάλη, ἀκόμα καὶ τὸ ψωμάκι στερούμασθε.

Ἵταν θὲ νά φύγ' ὁ γέρος, τὸν λέγ' ὁ δράκος, πάρε αὐτὸ τὸ γαϊδούρι, κύτταξε, στὸ δρόμο νά μὴ τὸ τσιμπήσης πὸ πίσω. Εὐχαριστῶ, εἶπ' ὁ γέρος ἀνέβκε πάνω κ' ἔφυγε. Ὁ γέρος ἤθελε νά πηγαῖν' πρὸ γλήγορα τὸ γαϊδούρι καὶ τὸ τσίμπησε πὸ πίσω μὲ τὴ βέργα, αὐτὸ ἔρριξε πὸ πίσω τ' φλουριά. Κατεβαίν' ὁ γέρος τὰ μαζεύει καὶ τὰ βάζ' στη σακκούλα τ'. Γι' αὐτὸ μ' εἶπε ὁ γαμπρός μου νά μὴ τὸ τσιμπήσω πὸ πίσω στὸ δρόμο.

Πῆγε στὸ σπίτι, ἡ γρηὰ τὸν περιμένε στὴν πόρτα, χάρηκε πού τὸν εἶδε ἀνεβασμένο στὸ γαϊδούρι, τὸν βοήθησε νά κατέβ', τὸν ρώτησε γιὰ τὴν κόρη τους τὸν γαμπρό τους, ὁ γέρος ἔδειξε καὶ τὰ φλουριά, ἡ γρηὰ ἀπ' τὴ χαρὰ δὲ συμμαζεύε τὰ χεῖλια τῆς.

Ἔτσι καλοπερνούσανε. Ἡ γρηὰ ἔβλαπε πού ὄλο ὁ γέρος ἔβγαζε πὸ κανένα φλουρί, τότε ρωτοῦσε πῶς τὰ φλουριά δὲ τελειῶνε; ὁ γέρος δὲν τῶλεγε. Μιὰ μέρα παραμόνεψε κ' εἶδε πῶς σάν τσίμπησε πὸ πίσω τὸ γαϊδούρι, ἀπ' τὸ γαϊδούρι ἔπεφταν φλουριά. Ἀπὸ τότε ἡ γρηὰ ἔμαθε τὸ μυστικὸ καὶ σάν ἤθελε φλουριά τὸ τσιμποῦσε πὸ πίσω κ' ἔπερνε.

Μιὰ μέρα ἡ γρηὰ φόρτωσε στὸ γαϊδούρι ἓνα σακκὶ στάρι καὶ τὸ πῆγε στὸ μύλο νά τ' ἀλέσ', εἶχε κι' ἄλλοι πού πήγανε ν' ἀλέσνε κ' εἶπε στὸ μυλωνά, ὡς πού νᾶρθ' ἡ ἀράδα μ' γὼ θά πά νά μαζέψω λάχανα, μόνε τὸ γαϊδούρι νά μὴ τὸ τσιμπήσης πὸ πίσω.

Λέγ' ὁ μυλωνάς, γιὰ νά μὲ πῆ ἡ γρηὰ νά μὴ τὸ τσιμπήσω πὸ πίσ' ἔχ' τὸ λόγο τ', πάγει τὸ τσιμπάει καὶ τὸ γαϊδούρι πὸ κεῖ πού ἔκαμνε τὴ δουλειὰ τ' ἔβγαζε φλουριά. Τὰ μαζεύει γλήγορα, τὸ πέρνει καὶ κεῖ στὸ παχνὶ πού ἦτανε δεμένο τὸ γαϊδούρι τῆς γρηᾶς βάζει τὸ δικό τ' πού τὸ ἔμοιαζε.

Ἄλεσ' ὁ μυλωνάς τὸ στάρι τῆς γρηᾶς, τὸ φόρτωσε στὸ γαϊδούρι, μπρὸς τὸ γαϊδούρι μὲ τὸ σακκὶ καὶ πίσ' πάγ' ἡ γρηὰ, στὸ σπίτι βοήθησ' ὁ γέρος κατέβασαν τὸ σακκὶ τὸ ἀλεῦρι, τσιμπάει ὁ γέρος τὸ γαϊδούρι, τὸ ξανατσιμπάει ἴποτε, φλουριά δὲν ἔπεφταν, πάγ' ἡ γρηὰ καὶ κείνη τσιμπάει, ξανατσιμπάει τὸ γαϊδούρι, αὐτὸ κλωτσάει, σκῶν' τὰ πόδια τ' καὶ φλουρί δὲν πέφτει. Πιάσθηκ' ὁ γέρος τὴ γρηὰ πού πῆρε ἄλλο γαϊδούρι, ἡ γρηὰ ἔκλαιγε. Ἀνεβαίν' ὁ γέρος στὸ γαϊδούρι καὶ πάγ' ἴσια στὸ μυλωνά, γυρεύει τὸ γαϊδούρι τ', αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ δικό μ', ὄχι τὸ δικό σ' εἶναι, μά-

λωσαν, ὁ μυλωνὰς τὸν ἔδιωξε μὲ τις σπρωξιὲς κι' γέρος μὲ τὸ κεφάλι κάτ' γύρσε σπίτι τ'.

Ὑστερα πὸ λίγες μέρες ξαναπῆρε τὸ δρόμο καὶ πάγει στὴν κόρη τ', ἢ κόρη τ' τὸν ἀνοιξε, τὸν βλέπ' στεναχωρημένο, τί ἔχς πατέρα; Ὁ γέρος εἶπε ὅλ' τὴν ἱστορία τ'. Ὁ ἀντρας τῆς ὁ δράκος ἦτανε ἐκεῖ καὶ τὸν εἶπε, μὴ στεναχωριέσαι πατέρα, τὸν ἔδωσε ἕνα μύλο πὸν ἀλέθνε τὸν καφέ, ὅταν πεινᾶς θὰ τὸν γυρνᾶς ἀπὸ τὰ δεξιὰ στ' ἀριστερὰ κι' ὅταν θέλεις νὰ σηκωθοῦν τὰ πιάτα καὶ τὰ φαγιὰ θὰ τὸν γυρνᾶ; ἀπ' τὰ ἀριστερὰ στὰ δεξιὰ. Ὁ γέρος χάρκε, τὸν εὐχαρίστησε κ' ἔβαλε τὸν μύλο μέσα στὸν τρουβὰ κ' ἔφυγε, ἢ γρηὰ σὰν τὸν εἶδε πὸν εἴρχουνταν χωρὶς γαῖδούρι δὲν εἶχε ἦπατα 1) νὰ σκωθῆ.

Ἀφοῦ ξεκουράσθηκε ὁ γέρος, λέγ' τῆ γρηὰ ἔλα νὰ φᾶμε.

—Τί νὰ φᾶμε γέρο, πὸν δὲν ἔχμε τίποτε.

Ἔλα σὲ λέγω νὰ φᾶμε.

Κάθσανε, ρωτᾶει τῆ γρηὰ, τί θέλς γρηὰ νὰ φᾶμε; ἢ γρηὰ λέγ', νὰ εἴχαμε πιλάφι καὶ μπακλαβὰ νὰ εἴχαμε καὶ λίγο κρασάκι. Γυρνᾶει ὁ γέρος τὸ μύλο ἀπ' τὰ δεξιὰ στ' ἀριστερὰ, βγαίν' ἕνα τραπέζι μὲ λογιῶ ντῶ λογιῶ φαγώσιμα καὶ μέσ' στὴ μέσ' ἕνα πιάτο μεγάλο πιλάφι, ἕνα μπακλαβὰ, κρασί κι' ὅ,τι ἄλλο θέλς. Γέρος καὶ γρηὰ σάστισαν κι' ἄρχισαν νὰ σταυροκοπιούνται, ἔφαγαν καλά, ἦπιαν κρασάκι, τώρα λέγ' ὁ γέρος νὰ σηκωθῆ καὶ τὸ τραπέζι, γυρνᾶει τὸν μύλο ἀπ' τ' ἀριστερὰ στὰ δεξιὰ καὶ δὲν μνήσκει οὔτε ψίχαλο.

Αἶ, ἄς εἶναι καλά ὁ γαμπρός μας κι' ἢ κόρη μας καὶ κοιμήθηκαν ἦσυχτοι κ' εὐχαριστημένοι.

Ὑστερα πὸ κάμποσες μέρες λέγ' ἢ γρηὰ τὸ γέρο, νὰ φιλέψουμε τὸν καϊμακάμη 2) καὶ τοὺς δικούς του νὰ μᾶς δγοῦν τώρα πὸν ἔχμε πὸ ὅλα τὰ φαγιὰ. Καλὰ εἶπ', ὁ γέρος καὶ πῆγε καὶ τοὺς κάλεσε στὸ φαγι. Ὁ καϊμακάμης ἀπόρσε πῶς αὐτοὶ φτωχοὶ ἄνθρωποι τοὺς φώναξαν νὰ τοὺς φιλέψνε. Κάθσανε νὰ φάνε, μπροστά τους δὲν ἦτανε τίποτε, πέρνει τὸν μύλο τοῦ καφέ ὁ γέρος, τὸν γυρνᾶει, βγαίνει ἕνα τραπέζι γεμᾶτο μ' ὅλα τὰ φαγιὰ. πῆττες, γλυκίσματα, φροῦτα, κρασί. Ὁ καϊμακάμης σάστισε, τί εἶναι αὐτά. Ἀφοῦ ἔφαγαν κ' ἦπιαν, γυρνᾶει πάλι τὸν μύλο ὁ γέρος, τὸ τραπέζι ὀλάκαιρο μὲ τὰ ἀποφάγια χάνεται.

Ὁ καϊμακάμης ἀποκρύφιασε τὸ γέρο καὶ τῆ γρηὰ καὶ πῆρε τὸν μύλο. Τὴν ἄλλη μέρα κάθονται νὰ φᾶνε γέρος καὶ γρηὰ, γυρεῦνε τὸν μύλο δῶ, τὸν γυρεῦνε κεῖ, ὁ μύλος δὲν εἶναι. Πάγ' ὁ γέρος στὸν καϊμακάμη γυρεύει τὸ μύλο, οἱ ἄνθρωποι τ' μὲ σπρωξιὲς τὸν ἔβγαλαν ἔξω. Μὲ σκυμμένο κε-

1) Δύναμη.—2) Α. Γ. Ὑποδιοικητής.

φάλι πάγει στὸ σπῖτι τ' ὁ γέρος καὶ πιάσθηκε τὴν γρηὰ πού κείν' ἦτανε ἡ αἰτία πού ἔχασαν τὸ γαϊδούρι πού ἔχασαν καὶ τὸ μύλο. Κλαίει ἡ γρηά, κλαίει ὁ γέρος. Λέγ' ὁ γέρος, πάλε νὰ πάγω στὸ γαμπρό μας κ' ἔφυγε. Χτυπάει τὴν πόρτα, ἡ κόρη τ' τὸν ἀνοίξε, τὸν πῆρε μέσα, κ' ἀφοῦ τὸν ἔβαλε καὶ ξεκουράσθηκε, τὸν ἔδωσε νὰ φάγη καὶ τὸν ρώτησε, γιατί πατέρα εἶσαι πάλε τόσο λυπημένος; κ' εἶπε τί ἔπαθε. Ὁ γαμπρός του ὁ δράκος δὲν ἀνοίξε τὸ στόμα τ' νὰ πῆ τίποτε μόνε τὴν ὥρα πού θὲ νὰ φύγ' τὸν ἔδωσε μιὰ νεροκολοκύθα πού ἀπὸ πάνω εἶχε ἓνα φελὸ καὶ τὸν εἶπε, μ' αὐτὴνα πάνε στὸ μυλωνά καὶ στὸν καϊμακάμη, ἀνοίξ' την καὶ θὰ βρεῖς τὸ δίκαιο σ'.

—Σᾶς εὐχαριστῶ εἰπ' ὁ γέρος κ' ἔφυγε. Πῆγε ἴσια στὸ μυλωνά, δόσ' με μυλωνά τὸ γαϊδούρι μ'.

—Ποῖο γαϊδούρι σ' νὰ σὲ δόσω; ἡ γρηά σ' τὸ πῆρε.

—Δόσ' με μυλωνά, τὸ γαϊδούρι μ'.

—Ποῖο γαϊδούρι σ' νὰ σὲ δόσω; ἡ γρηά σ' τὸ πῆρε.

Καλὰ λέγ' ὁ γέρος, ἀνοίγ' τὴ νεροκολοκύθα καὶ βγαίν' ἓνας Ἀράπης ἀψηλός, μὲ τσαχεῖλες κόκκινες, μὲ μιὰ σόπα στὸ χέρι καὶ δόσ' του καὶ χτυπάει τὸ μυλωνά.

—Δόσ' με μυλωνά τὸ γαϊδούρι μ'.

—Στάσ' στάσ', νὰ πὰ νὰ στὸ φέρω.

Στουμπώνει ὁ γέρος τὴν νεροκολοκύθα, ὁ Ἀράπης χάνεται, πέρνει τὸ γαϊδούρι τ' ὁ γέρος καὶ πάγ' ἴσια στὸν καϊμακάμη.

—Ἀφέντη καϊμακάμη, σὲ παρακαλῶ δόσ' με τὸ μύλο μ'.

—Ποῖο μύλο σ'; δὲ πρόφθασε νὰ φωνάξ' τίς ἀνθρώποι τ' νὰ τὸν ἔβγαλνε ἔξω κ' ἀνοίγ' ὁ γέρος τὴ νεροκολοκύθα, βγαίν' ὁ Ἀράπης μὲ τὴ σόπα στὸ χέρι καὶ δόσ' του καὶ χτυπάει τὸν καϊμακάμη, δόσ' του καὶ τὸν χτυπάει.

—Ἀφέντη καϊμακάμη, δόσ' με τὸ μύλο μ'.

—Νὰ πὰ νὰ στὸν φέρω.

Κλείνει τὴν νεροκολοκύθα μὲ τὸ φελὸ, χάνεται ὁ Ἀράπης, πέρνει τὸν μύλο, κάθεται πὰν' στὸ γαϊδούρι κ' ὀλόχαρος πάγ' στὸ σπῖτι τ', ἡ γρηὰ πὰ σὰν τὸν εἶδε ἄστραψε τὸ πρόσωπό τς, τότε βοήθησε νὰ κατέβ' πὸ τὸ γαϊδούρι κ' ἔζησαν καλὰ καὶ μεῖς καλλίτερα.

6. Ἡ βεζυροπούλα κ' οἱ σαράντα δράκοι.

Σηλυβριὰ

Μιὰ φορὰ κ' ἓνα καιρὸ ἦτανε ἓνας βασιλὲς καὶ θὲ νὰ πάγη στὸ πόλεμο, τὴ βασίλισσα δὲν ἤθελε νὰ τὴν ἀφίσ' μονάχη χωρὶς συντροφιὰ, ἀντίκρου στὸ παλάτι ἦτανε ὁ βεζύρης κ' εἶχε τρεῖς κόρες, λέγει ὁ βασιλὲς στὸ βεζύρη. Βεζύρη μ', νὰ ἔλθ' ἡ μιὰ κόρη σ' νὰ πιάσ' συντροφιὰ τὴ βασίλισσα,

—Νὰ ἔλθῃ. Καὶ στέλνει τὴ μεγάλη τ' κόρη.

“Ἄμα τὴν εἶδ' ἡ βασίλισσα ἄρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ λέγῃ, θὰ πάγῃ ὁ βασιλῆς στὸν πόλεμο καὶ τί θὰ κάνω ;

—Ναὶ βασίλισσα μ', δίκιο ἔχῃ, θὰ πάγῃ ὁ βασιλῆς ἴσως καὶ σκοτωθεῖ.

Τὸ βράδυ πάγῃ ὁ βασιλῆς, βλέπει τὴ βασίλισσα μὲ κλάματα. “Ἄ, λέγει αὐτὴ δὲν εἶναι γιὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴ γυναῖκά μ' καὶ φώναξε τὴ δευτέρῃ κόρη τοῦ βεζύρη.

“Ἄμα τὴν εἶδ' ἡ βασίλισσα ἄρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ λέγῃ, ἄχ, θὰ πάγῃ ὁ βασιλῆς στὸν πόλεμο καὶ τί θ' ἀπογίνω.

—Ναὶ βασίλισσά μ', δίκιο ἔχεις, θὰ πάγῃ κ' ἴσως σκοτωθεῖ στὸν πόλεμο.

Τὸ βράδυ ὁ βασιλῆς βλέπει τὴ βασίλισσα μέσ' στὰ κλάματα. “Ἄ, λέγει αὐτὴ δὲν εἶναι γιὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴ γυναῖκά μ', καὶ φώναξε τὴν τρίτῃ κόρη τοῦ βεζύρη.

Σὰν εἶδε τὴ βασίλισσα νὰ κλαίῃ τὴν λέγει, δὲ βαριέσαι καυμένη βασίλισσα ποὺ κλαῖς, μόνο ὁ βασιλῆς θὰ πάγῃ στὸν πόλεμο ; κ' ὁ πατέρας μου κ' ὄλοι θὰ πᾶνε, θὰ νικήσῃ τὸν ἐχθρὸ καὶ γλήγορα θ' ἀλθουνε, ἔλα νὰ ντυθῆς. Τὴν ἄλλαξε τὴν χτένσε καὶ τὴ διασκεδάσε.

Τὸ βράδυ πῆγε ὁ βασιλῆς, βλέπει τὴ βασίλισσα ἀλλαγμένη καὶ χαρούμενη κ' ἀποφάσισε νὰ φύγῃ, τὴν ἔδωσε σαράντα κλειδιά καὶ τὴν εἶπε ὅλες τίς κάμαρες νὰ τίς ἀνοίξῃ, μόνε τὴν τελευταία νὰ μὴν ἀνοίξῃ.

“Ὁ βασιλῆς ἔφυγε μὲ τὸ βεζύρη κ' ὄλο τὸ στρατό τ' κ' ἡ βεζυροκόρη ἔκαμνε ἀστεῖα στὴ βασίλισσα καὶ περνούσανε καλά.

Μιά μέρα τὴν ὥρα ποὺ κοιμούντανε ἡ βασίλισσα, ἡ βεζυροκόρη πῆρε τὰ κλειδιά κ' ἀνοίξε τὴν κάμαρα ποὺ τίς εἶπ' ὁ βασιλῆς νὰ μὴν ἀνοίξῃ, βλέπει ἕνα γέρο ποὺ εἶχε ἕνα καζάνι μεγάλο καὶ μαγέρευσ. “Ὁ γέρος μόλις τὴν εἶδε, τὴν λέγει, νὰ φύγῃς γρήγορα γιὰ τὴν θὰ ἔλθνε οἱ δράκοι. Ἡ βεζυροκόρη δὲ φεύγει μόνε τὸν ρωτᾷ, πῶς σὲ λένε ;

—Χατζὴ Μπαμπὰ μὲ λένε.

—“Ἄ, Χατζὴ Μπαμπὰ μ', νάξερεις πόσο σ' ἀγαπῶ. “Ἄρχισε νὰ τὸν χαϊδεύῃ καὶ νὰ λέγῃ, Χατζὴ Μπαμπὰ μ', Χατζὴ Μπαμπὰ μ', σ' ἀγαπῶ καὶ τὸν ρωτᾷ τ' εἶν' αὐτό, τ' εἶναι κεῖνο, τὸν ρωτᾷ γιὰ τὰ λουλούδια ποὺ ἦτανε στὸ μπαχτσέ.

—“Ἄπ' αὐτὰ τὰ κόκκινα ὅποιος μυρισθεῖ λιγοθυμᾷ κ' ὅποιος μυριστεῖ ἀπ' αὐτὰ τὰ γαλάζια ξελιγοθυμᾷ.

Κεῖ ποὺ μιλοῦσε τὸν Χατζὴ Μπαμπὰ κόφῃ ἕνα κόκκινο λουλούδι καὶ τὸ χώνει στὴ μύτη τοῦ Χατζὴ Μπαμπὰ. “Ὁ Χατζὴ Μπαμπὰς λιγοθύμσε, ἡ βεζυροκόρη πιάνει χύνει τὸ φαγὶ ἀπ' τὸ καζάνι, σπάνει τὰ πιάτα καὶ σκάνεται καὶ φεύγει. Τὸ βράδυ πᾶνε οἱ δράκοι, φωνάζνε τὸν Χατζὴ Μπα-

μπά, σκαλίζνε δῶ, σκαλίζνε κεῖ, ὕστερα τὸν βρῖσκνε λιγοθυμισμένο, τὸν ξελιγοθυμοῦνε καὶ τὸ ρωτοῦνε ποιὸς ἦλθε.

—Δὲ ξέρω τοὺς εἶπε.

Τὴν ἄλλ' ἡμέρα πάλε πῆγε ἡ βεζυροκόρη κι' ἄρχισε καὶ φώναζε Χατζὴ Μπαμπά, Χατζὴ Μπαμπά.

—Φύγε, φύγε τὴν λέγει, θὰ ἔλθνε οἱ δράκοι.

—Μὰ πῶς νὰ φύγω Χατζὴ Μπαμπά μ' γὼ πού σ' ἀγαπῶ. Κατεβαίνει κάτ' καὶ λέγει, Χατζὴ Μπαμπά μ', ἀπὸ ποῦ βγάζτε μέλι ;

Πῆγε στὰ πιθάκια νὰ τὴ δείξη.

—Σκῦψε, Χατζὴ Μπαμπά, σκῦψε καλὰ νὰ δοῦμε.

Σκύβ' ὁ Χατζὴ Μπαμπάς, τὸν δίν' μιὰ σκουνητὰ καὶ τὸν ρίχνει μέσα.

Τὸ βράδου πᾶν' οἱ δράκοι καὶ βλέπνε χάλια τὸ παλάτι. Χατζὴ Μπαμπά, Χατζὴ Μπαμπά, φωνάζνε, ὁ Χατζὴ Μπαμπάς πουθενά. Πᾶνε στὰ πιθάκια τὸ μέλι καὶ βρῖσκνε τὸν Χατζὴ Μπαμπά μέσα, τὸν βγάζνε, τὸν ξελιγοθυμοῦνε καὶ τὸν λένε, θὰ σὲ σφάζουμε, νὰ μᾶς πῆς ποιὸς ἦλθε.

—Κανεὶς δὲν ἦλθε. Τὴν κοπέλλα δὲ τὴν φανέρωσε.

Τὴν τρίτη μέρα πῆγε πηγαίν' ἡ βεζυροκόρη κι' ἄρχισε νὰ τὸν λέγ' Χατζὴ Μπαμπά μ', Χατζὴ Μπαμπά μ'.

—Φύγε νὰ μὴ σὲ ξαναἰδῶ.

Ἡ βεζυροκόρη κατέβκε, φιλάει τὸν Χατζὴ Μπαμπά, τὸν χαϊδεῦει, ἐγώ, Χατζὴ Μπαμπά μ', πού σ' ἀγαπῶ. Κόφτ' ἓνα κόκκινο λουλούδι, λιγοθυμάει τὸν Χατζὴ Μπαμπά καὶ τὸν βάζει στὸ κρεββάτι τοῦ μικροῦ δράκου, τὸν ξουρίζ' τὰ μουστάκια τ', τὰ γένειά τ', τὸν βάζει τὴν καλὴ φορεσιὰ τῆς βασίλισσας, τὰ χρυσᾶ της παπούτσι, τὸν κάμνει βασίλισσα καὶ φεύγει.

Τὸ βράδου πᾶν' οἱ δράκοι, σκαλίζνε δῶ, κεῖ, δὲ βρῖσκνε τὸν Χατζὴ Μπαμπά καὶ βλέπνε πάνω στὸ κρεββάτι μιὰ κοπέλλα.

—Ἄ, τώρα θὰ σὲ διορθώσουμε πού ἔρχεσαι ἐδῶ καὶ μᾶς κάμνεις ἄνου κάτω. Ἄντι τὴν κοπέλλα βλέπνε τὸν Χατζὴ Μπαμπά καὶ ξεespoῦνε στὰ γέλια.

Τὴν ἄλλ' ἡμέρα ὁ μικρὸς δράκος εἶπε, νὰ φυλάξουμε νὰ δγιοῦμε ποιὸς εἶναι αὐτὸς πού ἔρχεται καὶ κάμνει αὐτά. Καλὰ, εἶπανε κ' οἱ ἄλλοι δράκοι.

Πάλε κατεβαίν' ἡ βεζυροπούλα καὶ τὴν πιάνουνε, τὴν λένε, τώρα νὰ δγῆς τί θὰ σὲ κάνουμε.

—Ἀφίστε με καὶ θὰ σᾶς φέρω τὴ βασίλισσα καὶ σαράντα ἀκόμα κορίτσια.

Ὁ μεγάλος δράκος ἀγαποῦσε τὴ βασίλισσα καὶ δὲ μπορούσε νὰ τὴν πάρη, ἅμα τ' ἄκσε, χαρὰ πού θὰ τὸν φέρει τὴ βασίλισσα καὶ τὴν ἄφσε κ' ἔφυγε.

Ἡ βεζυροκόρη πάγει πάνω στὸ παλάτι καὶ λέγει τὴ βασίλισσα, βασίλισσά μ', εἶσαι εὐχαριστημένη ἀπὸ μένα ;

— Καὶ πῶς δὲν εἶμαι, ἀφοῦ περνῶ τόσο καλὰ μαζύ σ' ;

— Λοιπὸν βασίλισσα, μιὰ χάρη θὰ σὲ ζητήσω.

— "Αν μπορῶ θὰ σὲ τὴν κάνω.

— Τὸ ξέρω βασίλισσα μ', πὼς μπορεῖς νὰ τὴν κάνης.

Κ' ἡ βασίλισσα ὠρκίσθηκε πὼς θὰ τὴν κάνης.

— Βασίλισσά μ', νὰ κατεβοῦμε κάτω νὰ δγιῆς παλάτια, νὰ διῆς περιβόλια, νὰ δγιῆς δράκοι.

Ἡ βασίλισσα μόλις τ' ἄκουσε τᾶχασε, μὰ τί νὰ κάνη, ἀφοῦ ἔδωσε τὸ λόγο τῆς ἔπρεπε νὰ πάγη. Ἡ βεζυροκόρη πέρνει καὶ διαλέξει τὰ ἔμορφότερα κορίτσια καὶ βίξνε τίς καλλίτερες φορεσιῆς ποῦχανε κεῖνο τὸν καιρὸ καὶ πήγανε στὶς δράκοι. Οἱ δράκοι δλόχαροι ποῦ εἶδανε τὴ βασίλισσα καὶ τὰ κορίτσια, εἶχανε ἔτοιμα φ'ιγιά, κρασιά, φρούτα καὶ κεῖ ποῦ τρώγανε ἡ βεζυροπούλα τοὺς ἔρριξε ὑπνωτικὸ μέσα στὰ ποτήρια τους.

Οἱ δράκοι ἔπιναν τὸ κρασί, τὰ κορίτσια ἔκαμναν πὼς ἔπιναν κ' ἔρριχναν τὸ κρασί στὸν κόρφο τους. "Ἠπιαν πολὺ οἱ δράκοι καὶ μέθυσαν, σκάνεται ἡ βεζυροπούλα τοὺς κολνάει ὄλου; ἀπὸ ἓνα μπλάστρι στὴ ράχη, μόλις κόλλησε ἄρχισε καὶ τραβοῦσε, φώναζαν καὶ μούγκριζαν, φεύγει μὲ τὴ βασίλισσα καὶ τὰ κορίτσια.

Ἡ βεζυροκόρη ντύνεται γιατρὸς καὶ πάγει ἔξω ἀπ' τὸ παλάτι ποῦ κάθουνταν οἱ δράκοι καὶ φωνάζει, γιατρὸς καλός, γιατρὸς καλός.

Οἱ δράκοι ἅμα ἄκσανε γιατρὸς καλὸς νὰ φωνάξη ἔξω ἀπ' τὰ παναθύρια τους, τὸν φωνάζνε. Τοὺς λέγει, δὲν ἔχτε τίποτε, νὰ σπάστε γυαλιά, νὰ τὰ βάλτε στὸ μαγκάλι, νὰ γυρίστε μέσα τίς πλάτες σας, θὰ γίντε ὄλο καλά.

Οἱ δράκοι τὸ ἔκαμαν, φώναζαν καὶ μούγκριζαν τότε πιδ πολὺ, κατάλαβαν πὼς ἡ βεζυροκόρη πάλε ἦτανε ποῦ ἔκανε τὸν γιατρὸ κ' ἤθελανε νὰ τὴν ἐκδικηθοῦνε.

Πέρασε λίγος καιρὸς καὶ βλέπ' ἡ βεζυροπούλα ποῦ κάθουντανε στὸ παράθυρο, νὰ περνᾷ ἓνας μὲ τὰ γυαλικά καὶ λέγει τὴ βασίλισσα, βλέπεις βασίλισσά μ', αὐτόνε ; εἶναι ὁ δράκος νὰ τὸν φωνάξουμε. Τόνε φωνάζει καὶ μόλις ἀνέβκε τίς σκάλες τὸν δίν' μιὰ σκουντιὰ καὶ τὸν λέγει, νὰ ἔσένα ποῦ ἤθελες νὰ μὲ κάνης κακὸ καὶ τὸν κατακυλάει κάτ' ἀπ' τίς σκάλες.

"Αμα βγιῆκε ἀπ' τὴν πόρτα τὴ λέγει, θὰ τὸ ποῦμε τὸν βασιλέα, ποῦ θὰ ἔλθῃ ποῦ κατέβκατε κάτω κ' οἱ δύο σας καὶ θὰ σᾶς σφάξη.

"Αμα ἦλθε ὁ βασιλέας, οἱ δράκοι τὸ λένε, ἡ βεζυροπούλα τῶξερε ποῦ ὁ βασιλέας θὰ θύμωνε καὶ κάμνει μιὰ ζαχαρένια κούκλα, ἴδια σάν καὶ κείνη, τὴ βάζει κ' ἓνα σχοινάκι κ' ἅμα τραβοῦσε τὸ σχοινάκι ἔλεγε ναι κ' ὄχι.

Ὁ βασιλέας πάγει στὴν κούκλα ποῦ νόμισε πὼς ἦτανε ἡ βεζυροπούλα καὶ τὴ λέγει, σὺ κατέβασες τὴ βασίλισσα στὶς δράκοι ;

—Ναί.

“Ὡστε τὸ μαρτυρᾶς κι’ ὄλας ;

—Ναί.

—Θὰ τὸ ξανακάνς ;

—“Ὁχι.

“Ὁ βασιλέας θυμωμένος τὴν κόβει τὸ κεφάλι.

“Ἡ βασίλισσα κλαίει καὶ λέγει στὸ βασιλέα, πέρασα τόσο ὥραϊα μ’ αὐτὸ τὸ κορίτσι καὶ σὺ τὸ σκότωσες.

—Μετάνοιωσα, μὰ τί νὰ κάνουμε ἀφοῦ τὸ σκότωσα.

—“Ἄν ἦτανε γερὸ θὰ τὸ σχωρονοῦσες ;

—Θὰ τὸ σχωρονοῦσα.

Τὸν ἔβαλε κι’ ὠρκίσθηκε καὶ βγαίν’ ἢ βεζυροκόρη ποῦ ἦτανε κρυμμένη πίσ’ ἀπ’ τὸν μπερντέ.

Σὲ σχώρεσα τὴν λέγ’ ὁ βασιλὲς γιατί εἶσαι ἔξυπνη, ἢ βασίλισσα τὴν εἶχε πάντοτε κοντά της τὴ βεζυροκόρη κ’ ἔζησαν καλὰ καὶ μεῖς καλλίτερα.

7. Ὁ Βρυσήβουλος.

Τσόρλου

“Ἐνα καιρὸ κ’ ἕνα ζαμάνι μιὰ δράκισσα βλαστήμισε τὸ γιό της νὰ γίν’ σκουλήκα καὶ νὰ πάγη στὴ βρύση, πῆγ’ ἢ γρηὰ νὰ γεμίς’ τὸ σταμνί, πέφτ’ ἢ σκουλήκα μέσα στὸ σταμνί τῆς γρηᾶς, πάγει σπίτι της, βάζει νερὸ στὸ κανατάκι νὰ πιῇ, πέφτ’ ἢ σκουλήκα μέσα καὶ τὴ λέγ, μὲ λένε Βρυσήβουλο καὶ θὰ καθήσω μὲ σένα.

Καλὸ εἶπ’ ἢ γρηὰ.

“Ἡ σκουλήκα μέρα μὲ τὴν μέρα μεγάλωνε, ὁ βασιλὲς τῆς χώρας εἶχε πόλεμο μ’ ἄλλο βασιλέ, λέγ’ ἢ σκουλήκα στὴ γρηὰ, νὰ πὰ νὰ πῆς τὸ βαλέ, ἄμα δὲ μὲ δόσ’ μιὰ ἀπ’ τίς κόρες του θὰ χάσ’ τὸ βασιλείο τ’. Αὐτὸς ὁ βασιλὲς εἶχε τρία κορίτσια.

“Ἡ γρηὰ λέγ’, γὼ δὲ πάγω νὰ τὸ πῶ, σένα τὴ σκούλκα σὲ δίν’ ὁ βασιλὲς κορίτσι ;

Πάλε τὴν ἔστειλε καὶ τὴν ἔλεγε, πᾶνε γρηὰ καὶ πές τον νὰ μὲ δόσ’ τὴ μιὰ τὴ βασιλοπούλα εἰδέ, θὰ χάσ’ τὸ βασιλείο τ’.

Πῆγ’ ἢ γρηὰ καὶ λέγ’ στὸ βασιλέα, βασιλέα μ’, ἔχω ἕνα παιδί κ’ εἶναι σκουλήκα καὶ μ’ εἶπε, νὰ σὲ πῶ νὰ τὸν δόσης τὴ μιὰ τὴ βασιλοπούλα κι’ ἀπὸς θὰ πάγη νὰ πολεμήσ’ νὰ σὲ γλυτώσ’ τὸ βασιλείο σ’.

Φωνάζ’ ὁ βασιλὲς τὴ μεγάλη τὴν κόρ’, δὲ τὸν πέρνει, φωνάζ’ τὴ δευτέρα κι’ αὐτὴ δὲ τὸν πέρνει, φωνάζ’ τὴν τρίτη.

“Ἐγὼ, λέγ’ πατέρα θὰ τὸν πάρω γιὰ νὰ μὴ χάσης τὸ βασιλείο.

“Ἡλθ’ ὁ καιρὸς νὰ κάνε τὴ χαρά, ἢ νύφη ἢ βασιλοπούλα φόρεσε σαράντα πονκάμσι, πῆγαν τὸ βράδ’ νὰ κοιμηθοῦνε, ἔβγαξε ἢ σκούλκα ἀπὸ

πάν' της μιὰ φλούδα, ἔβγαζε κ' ἡ νυφ' ἕνα πουκάμσο, ἔβγαλε ἐκεῖνος σαράντα φλούδες, ἔβγαλε καὶ κείν' σαράντα πουκάμσα καὶ τότε ὁ Βρυσήβουλος ἔγινε ἕνα ὠραῖο παλληκάρι κ' ἔλαμψε σὰν τὸν ἥλιο

Τὸ πρῶτ' ζώνεται τὸ σπαθί, ἀνεβαίνει πὶν' στ' ἄλογο, πάγει πολεμάει καὶ κέρδισε τὸ βασίλειο τοῦ πεθεροῦ τ'. Ὁ Βρυσήβουλος πάλε πῆγε στὸ παλάτι κ' ἔγινε σαραντάπετση σκουλήκα. Ἀρχήνευαν οἱ ἀδελφές οἱ μεγάλες κ' ἔλεγαν ἄ, σασκίνα ¹⁾, πῆρες κείν' τὴ σκουλήκα καὶ κάθεσαι ὄλο μέσα καὶ φυλάγεις, νὰ δγῆ; τί ἔμορφα παλληκάρια πᾶνε στὸ πόλεμο, αὐτὴ δὲ μιλοῦσε. Ὁ ἄντρας της τὴν εἶπε πῶς ἂν πῆς πῶς γίνουμε παλληκάρι τότε θὰ μὲ χάσης καὶ γιὰ νὰ μὲ βρῆς θὰ χαλάσης τρία σιδερένια παπούτσια καὶ τρία σιδερένια δεκανίκια,

Θεὲ νὰ βγοῦνε στὸ δρόμο τὰ παλληκάρια ποῖο θὰ τρέξ' πὶο γλήγορα, ἢ σκουλήκα γίνκε παλληκάρι, στολιστήκε, ἔβαλε τὴ χρυσὴ στολή, ζώσθηκε τὸ σπαθὶ καὶ πάγει, ἡ γυναϊκά τ' βγῆκε νὰ τὸν σιργιανίσ' κ' οἱ βασιλοπούλες οἱ ἀδελφές της τὴ λένε, δγές παλληκάρι σὰν τὸν ἥλιο καὶ σὺ κάθεσαι κλειστή.

Αὐτὸς λέγ' εἶναι ὁ ἄντρας μου, δὲν εἶναι σκουλήκα. Τότες γίνκε ἄφαντος.

Ἡ γυναϊκά τ' παράγγειλε τρία σιδερένια παπούτσια καὶ τρία σιδερένια δεκανίκια, φόρεσε τὸ ἕνα καὶ τρέχ' νὰ βρῆ τὸν Βρυσήβουλο. Πῆγε, πῆγε, χάλασαν τὰ παπούτσια της κ' ἔκατσε σὲ μιὰ βρούσ', πῆγ' ἕνας δράκος νὰ πάρ' νερὸ καὶ τὴ ρωτάει, τί γυρεύεις ἐδῶ ;

— Εἶμαι τοῦ Βρυσήβουλου ἡ γυναῖκα καὶ τρέχω νὰ βρῶ τὸν ἄντρα μ'.

Ἀντίκρου ἦταν ἕνα παλάτι ποὺ κάθονταν δράκοι καὶ τὴν πῆγε ἐκεῖ κ' ἡ μάννα τ' τὴν ἔκουσε μὴ τὴν φᾶνε οἱ ἄλλ' γιοῦδές της. Τὸ βράδ' πῆγαν οἱ δράκοι καὶ τὴ λένε, ἀνθρωπίλα μυρίζ' ποῖόνα ἔχεις ;

— Ὁρκισθῆτε πῶς δὲν θὰ τὴν πειράξετε νὰ σᾶς τὸ φανερώσω.

Ὁρκίσθησαν καὶ τὴν ἔβγαλε. Τὴν καλοδέχτηκαν τὴν φίλεψαν καὶ τὴν ὠδήγησαν νὰ πάγη, νὰ πάγη καὶ κεῖ εἶναι μιὰ βρούση κ' ἀντίκρου ἕνα παλάτι, κεῖ στὴ βρούση νὰ καθήση κ' ἀπὸ κεῖ θὰ τὴν ὠδηγήσῃε τί θὰ κάν' γιὰ νὰ βρῆ τὸν Βρυσήβουλο. Ὁλ' οἱ δράκοι ἦτανε ξαδέλφια.

Ἡ βασιλοπούλα βάζ' ἕνα καινούργιο ζευγάρι σιδερένια παπούτσια καὶ πάγει, πάγει, βρῖσκει μιὰ βρούσ' καὶ κεῖ κάθεται, ἔρχεται ἕνας δράκος νὰ πάρ' νερὸ καὶ τὴ ρωτάει, τί γυρεύεις ἐδῶ ;

— Ἐχασα τὸν ἄντρα μ', τὸν Βρυσήβουλο καὶ τρέχω καὶ τὸν γυρεύω.

Ὁ δράκος πῆγε στὸ σπίτι, τὸ εἶπε τὴ μάννα τ' καὶ τὴν πῆρε στὸ παλάτι καὶ τὴν ἔκουσαν, τὸ βράδ' ἔρχονται οἱ γιοῦδές της οἱ δράκοι καὶ τὴ

1) Λ. Τ. Ἀνόητη;

λένε ἀνθρωπίλα μυρίζει, πύονα ἔχεις κρυμμένο ;

— Ὁρκισθῆτε πού δὲ θὰ τὴν πειράξετε, νὰ σᾶς τὸ πῶ.

Οἱ δράκοι ὠρκίσθησαν καὶ τὴν ἔβγαλε. Τὴν καλοδέχτηκαν, τὴν φίλεσαν, τὴν κοίμασαν καὶ τὸ πρωτὶ τὴν ὠδήγησαν τί νὰ κάνη.

Τὰ παπούτσια τῆς βασιλοπούλας ἔλυωσαν, ἔβαλε τὸ τρίτο σιδερένιο ζευγάρι καὶ πάγει, βρίσκει μιὰ βρύση μπροστὰ σ' ἓνα παλάτι, ἔκατσε στὴ βρύση, τὸ βράδυ πάγ' ὁ ἄντρας τῆς νὰ πάρ νερό, τὴ λέγ' τί θέλς ἔδῶ ;

— Ἐχασα τὸν ἄντρα μ', τὸν Βρυσήβουλο καὶ τρέχω νὰ τὸν βρῶ.

Τότε φανερώθηκε καὶ τὴν εἶπε, δὲ σὲ εἶπα νὰ μὴ μὲ φανερώσης ; καὶ θὰ χαλάσεις τρία σιδερένια ζευγάρια παπούτσια γιὰ νὰ μὲ βρῆς ; καὶ τὴν πῆρε στὸ σπίτι καὶ τὴν ἔκρυψε.

Τὸ βράδ' πάγει ἡ μάγνα τ' καὶ τὸν λέγ', ἀνθρωπίλα μυρίζ', ποιόνα ἔκρυψες ;

— Ὁρκίσ' πὼς δὲ θὰ τὴν πειράξεις νὰ σὲ τὸ πῶ.

Ὁρκίσθηκε ἡ μάγνα τ' καὶ τὴν ἔβγαλε. Ἡ δράκισσα σὰ τὴν εἶδε ἄφρισε ἄπ' τὸ θυμό. Τὸ πρωτὶ τὴν λέγει ἐγὼ θὰ πάγω καὶ θάρτω νὰ εὔρω σκουπισμένα κι' ἀσκούπιστα.

— Πὼς μαθῆ, λέγ' στὸν Βρυσήβουλο, νὰ σκουπίσω κι' ἀσκούπιστα.

— Νὰ πάρς τὴ σκούπα καὶ νὰ βαρέσης μιὰ ἔδῶ, καὶ μιὰ κεῖ καὶ νὰ τὴν ἀφίσης.

Τὸ βράδυ ἤλθ' ἡ δράκισσα κ' εἶδε σκουπισμένα κι' ἀσκούπιστα καὶ θύμωσε, ποιὸς τὴν ὀρμήνεψε καὶ τῶκαμε.

Τὴν ἄλλη μέρα τὴ λέγει γὰ θὰ φύγω καὶ σὺ νὰ σφουγκαρίσης καὶ νὰ γίνε σφουγκαρισμένα κι' ἀσφουγκάριστα. Τὴ λέγ' ὁ Βρυσήβουλος νὰ βρέξῃς ἓνα πανί κι' ἄπ' ἀνάμεσα σφουγκάριζε.

Ἔρτε τὸ βράδ' ἡ δράκισσα ἄφρισε, πάλε ποιὸς τὴν ὀρμήνεψε καὶ τῶκαμε.

Τὸ πρωτὶ σηκώθηκε καὶ τὴ λέγει, γὰ θὰ φύγω καὶ σὺ αὐτὰ τὰ στρώματα θὰ τὰ πλύνῃς καὶ νὰ εἶναι πλυμένα κι' ἄπλυτα καὶ νὰ τὰ γεμίσης πού:ουλα.

Τὴν λέγ' ὁ Βρυσήβουλος πάρε τὰ στρώματα καὶ πᾶνε στὸ ρέμα καὶ χτύπαγε τὸ στρῶμα μ' αὐτὴ τὴ βέργα καὶ φώναζε.

*Πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ πουλιὰ τῆς γῆς,
ὄλα, ὄλα νὰ μαζωχοῦτε.*

Πάγ' ἡ βασιλοκόρη στὸ ρέμα καὶ χτυπάει μὲ τὴ βέργα τὰ στρώματα καὶ φώναγε.

*Πτηνὰ τ' οὐρανοῦ καὶ πουλιὰ τῆς γῆς
ὄλα, ὄλα νὰ μαζωχοῦτε.*

“Όλα τὰ πουλιὰ κατέβκανε καὶ μαδήθηκαν τὰ πούπουλα ἀναμεταξύ τους, ἓνα πὸ τ’ ἄλλο ξεπονπουλίσθηκαν, γιόμωσε τὰ στρώματα καὶ τὰ πῆγε στὸ σπίτι.

Τὸ βράδ’ πάγ’ ἡ δράκισσα, σὺν τὰ εἶδε ὅλα καμωμένα, ἔσκασε ἀπ’ τὸ κακό της κ’ ἔζησαν καλὰ ὁ Βρυσήβουλος μὲ τὴ βασιλοπούλα καὶ μεῖς καλλίτερα.

(Ἄκολουθεῖ)

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ
ΕΛΠΙΝΙΚΗΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗ ΣΑΡΑΝΤΗ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ—ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ—ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Θωμᾶ Ἰωαννίδου, δημοδιδασκάλου : *Δύο στιχουργήματα πρὸς τὸν Μιχαλάκιν βέην Γκιουμουσγκερδάνην*. Ἐν ἔτει 1855 ἐδολοφονήθη ὑπὸ Τούρκων, ἐγκαθέτων ὑπὸ τινος Τούρκου βέη χωροδεσπότη, ὁ Δημήτριος Ἄθ. Γκιουμουσγκερδάνης, νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Μιχαλάκι βέη. Οἱ ἐγκάθετοι εἶχον ὀδηγίαν νὰ δολοφονήσωσι τὸν Βέην, οὗτοι δὲ μὴν κατὰ λάθος ἐφόνευσαν τὸν Δημήτριον, ὅστις τότε ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ του μετέβη ἔφιππος εἰς τὸ ἐν Δερμένδερε παρὰ τῇ Ροδόπῃ ἐργοστάσιόν των ἀμπάδων. Ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ του καὶ πρὸς μνήμην τοῦ δολοφονηθέντος ἀδελφοῦ του ὁ Βέης ἔκτισε τῷ 1856 τὴν φερώνυμον ἀλληλοδιδασκτικὴν σχολὴν τοῦ Δημ. Γκιουμουσγκερδάνη ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ὑπῤωρειῶν τοῦ λόφου τῶν Σχοινοβατῶν (Τζαμπὰς-τεπέ) καὶ κάτωθι ἀκριβῶς τῆς πατρικῆς του οἰκίας· ὑπ' αὐτὰ τὰ τεῖχη τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως, ἣν σχολὴν ἐδωρήσατο τῇ Ἑλληνικῇ κοινότητι Φιλιππουπόλεως, προικοδοτήσας καταλλήλως πρὸς συντήρησίν της, (ἴδε, Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδου, Κῶδιξ Νικηφόρου Φιλιππουπόλεως, «Θρακικά», τόμ. 12ος, ἔτ. 1939, σελ. 127. Εἰς τὸν 16ον τόμον δημοσιευθήσεται τὸ πατριαρχικὸν περὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς σχολῆς σιγίλλιον, ἀρ. 16). Ὁ Βέης πρὸς διευκόλυνσιν τῆς Κοινότητος αὐτὸς ἐφρόντιζε δι' εἰδικῆς ἐφορείας περὶ τῆς συντηρήσεως τῆς σχολῆς μέχρι τοῦ θανάτου του (1880) εἰσπράττων τοὺς τόκους τοῦ διατεθέντος κληροδοτήματος καὶ συμπληρῶν τὰ ἔλλειμματα.

Τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 1859 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Βέη διδάσκαλος τῆς σχολῆς ὁ **Θωμᾶς Ἰωαννίδης** ἐπὶ μίαν διετίαν (ἀπὸ 1 Σεπτ. 1859—30 Αὐγ. 1861) ἐπὶ ἐτήσιῳ μισθῷ 10.000 γροσίων, πληρωτέων τακτικῶς ὑπὸ τοῦ Βέη κατ' ἀναλογίαν εἰς τὸ τέλος ἐκάστης τριμηνίας, μετὰ κατοικίας ἐν τῇ σχολῇ, καυσίμου ὕλης, ὑπηρεσίας καὶ ὕδατος κατὰ συμφωνητικὸν διασφζόμενον ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ οἴκου Γκιουμουσγκερδάνη καὶ φέρον τὰς ἰδιοχείρους ὑπογραφὰς τῶν συμβαλομένων Μιχαήλ Ἄθ. Γκιουμουσγκερδάνη καὶ Θωμᾶ Ἰωαννίδου, συνταχθὲν δὲ καὶ γραφὲν ὑπὸ τοῦ δευτέρου.

Τῇ 1ῃ τοῦ ἔτους 1861 ὁ προμνημονευθεὶς διδάσκαλος ἐστιχούργησεν ὑπὲρ τοῦ εὐεργέτου καὶ προστάτου τῆς εἰρημένης σχολῆς ποίημα, ὅπερ οἱ μαθηταὶ αὐτῆς δι' ἀντιπροσωπείας ἐνεχείρησαν αὐτῷ. Τὸ ποίημα ἀπο-

τελούμενον ἕξ 9 ἑξαστίχων στροφῶν καὶ γεγραμμένον ἐπὶ μεγάλου φύλλου χαρτου διεφυλάχθη παρὰ τῆ οἰκογενεία τοῦ Βέη καὶ ἔχει ὡς ἀκολούθως.

**«Τῷ προσιάτῃ τῆς σχολῆς τοῦ Δ. Γ. Γ. εὐγενεστάτῳ
Μιχαὴλ Βέη Γκιουμούσ-Γκερδάνη.**

1

Νέον ἔτος νῦν ἀρχίζει καὶ ὡς πάντοτε καὶ τώρα
ἀνανεουμέν' ἡ φύσις νέα μᾶς προσφέρει δῶρα,
μαρτυροῦντα τὴν ἀγάπην τοῦ ἐπουρανίου Πλάστου.
πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἐπιγείους ἀναξίους λατρευτάς του.

Νέον ἔτος ἀνατέλλει
καὶ τὸ πᾶν πρὸς τὸν Σωτῆρα νέον ὕμνον ἀποστέλλει.

2

Καὶ ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου, ὁ φωτίζων τὴν ἡμέραν,
καὶ τὸ φέγγος τῆς σελήνης, τὸ καλλύνον τὴν ἑσπέραν,
οὐρανός τε καὶ ἀσιέρες, γῆ καὶ θάλασσα ἐπίσης,
καὶ τὰ ζῶα καὶ τὰ ἄνθη καὶ ἐν γένει πᾶσα κτίσις

ἐκ χειλέων εὐγνωμόνων
τὴν σοφίαν διηγοῦνται τοῦ Δημιουργοῦ τῶν ὄλων.

3

Αἴσθημα εὐγνωμοσύνης μας πληροῖ θερμόν, γενναῖον,
βλέποντας τὴν φύσιν πᾶσαν, δείχνουσαν μὲ τὸν ὠραῖον
καὶ αἰώνιον τῆς νόμον τὴν στοργὴν καὶ τὴν ἀγάπην
τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, πρὸς τὴν πλάσιν πᾶσαν ταύτην,

Αἴσθημα εὐγνωμοσύνης
τὰς ψυχὰς κινεῖ πρὸς δόξαν τοῦ δοτῆρος τῆς εἰρήνης.

4

Ἄδομεν λοιπὸν εἰς τὸν Πλάστην νέους ὕμνους, νέους αἴνους,
πλέκομεν σιεφίλους ἅμα ἐγκωμίων καὶ ἐπαίνους
διὰ τὸν καλὸν προστάτην τῆς σχολῆς μας καὶ γενναῖον
βοηθὸν καὶ εὐεργέτην τῶν μαθητευόντων νέων

καὶ φωστῆρα τῶν ψυχῶν μας,
τὸν ὑπερπληροῦντα πάσας τὰς εὐχὰς τῶν καρδιῶν μας.

5

Ἐὐμενῶς δ' ὁ παντεπόπις ἄς δεχθῆ τὰς ἱκεσίας,
ἄς καὶ καθ' ἑκάστην στέλλει ἕξ εὐγνώμονος καρδίας

ἡ φοιτῶσα νεολαία ἐν τῇ σῇ σχολῇ καὶ δώσῃ.
τὴν ἐξ ὕψους εὐλογίαν καὶ τὰ ἔργα στεφανώσῃ
τὰ ἡμῶν μ' ἐπιτυχίαν
καὶ ζωὴν μακρὰν χαρίσῃ καὶ τιμὰς καὶ εὐτυχίαν,

6

Εἶθε δὲ μὴ καταλάβῃ, λήθη πόποτε οὐδένα,
δὴ τοῦ πατρὸς φιλέτρα, τῆς μητρὸς ποθεινότερα.
εἶν' ἢ πάσχοσ' ἀναξίως καὶ ἐκ προδοτῶν πατρίς μας.
Ἐπερ ταύτης καὶ τὰ πλούτη, τὰς τιμὰς καὶ τὴν ζωὴν μας
να προσφέρῃ ὡς θυσίας
ἕκαστος ἡμῶν ὡς τέκνον τῆς προγονικῆς εὐκλείας.

7

Ὅταν ἡ πατρίς στενάξῃ, ὅταν πάσῃ ἀτιμίας,
ποῖον τέκνον δὲν συμπάσχει, δὲν λογίζει δυστυχίας
τὰ δεινὰ καὶ τὰς κακώσεις καὶ τὴν ἀπομόνωσίν της ;
Ποῖον ἔχουν νοῦν καὶ ὄτα δὲν ἀκούει τὴν φωνὴν της,
ἧτις κρᾶζει λυπημένα :
«βοηθεῖτε, βοηθεῖτε» πρὸς τοὺς πάντας, πρὸς καθένα ;

8

Σὺ τό προσφιλές της τέκνον, ὁ πρωτότοκος υἱός της,
Σὺ καὶ εἰς τὰς δυστυχίας τρέχων πρῶτος βοηθός της,
εἶθε εἰς Ἐσὲ να δώσῃ ὁ Θεὸς τὴν εὐτυχίαν,
ν' ἀπαλλάξῃς τὴν πατρίδα ἀπὸ πᾶσαν δυστυχίαν,
θεραπεύων τὰς πληγὰς της,
ἀποδίδων δὲ εἰς ταύτην τὰς προγονικὰς τιμὰς της.

9

Φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης, φόρον τῆς εὐχαριστίας,
τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις ἀπ' εὐγνώμονος καρδίας
δέξον εὐμενῶς προστάτα. Αἰωνίως θ' ἀγαπῶμεν
καὶ μὲ σεβασμὸν συνάμα εἰς τὸν νοῦν θ' ἀνακαλῶμεν
τὸν προστάτην τῆς παιδείας,
τὸν ἡμᾶς, τὰ μικρὰ τέκνα, σφόσαντα ἐξ ἀμαθείας.

Οἱ μαθηταὶ τῆς σχολῆς τοῦ ἀειμνήστου Δημητρίου Γκιουμουσγκερδάνη
εὐγνωμονοῦντες ἀποστέλλουσιν».

Ὁ στιχουργὸς διδάσκαλος, ὡς φαίνεται, ὑπέπεσεν ὕστερον εἰς τὴν

δυσμένειαν τοῦ Βέη ἔνεκα πλεονεξίας καὶ ἐξεβλήθη τῆς θέσεώς του. Ὅθεν τῇ 1η τοῦ ἔτους 1865 γράφει πρὸς αὐτὸν ἄλλοθεν τὸ ἀκόλουθον στιχουργημα αἰτούμενος συγγνώμην, ἧς πάντως ἔτυχε, διότι ἄλλως δὲν θὰ διωρίζετο ὑπὸ τῆς Κοινότητος διευθυντῆς τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς σχολῆς τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἣν διηύθυνε μέχρι τοῦ 1878. Τὸ ποίημα ἀποτελούμενον ἕξ ἕξ πενταστίχων στροφῶν καὶ φυλαττόμενον παρὰ τῇ αὐτῇ οἰκογενεῖα ἔχει ὡς ἑξῆς :

**«Τῷ εὐγενεστάτῳ κυρίῳ μοι Μιχαῆλ Βέη Γκιουμουσ-γκερδάνη
διὰ τὸ νέον ἔτος 1865.**

1

Τελευταῖος ἴσως πάντων ἔρχομαι νὰ Σ' ἐνοχλήσω,
τὰς εὐχὰς μου νὰ Σοῦ πέμψω, καίτοι μισηθεὶς
ἢ ἀδίκως ἢ δικαίως, τοῦτο θὰ τὸ λησμονήσω,
μόνην ἀμοιβὴν μου θέλω : Μὴ με λησμονῆς !
Μὴ με λησμονῆς !

2

Ναί ! Ἡ ἀπληστία μ' ἔχει φοβερὰ ζημιωμένον !
Μοῦ προσήψαι ἄχαρίστου ὄνομα κακόν.
Καὶ ἀντὶ παρηγορίας τοῦτο μ' ἔχει πληγωμένον
τὴν μνησικακίαν εἶδον ! Ὡ αὐτὸ δεινόν !
Ἀληθῶς δεινόν !

3

Εἰς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς μου εὐρ' ὁ νοῦς μου δυσχεραίνων
λίθον μέγαν, καὶ προσκόψας, μ' ἔρριψε εἰς τὴν γῆν !
Καλὸν εἶναι νὰ παρέλθῃ ἡσυχος ὁ διαβαίνων
καὶ δύο λόγους παρηγόρους νὰ μὴ δώσ' ὡς ἀρωγὴν ;
Μίαν ἀρωγὴν ;

4

Εὐτυχῆς εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις εἰς τὸν δυστυχοῦντα
δύναται νὰ ἐπεκτείνῃ χεῖρα βοηθόν !
Ἡ ζωὴ τοῦ εὐφροσύνης καὶ τὸν κόσμον ἐπαινοῦντα
θὰ ἀφήσῃ ἀναβαίνων πρὸς τὸν οὐρανόν,
καὶ πρὸς τὸν Θεόν.

5

Ἐλαχες τὴν μοῖραν ταύτην. Εἶθε νὰ διατηρήσῃ

ὁ Θεὸς καὶ τὴν ζωὴν σου καὶ τοὺς θησαυροὺς !
τὴν τιμὴν δὲ καὶ τὴν δόξαν καὶ τοὺς φίλους σου ν' ἀξήση,
τοὺς βλαστοὺς σου δ' ἀναδείξῃ ἄνδρας ἀγαθοὺς,
ἀληθῶς κλεινοὺς.

6

Ταῦτα Σ' εὔχεται μακρὰν Σου εὐρισκόμενος ὁ ξένος,
ὅστις ἄλλοτε Σοῦ ἦτο λίαν προσφιλής·
ἀλλὰ ἔπταισε καὶ τώρα εἶναι μετανοημένος,
κι' ἀφοῦ Σοῦ ζητεῖ συγγνώμην, μὴ τὸν λησμονῆς,
Μὴ τὸν λησμονῆς !
Θ. Ἰ(ωαννίδης).».

Κ. ΜΥΡΤ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗΣ

Αἶνος. "Εβρος ποταμός. Ἐν συνεχείᾳ τῶν ὄσων περὶ Ἐβρου ἔγραψεν ὁ ἱατρὸς κ. Ἀχ. Σαμοθράκης εἰς τὸν Π' τόμον τῶν «Θρακικῶν» (σελ. 33—55) ἀναγράφομεν ὅσα ὁ Α. Viquesnel ¹⁾ ἀναφέρει.

Ἐπιπέδον τῆς Αἴνου, εἰς τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ἐβρου δὲν ἔχει βάθος περὶ τὸ ἴσον ἀπὸ 35 ἕως 70 ἑκ. μ. Τὰ ἀτμόπλοια στιματοῦν εἰς μίαν σχετικὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν λιμένα. Περιμένουν νὰ γαληνεύσῃ τελείως ἡ θάλασσα, διὰ νὰ κατορθώσουν, μὲ τὰς σχεδίας, τὸ φόρτωμα καὶ τὸ ξεφόρτωμα τῶν ἐμπορευμάτων. Ὁ ἐλάχιστος ἄνεμος ἀνατρέπει τὰς σχεδίας ἢ τὰς ἐκθέτει νὰ κτυπῶνται ἀπὸ τὰ κύματα. Αἱ μικραὶ βάρκαι ποῦ κατεβαίνουν ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν πρὸς τὴν Αἴνον, παρ' ὅλον τὸ ἀσθενὲς τοῦ ρεύματος δὲν δύνανται νὰ ὑπερπηδήσουν τὰ κύματα . . .

Ἡ ἐλαττωματικὴ ροὴ τοῦ ποταμοῦ εἰς τὴν ἐκβολὴν ἔφερε τὸ μοιραῖον κτύπημα εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς Αἴνου, τῆς ὁποίας ὁ πληθυσμὸς ἤδη δεκατισμένος ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1837, εὐρίσκειται ἀκόμη ἐκτεθειμένος εἰς τὰς ἀπωλείας ἀπὸ τὸν πυρετόν, τὰς ὁποίας αὐξάνουν τὰ μιάσματα τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὰ γειτονικὰ ἔλη.

Ὁ σουλτᾶνος Ἀβδουλ Μετζίτ, συγκεκινημένος ἀπὸ τὰ παράπονα τῶν ἐμπόρων τῆς Ἀδριανουπόλεως, διέταξε τὴν μελέτην τῶν διαφορῶν προτεινομένων σχεδίων, μὲ τὸν σκοπὸν ν' ἀποβῇ ἢ Μαρίτζα πλώϊμος, εἰς ὅλον τῆς τὸ μῆκος καὶ ὁ λιμὴν τῆς Αἴνου εὐπρόσιτος εἰς πλοῖα μεγαλειτέρας χωρητικότητος. Ὁ κ. Poirel, μηχανικὸς διευθυντὴς τῶν λιμένων καὶ τῶν ὁδῶν, τὸν ὁποῖον συνηντήσαμεν ἐπὶ τόπου, ὅτε ἡσχολεῖτο μὲ τὰς προ-

1) Voyage dans la Turquie d'Europe. Description Physique et Géologique de la Thrace. Paris 1868, τόμ. I, σελ. 268, 334—335.

καταρτικὰς μελέτας, ἐξέθεσε τὰ πορίσματα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ κυβέρ-
νησις δὲν ἔδωκε οὐδεμίαν συνέχειαν. Οἱ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἔμποροι
ἦσαν πρόθυμοι νὰ ὑποστυῶν θυσιάς διὰ νὰ συντελέσουν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν
τῆς ἐπιχειρήσεως. Τὸ χροῖμα ἐδόθη ἀνωφελῶς. Δῆλωσις γενομένη παρὰ
τοῦ Σουλτάνου ἔλεγε «ὅτι τίποτε εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ ἠμπόδιζε τὴν ἐλευ-
θέραν ναυσιπλοίαν εἰς τὴν Μαρίτζαν»

Παρ' ὄλην τὴν ἔμφραξιν ὑπὸ τῆς ἄμμου τοῦ λιμένος της καὶ παρ' ὅ-
λους τοὺς πυρετούς, οἱ ὅποιοι δεκατιζοῦν τὸν πληθυσμὸν της, ἡ Αἴνος
παραμένει ἀκόμη τὸ μᾶλλον σημαντικὸν ἐπίγειον τῆς μεσημβρινῆς παρα-
λίας τῆς Θράκης.

Αἱ πληροφοροῖαι τὰς ὁποίας συνεκεντρώσαμεν διὰ τὸ ἐμπόριον τῆς
Αἴνου μᾶς ἀνεκινώθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Pierre Vernazza, προξενικοῦ πρά-
κτορος τῆς Γαλλίας, ὁ ὁποῖος εὐηρεστήθη νὰ μᾶς παράσχη ἐγκάρδιον φι-
λοξενίαν. Αἱ πληροφοροῖαι αὗται ἀναφέρονται εἰς τὸ ἔτος 1847, καὶ δὲν
ἀφοροῦν ἢ μερικὰ ἐμπορεύματα τῆς ἐξαγωγῆς.

Ἡ σιγὴ τῶν «Faits Commerciaux» ὡς πρὸς τὸν λιμένα τῆς Αἴνου
μᾶς παρακινεῖ εἰς τὸ νὰ τὰς δημοσιεύσωμεν παρ' ὄλον τὸ ἀτελές των.
Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς διελεύσεώς μας ἐκ τῆς Αἴνου, τὸ 1847, αἱ ποσότη-
τες τῶν δημητριακῶν αἱ ὁποῖαι ἔφθασαν διὰ τοῦ Ἑβρου, μᾶς εἶπεν τὸ
αὐτὸ πρόσωπον, ἀνῆρχοντο περίπου εἰς 1.500.000 κιλὰ., δηλ.

σίτος σκληρὸς καὶ μαλακὸς περίπου	1.000.000 κιλὰ
σίκαλη, κριθὴ καὶ καλαμπόκι περίπου	500.000 »

Ὁ μαλακὸς σίτος προέρχεται μόνον ἀπὸ τὴν Φιλιππούπολιν, ὁ σκλη-
ρὸς σίτος ἀπὸ τὴν αὐτὴν περιφέρειαν καὶ ἀπὸ ὄλα τὰ σημεῖα τῆς κοι-
λάδος.

Τὸ κριθάρι δὲν ἀποστέλλεται ἔνεκα τῶν ἐξόδων ἢ εἰς μικρὰς ἀπο-
στάσεις. Τὸ καλαμπόκι φθάνει ἀπὸ τοὺς καζάδες Χάσκοϊ, Τσιρπὴν, Ἑσκι
Ζαγρὰ κλ.

Αἱ ποσότητες αὗται τῶν δημητριακῶν προοριζόμεναι διὰ τὴν ἐξαγω-
γὴν ὑπερβαίνουν σημαντικῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν προηγουμένων ἐτῶν.

Πρὸ τοῦ 1847, ὁ ἀριθμὸς ἐποίκιλλε ἀπὸ 300.000 κιλὰ ὡς 400.000.
Ἡ στιγμιαία αὔξεις, εἰς τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν τοῦ λιμένος εἶνε ἀποτέ-
λεσμα τῶν γενομένων ἀγορῶν, διὰ λογαριασμὸν τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνά-
μεων, αἱ ὁποῖαι ἐζήτησαν τὰ ἀναγκαῖα σιτηρὰ, διὰ νὰ ἰσοσκελίσουν τὴν
παραγωγὴν καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς καταναλώσεως. Ἀλλὰ σχεδὸν ὄλα αἱ
ἀγοραὶ συνομολογοῦνται εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τὴν Φιλιππούπολιν
κλ. Ἡ Αἴνος κατὰ τὸ 1847 δὲν ἐπώλησε ἢ 150—200000 κιλὰ δημητρια-
κῶν, δηλ. περίπου 50000 κιλὰ περισσότερα τῶν προηγουμένων ἐτῶν.

Ἡ πόλις αὐτὴ λοιπὸν ἔχει ἀσήμαντον ἐμπορικὴν σπουδαιότητα, καὶ

δὲν εἶνε ἢ ἡ σκάλα τῆς φορτώσεως τῆς ὑδρογραφικῆς λεκάνης τῆς Μαρίτζας καὶ μάλιστα τῆς Ἀδριανουπόλεως, τοποθετημένη εἰς τὸ κέντρον τοῦ λεκανοπεδίου.

Ὁ ἀκόλουθος πίναξ δίδει τὰς τιμὰς τῶν δημητριακῶν (παραδοτέων εἰς τὸ κατάστημα) τὸ 1847, συγκρινομένας μὲ τὰς τῶν προηγουμένων ἐτῶν

Πρῶτον τρίμηνον τοῦ 1847	Προηγούμενα ἔτη
Σιτάρι μαλακὸ τιμὴ κατὰ κιλὸν 22—23 γρ.	ἀπὸ 8—10 γρ.
Σιτάρι σκληρὸ » » » 22—28 »	14—17 »
Κριθάρι » » » 7—10 »	6—7 »
Σίκαλη » » » 15—16 »	5—7 »
Ἀραβόσιτος » » » 18—28 »	5—7 »

Τὰ μικρὰ ἔξοδα φορτώσεως, τὰ συνήθη ἔτη, ἀνῆρχοντο εἰς 30 παράδες τὸ κιλὸ δι' ὅλα τὰ δημητριακά. Συμπεριλαμβάνοντο, ἢ ἀποθήκευσις, ἢ προμήθεια τοῦ ἐμπόρου τοῦ ἐπιφορτισμένου νὰ παρακολουθήσῃ τὴν φόρτωσιν κλ. Τὸ 1847, τὰ αὐτὰ ἔξοδα δὲν ἦσαν σταθερά· ἐκυμαίνοντο μὲ τὰς δυσκολίας τῶν διαφόρων ἡμερῶν τῆς φορτώσεως, καὶ τὰς μεγάλας ἢ μικρὰς ποσότητας τῶν ἐμπορευμάτων πρὸς ἐξαγωγήν, μεταξὺ 1 καὶ 3 γρ.

Ἄλλα κυριώτερα ἐμπορεύματα τὰ ὅποια ἐφορτώνοντο ἀπὸ τὴν ΑἼνον: **Καπνὸς**: 300000—400000 ὀκάδες, συλλεγμένος ἀπὸ τοὺς καζάδες τῆς ΑἼνου, τοῦ Φερεδζίκ, τῆς Κεσσάνης, τῶν Ὑψάλων, τοῦ Διδυμοτείχου κλ. καὶ τοῦ ὁποίου ἡ τιμὴ ἐποίκιλλε ἀπὸ 50 παράδες ἕως 3 γρ. τὴν ὀκάν (μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐξόδων μεταφορᾶς).

Ἀλατισμένα ψάρια τῆς ΑἼνου (ΑἼνος βαλιγι) 1) 100000—200000 ὀκάδες πρὸς 60—70 παράδες τὴν ὀκά. Μὲ τὰ ἔξοδα ἀλατίσεως, ξηράσεως καὶ καπνίσματος ἐν ὄλφ 3 γρ. τὴν ὀκά.

Ἄλας. Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἄλατος εἶναι μονοπώλιον, τοῦ ὁποίου ἡ παραχώρησις ἠγοράσθη ἀπὸ ἓνα γαιοκτῆμονα. Ἡ πώλησις τοῦ ἄλατος εἰς τὴν ΑἼνον δύναται νὰ ἀνέλθῃ ἀπὸ 600000 ἕως 900000 ὀκάδας, μὲ τιμὴν τῶν 5—6 παράδων κατ' ὀκάν. Σχεδὸν ὅλον αὐτὸ τὸ προῖον προορίζεται διὰ τὴν κατανάλωσιν τῶν γειτονικῶν καζάδων.

Βδέλλαι. Ἡ ἀλιεῖα τῶν βδελλῶν εἶναι ὁμοίως μονοπώλιον. Ἡ πώλησις δὲν γίνεται εἰς τὴν ΑἼνον, ἢ ὁποία χρησιμεύει μόνον ὡς σκάλα καὶ ἐξάγει 100—200 ὀκάδες μὲ τιμὴν 100—150 γρ. κατ' ὀκάν.

Πήλινα σκεύη καὶ Ἀργίλλος, διὰ τὴν συσκευασίαν τῶν ἐξαγομῶν βδελλῶν.

1) Δ. Τ. Ψάρια ΑἼνου. Πρὸκειται περὶ τῶν λικουρίνων ἢ αἰνίτικων.

**Μαλλί. Μέταξα. Δέρματα βουβάλων και ἀγελάδων. Ξύλο διὰ κα-
τασκευὴν πλοίων.** Εἰς ποσότητας ἀπροσδιορίστους.

Τυριά. Ἀποστελλόμενα εἰς τοὺς λιμένας τῆς Τουρκίας.

Κρασί. Ρακί και Ξύδι. Τὰ προϊόντα αὐτὰ συγκομιζόμενα εἰς μικρὰς ποσότητας ἀπὸ τὰ περίχωρα τῆς Αἴνου, καταναλίσκονται εἰς τὴν πόλιν και πωλοῦνται εἰς τὰς ἀκολουθούσους τιμὰς :

Κρασί 25—30 παράδες τὴν ὀκά.—Οὐζο 3—4 γρ. τὴν ὀκά.—Ξύδι 15—20 παράδες τὴν ὀκά.

Σελ. 336.—Ἡ Μαρίτσα πλώϊμος μέχρι τῆς ἐκβολῆς της κατὰ τοὺς μῆνας Μάϊον, Ἰούνιον, Ὀκτώβριον, Νοέμβριον, Δεκέμβριον εὐκολύνει τὴν παραλαβὴν και ἀποστολὴν τῶν ἐμπορευμάτων.

Ἄλλοτε τὰ ἀτμόπλοια τῆς Αἴνου ἀνήρχοντο τὸν ποταμὸν μέχρι τῆς Ἀδριανουπόλεως μεταφέροντα ἀπὸ 80—350 στατῆρας. Ἦδη τὸ διάστημα ἀπὸ Αἶνον εἰς Φερεδζικ δὲν δύναται νὰ διασχισθῆ ἢ ἀπὸ βάρκας μικροῦ βυθίσματος. Οἱ μεγάλες βάρκες σταματοῦν πλησίον τῆς τελευταίας αὐτῆς πόλεως, ὅπου ἐνεργεῖται ἡ μεταφορὰ τῶν ἐμπορευμάτων.

Οἱ γεωγράφοι ¹⁾ παρουσίαζον μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, εἰς τοὺς χάρτας ἓνα κόλπον εἰσχωροῦντα εἰς τὴν ξηρὰν και περιλαμβανόμενον μεταξὺ Αἴνου, Feredjik και Κεσσάνης.

Τώρα αὐτὸς εἶναι λειμῶν, μὲ ἔλη διεσπαρμένος κατὰ τὸ θέρος, και πολ-
λάκις τὸν χειμῶνα πλημμυρούμενος. Ὅταν διερχώμεθα ἀπὸ τὸ Souloudja (Fakirma τῶν Ἑλλήνων) Ν. Δ. τῆς Κεσσάνης, ἓνας γέρον μᾶς ἔλεγε ὅτι τὸ χωρίον Khiz Karan, εὗρισκόμενον εἰς τοὺς δυτικούς πρόποδας τοῦ ὄρους Herdelez tēpē ὠνομάσθη οὕτω (ἀπαχθεῖσα κόρη) ἀπὸ τὰς ἀπαγωγὰς τῶν κοριτσιῶν τὰς ὁποίας ἐνήργουν οἱ κουρσάροι και εἰς αὐτὸ τὸ χωρίον, μὲ τὴν βοήθειαν τῶν βαρκῶν των. Προσέθεσε ὅτι ὅταν ἦτο παιδί ἤκουσε νὰ ὀμιλοῦν δι' αὐτὰς τὰς ἀπαγωγὰς, ἀπὸ γέροντα, ὁ ὁποῖος ἦτο μάρτυς. Οὕτω κατ' αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν, αὐτὸ θὰ ἐγένετο πρὸ ἑνὸς τοῦλάχιστον αἰῶνος (ἀπὸ τοῦ 1847) ὅτε ὁ κόλπος ἀπέβη δυσπλώϊμος εἰς τὰς βάρκας.

Ἐκεῖνο ποῦ εἶναι θετικὸν εἶναι ὅτι ἡ ἀμμόχωσις τοῦ λιμένος τῆς Αἴνου, εἶνε πολὺ πρόσφατος και προεκλήθη ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ροῦ τῆς Μαρίτζα, ὁ ὁποῖος ἐξέβαλλε εἰς τὴν θάλασσαν.

Ὁ ποταμὸς διανοίγων κοίτην νοτιώτερον, μετέφερε ἀπὸ τότε σχεδὸν ὄλην τὴν χωμάτωσιν εἰς τὸν λιμένα τῆς Αἴνου, ὁ ὁποῖος ἤδη παραμένει ἄχρηστος.

1) Αὐτ. τόμ. II σελ. 298.

*Στατιστικὴ Πίνακες τῶν ἐκκλησιῶν, ἀγιασμάτων, ἱερέων,
τοῦ Οἰκουμενικοῦ*

Ἐκ τῶν Γ' τόμον τοῦ Ἡμερολογίου τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρω-
δημοσιεύομεν τὸ μέρος τῶν Στατιστικῶν Πι-

Μητρόπολις	Ἔδρα Ἐπαρχίας	Ἐκκλησίαι	Ἀγιάσματα	Ἱερεῖς
3 Ἡρακλείας Γρηγόριος	Ραιδεστός	--	—	—
8 Δέρκων Καλλίνικος	Θεραπεία	44	60	46
10 Ἀδριανουπόλεως Κύριλλος	Ἀδριανούπολις	68	οὐδέν	101
22 Φιλιππουπόλεως Φώτιος	Φιλιππούπολις	27	—	68
28 Διδυμοτείχου Φιλάρετος	Διδυμότειχον	55	4	96
32 Αἴνου Λεόντιος	Δεδὲ ἀγάτς	19	1	21
35 Μεσημβρίας Ἄνθιμος	—	—	—	—
37 Βιζύης Νικόδημος	—	25 καὶ 1 μονή	21	43
38 Ἀγχιάλου Βασίλειος	—	—	—	—
40 Μαρωνείας Νικόλαος	—	—	—	—
41 Σηλυβρίας Διονύσιος	—	—	—	—
42 Σαῶσαγαθουπό- λεως Δωρόθεος	—	9	—	10
43 Ξάνθης Ἰωακείμ	Ξάνθη	—	—	—
44 Γάνου καὶ Χώρας Κωνσταντίνος	Χώρα	—	—	—
66 Λιτίτσας Νικηφόρος	Ἐορτάκιοι (Ἀδριανου- πόλεως)	20 καὶ 1 μονή	—	24
76 Καλλιουπόλεως Ἱερώνυμος	Καλλίπολις καὶ Μάδυ- τος	30	10	40
79 Σαράντα Ἐκκλη- σιῶν Ἄνθιμος	Σαράντα Ἐκκλησίαι	—	—	—
80 Τυρολόης	—	—	—	—

*σχολῶν, διδασκάλων καὶ μαθητῶν τῶν ἐρηῶν μητροπόλεων
Πατριαρχείου.*

πικῶν Καταστημάτων [Κ/πόλεως] 1907 [ἔτος Γ'] σελ. 100—109,
νάκων τὸ ἀφορῶν τὰς Θρακικὰς μητροπόλεις.

Σχολεῖα	Διδάσκαλοι	Διδασκάλ.	Μαθηταὶ	Μαθήτριαι	ἐν ὅλῳ
120 ἐξ ὧν τὰ 45 παρθεναγωγεία	121	45	4736	1863	6599
65, ἐξ ὧν 1 ἡμιγυ- μνάσιον	59	23	2265	1075	3340
97, ἐξ ὧν 1 γυμνά- σιον καὶ 1 ἡμιγυ- μνάσιον	122	75	5597	3557	9154
38 ἐξ ὧν 2 γυμνά- σια	60	34	2280	1540	3820
62	72	12	3798	782	4580
9	11	11	500	200	700
—	—	—	—	—	—
30	27	12	1142	584	1726
—	—	—	—	—	—
28	32	20	1546	912	2458
—	—	—	—	—	—
8	11	4	550	150	700
32 ἐξ ὧν 2 ἡμιγυ- μνάσια	35	24	1560	1393	2953
13	17	7	—	—	1405
25	23	7	1056	407	1463
15	27	7	1585	600	2185
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—

Διοικητική διαίρεσις Θράκης τοῦ 1910. Ἐκ τῆς ἐπισήμου Ἐπετηρίδος τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους «Σαλναμέ Λεβλέτι Ἀλιέ Ὀσμανιέ» τοῦ 1326—1910 δημοσιεύομεν τὰ τῆς διοικητικῆς διαιρέσεως τῆς Θράκης, με σημείωσιν τῶν εἰς ἐκάστην ὑποδιοίκησιν ὑπαγομένων χωρίων καὶ τσιφλικίων, ὡς καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν χριστιανῶν διοικητῶν ἢ βοηθῶν διοικητῶν. Αἱ πλείσται τῶν ὑποδιοικήσεων ἐκτὸς τῶν ἀπ' εὐθείας ἐξ αὐτῶν ἐξαρτωμένων χωρίων εἶχον καὶ τοὺς δήμους (ναχιέδες), ἐκ τῶν ὁποίων ἐξηηρτῶντο χωρία καὶ τσιφλίκια.

Σελ. 689 Νομὸς Πρωτευούσης

Ἐποδιοίκησις [καίμακαμλικ] Κιουτσοῦκ Τσεκμετζέ

Τάξις 1η. Ἔδρα Μακροχώριον

Ἐπαγόμενοι Δῆμοι,	Χωρία	Τσιφλίκια
Κιουτσοῦκ Τσεκμετζέ	20	
Σοῦ γιολοῦ	10	1
Ρουμελί φαναρί	5	1
	<hr/> 35	<hr/> 2

Σελ. 894—895 Νομὸς [Βιλαέτι] Ἀδριανουπόλεως

Σελ. 896—897

Ἰσκτάρτ	38	1
Ἀδὰ	14	1
Τσοῦκε	44	1
	<hr/> 96	<hr/> 3

Σελ. 898 Ἐποδιοίκησις Μουσταφᾶ πασα (τάξις 1η)

Τσερμέν	19	1
Σελπουκέν	10	1
Λέφκε	14	1
	<hr/> 53	<hr/> 3

Ἐποδιοίκησις Κιρδζαλι (Τάξις 1η)

Κιρδζαλι	15	1
Σελνλάρ	9	1
Κεραιλάρ	8	1
Ὀσμάν πασαλάρ	8	1
	<hr/> 40	<hr/> 4

	Χωρία	Τσιφλίκια
ἐκ μεταφ.	40	4
Χαβαδζιλάρ	9	1
Γιεχιαλι	9	1
Σαμπάν	10	1
Γκαπιρβά	16	1
Κιρ βέτιτζι βιραν	10	1
	<u>94</u>	<u>8</u>

Σελ. 898—899 Ὑποδιοικήσις Δέσρ ἐργκίνε (Τάξις 2α)

Βοηθὸς ὑποδιοικητοῦ Γιώργη Ζαφειρόπουλος ἐφέντης

Τσοῦπ	32	1
Ἄτα	26	1
Ἰμπρικότεπέ	9	1
	<u>67</u>	<u>3</u>

Σελ. 899 Ὑποδιοικήσις Διδυμοτείχου (Τάξις 2α)

Βοηθὸς ὑποδιοικητοῦ Παναγιώτης Χατζόπουλος ἐφέντης

Κούλελι μπουργάζ	15	1
Κιρτζά δζελλιλ	14	1
Καρά κλίσια	12	1
Σαλνίκ	6	1
	<u>46</u>	<u>4</u>

Ὑποδιοικήσις Ὀρτάκιοι (Τάξις 2α)

Μάνδριτζα	14	1
Καμπά ἀγάτς ἐρνπουτ	20	1
Μαχμουτλή	9	1
Τεμιολάρ	16	1
Σαρι χαζιο	16	1
	<u>75</u>	<u>5</u>

Σελ. 900 -901 Ὑποδιοικήσις Χάφζα (Τάξις 3η)

Χαφσά	29	
Κιρδζε Σαλιχ	6	1
	<u>35</u>	<u>1</u>

Διοικήσις (σανδζάκ) Γκιουμουλτζίνας (Τάξις 3η)

Ἔδρα	56	1
Εἰς μεταφ.	56	1

	Χωρία	Τσιφλίκια
ἐκ μεταφ.	56	1
Σαρχανί	48	1
Μαρώνεια	18	1
Κιραϊ δζεδι	19	1
Γισί	29	1
Σέχ δζιμιμά	71	1
Κερλί	33	1
Τσικάλ	18	1
	<hr/>	<hr/>
	289	8

Σελ. 902 Ὑποδιοίκησις Σουλτάν γερι (Τάξις 1η)

Σουλτάν γερι	25	1
Ἄδὰ	15	1
Καβί	35	1
Τασλί	27	1
Τεκέ	18	1
Μουστανλί	23	1
	<hr/>	<hr/>
	143	5

Ὑποδιοίκησις Ἄλι Τσελεμπή (Τάξις 1η)

Ἄλι τσελεμπή	3	
Πίλασι	1	1
Ἄσιμλάν	10	1
Πάσοβικ	8	1
Σουκιουζικ	5	1
Τσιτάκ	3	1
Τόζ μπεράν	6	1
Καρσιλί	5	1
	<hr/>	<hr/>
	41	7

Σελ. 902—903 Ὑποδιοίκησις Εἰάνθης (Ἰσκέτζε) (Τάξις 2α)

Εἰάνθης	13	
Γιένιτζε	33	1
Τζελεμπλή	16	1
Σακάφ κιγιά	17	1
Γεσί ὄρὰν	9	1
Γενί κοῦ	14	1
	<hr/>	<hr/>
	102	5

Σελ. 903 Ἐγρι δερι (Τάξις 2α)

	Χωρία	Τσιφλίκια
Ἐγρι δερε	10	
Δαούτ	8	1
Ντολαστιρ	5	1
Χουτασλι	9	1
Μουσκουλου	22	1
Κιουτσουκ Βίρα	13	1
	<hr/>	<hr/>
	67	5

Σελ. 903—904 Ὑποδιοίκησις Νταρι δερι (Τάξις 2α)

Νταρι δερι	21	
Σαχὺν	5	1
Ἐκικιάρ	4	1
	<hr/>	<hr/>
	30	2

Σελ. 904 Διοίκησις 40 Ἐκκλησιῶν (Τάξις 1η)

Ισκιούπ	6	1
Καβακλή	9	1
Πολή	7	1
Κουγιού	8	1
Μπουνάρ χισάρ	18	1
Κοκτζιγιάρ	16	1
	<hr/>	<hr/>
	64	6

Σελ. 904—905 Ὑποδιοίκησις Τυρονόβου (Τάξις 1η)

Βοηθὸς ὑποδιοικητοῦ Τουκιδίδι ἐφέντη [Θουκιδίδης Δημητριάδης]

Ἄραμίτκ	5	1
Δενίζ ὀπά	7	1
Δερε δζεδι	6	1
Δζικάντζ	6	1
	<hr/>	<hr/>
	24	4

Σελ. 905. Ὑποδιοίκησις Ἀγαθουπόλεως [Ἄκταπόλ] (Τάξις 2α)

Βοηθὸς Ὑποδιοικητοῦ

	14	1
Ὑποδιοίκησις Λουλὲ Μπουργάζ (Τάξις 2α)		
Λουλὲ Μπουργάζ	32	
Μπουγιούκ Καριστιράν	19	1
Ἀχμέτβει	7	1
	<hr/>	<hr/>
	58	2

Σελ. 906. Ὑποδιοικήσις Βιζύης (Τάξις 2α)

Βοηθὸς ὑποδιοικητοῦ Νισάν Ἀκὰχ ἐφέντη

	Χωρία	Γσιφλίκια
Βίτζα	12	1
Χάσ μπογά	13	1
Ἐβρενιτζέ	2	1
Γκιεκετζι	2	1
Σαράϊ	21	1
	<u>50</u>	<u>5</u>

Ὑποδιοικήσις Μηδείας (Τάξις 3α)

Ὑποδιοικητῆς Γιάννη ἐφέντη [Μουτεβελλῆς]

Μήδεια	5	
Σαμακόβ	2	1
	<u>7</u>	<u>1</u>

Σελ. 906—907 Ὑποδιοικήσις Μπαμπάεσκη (Τάξις 3η)

Μάνδρα	11	1
Καραδζαχαλιλ	11	1
Τσενκερλή	9	1
	<u>31</u>	<u>3</u>

Σελ. 907 Διοικήσις Δεδέ Ἀγάτς (Τάξις 2α)

Βοηθὸς Διοικητοῦ Ἀντοάν Μπιλοῦρ ἐφέντη

Μουκρι (Μάκρη ;)	13	1
Φερετζικ	10	1
Σαχινλάρ	10	1
Τουγάνχασάφ	9	1
Σαματρικ (Σαμοθράκη)		1
	<u>42</u>	<u>5</u>

Σελ. 907—908 Ὑποδιοικήσις Αἴνου (Τάξις 3η)

Κοτζὰ ἔλι

18 1

Σελ. 908 Ὑποδιοικήσις Σουφλίου (Τάξις 3η)

Βοηθὸς ὑποδιοικητοῦ Μενέλαος ἐφέντη

Σουφλί	4	
Ὑψαλα	14	1
Πισμάν	7	1
Εἰς μεταφ.	<u>25</u>	<u>2</u>

	Χωρία	Τσιφλίκια
ἐκ μεταφ.	25	2
Πετικλή	23	1
Ἐτὲ	12	1
Κανπαρλέρ παλιὰ	28	1
Δερβέντ κελίρ	22	1
	<u>110</u>	<u>6</u>

Σελ. 908—909 Διοίησις Ραιδεστοῦ (Τάξις 3η)

Βοηθὸς Διοικητοῦ Κλεάνθης ἐφέντης [Ζωναράς]

Ραιδεστός	20	
Ἡράκλεια	17	1
Ἴνεδζίκ	19	1
Ναίπ	8	1
Ὀρταδζι	7	1
Ἀσικλάρ (Σχολάριον)	4	1
	<u>75</u>	<u>5</u>

Ὑποδιοίησις Μαλγάρων (Τάξις 3η)

Βοηθὸς ὑποδιοικητοῦ Καραμπέτ ἐφέντης

Μάλγαρα	13	
Κούζ	12	1
Χεμέτ	11	1
Ἀζγάρ	24	1
Χέρικε	19	1
	<u>79</u>	<u>4</u>

Σελ. 909—910 Ὑποδιοίησις Τσόρλου (Τάξις 2α)

Τσόρλου	27	
Δουρμπί δερε	7	1
Μουρατλί	5	1
	<u>39</u>	<u>2</u>

Σελ. 910 Ὑποδιοίησις Χαριουπόλεως (Τάξις 3η)

Χαριούπολις	5	
Ὀμούρβεῦ	39	1
Τσερκέζ Μουσλίμ	10	1
Μπουγιούκ Καρακάρτ	29	1
	<u>83</u>	<u>3</u>

Σελ. 910—911 Διοίκησις Καλλιπόλεως (Τάξις 3η)

Βοηθὸς ὑποδιοικητοῦ Γιοβανάκ ἐφέντη

	Χωρία	Τσιφλίκια
Καλλίπολις	9	
Ταϊφίρ	1	1
Μπουλαίρ	1	1
Ὅρδά	13	1
	<u>24</u>	<u>3</u>

Σελ. 911 Ὑποδιοίκησις Κεσσάνης (Τάξις 3η)

Βοηθὸς ὑποδιοικητοῦ Δημητράκι ἐφέντη

Κεσσάνη	12	
Γραμπούνα	10	1
Μπασαίτ	5	1
Σουλιτζί	19	1
	<u>46</u>	<u>3</u>

Σελ. 911—912 Ὑποδιοίκησις Περιστάσεως [Σάριοι] (Τάξις 3η)

Ὑποδιοικητῆς Γιοβανάκ ἐφέντη

Βοηθὸς ὑποδιοικητοῦ Ἀχμέδ Χαμδῆ ἐφέντη

Περίστασις	16	
Ὅβὰ Μουστεζίκ	13	1
Μερπουτ Τσιφλίκ	6	
	<u>35</u>	<u>1</u>

Σελ. 912 Ὑποδιοίκησις Μυριοφύτου (Τάξις 3η)

Ὑποδιοικητῆς Ἀρτίν Ἀπαρτιὰν ἐφέντη

Μυριοφύτον	6	
Γάνος	3	1
Κασταμονή (Καστάμπολις)	3	1
	<u>12</u>	<u>2</u>

Ὑποδιοίκησις Ἀδζέ Ἀμιάτ (Τάξις 3η)

16

Σελ. 913 Ἐν ὄλφ Ὑποδιοικήσεις Τσιφλίκια Χωρία

Ἀδριανούπολις	6	27	461
Γκιουμουλτζίνα	5	33	672
40 Ἐκκλησῖαι	6	21	248
Εἰς μετὰφ.	<u>17</u>	<u>81</u>	<u>1381</u>

	ῥΥποδιοικήσεις	Τσιφλίγια	Χωρία
Ἐκ μεταφ.	17	81	1381
Δεδὲ ῥΑγάτς	2	13	158
Ραιδεστός	3	13	280
Καλλίπολις	4	9	131
	<u>26</u>	<u>116</u>	<u>1950</u>

Σελ. 982—983 Διοικήσεις Μετροῶν [Τζατάτζας] 1)

Βοηθὸς Διοικητοῦ ῥΑτανὰς βέϋ

ὑπαγόμενα εἰς τὴν κεντρικὴν διοίκησιν

	Χωρία	Τσιφλίγια
Τζατάτζα	37	
Δέρκος	18	1
	<u>55</u>	<u>1</u>

Σελ. 984 ῥΥποδιοικήσεις Σηλυβρίας (Τάξις 3η)

Βοηθὸς ὑποδιοικητοῦ ῥΑγάπ Φεριδ ἐφέντη

18 9

ῥΥποδιοικήσεις Μπουγιούκ Τσεκμετζέ (Τάξις 3η)

Βοηθὸς ὑποδιοικητοῦ Περικλῆς ἐφέντη

21

Τὸ ὅλον

ῥΥποδιοικήσεις	Δῆμοι	Χωρία	Τσιφλίγια
3	1	95	9

Λαογραφικαὶ συλλογαὶ ἀπὸ τὸ «Λεξικογραφικὸν ῥΑρχεῖον τῆς Μέσης καὶ Νέας ῥΕλληνικῆς.—ῥΕκθεσις τῆς ἐπὶ τῆς συνταξέως καὶ ἐκδόσεως τοῦ Λεξικοῦ τῆς ῥΕλληνικῆς Γλώσσης ῥΕπιτροπῆς.

Πίναξ τῶν ἀποδελτιωθέντων χειρογράφων.

Τόμος Ε'. ῥΕκθεσις Πέμπτη		
Σ. 382	5) Δέρκων, Θράκης (Τσιφλίκιοι) Σταμ. Χατζοπούλου	} ῥΑποδελτιωθέντα
	7) ῥΕξαστέρων, Θράκης. ῥΑναστασ. Γεωργίου	
	13) Θράκης (ῥΑριστ. Κουρτίδου)	} ὑπὸ Δ. Π.
	36) Σηλυβρίας, ῥΕλπινίκης Σταμούλη	
	37) » ἀρχιμανδρίτου Σωφρονίου	} ῥΑ. Κ.

1) ῥΗ Διοικήσεις Μετροῶν ἐξηρτάτο ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸ ῥΥπουργεῖον ῥῥωτικῶν.

Ἔκθεσις Ἑκτη

- Σ. 392 1) Συλλογὴ ζώντων μνημείων τῆς Νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης Ἀδριανουπόλεως 141 σελ. 4ον
 3) Γλωσσικὸν διαγώνισμα τοῦ διδασκάλου τῆς Ἀμυγδαλιᾶς Σταματίου Παπαῦ Κυριακοῦ Αἴνος, 28 σελ. 8ον μέγα.
- Σ. 393 4) Δημώδης γλωσσικὴ ὕλη συλλεγεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱερέως Α. Μανασσείδου τοῦ ἐξ Αἴνου 267 σελ. 8ον.
 22) Φθογγολογικὸν τῆς δημώδους Θρακικῆς διαλέκτου, Σουφλί 1893 50 σελ. 8ον.
- Σ. 394 57) Πρόχειρον ἐκ Μεσημβρίας τῆς Θράκης λεξιλόγιον Γ. Α. Μέγα σελ. 7 4ον.
- Σ. 395 68) Λέξεις, γλωσσικὰ ἰδιώματα ἐν χρήσει ἐν Σκοπέλῳ τῆς Θράκης (ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν) καὶ ἐν Μυτιλήνῃ 14 σελ. 4ον.
 75) Ζῶντα μνημεῖα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ (Αἴνος) Σαμίδου 1912 337 σελ. 8ον.

Ἔκθεσις ἐνάτη

- Σ. 414 30) Σταμούλη Σ. Συλλογὴ γλωσσικοῦ ὕλικου Θράκης

Ἔκθεσις δεκάτη

- Σ. 422 11) Παππαῖωαννίδου Δ. Ἀγῶνες καὶ παιδιαὶ ἐν Σωζουπόλει (Χειρογρ. ὑπ' ἀρ. 12 Λαογραφικοῦ Ἀρχείου)

Τόμος Στ' Ἔκθεσις ἐνδεκάτη

- Σ. 523 18) Στεφανίδη Κ. Λεξιλόγιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἰδιώματος Φιλίππουλεως (Ἀριθμ. χειρογράφου 251),
 Σ. 534 19) Σταμούλη Σ. Γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Θράκης
 Σ. 535 22) Χρήστου Νικολάου. Συλλογὴ παροιμιῶν καὶ φράσεων Θρακικῶν 1889 (Ἀρ. χειρογρ. 276)

Συμπληρωματικὴ ἀποδελτίωσις

- 7) Κοκκολάτου Κλεοβούλου. Ζῶντα μνημεῖα τῆς Ἑλληνίδος φωνῆς ἤτοι συλλογὴ λέξεων, φράσεων καὶ παροιμιῶν ἀπαντωσῶν ἐν Θράκῃ καὶ ἰδίᾳ ἐν Τυρολόῃ (Τσοροῦ), Στράντζα, Κερμενουπόλει (Κερμένι) κλπ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1888 (Ἀρ. χειρογράφου 273)
 8) Κουρτίδου Περικλέους. Λεξιλόγιον Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ (Ἀριθμ. χειρογρ. 259)
 10) Οἰκονομίδου Ἀποστόλου. Λαογραφία Θρακικῆς Χερσονήσου (Ἀριθμ. χειρογρ. 280).
 Σ. 536 15) Σκορδέλη Βλ. Λεξιλόγιον Φιλίππουπόλεως. Ἐν Φιλίππουπόλει

1873 (Ἄριθμ. χειρογρ. 264).

16) Χατζοπούλου Κωνσταντίνου. Ἡ φωνὴ τοῦ μικροῦ Αἵμου. Ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις 1873 (Ἄριθμ. χειρογρ. 257).

19) Χρήστου Νικολάου. Συλλογὴ λέξεων παροιμιῶν καὶ παραμυθίων τῶν πλείστων Θρακικῶν 1870 (Ἄριθμ. χειρογρ. 275).

Δίσκοι φωνογράφου Θρακικῶν τραγουδιῶν. Εἰς τὸ Μουσικὸν Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον ἔλαβον εἰς δίσκους φωνογράφου τὰ κατωτέρω τραγούδια, δοθέντα ἀπὸ τὸν ἐκ Σαμακόβου λύραιζην Δ Φτουχίδην:

ἀρ σκοπῶν ἀρ. δίσκ.

- | | | |
|---|---|----------|
| 1. Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ μικρός.—Κάτω σὴ Ρόδο στὸ Ροδονησι.—Ἡλθάμε στοῦ ἀφέντη μας.—Ἀφέντη μου στὸ σπίτι σου. | 4 | 48 A.B. |
| 2. Ὅσο ἀψηλὰ ἔν ὁ οὐρανός.—Χίλιοι μαστόροι δούλευαν.—Νάμαι μηλιὰ στὸ Γαλατᾶ.—Τὸν δρόμο ὅπου πήγαινε. | 4 | 49 A.B. |
| 3. Παλληκάρια μου.—Ἐνας γέρος καλόγερος.—Δυὸ λυγερὲς κοιλοπονοῦν.—Θέλω νὰ ἰδῶ νὰ γκρεμιστῶ. | 4 | 50 A.B. |
| 4. Βρὲ Μανώλη Μανωλάκη.—Δὲν λαλεῖς πουλί μ ἀηδόνη.—Καλῶς τονε τὸν Μάη.—Μιὰ κόρη ν ἐκατέβαινε. | 4 | 51 A.B. |
| 5. Ἐνα στενὸ σοκκάκι.—Βασιλοπούλα νάσουνα.—Ἡ μάννα πῶχ τὰ 2 παιδιά. | 3 | 52 A.B. |
| 6. Σηκῶστε χέρια μ στρώσετε.—Ποιὸς εἶδε πράσινο δενδρί.—Ἡ ξενητεῖα μὲ χαίρεται.—Ὅταν μὲ γέννας μάννα μου. | 4 | 53 A.B. |
| 7. Παναγιά μου τὸν τσομπᾶνο.—Λευτέρη μου τᾶρματά σου.—Ἐμορφα ποῦ ταιριάσαμε.—Μηλίτσα ποῦσαι στὸ γκρεμνὸ. | 4 | 54 A.B. |
| 8. Σαββατοβράδῳ μὲ διῶχναν.—Στῆ; μαντζουράνας τὸν ἀνθό.—Διῶχνεις με μάννα.—Μάννα μ τὴν κόρη ποῦθαψες. | 4 | 55 A.B. |
| 9. Βουλγάρικος πουλάκι μου ὀχτωμέρισε.—Ἄμάνες: Κάθωμαι συλλογίζομαι. | 2 | 56 A.B. |
| 10. Ἄσπρη σταφίδα ραζακιά.—Χρυσὸ στεφάνι.—Θαυμάζω τὰ κρύα νερά. | 3 | 154 A.B. |
| 11. Μπερμπέρη μου τὰ ξυράφια σου.—Ἐχετε γεια γειτόνισες.—Θέλω ν' ἀνέβω στὸ βουνό. | 3 | 166 A.B. |
| 11. Κυρὰ Θεοτόκο ἐκοιλοπόνα.—Καλὸν τὸ κάστρο τῆς Μωριᾶς.—Καλογρηὰ τραγούδησε. | 3 | 171 A.B. |

Βούλγαροι ἢ Ἑλληνες ἦσαν οἱ Καρυῶται ; Προσθήκαι εἰς τὴν μελέτην. (τόμ. II', ἔτ. 1940, σελ. 157). "Οἱ αἱ ἐν τῇ **Παρορίᾳ** (κυρ. **Παρορίοις—Παρόρια**) μοναὶ ἦσαν Ἑλληνικαὶ (§ 9), ἀνεγνώσκοντο δηλ. ἐν αὐταῖς αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι καὶ ἐκηρύσσοντο τὰ ψυχροσωτήρια τοῦ Γρηγορίου Σιναΐτου διδάγματα ἐν Ἑλληνικῇ γλώσσῃ πρὸς τοὺς παντοδαποὺς ἡσυχαστάς των : «μανθάνει τοῦτο (δηλ. τὰ σεπτὰ ἀριστεύματα) ἡ Μεγαλόπολις καὶ ὅλη ἡ Θράκη καὶ ἡ Μακεδονία, ἀλλὰ καὶ ἡ πᾶσα τῶν Βουλγάρων κατοικήσις καὶ τὰ πέρα Ἰστρου καὶ τῆς Σερβίας· καὶ τρέχουσιν ἄπειρα πλήθη τῶν ἐκλεκτῶν πρὸς αὐτὸν ζητοῦν(τα) χορτασθῆναι ἐκ τῆς πηγῆς τῶν διδαγμάτων αὐτοῦ τῶν ἀειζῶων καὶ δὴ καὶ χορταζόνται» (**Καλλίστου** βιογραφία Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου), διαπιστοῦται καὶ ἐξ Ἑλληνικοῦ ἀπὸ τῶν πρώτων δεκαετηρίδων τοῦ 14ου αἰῶνος χειρογράφου Τετραευαγγελίου, ἀποκειμένου νῦν ἐν τῇ δημοτικῇ τῆς Βολωνίας βιβλιοθήκῃ, ἐπὶ τινος σελίδος τοῦ ὁποῦ ἀναγράφεται ἡ ἀκόλουθος εἰς τὴν μονὴν τῆς Κατακεκρυωμένης Θεοτόκου ὑπὸ ἡγουμένου της ἀφιέρωσις :

«Τὴν παροῦσαν ταύτην βίβλον ἀνατίθ(εμαι) τῇ σε(βασιμ)ῃ μονῇ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Κατακεκρυωμένης ἕνεκα ψυχικῆς μου σωτηρίας καὶ ὃ **χρηματίσας ταύτης τῆς μονῆς ἡγούμενος Γεράσιμος** ἱερομόναχος ἐνώπιον πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος, μηνὶ Μαρτίῳ θ' (;) ἡμέρᾳ δ', ἰνδ. ὀγδό(ης) καὶ εἴ τις ταύτην αἶρ(οι) ἐξ αὐτῆς, τὰς ἀρ[ο]ῖās ἐξεῖ τῶν τριακοσίων ὀκτώ καὶ δέκα ἁγίων θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Ν[ε]μ[ι]αίᾳ καὶ τὴν μερίδα σχοί(η) τοῦ (φ)α(ύ)λο(υ) Ἰούδα καὶ τὴν κατάρ(αν) ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου δούλου (τοῦ) Χριστοῦ». (Ἴδε, **N. Βέη**, Ein Buchgeschenk an das Madonna-Katakekryomeni-Kloster ἐν τοῖς Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher, τόμ. XV, ἔτ. 1939, 187 κ. ἐξῆς).

Πρὸς τῇ μνημονευθεῖσῃ ἐκδόσει τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου τῆς ὑπὸ τοῦ Καλλίστου βιογραφίας Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου ὑπὸ τοῦ Ρώσου Romialovsky ἐν ταῖς **Μελέταις** τῆς ἱστορικῆς καὶ φιλολογικῆς σχολῆς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τῆς Πετροπόλεως πανεπιστημίου, τεύχ. XXXV, περὶ ἧς καὶ κρίσιν ἔγραψεν ὁ καθηγητῆς Krumbacher ἐν τῷ Byzantin. Zeitschrift, τόμ. IV (1895), σελ. 200-202, ὑπάρχει καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ P. A. Syrku : Βίος Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου, συγγραφεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Καλλίστου, ἐν Πετροπόλει 1908, ἐν τοῖς **Μνημείοις τῆς ἐταιρείας τῶν φίλων τῆς παλαιογραφίας καὶ τέχνης**, τεύχ. CCLXXII. Νεοελληνικὴ μετάφρασις τῆς βιογραφίας εὑρηται παρὰ Κ. Δουκάκι ἐν τῷ μεγάλῳ Συναξαριστῇ, ἧτοι Σμαράγδῳ τοῦ νοητοῦ Παραδείσου, ἐν Ἀθήναις, 1892, σελ. 83 κἑξῆς.

Ἐν τῇ βιογραφίᾳ τὸ μέρος, ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ τῆς Κατακεκρυωμένης

Θεοτόκου μονή καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἡσυχαστήρια, γράφεται *Μεσομίλιον* ἢ *Μεσομίλια*, ὅπερ ὑφ' ἡμῶν ὡς ἀπροσδιόνυσον διορθῶνται εἰς *Μεσομήλειον*, διότι κεῖται πράγματι ἐν τῷ μέσῳ τῶν *Μηλεῶνων—Μηλεῶν*. Ἄγνων πιθανῶς ὁ συγγραφεὺς τῆς βιογραφίας ἢ ὁ ἀντιγραφεὺς τὸ παλαιότερον ὄνομα τῆς περιοχῆς ἐκείνης *Μηλεῶνες—Μηλεῶν—Μηλέαι* ἔγραψε τὴν λέξιν δια τοῦ *ι*, παρετυμολογῶν αὐτὴν ἐκ τοῦ μέσον *μίλιον* ἢ *μέσα μίλια* οὐδὲν σημαίνοντος. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν ἀμφοτέροις τοῖς Σλαυικοῖς τῆς βιογραφίας χειρογράφοις, χρονολογουμένοις ἀπὸ τοῦ 1479, ἢ σχετικῆ συλλαβῆ τοῦ ὀνόματος γράφεται διὰ τοῦ *ε* καὶ οὐχὶ τὸ *ι*, ὅπερ ἀποδίδει μᾶλλον τὴν δίφθογγον *ει* (Μεσομήλειον). Καὶ αὐτὸς ὁ Jirecek φρονεῖ ὅτι τὸ ὄνομα σχετίζεται πρὸς τὸν *Μηλεῶνες Μηλεῶν*, ὅπερ ὑπολαμβάνει Θρακικόν. Ὡσαύτως ἢ *Παρορία* (χώρα), δηλαδὴ ἢ παρὰ τοῖς πρὸς τὴν Βουλγαρίαν ὄρεις, λέγεται τὰ *Παρόρια* (μέρη).

Ὁ καθηγητὴς Νικ. Βέης ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ ἀξιοσπουδάστῳ περὶ τῆς Κατακεκρωμένης μελέτῃ του μνημονεύει τὴν ὑπὸ τοῦ Δόιτσεφ ἀνακοινωθεῖσαν αὐτῷ γνώμην τοῦ Βουλγάρου Κισέλκωφ, τοποθετοῦντος τὴν *Παρορίαν* (Παρόρια) πύρρῳ τοῦ ποταμοῦ Τόνζου καὶ πολλῶ νοτιοανατολικώτερον ἐπὶ τῶν ὄρέων τῆς Στραντζης (Μικροῦ Αἴμου). Αὕτη ἢ ἐπέκτασις τοῦ Βουλγαρικοῦ βασιλείου τοῦ Ἰβάν Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τὸν μικρὸν Αἴμον τῆς νοτιοανατολικῆς Θράκης ἀντίκειται εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ συγχρόνου ἱστοριογράφου Καντακουζηνοῦ, μνημονεύοντος Βουλγαρικὰς παρεμθορίας πόλεις τὴν Διάμπολιν καὶ τὸ Ρωσόκαστρον, κειμένας παρὰ τῷ Αἴμῳ καὶ βορείως τῆς μεγάλης Σούδας (μεγάλης τάφρου) τοῦ Κεδρινοῦ (τῆς λεγομένης νῦν τουρκιστὶ Ἐρκεζίας), ὡς προερρήθη (§ 9).

Σημειωτέον ὅτι παρὰ τοῖς Βουλγάροις ἱστοριοδίφαις συνήθης εἶναι ἢ πρὸς νοτιώτερον ἐπέκτασις τῶν ἐν τῇ Θράκῃ ὄρειων τῆς ἐκάστοτε Βουλγαρικῆς κυριαρχίας, ὅσον βραχυχρόνιος καὶ ἂν ὑπῆρξεν αὕτη. Ἐκ τούτου συμβαίνει μεμαρτυρημένα ὑπὸ συγχρόνων ἱστοριογράφων Βυζαντικὰ ἐπὶ τοῦ Αἴμου ἢ παρ' αὐτῷ ὄχυρά, οἷον αἱ Μάρκελλαι, ἢ Λαρδαία, ἢ Γολόη, νὰ τοποθετῶνται ἐπὶ τοῦ μικροῦ Αἴμου (τῆς Στραντζης). Ὁ σκοπὸς τῆς τοιαύτης τάσεως εἶναι προφανής· ἐπιχειρεῖται ὁ ἀπὸ τοῦ μεσαίωνος ἤδη ἐκβουλγαρισμὸς καὶ τῆς νοτιοανατολικῆς Θράκης καὶ ἢ ἐκ τούτου διεκδικησις τῶν κεκτημένων ἐπ' αὐτῆς Βουλγαρικῶν ἱστορικῶν δικαιωμάτων.

Οὕτω καὶ ὁ Κισέλκωφ μεταφέρει τὴν *Παρορίαν—τὰ Παρόρια*,— ἄτινα καὶ αὐτὸς, ὡς ὁ Ποπῶφ, ὑπολαμβάνει Βουλγαρικὰ—, ἀπὸ τῶν νοτιοανατολικῶν κρασπέδων τοῦ Ἀνθαίμου (τοῦ τῶν Ἐλάφων ὄρους) τῆς κεντρικῆς Θράκης εἰς τὸν μικρὸν Αἴμον τῆς νοτιοανατολικῆς Θράκης, τ.ἔ. ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Τόνζου (Τούνδζας) εἰς τὴν Θυνιάδα, παρασάγγας ὅπας νοτιοανατολικώτερον ἀντιφρονῶν πρὸς τε τὸν Jirecek καὶ τὸν Ποπῶφ αὐτόν.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Μαύρος. Εἰς σελ. 181 τοῦ ΛΕ' τόμ. (1940) τῆς «Νέα Σιών» δημοσιεύεται ἐπιστολή τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Γρηγορίου πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἰορδάνου Τιμόθεον περὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Μαύρου ἀπὸ 13 Νοεμβρ. 1924, ἀναφέρουσα περὶ τοῦ βίου καὶ τάφου αὐτοῦ. Καὶ προσθέτει ἡ σύνταξις τοῦ περιοδικοῦ τὰ κατωτέρω :

«Ὁ Γεράσιμος Ἡρακλείας τῷ 1728 κατὰ Σεπτέμβριον ἔθηκε τὸν θεμέλιον λίθον ἐν Ἡρακλείᾳ εἰς μνήμην τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀράπη (Διονυσ. Οἰκονομοπούλου. Λερισκὰ 175). Ὄταν δὲ τῷ 1925 ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπανηγουρίσθη ἡ πεντηκονταετηρίς τοῦ Γρηγορίου Ἡρακλείας, οὗτος μεταξὺ τῶν παραγγελιῶν του ἔλεγε «Νὰ παραλάβετε ἐκεῖθεν τὴν ἱερὰν εἰκόνα τοῦ Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Ἀράπη καὶ ἀναστηλώσητε ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἡρακλείας ἐνθ' ἀπ' αἰώνων διὰ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ συνεκράτει τοὺς ἀδελφοὺς χριστιανοὺς τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῃ καὶ τῷ Ἑλληνισμῷ» («Γρηγόριος Παλαμᾶς» Παράρτημα Ἀπριλίου 1925 σελ. 16).

Διὰ τὸ ἀνάγλυφον εὐρισκόμενον ἤδη εἰς τὴν Μητροπολιτικὴν Ἐκκλησίαν Γρηγορίου Παλαμᾶ Θεσσαλονίκης ἔγραψεν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γ. Σωτηρίου εἰς τὸν Α'. τόμον τῶν «Θρακικῶν» Σ. 33—37.

Εὐεργέται ¹⁾ *Μεσημβρίας*. Ὁ Ἀλέξανδρος Κουμπάρης, ἐν Ὁδησσῷ ἐγκατεστημένος, ἀδελφὸς τῶν τόσον ἐργασθέντων καὶ τοσαῦτα δαπανησάντων ὑπὲρ τῆς Ἑθνικῆς παλιγγενεσίας Κυριάκου καὶ Σταματίου, συνέστησε τὸ 1818 ἐν Μεσημβρίᾳ «συστηματικὴν» σχολὴν, προικίσας αὐτὴν δι' ἐπαρκοὺς χρηματικοῦ κεφαλαίου, πρὸς ἀπόσκοπον αὐτῆς λειτουργίαν καὶ ἐφοδίασεν διὰ πολυτίμου βιβλιοθήκης ἐκ σπανίων συγγραμμάτων. Πρὸ τοῦ θανάτου του ἐκληροδότησε 50.000 ρούβλια καὶ ἔσκόπει τὴν ἴδρυσιν σχολῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ὄρισας πρὸς συντήρησιν τὰς προσόδους μεγάλης τινος οἰκίας του ἐν Ὁδησσῷ· ἔθετε τὰ θεμέλια μεγαλοπρεποῦς ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀπέστελλε σπουδαῖα χρηματικὰ ποσὰ ὑπὲρ χηρῶν καὶ ὄρφανῶν ²⁾).

Σωζοπόλεως. Γεώργιος Πετρηνὸς κατὰ τὸ 1884 ἐχάρισεν ὑπερχιλίους τόμους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ὀρθόδοξον κοινότητα Σωζοπόλεως ἀρχαίων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων καὶ χειρόγραφα σχέσιν ἔχοντα μετὰ τῶν ἐν Ρουμανίᾳ μοναστηρίων ³⁾).

1) Ὁρα σελ. 361—407 παραρτ. Γ' τόμου.

2) Μαργ. Κωνσταντίνου: Περὶ Μεσημβρίας πραγματεία ἐν «Ν. Ἡμέρα» Τετάρτης 1906.

3) «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» 1884 σελ. 47.

Πανίου. Ὁ ἐκ τοῦ χωρίου αὐτῆς Μητροπολίτης Σηλυβρίας Ζαχαρίας ἀνήγειρε ἰδίᾳ δαπάνῃ λαμπρὰν λιθόκτιστον σχολὴν ¹⁾).

Κιουτσουὺν κιοῦ. Ὁ Χρηστάκης Ζωγράφος ἀνήγειρε λιθόκτιστον σχολὴν προικοδοτήσας δι' εἰκοσαλίου δωρεᾶς ἐτησίως ἃς ἐχορήγει μέχρι τοῦ θανάτου του, διακοσμῆσας καὶ τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ²⁾).

Γάνου. Ὁ ἄλλοτε καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς Ἰωάννης Παδούρης ἐδώρησεν τῷ 1909 500 λίρας Τουρκίας πρὸς ἀνακαίνισιν τοῦ ἀρρεναγωγείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ ³⁾).

Ἀδριανουπόλεως. Οἱ ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀδελφοὶ Χριστόφορος καὶ Κωνσταντῖνος Σακελλαρίου ἐχάρισάν τῷ 1843 εἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην 5410 τόμους ⁴⁾).

Ἡθογραφικὴ ἑορτὴ εἰς Κομοτινὴν. Εἰς τὰς 23 Ἰουνίου δόθηκε στὴν Κομοτινὴ μιὰ λαογραφικὴ γιορτὴ ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσα. Στὴν γιορτὴν αὐτὴν παίχτηκε ἡ θρακικὴ ἠθογραφία «Ἡ χαρὰ τῆς Δουκινωῶς», τοῦ κ. Μίλη Παρασκευαΐδη.

Ἡ ἠθογραφία αὐτὴ χωριζόταν σὲ τέσσερες εἰκόνας. Ἡ πρώτη εἶχε τὶς παρακάτω σκηνές: 1) Οἱ περιέργες προλήψεις τῆς Καθαρῆς Δευτέρας. 2) Τὸ Καρναβάλι. 3) Ὁ ἀποχαιρετισμὸς τῶν ἀγαπημένων καὶ 4) Τὸ σκάνδαλο.

Ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Θρακικοῦ Καρναβάλου σημειώνουμε ἕνα χαρακτηριστικὸ τοῦ σατυρικοῦ πνεύματος τῆς Θράκης:

« Πέντι ποντικοί, μαροί,
 κι δικουχτῶ νυφίτσις
 θέρουν ἐκαμναν, μαροί,
 ἕνα σπυρὶ σιτόρι.
 — Ποῦ νὰ πᾶ ν' τὸ πλύν, μαροί;
 — Στὸ τρανὸ τὸ ρνάκι.
 — Ποῦ νὰ πᾶ ν' τ' ἀπλώσ', μαροί;
 — Στις βασιναῖς τοῦ φύλλον.
 — Ποῦ ν' τοῦ τσουβαλιάσ' μαροί;
 — Στις ψείρας τοῦ τουμάρι.
 — Ποῦ νὰ πᾶ ν' τ' ἀλέσ' μαροί;

1) Ἡμερ. Ἐθν. Φιλ. καταστημάτων 1905 σελ. 168.

2) Αὐτόθι 1906 σελ. 157.

3) «Ταχυδρόμο», Κιπόμεως 20 Μαρτίου 1909.

4) Δ. Μάργαρη, Ἡ ἱστορία τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης «Ν. Ἐστία» 1938 τόμ. 22 σελ. 313,

— Στ' φέντελκα τοῦ μύλου.
 Ψεῖρα κοσκινίζ, μαροῖ
 κὶ κόνδα ἀνιβατίζ,
 κὶ ψύλλους ἢ μαυρόφυλλους
 τοῦ φούρνου ἀναγκάζ.
 Ρίξ πιδῶθι — ρίξ πικεῖθι
 καψάλσι τὰ παιζάκια τ.
 Τρέχατι γιατροί, μαροῖ,
 τρέχατι γιατροί,
 γιὰ νὰ γιάνιτι μαροῖ
 τοῦ ψύλλου τοῦ πουδάρι».

Ἡ δευτέρη εἰκόνα τῆς ἠθογραφίας ἦταν χοροὶ ὁμίλων ἀπὸ διάφορα θρακικὰ χωριὰ ποὺ χόρευαν ὅπως χόρευαν στὰ νιάτα τους· οἱ σημερινοὶ γέροι καὶ τραγουδοῦσαν τὰ λησμονημένα παλιὰ χορευτικὰ τραγούδια, μὲ τοὺς ἥχους τριῶν θρακικῶν λυρῶν, δύο ἀσκαύλων καὶ μιᾶς φλόρας. Στὴν εἰκόνα αὐτὴ ἀντιπροσωπεύθησαν ἡ Γρατινὴ, ὁ Ἰασμος, τὸ Κόσμιο καὶ τὸ Καβακλί.

Σκηνές τῆς τρίτης εἰκόνας ἦταν: 1) πλύση μπροστὰ στὸ πηγάδι τῆς πλατείας. 2) Ὁ χωρικός. 3) Ἡ «γειτονιά», α) Τὸ μπαμπά-Χακὶ καὶ ἡ προῖκα, β) τὰ Ἀναστενίρια, γ) ὁ Σαββατοχαλβᾶς, δ) τὰ ριζικάρια, ε) ἡ «καινούρια φωτιά» τῶν Γρατινιωτῶν, στ) τὸ γυναικεῖο παιγνίδι τῶν ψηφιδῶν τίς ὁποῖες ἔρριχναν ἀπὸ τὰ ψηφιδωτὰ τῆς Ἁγιά-Σοφιάς μὲ μετζίτια ποὺ ἔπαιρνε ὁ φύλακας, ζ) ἔθιμα γιὰ τοὺς ξένους, η) Τὰ «Μυστήρια» τῆς ἡμέρας τῆς μαῆς. 4) Ἡ Πιρπιρούδα κατὰ τὴν ὁποῖαν μία νέα ἀνθοστόλιστη σὲ ὄλο τὸ κορμὶ ἐμφανίζεται μὲ τίς φίλες της ποὺ τὴν καταβρέχουν γιὰ νὰ σταματήσῃ ἢ ἀναβροχιὰ καὶ 5) Ἡ προξενειά.

Ἡ τετάρτη εἰκόνα παρουσίασε τὸ νυφιστόλι τῆς Δουκινιώς. Στὴν ἀρχὴ οἱ νέες τοῦ Κοσμίου μὲ τὴ νύφη ἐχόρευαν τὸν «χορὸ τῆς κνᾶς» κρατώντας τὸ τάσι ὅπου ἦσαν ἀναμμένα κεριὰ καὶ ρίχνοντας σ' αὐτὸ τὸ δῶρο τους γιὰ τὴ Δουκινιώ. Ἐπειτα ἄρχισε τὸ ντύσιμο τῆς νύφης ἀπὸ τίς φίλες της, σύμφωνα μὲ τὰ ἔθιμα τοῦ Κοσμίου, ἐνῶ οἱ νέες ἀπὸ τὰ διάφορα χωριὰ ἔψαλλαν μὲ τὴ σειρὰ τὰ παλιὰ ἐπιθαλάμια τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας τους. Ὁ πατέρας τῆς Δουκινιώς, ὁ κύρ-Ἀνέστης ἔφερε μετὰ τὴν πίττα, ποὺ ἔκοψαν οἱ νέες πάνω στὸ κεφάλι τῆς νύφης. Σὲ λίγο ἔφτασε καὶ ὁ γαμπρός. Ἡ εἰσοδος τοῦ ἐπετράπηκε μετὰ τὴν συμβολικὴ ὑπόσχεση μὲγάλου μπαμπά-Χακί. Κατόπιν ἡ νύφη προσκύνησε τὰ ὠρισμένα πρόσωπα, ἔγινε τὸ κέρασμα μὲ μιὰ «τσότρα» κρασιοῦ καὶ ὅλοι οἱ καλεσμένοι ξεκίνησαν γιὰ τὴν ἐκκλησιά, ἐνῶ οἱ νέες τοῦ Καβακλὴ ἐχόρευαν



Χωρικοί Γρατινής, από την έορτήν της Κομοτινής «Έθνος»
21 'Ιουλίου 1940.



Άπό την έορτήν της Κομοτινής

τὸν ὄραιότατο γαμήλιο «συγκαθιάρικο» χορὸ ὅπου κρατιόταν καὶ ἡ ἀνθοστόλιστη «μηλιά».

Οἱ σκηνογραφεῖς εἶχαν γίνει ἀπὸ τὸν κ. Ὁθ. Κακαρέλλη.

«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» 6 Ἰουλ. 1940 σελ. 11

Τοπωνυμικά και διάφορα Αύδημιου. Εἰς τὰ δημοσιευθέντα εἰς τὸν 5ον τόμον τῶν «Θρακικῶν», σελ. 348, προσθέτομεν τὰ ἀκόλουθα:

Ἄγιασματάκι, Ἄν-Λουκάς, μεταξὺ Γάνου καὶ Αύδημιου, Γιατάκια, Δόξα, Καλὲς καὶ Καλέδες, Κώστα καλύβα, Λαγοκλίστιργια. (τόπος ὅπου κυλῖονται οἱ λαγοί), Μοσκονήσια, Νετιά καὶ Νετιές, Ξηρόρρεμμα, Ὅστεργιας τὸ βουνάρι, Πατώματα, Πλαρρέμματα, Πλατανίτσα, Τ' Ἀγά τὰ γάνια, τὸ ὅποιον παρεφθάρη καὶ ἐλέγετο ἀπὸ τοὺς πολλοὺς; Τὰ γιαταγάνια. Τ' Ἀράπ ἢ καλύβα, Τ' Δαβαντζῆ ἢ λάκκα, Τ' Δάδου ἢ καλύβα, Τ' Δερβενιοῦ τὸ ρέμμα, Τ' Λαβιροῦ ἢ λάκκα, Τούρκικα μνήματα, Τσαπουρνιές.

Ἐκ τούτων ἡ τοπωνυμία Μοσκονήσις εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ μὲ τὴν Μεσονήσια, λεγομένη παρ' ἄλλων οὕτως. Κεῖται δὲ αὕτη εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ὅπου, κατὰ τὴν παράδοσιν, καὶ ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἐκεῖ πολλῶν ἐρειπίων πιστεύεται ὅτι ἔκειτο τὸ παλαιὸν χωριόν, ὃ *Εὐδήμιος* τῶν Βυζαντινῶν ἢ *Εὐδημοπλάτανος*.

Ἐπὶ ἄλλων τοπωνυμιῶν ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι ἐνῶ ἔλεγον Καρνόβρου*) *Μπεθέη βρύς*, *Τζιτζίνι τὴ βρύς* καὶ *Σουλινάρα*, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ εἶναι βρύσις ἔλεγον καὶ *Μπαροῦμ τσεσμέ*.

Αἱ ἀναφερόμεναι εἰς καλύβας, ὅπως *Κώστα καλύβα*, *Τ' Ἀράπ* ἢ *καλύβα* κ.λ.π. ἐλέγοντο οὕτως διότι πράγματι ὑπῆρχον ἐκεῖ καλύβαι, τὰς ὁποίας κατεσκευάζον συνήθως οἱ ἀγροφύλακες ἢ οἱ ἰδιοκτῆται τῶν ἀμπελων, ὄχι διὰ τὰ διαμένον ἀλλὰ διὰ τὰ προφυλάσσονται ἀπὸ τὴν βροχὴν.

Εἰς τὰ δημοσιευθέντα εἰς τὸν Ζ' τόμον τῶν «Θρακικῶν» σελ. 319—333 δέον νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ ἀκόλουθα:

Ἡ ὄροφῆ ἐλέγετο *σκεπὸς* σπανίως δὲ *σκεπή*. Αἱ ἔξοχα δὲ τῆς ὄροφῆς ἐλέγοντο *σατζάκια* (τὰ). Ἡ ὄροφῆ ἀπαραιτήτως θὰ εἶχε καὶ *μπατζᾶ*, ἥτοι, μίαν θυρίδα, ἢ ὀπήν, καλυμμένην μὲ ἰδιαιτερον κάλυμμα, ἐκ τῆς ὁποίας ἀνήρχοντο εἰς τὴν ὄροφῆν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τὰ τὴν ἐπισκευάσων, ἀλλὰ καὶ ἐν ὄρα πυρκαϊᾶς ἀπὸ τὸν *μπατζᾶ* θὰ ἀνήρχοντο εἰς τὴν ὄροφῆν διὰ τὰ ρίξουν εἰς τὰ *σατζάκια* βρογμένες κάπες, ἵνα προφυλάξωσι τὴν οἰκίαν ἀπὸ τὴν καιομένην γειτονικὴν.

Κάτω ἀπὸ τὰ κεραμίδια θὰ ἔστρωναν *φτέρ(η)*, διὰ τὰ καλυφθοῦν τὰ

*) Τὴν Καρνόβρουσ' τὴν ἔλεγαν καὶ Καρνόβεργεσ.

κενά, τὰ λεγόμενα *ἀραλίκια*, τῆς ὄροφῆς, διότι αὐτὴ δὲν ἐκαλύπτετο μὲ σανίδια ἀλλὰ μὲ ξύλα, *καπροῦλια* ἢ *λάτες*.

Μερικὰ σπίτια εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σκάλας θὰ εἶχαν *ἀχιβάδα*, δηλαδὴ ἓνα θολωτὸν ἀνοιγμα τοῦ τοίχου, ἐν εἴδει *ἀχιβάδας*, εἰς τὸ ὁποῖον ἐτοποθέτουν διάφορα ἀντικείμενα.

Μέρος δὲ τῆς σκάλας ἦτο καὶ τὸ *σαχνασίη*, ἦτοι ἓνα σκαλοπάτι προεκτεταμένο, συνήθως εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σκάλας, εἰς τὸ ὁποῖον ἀφηναν οἱ ἀνερχόμενοι εἰς τὴν οἰκίαν τὰ ὑποδήματά των.

Μέσα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σπιτιοῦ θὰ ἦταν καὶ ὁ *ἀργαλειός*, ὁ ὁποῖος ὅμως μόνον εἰς τὰ τραγούδια ἦτο γνωστός ὡς *ἀργαλειός*. Ἡ καθιερωμένη δι' αὐτὸν φράσις εἰς τὸ Αὐδήμιον ἦτο *κρεβατίνα*.

Τὰ παντοπωλεῖα ἐλέγοντο *ἀργαστήρια*. Ἦσαν δὲ αὐτὰ καὶ φαρμακεία καὶ ἀχτάρικα.

Τὰ ὑφασματοπωλεῖα ἐλέγοντο *μαλιφατουῖρες*, *μαλιφατούρα* δὲ ἐλέγετο καὶ τὸ ἐμπόρευμα «*ἔφερε μαλιφατούρα*» δηλαδὴ ὑφάσματα, ἐλέγοντο ὅμως καὶ *βασμάδες*. Αἱ οἶναποθῆκαι ἐλέγοντο *μαγαζιά*, τὰ καφενεῖα *καβέδες* καὶ *γαβενέδες*.

ΕΥΣΤΡ. ΖΗΣΗΣ

Κάστρον Ραιδεστοῦ. Κατὰ τὸ 1927 ἐπεσκέφθη τὸ Τύρναβον μετὰ Βουλγάρων ἀρχαιολόγων. Εἶδον τὴν ἐκκλησίαν τῶν 40 Μαρτύρων εἶναι βυζαντινὴ καὶ οἱ κίονές της ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αἰ διαιροῦσαι αὐτὴν εἰς 3 μέρη, εἶναι μαρμάρειναι ληφθεῖσαι ἐξ ἀρχαίων ἑλλ. νάων ἢ κτιρίων τῆς Θράκης. Μία ἐξ αὐτῶν φέρει τὴν ἑλλην. ἐπιγραφὴν ΚΑΣΤΡΟΝ ΡΑΙΔΕΣΤΟΥ. Ἄλλη φέρει ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν τοῦ προχριστιανοῦ χάν Ὁμορτάγ. Ἐπὶ τρίτης εἶναι χαραγμένη σλαβιστὶ ἢ κιτορικὴ τῆς ἐπιγραφῆς ἦν ἀντέγραψα. Ἡ ἐκκλησία μετεβλήθη εἰς τζαμίον, τὰ δὲ ἐν τῇ αὐλῇ κελλία τῆς μονῆς εἰς τεκὲ δερβισῶν. Ὁ ἐσωτερικὸς της διάκοσμος (ψηφιδωτὰ) σώζεται, ἀποκαλύφθεις, ἢ στέγη της ὅμως καταπεσοῦσα ὑπὸ σεισμοῦ, εἶναι σήμερον ξυλίνη. Ἀπὸ τοῦ 1877 ἐπανελάβε τὴν παλαιάν της ὑπόστασιν καὶ τιμᾶται πολὺ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Μητροπολιτικὸς ναὸς ἀπὸ τοῦ 1570 καὶ πρότερον πατριαρχικὸς εἶναι ὁ εἰς ἐρειπιώδη κατὰστασιν διατελῶν τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἐπιγραφαὶ ἑλληνικαὶ εἰς τὰς τοιχογραφίας τοῦ 18ου αἰῶνος σώζονται.

Κ. ΜΥΡΤ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Χῖοι μητροπολίται Θράκης. Εἰς τοὺς ἐν σελ 135—147 ἀναφερομένους προσθετέος καὶ

ὁ Ἀδριανούπολις *Νεόφυτος*. 1652 (Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. Κ]πόλεως, τόμ. ΙΖ'. 1882—1883 σελ. 85—Ζολώτα Γ. : Ἱστορία Χίου, τόμ. Γ' μέρ. Α' σελ. 446, 448).

Ὁ ἐν σελ. 135 ἀναφερόμενος, ὡς Ἀδριανουπόλεως Ἰωακείμ, κατεχωρήθη ἐκ παραδρομῆς, καθότι ἦτο Λήμνου.

Ἡ ἐν σελ. 145 ἐν ὑποσημείωσει παραπομπή, ἀντὶ τόμ. Γ΄ μέρ. Α΄ νὰ διορθωθῇ Τόμ. Γ΄ μέρ. Β΄.

Ἐξηγήσεις μερικῶν λέξεων Σαμακοβίου. Εἰς σελ. 323 τοῦ παρόντος ἀναφέρονται, αἱ ἐξῆς λέξεις τῶν ὁποίων τὴν ἐρμηνείαν δίδομεν κατωτέρω

φλάκια : χρωματισμένα πῆλινα δοχεῖα περιέχοντα οὔζο.

μπουτρούκι : σημάδι ποῦ γίνονταν στὸ δεξι αὐτὶ τῶν αἰγοπροβάτων γιὰ νὰ ξεχωρίζουν.

τσαλιτηρή : τὸ ἴδιο ὅταν γίνονταν στὸ ἀριστερὸ αὐτὶ.

κλέκα : ἀρρώστεια τῶν ματιῶν τοῦ ζώου, εἶδος καταρράκτου· τὰ ζῶα τυφλώνονται καὶ δὲν βλέπουν ποῦ βαδίζουν.

τσαρτμάς : εἶδος τρέλλας τῶν ζώων, κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτὰ ἀσυναισθήτως πότε χορεύουν, πότε πηδῶν ἢ ρίχνονται εἰς λάκκους μόνα των.

σκαρπί : ρίζα φυτοῦ εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ ἀποξηραίνῃ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν δένδρον, ἂν εἰς τὸν κορμὸν αὐτοῦ ἀνοιγες τρύπα καὶ ἔβαζες ἐντὸς μικρὸν κομμάτι αὐτῆς· ἐπίσης ἔπαυε τὸν πονόδοτον.

Σελ. 327 **ζεργιά :** τὸ συνδέον τὸ αὐλάκι τοῦ μύλου μετὰ τοῦ βαραδιοῦ.



Ἀθανάσιος Α΄ Οἰκουμένης Πατριάρχης. Εἰς τὸν ΙΓ΄ τόμ. τῶν «Θρακικῶν» σελ. 56—107 ὁ πανοσ. Ἀρχιερατοῦ Ἀθανάσιος Παντοκράτορινὸς ἐδημοσίευσεν τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου. Ἡ ἔναντι δημοσιευομένη εἰκὼν εἶνε ἀπὸ τὴν Μητρόπολιν Ἐλευθερουπόλεως ἐκ τῆς ἐν Γάνω ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Χαραλάμπους μεγάλης εἰκόνας. Ἡ φωτογραφία ἐγένετο ὑπὸ τοῦ φωτογράφου καὶ ζωγράφου Κυαμίδου τὴν 1 Μαΐου 1930 ἐν Πρωσίῳ (Ἐλευθερουπόλει). Ἡ εἰκὼν ὁμοιάζει κατὰ τὴν τέχνην

μὲ τὴν ἐν Στέρῃ (Μυριοφύτου) εἰκόνα Ἄθανασίου τοῦ Μεγάλου, εὐρισκομένην νῦν ἐν τῷ ἱερῷ βήματι τῆς ἐν Παλαιοχωρίῳ (Παγγαίου) ἐκκλησίας τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ καὶ φέρουσαν νεωτέραν χρονολογίαν 1840 ἢ 1850. Ἡ τοῦ Ἄθανασίου Κ) πόλεως φαίνεται παλαιότερα πολὺ. (Κατὰ τὸν ἐξ Ἡρακλείας Μυριοφύτου ζωγράφον ἱερομόναχον Κάλλιστον εἶνε ἄνω τῶν 150 ἐτῶν).



Τὸ Σαμακόβι.



Σημάτια ζῶων Σαμακοβίου. (Ὅρα σελ. 323).



Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον Ἀδριανουπόλεως.

Ἀπὸ τὴν Συλλογὴν τοῦ κ. Ἀχ. Σαμοθράκη.



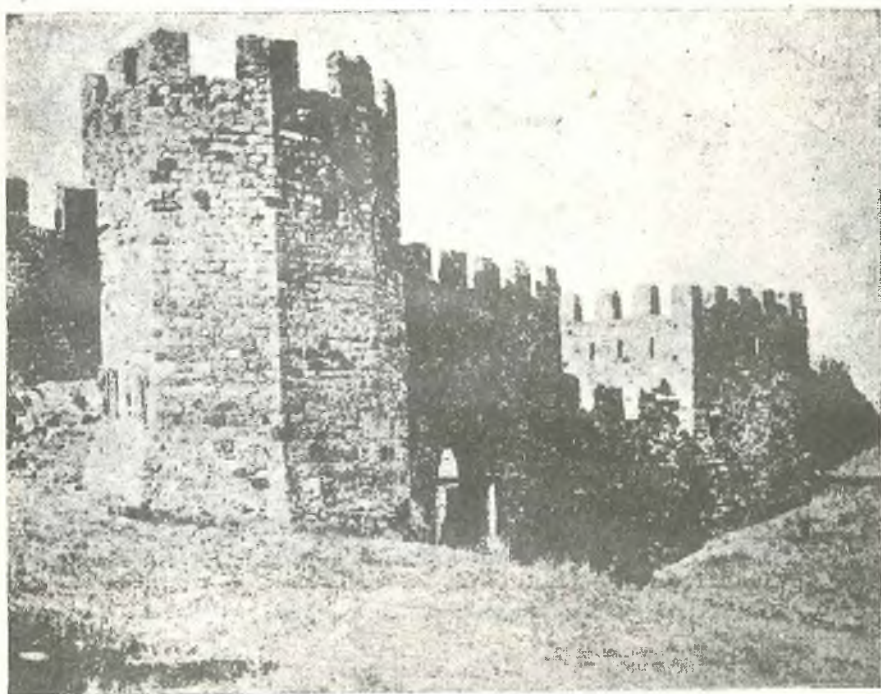
Ζάππειον Παρθενῶγειον Ἀδριανουπόλεως.

Ἀπὸ τὴν Συλλογὴν τοῦ κ. Ἀχ. Σαμοθράκη.



Ἡ κατὰ τοὺς σεισμοὺς τοῦ 1912 καταρρεύσασα μεσημβρινή
πλευρὰ τοῦ φρουρίου τῆς Αἴνου.

Ἐκ τῆς Συλλογῆς τοῦ κ. Ἀχ. Σαμοθράκη.

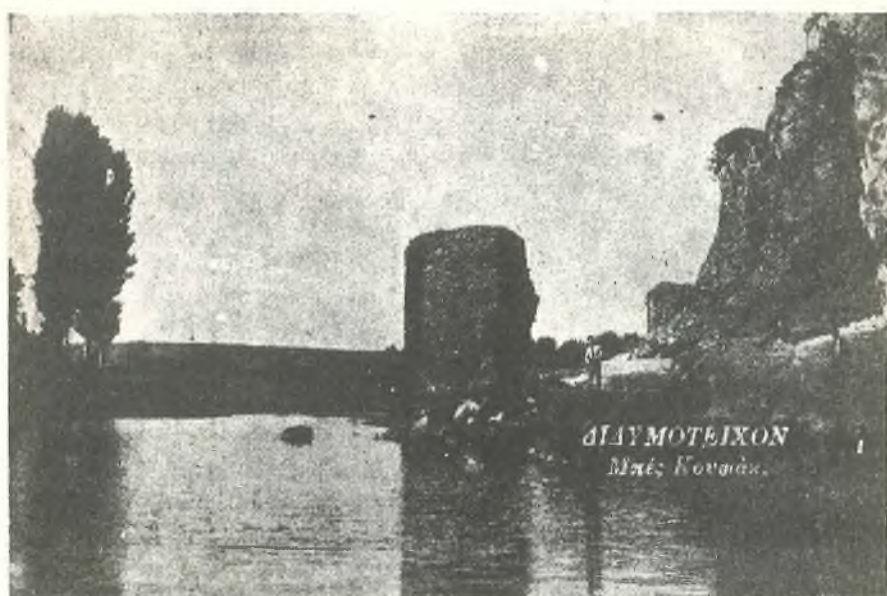


Φρούριον καὶ Ἀκρόπολις Αἴνου.

Ἐκ τῆς Ἐπιτομῆς τοῦ κ. Ἀχ. Σαμοθράκη.

Ἐκ τῆς Ἐπιτομῆς τοῦ κ. Ἀχ. Σαμοθράκη.

Ἐκ τῆς Ἐπιτομῆς τοῦ κ. Ἀχ. Σαμοθράκη.



Δύο απόψεις τοῦ Πενταζώνου (Μπέσ-Κουσακ) βλ. σελ. 178.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΘΡΑΚΩΝ

Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον θὰ σημειοῦνται τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων Θρακῶν ἐκδιδόμενα ἔργα, ὅσα περιέχονται εἰς γνώσιν τῆς διευθύνσεως τῶν «Θρακικῶν».

Παρακαλοῦνται οἱ συγγραφεῖς καὶ ἐκδόται ὅπως ἀποστέλλωσιν εἰς τὸ Θρακικὸν Κέντρον, ἀκριβῆ σημείωσιν τοῦ τίτλου, τοῦ ἔτους τῆς ἐκδόσεως, τοῦ τυπογραφείου, τῶν σελίδων καὶ τοῦ σχήματος τῶν ἔργων των.

Εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις ἐκδοθέντα δὲν ἀναφέρεται τόπος ἐκδόσεως.

1940

Ἄδ. Διαμαντοπούλου: Πλάτωνος Πολιτεία. Τόμος Γ'. Ἀρχαῖον κείμενον, εἰσαγωγή, μετάφρασις καὶ σημειώσεις. Σελ. 332.

Ἐδοστρατίου Ζήση: Αἱ ἁμαρτίαι τῆς Θράκης. Διήγημα. Σελ. 64.

Κ. Θρακιώτη: Ἀλμπατρος. Δράμα, Σελ. 99.

Ἀχ. Καλεύρα: Εἰς ἐποχὰς Ἐθνικοῦ μεγαλείου τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι. Σελ. 27.

Ἰωάννου Π. Καρδαμάτη: Πατρίς, ἐπιστήμη, κοινωνία (Τίτλοι, ἔργα, ἀγῶνες 1889—1939) 8ον. Σελ. 232.

Ἄννας Κατσιργα: Ἑλληνικὰ προϊόντα καὶ Ἑλληνικὸς τρόπος διατροφῆς. Σελ. 182.

Ἰ Ἀργη Κόρακα: Σύγχρονοι Βούλγαροι πεζογράφοι. Μετάφρασις Σελ. 156.

Δημ. Ι. Μαγκριώτη: Σχέσεις ἐπιστήμης καὶ Θρησκείας. Ἐκδοσις Κοινότητος Νέας Σμύρνης. Σελ. 45.

Τοῦ ἰδίου: Πίστις καὶ ἐπιστήμη. Σελ. 125.

Νικ. Μακρίδου: Διὰ τὴν προστασίαν, ἐξυγιάνσιν καὶ εὐγονισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Σελ. 132.

Δ. Παπαγιαννάκου: Ἀποκαλύψεις Μυστηρίων ἤτοι ἀλάνθαστοι μαθηματικοὶ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες πρὸς ἐξεύρεσιν ὀλοκλήρου ἐκκλησ. πσοχαλίου οἰουδήποτε Σωτηρίου ἔτους κλ. Σελ. 31.

Κλέωνος Β. Παράσχου: «Κύκλοι» Μελέτες. Εἰσαγωγή σὴ σύγχρονη ἑλληνικὴ ποίηση—Μελέτη. Ἐκδόσεις Γκοβόστη.

Τοῦ ἰδίου: Μακρυνὴ μουσικὴ. Ποιήματα. Σελ. 43. Ἐκδοσις Μαυρίδη.

Τοῦ ἰδίου: Καρόλου Μπωντλαίρ. Εἴκοσι ὀκτὼ ποιήματα. Μεταφρασμένα ἀπὸ τὸν . . . Ἐκδοσις Πυρσοῦ.

Νικ Πκρίτη: Ἀριστοτέλους Πολιτικά Η—Θ (Τόμος Δ') Ἀρχαῖον κείμενον, Μετάφρασις. Σημειώσεις . . . σελ. 413—520. Ἐκδοσις «Παπύρου».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν συνεχείᾳ τῶν εἰς προηγουμένους τόμους τῶν «Θρακικῶν» δημοσιευθεισῶν συμβολῶν εἰς τὴν Θρακικὴν Βιβλιογραφίαν εἰς τὴν στήλην ταύτην θὰ δημοσιεύωνται πάντοτε ὅσα βιβλία ἢ ἄρθρα ἀφορῶντα εἰς τὴν Θράκην, περιέρονται εἰς γνῶσιν τῆς διευθύνσεως τῶν «Θρακικῶν».

Αἱ καταχωρούμεναι νῦν προσθῆκαι φέρουν αὐξοντα ἀρ. 2704 ἔξ.

Τὸ Θρακικὸν Κέντρον παρακαλεῖ τοὺς δημοσιεύοντας ἔργα ἰδιαιτέρως ἢ εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας πραγματείας ἀσχολουμένας περὶ τῆς Θράκης γενικῶς ἢ μὲ θέματα ἐνδιαφέροντα τὴν Θράκην, ὅπως ἀποστέλλωσιν εἰς τὰ γραφεῖα αὐτοῦ ἐν ἀντίτυπον ἢ σημειώσιν ἀκριβῆ τοῦ τίτλου τοῦ δημοσιεύματος, ὅπως γίνηται μνεῖα αὐτῶν εἰς τοὺς ἐκάστοτε ἐκδιδομένους τόμους τῶν «Θρακικῶν».

Ὅπου δὲν ἀναφέρεται τόπος ἐκδόσεως ἐννοοῦνται αἱ Ἀθήναι.

1938

2704 Βέλκωφ Ἰβάν, διευθυντοῦ τοῦ ἀρχαιολ. μουσείου Σοφίας : Ἐ ὑ ρ ῆ μ α τ α π έ ν τ ε τ ῦ μ β ω ν π α ρ ἄ τ ῆ κ ῶ μ η Μ π ρ έ ζ ο β ο ν (βορειοδυτικῆς Θράκης), ἐν τῷ δευτέρῳ τοῦ ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. XII, σελ. 259—280 βουλγαριστί μετὰ συντομοῦ ἐν τέλει περιλήψεως γερμανιστί. Περιγράφονται λεπτομερῶς τὰ εὑρεθέντα κτερισμάτων, ὧν παρατίθενται καὶ αἱ φωτογραφίαι, μετὰ τῶν διαστάσεων τῶν τύμβων. Ὅστρακα πηλίνων ἀγγείων, στάμνοι μετ' ἀπεξηραμένου ἐλαίου, ὄστρακα ὑαλίνων ἀγγείων, ὄστρακα πηλίνων δακρυχόων, μικρὰ θήκη ἐξ ἐλεφαντίνου, δακρυχόοι, ὄρειχάλκινος οἰνοχόη, λυχνία καὶ φιάλη, σιδηροῦν ξίφος, πηλιναὶ ὑδρῖαι, ὄρειχάλκινος καθρέπτης, ἐφ' οὗ παράστασις τῆς Ἀφροδίτης. Οἱ τύμβοι, ὧν οἱ νεκροὶ ἢ ἐκάθησαν ἢ καταρῦχθησαν ἀνάγονται ἐκ τῶν κτερισμάτων εἰς τὸ τέλος τοῦ V αἰῶνος π. Χ. ἢ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ IV, εἰς τὸν III π. Χ. καὶ εἰς τὸν I μ. Χ.

2705 Τοῦ ἰδίου : Ρ ω μ α ἱ κ ῆ ἀ γ ρ ο τ ι κ ῆ ἔ π α υ λ ι ς π α ρ ἄ τ ῷ σ τ α θ μ ῷ Ἰ σ κ ρ ο υ.—Ἦσαν ἑτέρας ἐσχάτων Ρωμαϊκῶν χρόνων παρὰ τῆ θέσει Ὁρλανδόφσκι, τῆς περιφερείας Σοφίας.—Χριστιανικὸς τάφος ἐν Σοφίᾳ. Ἐ ὑ ρ ῆ μ α τ α τ ῦ μ β ο υ - τ ἄ φ ο υ π α ρ ἄ τ ῷ Τ ο ρ ὄ ς. (IV π. Χ. αἰῶνος).—Ἦσαν παρὰ τῷ Τροϊάν (ἐπὶ τοῦ Αἴμου).—Τάφοι ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς μεγάλης τῶν ἐθνῶν μεταναστεύσεως (παρὰ τῷ Λόμ—Μοισίας). Τάφος τῶν ἐσχάτων Ρωμαϊκῶν χρόνων παρὰ τῆ κώμῃ Μπελογράδέτς

(Μοισίας), σελ. 407—424, βουλγαριστί. Περιγραφή τάφων, εσθημάτων και περισημάτων, ὧν παρατίθενται αἱ φωτογραφαί ἢ τὰ σχεδιάσματα. Καθορισμός τῆς χρονολογίας αὐτῶν. Ἀξιοσημείωτος ὁ κορμὸς μαρμαρίνου ἀγαλματίου τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκ τῆς δευτέρας ἐπαύλεως διὰ τὴν καλὴν του τέχνην.

- 2076 **Βέλκωφ Ἰβάν καὶ Δάνωφ Μ. Χρήστου**, Νεωστὶ ἀποκαλυφθεῖσαι ἀρχαιοότητες (ἐν Βουλγαρίᾳ). Αὐτ. σελ. 433—449, βουλγαριστί, μετ' εἰκόνων πολλῶν. Περιγραφή τῶν ἀπὸ τοῦ 1935 εὐρεθειῶν ἐν διαφόροις τῆς Βουλγαρίας τόποις ἀρχαιοτήτων (ἀγγείων πηλίνων καὶ μεταλλίνων, κοσμημάτων, πορπῶν, ἀναγλύφων, ἀγαλματιδίων κρᾶνους κτλ.).
- 2077 **Γερασίμωφ Θ.** Ἀρχαιολογικαὶ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θρᾷκη ἔρευναι κατὰ τὰ ἔτη 1936—1938, Αὐτ. σελ. 396—399, βουλγαριστί. Περιγραφή τῶν ἀνασκαφέντων ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Ἱστορικῆς ἑταιρείας τύμβων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς εὐρημάτων κατὰ τὸν Α. M a n s e l, Les fouilles de 1936—37 en Thrace, La Turquie Kemaliste No 21—22, 1937, 36—46 καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐν τεύχει Trakyanim Kùltur ve Tarihi, 1938, σελ. 46 μετὰ 27 πινάκων.
- 2078 **Τοῦ αὐτοῦ**, Μαρμαρίνη μικρὰ κεφαλὴ ἐκ Σφισσόπλεως (Ἀπολλωνίας). Αὐτόθι, σελ. 399—400, βουλγαριστί. Ἀνάγεται εἰς τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ V π. Χ. αἰῶνος.
- 2079 **Τοῦ αὐτοῦ**, Δύο νεωστὶ ἀνακαλυφθέντα Θρησκορωμαϊκὰ ἄρματα, αὐτόθι, σελ. 400—405, βουλγαριστί. Τὸ μὲν ἀνεκαλύφθη περὶ τὸ Κιουστενίλ (Παυταλία), τὸ δὲ περὶ τὴν Στάρα-Ζαγόραν (Τρῳαίαν Ἀγιοῦσταν). Περιγράφονται λεπτομερῶς τὰ περιωθέντα μέρη τῶν ἄρμάτων καὶ ὁ ποικίλος μετάλλινος διάκοσμος αὐτῶν παρατιθεμένων τῶν σχετικῶν εἰκόνων.
- 2080 **Τοῦ αὐτοῦ**, Θησαυρὸς ἐξ ὀρειχαλκίνων νομισμάτων σχήματος αἰχμῶν βελῶν, ἐξ Ἀγχιάλου καὶ ἄλλοθεν. Αὐτόθι, σελ. 424—427, βουλγαριστί.
- 2081 **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἀνώνυμον Βυζαντιακὸν ἔνσημον, αὐτόθι σελ. 430—431, βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ μεταλλίνου νομισματοειδοῦς ἐνσήμου φέροντος ἔνθεν μὲν τὸν δικέφαλον αἰτόν, ἔνθεν δὲ σταυρὸν ἐν τῷ μέσῳ καὶ περὶ αὐτὸν τὴν λέξιν ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ. Ἀνάγεται εἰς τὸν XIV αἰῶνα. Τοιαῦτα χάλκινα ἢ ἀργυρῶ ἔνσημα, ὡς καὶ μολύβδινα σφραγιδια μετὰ τῆς εἰκόνης τοῦ αὐτοκράτορος διενέμοντο τοῖς πένησιν ὑπὸ τοῦ παλατίου, ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων, ἀνωτέρων ὑπαλλήλων καὶ ἰδιωτῶν. Οἱ λαμβάνοντες ταῦτα ἐδικαιοῦντο ἐλεημοσύνης τροφῆς κτλ. ἀπέναντι αὐτῶν.
- 2082 **Δάνωφ Μ. Χρήστου**: Περὶ τῆς ἀρχαίας οἰκονομικῆς ἱστορίας τῶν ἀκτῶν τοῦ Δυτικοῦ Εὐξείνου Πόντου μέχρι τῆς ἐν αὐταῖς ἐγκαθιδρυσεως τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας. Αὐτόθι σελ. 185—247, βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν γέλει γερμανιστί (248—258).

Ὡς εἶναι ἐκ τῆς ἱστορίας τοῖς πᾶσι γνωστὸν ὁ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ παράλια τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Εὐξεινοῦ Πόντου ἀποικισμὸς τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἐν τῶν θαυμασιωτάτων τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ κατόρθωμα. Διότι εἰς αὐτὸν ὀφείλεται κυρίως ἡ καθ' ὅλον τὸν ἀρχαῖον κόσμον διάδοσις τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Αἱ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἰδρυνόμεναι εἴτε πρὸς ἀνακούφισιν τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ πόλεων ἀπὸ τῶν ὑπεραυξανόμενων κατοίκων, ὧν ἡ πενία ἠδύνατο νὰ δημιουργήσῃ ἐσωτερικὰς ταραχὰς καὶ ἀνωμαλίας εἴτε πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν κατεχόντων τὴν ἐξουσίαν τῆς χώρας ἀπὸ τῶν πολιτικῶν τῶν ἀντιπάλων, οὔς οὕτω ἀπεμάκρυνον, εἴτε πρὸς ἐμπορικοὺς καὶ βιομηχανικοὺς μόνον σκοποὺς, διέδιδον τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν εἰς τοὺς περιοικοὺς βαρβάρους λαοὺς.

Οἱ ἄποικοι ἦσαν συνήθως ἐμπόροι καὶ γεωπόνοι, οἵτινες ἤθελον νὰ καρπωθῶσι τοὺς θησαυροὺς τῶν ξένων χωρῶν, οὐχὶ ὁμῶς διὰ λεηλασιῶν καὶ τῆς βίας ὡς ἐπιδρομεῖς, ἀλλὰ δι' ἡσύχου μονίμου ἐγκαταστάσεως εἰς αὐτάς μετὰ συνεχῶν μόχθων καὶ ἀδιαλείπτου φιλεργίας. Ἄρα συμφέρουσα αὐτοῖς ἦτο ἡ μετὰ τῶν ἰθαγενῶν συμβίωσις καὶ συνδιαλλαγὴ καὶ οὐχὶ ἡ ἐχθρα, ἐπομένως ὁ καθ' αὐτῶν ἀγὼν ἀπεφεύγετο πάση δυνάμει. Ὁ συμβιβασμὸς δ' αὐτῶν ἐγένετο διαφοροτρόπως, ἐπῆρχετο δὲ πλήρης ἐν τέλει οὐ μόνον διὰ τῶν ἐμπορικῶν τῶν συμφερόντων καὶ τῆς ποικίλης ἐπικοινωνίας, ἀλλὰ καὶ διὰ συγγενικῶν δεσμῶν δι' ἐπιγαμιῶν. Οὕτω δὲ τότε οἱ ἄποικοι ἐξασκοῦντες ἐπὶ τοὺς ἀξέστοιτους βαρβάρους ἀκατανίκητον γοητείαν διὰ τῶν ἀστικῶν τῶν ἠθῶν, τῶν εὐγενῶν τρόπων καὶ τοῦ ἀνωτέρου πολιτισμοῦ προσεῖλκνον τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτῶν, οἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ ὑπεχώρουν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὰ Ἑλληνικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν.

Ἄλλ' οἱ ἄποικοι δὲν ἤρκοῦντο μόνον εἰς τὰ παράλια καὶ τὰς ἰσχυρὰς καθισταμένας πόλεις αὐτῶν· οἱ τολμηρότεροι τούτων ἔχοντες ὡς πρόγραμμα τὴν ἐργασίαν διεισέδουν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν βαρβάρων καὶ ἀπολιτίστων χωρῶν, παρέχοντες δὲ τὸν πλοῦτον τῶν βιομηχανικῶν τῶν πόλεων τῶν καὶ τῶν μητροπόλεων καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος προϊόντων καὶ ἀποκομίζοντες τὸν πλοῦτον τῶν φυσικῶν τῆς χώρας προϊόντων διέσπειρον ἀνεπαισθήτως τὸν πολιτισμὸν ἐπὶ ἀνωτέρω τῶν νέων τῶν ἐστιῶν, ἐγκραθιστάμενοι πολλὰκις μετὰ τῶν βαρβάρων, ὧν, ὅπως προσελκύσωσιν αὐτοὺς εὐκολώτερον, δὲν ἐδίσταζον καὶ πολλὰ τῆς λατρείας νὰ δεχθῶσι πρὸς ταῖς ἐπιγαμίαις. Οὕτω δὲ οἱ μεγάδες οὗτοι κατέχοντες τὰ κυριώτερα σημεῖα τῶν μεγάλων λεωφόρων, δι' ὧν ἐξυπηρετεῖτο ἡ κατὰ γῆν ἐμπορία ἐν ταῖς βαρβάρους χώραις, οὐ μόνον συνέζων ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀρμονίᾳ μετὰ τῶν ἰθαγενῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπεβύλλοντο ἐπ' αὐτοῦ. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται εὐκόλως καὶ ἡ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης διάδοσις εἰς τὴν Θράκην, ἧς τὰ παράλια ἀπφωκίσθησαν ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ ὁ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπελθὼν δι' αὐτῶν καὶ διὰ τῆς τῶν Μακεδόνων ἐπικυριαρχίας βραδύτερον ἐξελληνισμὸς τῶν Θρακῶν.

Αἱ ἐπὶ τῆς Θράκης Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἦσαν πολλαὶ καὶ πυκναὶ διήκουσαι καθ' ὅλην τὴν παραλίαν τῆς ἤρξαντο δὲ ἰδρυνόμεναι ἀπὸ τοῦ ὀγδόου μὲν ἡδὴ π. Χ. αἰῶνος ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου δὲ ἐν τῷ Εὐξείνῳ. Τινὲς δ' αὐτῶν ἰδρῦθησαν ἐπὶ θέσεων οἰκηθεισῶν πρῶην

ὑπὸ Θρακῶν, ἀπελαθέντων ἢ συναπομεινάντων σὺν τοῖς ἀποίκιοις καὶ ἀφομοιωθέντων. Ἐκ τῆς γεωγραφικῆς δ' ἐπὶ τοῦ χάρτου θέσεως τῶν ἀποικιῶν δύναται τις εὐκόλως νὰ κρίνῃ περὶ τῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας μεταβιβαζομένων τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ρευμάτων. Ἐπὶ τῆς ἀκμῆς δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐθεωροῦντο αὐταὶ ἀναπόστατον τμήμα τοῦ Ἑλληνικοῦ, διότι καὶ αὐταὶ προσεκλήθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ Περικλέους διὰ πέντε ἀπεσταλμένων, ὅπως μετάσχωσι δι' ἀντιπροσώπων ἑκάστη, μικρὰ τε (ἐμπόριον) καὶ μεγάλη πόλις, τοῦ πρώτου πανελληνίου συνεδρίου, ὅπως βουλευσύνται «ἐπ' εἰρήνῃ καὶ κοινοπραγίᾳ τῆς Ἑλλάδος».

Αἱ ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ δυτικοῦ Εὐξείνου Πόντου, δηλ. τῶν ἀνατολικῶν τῆς Θράκης καὶ τῆς Μοισίας ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰστρου ἰδρυθεῖσαι Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἦσαν αἱ: Φινόπολις, Ἀνδρεάκη, Φιλία ἄκρα (Δέρκος), Σαλμυθησοὺς (Μήδεια), Θυνιάς ἄκρα, Αὐλαῖον τεῖχος (Ἀγαθόπολις), Ἀπολλωνία (Σωξόπολις), Ἀγχιάλος, Μεσημβρία, Ναύλοχος, Ὀδησοὺς (Βάρνα), Διονυσόπολις (Βαλτζίκ), Βυζώνη (Καβάρνα) Καλὴ ἄκρα ἢ Τιρισίς, Κάλλαις, (Μαγκάλια). Τόμοι (Κωνσταντζα), Ἰστρος, Τύρας.

Ἐκ τούτων τῶν ἀπὸ τῆς Ἀπολλωνίας μέχρι τοῦ Ἰστρου Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, δηλ. τῶν ἐπὶ τῶν νῦν Βουλγαρικῶν καὶ Ρουμανικῶν ἀκτῶν, ἐπιχειρεῖ ἐν τῇ παρούσῃ ἀκριβολόγῳ μελέτῃ τοῦ ὀ φιλόπνοος συγγραφεὺς νὰ ἐξετάσῃ τὸν οἰκονομικὸν βίον, τ. ἔ. τὰς ἐμπορικὰς αὐτῶν σχέσεις ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν ἑκάστοτε πολιτικῶν πρὸς τε τὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ πρὸς ἀλλήλας μέχρι τῆς ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους ὑποταγῆς των. Βασίζεται δὲ οὐ μόνον εἰς τὰς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων παραδεδομένας ἡμῖν περὶ τούτου πενιχρὰς εἰδήσεις, ἀλλὰ καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὰ μέχρι τοῦδε ἀποκαλυφθέντα ἐν αὐταῖς Ἑλληνικὰ τεχνουργήματα (ἀγγειοπλαστικῆς ἰδίως) καὶ ἐπιγραφάς, δημοσίας τε καὶ ἰδίας. Καὶ ἐν μὲν τῷ Βουλγαρικῷ κειμένῳ παρατίθεται καὶ τὰς εἰκόνας τῶν διαφόρων εὐρημάτων, ἅπερ περιγράφει καὶ τὰς σχετικὰς εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ ἐπιγραφῆς μετὰ τῶν οἰκείων παρακομπῶν, ἐν δὲ τῷ Γερμανικῷ περιορίζεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἱστορικὴν τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ πολιτικοῦ τῶν προειρημένων ἀποικιῶν βίου ἐκθεσίαν. Οὗτο δὲ συμβάλλει ἀσυνειδήτως εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ Βουλγάρου ἀναγνώστου περὶ τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔργου καὶ ἀνά τε τὰς ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου καὶ τὴν ἐνδοχώραν (Θρακίαν καὶ Μοισίαν) κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἐξ οὗ θὰ ἔπρεπε ἴσως ν' ἀρξῆται (ἐν προοιμίῳ) ἢ εἰς ὃ νὰ καταλήξῃ (ἐν ἐπιλόγῳ). Αἱ τῆς μελέτης ἐπικεφαλίδες ὡς ἀναγράφωμεν, πείθουσι πάντα ἀναγνώστην περὶ τούτου.

Βραχεία εἰσαγωγή περὶ τῶν πηγῶν καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς μελέτης καὶ περὶ τῶν εἰς τὰς νῦν Βουλγαρικὰς τοῦ Εὐξείνου ἀκτὰς Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν.—Παλαιότερα Ἑλληνικὴ ἀγγειοπλαστικὴ ἐν αὐταῖς (σκύφοι, ἀρίβαλλοι, ἀμφορεῖς Κορινθιακοί, λήκυθοι Ἀττικαί).—Ἡ τῶν ἀκτῶν ἐμπορία πρὸς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸν γ π. Χ. αἰῶνα (σκύφοι, λήκυθοι, ἀρίβαλλοι καὶ δστρακα αὐτῶν, ὄρειχάλκινοι ὕδρια καὶ ρυτά).—Αἱ τοῦ ἐν Θούλῃ βασιλείου τῶν Κελτῶν πρὸς τὰς ἀποικίας σχέσεις.—Ἡ ἐμπορία των δυτικῶν τοῦ Εὐξείνου ἀποικιῶν πρὸς ἀλλήλας ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ III π. Χ. αἰῶνος (ἐπιγραφαί).—Οἱ δεσμοὶ αὐτῶν πρὸς τὰς ἄλλας

τοῦ Εὐξείνου ἀκτᾶς.—'Ιδίως πρὸς τὰς τῶν νοτιῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου πόλεις (σφραγίδες ἐργαστηρίων ἐπὶ τῶν ἐκ Σινώπης ἀμφορέων).—'Ἡ Σινώπη ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ κράτους τοῦ Πόντου.—'Ἡ ἐμπορία τῶν ἀποικιῶν πρὸς τὴν Ρόδον-Θάσον-ἄλλας Ἑλληνικὰς πόλεις (σφραγίδες ἐπὶ ἀμφορέων καὶ δοσράκων αὐτῶν). —Πρὸς τὸ βασίλειον τῶν Σελευκιδῶν.—'Ἐπίδαμνον-Σαμοθράκην-Δελφούς-Δήλον-Πτολεμαϊκὴν Αἴγυπτον.—'Ἡ ἐμπορία αὐτῶν κατὰ τοὺς ἐσχάτους Ἑλληνικοὺς χρόνους.—Κοινὸν (ὁμοσπονδία) τῶν ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου ἀριστερόθεν πόλεων (Πεντάπολις ἢ Ἐξάπολις).

2083 **Danoff, Chr. M.** Zur Geschichte des westpontischen κ ο ι ν ό ν. Klio, τόμ. XXXI, σελ. 437—439.

2084 **Δέτσεφ Δημ.** καθηγητοῦ τοῦ ἐν Σοφίᾳ Πανεπιστημίου, Ἄ ρ χ α ῖ α μ ν η μ ε ῖ α ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. XII, σελ. 281—303, βουλγαριστὶ μετὰ συντομωτάτης ἐν τέλει περιλήψεως γερμανιστὶ. Περιγράφονται λεπτομερῶς 25 μαρμάρια ἐνεπίγραφα μνημεῖα (ἀνάγλυφα ἐπιτάφια καὶ στήλαι, ἀναθηματικά εἰς θεοὺς στήλαι καὶ βωμοί, βάθρα ἀνδριάντων, ἀναθηματικά εἰς θεοὺς ἀνάγλυφα) εὑρεθέντα ἐν τῇ περιφερείᾳ Νευροκοπίου-Πετριτίου (νοιοδυτικῆς Θράκης). Ἀγχιάλου καὶ Σοφίας παρατιθεμένων τῶν φωτογραφιῶν τῶν καὶ ἀναγινώσκονται αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν, πᾶσαι Ἑλληνικαί, πλὴν μιᾶς Λατινικῆς προσηκόντως ὑπομνηματιζόμεναι καὶ εἰς χρυσοῦς δακτύλιος εὑρεθεῖς παρὰ τῷ Τσιρπάν, βορειοανατολικῶς τῆς Φιλιππουπόλεως, οὐ μακρὰν τοῦ ἀρχαίου ἐμπορίου Π ῖ ζ ο ς μετ' ἐπιγραφῆς ἐπὶ τῆς σφραγίδος τοῦ ΜΗΔΟΠΑΙΟΥ (πρβλ. Ἀστεροπαῖος, Παρθενοπαῖος). Ἀξιοσημεῖα τὰ ἀπαντῶντα τὸ πρῶτον Θρακικὰ κύρια ὀνόματα Β ρ ι ε ρ ο ῦ λ α, Γ ο α ζ ε ῖ ρ α, Ζ α ῖ κ α, Π υ ρ ο υ σ ἄ λ α, τὸ τοπωνυμικὸν ἐπίθετον τοῦ κυρίου Ἡρώος, ταυτιζομένου τῷ Ἀπόλλωνι Εἰ σ η ν ὀ ς καὶ τὸ ἰδιότητος σημαντικὸν ἐπίθετον αὐτοῦ E b i s t i t h i a. Ἀνάγονται εἰς τὸν I—II καὶ III αἰῶνα μ. Χ.

2085 **Instinsky, H V.** Ein neuer Meilenstein von Pautalia und zwei Fragen zur Geschichte der Provinz Thracia, ἐν τοῖς Sitz.—Ber. Preuss. Akad., Phil.—hist. Kl., σελ. 418—425.

2086 **Δημήτρωφ Π. Δ.,** Einfrühbyzantinisches Sandsteinkopff im Nationalmuseum zu Sofia, Αὐτόθι, σελ. 304—313, γερμανιστὶ μετὰ συντομωτάτης ἐν τέλει περιλήψεως βουλγαριστὶ. Ἡ ἐξ ἀββεστολίθου αὐτῆ κεφαλῆ, ἣτις εὑρέθη περὶ τὴν Ἀγχιάλον καὶ προφανῶς ἀνήκει εἰς ἀνδριάντα ἀπολεσθέντα ἀιάγεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἔνεκα τῆς τεχνοτροπίας τῆς εἰς τὸ δευτερον ἡμισυ τοῦ V ἢ εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ VI μ. Χ. αἰῶνος.

2087 **Κατσάρωφ Γ.** καθηγητοῦ τοῦ ἐν Σοφίᾳ Πανεπιστημίου, Μ ν η μ ε ῖ ο γ γ ε ω ρ γ ι κ ὸ ν ἐ ν τῇ ἄ ρ χ α ῖ α Θ ρ ᾶ κ η, ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. XII, σελ. 405—406, βουλγαριστὶ. Πρόκειται περὶ ἐνὸς τῶν συνήθων ἐπὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων ἀναγλύφων νεκροδείκνων, προερχομένου πιθανῶς ἐκ τῆς περιφερείας Ἀδριανουπόλεως καὶ ἀποκειμένου νῦν ἐν τῷ ἐθνικῷ μουσεῖῳ τῆς Σοφίας. Ὁ

συγγραφεὺς περιγράφει λεπτομερῶς τὸ καλῶς διατηρούμενον ἀνάγλυφον, οὗ παρατίθεται καὶ ἡ φωτογραφία καὶ ἐκ τῆς ὑπὸ τὸ νεκρόδειπνον παραστάσεως ἀφότρου συρομένου ὑπὸ ζεύγους βοῶν, πρὸ τῶν ὁποίων δρέπανον, εἰκάζει ὅτι ὁ εἰς ὃν ἀνετέθη τὸ ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον νεκρὸς Μίκοσ Μίκου ἦτο γεωργός.

2088 Kazarov G., *Kleine Funde in Bulgarien*, ἐν τῷ *Archäol. Anzeig.* σελ. 196—200.

2089 Λαζάρωφ Ἰβάν, Τὸ εἰκονοστάσιον ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τοῦ Παζαρτζικίου, ἐν τῷ περιοδικῷ *Ροντίνα* (πατρὶς), τόμ. I, βιβλ. 2, σελ. 66—76 μετὰ 10 εἰκόνων, βουλγαριστί.

2090 Μήκωβ Β., Συμβολαὶ εἰς τὴν προῖστορικὴν ἐποχὴν ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν (Βουλγαρία, δηλ. Μοισία καὶ βορείῳ Θράκῃ), ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. XII, σελ. 384—396, βουλγαριστί. Περιγράφονται τὰ ἐν διαφόροις τόποις τῆς Βουλγαρίας κατὰ τὴν τελευταίαν πενταετίαν εὑρεθέντα ἀντικείμενα τῆς προῖστορικῆς περιόδου, ἤτοι τῆς λιθοχαλκίνου, τῆς ὀρειχαλκίνου καὶ τῆς νεοσιδηρᾶς ἐποχῆς παρατιθεμένων καὶ τῶν εἰκόνων τῶν σπουδαιότερων αὐτῶν.

2091 Τοῦ ἰδίου, Οἱ Θράκες: ἡ ἐποικίσεις, πολιτισμὸς καὶ ἐξαφάνισις αὐτῶν, ἐν τῇ Συλλογῇ (*Sbornik*) Κατὰ τοὺς αἰῶνας, τόμ. I, σελ. 33—66, Σοφία βουλγαριστί.

2092 Τσόντσεφ Δημ. Αἱ περὶ τὰς τῆς Στάρας-Ζαγόρας (Βερόης-Τραιανῆς Αὐγούστης) μεταλλικὰς πηγὰς ἀρχαιοτήτες καὶ ἡ Ρωμαϊκῆ τῶν πηγῶν δεξαμενὴ, ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. XII, σελ. 349—353, βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν τέλει γαλλιστί.

2093 Τσόντσεφ Δ. καὶ Γερκσίμωφ Θ. Ὁμαδικὰ εὐρήματα νομισμάτων κατὰ τὰ ἔτη 1937 καὶ 1938 (ἐν *Βουλγαρία*) Αὐτόθι, σελ. 450—457, βουλγαριστί. Ταῦτα εἶναι χαλκᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ τῶν πόλεων Ἀθηνῶν, Κυζίκου, Θάσου, Πανίου (τετράδραγμα), Ἀβδήρων (ὀκτάδραγμα), ἀργυρᾶ Φιλίππου II χρυσοῖ στατήρης καὶ τετράδραγμα, τοῦ αὐτοῦ μμήσεις βάρβαροι τετραδράχμων, τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, Λυσιμάχου, Σελεύκου III, Ἀντίοχου I, τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, I—III αἰῶνος, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἰωάνν. Τσιμισκή, τῶν αὐτοκρατόρων Κομνηνῶν, Ἀγγέλων καὶ Παλαιολόγων. Παρατίθεται ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ τόπους εὑρεθέντων μετὰ τοῦ καθορισμοῦ αὐτῶν. Ἀξιοσημείωτα 9 δεκάδραγμα τοῦ Θρακομακεδονικοῦ φύλου Δερρωναίων (VI—V π. X. αἰῶνος), 15 τετράδραγμα τοῦ Ρωμαίου κοιναίστορος *Aesillas* (92—88 π. X.), στατήρ ἐξ ἠλέκτρου τῆς πόλεως Ἀβδήρων βάρους 16 γραμμαρίων καὶ τετράδραχμον τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Κελτῶν ἐν τῇ Θούλῃ τῆς Θράκης Καβάρου. Τούτων τὰ πλεῖστα ἀπετέθησαν εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν τῆς Σοφίας μουσεῖον.

Κ. ΜΥΡΤ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

1939

- 2094 **B.** Ἀγγέλωφ, μηχανικοῦ, Ὑδρολογικαὶ καὶ ἄρχαιολογικαὶ σημειώσεις περὶ τῆς περιφερείας τῆς Ἀγχιάλου, ἐν τῷ περιοδικῷ περὶ ὀχετῶν καὶ ὕδραγωγείων, τόμ. III. φυλάδ. 1, σελ. 1—11, βουλγαριστὶ Περιεχόμενα: I σημειώματα περὶ τοῦ παρελθόντος τῆς Ἀγχιάλου καὶ τὸ ὄρχαιον αὐτῆς ὕδραγωγείον· II ἡ θερμὴ πηγὴ τῶν Aquae Calidae (παρὰ τῷ Ἀετῷ), τὰ μεταλλικὰ τοῦ Πύργου λουτρὰ· III οἱ σεισμοὶ τῆς Θράκης παρὰ ταῖς ἀκταῖς τοῦ Εὐξείνου Πόντου· IV τὸ Τουρκικὸν τῆς Ἀγχιάλου ὕδραγωγείον. (K. M. A.)
- 2095 **D.** Detschev. Antike Denkmäler aus Bulgarien, ἐν τῷ Jahresheft. des Osterr. archäol. Inst. τόμ. XXXI, Beibl. σελ. 121—140. (K. M. A.)
- 2096 **G.** Kazarew. Ein neues thrako-mithrisches Relief. Ἐν τῷ Arch. für Religions Wiss. τόμ. XXXVI, σελ. 161—162. (K.M.A.)
- 2097 **V.** Laurent, Notes de titulature Byzantine et Vicaires de Thrace, «Echos d'Orient» Βουκουρέστιον, Τόμ. XXXVIII, σελ. 365—368.
- 2098 Ἰδίου, Encore le néomartyr Michel Mauroeides. Αὐτ. σελ. 371—379.
- 2099 **Στ.** Στανιμήρωφ, Ἡ μονὴ Βατοκόβου κατὰ τὸν XIX αἰῶνα, ἐν τῷ περιοδικῷ Ροντίννα, τόμ. II, τεύχ. 1, σελ. 48—72, βουλγαριστὶ. Γίνεται λόγος ἐν τῇ μελέτῃ καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ τοιχογραφιῶν καὶ ἄλλων μνημείων τοῦ αἰῶνος τούτου. (K. M. A.)

1940

- 2100 **K.** Μυρτίλου Ἀποστολίδου: Βούλγαροι ἢ Ἕλληνες ἦσαν οἱ Καρυῶται; «Θρακικά» τόμ. II' σελ. 157—216.
- 2101 **Τοῦ ἰδίου:** Ἱερὸν τοῦ Ζυμυδρηνοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Θράκη. Αὐτ. σελ. 266—276.
- 2102 **Τοῦ ἰδίου:** Κῶδιξ τοῦ Νικηφόρου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως (1850—1861) [Συνέχεια]. Αὐτ. σελ. 277—310.
- 2103 **Τοῦ ἰδίου:** Ὁ φιλικὸς Ἀντώνιος Π. Κομιζόπουλος Φιλιππουπολίτης. Αὐτ. σελ. 429—430.
- 2104 **Σταύρου Γ.** Ἀβρακμίδα: Θρακικὴ Λαογραφία. Ἡ Γιορτὴ τῆς εὐλογίας τῶν σταφυλῶν. Ἀναμνήσεις Ἀδριανουπόλιτου «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον». Θεσσαλονίκη ἔτος 16 σελ. 58—60.
- 2105 **Πέτρου Ἀξιώτη:** Θρακικοὶ θρύλοι. Τὸ Τζαμί τοῦ Σουλτάν-Σελήμ, Ἡμερολόγιον. «Ὁ Φάρος τῆς Βορείου Ἑλλάδος». Ἔτος Β' Θεσσαλονίκη, σελ. 251—253.
- 2106 **Φωτίου Ἀποστολίδου:** Κύρια ὀνόματα καὶ ἐπίθετα τῆς Τσαντώσ. «Θρακικά» τόμ. ΙΓ' σελ. 343—353.

- 2107 Γ. κ. Ζ. [Κώστα Βάρναλη]: Τέχνη και Ζωή. «Θρακικόν Ἐρχειον». Βιβλιοκρισία «Πρωτα» Μαρτ. 31.
- 2108 Τοῦ ἰδίου: Τέχνη καὶ ζωή. Οἱ Καρυῶται. Αὐτ. 14 Ὀκτωβρίου.
- 2109 Νικ. Βαφείδου: Αἱ ἐκκλησιαί Διδυμοτείχου. «Θρακικά» τόμ. ΙΓ' σελ. 228—250.
- 2110 Τοῦ ἰδίου: Μερικαὶ συνήθειαι Διδυμοτείχου. Αὐτ. σελ. 335—342.
- 2111 Μεν. Βλκχοπούλου: Θρακικὲς ἱστορίες. Ἐνα βουβάλι στὸ γουναράδικον. «Μακεδονικὸν ἡμερολόγιον». Θεσσαλονίκη. Ἔτος 16ον σελ. 65—71.
- 2112 Ἀθηνᾶς Γαϊτάνου Γιαννιοῦ: Ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην. Ἡ ἐπαρχία Δέρκων. [Συνέχεια] «Θρακικά» τόμ. ΙΓ' σελ. 108—156.
- 2113 Ζ. Ἐθιμα Σημακοβίου. «Θρακικά» τόμ. ΙΓ', σελ. 386—393.
- 2114 Φιλ. Δραγοῦμη: Ὁ Αἰνίτης ἀγωνιστὴς Μαργαρίτης Φ. Κούταβος. «Θρακικά» τόμ. ΙΓ' σελ. 416—419.
- 2115 Ἐδοστρ. Ζήση: Τρία ἔγγραφα τῆς ἐπαρχίας Γάνου καὶ Χώρας. «Θρακικά» τόμ. ΙΓ' σελ. 251—257.
- 2116 Τοῦ ἰδίου: Προλήψεις ἐγκυμοσύνης Αὐδημίου. Αὐτ. σελ. 333—334.
- 2117 Γιάννη Θωμοπούλου: Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Ἐάνθη. «Νεοελληνικά Γράμματα» ἀρ. 200 σελ. 11.
- 2118 Ἰάχθ: Μία 70ετηρὶς Κων)τίνος Κουρτίδης. Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργον του. Ροταριανοὶ λόγοι. «Μακεδονία», Θεσσαλονίκη, Μαΐου 20.
- 2119 † Ὀλύμπου Καλλινίκου Χαραλαμπάκη: Ὁ Ἡρακλείας Φιλάρετος Βαφείδης καὶ αἱ ἐκκλησιαστικαὶ μεταρρυθμίσεις. «Μακεδονικὸν ἡμερολόγιον» Θεσσαλονίκη. Ἔτος 16 σελ. 289—293.
- 2120 Κωνστ. Γ. Κουρτίδη: Ἀπὸ τὴν ἀλησμόνητη Ἀδριανοῦ. Τὸ Καφές-Καποῦ. «Ἡμερολόγιον ὁ Φάρος τῆς Βορείου Ἑλλάδος». Ἔτος Β' Θεσσαλονίκη σελ. 177—184.
- 2121 Τοῦ ἰδίου: Κορνοφωλεὰ καὶ ἡ Μονὴ Κορνοφωλεᾶς «Θρακικά» τόμ. ΙΓ' σελ. 217—222.
- 2122 Τοῦ ἰδίου: Τὰ γράμματα εἰς τὸ Διδυμότειχον κατὰ τὸν δέκατον ἔνατον αἰῶνα. Αὐτ. σελ. 223—227.
- 2123 Ι. Μαγκριώτου: Ἀνδρονίκη Κ. Κουκκίδου. Αὐτ. σελ. 413—415.
- 2124 Γ. Μπακαλάκη: Θρακικὰ χαράγματα ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Ἀμφίπολιν φράγματος τοῦ Στρυμῶνος. Αὐτ. σελ. 5—32.
- 2125 Ἰ. Μπήτευ: Ἐξαιρετικαὶ φυσιολογίαι. Τὸ φιλολογικὰ πενήντάρηρον τοῦ κ. Κουρτίδου. Ὁ ἰατρὸς, ὁ λογοτέχνης, ὁ δημοσιογράφος. . . «Νέα Ἀλήθεια», Θεσσαλονίκη, Μαΐου 18.
- 2126 Ἰ. Μ. Παναγιωτοπούλου: Τὰ γράμματα καὶ ἡ τέχνη. Δύο νέοι τόμοι ἀφιερωμένοι στὴ Θράκη. «Πρωτα», Σεπτεμβρίου 2.
- 2127 Ἀρχιμ. Ἀθανασίου Παντοκρατορινοῦ: Βίος καὶ πολιτεία Ἀθανασίου Α' Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, συγγραφεῖσα ὑπὸ Ἰωάννου Καλοθέτου Μοναχοῦ. «Θρακικά» τόμ. ΙΓ' σελ. 56—107 καὶ 430.
- 2128 Σ [Παπαδοπούλου]: Ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς κόσμος. Οἱ τύμβοι τῆς Βιζύης. Αἱ Τουρκικαὶ ἀνασκαφαί. «Ἐλεύθερον Βῆμα», Ἰανουαρίου 27.
- 2129 Πολυδ. Παπαχριστοδουλοῦ: Τὰ φῶτα στὴ Θράκη. «Νεολαία», Ἰανουαρίου 7 σελ. 426—427.
- 2130 Τοῦ ἰδίου: Τὸ τραγοῦδι τῆς Θράκης. «Νεοελληνικά γράμματα», Ἰανουαρίου 13.
- 2131 Τοῦ ἰδίου: Τέσσαρες σημαντικοὶ θράκες τῶν τελευταίων χρόνων «Ἠώς», Ἔτος Β' Ἀρ. 29—30, σελ. 15—16.

- 2132 **Τοῦ Ἰδίου** : Ἡ συμμετοχὴ τῆς Θράκης στὴν Ἑλληνικὴ ἐπανάσταση. Αὐτ. τεύχ. 31—32 σελ. 29.
- 2133 **Osman Nuri Pöremeci**: Edirne Tarihi [Ἱστορία Ἀδριανουπόλεως]. Ἄρ. 6 τῆς Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayınlarından Σελ. 456, μετὰ 127 εἰκόνων εἰς τὸ τέλος καὶ χάρτου τῆς Ἀδριανουπόλεως.
- 2134 **N. Ροδοσίνου** : Ἀπὸ τὰ ἔθιμα τῆς πατρίδος μου Ὀρτάκιοι (Ἀδριανουπόλεως). Τὰ Δημήτρια «Θρακικά» τόμ. ΙΓ', σελ. 311—320.
- 2135 **Ἄχ Θ. Σαμοθράκη** : Ἐβρος ποταμός. Αὐτ. σελ. 37—55.
- 2136 **Τοῦ Ἰδίου** : Θρακικαὶ μελέται. Ἀρχαῖαι Θρακικαὶ πόλεις ἐπὶ τοῦ Ἄθω. «Ἡμερολόγιον ὁ Φάρος τῆς Βορείου Ἑλλάδος». Ἔτος Β', Θεσσαλονίκη, σελ. 255—273
- 2137 **A. Σκανδάμη** : Ξάνθη, ἡ ἰδιόρρυθμος καὶ γραφικὴ πόλις «Νέα Ἑλλάς». Αὐγούστου 15.
- 2138 **Ἀμπλίας Στάλιου** : Ἔθιμα καὶ ἐνδυμασίαι Κομοτινῆς. «Θρακικά» τόμ. ΙΓ', σελ. 321—332.
- 2139 **Σταμ. Σταμ[ατίου]** : Ἡ Βόρειος Ἑλλάς ὅπως ἀκριβῶς εἶνε. Τὰ περίφημα «Ἀναστενάρια». «Ἀθηναῖκά Νέα» Σεπτ. 26.—Ἀνάμεσα στοὺς «Ἀναστενάριδες». Αὐτ. Σεπτ. 27. Ἡ θυσία τοῦ ἱεροῦ ταύρου. Αὐτ. Σεπτ. 28.
- 2140 **A. A. Σ[ταμούλη]** : Θρακικαὶ πόλεις ; Ἡ Μεσημβρία. Μετάφρασις. «Ἡ Συνζητήσις». Ἔτος Δ' σελ. 52—53.
- 2141 **Τοῦ Ἰδίου**: Ταξίδια εἰς τὴν Θράκην. «Θρακικά» τόμ. ΙΓ' σελ. 251—265.
- 2142 **Ἑλπινίκης Σταμούλη Σαραντιῆ** : Αἰνίγματα. Αὐτ. σελ. 354—365.
- 2143 **Μιλτ. Σταμούλη** : Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Θράκης.
- | | |
|--|------------|
| «Θρακικά» τόμ. ΙΔ'. Βυζαντιναὶ ἐπαρχίαι | Σελ 11 —12 |
| Ἡ τάξις τῶν Θρακικῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὰ Συνταγμάτια | 13 —60 |
| Ἀρχιερατικοὶ κατάλογοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Θράκης ἀπὸ Χριστοῦ | 61 —213 |
| Χάρτης Θράκης | 214—215 |
| Καθολικοὶ ἀρχιερεῖς | 216—230 |
| Κῶδιξ Σηλυβρίας | 231—254 |
| Εἰκόνες καὶ πανομοιότυπα ὑπογραφῶν ἀρχιερέων Σηλυβρίας | 255—259 |
| Κῶδιξ Ἐπιβατῶν | 260—277 |
| Κῶδιξ Δελειωνῶν | 278—285 |
- 2144 **Ἀγγέλου Τομπᾶ**, δικηγόρου : Λαογραφικά. Ἔθιμα καὶ ἄσματα ἀθραβόνων εἰς τὸ Καβακλή (Θράκης). «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον». Θεσσαλονίκη. Ἔτος 16 σελ. 283—288.
- 2145 **Μιχ. Χανούση** : Εἰδύλλια ἀγωνιστῶν τοῦ 1821. Παναγιώτα καὶ Βισβίξης. «Θησαυρός». Ἔτος Β' ἀρ. 117 σελ. 31—32.
- 2146 † **Καλ. Χουρμουζιάδου**: Τὸ Τσακῆλι τῶν Μετρῶν. Γλωσσάριον. «Θρακικά», τόμ. ΙΓ' σελ. 366—385.
- 2147 Βιβλιογραφικαὶ σημειώσεις καὶ συμπληρώσεις «Θρακικά», τόμ. ΙΓ' σελ. 394—409.
- 2148 Βιβλιογραφίαι Θρακῶν. Αὐτ. σελ. 410.
- 2149 Ἀρχῆς Ν. Κόρακας. Αὐτ. σελ. 411—412.
- 2150 Καλλισθένης Γ. Χουρμουζιάδης. Αὐτ. σελ. 412—413.

- 2151 Πρώην Σωξογαθουπόλεως Κωνσταντῖνος. Αὐτ. σελ. 418.
- 2152 Ἀνασκαφαὶ Ἀνατολικῆς Θράκης Αὐτ. σελ. 419—420.
- 2153 Οἱ τύμβοι τῆς Βιζύης. Αὐτ. σελ. 421—422.
- 2154 Αἱ ἀρχαιότητες τῆς Μεσημβρίας Δ. Θράκης. Αὐτ. σελ. 422—424.
- 2155 Θρακικαὶ ἐπιγραφαί. Αὐτ. σελ. 424—428.
- 2156 Τουρκικὴ Παράδοσις διὰ τζαμί Διδυμοτείχου. Αὐτ. σελ. 430.
- 2157 Ἐγγραφα ἐκ Γανοχώρων. «Ἡ Συζήτησις». Ἔτ. Δ' σελ. 56—56.
- 2158 Δημοικὸν [Κάλανδον Αὐδημίου]. Αὐτ. σελ. 60.
- 2159 Ὁ ἱστορικὸς νομὸς Ἐβρου καὶ ἡ ἀναγέννησις του «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» Θεσσαλονίκη. Ἔτ. 16 σελ. 145—147.
- 2160 «Τὰ Ἀναστενάγια». Τὸ προβάδιμα τῶν Βραχμάνων εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου. «Ψυχικαὶ ἔρευναι» Ἔτος 16 σελ. 2—8, 53—57.
- 2161 Ἡ Ἀκαΐα τῶν Βραχμάνων εἰς τὸν Αἴμον. Αὐτ. σελ. 18—28, 34—42.
- 2162 Θράκη [μετὰ χάρτου] «Ἡλιος» ἔτος Β' σελ. 234—235.
- 2163 «ΘΡΑΚΙΚΑ» Σύγγραμμα περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Θρακικοῦ Κέντρου. Τόμ. ΙΓ' σελ. 436
- 2164 ΘΡΑΚΙΚΑ Τόμ. ΙΔ' σελ. 288.
- 2165 Εἰσαγωγή εἰς τὸ θεωρητικὸν καὶ πρακτικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς συνταχθεῖσα πρὸς χρῆσιν τῶν σπουδαζόντων αὐτὴν κατὰ τὴν νέαν μέθοδον παρὰ Χρυσάνθου τοῦ ἐκ Μαδύτων Διδασκάλου τοῦ θεωρητικοῦ τῆς Μουσικῆς. Δευτέρα ἐκδοσις. Στερεότυπος ἀνατύπωσις τῆς Α' Παρισινῆς ἐκδόσεως τοῦ 1821. Μετὰ προλόγου τοῦ ἐπιμεληθέντος τὴν ἐκδοσιν κ. Κωνστ. Δ. Παπαδημητρίου σελ. ιστ'. + δ'. + 56.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Ἀλέξανδρος Κ. Δήμησας.— Ἐγεννήθη ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ 1864 ἀπὸ πατέρα τὸν ἰατροφιλόσοφον Κων. Δήμησαν ἐγκατασταθέντα ἐν Ἀδριανουπόλει ἀπὸ τοῦ 1858. Τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ἐμπορικὴν σχολὴν τῆς Χάλκης, τὰς δὲ ἐπιστημονικὰς εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν Ἀθηνῶν ὁπόθεν καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμα του ἐν ἔτει 1884. Μετέβη εἰς Παρισίους ὅπου ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1887 εἰς τὴν ἰατρικὴν Σχολὴν τῶν Παρισίων τὰς ἀνωτέρας πανεπιστημιακὰς του σπουδὰς. Ἐκεῖθεν ἐγκατεστάθη ἐν Βουλγαρίᾳ ὅπου διεκρίθη ὡς διευθυντὴς Νοσοκομείων ἐπὶ 13ετίαν. Ἀναγκασθεὶς νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν τῷ 1902 ἐγκατεστάθη εἰς τὴν γενέτειράν του Ἀδριανούπολιν. Ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ ἡ ἐλαγελματικὴ του δρασις πολύτροπος, ὡς διευθυντὴς καὶ πρῶτος ἰατρὸς τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει Γαλλικοῦ Νοσοκομείου μέχρι τῆς ἐκκενώσεως τῆς Ἀδριανουπόλεως μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν, ὡς ἐξασκῶν ἰατρὸς μετὰ τὴν πρώτην πελατεῖαν, τιμῶμενος ὡς ἰατρὸς ἀφιλοκερδῆς καὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ ἐπιστήμων μεταξὺ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ἀλλοθρήσκων. Ἐχορημάτισε Πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει Παραρτήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, Πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου τοῦ ὑπὸ τοῦ πατρὸς του συστηθέντος, Μέλος τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Θράκης ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κατοχῆς, πάντοτε ἀφιλοκερδῶς δι' ὃ καὶ ἐτιμήθη τῷ 1922 διὰ τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ τοῦ Γεωργίου Β'. Ἐν Ἀθήναις ἐλθὼν κατεστραμμένος μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Θράκης δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του. Ἀναλαμβάνει τὸ πρῶτον ὡς ὕγειονομικὸς Ἐπιθεωρητὴς τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1922. Εἶτα Διευθυντὴς Νοσοκομείου Παγκρατίου Λοιμωδῶν Νόσων (Ἐξανθημ. τύφος). Ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου 1923 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Νοσοκομείου Ν. Ἰωνίας ὅπερ ἰδρῦθη δι' ἐνεργειῶν του καὶ παρέμεινε ὡς διευθυντὴς του μέχρι τοῦ 1935. Ἀπέθανε τη 2 Ἰουνίου 1940 ἐνταῦθα.

Δημήτριος Στεφάνου.— Εἰς τὰς 2 Σεπτεμβρίου 1940 ἀπέθανεν ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ ἐκ Ραιδεστοῦ Δημήτριος Στεφάνου. Ὁ αἰμίνηστος ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ τῆς Ἱερουσαλῆμ, ἐποποθετήθη κατόπιν Γυμνασιάρχης τοῦ ἐν Τσοτυλίῳ Ἑλλη-

νικοῦ Γυμνασίου κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, ὅποτε ὁ ἀείμνηστος προσέφερον ἀπὸ τοῦ ἐθνικοῦ ἐκείνου προμαχῶνος πολλὰς ὅσον καὶ ἀθορύβους ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα, πολλάκις προκινδυνεύσας. Ἐχρημάτισεν ἐπίσης διευθυντὴς τοῦ Παπαφειοῦ Ὁρφανοτροφείου, τοῦ Πρακτικοῦ Λυκείου, διαφόρων ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων, καὶ τῆς Σχολῆς Γαλατᾶ πανταχοῦ δὲ διεκρίθη διὰ τὴν εὐσυνείδητον ἐκτέλεσιν, τῶν καθηκόντων του.

Σάββας Λακίδης.— Ἐγεννήθη ἐν Σαμμακοβίῳ ὅπου καὶ ἐχρημάτισε διδάσκαλος ἀπὸ τὸ 1894 μέχρι τοῦ 1908 καὶ κατόπιν δημόσιος εἰσπράκτωρ. Ὡς κάτοχος τῆς Τουρκικῆς διωρίσθη γραμματεὺς τῆς ὑποδιοικήσεως ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι τοῦ 1914 ὅποτε ἐξεδιόχθη, κατὰ τὸν διωγμὸν, εἰς Ἡράκλειαν τῆς Θράκης. Ἐκεῖθεν βίᾳ ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ ὑποδιοικητοῦ Χαμδὶ ὡς εἰδικός, ἐπαναδιορισθεὶς, καὶ παρέμεινε ἐπὶ πενταετίαν ὅλην. Εὐρισκόμενος ἐκεῖ ἐλέγχθη ὅτι ἐξιλαμίσθη, ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι, ὅταν κατὰ τὸ τετραετὲς διάστημα τοῦ πολέμου εὐρίσκετο εἰς Σαμμακόβι, οὐδὲν ἔπαθον ἡ ἐκκλησία, τὸ σχολεῖον καὶ τὰ ἐν αὐταῖς κειμήλια. Κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν διωρίσθη διερμηνεὺς καὶ γραμματεὺς ὑποδιοικήσεως.



Ἀπεβίωσεν ἐν Δράμα περὶ τὸ 1924. Ἐξέδωσε τὸ 1899 τὴν Ἱστορίαν Βιζύης καὶ Μηδείας (σελ. 140) καὶ τὸ 1921, ἐν Ἀθήναις, Ἱστορίαν τῶν δεινοπαθημάτων τῶν ἐν Θράκῃ ὁμογενῶν ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων (σελ. 94).

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

1940

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος	ΦΙΛΙΠΠΙΟΣ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ
Γ. Γραμματεὺς	ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΓΚΡΙΩΤΗΣ
Ταμίας	ΙΩΑΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ
Σύμβουλοι	ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΜΗΚΟΣ

Δ. ΑΒΑΤΖΗΒΑΣΗΣ
ΦΙΛ. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ
ΙΟΥΔ. ΑΔΜΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΛ. ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ
Π. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
ΑΝ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΘ. ΓΚΕΜΟΥΣΓΕΡΔΑΝΗΣ
ΧΡ. ΚΑΡΑΧΑΛΙΔΗΣ
Β. ΚΟΥΒΕΡΗΣ

Δ. ΛΟΥΪΖΟΣ
Β. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
Θ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Γ. ΠΟΠΠΩΝΗΣ
Δ. ΣΑΚΚΑΔΗΣ
Μ. ΣΑΡΑΝΤΗΣ
Ζ. ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Δ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

Μέγας Εθεργέτης

† ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. Π. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Ευεργέται

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

† ΕΛΕΝΗ Μ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ

Μεγ. Δωρηται

ΤΑΜΕΙΟΝ ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΩΝ

† ΚΙΜΩΝ Μ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Δωρηται

ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ

ΑΔΕΛΦΟΙ ΚΑΛΟΥΔΗ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΙΩΑΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ

<i>B. Πετράκη</i> καὶ <i>M. Σαραντῆ</i> : Περιγραφή τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ τὸν Ἑβλιγιᾶ Τσελεμπῆ	5—54
<i>K. Μυρτίλου Ἀποστολίδου</i> : Κώδιξ τοῦ Νικηφόρου τῆς Ἱερῶς Μητροπόλεως Φιλίππουπόλεως (1850—1861) (Συνέχεια)	55—98
<i>Γ. Δαμπουσιάδου</i> : Ὀδοπορικὸν (Ἡράκλεια—Πέρινθος, Τυρολόη, Ραιδεστός, Ἀχριβέν, Γενί Τοιφλίκ Πάνιον, Αἶνος, Δεδαγάτς, Κορνοφωλεά, Γενίκεοῖ-Νεοχωρι, Γιάννερνι σήμερον Γιαννούλη)	99—134
<i>Ἀρχιμανδρίτου Ἰωάννου Ἀνδρεάδου</i> : Χῖοι Μητροπολίται Θράκης	135—147
Διορθώσεις καὶ προσθήκαι	393
<i>Ἀχιλ. Θ. Σαμοθράκη</i> : Χριστιανικὴ ἐπιγραφή ἐν Αἴνω	148—150
<i>Ἰδίου</i> : Ἄγνωστοι σελίδες ἐκ τῆς συγχρόνου ἱστορίας τῆς πόλεως Αἴνου	151—152
<i>Ἰδίου</i> : Δωρόθεος ὁ Πρώτος, Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως (1813—1821) καὶ ἡ πνευματικὴ κίνησις αὐτῆς	153—158
<i>Ἰδίου</i> : Ὁ Μητροπολίτης Αἴνου Σωφρόνιος (1847—1855)	159—162
<i>A. A. Σταμούλη</i> : Οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ἀδριανουπόλεως	163—177
<i>Ἀρχιμανδρίτου Νικ. Βαφείδου</i> : Τὸ Πεντάζωνον καὶ τὰ Πηγαδίτσια Διδυμοτείχου	178—180

ΓΛΩΣΣΙΚΑ—ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

† <i>K. Χουρμουζιάδου</i> : Τὸ Τσακῆλι τῶν Μετρῶν. Γλωσσάριον (Συνέχεια)	181—296
<i>E. Ζήση</i> : Παροιμίαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις Αὐδημίου	297—305
<i>Ἰδίου</i> : Παιχνίδια Αὐδημίου	306—317
<i>Ἰδίου</i> : Τοπωνυμικά καὶ διάφορα Αὐδημίου	392—393
<i>Ἑλένης Τσομάκα</i> : Διάφορα ἐκ Κεσσάνης (Προλήψεις, Παραγκάματα, Μερικαὶ λέξεις)	318—321

Φλογάρα	321
Z. : Διάφορα Λαογραφικά Σαμακοβίου (Ἡ Χώρησι καὶ τὸ Χομερί. Παχνίδια. Προλήψεις. Παροιμιαὶ καὶ παροιμιώδεις φράσεις. Δείγματα Σαμακοβιανῆς ὁμιλίας)	322—331
Ἐξηγήσεις μερικῶν λέξεων Σαμακοβίου	394
Δημοτικὸ τραγοῦδι τῆς Θράκης	331
Ἑλληνικῆς Σταμούλης Σαραντῆ : Ἀπὸ τὰ παραμῦθια τῆς Θράκης	332—365

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ—ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ—ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

K. Μυρτίλου Ἀποστολίδου : Δύο στιχορρήματα πρὸς τὸν Μιχαλάκιν βέην Γκιουμούσγκερδάνην	366—370
Αἶνος. Ἐβρος ποταμὸς	370—373
Στατιστικοὶ πίνακες τῶν ἐκκλησιῶν, ἁγιασμάτων, ἱερῶν, σχολῶν, διδασκάλων καὶ μαθητῶν τῶν ἱερῶν μητροπόλεων τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου	374—375
Διοικητικὴ διαίρεσις Θράκης τοῦ 1910	376—383
Λαογραφικαὶ συλλογαὶ	383—385
Δίσκοι φωνογράφου Θρακικῶν τραγουδιῶν	385
K. Μυρτίλου Ἀποστολίδου : Βούλγαροι ἢ Ἑλληνες ἦσαν οἱ Καρυῶται (Προσθήκη)	386—387
Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Μαῦρος	388
Εὐεργέται	388—389
Ἡθογραφικὴ ἐφορτὴ εἰς Κομοτινὴν	389—392
Εὐστρ. Ζήση : Τοπωνυμικὰ καὶ διάφορα Αὐδημίου	392—393
K. Μυρτ. Ἀποστολίδου : Κάστρον Ραιδεστοῦ	393
Χῖοι Μητροπολίται Θράκης	393—394
Ἐξηγήσεις μερικῶν λέξεων Σαμακοβίου	394
Ἀθανάσιος Α' Οἴκουμ. Πατριάρχης	394—395

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Βιβλιογραφίαι Θρακῶν	399
Βιβλιογραφικαὶ Σημειώσεις (1938—1940)	400—409

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Ἀλέξανδρος Δήμησος	410
Δημήτριος Στεφάνου	410
Σίββας Λακίδης	411
Θρακικοῦ Κέντρου Διοικητικὸν Συμβούλιον, Εὐεργέται, Δωρηταὶ	412

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑ

3 Ἐπιγραφαὶ Ἡρακλείας	100
Ἐπιγραφή Ἡρακλείας	101
Ἐπιγραφή Ἡρακλείας	102
2 Ἐπιγραφαὶ Ἡρακλείας	103
Ἐπιγραφή Ἡρακλείας	105
2 Ἐπιγραφαὶ Τυρολόης	106
Ἐπιγραφή Τυρολόης	107
2 Ἐπιγραφαὶ Τυρολόης	109
Ἐπιγραφή Τυρολόης	110
Ἐπιγραφή Ραιδεστοῦ	111
Ἐπιγραφή Γενί-Γσιφλίκ	113
Ἐπιγραφή Πανίου	114
Ἐτέρα	116
Ἐπιγραφή Αἴνου	117
Ἐτέρα	121
Ἄλλη	122
2 Παραστάσεις Αἴνου	123
Ἀνάγλυφον Αἴνου	124
Ἐπιγραφή Αἴνου	126
Ἄλλαι δύο	127
3 Ἐπιγραφαὶ Τραϊανουπόλεως	128
Ἐτέρα	130
Κυρία Ἀδριανουπόλεως	164
Ἐβραία Ἀδριανουπόλεως	165
Νέα Ἐβραία Ἀδριανουπόλεως	167
Κούνια	325
Ζούβελι	326
Τρεῖς εἰκόνες χωρικῶν Γρατινῆς	391
Ἀθανάσιος Α΄. Οἰκουμενικὸς πατριάρχης	394
Τὸ Σαμακόβι	395

Σημάδια ζώων Σαμακοβίου	395
Ἑλληνικὸν γυμνάσιον Ἀδριανουπόλεως	396
Ζάππειον παρθεναγωγεῖον Ἀδριανουπόλεως	396
Μία πλευρὰ τοῦ φρουρίου Αἴνου	397
Φρούριον καὶ ἀκρόπολις Αἴνου	397
Δύο ἀπόψεις τοῦ Πενταζώνου	398
Σάββας Λακίδης	412